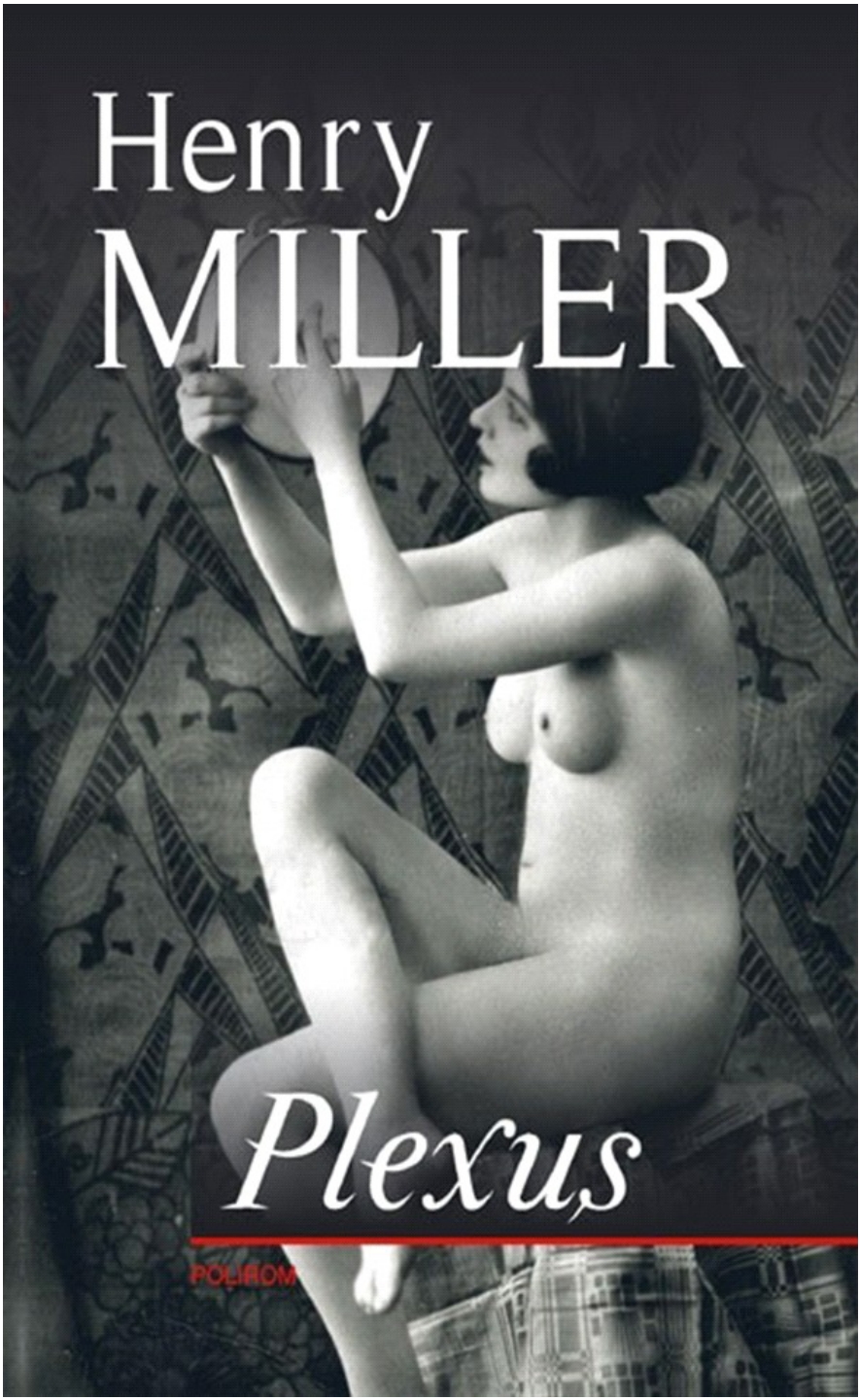
Henry
MILLER
Plexus
POLIROM

Henry Miller

PLEXUS

Al doilea volum din trilogia
RĂSTIGNIRE TRANDAFIRIE

1

Era fascinantă în rochia persană, strânsă pe corp şi cu turbanul asortat la culoare. Venise primăvara aşa încât îmbrăcase o pereche de mănuşi lungi până la cot; o blană frumoasă, de culoarea cârtiţei, îi învăluia gâtul plin, statuar. Alesesem, de comun acord, Brooklyn Heights, ca să închiriem un apartament, cât mai departe cu putinţă de toţi cei pe care-i cunoşteam, mai cu seamă de Kroński şi de Arthur Raymond. Ulric era singurul prieten căruia intenţionam să-i dăm noua adresă. Urma să fie pentru noi o adevărată *„vita nuova”,* apărată de intruziunile lumii din afară.

Ziua în care am pornit în căutarea cuibului nostru de amor a fost îmbibată de o fericire radioasă. De câte ori ajungeam în faţa unei uşi şi apăsam pe butonul soneriei, o înconjuram cu braţele şi ne sărutam de mama focului. Rochia i se potrivea ca o teacă. Parcă niciodată nu fusese mai ispititoare. Uneori uşa se deschidea în faţa noastră înainte de a ne fi putut desface unul din braţele celuilalt. Câte unii dintre proprietari ne cereau să le arătăm verigheta sau certificatul de căsătorie.

Spre seară, am nimerit peste o femeie din Sud, cu o minte descuiată şi o inimă caldă, care pe dată a părut fermecată de noi. Apartamentul pe care-l avea de închiriat era fantastic, dar depăşea cu mult mijloacele noastre financiare. Mona, fireşte, a hotărât pe loc ca îl vrea; era genul de locuinţa pe care îl visase de când se ştia. Faptul că ni se cerea o chirie de două ori mai mare decât hotărâsem noi să plătim nu o deranja deloc. Îmi propunea

să las totul în seama ei – o să „se descurce” ea. Adevărul este că şi eu doream la fel de mult acel apartament, dar nu-mi făceam iluzii că o să mă pot „descurca” în privinţa chiriei. Eram convins că dacă-l închiriem, ne scufundăm.

Fireşte, femeia cu care negociam nu avea nicio bănuială că reprezentam un mare risc. Ne instalasem confortabil în apartamentul ei de la etaj şi beam sherry. Ceva mai târziu a sosit şi soţul ei. Care, la rândul lui, a găsit că suntem o pereche simpatică. Era un tip din Virginia şi un gentleman în toată puterea cuvântului. Poziţia mea în lumea cosmodemonică i-a impresionat făţiş. Şi-au exprimat sincera mirare că un om atât de tânăr ca mine deţine o slujbă de asemenea responsabilitate. Mona, desigur, a exploatat situaţia cât a putut. Auzind-o, erai convins că mă aştepta, în curând, rangul de superintendent şi, în câţiva ani, cel de vicepreşedinte.

— Nu aşa ţi-a promis domnul Twilliger? m-a întrebat, obligându-mă să dau din cap afirmativ. Rezultatul a fost că le-am înmânat un aconto, o sumă de vreo zece dolari, ridicolă în raport cu chiria de nouăzeci de dolari pe lună pe care consimţisem să o plătim. Nu aveam habar cum o să facem rost de chiria pe prima lună, ca să nu mai vorbim de mobilă şi de celelalte accesorii pe care trebuia să le cumpărăm. Pentru mine, acel aconto însemna zece dolari pierduţi. Le pusesem cruce. Un gest de salvare a aparenţelor şi atâta tot. Eram convins că, odată ce o să ieşim de sub vraja proprietarilor, Mona o să se răzgândească.

Dar, ca de obicei, mă înşelam. Era ferm hotărâtă să ne mutăm acolo. Restul de optzeci de dolari? O să-i scoatem de la unul dintre admiratorii ei devotaţi, un funcţionar de la Broztell.

— Cine mai e şi ăsta? m-am hazardat să întreb, întrucât nu-i mai auzisem numele până atunci.

— Nu mai ţii minte? Ţi l-am prezentat acum vreo două săptămâni – când ne-am întâlnit cu tine şi cu Ulric pe Fifth Avenue. E un tip perfect inofensiv. Se pare că toţi erau „perfect inofensivi”. Prin această formulă îmi dădea a

înţelege că nici nu le-ar trece vreodată prin cap s-o plictisească sugerându-i să petreacă o noapte cu ei. Erau cu toţii „gentlemeni” desăvârşiţi şi, de obicei, tonţi, proşti ca o cizmă. M-am străduit să-mi aduc aminte cum arăta neghiobul din cazul de faţă. Tot ce reuşeam să-mi amintesc e că era foarte tânăr şi foarte palid. Pe scurt, *un om fără mutră.* Cum de izbutea Mona să-i împiedice pe aceşti îndrăgostiţi galanţi să o răstoarne în pat, deşi unii dintre ei erau arzători şi impetuoşi, rămânea un mister pentru mine. Fără îndoială, îi făcea să creadă – aşa cum procedase cândva şi cu mine – că locuia cu părinţii ei, că maică-sa era o scorpie şi taică-său era ţintuit la pat, bolnav de cancer. Din fericire, galanţii ei curtezani îmi trezeau arareori interesul (Mă îndemnam mereu: „Mai bine să nu iscodeşti prea adânc”). Trebuia să fiu convins doar că erau „perfect inofensivi”.

Dar ca să pui pe picioare o locuinţă nouă era nevoie de ceva mai mult decât banii de chirie. Am descoperit, însă, că Mona avusese grijă de toate. Extrăsese trei sute de dolari de la bietul tontălău. Îi ceruse cinci sute, dar omul protestase că îşi consumase aproape complet contul din bancă, Mona îl pedepsise pentru că fusese atât de neprevăzător, punându-l să-i cumpere o rochie ţărănească exotică şi o pereche de pantofi scumpi. Aşa, ca să-i dea o lecţie!

Cum în acea după-amiază ea avea repetiţie, am decis să aleg eu mobila şi toate cele trebuincioase. Ideea de a plăti cu bani gheaţă aceste articole, când însuşi principiul ţării noastre se întemeiază pe sistemul ratelor, mi se părea o nebunie. M-am gândit pe dată la Dolores, devenită acum furnizoare de mărfuri cu de-amănuntul la un mare magazin universal de pe Fulton Street. Dolores o să mă ajute, eram sigur.

Mi-a trebuit mai puţin de un ceas ca să aleg tot ce era necesar pentru mobilarea luxosului nostru cuib de dragoste. Am selecţionat cu fast şi discreţie, fără să omit să-mi procur un birou elegant, cu o puzderie de sertare. Dolores nu-şi putea ascunde îngrijorarea cu privire la

posibilităţile noastre de a achita plăţile lunare, dar am liniştit-o asigurând-o că Mona se descurca, extraordinar de bine ia teatru. Şi apoi, eu funcţionam încă la bordelul cosmococic.

— Da, dar ai de plătit indemnizaţiile prevăzute de divorţ, a murmurat Dolores.

— Ah, *alea*! N-am să le mai plătesc multă vreme, am răspuns zâmbind.

— Adică ai de gând să-i tragi chiulul?

— Cam aşa ceva, am recunoscut. Nu putem târî toată viaţa după noi o piatră de moară legată de picior, nu?

Dolores a considerat că e o atitudine tipică pentru mine, ticălos ce sunt. Dar mi-a spus-o pe un ton care sugera că ticăloşii sunt nişte bărbaţi foarte agreabili. Când ne-am despărţit, mi-a declarat:

— Cred că ar trebui să am destulă minte încât să nu mă încred în tine.

— Vai nu! Şi dacă n-o să plătim ratele, o să ne ia mobila înapoi. De ce să-ţi faci griji?

— Nu mă gândesc la magazin. Mă refeream la mine.

— Haide, haide! Doar n-am să-ţi fac tocmai ţie vreun rău, ştii bine. Desigur că i-am făcut rău, dar neintenţionat. La vremea respectivă, în ciuda îndoielilor şi neliniştilor mele iniţiale, credeam într-adevăr, din toată inima, că lucrurile or să iasă cât se poate de bine. Ori de câte ori mă năpădeau neîncrederea sau disperarea, puteam conta pe Mona să-mi facă o injecţie de optimism. Mona trăia cu desăvârşire în viitor. Trecutul era un vis fabulos pe care-l distorsiona după bunul ei plac. Niciodată nu trebuia să tragi concluzii din trecut – era o modalitate cu totul falsă de a evalua lucrurile. Trecutul, în măsura în care respira eşec şi frustrare, pur şi simplu nu exista.

Nu ne-a trebuit mult timp până să ne simţim acasă în superba noastră nouă locuinţă. Am aflat că apartamentul aparţinuse înainte unui judecător bogat care-l remodelase după gustul lui. Şi probabil că fusese un tip rafinat, un soi de sibarit. Podelele erau parchetate, pereţii panelaţi cu lemn de nuc; tapiţerii din mătase trandafirie şi biblioteci în

perete, spaţioase încât te puteai culca în ele. Noi ocupam jumătatea din faţă a parterului, care dădea spre cea mai calmă şi mai aristocratică secţiune din Brooklyn. Toţi vecinii noştri aveau limuzine, valeţi, câini şi pisici de rasă, a căror hrană făcea să ne lase gura apă. Casa noastră era singura care fusese divizată în apartamente.

Îndărătul celor două camere ale noastre, separată de o uşă glisantă, se găsea o încăpere, foarte spaţioasă, la care se adăugase o chicinetă şi o sală de baie. Nu ştiu din ce motive rămăsese neînchiriată. Poate că era prea claustrată. Datorită ferestrelor cu vitralii, cea mai mare parte din zi camera era cam întunecoasă sau, ca să spun aşa, scăldată într-o lumină domoală. Dar când soarele de asfinţit bătea în ferestre, aruncând umbre fantastice pe podeaua lustruită, îmi plăcea să intru acolo şi să păşesc în sus şi-n jos, cufundat în reverii. Uneori ne dezbrăcăm la piele şi dansam în camera aceea, minunându-ne de contururile ciudate pe care vitraliile le proiectau pe trupurile noastre goale. Când mă găseam într-o dispoziţie mai exaltată, îmi trăgeam în picioare nişte papuci cu tălpi alunecoase şi ofeream o imitaţie de star patinator sau mergeam în mâini în timp ce cântam în falset. Alteori, după ce dădeam câteva băuturi pe gât, încercam să repet performanţele măscăricilor mei favoriţi de la Teatrul Burlesc.

În primele câteva luni, pe parcursul cărora toate nevoile noastre au fost satisfăcute în mod providenţial, lucrurile au mers strună. Nu găsesc alt cuvânt. Niciun suflet de om nu s-a băgat peste noi pe neaşteptate. Trăiam exclusiv unul pentru celălalt – într-un cuibuşor cald, vătuit. Nu aveam nevoie de nimeni, nici măcar de Atotputernicul. Sau, cel puţin, aşa credeam: minunata bibliotecă de pe Montaque Street, un soi de morgă, plină însă de comori, se afla la doi paşi. În timp ce Mona era la teatru, eu citeam. Citeam tot ce-mi poftea inima, fiind conştient de o dublă minunăţie. Adeseori mi-era cu neputinţă să citesc, locul în care mă aflam era prea încântător. Mă văd şi acum închizând cartea, ridicându-mă încet de pe scaun, şi

plimbându-mă senin şi meditativ dintr-o sală în alta, înotând într-o deplină mulţumire. Într-adevăr, nu-mi doream nimic altceva decât o continuă, neîntreruptă deplinătate de acelaşi fel. Tot ce aveam, tot ce foloseam, tot ce purtam erau daruri de la Mona: halatul de mătase, potrivit mai curând pentru un idol de matinee decât pentru umila dumneavoastră sluga, mocasinii eleganţi, ţigareta pe care n-o foloseam decât în prezenţa ei. Când scuturam scrumul în scrumieră, mă aplecam ca s-o admir. Cumpărase trei scrumiere, toate unice, exotice, superbe. Erau atât de frumoase şi de preţioase încât aproape că le veneram.

Şi împrejurimile erau remarcabile. O scurtă plimbare în orice direcţie şi mă trezeam în cele mai diverse districte: în zona halucinantă de sub structura metalică a podului Brooklyn; la amplasamentele vechilor pontoane, unde se îngrămădeau ciorchine arabi, turci, sirieni, greci şi alţi populanţi ai Levantului; la docurile şi cheiurile unde erau ancorate nave din lumea întreagă; în centrul comercial de lângă Borough Hall, o regiune care noaptea era absolut fantasmagorică. În chiar inima acestor Columbia Heights se înălţau biserici vechi, cluburi, reşedinţe ale celor avuţi, toate acestea fiind componente ale unei structuri solide, străvechi, acum înghiţite treptat de roiurile invadatoare de străini, derbedei şi infractori transferaţi din alte cartiere.

În copilărie, venisem de multe ori în vizită la o mătuşă care locuia deasupra unui fost grajd ataşat la una dintre cele mai hidoase vechi reşedinţe din această zonă. Ceva mai departe, pe Sackett Street, locuise cândva vechiul meu prieten Al Burger, al cărui tată fusese căpitan pe un remorcher. Când l-am întâlnit prima dată pe Al Burger – pe malul râului Neversink – aveam vreo cincisprezece ani. El m-a învăţat cum să înot ca un peşte, cum să plonjez într-o apă mai puţin adâncă, cum să lupt în felul indienilor, cum să trag cu arcul, cum să-mi folosesc pumnii, să alerg fără să obosesc, şi multe altele. Părinţii lui Al erau olandezi şi, în mod ciudat, aveau un foarte ascuţit

simţ al umorului; toţi cu excepţia fratelui său Jim, care era un atlet, un dandy şi un imbecil vanitos. Dar, spre deosebire de strămoşii lor olandezi, casa Burger era şleampătă şi neîngrijită. Fiecare dintre membrii familiei se comporta după cum îl tăia capul. Existau şi două surori, ambele foarte drăguţe, şi o mamă cam neglijentă de felul ei, dar de asemenea arătoasă şi, mai mult, veselă, jovială, foarte indolentă şi foarte generoasă. Fusese, pe vremuri, cântăreaţă de operă. Cât despre bătrân, „căpitanul”, era scump la vedere. Când îşi făcea, totuşi, apariţia, părea să plutească în nori. Nu-mi aduc aminte ca mama aceea să fi gătit vreodată pentru noi o mâncare ca lumea. Când ne răzbea foamea, ne zvârlea nişte bănuţi şi ne trimitea să ne procurăm singuri de-ale gurii. Şi, de fiecare dată, cumpăram aceleaşi împuţite alimente; Frankfurteri, salată de cartofi, murături, plăcintă şi gogoşi împletite. Ketchup şi muştar aveam la discreţie. Cafeaua era întotdeauna leşioasă, laptele stătut şi niciodată n-am văzut în casa aceea o farfurie curată, o cană, un cuţit sau o furculiţă spălate. Şi totuşi, mesele erau plăcute şi înfulecam, lihniţi ca nişte lupi.

Cel mai bine îmi amintesc şi mă gândesc cu drag la viaţa din stradă. Prietenii lui Al păreau să aparţină unei alte specii de băieţi decât cei pe care îi cunoscusem eu. În Sackett Street aveam parte de mai multă căldură, mai multă libertate, mai multă ospitalitate. Deşi erau cam de aceeaşi vârstă cu mine, prietenii lui Al îmi dădeau impresia că ar fi mai maturi şi, totodată, mai independenţi. De fiecare dată când mă despărţeam de ei, mă simţeam oarecum îmbogăţit. S-ar putea ca faptul că trăiau pe malul apei, că familiile lor locuiau aici de generaţii întregi, că alcătuiau un grup mai omogen decât al nostru, să fi determinat acele trăsături care mă fermecau pe mine. Unul dintre aceşti băieţi mi-a lăsat o impresie puternică, deşi a murit de mult. Frank Schofield. La vremea când l-am cunoscut, Frank avea şaptesprezece ani, dar ca statură părea un bărbat în toată firea. Când privesc îndărăt la prietenia noastră, nu văd nimic, niciun element pe care eu

să-l fi avut în comun cu el. Ce m-a atras la Frank a fost felul lui de a fi degajat, relaxat, voios, totala sa flexibilitate, acceptarea lipsită de echivoc a tot ce i se oferea, fie că era un Frankfurter rece sau o caldă strângere de mână, un briceag vechi, sau o promisiune de a-i vedea săptămâna viitoare. Era mătăhălos, supraponderal şi eficient, competent într-un fel ciudat, instinctiv, ceea ce-l făcuse să devină mâna dreaptă a unui ziarist proeminent, alături de care călătorea în lung şi-n lat şi pentru care efectua tot soiul de sarcini ingrate. După ce s-au sfârşit frumoasele zile din Sackett Street, nu ştiu dacă l-am văzut mai mult de vreo trei-patru ori. Dar i-am purtat tot timpul în minte. Îmi făcea bine să-i evoc imaginea, atât era de cald, de tonic, de încrezător în oameni şi de devotat. Nu a scris niciodată altceva decât cărţi poştale. Mâzgălite cu o caligrafie ilizibilă. Doar un rând care-ţi spunea că se simte extraordinar de bine, că lumea-i grozavă şi ce naiba mai faci tu?

Ori de câte ori venea Ulric în vizită la noi, ceea ce se întâmpla de obicei sâmbăta sau duminica, făceam lungi plimbări cu el, prin vechile împrejurimi. Care îi erau şi lui familiare din copilărie. De cele mai multe ori îşi aducea un carnet de schiţe „ca să-şi ia note”, după cum se exprima el. Mă minunam de uşurinţa cu care mânuia creionul şi penelul. Niciodată nu mi-a trăsnit prin cap că, într-o bună zi, s-ar putea să le mânuiesc şi eu. El era pictor şi eu eram scriitor – sau, cel puţin, speram să ajung într-o zi scriitor. Lumea picturii îmi apărea ca un tărâm al magiei pure, cu totul inaccesibil mie.

Deşi nu avea să cunoască niciodată celebritatea, Ulric vădea totuşi o minunată contingenţă cu lumea artei. Nimeni nu putea vorbi cu mai multă simţire şi înţelegere despre marii pictori pe care-i preţuia, decât o făcea el. Până în ziua de azi aud reverberaţiile frazelor lungi, inspirate, pe care le rostea în legătură cu Cimabue, Uccello, Piero della Francesca, Botticelli, Vermeer şi alţii. Uneori şedea şi răsfoia un album cu reproduceri – întotdeauna din marii maeştri. Puteam sta şi discuta

ceasuri întregi – cel puţin el putea – despre o singură pictură. Fără îndoială, faptul că el însuşi era atât de umil şi de reverenţios în faţa marii picturi – umil şi reverenţios în adevăratul sens al cuvântului – îl făcea pe Ulric să vorbească cu atâta discernământ şi cu atâta pătrundere despre „maeştri”. În spirit, era şi el un maestru. Slavă Domnului că nu şi-a pierdut niciodată capacitatea de a venera şi a adora. Veneratorii înnăscuţi sunt, într-adevăr, foarte rari.

Asemenea lui O-Rourke, detectivul, Ulric avea tendinţa de a deveni, în cele mai neaşteptate momente, absorbit şi transportat. Adeseori, în timpul plimbărilor noastre de-a lungul malului apei, se oprea şi-mi atrăgea atenţia asupra vreunei faţade părăginite sau a unui zid năruit, subliniind frumuseţea decrepitudinii în contrast cu fundalul de zgârie-nori de pe malul celălalt sau cu uriaşele carene sau catarge ale vaselor ancorate în leagănul lor acvatic. Chiar dacă era ger sau ne şfichiuia un vânt de gheaţă, lui Ulric nu-i păsa. În asemenea momente scotea din buzunar un plic mototolit şi un ciot din ceea ce fusese cândva un creion, şi schiţa „alte câteva note”. Trebuie să spun, însă, că aceste note nu prea duceau la mari rezultate. Cel puţin nu în acele zile. Clienţii care-i făceau comenzi – să picteze banane, etichete pentru conserve de roşii în sos tomat, poze pentru abajururi – se ţineau scai de el.

Între „comenzi”, îşi chema prietenii, mai cu seamă prietenele, să-i pozeze. Lucra frenetic în aceste intervale, de parcă pregătea o expoziţie la „Salon”. În faţa şevaletului, practica toate gesturile şi manierismele unui *„maestro”.* Era aproape cutremurător să-i urmăreşti impetuozitatea atacului Dar, în mod ciudat, rezultatele erau întotdeauna descurajante.

— Fir-ar să fie, se lamenta. Nu sunt decât un ilustrator.

Parcă-l văd aplecat asupra unui astfel de avorton, oftând, mârâind, bombănind, smulgându-şi părul din cap. Îl văd luând din bibliotecă un album Cezanne, deschizându-l

la una din picturile lui favorite, şi apoi uitându-se cu un rânjet îngreţoşat la propria lui operă.

— De ce dracunu pot să prind şi eu aşa ceva… măcar *o dată?* Ce nu merge la mine? Mă rog… Şi scotea un suspin adânc, uneori chiar un geamăt. Haide să bem un pahar, ce zici? De ce să încerc să fiu un Cezanne? Ştiu, Henry, ce anume nu merge. Nu-i vorba numai de tabloul *ăsta* sau de cel de înaintea lui, ci de viaţa mea, întreaga mea viaţa nu merge. Opera unui om îl reflectă pe el însuşi, nu-i aşa, reflectă gândirea lui de o viaţă şi din punctul ăsta de vedere eu nu-s decât o bucată de brânză râncedă, înţelegi? Asta-i! *Dă-l pe gât până la fund!* Şi îşi ridica paharul, cu o grimasă ciudată a gurii, o grimasă dureros, prea dureros de elocventă. Dacă îl iubeam pe Ulric pentru spiritul de emulaţie pe care i-l trezeau maeştrii, cred că pur şi simplu îl veneram pentru că juca rolul „ratatului”. Se pricepea să-şi exploateze hibele şi eşecurile. De fapt, poseda spiritul şi graţia de a te face să crezi că, în afară de succes, cel mai bun lucru în viaţa e ratarea.

Ceea ce, probabil, e adevărat. Pe Ulric îl salva însă o totală lipsă de ambiţie, Nu se zbătea să fie recunoscut: voia să fie un pictor bun doar din simpla plăcere de a excela. Îndrăgea toate lucrurile bune ale vieţii, şi numai lucrurile bune. Era un senzual din cap până-n picioare. Când juca şah, prefera să joace cu piese chinezeşti, oricât de slabă i-ar fi fost performanţa. Simpla atingere a pieselor de fildeş îi infuza o excitantă plăcere. Îmi amintesc de vizitele pe care le făceam la muzee pentru a admira vechile table de şah. Dacă Ulric ar fi putut juca şah pe o tablă care împodobise cândva un castel medieval, ar fi fost în al nouălea cer, fără să-i pese dacă pierdea sau câştiga. Alegea cu deosebită grijă tot ce folosea: haine, valize, papuci, lămpi, totul. Când lua în mână un obiect, îl mângâia. Tot ce putea fi salvat de la distrugere era cârpit, reparat, reconstituit sau lipit la loc. Vorbea despre bunurile care-i aparţineau aşa cum vorbesc unii despre pisicile lor; le înconjura de întreaga-i admiraţie, chiar când era singur cu ele. Uneori l-am surprins discutând cu ele,

adresându-li-se, de parcă i-ar fi fost vechi prieteni. Ce contrast faţă de Kroński, dacă stau să mă gândesc la acesta din urmă. Kroński, sărmanul nenorocit, părea să trăiască în talmeş-balmeşul obiectelor de care se debarasaseră strămoşii lui. Pentru el nimic nu era preţios, nimic nu avea valoare sau semnificaţie. Totul se dezagrega în mâinile lui, se destrăma, se zdrenţuia, se macula, se mânjea. Şi totuşi, într-o bună zi – n-am aflat niciodată cum de s-a putut întâmpla aşa ceva – acelaşi Kroński a început să picteze. Şi încă strălucit. Extraordinar! Nu-mi venea a crede ochilor. Culori îndrăzneţe, luxuriante, de parcă tocmai picase din Rusia. Iar subiectele lui nu erau deloc lipsite de temeritate şi originalitate. Lucra câte opt sau zece ore în şir pe zi, ghiftuindu-se înainte şi după lucru, şi tot timpul cântând, fluierând, mutându-şi greutatea corpului de pe un picior pe altul, mereu aplaudându-se şi autoapreciindu-se. Din nefericire, pictura n-a fost decât o cometă în viaţa lui. Stinsă şi răcită în câteva luni. După care nu a mai suflat o vorbă despre pictură. Părea să fi uitat cu totul că a atins vreodată un penel… În timpul acelor perioade când lucrurile se desfăşurau senin pentru noi, am întâlnit o pasăre rară la biblioteca din Montaque Street. Acolo eram cunoscut ca un cal breaz pentru că îi sâcâiam în fel şi chip, cerându-le volume pe care nu le aveau, presându-i să împrumute cărţi rare şi scumpe de la alte biblioteci, plângându-mă de sărăcia depozitului lor, de stângăcia serviciilor şi, în general, transformându-mă într-o pacoste pe capul lor. Şi, colac peste pupăză, mă impuneau mereu la amenzi piperate pentru că întârziam să restitui cărţile, le pierdeam (sau, mai bine zis, le făceam loc în rafturile bibliotecii mele personale), sau pentru că rupeam pagini din ele. Din când în când, eram supus la o dojană publică, de parcă aş fi fost un licean, pentru că subliniam cu cerneală roşie anumite pasaje sau făceam comentarii pe marginile filelor. Şi într-o zi, când căutam o carte rară despre circ – Dumnezeu ştie de ce – am intrat în vorbă cu un domn cu înfăţişare de cărturar, care s-a dovedit a face parte din personal. Pe parcursul

conversaţiei am aflat că vizitase câteva dintre cele mai faimoase circuri din Europa. I-a scăpat de pe buze numele *Medrano.* Pentru mine suna chinezeşte, dar pe urmă mi-am amintit. Oricum, individul mi-a plăcut atât de mult, încât l-am invitat pe loc să ne viziteze a doua zi. De îndată ce-am ieşit din bibliotecă, l-am sunat pe Ulric şi l-am rugat să ni se alăture.

— Ai auzit vreodată de circul Medrano? l-am întrebat.

Ca să nu mai lungesc vorba, seara celei de a doua zile a fost dedicată exclusiv circului Medrano. Când a plecat bibliotecarul de la noi, eram năucit.

— Va să zică asta-i Europa! am rostit cu glas tare, iar şi iar. Nu puteam să mi-o scot din minte. Şi tipul ăsta a fost acolo… a văzut totul cu ochii lui! Doamne!

Bibliotecarul ne-a vizitat destul de des, ţinând întotdeauna sub braţ câte o carte rară despre care îşi închipuia că o să-mi facă plăcere să o răsfoiesc. Şi, de obicei, aducea şi câte o sticlă de băutură. Uneori juca şah cu noi, şi rareori ne despărţeam înainte de ora două sau trei dimineaţa. De fiecare dată îl făceam să-mi vorbească despre Europa – ăsta era „biletul lui de intrare”. De fapt, mă îmbătăm cu acest subiect; puteam să vorbesc despre Europa ca şi cum aş fi vizitat-o. (Aşa era şi tatăl meu. Deşi nu păşise în viaţa lui afară din New York, vorbea despre Londra, Berlin, Hamburg, Bremen, Roma, de parcă îşi petrecuse toată viaţa în străinătate.)

Într-o seară, Ulric şi-a adus harta mare a Parisului (harta de metro) şi ne-am lăsat toţi trei în patru labe, hoinărind pe străzile Parisului, vizitând bibliotecile, muzeele, catedralele, pieţele de flori, abatoarele, cimitirele, bordelurile, gările, balurile *musette, Ies magasins,* şi aşa mai departe. A doua zi, eram atât de plin, adică atât de impregnat de Europa, încât nu m-am mai putut duce la lucru. Era un vechi obicei al meu, acela de a fura câte o zi liberă ori de câte ori îmi venea cheful. Mi-au plăcut întotdeauna mai mult sărbătorile furate decât cele legale. Însemna să mă scol la ce oră mi se năzărea, să trândăvesc în pijama, să ascult discuri, să răsfoiesc cărţi,

să umblu creanga pe chei şi, după un prânz copios, să mă duc la un matineu. Un spectacol bun de vodevil era ce-mi plăcea mai mult, o după-amiază în care să mă tăvălesc de râs. Uneori, după o asemenea zi de sărbătoare, îmi venea şi mai greu să mă întorc la lucru. De fapt, mi-era cu neputinţă. Şi atunci, Mona îi telefona şefului meu şi-l informa că răceala mi s-a agravat. Iar el răspundea: „Spune-i să stea câteva zile la pat. Şi ai grijă de el!”

— Mă mir că încă n-au prins şpilul, îmi spunea Mona.

— Ba l-au prins, scumpo. Numai că eu le sunt indispensabil. Nu se pot descurca fără mine. Să nu răspunzi la sonerie. Sau dacă vine cineva, spune-i că m-am dus la doctor.

Cât a durat, a fost încântător. *O dulceaţă.* Pierdusem orice interes pentru slujba mea. Nu doream altceva decât să încep să scriu. La birou lucram din ce în ce mai puţin, devenisem tot mai delăsător. Singurii solicitanţi care-mi stârneau interesul erau cei suspecţi. Restul îl lăsam în seama asistentului meu. Şi ori de câte ori mi-era posibil, o ştergeam sub pretextul că mă duceam să inspectez filialele. Intram într-una sau două, din centrul oraşului – doar ca să-mi confecţionez un alibi – pe urmă mă înfundam într-un cinematograf. După film, picam la altă filială, raportam la cartierul general, şi ţuşti acasă. Uneori îmi petreceam după-amiaza într-o galerie de artă sau la biblioteca de pe strada 42. Alteori cădeam pe capul lui Ulric, sau mă duceam la un salon de dans. Şi „mă îmbolnăveam” din ce în ce mai des, pe perioade tot mai lungi. În mod cert, situaţia se îndrepta spre un colaps. Mona îmi încuraja delincvenţa. Nu-i plăcuse niciodată rolul meu de şef de angajări.

— Ar trebui să scrii, îmi repeta întruna.

— Foarte bine, răspundeam, mulţumit în sinea mea, dar simulând o luptă ca să-mi salvez conştiinţa. Foarte bine. Şi-atunci din ce o să trăim?

— Lasă asta în grija mea.

— Dar nu putem să escrocăm şi să înşelăm oamenii la infinit.

— Să *escrocăm?* Toţi cei de la care împrumut bani îşi pot permite să-mi dea. Le fac o favoare.

Nu-mi puteam însuşi punctul ei de vedere, dar acceptam. În fond, nu aveam nicio altă soluţie. Ca să pun capăt discuţiei, declaram:

— Mă rog, încă nu renunţ la slujbă.

Din când în când, aceste zile de sărbătoare furate sfârşeau în Second Avenue. Numărul de prieteni pe care-i aveam în acel cartier era uimitor. Cu toţii evrei, desigur, şi majoritatea trăsniţi. Dar parteneri veseli de discuţie. După ce înfulecam ceva la Papa Moskovitz, ne duceam la Cafe Royal. Aici erai sigur că găseşti pe oricine doreai.

Într-o seară, când vagabondam pe Avenue şi eram gata să mă uit din nou în vitrina unei librării ca să-i mai arunc o privire lui Dostoievski fotografia lui zăcea de ani de zile în vitrina aceea: – cine credeţi că a dat peste noi? Nimeni altul decât un vechi prieten al lui Arthur Raymond. Nici mai mult nici mai puţin decât Nahoum Yood, Un omuleţ scund, focos, care scria în idiş. Avea o faţă ca un baros. Dacă-l vedeai o dată, nu-l mai uitai. Când vorbea, cuvintele i se fugăreau pe buze şi năvăleau în iureş; pur şi simplu se încălecau şi se alungau unele pe altele. Şi nu numai că pârâia ca o pocnitoare, dar făcea şi bale la gură şi turuia ca o moară stricată. Avea un accent hidos, lituanian. Dar un zâmbet de aur – ca zâmbetul lui Jack Johnson. Îi dădea o expresie de Hopa-Mitică. Nu l-am văzut niciodată decât în stare efervescentă. De câte ori îl întâlneai, tocmai descoperise ceva formidabil, ceva miraculos, ceva nemaiauzit. Şi în timp ce se descărca, te şpriţuia gratis. Dar merita. Duşul ăsta fin pe care-l pulveriza printre dinţii din faţă avea acelaşi efect stimulent ca o şedinţă de acupunctura. Uneori, odată cu şpriţul, te împroşcau şi câteva seminţe de chimen.

Smulgându-mi cartea pe care o ţineam sub braţ, a răcnit:

— Ce citeşti? A, Hamsun! Buuun! Frumos scriitor.

Nici măcar nu mă întrebase „Ce mai faci?” sau „Hai să ne aşezăm undeva să schimbăm o vorbă. Unde mergi?

Ai mâncat? Eu sunt mort de foame”.

— Scuză-mă, i-am spus. Vreau să mă uit la Dostoievski.

L-am lăsat pe trotuar, vorbindu-i înflăcărat Monei, agitându-şi ambele braţe (şi picioarele). M-am plantat în faţa portretului lui Dostoievski, aşa cum făcusem în repetate rânduri, ca să-i studiez încă o dată familiara fizionomie. M-am gândit la prietenul meu Lou Jacobs care-şi scotea pălăria ori de câte ori trecea prin faţa unei statui a lui Shakespeare. Ceea ce îi aduceam eu lui Dostoievski era mai mult decât un salut sau o plecăciune. Era mai curând o rugă, îl rugam să-şi desferece taina revelaţiei. Ce faţă comună, banală, avea! O faţă slavă, de mujic. Faţa unui om care poate trece neobservat într-o mulţime. (Nahoum Yood arăta mult mai mult a scriitor decât marele Dostoievski.) Stăteam nemişcat, ca de obicei, încercând să pătrund misterul făpturii care se ascundea îndărătul masei păstoase a trăsăturilor. Dar nu puteam desluşi decât durere şi obstinaţie. Un om care, evident, preferase viaţa celor de jos, un om proaspăt ieşit din închisoare. Mă pierdusem în contemplare. În cele din urmă ajunsesem să văd numai artistul, tragicul, nemaiîntâlnitul artist care crease un autentic panteon de personaje, de figuri cum nu mai existaseră până la el şi cum nu vor mai exista nici după el; fiecare dintre ele mai reală, mai puternică, mai misterioasă, mai inscrutabilă decât toţi ţarii nebuni şi toţi papii cruzi şi ticăloşi luaţi laolaltă.

Deodată, am simţit pe umăr mâna grea a lui Nahoum Yood. Ochii îi jucau în cap, gura îi băltea de salivă. Pălăria jerpelită, pe care o purta şi în casă şi afară, îi căzuse peste ochi, dându-i o înfăţişare comică şi cam aiurită.

— *Mysterium!* a strigat. *Mysterium! Mysterium!*

L-am privit fără să înţeleg.

— N-ai citit-o? a continuat să răcnească.

O mică gloată începuse să se adune în jurul nostru, una din acele mulţimi care răsar ca din pământ de îndată ce un telal îşi strigă marfa.

— Despre ce tot vorbeşti? l-am întrebat nedumerit.

— Despre Knut Hamsun al tău. Cea mai mare carte pe care a scris-o. În germană se cheamă *Mysterium.*

— Se referă la *Mistere,* m-a lămurit Mona.

— Da, *Mistere,* a ţipat Nahoum Yood.

— Tocmai mi-a vorbit despre carte. Pare grozavă.

— Mai grozavă decât *Un hoinar cântă pe strune mute?* am întrebat eu. Nahoum Yood a explodat:

— *Aia,* aia-i egal cu zero. Premiul Nobel l-a primit pentru *Harul pământului.* Iar de *Mysterium* nimeni nu ştie nimic. Uite ce-i, dă-mi voie să-ţi explic… A făcut o pauză, s-a răsucit şi a scuipat. Nu, mai bine să nu-ţi explic, a continuat apoi. Du-te la biblioteca ta de gumă de mestecat şi cere-o. Cum îi spuneţi în englezeşte? *Mysteries.* Sună aproape la fel – dar *Mysterium* are mai multă rezonanţă. E mai *mysterischer, nicht?*

A afişat unul din zâmbetele lui late cât şinele de tramvai şi borul pălăriei i-a căzut complet peste ochi.

Brusc şi-a dat seama că adunase public.

— Acasă cu voi! a strigat ridicându-şi ambele braţe ca să împrăştie mulţimea. Ce, credeţi că vindem şireturi aici? Ce v-a apucat? Trebuie să închiriez o sală ca să schimb câteva vorbe cu un amic? Aici nu suntem în Rusia. Acasă cu voi… *Câţ*!

Şi din nou şi-a agitat braţele.

Dar nimeni nu s-a clintit din loc. I-au răspuns doar cu un zâmbet indulgent. Se vede treaba că-l cunoşteau bine pe acest Nahoum Yood. Unul dintre spectatori i s-a adresat în idiş. Nahoum Yood i-a dăruit un surâs placid, trist, şi ne-a aruncat nouă o privire neajutorată.

— Vor să le recit ceva în idiş.

— Foarte bine, am aprobat eu. De ce nu?

A zâmbit din nou, de astă dată cu sfială.

— Sunt ca nişte copii, m-a lămurit. O să le recit o fabulă. Ştii ce e o fabulă, nu-i aşa? O să le spun o fabulă despre un cal verde cu trei picioare. Dar nu o pot spune decât în idiş. Scuză-mă, te rog.

În clipa când a început să recite în idiş, întreaga expresie i s-a schimbat. A adoptat o mină atât de serioasă,

de întristată, încât am crezut că o să izbucnească în lacrimi. Dar când mi-am mutat privirea la ascultătorii lui, i-am văzut chicotind şi pufnind în râs. Cu cât mai serioasă şi mai întristată arăta mutra lui Nahoum, cu atât mai veseli deveneau auditorii. Până la urmă, râdeau cu lacrimi. În timp ce pe faţa lui Nahoum nu adia nicio umbră de zâmbet. A încheiat cu o figură încremenită în mijlocul unei rafale de hohote de râs.

— Şi acum, a urmat el întorcându-se cu spatele spre public şi apucându-ne de braţ pe fiecare dintre noi, o să mergem undeva să ascultăm puţină muzică. Cunosc eu un loc plăcut într-o cramă pe Hester Street. Cântă nişte ţigani români. O să ne îmbătăm cu vin şi *Mysterium,* da? Aveţi bani? Eu nu posed decât douăştrei de cenţi. Şi a zâmbit din nou, de astă dată cu o gură ca o plăcintă cu afine. Pe drum, îşi trăgea întruna bobârnace în pălărie, orientând-o ba la stânga, ba la dreapta. Din când în când se oprea şi agăţa câte un cunoscut cu care purta timp de câteva minute o conversaţie foarte serioasă. Apoi se întorcea iar la noi, fuga, cu respiraţia tăiată.

— Îmi cer scuze, dar am crezut că-l pot tapa de nişte bişatari. Era redactorul şef al unei gazete în idiş – dă-i mai lefter decât mine. Dar voi aveţi ceva bani, nu? Data viitoare fac *eu* cinste.

La crama românească am dat peste un fost curier al meu, Dave Oliński. Lucrase în schimbul de noapte la biroul din Grand Street. Mi-l aminteam bine pentru că în noaptea când s-a dat o spargere la oficiul respectiv şi seiful a fost prădat şi întors cu sus-n jos, Oliński a fost snopit în bătăi. (De fapt, am fost convins că l-au omorât în bătaie.) La cererea lui, îl repartizasem la acel oficiu, pentru că se afla într-un cartier populat de străini, iar Oliński, care vorbea opt limbi, s-a gândit că o să-i pice bacşişuri grase. Dar toată lumea îl detesta, inclusiv oamenii cu care lucra. De câte ori îmi ieşea în cale, îmi împuia urechile cu poveşti despre Tel Aviv. Sau Tel Aviv sau Boulogne-sur-Mer. (Avea cărţi poştale ilustrate din toate porturile în care se oprise vaporul cu care călătorise el. Dar majoritatea ilustratelor

erau din Tel Aviv.) Oricum, înainte de „accident”, l-am trimis o dată la Canarsie, unde era o *„plage”.* Am folosit cuvântul *plage* pentru că, ori de câte ori Oliński vorbea despre Boulogne-sur-Mer, pomenea de acea afurisită *plage,* unde se scăldase.

Acum, îmi povestea că, de când părăsise serviciul de curier, se făcuse agent de asigurări. De fapt, abia de apucasem să schimbăm câteva cuvinte, când s-a pornit să mă convingă să-mi completeze o poliţă de asigurare. Oricât de mult îmi displăcea individul, n-am schiţat nicio mişcare ca să-l opresc din peroraţie. Mi-am spus că-i prinde bine să-şi exerseze meseria pe mine. Aşa că, făcându-i în ciudă lui Nahoum Yood l-am lăsat să trăncănească în voie, dându-i a înţelege că s-ar putea să-mi fac câte o asigurare şi de accident, şi de sănătate şi de incendiu.

Între timp, Oliński ne comandase băuturi şi prăjituri. Mona se ridicase de la masă, pentru a se lansa într-o discuţie cu proprietăreasa. Şi în toiul conversaţiilor, şi-a făcut apariţia Mannie Hirsch, un avocat, prieten şi el cu Arthur Raymond. Un tip pasionat de muzică, mai ales de Scriabin. Lui Oliński, care se lăsase, fără voia lui, atras în discuţia noastră, i-a trebuit o bună bucată de timp până să înţeleagă despre cine vorbeam. Când a aflat că e vorba de un compozitor, a manifestat un profund dezgust. Ne-a întrebat dacă n-ar fi preferabil să mergem într-un local mai liniştit. I-am explicat că e cu neputinţă şi l-am îndemnat să se grăbească să-mi expună tot ce avea de expus înainte de plecare. Mannie Hirsch nu încetase să sporovăiască din momentul în care se aşezase la masă. Oliński se lansase acum în cuvântarea lui rutinieră, trecând de la un tip de poliţă de asigurare la altul; trebuia să strige, pentru a înăbuşi vorbăria neîntreruptă a lui Mannie Hirsch. Îi ascultam pe amândoi în acelaşi timp. Nahoum Yood încerca să asculte, cu o mână făcută căuş la ureche. În cele din urmă, a izbucnit într-un hohot de râs isteric. Fără niciun avertisment a început şi el să recite în gura mare una din fabulele lui, în idiş. Şi totuşi Oliński trăncănea de zor, de astă dată cu glas scăzut, dar şi mai precipitat decât

înainte, pentru că fiecare minut era preţios. Chiar şi când întreaga masă se zguduia de râs, Oliński continua să-mi ofere o poliţă după alta.

Când, în cele din urmă, i-am declarat că trebuie să mă mai gândesc, a acţionat de parcă l-aş fi insultat de moarte.

— Domnule Miller, dar v-am explicat totul foarte clar, a scâncit.

— Dar am deja două poliţe de asigurare, l-am minţit eu.

— Nu face nimic. O să retrageţi banii şi o să vă faceţi două mai bune.

— Ei, vezi, la asta trebuie să mă mai gândesc.

— Dar nu e nimic de gândit, domnule Miller.

— Nu sunt sigur dacă am înţeles totul clar. Poate c-ar fi bine să vii mâine seară la mine acasă.

Drept care i-am notat o adresă falsă.

— Sunteţi sigur că veţi fi acasă, domnule Miller?

— Dacă va trebui să plec de acasă, am să-ţi telefonez.

— Dar eu n-am telefon, domnu-Miller.

— Atunci am să-ţi expediez o telegramă.

— Dar pentru mâine seară am stabilit alte două întâlniri.

— Atunci s-o lăsăm pe poimâine, am replicat eu neafectat de pălăvrăgeala lui. Sau, am adăugat răutăcios, poţi veni la mine şi după miezul nopţii, dacă nu te deranjează. Noi nu ne culcăm înainte de orele două sau trei dimineaţa.

— Mă tem că va fi prea târziu, a răspuns Oliński arătând din ce în ce mai dezamăgit.

— Dacă-i aşa, stai să văd, am răspuns cu o mină îngândurată şi scărpinându-mă în cap. Ce-ar fi să ne întâlnim chiar aici, de azi într-o săptămână? Să zicem la nouă jumate precis?

— Nu aici, domnule Miller, vă rog mult.

— O.K., atunci oriunde doreşti. Anunţă-mă printr-o carte poştală. Şi adu-ţi toate poliţele de asigurare. Da?

În timp ce îi spuneam toate astea, Oliński se ridicase

de la masă şi îmi luase mâna, ca semn de despărţire. Când a dat însă să-şi adune hârtiile, a descoperit că Mannie Hirsch desena animale pe ele. Şi, pe o altă poliţă, Nahoum scria o poezie în idiş. Oliński a fost atât de tulburat de acest neaşteptat sacrilegiu, încât a început să urle la ei în mai multe limbi deodată. Se înroşise la faţă ca para focului. Într-o secundă, chelnerul, care era grec, fost campion de lupte grele, l-a apucat pe Oliński de fundul pantalonilor, gata să-l proiecteze în stradă. În timp ce nenorocitul ieşea pe uşă cu capul înainte, proprietăreasa îşi agita pumnul sub nasul lui. În stradă, grecul i-a scotocit buzunarele, a extras câteva bancnote, i le-a dus proprietăresei care le-a schimbat în mărunţiş, a reţinut costul consumaţiilor şi i-a zvârlit restul bietului Oliński, care zăcea acum în patru labe pe trotuar, de parcă ar fi fost cuprins de crampe.

— Ce mod îngrozitor de a te purta cu un om! a exclamat Mona.

— Aşa e, am replicat, dar şi-a făcut-o cu mâna lui.

— N-ar fi trebuit să-l zgândăreşti – a fost o cruzime din partea ta.

— De acord, dar e un pisălog fără pereche. Trebuia să se întâmple oricum. Şi am început să le povestesc experienţa mea cu Oliński. Le-am relatat cum am vrut să-i fac pe voie şi l-am transferat de la un oficiu la altul. Şi în toate părţile se repeta aceeaşi poveste.

Era permanent înjurat şi tratat brutal... „Fără niciun motiv, spunea el. Pur şi simplu nu mă pot suferi”.

— Se pare că nimeni nu te poate suferi, i-am atras într-o bună zi atenţia. Ce naiba te roade pe tine? îmi aduc aminte cum s-a uitat la mine când i-am trântit cuvintele astea. Şi am adăugat:

Haide, spune-mi totul, e ultima ta şansă. Şi, spre mirarea mea, mi-a ripostat:

— Domnule Miller, eu sunt un om prea ambiţios pentru a reuşi să fiu un curier bun. Ar trebui să mi se acorde o mai mare responsabilitate. Cu pregătirea mea, aş fi un foarte bun manager.

Aş aduce economii companiei. Şi i-aş facilita mai multe relaţii, aş face ca totul să se desfăşoare mai eficient.

— Stai o clipă, l-am întrerupt. Nu-ţi dai seama că n-ai nicio şansă să devii managerul unei filiale? Eşti nebun. Nu poţi vorbi corect nici măcar engleza, ca să nu mai pomenim de celelalte opt limbi cu care te tot fuduleşti. Nu te poţi descurca nici măcar cu vecinul tău. Eşti o belea pe capul omului, nu pricepi atâta lucru? Nu-mi vorbi mie de măreţele tale proiecte de viitor… spune-mi un singur lucru… cum dracuai reuşit să fii ceea ce eşti… un pisălog insuportabil?

La auzul acestor cuvinte, Oliński a clipit ca o bufniţă.

— Domnule Miller, a început, trebuie să ştiţi că sunt un om bun, şi mă străduiesc din răsputeri să…

— Rahat! am exclamat eu. Spune-mi sincer, de ce-ai plecat din Tel Aviv?

— Pentru că am vrut să mă realizez, ăsta-i adevărul.

— Şi nu te puteai realiza la Tel Aviv – sau la Boulogne-sur-Mer? Mi-a adresat un zâmbet sec. Înainte de a fi rostit un cuvânt, am continuat:

— Cu părinţii tăi cum te înţelegeai? Vreun prieten ai avut pe acolo? Stai o clipă – mi-am ridicat mâna ca să-i stăvilesc răspunsul – ţi-a spus vreodată cineva, din toată lumea asta, că te place? *Răspunde-mi la întrebarea asta.*

A rămas tăcut. Nu părea zdrobit, doar nedumerit.

— Ştii ce ar trebui să fii? am continuat eu. Turnător, coadă de topor. Nu cunoştea expresia, aşa încât i-am explicat:

— Un turnător face bani spionându-i pe alţii, informând poliţia asupra celor din jur, înţelegi?

— Şi socotiţi *că eu* ar trebui să fiu turnător? a strigat, îndreptându-şi spinarea şi încercând să arate cât mai demn.

— Exact, am răspuns, fără să mi se clintească un muşchi. Sau, dacă nu turnător, ai putea fi călău. Ştii – şi am făcut cu mâna o mişcare circulară în jurul gâtului – tipul care-i spânzură.

Oliński şi-a trântit pălăria pe cap şi a făcut câţiva

paşi în direcţia uşii. Brusc s-a răsucit pe călcâie şi a făcut cale întoarsă, la biroul meu. Şi-a scos pălăria şi, ţinând-o cu ambele mâini, mia miorlăit:

— Scuzaţi-mă, dar nu mi-aţi mai putea oferi o şansă – poate în Harlem? Vorbea ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat.

— Sigur că da, bineînţeles că am să-ţi mai ofer o şansă, dar să ştii că e ultima. Ţine minte. Începi să-mi placi, ştii?

Această declaraţie l-a zăpăcit mai tare decât tot ce-i spusesem până atunci. Am fost surprins că nu m-a întrebat de ce începusem să-l plac.

— Ascultă-mă, Dave, i-am spus înclinându-mă în faţă ca şi cum îi făceam o mărturisire absolut confidenţială. Te repartizez la cea mai blestemată filială pe care o avem. Dacă scapi teafăr de acolo, atunci nu te mai paşte niciodată vreun pericol. Dar trebuie să te avertizez asupra unui singur lucru… nu cumva să le faci necazuri celor de acolo – şi din nou mi-am trecut muchia palmei pe beregată *ai înţeles?*

— Dar bacşişurile sunt bune în zona aceea, domnu'' Miller? m-a întrebat, pretinzând că nu era afectat de ultima mea remarcă.

— Nimeni nu-ţi scuipă vreun bacşiş în zona aia, dragul meu. Şi nu încerca să forţezi vreunul. În fiecare seară când ajungi acasă, mulţumeşte cerului că eşti încă în viaţă. În ultimii trei ani am pierdut opt curieri în filiala aceea. Zi şi tu!

Cu aceste cuvinte, m-am ridicat de la birou, l-am apucat de braţ şi l-am condus spre scări.

— Ascultă-mă, Dave, am continuat în timp ce dădeam mâna cu el, poate că-ţi sunt prieten şi tu nu-ţi dai seama. Poate că într-o bună zi ai să-mi mulţumeşti că te-am repartizat la cea mai păcătoasă filială din New York. Ai atâtea lucruri de învăţat, încât nici nu ştiu cu ce să încep. În primul şi-n primul rând, ţine-ţi gura aia spurcată. Încearcă să zâmbeşti din când în când, chiar dacă te doare. Spune mulţumesc chiar dacă nu ţi se oferă un bacşiş.

Vorbeşte o singură limbă, şi cât mai puţin posibil. Uită de ambiţia de a deveni manager. Fii un curier bun. Şi nu le spune oamenilor că vii din Tel Aviv pentru că habar n-au cu ce se mănâncă asta. Te-ai născut în Bronx, înţelegi? Dacă simţi că nu te poţi purta decent, atunci arată-te un prostălău, un bleg, pricepi? Uite un ban, ca să te duci la un film. Vezi şi tu o dată un film nostim. Şi să nu mai aud de tine!

În seara aceea, când m-am întors acasă cu metroul împreună cu Nahoum Yood, mi s-au iscat în minte amintiri vii legate de explorările mele nocturne în compania lui O-Rourke. De câte ori doream să fiu zgâlţâit din rădăcini, mă duceam cu el în cartierul de Est. Era ca şi cum m-aş fi întors acasă. Totul mi-era familiar, într-un fel subteran, intuitiv. Aveam senzaţia că într-o viaţă anterioară trăisem în acel ghetou. Ce mă impresiona cel mai mult era neîntrerupta, năvalnica putere de germinare. Totul se împingea către lumină, într-o glorioasă, explozivă profuziune. Totul înmugurea şi prindea viaţă, ca în pânzele întunecoase ale lui Rembrandt. Erai în permanenţă surprins chiar de cele mai banale nimicuri. Era lumea copilăriei mele, în care obiectele comune de zi cu zi dobândeau o aură sacră. Nenorociţii ăştia de venetici dispreţuiţi trăiau în mijlocul obiectelor aruncate de o lume care se mutase de acolo. În mintea mea, trăiau într-un trecut care fusese înăbuşit cu bruscheţe. Pâinea lor era încă o pâine bună care putea fi mâncată fără unt sau marmeladă. Lămpile lor cu gaz dădeau încăperilor un nimb de sfinţenie. Patul era întotdeauna larg şi îmbietor, mobila veche, dar confortabilă. Pentru mine era întotdeauna o pricină de mirare faptul că interioarele lor erau atât de curate şi de ordonate, în aceste clădiri hidoase, care păreau gata să se năruie în bucăţi. Nimic nu e mai elegant decât un cămin sărăcăcios, golaş, dar curat şi tihnit. În expediţiile noastre de căutare a tinerilor vagabonzi, am intrat în sute de astfel de cămine. Şi multe dintre scenele neaşteptate pe care le surprindeam în toiul nopţii, păreau pagini ilustrate din vechiul Testament. Intram în case

căutând un delincvent juvenil sau un mic găinar, şi ieşeam din ele cu senzaţia că ne împărtăşisem din pâinea fiilor lui Israel. Părinţii nu aveau habar de lumea în care pătrunseseră copiii lor, pe vremea când se alăturaseră cohortelor de curieri. Mulţi dintre ei nici nu călcaseră vreodată pragul unui edificiu public. Fuseseră transferaţi dintr-un ghetou în altul, fără să fi întrezărit măcar porţiunea de lume intermediară. Uneori mă împungea dorinţa de al duce pe câte unul din părinţii ăştia placizi la o Bursă unde şi-ar putea vedea fiul alergând şi zbuciumându-se ca argintul viu în miezul unui pandemoniu de zănateci alcătuit din agenţii de bursă, un joc excitant şi lucrativ care-i îngăduia uneori băiatului să câştige şaptezeci şi cinci de dolari într-o singură săptămână. Unii dintre „băieţii" ăştia rămâneau pentru ei tot băieţi, deşi trecuseră de treizeci sau patruzeci de ani şi erau, unii, proprietari de pământuri, de ferme, de blocuri cu apartamente de închiriat sau de solide pachete de acţiuni. Mulţi dintre ei aveau conturi la bancă ce depăşeau zece mii de dolari. Şi totuşi pentru ei rămâneau tot curieri, şi curieri aveau să rămână până la moarte... În ce lume incongruentă trăiau imigranţii ăştia! Eu, unul, nu-i găseam nici cap nici coadă. Dar, cu toate că mă bucurasem de toate avantajele unei educaţii americane, nu fusesem şi eu nevoit (la douăzeci şi opt de ani) să apelez la cea mai de jos dintre ocupaţii? Şi nu izbuteam oare, cu mari eforturi, să câştig doar şaisprezece, şaptesprezece dolari pe săptămână? În curând aveam să mă despart de lumea asta pentru a-mi croi drum ca scriitor şi, în felul acesta, voi deveni mai calic şi mai neajutorat decât cel din urmă dintre imigranţii ăştia. În curând, îmi spuneam, aveam să cerşesc noaptea, pe furiş, pe străzi, chiar în vecinătatea casei mele. În curând aveam să mă preling pe lângă geamurile restaurantelor, privind pofticios şi disperat la bunătăţile etalate înăuntru. În curând aveam să le mulţumesc puştilor care vindeau ziare când îmi zvârleau câte un bănuţ pentru o cafea şi un corn.

Da, cu mult înainte de a se fi petrecut în realitate, îmi

treceau prin minte asemenea eventualităţi. Poate că iubeam cu atâta ardoare cuibul nostru de dragoste tocmai pentru că ştiam că nu va avea viaţă lungă. Îl numeam cuibuşorul nostru „japonez”. Pentru că era gol, imaculat, cu divanul jos, plasat chiar în mijlocul camerei, cu lumini difuze, cu niciun obiect superfluu, cu pereţii strălucind în reflexele unui foc potolit, cu podeaua scânteind de parc-ar fi fost lustruită în fiecare dimineaţă. Inconştient, împrumutam o manieră rituală tuturor gesturilor noastre. Însuşi locul acela ne îndemna să ne comportăm astfel. Construit pentru oameni bogaţi, era locuit de doi entuziaşti care nu aveau altceva decât o bogăţie lăuntrică.

Fiecare carte de pe rafturi fusese achiziţionată cu un sacrificiu, devorată cu lăcomie, şi ne îmbogăţise viaţa. Până şi Biblia jerpelită avea o istorie a ei…

Într-o zi, simţind nevoia unei Biblii, am trimis-o pe Mona să-mi caute una. Am avertizat-o ca nu cumva să o *cumpere.*

— Du-te la Armata Salvării sau la vreuna din misiunile religioase. A procedat cum am învăţat-o şi a fost pretutindeni refuzată. („Al naibii de ciudat!”, mi-am spus în sinea mea.) Şi atunci, ca un răspuns la o rugă, cine pică din senin? Cine altul decât George Nebunu’? Iată-l aşteptându-mă, într-o sâmbătă după-amiază, când am sosit acasă. Mona îi servea ceai şi prăjituri. Mi se părea că am o vedenie.

Desigur Mona nu ştia că e George Nebunu’ –, o figură din copilăria mea. Văzuse în el doar un om cu o căruţă cu zarzavaturi, stând pe marginea trotuarului şi propovăduind cuvântul Domnului. Copiii râdeau de el, aruncau în el cu ce nimereau, iar George îi binecuvânta (cu biciul în mână), spunând: „Lăsaţi copiii să vină la mine… Fericiţi cei săraci cu duhul…”

— George, am strigat, îţi mai aminteşti de mine? Ne aduceai cărbuni şi lemne. Locuiam pe Driggs Avenue – la numărul 14.

— Îmi amintesc de toţi copiii Domnului, mi-a răspuns George. Până la a treia şi a patra generaţie, Fii

binecuvântat, fiule, fie ca Sfântul Duh să sălăşluiască în sufletul tău.

Înainte de a fi apucat să rostesc o vorbă, George a şi început să predice în vechea lui manieră:

— Eu sunt cel care-mi port mărturie, şi Tatăl care m-a trimis pe lume îmi poartă şi el mărturie sfântă… Amin! Aleluia! Slăviţi-L pe Domnul! L-am strâns în braţe pe George. Ajunsese bătrân, un moşulică scofâlcit, zurliu, paşnic şi drag, ultimul om din lume pe care m-aş fi aşteptat să-l găsesc în casa mea. Pe vremuri fusese o figură înfricoşătoare pentru noi, băieţii. Îşi pocnea întotdeauna biciul lung în faţa noastră, şi ne amenința cu osânda veşnică, cu focul şi pârjolul. Îşi plesnea cu furie calul când aluneca pe caldarâmul îngheţat şi îşi înălţa pumnul spre cer, implorându-l pe Domnul să ne pedepsească pentru ticăloşia noastră. La câte necazuri îl supuneam în zilele acelea! „George Nebunu’ – George Nebunu’!”, zbieram după el până ce ni se învineţeau feţele! După care aruncam în el cu bulgări de zăpadă, bulgări de zăpadă îngheţaţi, compacţi, care uneori îl nimereau drept în ochi şi-l făceau să sară în sus de furie. Şi în timp ce fugărea ca un demon pe câte unul dintre noi, ceilalţi îi furau legumele sau fructele din căruţă, ori îi aruncau în şanţ câte un sac cu cartofi. Nimeni nu ştia cum de ajunsese ce era. S-ar fi zis că încă de când se născuse propovăduise, din căruţa lui, cuvântul Domnului. Părea un proroc din vechime, şi era la fel de jegos cum trebuie să fi fost unii din marii profeţi biblici.

Trecuseră douăzeci de ani de când nu-l mai văzusem pe George Denton. Şi iată-l acum din nou, povestindu-mi despre Iisus, Lumina Lumii.

— Ah, Cel care m-a trimis e alături de mine. Tatăl ceresc nu m-a lăsat singur; pentru că eu săvârşesc întotdeauna numai lucrurile care-i sunt Lui pe plac… Trebuie să aflaţi adevărul şi adevărul vă va elibera. Amin, frate! Fie ca graţia divină să sălăşluiască în tine şi să te ocrotească!

N-ar fi avut sens să-l întrebi pe un om ca George ce s-

a mai întâmplat cu el în toţi anii aceia care se scurseseră. Zilele lui se evaporaseră, probabil, ca un vis. Era limpede că nu se gândea la ziua de mâine. Pribegea încă prin oraş, cu calul şi căruţa lui, de parcă automobilul nici n-ar fi existat. Biciul zăcea lângă el pe podea – era un accesoriu inseparabil de persoana lui.

M-am gândit să-i ofer o ţigară. Mona avea în mână o sticlă cu vin de Porto.

— Împărăţia Domnului, a început George să declame, înălţând o mână, nu-i alcătuită din carne şi băutură; ci din dreptate, pace şi bucuria Sfântului Duh… Nu se cade să mănânci carne şi nici să bei vin, şi nimic prin care fratele tău poate fi împiedicat sau insultat sau slăbit.

Pauză în care Mona şi cu mine sorbim câte o gură de Porto. Continuând ca şi cum nu m-ar fi văzut sau nu m-ar fi auzit, George a izbucnit:

— Nu ştii că trupul tău e templul Sfântului Duh care e în tine, pe care ţi l-a dăruit Domnul? Aşa că tu nu-ţi aparţii! Ai fost cumpărat cu un anumit preţ; aşa încât slăveşte-L pe Domnul în propriul tău trup şi în spiritul tău, care-i aparţin lui Dumnezeu. Amin! Amin! De atâta beţie de Sfântă Scriptură, am început să râd – nu batjocoritor, ci moale şi blând. George nu a protestat. A continuat să înşire cai verzi pe pereţi, ca în trecut. Nu ni se adresa niciun moment ca unor persoane, ci ca unor bidoane în care turna laptele binecuvântat al Sfintei Fecioare. Ochii lui nu vedeau nimic din obiectele materiale care-l înconjurau. Pentru el toate camerele erau deopotrivă şi niciuna mai brează decât grajdul în care îşi adăpostea calul (şi în care, probabil, dormea şi el). Nu, el avea o misiune de îndeplinit şi lucrul acesta îi aducea bucurie şi uitare. Din zori şi până-n noapte răspândea cuvântul Domnului. Chiar şi când îşi cumpăra mărfurile, tot continua să propovăduiască.

„Ce existenţă minunată, liberă şi nestingherită!” îmi spuneam în sinea mea. *Nebun?* Fireşte că era nebun ca o cârtiţă. Dar într-un fel benefic. Cu biciul lui, George nu făcea niciodată vreun rău, nimănui. Îi plăcea să-l

pocnească, doar pentru a-i convinge pe ştrengarii poznaşi că nu era chiar un idiot bătrân şi neputincios.

— Împotriveşte-te diavolului, mă îndemna George, şi satana o să-ţi părăsească trupul. Apropie-te de Dumnezeu, şi Dumnezeu o să se apropie de tine. Curăţă-ţi mâinile, păcătosule, şi purifică-ţi inima, făţarnicule… Umileşte-te în faţa Domnului şi Domnul te va ridica…

— George, i-am spus, înfrânându-mi râsul, mă faci să mă simt bine. A trecut atâta vreme de când…

— Mântuirea prin Dumnezeu, care domneşte pe tronul Lui, şi prin Mielul său… Nu îndurera nici pământul, nici marea, nici copacii, până când nu am pecetluit frunţile slujitorilor Domnului…

— O.K. Ascultă-mă, George, îţi amin…

— Şi foamea şi setea îi va ocoli; nici soarele nu îi va arde şi arşiţa nu-i va pârjoli. Mielul de pe Tron îi va hrăni şi-i va călăuzi spre fântâni vii, pline de apă: iar Domnul le va şterge lacrimile din ochi.

La aceste cuvinte, George a scos din buzunar o basma soioasă, roşie cu picăţele, şi-a şters ochii, apoi şi-a suflat, viguros, nasul.

— Amin! Lăudaţi-L pe Domnul pentru puterea Lui de mântuire şi de ocrotire.

S-a ridicat în picioare şi s-a apropiat de şemineu. Pe poliţă, zăcea un manuscris neterminat, ţinut locului de o statuetă care reprezenta o zeiţă indiană dansând. George s-a întors repede spre mine şi a grăit:

— Pecetluieşte asemenea lucruri cu cele şapte tunete şi încetează să le mai scrii… În ziua când se va auzi glasul celui de-al şaptelea înger, în clipa când va începe să răsune, misterul Domnului va lua sfârşit, aşa cum a prorocit El slujitorilor Săi şi profeţilor.

Dar în clipa aceea mi s-a părut că aud calul tropăind afară. M-am dus la fereastră să văd ce se întâmplă. George îşi ridicase glasul. Acum îi ţâşnea aproape un strigăt din gâtlej:

— Cine nu Te va auzi, Doamne, şi nu-ţi va slăvi numele! Pentru că numai Tu eşti sfânt!

Calul trăgea căruţa din loc, puşlamalele ţipau de încântare şi şparleau fructele şi zarzavaturile din căruţă. I-am făcut semn lui George să vină la fereastră. Dar el continua să strige:

— Apele pe care le vezi, în care sălăşluieşte târfa, sunt oamenii, mulţimile, naţiunile şi limbile. Şi cele zece coarne…

— George, grăbeşte-te că pierzi căruţa!

Cu o iuţeală de fulger şi-a înşfăcat biciul şi a zbughit-o în stradă.

— Prrr, diavoliţo! l-am auzit strigând. Prrr! Stai!

S-a întors într-o clipă ca să ne ofere un coş cu mere şi o conopidă.

— Primiţi binecuvântările Domnului, ne-a spus. Pacea fie cu voi! Amin, frate! Slavă, soră! Slavă Domnului din Ceruri!

Pe urmă s-a întors la căinţă, şi-a plesnit calul cu biciul cel lung şi a început să împartă binecuvântări în toate direcţiile.

Numai la câtva timp după plecarea lui am descoperit Biblia jigărită pe care o uitase. Era unsuroasă, cu pete de degete pe ea, răhăţită de muşte; nu mai avea coperţi şi, ici-colo, îi lipseau pagini. Dar dorisem o Biblie şi o primisem. „Caută şi vei găsi. Cere şi ţi se va da. Bate şi ţi se va deschide!” Am început şi eu să predic. Scriptura ţi se urcă la cap mai dihai decât vinul cel mai tare. Am deschis cartea la întâmplare şi am nimerit taman peste pasajul meu favorit:

Pe frunte purta scris un nume, o taină:

„Babilonul cel mare mama curvelor şi spurcăciunilor pământului. Şi am văzut pe femeia aceasta, îmbătată de sângele sfinţilor şi de sângele mucenicilor lui Iisus. Când am văzut-o, m-am mirat minune mare. Şi îngerul mi-a zis: „De ce te miri?” îţi voi spune taina acestei femei şi a fiarei care o poartă şi care are cele şapte capete şi cele zece coame. Fiara pe care ai văzut-o era şi nu mai este. Ea are să se ridice din Adânc şi are să se ducă la pierzare. Şi locuitorii pământului, ale căror nume n-au fost scrise de la

întemeierea lumii în cartea vieţii, se vor mira când vor vedea că fiara era, nu mai este, ***şi va veni****".*

Când îi ascult pe cucernicii religioşi, întotdeauna mă apucă foamea şi setea – adică foamea de aşa-numitele lucruri bune ale vieţii. Un spirit înălţat îţi stimulează apetitul în toate organele şi în toate membrele corpului. Abia plecase George când am început să mă întreb unde naiba în afurisitul ăsta de cartier aristocratic aş putea găsi o patiserie care să vândă ştrudele şi gogoşi cu dulceaţă *(Pfann Küchen),* sau o turtă dulce cu scorţişoară care să ţi se topească în gură. După alte câteva pahare de vin de Porto, am început să mă gândesc la mâncăruri mai substanţiale, la o tocană cu găluşti de cartofi şi cu crutoane plutind într-un sos gros, condimentat; m-am gândit la o fragedă spată de porc friptă, cu mere coapte alături, la nişte costiţă şi jambon ca apetitiv, la clătite, la alune şi fistic, la şarlotă rusească, aşa cum se prepară numai în Louisiana. Aş fi savurat în clipele acelea tot ce era mustos, suculent şi picant. Tânjeam după hrana păcătosului. Hrana păcătosului şi vinuri afrodiziace. Totul încununat de un lichior delicios.

Apocalipsa 17: 5 – 8

Am început să mă întreb în casa cui am putea fi serviţi cu o masă bună. (Majoritatea prietenilor mei erau plecaţi.) Cei care-mi veneau în minte sau locuiau prea departe sau nu făceau parte dintre cei la care poţi pica neanunţat. Mona, desigur, ţinea morţiş să mâncăm într-un restaurant elegant, să ne ghiftuim cât ne ţinea rânza, după care urma să aşteptăm până când putea găsi pe cineva care să ne plătească masa. Dar mie nu-mi surâdea deloc ideea. Repetasem prea des figura. Şi apoi, o dată sau de două ori se întâmplase să stau toată noaptea să aştept apariţia cuiva cu bani în buzunar. Nu, dragă, dacă-i vorba să mâncăm bine, vreau să-mi simt banii mei în buzunar.

— Cât avem în casă? am întrebat-o. Ai căutat în toate părţile? Şaptezeci şi doi de cenţi a fost tot ce-am putut

aduna. Leafa urma să vină abia peste şase zile. N-aveam niciun chef – şi eram prea flămând – ca să încep să dau raite prin oficiile telegrafice ca să fac rost de câţiva bănuţi.

— Hai să mergem la „Patiseria Scoţiană”, a propus Mona. Servesc şi mâncare acolo. Foarte simplă, dar substanţială. Şi *ieftină.* „Patiseria Scoţiană” era lângă Borough Hall. Un local dezolant, cu mese cu tăblii de marmură şi cu rumeguş pe jos. Proprietarii erau doi prezbiterieni din Scoţia. Vorbeau cu un accent care-mi amintea neplăcut de părinţii lui MacGregor. Fiecare silabă pe care o rosteau avea un zornăit de monedă, o rezonanţă de cimitir. Dar pentru că erau politicoşi şi cuviincioşi se presupunea că trebuie să le fii recunoscător pentru serviciile lor.

Ne-au servit o fiertură de carne de cal, terci de ovăz apoşit, cu cornuri cu unt şi o foaie anemică de salată, fără sos, drept garnitură. O mâncare searbădă, insipidă, gătită de o fată bătrână cu mutră acră, care nu cunoscuse în viaţa ei o zi de plăcere. Aş fi preferat un castron cu supă de arpacaş, cu bucăţi de azimă în ea. Sau Frankfurteri prăjiţi cu salată de cartofi, aşa cum se mânca în casa lui Al Burger. Masa ne-a inoculat un aer de seriozitate, de sobrietate. Dar aura magică persista. Încercam starea aceea aeriană, extralucidă, o senzaţie de oase golite de măduvă şi de vene transparente, în care trăiam o nepăsare, o detaşare extraordinară. De câte ori se deschidea uşa patiseriei, urechile ne erau asaltate de o larmă şi o zarvă asurzitoare. În faţa uşii erau două rânduri de şine de tramvai, peste drum o prăvălie de patefoane şi de aparate de radio în permanentă funcţiune, iar la colţ aveau loc permanente încurcături şi încâlceli de circulaţie. Când ne-am ridicat să plecăm, tocmai se aprindeau luminile. Sugeam, placid, o scobitoare în colţul gurii, pălăria mi-era tuflită pe-o ureche şi, când am păşit pe trotuar, mi-am dat seama că era o superbă seară parfumată, seara uneia din ultimele zile de vară. Frânturi de gânduri bizare îmi săgetau mintea. De pildă, mă obseda amintirea unei zile de vară, din urmă cu vreo cincisprezece

ani, când chiar la acest colţ de stradă care acum era un adevărat balamuc, m-am urcat într-un tramvai împreună cu vechiul meu prieten MacGregor. Era un vagon deschis şi ne îndreptam spre Sheepshead Bay. Ţineam sub braţ un exemplar din *Senine.* Tocmai terminasem cartea şi voiam să i-o împrumut prietenului meu MacGregor. În timp ce meditam la şocul plăcut pe care mi-l provocase acea carte uitată, am prins un fragment dintr-o muzică straniu familiară, transmisă prin amplificatorul magazinului de aparate de radio de peste drum. Am rămas locului de parcă prinsesem rădăcini. Era vocea cantorului Sirota care cânta una din melodiile hasidice. O cunoşteam bine pentru că o auzisem de zeci de ori. Cândva avusesem toate discurile lui care se găsiseră pe piaţă. Şi le cumpărasem la un preţ piperat.

M-am uitat la Mona, ca să văd ce efect avea muzica asupra ei. Ochii îi erau umezi, faţa crispată. I-am luat mâna şi i-am reţinut-o. Am rămas astfel câteva minute, după ce muzica încetase, şi niciunul dintre noi nu a încercat să scoată o vorbă. În cele din urmă am murmurat:

— Recunoşti cântecul?

Nu mi-a răspuns. Buzele îi tremurau. O lacrimă i se prelingea pe obraz.

— Mona, scumpa mea Mona, ce-i cu reţinerea asta? Ştiu totul. Ştiu de mult… Ai crezut că mi-ar putea fi ruşine cu tine?

— Nu, nu, Val. Pur şi simplu n-am putut să-ţi spun. Nu ştiu de ce.

— Dar, Mona mea dragă, nu te-ai gândit niciun moment că te iubesc mai mult tocmai pentru că eşti evreică? Nu ştiu nici eu de ce, dar e o realitate. Îmi aminteşti de femeile pe care le-am cunoscut în adolescenţa mea – femeile din Vechiul Testament: Ruth, Naomi, Estera, Raşela, Rebeca… în copilărie mă miram mereu de ce niciuna dintre femeile pe care le cunoşteam nu purtau asemenea nume. Pentru mine sunt nume de aur.

I-am înconjurat mijlocul cu braţul. Aproape că plângea în hohote.

— Haide să mai stăm aici. Vreau să-ţi mai spun ceva. Am să-ţi spun un lucru la care m-am gândit şi care doresc să-ţi fie cunoscut. Îţi vorbesc din adâncul inimii. Şi nu-i ceva care tocmai mi-a trăsnit prin minte, ci ceva ce am dorit să-ţi spun de multă vreme.

— Nu-mi spune, Val. Te rog nu-mi mai spune nimic.

Şi-a pus palma pe gura mea, ca să mă oprească. I-am lăsat-o câteva clipe pe buze, apoi i-am desprins-o uşor.

— Dă-mi voie, am rugat-o. N-am să te îndurerez. Cum aş putea să te rănesc sau să te îndurerez?

— Dar ştiu ce vrei să-mi spui. Şi… şi nu merit.

— Prostii! Ascultă-mă… Îţi aminteşti de ziua în care ne-am căsătorit… în Hoboken? Îţi aduci aminte de ceremonia aceea puchinoasă? Eu n-am uitato niciun moment. Uite ce m-am gândit… Să presupunem că aş deveni evreu… Nu râde! Vorbesc serios. Ce ţi se pare atât de ciudat? În loc să trec la catolicism sau ia islamism, trec la iudaism. Pentru cel mai bun motiv din lume.

— Care motiv?

S-a uitat în ochii mei, complet năucită.

— Motivul că tu eşti evreică şi te iubesc – nu-i de-ajuns? Iubesc tot ce ţine de tine. De ce să nu-ţi iubesc şi religia, rasa ta, obiceiurile şi tradiţiile? Eu nu sunt creştin, ştii bine. Nu sunt nimic. Nici măcar un *goi…* Spune, de ce să nu mergem la un rabin şi să ne căsătorim în stil evreiesc ortodox?

Râdea de se prăpădea. Uşor ofensat, am ripostat:

— Nu mă socoteşti destul de bun. Asta-i?

— Încetează! a strigat. Eşti un ţăcănit, un măscărici şi te iubesc. Nu vreau să fii evreu… oricum n-ai putea fi niciodată. Eşti prea… prea într-un fel sau altul! Şi, în orice caz, dragul meu Val, nici eu nu vreau să fiu evreică. Nu vreau să mai aud nimic despre acest subiect. Te implor, nu mi-l mai pomeni vreodată. Eu *nu* sunt evreică. Nu sunt nimic. Nu sunt decât o femeie – şi la dracucu rabinul! Haide, vino să mergem acasă… Ne-am întors acasă în deplină tăcere, nu o tăcere ostilă, ci una îngândurată. Strada largă, frumoasă, pe care locuiam, părea mai

puritană şi mai respectabilă ca oricând, o stradă absolut burgheză şi creştină, pe care puteau locui doar protestanţii. Terasele din piatră maronie de la intrare, unele mărginite de parapete din zid, altele de balustrade din fier forjat, confereau clădirilor un aer solemn, pompos.

Când am intrat în cuibul nostru de dragoste, eram adânc pierdut în gânduri. Raşela, Estera, Ruth, Naomi, toate aceste splendide vechi nume biblice mi se perindau prin minte. O amintire din vechime se iscase în adâncul minţii mele, încercând să se formuleze… „Acolo unde vei merge tu voi merge şi eu şi unde vei locui tu, voi locui şi eu; poporul tău va fi poporul meu, şi Dumnezeul tău va fi Dumnezeul meu”. Vorbele îmi răsunau în urechi, dar nu reuşeam să le localizez. Vechiul Testament are această tendinţă caracteristică, această calitate repetitivă atât de seducătoare pentru urechea anglo-saxonă.

Deodată mi-a venit în minte fraza următoare:

„De ce am găsit iertare în ochii tăi, de ce să iei aminte la mine, ţinând seama că sunt un străin?”

Odată cu aceste cuvinte m-am văzut din nou băieţaş, aşezat pe un scaun lângă fereastră în vechiul cartier de locuinţe. Fusesem bolnav şi mă întremam cu încetineală. Una dintre rude îmi adusese o carte mare, subţire, cu nişte poze uluitoare. Se numea *Povestiri din Biblie.* Şi era o povestire pe care o citeam iar şi iar – despre Daniel în groapa cu lei. Mă văd din nou, acum ceva mai mare, dar tot în pantaloni scurţi, şezând în rândul doi la biserica prezbiteriană, unde am învăţat să fiu soldat. Pastorul era foarte bătrân şi i se spunea Reverendul Doctor Dawson. Un scoţian, dar un om cu inimă caldă, duioasă, îndrăgit de turma lui. Înainte de a-şi ţine predica, ne citeşte din cartea cea mare. Dar durează mult până începe, întâi îşi suflă zdravăn nasul, pe urmă îşi vâră batista înapoi în buzunarul din spate, pe urmă ia o înghiţitură lungă de apă din cana de lângă amvon, pe urmă îşi limpezeşte gâtlejul şi îşi înalţă privirile spre cer, şi aşa mai departe. Şi-a pierdut darul oratoriei. A îmbătrânit şi mintea i-o cam ia razna. Când pierde şirul predicii, pune mâna pe Biblie şi reciteşte un

verset sau două, ca să-şi împrospăteze memoria. Eu sunt perfect conştient de scăpările pastorului; în momentele lui de împâclire, mă sucesc şi mă răsucesc în scaun. Pe cât pot, îl încurajez în tăcere. Dar acum, în lumina difuză a imaculatului nostru cuib de dragoste, îmi dau seama de unde au încolţit toate frazele astea care mi s-au perindat prin minte. Mă duc la bibliotecă şi scot Biblia ponosită pe care ne-a lăsat-o George Nebunu'. Răsfoiesc distrat paginile, gândindu-mă cu duioşie la bătrânul Dawson, la micul meu prieten Jack Lawson, care a murit atât de tânăr şi de o boală atât de oribilă, la subsolul vechii biserici prezbiteriene şi la norii de praf pe care-i iscam când alcătuiam plutoane şi batalioane seară de seară, împopoţonându-ne cu galoane şi epoleţi, cu săbii, carâmbi, flamuri, tobe care ne asurzeau, cornuri de vânătoare care ne spărgeau timpanele. Şi în timp ce aceste amintiri vin şi se duc, în urechi îmi răsună versetele melodioase din Biblie, pe care Reverendul Doctor Dawson le depăna, ca pe o bobină de film. Biblia mea zace deschisă pe masă şi, atenţie! e deschisă la capitolul numit Ruth. Scrie cu litere mari: CARTEA LUI RUTH. Şi chiar deasupra, al douăzeci şi cincilea şi ultimul verset din Judecători, un verset glorios a cărui sursă mă poartă mult înainte de copilărie, atât de departe în trecut, încât nimeni nu-şi mai poate aminti, nu-şi mai poate aminti de nimic decât de vraja pasajului!

Pe vremea aceea nu era împărat în Israel; fiecare făcea ce-i ***plăcea****.* Care era vremea aceea? mă întreb. Când a existat asemenea epocă triumfală şi cum de oamenii au uitat-o? *Pe vremea aceea nu era împărat în Israel****.*** Asta nu face parte din istoria evreilor, ci din istoria omului. Astea au fost începuturile omului, în cinste, demnitate, onoare şi înţelepciune. *Fiecare făcea ce-i plăcea.* Aceste câteva cuvinte conţin cheia unei societăţi decente, fericite. Cândva, evreii au cunoscut asemenea condiţii de viaţă. Cândva le-au

cunoscut şi chinezii şi hinduşii, polinesienii, africanii, eschimoşii.

Am început să citesc Cartea lui Ruth, de acolo de unde vorbeşte de Naomi şi de maobiţi. La versetul 20, m-am oprit ca electrocutat: *Ea le-a zis: „Nu-mi mai ziceţi Naomi, ziceţi-mi Mara (Amărăciune), căci cel Atotputernic m-a umplut de amărăciune”*. Am strigat-o pe Mona, care fusese cândva Mara, dar n-am primit niciun răspuns. Am căutat-o, dar plecase… M-am aşezat din nou, cu lacrimi în ochi, răsfoind în continuare filele zdrenţuite şi bătucite. Nu va exista vreo punte, nici muzică celest hasidică… nici măcar o baniţă de orz. *Nu-mi mai ziceţi Naomi, ziceţi-mi Mara!* Şi Mara se lepădase de neamul ei, se lepădase de însuşi numele pe care i-l dăduseră. Era un nume amar, dar ea nici măcar nu-i cunoscuse semnificaţia. *Poporul tău va fi poporul meu şi Dumnezeul tău va fi Dumnezeul meu.* Şi-a părăsit obştea şi a fost bătută de Dumnezeu.

M-am ridicat şi am început să mă învârt prin casă. Camerele aveau o atmosferă de eleganţă, simplitate şi seninătate. Mă simţeam adânc răscolit, dar deloc trist. Eram un nautilus păşind pe nisipurile timpului. Am deschis uşile glisante, care ne despărţeau de apartamentul nelocuit din spate. Vitraliile filtrau o lumină tainică. M-am cufundat printre umbre, Lăsându-mi gândurile să rătăcească libere. Pacea se înstăpânise pe inima mea. Din când în când mă întrebam visător pe unde s-o fi găsind Mona. Ştiam însă că se va întoarce curând şi va fi bine dispusă. Speram să-şi amintească să aducă ceva de mâncare. Mă aflam din nou în dispoziţia de a rupe pâinea şi a sorbi vinul. Îmi spuneam că asta era starea de spirit prielnică să te aşezi la masă şi să scrii.

Mă simţeam suav, imaterial, fluid, solubil. Îmi dădeam seama cât era de uşor, când te afli în ambianţa potrivită, să treci de la viaţa de slujbaş plătit, de gloabă de povară, de rob, la viaţa de artist. Cât de încântător e să fii singur, să te desfeţi cu propriile tale reflecţii şi simţiri. Nu mă gândeam că va trebui să scriu despre ceva; tot ce ştiam era că, într-o bună zi, într-o stare de spirit similară, voi

scrie. Lucrul important era să fiu mereu ceea ce eram acum, să mă simt aşa cum mă simţeam acum, să scot muzică din mine. Încă din copilărie acesta fusese visul meu, să stau liniştit şi să scot muzică din mine. Eram doar vag conştient că, pentru a emite muzică, trebuie mai întâi să te prefaci într-un instrument fermecat, sensibil. Trebuie să încetezi a mai trăi şi a respira. Trebuie să descalţi patinele cu rotile. Trebuie să te desfaci din toate legăturile cu lumea din afară. Trebuie să discuţi în taină cu Dumnezeu şi cu martorii lui. O, da, asta însemna. Într-adevăr. Brusc, am înţeles cu certitudine ceea ce tocmai îmi trecuse prin minte:

…Domnul este un Dumnezeu gelos.

Lucrul bizar era, îmi spuneam eu, că aproape toţi cei care mă cunoşteau mă şi considerau scriitor, deşi făcusem prea puţin ca s-o dovedesc. Mă considerau scriitor nu numai din cauza comportării mele, care fusese dintotdeauna excentrică şi imprevizibilă, dar şi din *pricina* pasiunii mele pentru limbaj. Din momentul în care am învăţat să citesc, nu am mai fost niciodată despărţit de carte. Primul om în faţa căruia m-am încumetat să citesc cu glas tare, a fost bunicul meu; obişnuiam să şed pe marginea băncii unde el cosea haine şi paltoane. Bunicul era mândru de mine dar, oarecum, şi alarmat. Îmi amintesc că o prevenise pe mama să înlăture cărţile din calea mea… Câţiva ani mai târziu, le citeam micilor mei prieteni, Joey şi Tony, când plecam la ei în vizită, la ţară. Uneori citeam cu glas tare în faţa unei duzini de puşti adunaţi în jurul meu. Citeam şi citeam, până când picau adormiţi, unul câte unul. Dacă mă urcam în tramvai sau în metro, citeam în picioare, câteodată chiar şi pe platforma exterioară a trenului suspendat. Când coboram din vagon, continuam să citesc… citeam feţele oamenilor, gesturile lor, le citeam atitudinile şi ţinuta, citeam arhitectura, străzile, pasiunile, crimele. Totul, da, totul era notat, analizat, comparat şi descris – pentru a fi folosit în viitor. Când studiam un obiect, un chip omenesc, o faţadă, le studiam în felul în care urmau să fie redate (mai târziu) într-o carte,

alăturându-le adjectivele, adverbele, prepoziţiile, parantezele, şi mai ştiu eu ce. Înainte de a-mi fi schiţat prima carte în gând, în mintea mea colcăiau sute de personaje. Eram o carte ambulanta, vorbitoare, un compendium enciclopedic care se tot umfla, ca o tumoare malignă. Dacă întâlneam un prieten, sau o cunoştinţă, sau chiar un om străin, continuam să scriu în timp ce discutam cu el. Îmi lua doar câteva secunde ca să cârmesc conversaţia pe terenul meu, să-mi fixez victima cu un ochi de hipnotizator şi să o inund. Dacă era o femeie, îmi venea şi mai uşor. Observasem că femeile sunt mai receptive decât bărbaţii la asemenea lucruri. Dar cel mai bine îmi mergea cu străinii. Limbajul meu îi îmbăta întotdeauna pe străini, în primul rând pentru că mă străduiam să le vorbesc clar şi simplu, în al doilea rând pentru că mă simţeam stimulat de îngăduinţa, de simpatia lor. Unui străin, îl vorbeam întotdeauna de parcă aş fi fost familiarizat cu manierele şi cu obiceiurile din ţara lui; şi-i dădeam întotdeauna impresia că preţuiam ţara lui mai mult decât pe a mea, ceea ce, de obicei, era adevărat. Şi sădeam în el dorinţa de a cunoaşte mai temeinic limba engleză, nu pentru că aş fi socotit-o cea mai bună limbă din lume, ci pentru că nimeni dintre cei pe care-i ştiam eu nu-i foloseau întregul potenţial.

Când citeam o carte şi dădeam peste un pasaj care mă impresiona, închideam cartea pe loc şi mă duceam să fac o plimbare. Uram gândul că mă apropiam de sfârşitul unei cărţi bune.

Lungeam lectura cât puteam, puricam cartea, întârziam inevitabilul, atât cât îmi stătea în putinţă. Dar întotdeauna, când nimeream un pasaj mare, întrerupeam lectura. Ieşeam în stradă, fie pe ploaie, vânt, grindină, zăpadă sau gheaţă, şi rumegam îmbucătura: poţi să te îmbuibi atât de mult cu spiritul altuia, încât să-ţi fie literalmente teamă că faci explozie. Presupun că fiecare dintre dumneavoastră a trăit măcar o dată asemenea experienţă. Daţi-mi voie să observ că acel „altcineva” de care te umpli, e întotdeauna un soi de *alter ego.* Nu-i vorba

numai că recunoşti un spirit înrudit, ci te recunoşti chiar pe tine. Să te pomeneşti brusc faţă-n faţă cu tine însuţi! Ce clipă! Închizând cartea, continui actul de creaţie. Şi acest procedeu, acest ritual aş spune, e întotdeauna acelaşi: o comunicare simultană pe toate fronturile. Au căzut toate barierele. Deşi eşti mai singur ca oricând, te simţi totuşi mult mai aderent la umanitate. *Încorporat în ea* Dintr-odată îţi devine clar că atunci când Dumnezeu a creat lumea, nu a abandonat-o, retrăgându-se undeva într-un limb, de unde să o contemple. Dumnezeu a fabricat lumea şi a intrat El însuşi în ea: aceasta este semnificaţia creaţiei.

2

În cuibul nostru de dragoste, japonez, am gustat doar câteva luni de beatitudine. O dată pe săptămână mă duceam la Maude şi la copil, le duceam pensia alimentară, le luam la câte o plimbare în parc. Mona avea slujba ei la teatru şi, din ce câştiga, îşi întreţinea mama şi cei doi fraţi vânjoşi şi sănătoşi. O dată la zece zile mâneam la restaurantul franco-italian, de obicei fără Mona, pentru că ea trebuia să se ducă din timp la repetiţie. Din când în când, îi făceam o vizită lui Ulric şi jucam câte o partidă liniştită de şah. Întrevederea se încheia de obicei cu o discuţie despre pictori şi despre felul în care pictau. Adeseori, seara, mă plimbam de unul singur, în general prin cartierele populate de străini. De foarte multe ori stăteam acasă şi citeam sau ascultam discuri la patefon. Mona sosea, de obicei, pe la miezul nopţii; luam o gustare, stăteam de vorbă vreo două ore şi apoi ne culcam, îmi venea din ce în ce mai greu să mă scol dimineaţa. A-mi lua la revedere de la Mona era un calvar. În cele din urmă, ajunsesem să lipsesc câte trei zile în şir de la serviciu. Trei zile şi trei nopţi fascinante, în care făceam tot ce-mi poftea inima, mâncam copios, dormeam târziu, gustam fiecare minut din zi, simţeam o colosală bogăţie lăuntrică, renunţând la orice ambiţie de a mă război cu lumea, arzând de nerăbdare să-mi încep viaţa mea proprie,

încrezător în viitor, îngropând trecutul; cum m-aş mai fi putut întoarce la jug? Dar simţeam că îi făceam şefului meu, Clancy, o mare nedreptate. Dac-aş fi avut câtuşi de puţină loialitate sau integritate în mine, ar fi trebuit să-i spun că mă săturasem până peste cap. Ştiam că îmi ia mereu apărarea, că îmi inventează mereu scuze în faţa şefului *său,* preacucernicul domn Twilliger. Mai devreme sau mai târziu, Spivak, care era tot timpul pe urmele mele, avea să-mi vină de hac. În ultima vreme petrecuse mult timp în Brooklyn, fieful meu. E clar, spânzurătoarea fusese înălţată. Venise timpul să o rup cu toate.

După cea de a patra zi de chiul, m-am sculat devreme, pregătindu-mă să merg la slujbă. Am aşteptat până ce am fost gata de plecare, ca să-i dau Monei vestea. A fost atât de entuziasmată de hotărârea mea, încât m-a rugat să-mi prezint demisia pe dată şi să vin acasă la prânz. Şi eu aveam impresia că, cu cât mai repede, cu atât mai bine. Spivak avea să găsească, fără îndoială, alt şef de personal care să-i dea bătaie de cap.

Când am ajuns la birou, am găsit un neobişnuit furnicar de solicitanţi care mă aşteptau. Hymie era la postul lui, cu urechea lipită de telefon, mânuind frenetic butoanele centralei, ca de obicei. Se iviseră atât de multe posturi noi vacante, încât dacă ar fi avut o armată care să-l ajute la întocmirea biletelor de expediţie tot n-ar fi pridid it. M-am dus la biroul meu, mi-am strâns lucrurile personale, le-am îndesat într-o servietă şi i-am făcut semn lui Hymie să se apropie.

— Hymie, îmi dau demisia, l-am anunţat. Te las pe tine să-i înştiinţezi pe Clancy sau pe Spivak. Hymie s-a uitat la mine de parcă mi-aş fi pierdut minţile. A urmat o pauză jenantă, apoi, pe un ton detaşat, m-a întrebat ce aveam de gând să fac cu leafa pe care urma s-o încasez.

— Să şi-o ţină ei, am răspuns.

— Ceea? a răcnit.

De astă dată era limpede că mă considera ţicnit.

— Nu pot să-mi cer leafa din moment ce plec fără niciun preaviz, înţelegi?

Îmi pare rău că te las pe tine la greu, Hymie.

Dar cred că nici tu n-ai să faci mulţi purici aici. Am mai schimbat câteva cuvinte, şi dus am fost. M-am oprit puţin în faţa ferestrei mari, ca să-i privesc pe solicitanţi fierbând în suc propriu şi foindu-se de zor. Se sfârşise cu totul. Ca după o operaţie chirurgicală. Acum mi se părea incredibil că pierdusem aproape cinci ani în slujba acestei corporaţii inumane, înţelegeam ce simte un ostaş când e eliberat din armată.

Liber! Liber! Liber!

În loc să mă înfund repede în metrou, am pornit să hoinăresc pe Broadway, doar ca să văd cum te simţi când eşti de capul tău, pe stradă, la ora aceasta din dimineaţă. Bieţii mei semeni truditori se grăbeau să ajungă la slujbă, purtând pe chip expresia aceea crispată, sâcâită, pe care o cunoşteam atât de bine. Unii îi dădeau zor, zeloşi, sperând să primească, chiar la această oră matinală, o comandă, să vândă o poliţă de asigurare, să plaseze o reclamă. Cât de stupid, de lipsit de noimă, de ridicol îmi apărea acum acest cros al şobolanilor! Întotdeauna mi se păruse nebunesc, dar acum avea şi o notă diabolică.

Ah, dac-aş fi putut să-l întâlnesc pe Spivak! Dacă m-ar fi văzut şi m-ar fi întrebat cum de umblu hai-hui la ora asta?

Am vagabondat fără ţintă din simpla plăcere de a-mi gusta libertatea nou dobândită; încercam o bucurie perversă când vedeam sclavii făcându-şi rondurile comandate. O viaţă întreagă se deschidea în faţa mea. Peste câteva luni voi împlini treizeci şi trei de ani – şi voi fi „stăpânul meu absolut”. În acea clipă şi în acel loc am jurat ca niciodată să nu mai lucrez pentru altcineva. Niciodată să nu mai primesc ordine de la ceilalţi. Munca omenirii era bună pentru alt soi de indivizi – eu nu voi face parte din ei. Eu aveam talent şi trebuia să-l cultiv. Sau o să ajung scriitor, sau o să crăp de foame.

În drum spre casă m-am oprit la un magazin de articole muzicale şi am cumpărat un album de discuri – cuartetele lui Beethoven, dacă îmi aduc bine aminte. Pe

malul Brooklyn am cumpărat un buchet de flori şi am extorcat o sticlă de Chianti din stocul particular al unui prieten italian. Noua viaţă va începe cu un prânz delicios – şi cu muzică. Va fi nevoie de o mare doză de viaţă bună ca să şteargă amintirea zilelor, lunilor, anilor pe care i-am irosit trăgând la galera cosmococică. Să nu faci absolut nimic o bucată de timp, să-ţi petreci zilele trândăvind, ce viaţă divină!

Ne aflam în glorioasa lună septembrie, frunzele începuseră să pice şi în aer se simţea miros de fum. Era cald şi răcoare în acelaşi timp. Încă te puteai duce la plajă pentru o partidă de înot. Existau atâtea lucruri pe care voiam să le fac, toate deodată, încât aproape că nu mă mai încăpea pielea. În primul rând, o să fac rost de un pian şi o să încep să cânt din nou. Poate că o să mă reapuc şi de pictură, lăsându-mi gândurile să zburde, curând am poposit pe o imagine îndrăgită. Bicicleta! Ce minunat ar fi dacă aş putea să-mi recuperez vechea bicicletă! Cu ani în urmă o vândusem vărului meu care locuia în apropiere. Poate că o să accepte să mi-o vândă înapoi. Era un model special, şi o achiziţionasem de la un ciclist german, la sfârşitul unei curse de şase zile. Construită la Chemnitz, în Boemia. Ah, câtă vreme trecuse de când nu mai dădusem o raită pe bicicletă în Coney Island! Şi erau zile de toamnă. Numai bune pentru plimbări cu bicicleta! Mă rugam ca nu cumva nătărăul de văru-meu să-i fi schimbat şaua; era o şa Brooks, bine montată. Amintindu-mi cum îmi dansau picioarele pe pedale, retrăiam o senzaţie delicioasă. Să străbat acum pe bicicletă cărarea asfaltată care şerpuieşte pe sub bolţile copacilor între Prospect Park şi Coney Island, contopit cu ritmul roţilor, cu creierul golit de orice gând, pătruns doar de senzaţia goanei în spaţiu, mai repede sau mai încet, după cum îmi dictează cronometrul lăuntric! Şi frunzele, de o parte şi de alta, căzând ca filele din calendar. Golit de gânduri, golit chiar şi de senzaţii. Doar mişcarea perpetuă, înainte, în spaţiu, contopit cu roţile… Da, aş zbura din nou pe bicicletă, dimineaţă de dimineaţă – doar ca să-mi pun sângele în mişcare. O raită

până la Coney Island şi înapoi, un duş zdravăn, un mic dejun copios şi apoi… la lucru. Desigur, la masa mea de scris. Nu muncă, ci joacă. O viaţă întreagă mi se aşterne în faţă, o viaţă în care n-ai nimic altceva de făcut decât să scrii. Ce minune! Mi se părea că nu trebuia decât să mă aşez pe scaun, să dau drumul la robinet şi totul avea să curgă. Dacă eram în stare să scriu scrisori de câte douăzeci sau treizeci de pagini fără oprire, desigur că voi putea, cu aceeaşi uşurinţă, să scriu şi cărţi. Toată lumea recunoştea în mine un scriitor: nu-mi rămânea decât să duc imaginea la împlinire.

Când am urcat pe terasă, am zărit-o pe Mona mişcându-se prin casă în chimono. Fereastra mare, cu pervaz de piatra, era larg deschisă. Am încălecat balustrada şi am intrat în casă pe fereastră.

— Hei! Am făcut-o! am strigat, oferindu-i florile, vinul, muzica. De azi începem o viaţă nouă! Nu ştiu din ce o să trăim, dar o să trăim! Maşina de scris e în stare bună? Avem mâncare la prânz? Să-l chem şi pe Ulric la masă? Fac explozie, plesnesc! Azi aş putea fi şi condamnat la moarte, aş primi sentinţa în extaz. Dă-mi voie să stau şi să mă uit la tine. Mişcă-te prin casă aşa cum făceai adineaori. Vreau să văd cum e să stai şi să nu faci nimic.

O pauză ca să-i dau Monei posibilitatea de a se readuna. După care am izbucnit iar:

— Nu credeai c-am s-o fac, nu-i aşa? Şi nici n-aş fi făcut-o vreodată dacă nu m-ai fi îndemnat tu. Ştii, să te duci zi de zi la slujbă, e uşor. Greu e să fii liber! M-am gândit la tot ce mi-ar plăcea să fac pe lumea asta, acum că sunt descătuşat şi liber. Vreau să *fac* o sumedenie de lucruri. Mi se pare că timp de cinci ani am fost imobilizat. Mona a început să râdă încetişor.

— Să faci o sumedenie de lucruri, m-a îngânat. Dar tu eşti unul din cei mai activi oameni în ce priveşte creaţia. Nu, dragul meu Val, tu ai nevoie să nu faci nimic. Nu vreau să te gândeşti nici măcar la scris… nu, până după o lungă perioadă de odihnă. Şi nu te îngrijora de cum o s-o scoatem la capăt.

Lasă asta în seama mea. Dacă pot să întreţin familia mea de puturoşi, o să reuşesc să ne întreţinem şi pe noi doi. Oricum, să nu ne gândim acum la asemenea lucruri. E un spectacol grozav la Palace, a adăugat după un moment. Joacă şi Roy Barnes. Ştiu că e unul din preferaţii tai. Şi mai e şi *comicul* ăla care juca la Burlesc – i-am uitat numele. Îţi fac doar o sugestie…

Şedeam complet năucit, cu pălăria pe cap, cu picioarele întinse, răşchirate. Prea frumos ca să fie adevărat! Mă simţeam ca Regele Solomon. De fapt, mai bine decât Regele *Solomon,* pentru că aruncasem peste bord orice responsabilitate. Sigur că o să mă duc la teatru! Ce poate fi mai plăcut decât un matineu într-o zi de odihnă?

O să-l chem pe Ulric mai târziu şi o să-i cer să vină la noi la cină. O zi scrisă cu roşu în calendar, ca aceasta de azi, trebuia împărtăşită cu cineva, şi cine-i mai potrivit decât un bun prieten? (Ştiam şi ce-o să-mi spună Ulric:

„Nu crezi că ar fi fost mai bine dacă…? Ah, ce dracuspun? Tu ştii ce-i mai bine…” etc.) De la Ulric eram pregătit să aud orice. Îndoielile lui, precauţia lui erau reconfortante. Eram aproape sigur că înainte de a se sfârşi seara o să-mi spună: „Poate că şi eu o să dau cu piciorul la tot!”. Desigur, fără să gândească într-adevăr asemenea lucru, dar jucându-se cu ideea, cochetând cu ea, doar ca să mă menajeze. De parcă mi-ar fi spus că dacă el, Ulric, cel mai lasă-mă-să-te-las dintre oameni, ar putea nutri asemenea idee, atunci e limpede că un om ca prietenul lui, Henry Val Miller, trebuie să o traducă în fapt, altminteri ar însemna o sinucidere.

— Mona, crezi că ne-am putea permite să răscumpărăm bicicleta mea? am întrebat-o din senin.

— Sigur că da, Val, a răspuns fără nicio umbră de ezitare.

— Nu ţi se pare deplasat, nu? Simt o dorinţă nebună să merg din nou pe bicicletă. Am renunţat la ea puţin înainte de te-am întâlnit pe tine, ştii. Găsea că e cea mai firească dorinţă din lume. Dar o făcea să râdă. Nu putea

rezista să-mi spună:

— Eşti încă un băieţandru.

— Da. Dar e mai plăcut decât să fii o momâie.

După câteva momente, am adăugat:

— Ştii, mai e ceva la care m-am gândit azi…

— Ce anume?

— Un pian. Mi-ar plăcea să am un pian şi să reîncep să cânt.

— Ar fi minunat. Sunt convinsă că putem închiria unul, fără să ne coste prea mult. Ai vrea să iei din nou lecţii?

— Nu. Vreau doar să mă amuz, atâta tot.

— Poate că m-ai putea învăţa pe mine să cânt la pian.

— Sigur că da, dacă vrei într-adevăr să înveţi.

— Îţi prinde bine întotdeauna să ştii să cânţi, mai ales în teatru.

— Nimic mai uşor. Fă-mi numai rost de un pian.

M-am ridicat ca să-mi dezmorţesc mădularele, şi am izbucnit în râs:

— Şi cu ce-ai să te alegi tu din viaţa asta nouă?

— Ştii bine ce aş dori.

— Nu. Nu ştiu. *Ce anume?*

S-a apropiat de mine şi m-a încolăcit cu braţele:

— Tot ce-mi doresc este să ajungi ceea ce vrei tu să fii – un scriitor. Un scriitor mare.

— Asta-i tot ce-ţi doreşti?

— Da, Val, asta-i tot, crede-mă.

— Şi cum rămâne cu teatrul? Nu vrei să devii într-o bună zi o mare actriţă?

— Nu, Val, n-am să ajung niciodată o mare actriţă. Nu am destulă ambiţie. M-am apucat de teatru ca să-ţi fac ţie pe plac. Mie îmi pasă prea puţin dacă fac un lucru sau altul – atâta timp cât tu eşti mulţumit.

— Dacă gândeşti în felul ăsta, n-ai să ajungi niciodată o mare actriţă. Zău aşa, trebuie să te gândeşti mai mult la tine. Trebuie să faci ceea ce îţi place ţie, indiferent ce fac *eu.* Credeam că eşti nebună după teatru.

— Sunt nebună numai după *tine.*

— Acum joci teatru, am spus.

— Aş fi vrut să fie aşa, ar fi fost mai uşor pentru mine.

Am gâdilat-o sub bărbie.

— Bine, am răspuns tărăgănat, acum mă ai în întregime şi pe veci. Să vedem cum ai să gândeşti peste o lună. Poate că în mai puţin de o lună o să fii sătulă de mine.

— Nici vorbă. De când te-am cunoscut, m-am rugat noapte de noapte să ajung aici. Sunt geloasă pe tine, ştii? Vreau să-ţi urmăresc fiecare mişcare. S-a apropiat mult de mine şi, în timp ce vorbea, îmi ciocănea fruntea cu degetul. Uneori, a continuat, aş vrea să pătrund aici, înăuntru, şi să ştiu ce gândeşti. Câteodată pari atât de departe, la kilometri de mine. Mai ales când eşti tăcut. O să fiu geloasă şi pe scrisul tău – pentru că ştiu că atunci când scrii nu te gândeşti la mine.

— Deja mă aflu într-o situaţie grea, am răspuns râzând. Dar ce rost au toate discuţiile astea – ziua trece. Azi e o zi în care nu încercăm să citim viitorul. Astăzi sărbătorim prezentul…

Unde se vând delicatesele alea evreieşti de care mi-ai vorbit? Cred că o să cumpăr o pâine neagră fragedă, nişte măsline şi brânză, puţină pastrama şi morun afumat dacă au – ce altceva să mai iau? Am adus un vin excelent – are nevoie de mâncare bună alături. O să iau şi nişte prăjituri – ştrudel de mere îţi place? Ah, ai ceva bani? Eu sunt lefter. Bravo! O bancnotă de cinci dolari? Sper că ţi-au mai rămas şi altele. Mâine o să ne gândim la cum stau lucrurile, da? Mă refer la *bişţari:* cum şi de unde să facem rost de ei.

Mi-a astupat gura cu palma.

— Te rog, Val, nu vorbi de lucrul ăsta. Nici măcar în glumă. Tu nu trebuie să te frământi din cauza banilor… *niciodată de acum înainte,* înţelegi?

Există o carte curioasă a unui analist american, care se intitulează: ÎN LOCUL CĂRŢII UNUI OM PREA OCUPAT CA S-O SCRIE. Titlul ăsta descrie exact noua mea situaţie. Odată ce mi-am descătuşat energia creatoare, am început

să mă revărs în toate părţile deodată. În loc de o carte, primul lucru pe care l-am scris a fost un poem în proză despre părţile dosnice din Brooklyn. Eram atât de îndrăgostit de ideea că sunt scriitor, încât abia de puteam scrie. Posedam o incredibilă doză de energie fizică. Şi mi-o epuizam în pregătirile pentru scris. Mi-era cu neputinţă să stau jos liniştit şi să dau frâu liber fluxului; pentru că în lăuntrul meu, dansam. Voiam să descriu lumea pe care o cunoşteam şi, totodată, să fiu în ea, să particip. Nu mi-a dat niciodată prin cap că dacă aş fi lucrat cu seriozitate două sau trei ore pe zi, aş fi putut scrie cea mai groasă carte care se poate închipui. Convingerea mea pe atunci era că, dacă un om se aşază să scrie, trebuie să rămână ţintuit pe scaun opt sau zece ore în şir. Trebuie să scrii şi să tot scrii până când pici frânt de oboseală. Aşa îmi imaginam că îşi îndeplinesc misiunea scriitorii. Dacă aş fi cunoscut pe atunci programul pe care îl înfăţişează Cendrars într-una din cărţile sale! Două ore pe zi, înaintea zorilor, închinate lucrului, şi restul zilei închinat ţie însuţi. Şi ce bogăţie de cărţi a dăruit Cendrars lumii! Totul scris *en marge.* Folosind un procedeu similar, arată Cendrars, Rémy de Gourmont a demonstrat că e posibil pentru un om să citească toate cărţile de valoare care au fost scrise. Dar eu nu cunoşteam nicio ordine, nicio disciplină, niciun obiectiv. Eram la cheremul impulsurilor mele, al toanelor şi al dorinţelor. Dorinţa mea de a trăi o viaţă de scriitor era atât de frenetică, încât treceam cu vederea vastul rezervor de idei pe care le acumulasem în ani premergători acestui moment. Mă simţeam obligat să scriu despre realitatea imediată, despre ceea ce se întâmpla chiar în faţa uşii mele. *Ceva proaspăt,* asta urmăream. Da, simţeam această obligaţie pentru că, fie că eram conştient sau nu, materialul pe care-l depozitasem se tocise, se ferfeniţi se în timpul anilor de frustrare, de îndoiala şi disperare, când tot ce avusesem de spus fusese scris doar în mintea mea. Adăugaţi la aceasta faptul că mă simţeam ca un boxer sau un campion de lupte grele în preziua meciului. Simţeam nevoia de o exteriorizare, de o realizare. Şi aceste prime

eforturi, aceste fantezii şi fantasmagorii, aceste poeme în proză şi divagaţii de toate genurile, aveau rolul pe care-l are acordarea instrumentelor pentru o orchestră. Îmi simţeam satisfăcută vanitatea (care era uriaşă) dacă lansam artificii, rozete de hârtie, pocnitoare. Marile tunuri la rezervam pentru noaptea de 4 iulie. Acum era încă dimineaţa, dimineaţa lung, lenevoasă a unei sărbători care urma să se întindă pe vecie. Optasem pentru un stal în paradis. Era sigur şi definitiv. Aşadar îmi puteam îngădui să trag de timp, să irosesc ceasurile bogate care mi se ofereau şi pe parcursul cărora făceam încă parte din omenire şi din rutina ei lipsită de noimă. Din momentul în care mă voi înălţa în paradis, mă voi alătura corului de îngeri, corului serafic care nu conteneşte să lanseze imnuri de bucurie. Dacă vreme îndelungată citisem raţa lumii cu ochii unui scriitor, acum o reciteam cu şi mai mare intensitate. Nimic nu era prea neînsemnat ca să scape atenţiei mele. Dacă făceam o plimbare – şi căutam permanent pretexte ca să mă plimb, ca „să explorez”, cum spuneam eu – urmăream deliberat să mă transform într-un ochi *gigantic.* Privind lucrurile comune, cotidiene, în această lumină, rămâneam adeseori vrăjit. În clipa în care înconjuri un lucru de o deosebită atenţie, fie şi un fir de iarbă, acel lucru devine misterios, tulburător, o lume amplificată în sine. O lume aproape „irecognoscibilă”. Scriitorul pândeşte asemenea momente unice. Se năpusteşte asupra micului său grăunte de nimic, ca un animal de pradă. Este clipa deplinei deşteptări, clipa comuniunii şi a absorbţiei şi niciodată nu poate fi forţată. Uneori, scriitorul face greşeala sau, mai curând, săvârşeşte păcatul de a încerca să fixeze momentul, să-l ţintuiască în cuvinte. Mi-ar trebui veacuri ca să înţeleg de ce, după eforturi covârşitoare de a induce asemenea momente de exaltare şi de eliberare, mi-era absolut cu neputinţă să mi le mai amintesc. Nu mi-am dat niciodată seama că erau un sfârşit în sine, că trăirea unei clipe de beatitudine pură, de conştienţă pură, însemna totul şi, totodată, sfârşitul totului.

Miraje multiple urmăream. Întotdeauna mă depăşeam, mă întindeam prea departe. Cu cât atingeam mai des realitatea, cu atât mă retrăgeam mai mult în lumea iluziilor, care este denumirea vieţii de zi cu zi. „Experienţă! Cât mai multă experienţă!”, clamam. În efortul disperat de a ajunge la puţină ordine, la o încercare de program, pierdeam uneori ore întregi străduindu-mă să schiţez un plan de lucru. Planurile, de felul celor asupra cărora asudă arhitecţii şi inginerii, nu au fost niciodată punctul meu forte. Dar reuşeam întotdeauna să-mi vizualizez visurile într-un tipar cosmogonic. Deşi nu eram în stare să ţes intriga unei cărţi, izbuteam să contrabalansez şi să echilibrez forţele contrarii, personajele, situaţiile, faptele, să le distribui într-un sol de montare celestă, întotdeauna cu mari *spaţii* între ele, întotdeauna cu certitudinea că nu există un final, ci numai lumi în interiorul altor lumi, *ad infinitum* şi că, din oricare punct ai porni, creezi o lume, o lume finita, totală, completă.

Dar să ne întoarcem la marele plan... Cum eram convins că pot scrie, ba încă incitant, despre orice subiect de pe lume, mi se părea foarte firesc să întocmesc o listă de teme care mi se păreau interesante şi pe care urma să le propun redactorilor şefi ai revistelor literare, ca să-şi aleagă ce-i tentează. Ceea ce presupunea întocmirea a duzini întregi de misive. Scrisori lungi, plicticoase. Însemna de asemenea să ţin dosare şi, totodată, să mă conformez regulilor şi regulamentelor neghioabe a o sută şi una de organizaţii editoriale. Acţiunea implica altercaţii şi dispute, apeluri sterile la redacţii, vexaţii, agasări, furii, disperări, plictiseli. Şi *timbre poştale*! După săptămâni de tumult şi de fierbere, se putea ca într-o zi să mă trezesc cu o scrisoare de la un redactor-şef care să-mi spună că va catadicsi să-mi citească articolul, dacă şi dacă şi dacă, şi... dar. Neafectat de acei dacă şi dar, priveam asemenea scrisoare ca un angajament de *bona fide* o comandă. Bun! Deci eram liber să scriu ceva despre iarna în Coney Island, să spunem. Dacă o să le placă, o să-mi tipărească scrierea,

cu numele meu dedesubt, şi o s-o pot arăta prietenilor mei, o s-o port mereu cu mine, o să mi-o vâr noaptea sub pernă, o s-o citesc, iar şi iar, pe furiş, pentru că prima dată când te vezi tipărit nu-ţi mai încapi în piele, ai dovedit, în sfârşit, umanităţii că eşti într-adevăr un scriitor şi *trebuie* să dovedeşti umanităţii aşa ceva, măcar o dată în viaţă, altminteri îţi pierzi minţile pentru că o crezi numai tu singur.

Asemenea unui atlet bine antrenat, mă simţeam degajat şi îngreunat în acelaşi timp. Sigur de scorul final, dar nervos, agitat, nerăbdător, frământat. Şi aşa, după ce un timp am lansat artificii, am început să mă gândesc la artileria uşoară. Mi-am aliniat forţele, ca să spun aşa. Am ajuns la concluzia că, în primul rând, pentru a avea oarecare efect, trebuia să-mi fac auzită vocea. Trebuia să găsesc un debuşeu pentru producţiile mele – în ziare, reviste, almanahuri sau tipărituri locale. Undeva, cumva. Dar care era raza mea de bătaie, forţa de atac? Deşi nu-mi plăcea să-mi pisez prietenii cu lecturi din operele mele, din când în când, în momente de entuziasm neînfrânat, mă făceam vinovat de asemenea fapte reprobabile. Cu toate că astfel de abateri erau sporadice, totuşi aveau un efect *tonic* asupra mea. Am observat că se întâmpla rar ca vreun prieten să se pameze în faţa eforturilor mele. Aceste critici mute pe care ţi le aduc adeseori prietenii sunt mult mai valoroase decât comentariile elaborate, ostile, ale criticilor plătiţi. Faptul că prietenii mei nu râdeau în hohote în momentele când s-ar fi presupus că or s-o facă, faptul că nu aplaudau zgomotos când isprăveam de citit, era mai elocvent decât un întreg torent de vorbe. Ca să fiu sincer, uneori îmi salvam mândria spunându-mi că erau nişte indivizi obtuzi sau prea reticenţi. Dar nu gândeam de multe ori în felul ăsta. Eram sensibil cu precădere la laudele lui Ulric. Stupid, poate, din partea mea să atribui atâta atenţie comentariilor lui, din moment ce gusturile noastre în literatură erau atât de deosebite; dar Ulric mi-era atât de apropiat, unicul prieten pe care ţineam să-l conving de abilităţile mele. Dar nici Ulric ăsta al meu nu

era lesne de satisfăcut. Ce-i plăcea lui cel mai mult erau tocmai artificiile, adică cuvintele rare, metaforele insolite, broderiile, ieremiadele, lamentaţiile fără sens. Adeseori, îmi mulţumea la plecare pentru şiragul de cuvinte noi pe care le adăugasem la vocabularul lui. Uneori petreceam câte o seară întreagă căutând cuvintele acelea bizare în dicţionar. Pe unele nu le găseam deloc pentru că erau inventate de mine.

Dar să ne întoarcem la marele plan... Cum eram convins că pot scrie, ba încă incitant, despre orice subiect de pe lume, mi se părea foarte firesc să întocmesc o listă de teme care mi se păreau interesante şi pe care urma să le propun redactorilor şefi ai revistelor literare, ca să-şi aleagă ce-i tentează. Ceea ce presupunea întocmirea a duzini întregi de misive. Scrisori lungi, plicticoase. Însemna de asemenea să ţin dosare şi, totodată, să mă conformez regulilor şi regulamentelor neghioabe a o sută şi una de organizaţii editoriale. Acţiunea implica altercaţii şi dispute, apeluri sterile la redacţii, vexaţii, agasări, furii, disperări, plictiseli. Şi *timbre poştale*! După săptămâni de tumult şi de fierbere, se putea ca într-o zi să mă trezesc cu o scrisoare de la un redactor-şef care să-mi spună că va catadicsi să-mi citească articolul, dacă şi dacă şi dacă, şi... dar. Neafectat de acei dacă şi dar, priveam asemenea scrisoare ca un angajament de *bona fide* o comandă. Bun! Deci eram liber să scriu ceva despre iarna în Coney Island, să spunem. Dacă o să le placă, o să-mi tipărească scrierea, cu numele meu dedesubt, şi o s-o pot arăta prietenilor mei, o s-o port mereu cu mine, o să mi-o vâr noaptea sub pernă, o s-o citesc, iar şi iar, pe furiş, pentru că prima dată când te vezi tipărit nu-ţi mai încapi în piele, ai dovedit, în sfârşit, umanităţii că eşti într-adevăr un scriitor şi *trebuie* să dovedeşti umanităţii aşa ceva, măcar o dată în viaţă, altminteri îţi pierzi minţile pentru că o crezi numai tu singur.

Şi iată-mă în Coney Island, pe o zi de iarnă. Singur, bineînţeles. Nu-ţi poţi permite ca reflecţiile şi observaţiile să-ţi fie distrase de un prieten cu spirit mărunt. Un carnet

nou în buzunar, şi un creion bine ascuţit. E un drum lung şi dezolant până în Coney Island, în plină iarnă. Numai convalescenţii, invalizii şi dementii par să se vânture pe acolo. Mă simt de parcă şi eu aş fi pe jumătate smintit. Pe cine interesează acest Coney Island complet acoperit şi bătut în scânduri? Probabil că am ales asemenea temă într-un moment de exaltare, gândind că nimic nu poate fi mai inspirat decât un tablou al pustietăţii.

Pustietatea şi dezolarea sunt eufemisme. În timp ce înaintez pe trotuarul de lemn, şfichiuit de vântul îngheţat care-mi suflă prin pantaloni, înconjurat de case şi de magazine închise, mă gândesc că n-aş fi putut alege un subiect mai dificil. Nu există nimic care să se ceară a fi notat, decât tăcerea. Văd priveliştea mai bine prin ochii lui Ulric decât printr-ai mei. Un ilustrator ar avea ceva de ales aici, cu clădirile astea deprimante, dezolante, demente, dezordonate, cu stâlpi şi scânduri care-şi arată colţii, cu roata din parcul de distracţii încremenită şi pustie, cu toboganele mute ruginind sub soarele cu dinţi. Ca să-mi confirm că mă aflu aici în interes documentar, mâzgălesc câteva cuvinte despre mutrele zălude ale căluşeilor, despre gura căscată a lui George G. Tilyon, şi aşa mai departe… Îmi spun că un Frankfurter cald şi o ceaşcă de cafea aburindă mi-ar prinde bine. Pe o străduţă lăturalnică găsesc o dugheană deschisă. Puţin mai încolo e o galerie de tras la ţintă. Nici ţipenie de muşteriu: proprietarul trage de unul singur în porumbeii de lut, ca să nu-şi piardă îndemânarea, desigur. Un marinar beat se apropie împleticindu-se; la câţiva paşi depărtare de mine, se frânge din şale şi varsă. (Nu-i necesar să notez şi asta.) Cobor pe plajă şi urmăresc pescăruşii. Mă uit la pescăruşi şi mă gândesc la Rusia. Mă obsedează o fotografie a lui Tolstoi şezând pe o bancă şi pingelind pantofi. Cum se numea locul lui de baştină? Iasna Poliana?

Nu, Iasnaia Poliana. Mă rog, în orice caz, de ce mă gândesc acum taman la asta? Trezeşte-te! Mă zgâlţâi şi mă avânt în vântul îngheţat. Lemne aduse de apă, presărate peste tot. Forme fantastice. (Mai circulă câteva poveşti

despre sticlele cu mesaje în ele, purtate de mare.) îmi pare rău că nu i-am cerut lui MacGregor să vină cu mine. Felul lui tâmp de a fi, pseudoserios, mă stimulează uneori într-un mod pervers. Ce-ar mai fi râs de mine văzând că străbat plaja în căutare de material documentar! Parcă-l aud ciripindu-mi: „Oricum, se cheamă că lucrezi. Tot e ceva. Dar ce naiba ţi-a venit să alegi subiectul ăsta? Ştii bine că nu interesează pe nimeni. Se vede treaba c-ai avut nevoie de un pretext ca să mai ieşi la aer. Şi ţi-ai fabricat un pretext solid, nu zic nu. Doamne, Henry, ai rămas acelaşi dintotdeauna *zărghit,* complet zărghit!”

Când urc în vagon ca să plec acasă, îmi dau seama că n-am făcut decât trei însemnări. N-am nici cea mai vagă idee despre ce o să scriu când o să mă aflu aşezat în faţa maşinii de scris. În mintea mea e un gol perfect. Un gol îngheţat. Mă uit pe fereastra trenului şi nici măcar o pală de gând nu-mi adie în minte. Şi peisajul nu-i decât un gol îngheţat. Întreaga lume e ferecată în gheaţă şi zăpadă, amuţită, neajutorată. N-am mai trăit o zi atât de mohorâtă, deprimantă, sinistră, sumbră, apăsătoare.

În noaptea aceea m-am dus la culcare purificat şi umil. Cu atât mai mult cu cât înainte de mă retrage am luat din raft un volum de Thomas Mann (în care se găsea şi povestea lui Tonio Kruger) şi m-am lăsat copleşit de calitatea fără cusur a naraţiunii. Totuşi, spre surprinderea mea, a doua zi dimineaţă m-am sculat cu pinteni în minte. În loc de a mă duce să-mi fac plimbarea obişnuită – „să-mi pun sângele în mişcare” – m-am aşezat, imediat după micul dejun, la maşina de scris. Până la prânz mi-am terminat articolul despre Coney Island. A ţâşnit fără efort. De ce? Pentru că în loc să-l forţez pe loc, mă dusesem la culcare – desigur, după ce-mi satisfăcusem respectabilul meu ego din toate punctele de vedere. Era o lecţie asupra zădărniciei efortului. Fă atâta cât poţi şi lasă restul în seama Providenţei. O victorie măruntă, poate, dar lămuritoare.

Bineînţeles, articolul nu a fost acceptat. (Nimic nu era niciodată acceptat.) A făcut naveta de la o revistă la

alta. Şi nu era singur în această navetă. Săptămână de săptămână, schimbam destinaţiile articolelor, le trimiteam, iar şi iar, ca pe nişte porumbei călători, şi săptămână de săptămână mi se întorceau înapoi, mereu cu banda stereotipă „Respins”. Totuşi, fără să mă las abătut sau, cum se spune, „mereu tânăr şi ferice” mă ţineam cu dinţii de programul meu. Programul, scris pe o coală uriaşă de hârtie de ambalaj, era prins pe perete. Dedesubt, era o altă coală mare de hârtie pe care se înşirau cuvintele exotice menite să fie anexate la vocabularul meu. Problema era cum să implantez cuvintele astea în textele mele, fără să le las să iasă în evidenţă ca un nas umflat? Adeseori, le încercam în prealabil, în scrisorile adresate prietenilor mei. Redactarea scrisorilor însemna pentru mine ceea ce înseamnă pentru un pugilist boxul în vânt, cu un partener imaginar. Dar închipuiţi-vă un pugilist care petrece atâta timp şi depune atâta energie cu partenerul imaginar, încât când se pomeneşte în faţa partenerului real e vlăguit. Eu petreceam două-trei ore scriind o povestioară sau un articol, şi alte şase-şapte ore vorbind despre ele în scrisorile către prietenii mei. Adevăratul efort creator se desfăşura în scrisori, şi poate că a fost mai bine aşa, gândesc acum în retrospectivă, pentru că în felul acesta mi-am prezervat spontaneitatea şi naturaleţea adevăratei mele voci. În zilele acelea de început, eram prea conştient de mine însumi pentru a-mi folosi adevărata voce. Eram literatul, din creştet până-n tălpi. Făceam uz de orice truc pe care-l descoperisem, foloseam toate registrele, îmi asumam o mie de ipostaze diferite, confundând în permanenţă creaţia cu măiestria tehnică. Experienţa şi tehnica erau cele două imbolduri care mă mânau. Dar pentru a dobândi tehnica reală, sau, mai bine zis, completă, ar fi trebuit să trăiesc o sută de ani, şi nicio zi mai puţin. Iar ca să triumf în lumea experienţei, aşa cum o vedeam eu, ar fi trebuit să trăiesc o sută de vieţi. Unii dintre prietenii mei cei mai sinceri, adeseori brutal de candizi, îmi atrăgeau atenţia că atunci când vorbesc sunt întotdeauna eu însumi, pe când în scris nu sunt.

— De ce nu scrii cum vorbeşti? mă întrebau. La început ideea mi s-a părut absurdă. În primul rând, niciodată nu mă considerasem un vorbitor remarcabil, deşi ei stăruiau că aş fi. În al doilea rând, cuvântul scris mi se părea mult mai elocvent decât cuvântul vorbit. Când vorbeşti, nu te poţi opri ca să şlefuieşti fraza, să cauţi expresia cea mai potrivită şi nici nu poţi da înapoi ca să elimini, să ştergi un cuvânt, o frază sau un întreg paragraf, Ceea ce-mi spuneau ei suna a insultă pentru mine, fiindcă mă zbăteam pentru măiestria frazei scrise, care-mi reuşea mai bine când nu o gândeam decât atunci când o gândeam, Totuşi, oricât ar fi fost de veninoasă, ideea a dat rod. Din când în când, după o seară însufleţită petrecută cu prietenii, şi după ce-mi dădusem duhul vorbind, după ce-i îmbătasem cu vorbele mele, mă furişam acasă şi îmi revedeam în tăcere performanţa. Cuvintele se rostogoliseră din gura mea în perfectă ordine şi coerenţă, cu un efect pregnant; existase nu numai continuitate, formă, apogeu şi deznodământ, dar şi ritm, volum, sonoritate, aură şi magie, în întreaga performanţă. Dacă m-am poticnit sau am deviat, am mers totuşi înainte, pentru ca mai târziu să refac drumul, să mă întorc pe urmele mele, să desfiinţez cuvântul nedorit, să elimin fraza ineptă, să amplific sensul unei cadenţe bogate, prin repetare, insinuare şi implicaţie, prin ocolişuri şi paranteze. Era ca o jonglerie: cuvintele săltau vii ca mingile, le puteai readuce, le făceai să ţi se supună, le puteai schimba cu alte mingi, şi aşa mai departe. Sau, era ca şi cum ai fi scris pe o plăcuţă invizibilă. Auzeai cuvintele în loc să le vezi. Nu dispăreau, pentru că niciun moment nu apăruseră de-adevăratelea. Auzindu-le, îţi inspirau un mai ascuţit simţ de apreciere sau de participare, ca şi cum ai fi asistat la o prestidigitaţie. Memoria urechii e la fel de sigură ca şi memoria ochiului. Chiar dacă nu poţi să reproduci un discurs mai lung la câteva minute după ce s-a produs, poţi totuşi sesiza o notă falsă, o subliniere inutilă.

Adeseori, după ce citeam despre seri petrecute cu Mallarmé, sau cu Joyce, sau cu Max Jacob, mă întrebam

cum or fi fost, în comparaţie cu întrunirile astea ale noastre. Ca să spun drept, niciunul dintre convivii mei din acele zile nu visa să ajungă vreodată o figură în lumea artelor. Le plăcea să discute despre artă, despre toate artele, dar nici prin cap nu le trecea să devină artişti. Majoritatea erau ingineri, arhitecţi, medici, chimişti, profesori, avocaţi. Dar aveau intelect şi entuziasm şi cu toţii erau atât de sinceri, încât uneori mă întrebam dacă muzica noastră nu ar fi putut rivaliza cu muzica de cameră din sferele marilor maeştri. Categoric, sesiunile noastre erau lipsite de orice element pompos sau prestabilit. Fiecare vorbea cum îi venea cheful, criticile aveau frâu liber şi nimeni nu-şi bătea capul cu întrebarea dacă ceea ce proferase va fi sau nu pe placul „maestrului”. Nici nu exista un maestru printre noi: eram cu toţii egali şi puteam fi sublimi sau idioţi, după cum aveam poftă. Ce ne lega era foamea de lucrurile de care ne simţeam privaţi. Nu eram devoraţi de dorinţa de a reforma lumea. Căutam doar să ne îmbogăţim spiritul – asta era tot. În Europa, asemenea reuniuni au adeseori un fundal politic, cultural sau estetic. Membrii grupului se exersează, ca să spunem aşa, pentru a răspândi mai târziu sămânţa în mase. *Noi* nu ne gândeam niciodată la mase – eram prea integraţi în ele. Discutam despre muzică, pictură, literatură, pentru că orice om inteligent şi sensibil ajunge, în mod natural, la lumea artelor. Nu ne adunam ca să discutăm deliberat despre aceste lucruri, alunecam la ele în chip firesc.

Eu eram, probabil, singurul din grup care se lua în serios. De asta deveneam uneori un pisălog cârcotaş şi imbecil. În străfundurile mele, *speram* să reformez lumea. În străfundurile mele, *eram* un agitator. Aceasta era unica mică deosebire dintre mine şi restul comesenilor care animau seara. În fiecare frază pe care o rosteam exista întotdeauna un grăunte de sinceritate în plus, un grăunte de adevăr în plus. Pentru mine nu era ca un joc de cricket. Îi răscoleam – deliberat, pare-se – îi incitam să-mi arunce cenuşă în cap. Niciunul dintre ei nu era perfect de acord cu mine. Indiferent cum îmi formulam gândurile, ceea ce

spuneam îi făcea întotdeauna să mă considere exagerat. Dar mărturiseau că, pur şi simplu, le plăcea să mă audă vorbind.

— Da, ripostam eu, dar niciodată nu ascultaţi cu adevărat.

Ceea ce provoca ilaritate. După care, cineva remarca:

— Vrei să spui că nu suntem întotdeauna de acord cu tine.

Alte chicoteli.

— Rahat, îi puneam eu la punct. Nu mă aştept să fiţi *întotdeauna* de acord cu mine… Vreau numai să gândiţi… să gândiţi cu capetele voastre *(„Zău? Zău?”).* Uitaţi-vă ce-i, începeam pregătindu-mă pentru o lungă tiradă. Uitaţi-vă ce-i…

— Dă-i drumu’ –, striga cineva, zi-i înainte, spune-ne tot! Uşurează-te! La aceste cuvinte, mă aşezam bosumflat, tăcut, aparent nimicit.

— Haide, Henry, nu-ţi pune la inimă! Uite un rând proaspăt de băuturi. Haide, uşurează-ţi sufletul!

Ştiind ce aşteptau de la mine, sperând totuşi că prin cine ştie ce efort extraordinar aş fi putut să le modific atitudinea, cedam, mă lăsam îmblânzit, după care detonam o adevărată rafală. Şi cu cât deveneam eu mai sincer şi mai disperat, cu atât mai tare se amuzau. Dându-mi seama că jocul era în toi, alunecam într-o performanţa burlescă, Spuneam tot ce-mi trăsnea prin minte şi, cu cât cascadele mele erau mai absurde şi mai aiuristice, cu atât mai bine. Îi insultam regeşte – dar niciunul nu se supăra.

Ca şi cum mă luptam cu fantomele. Din nou boxul cu un partener imaginar…

(Mă îndoiesc, firește, că ceva de genul ăsta s-a petrecut vreodată în *rue de Rome* sau în *rue Ravignan.)*

Urmărind planul pe care mi-l trasasem, eram mai ocupat decât cel mai ocupat dintre executanţii din lumea industrială. Unele dintre articolele pe care îmi propusesem să le scriu presupuneau o considerabilă muncă de documentare, care însă nu mă deranja, pentru că îmi plăcea să mă cufund în bibliotecă şi să le cer să dezgroape

pentru mine cărţi rare şi greu de găsit. Câte zile frumoase am petrecut în biblioteca din 42 Street, aşezat la o masă lungă, una din sutele de mese, pare-se, din sala principală de lectură. Mesele în sine mă excitau. Visasem întotdeauna să am o masă de dimensiuni neobişnuite, atât de mare încât nu numai să pot dormi pe ea, dar chiar să şi pot dansa sau patina. (A fost odată un scriitor care lucra la o asemenea masă, pe care o plasase în centrul unei uriaşe camere goale locul de lucru ideal, după părerea mea. Numele lui era Andreev şi, inutil să spun, era unul din autorii mei favoriţi.)

Da, mă simţeam bine să lucrez printre aţâţi alţi studioşi plini de zel, într-o încăpere de dimensiunile unei catedrale, sub un tavan înalt şi îndepărtat care imita însuşi cerul. Când ieşeai din bibliotecă erai uşor ameţit şi pătruns, de multe ori, de un sentiment de sfinţenie. Şi încercai un şoc când plonjai în mulţimea de pe Fifth Avenue şi de pe 42 Street; nu exista nicio legătură între acest furnicar clocotitor şi limanul senin al cărţilor. Adeseori, în timp ce aşteptam să-mi vină cărţile din misterioasele tainiţe ale bibliotecii, rătăceam pe culoarele laterale, uitându-mă la titlurile uimitoarelor volume de referinţă care se înşirau pe rafturile de la perete. Simpla atingere a acestor volume era suficientă pentru ca mintea mea s-o ia razna zile întregi. Uneori şedeam şi meditam, reflectând ce întrebare i-aş putea pune geniului care prezida asupra spiritului acestei vaste instituţii; ce întrebare i-aş putea pune la care să nu-mi poată răspunde. Nu cred că exista subiect sub soare despre care să nu se fi scris şi care să nu figureze în aceste arhive.

Apetitul meu omnivor mă trăgea într-o parte, teama de a nu ajunge un şoarece de bibliotecă mă trăgea în alta. Era plăcut şi să fac un drum documentar până în Long Island City, acea groapă a plângerii, ca să văd cum se fabrică guma de mestecat. Aici am dat peste o lume de demenţă curată – care, în limbajul curent, se numeşte eficienţă. Într-o hală în care pluteşte o pulbere înecăcioasă, cu un miros greţos de dulceag, sute de fete

cretinizate lucrează ca fluturii, învelind lamele de gumă de mestecat în ambalajele lor; mi se spune că degetele lor au mai multă dibăcie, acurateţe şi pricepere decât orice maşină inventată până acum. M-am plimbat prin uriaşa fabrică, însoţit de un ghid, şi fiecare aripă în care intram prezenta un nou aspect al iadului. Numai când am întrebat, întâmplător, de ingredientul *chicle,* substanţă care stă la baza gumei de mestecat, am ajuns, în sfârşit, la faza interesantă a investigaţiei mele. Acei *chicleros,* cum sunt numiţi, oamenii care trudesc în adâncurile junglei din Yucatán, sunt o specie fascinantă. Am petrecut săptămâni întregi la bibliotecă, citind despre tradiţiile şi obiceiurile lor. Mi-au stârnit atâta interes, încât aproape că am uitat de guma de mestecat. Şi, fireşte, de la studiul acestor *chicleros* am ajuns la lumea triburilor Maya, de la aceştia la tulburătoarele cărţi despre Atlantida şi despre continentul pierdut Mu, la canalele care leagă o parte a Americii de Sud de cealaltă, la oraşele care fuseseră săltate la o înălţime de o milă când se formaseră Anzii, la traficul marin dintre Insula Paştelui şi partea vestică a Americii de Sud, la analogiile şi afinităţile dintre cultura amerindiană şi cultura Orientului Apropiat, la misterele alfabetului aztec, şi tot aşa mai departe, până când, printr-o stranie digresiune, am alunecat la Paul Gauguin în centrul arhipelagului polinezian şi m-am întors acasă cu *Noa Noa* sub braţ. Şi de la viaţa şi scrisorile lui Gauguin, pe care a trebuit să le citesc *pe dată,* nu mai era decât un pas până la viaţa şi scrisorile lui Vincent Van Gogh.

Neîndoielnic, e important să-i citeşti pe clasici, dar poate că-i şi mai important să citeşti întâi literatura timpului tău, care-i uriaşă în ea însăşi. Dar mai preţios şi decât una şi decât cealaltă, cel puţin pentru un scriitor, este să citească tot ce-l atrage, adică să-şi urmeze flerul. În tomurile mucede adăpostite de fiecare mare bibliotecă, zac îngropate articole semnate de indivizi obscuri sau necunoscuţi, privitoare la subiecte ostentativ lipsite de importanţă, dar saturate de date, idei, fantezii, stări de spirit, capricii, de asemenea calibru încât nu pot fi

asemuite, prin efectul lor, decât cu drogurile rare. Cele mai incitante zile încep adeseori cu căutarea definiţiei unui cuvânt nou. Un simplu cuvinţel, asupra căruia cititorul obişnuit trece impasibil, se poate dovedi (pentru scriitor) o veritabilă mină de aur. De la dicţionar mă duceam de obicei la enciclopedie, nu numai la o enciclopedie, ci la mai multe; de la enciclopedie, la tot felul de cărţi de referinţă; de la volumele de referinţă la manuale, după care urma o orgie de câteva zile. O orgie de documentare, de scotocire şi scormonire. La maldărul de note pe care le făceam, adăugam pagini copiate din cărţi, sau pagini cu citate. Uneori, pur şi simplu, rupeam din cărţi paginile care mă interesau cel mai mult. Între timp, făceam incursiuni în muzee. Persoanele oficiale cu care aveam de-a face nu se îndoiau nicio clipă că scriam o carte ce urma să însemne o mare contribuţie la subiectul dat. Vorbeam ca şi cum deţineam mult mai multe informaţii decât eram dispus să arăt. Presarăm întruna aluzii vagi, întâmplătoare, la cărţi pe care nu le citisem niciodată sau la întâlniri cu autorităţi de vaza în domeniul respectiv, pe care nu le cunoscusem niciodată. Când eram în asemenea dispoziţie, îmi atribuiam cu uşurinţă calificări şi grade universitare pe care nici nu visasem vreodată să le dobândesc. Vorbeam despre distinşi oameni de frunte din domenii ca antropologia, sociologia, fizica, astronomia, de parcă m-aş fi găsit în relaţii intime cu ei. Când îmi dădeam seama că lucrurile se îngroaşă, aveam întotdeauna prezenţa de spirit de a mă scuza şi a pretinde că mă duc la toaletă, ceea ce era pretextul meu ca s-o şterg. Odată, într-o perioadă de profund interes pentru genealogie, am socotit că e o idee bună să mă angajez pentru un timp la secţia de genealogie a bibliotecii publice. S-a întâmplat că exact în ziua când le-am făcut cererea, se ivise un post vacant. Şi aveau atâta nevoie de un om, încât m-au instalat pe loc în slujbă, ceea ce era mai mult decât mă aşteptasem eu. Datele din cererea de angajare pe care o înaintasem directorului bibliotecii erau total false. Mă întrebam, în timp ce-l ascultam pe amărâtul care mă iniţia, cât o să dureze până

o să fiu dat de gol. Dar, între timp, şeful meu se urca, împreună cu mine, pe scăriţe, îmi indica una şi alta, se strecura prin unghere întunecoase ca să extragă documente, dosare, şi altele de felul ăsta, chema alţi funcţionari cărora mă prezenta, îmi explica în grabă, pe cât de limpede se putea (în timp ce alţi emisari veneau şi plecau ca într-o piesa de Shakespeare) caracteristicile mai importante ale muncii pe care urma s-o prestez. Când, după un scurt timp, mi-am dat seama că nu mă interesa deloc toată vorbăria lui şi că Mona mă aştepta să iau prânzul cu ea, l-am întrerupt brusc în mijlocul unei lungi expuneri docte, ca să-l întreb unde e toaleta. S-a uitat la mine intrigat, întrebându-se, fără îndoială, cum de nu am decenţa să aştept până termină, înainte de a fugi la closet; dar cu ajutorul câtorva faimoase gesturi care sugerau că mă apucase pântecăraia şi că aş fi gata să-mi dau drumul acolo pe podea sau în coşul de hârtii, am izbutit să mă smulg din ghearele lui, mi-am înşfăcat pălăria şi paltonul, care, din fericire, se găseau pe un scaun de lângă uşă şi, p-aici ţi-e drumul…

Preocuparea mea dominantă era aceea de a dobândi cunoaştere, iscusinţă, stăpânirea tehnicii, o inepuizabilă experienţă, dar, în zonele mai adânci ale spiritului meu, vibra, ca o coardă subterană, jindul spre ordine, frumos, simplitate, bucurie, recunoaştere. Când am citit scrisorile lui Van Gogh, m-am identificat cu el în strădania de a duce o viaţă simplă, o viaţă dedicată doar artei. Cât de mişcător vorbeşte despre această închinare la altarul artei în scrisorile lui din Arles, un oraş care mi-era hărăzit să-l cunosc mai târziu în viaţă, deşi atunci când am citit despre el nici n-am visat că o să-l văd vreodată. Să dai o expresie mai muzicală vieţii tale aşa formulează el, în mod repetat, Van Gogh se referă la frumuseţea austeră şi demnitatea artiştilor japonezi, insistând asupra simplităţii lor, a certitudinii, a naturaleţei. Această calitate japoneză o atribuiam cuibului nostru de dragoste; frumuseţea simplă, neînzorzonată, eleganţa sobră mă susţineau şi mă linişteau. Constat că sunt mai atras de Japonia decât de

China. Citesc despre experienţa lui Whisder şi mă îndrăgostesc de desenele lui. Citesc Lafcadio Heam, tot ce a scris despre Japonia, mai cu seamă reproducerea basmelor japoneze, poveşti care mă impresionează până în ziua de azi mult mai mult decât cele ale altor popoare. Gravuri japoneze îmi împodobesc pereţii; atârnă până şi în baie. Le-am vârât chiar şi sub cristalul biroului meu. Încă nu cunosc nimic despre Zen, dar sunt îndrăgostit de jiu-jitsu, suprema artă de autoapărare.

Ador grădinile miniaturale, podeţele şi lanternele, templele, splendoarea peisajelor lor. Săptămâni întregi, după ce-am citit *Madame Chrysantheme* de Loti, aveam senzaţia că trăiesc în Japonia. Împreună cu Loti, călătoresc din Japonia în Turcia, şi de acolo la Ierusalim. M-am îndrăgostit atât de tare de Ierusalimul lui, încât până la urmă l-am convins pe redactorul şef al unei reviste idiş să mă lase să scriu ceva despre Templul lui Solomon. Altă expediţie de documentare! Undeva, cumva, am reuşit să găsesc un model, o machetă a templului, care-i arăta evoluţia, transformările – până la distrugerea finală. Îmi amintesc că, într-o seară, i-am citit tatălui meu articolul despre templu; parcă revăd uimirea lui în faţa faptului că posedam atâtea cunoştinţe asupra acestui subiect…

Ce zelos şoarece de bibliotecă trebuie să fi fost!

Aviditatea şi curiozitatea mea mă împingeau în toate direcţiile deodată. Eram interesat, în acelaşi timp, de muzica hindusă (mă apropiasem de un compozitor hindus pe care-l cunoscusem într-un restaurant indian), de baletul rusesc, de mişcarea expresionistă germană, de compoziţiile pentru pian ale lui Scriabin, de arta alienaţilor mentali (datorită lui Prinzhorn), de şahul chinezesc, de box şi de luptele greco-romane, de meciurile de hochei, de arhitectura medievală, de misterele legate de lumea subterană a Egiptului şi Greciei, de desenele rupestre ale Omului de la Cro-Magnon, de breslele meşteşugăreşti din trecut, de tot ce ţinea de Rusia, şi aşa mai departe, şi aşa mai departe, sărind de la un lucru la altul, lunecând de la un nivel la altul, cu aceeaşi naturaleţe şi uşurinţă de parc-

aş fi folosit un ascensor. Oare nu în felul ăsta dobândeau artiştii Renaşterii cunoştinţele şi materialul pentru uluitoarele lor creaţii? Nu străbăteau toate uliţele vieţii în acelaşi timp? Nu erau şi ei insaţiabili şi devoratori? Nu erau şi ei, în acelaşi timp, călători, vagabonzi, criminali, războinici, aventurieri, oameni de ştiinţă, exploratori, poeţi, pictori, muzicieni, sculptori, arhitecţi, fanatici, cucernici? Desigur, citisem Cellini, *Vieţile* lui Vasari, istoria inchiziţiei, vieţile papilor, istoria familiei Medici, dramele despre incest, italiene, germane şi englezeşti, scrierile lui John Addington Symonds, Jacob Burckhardt, Franz Brentano şi tot ce s-a scris despre Renaştere, dar n-am apucat să citesc acea curioasă cărţulie a lui Balzac, numită *Sur Catherine de Medici.* Exista o carte în care plonjam întruna, în momentele de pace şi seninătate: cartea lui Walter Pater despre Renaştere. Îi citisem o bună parte din ea, cu voce tare, lui Ulric, minunându-mă de sensibilitatea limbajului folosit de Pater. Seri glorioase, mai ales când, după ce-i citisem un pasaj lung şi închideam cartea, îl ascultam pe Ulric perorând entuziast despre pictorii pe care-i adora. Numai la auzul numelor acestora trăiam o stare vecină cu extazul. Taddeo Gaddi, Signorelli, Fra Lippo Lippi, Piero della Francesca, Mantegna, Uccello, Cimabue, Piranesi, Fra Angelico, şi alţii. Numele oraşelor şi localităţilor erau la fel de fascinante: Ravenna, Mantova, Siena, Pisa, Bologna, Tiepolo, Florenţa, Milano, Torino. Într-o seară, continuându-ne tradiţia de celebrare a splendorilor Italiei în restaurantul franco-italian, Ulric şi cu mine, asistaţi ceva mai târziu de Hymie şi de Steve Romero, neam lansat într-o asemenea exaltare, încât doi italieni, aşezaţi la capătul mesei lungi, s-au oprit din vorbă şi ne-au ascultat cu gura căscată cum patinam de la un nume la altul, de la un oraş la altul. Hymie şi Romero, la fel de ameţiţi de un limbaj care le era la fel de străin ca şi celor doi italieni, stăteau tăcuţi, mulţumindu-se să-şi reumple paharele. În cele din urmă, cei doi italieni, gata să plece, au izbucnit în aplauze: „Bravo! Bravo!”, strigau. „Ce frumos!” Ne simţeam stingheriţi. Situaţia cerea un nou

rând de băuturi. Fraţii Joe şi Louis ni s-au alăturat, oferindu-ne un lichior delicios. După care am început să cântăm. Louis grăsanul, mişcat până în viscere, a început să plângă copios. Ne-a implorat să mai rămânem, făgăduindu-ne să ne aducă o omletă spectaculoasă, cu caviar pe margini. Şi în toiul efuziunilor, iată că pică extraordinarul senegalez Battling Siki, şi el client al localului. Era cam cherchelit şi zglobiu, într-un fel primejdios. Ne-a amuzat prin mici scamatorii cu chibrituri, cărţi de joc, farfurioare, şerveţele. Era voios şi supărăcios în acelaşi timp. Îl rodea ceva. A fost nevoie de multă diplomaţie din partea proprietarilor pentru a-l împiedica să spargă totul, în buna lui dispoziţie. Au trebuit să-l îmbuneze cu băuturi, să-l mângâie pe spate, să-l ungă cu complimente. Tipul cânta şi dansa de unul singur, aplaudându-se, plesnindu-se peste coapse, bătându-ne pe umăr – atingeri jucăuşe care ne mutau vertebrele din loc şi făceau să ni se învârtească mintea în cap. Pe urmă, fără niciun motiv, a şters-o brusc, răsturnând, cu un entuziasm adolescentin, câteva lăzi cu bere. Când a plecat, toată lumea a respirat uşurată. A sosit şi omleta cu caviar. Acompaniată de nişte peşte alb şi stropită cu un vin auriu, urmat de o excelentă cafea neagră şi un alt lichior alb. Louis era în extaz:

— Serviţi-vă, ne îndemna întruna. Nimic nu-i prea bun pentru dumneavoastră, domnule Miller.

Şi Joe îi ţinea isonul:

— Când plecaţi în Europa, domnule Miller? Nu mai rămâneţi mult aici, văd eu. Ah, *Fiesole!* Într-o zi plec şi eu, jur pe ce-am mai sfânt.

M-am întors acasă cu un taxi, cântând în gura mare, ca un om aflat sub anestezie. Neputând să navighez pe terasa din faţa casei, m-am aşezat pe treapta de jos, râzând de unul singur, sughiţând, mormăind şi bodogănind ca nebunul, adresându-mă păsărilor, mâţelor de pe alee, stâlpilor de telefon. În cele din urmă, m-am încumetat să urc scările, încet, cu greu, alunecând mereu îndărăt pe o treaptă sau două, luând-o iar de la capăt, bălăbănindu-mă

dintr-o parte în alta. O veritabilă muncă de Sisif. Mona nu venise încă acasă. M-am prăbuşit pe pat şi am adormit îmbrăcat. Spre dimineaţă, am simţit-o pe Mona trăgându-mă de mână, M-am trezit într-o baltă de vomă, Pfui! Ce duhoare! A trebuit schimbat aşternutul, podeaua frecată, hainele mele înlăturate. Mă împleticeam şi mă legănam, încă mahmur. Dar râdeam întruna scârbit şi fericit, ros de remuşcări, dar vesel. Ca să stau drept sub duş, era o performanţă ce presupunea o extraordinară dexteritate. Dar ce mă uimea era pasiva acceptare de care dădea dovadă Mona. Niciun cuvânt de protest. Se mişca de colo-colo ca un înger în funcţiune. Singurul gând plăcut care îmi stăruia în minte, în timp ce mă pregăteam să mă culc din nou, era că la sculare nu va trebui să mă duc la slujbă. Gata cu scuzele. Cu remuşcările. Cu senzaţia de vinovăţie. Eram un om liber! Puteam să dorm cât aveam chef, O să mă aştepte un mic dejun suculent şi, după aceea, dacă o să mă simt încă mahmur, o să mă întorc în pat şi o să dorm tot restul zilei. Când am închis ochii, am avut viziunea lui Louis grăsanul, lângă plita încinsă, cu ochii în lacrimi, picurându-şi sufletul în omleta cu caviar. Capri, Sorrento, Amalfi, Fiesole, Paestum, Taormina… Funiculi-funicula… Şi Ghirlandaio… şi Campo Santo… Ce ţara! Ce popor! Pun rămăşag că într-o bună zi am să plec acolo. De ce nu? *Trăiască papa!* (Dar n-am să-l pup în cur!)

În *weekend* schimbam tonalitatea. Vizita obişnuită la Maude, o plimbare în parc cu ea şi cu fetiţa, poate că o rundă pe căluşei, sau înălţarea unui zmeu, ori un tur cu barca. Pălăvrăgeală, bârfa, nimicuri, reproşuri. Maude se tâmpea, aşa îmi făcea impresia. Pensia alimentară pe care o adunam cu atâta efort era cheltuită pe fleacuri. Pretutindeni, în casă, bibelouri fără valoare. Discuţii legate de trimiterea copilului la o şcoală particulară, întrucât şcoala publică nu era potrivită pentru mica noastră prinţesă. Lecţii de pian, lecţii de dans, lecţii de pictură. Preţul untului, costul curcanului, al sardelelor, al caiselor. Venele varicoase ale lui Melanie. Am observat că Melanie nu mai avea papagalul, Nici căţelul pudel, nici biscuiţi de

câine, nici gramofon Edison. Tot mai multă mobilă înghesuită în casă, tot mai multe cutii de bomboane, goale, îngrămădite în debara. Când plecam de la ea, mereu aceleaşi scene sfâşietoare. Cumplite. Copilul plângând şi cramponându-se de mine, implorându-mă să rămân şi să dorm cu mama. O dată, în parc, în timp ce şedeam cu copilul pe o moviliţă şi urmăream cum ghida zmeul pe care i-l cumpărasem, iar Maude hoinărea pe alei, fetiţa a venit pe neaşteptate la mine, mi-a înconjurat gâtul cu braţele şi a început să mă sărute, spunându-mi: „tăticule, tăticul meu scump" şi aşa mai departe. În ciuda eforturilor mele de a mă înfrâna, mi-a scăpat un sughiţ de plâns, apoi încă unul şi încă unul, până când m-au podidit lacrimile. M-am opintit în picioare, cu copilul agăţat de mine, şi m-am uitat orbeşte după Maude. Oamenii se zgâiau la mine şi apoi îşi vedeau de drum. Tristeţe, tristeţe, tristeţe de neîndurat cu atât mai neagră cu cât în jurul meu nu era decât frumuseţe, ordine, pace. Alţi copii se jucau cu părinţii lor. Erau fericiţi, radioşi, ţâşnea din ei bucuria. Numai *noi* eram amărâţi, alienaţi, alienaţi pe vecie. Săptămână de săptămână fetiţa se făcea tot mai mare, tot mai lucidă, mai sensibilă, mai plină de reproşuri în felul ei tăcut. Era criminal să trăim în felul ăsta. Sub o altă orânduire a vieţii, am fi putut trăi împreună cu toţii, Mona, Maude, fetiţa, Melanie, căţeii, pisicile, umbrelele şi toate celelalte. Cel puţin aşa gândeam în momentele mele de deznădejde. Orice situaţie ar fi fost mai bună decât reuniunile astea sfâşietoare. Cu toţii eram răniţi, sfârtecaţi, şi Mona şi Maude. Cu cât îmi venea mai greu să strâng pensia alimentară săptămânală, cu atât mai vinovat mă simţeam faţă de Mona, care ducea greul acestei situaţii. La ce bun să duci o viaţă de scriitor, dacă presupunea asemenea sacrificii? La ce bun să duc o viaţă de extaz alături de Mona, când carnea din carnea mea şi sângele din sângele meu trebuia să sufere? Noaptea, fie că eram treaz, fie că visam, simţeam braţele copilului în jurul gâtului meu, trăgându-mă spre ea, trăgându-mă îndărăt acasă. Adeseori plângeam în somn, gemeam şi scânceam, retrăind scenele

acelea de chin. „Azi-noapte ai plâns în somn”, îmi spunea Mona.

„Zău? Nu-mi amintesc”. Ştia că o mint. Suferea la gândul că prezenţa ei nu era suficientă ca să mă facă fericit. Adeseori protestam, o contraziceam, deşi ea nu rostise o vorbă.

— *Sunt* fericit, nu vezi? Nu mai vreau nimic altceva.

Mona rămânea tăcută. Pauze stânjenitoare.

— Doar nu-ţi închipui că sunt îndurerat din cauza copilului? izbucneam în cele din urmă.

Şi ea îmi răspundea:

— N-ai mai fost de câteva săptămâni pe acolo, ştii?

Era adevărat. Pusesem capăt vizitelor regulate şi-mi luasem obiceiul să le trimit banii prin poştă sau printr-un curier.

— Val, cred că săptămâna asta ar trebui să te duci să le vezi. În fond e copilul tău.

— Ştiu, ştiu. Da, am să mă duc.

Şi după aceea scoteam un geamăt. Şi încă unul când o auzeam spunându-mi:

— Ţi-am cumpărat ceva ca să-i duci fetiţei.

De ce nu-i cumpărasem eu? Adeseori mă uitam prin vitrine, alegând în minte tot felul de lucruri pe care aş fi vrut să le cumpăr nu numai pentru cea mică, dar şi pentru Mona, pentru Melanie, chiar şi pentru Maude. Dar îmi spuneam că nu se cuvine să fac cumpărături atâta timp cât eu nu câştigam un sfanţ. Banii pe care-i câştiga Mona la teatru nu ne acopereau nevoile, nici pe departe. Săptămână de săptămână, era nevoită să pompeze după bani. Uneori venea acasă cu cadouri colosale pentru mine, după vreun succes mai neobişnuit, presupun. O rugam să nu-mi mai cumpere nimic.

— Am tot ce-mi trebuie, îi spuneam.

Şi era adevărat. (În afară de bicicletă şi de pian. Nu ştiu cum, dar uitasem de ele.)

Lucrurile se îngrămădeau atât de vertiginos, încât chiar dacă le-aş fi avut, mă îndoiesc că le-aş fi folosit. Ar fi fost mai nimerit să mi se dea o muzicuţă de gură şi o

pereche de patine cu rotile…

Uneori eram asaltat de stranii accese de nostalgie. Mă deşteptam cu mintea aburită de mahmureala unui vis şi simţeam brusc nevoia inexorabilă de a reînvia unele amintiri adânc implântate în memorie, ca de pildă aceea a grăsanului mătăhălos căruia îi spuneam „unchiul Charlie” şi care obişnuia să mă ţină în braţe şi să mă desfete cu poveşti despre isprăvile lui din timpul războiului hispano-american. Retrăirea acestor amintiri presupunea un drum lung, parte cu vagoanele suspendate, parte cu tramvaiul, până într-un loc numit Glendale, unde locuiseră pe vremuri Joey şi Tony. (Unchiul Charlie era, de fapt, unchiul lor, nu al meu.) Deşi se scursese atâta amar de vreme, mărunta aşezare adormită păstra încă pentru mine o atmosferă ciudată. Casele în care locuiseră micii mei prieteni erau, din fericire, încă în picioare, şi înfăţişarea lor aproape că nu se schimbase. Rămăseseră pe loc şi cârciuma cu grajdurile ei, cârciuma unde în serile de vară se adunau prietenii şi neamurile. Mă văd şi acum, un ţânc de o şchioapă, alergând de la o masă la alta, sorbind resturile din cănile de bere şi storcând câte un bănuţ de la petrecăreţii chercheliţi. Îmi răsună în urechi până şi siropoasele cântece nemţeşti pe care le răcneau din bojocii lor de oţel: *„Lauderbach, lauderbach, hab Ich mein Strumpfverlor-n”.* Sau îi văd sobri şi cu mintea clară, cu o gravă seriozitate zugrăvită pe chipuri, adunaţi în careu, de parc-ar fi fost ultimii supravieţuitori ai unui regiment de viteji, bărbaţi, femei şi copii, umăr la umăr, cu toţii membri ai *Kunst Verein* (un nucleu al marelui, ancestralului *Saengerbund),* aşteptând solemn ca dirijorul corului să-şi clincăne diapazonul. Asemenea unei cete de războinici înflăcăraţi, aflaţi la hotarul unui ţinut străin, se împieptoşau, scrutau zarea cu ochi umezi şi scânteietori, îşi înălţau vocile într-un cor ceresc, intonând câte un lied cutremurător, care le răscolea adâncurile sufletului…

Merg mai departe. Iată mica biserica catolică ale cărei vitralii au fost pictate de domnul Îmbof, tatăl lui Joey şi Tony (primul artist pe care l-am cunoscut în carne şi

oase); tot el a pictat frescele de pe pereţi şi de pe tavan şi a sculptat amvonul. Cu toate că băieţii lui îi ştiau de frică, cu toate că era un tip sever, tiranic, ursuz, eu am simţit întotdeauna o atracţie pentru omul ăsta posomorât. Seara, înainte de culcare, eram duşi în atelierul lui din pod, ca să-i spunem noapte bună. Şi întotdeauna şedea la aceeaşi masă şi picta în acuarelă. O lampă de birou cernea o lumină domoală peste masă, lăsând restul încăperii în semiîntuneric. În clipele acelea părea *sincer,* duios, absorbit, ba chiar absent. Mă întrebam ce anume l-o fi îmboldind să stea ore întregi din noapte ţintuit la masa lui de lucru? Dar ce-mi sărea mai mult în ochi era faptul că domnul Îmbof părea *altfel* decât ceilalţi – altă specie… Colind mai departe. Iată-mă ajuns la calea ferată, în viroaga unde ne jucam: un fel de ţara nimănui, între marginea satului şi cimitirul aflat de cealaltă parte a şinelor. Pe undeva pe aici locuise o rudă îndepărtată căreia îi spuneam Tante Grussy, o tinerica de o neobişnuită frumuseţe, cu ochi imenşi, cenuşii, şi părul negru, care chiar şi pe atunci, deşi eu nu eram decât un puşti, mi se părea a fi o făptură cu totul deosebită. Nimeni n-o auzise ridicând vreodată glasul, mâniindu-se, nimeni n-o auzise vorbind de rău pe alţii şi nimeni din cei care-i ceruseră vreodată ajutor nu rămăsese cu mâna întinsă în van. Avea un glas de contralto şi cânta acompaniindu-se singură la chitară; uneori îmbrăca o rochie de bal mascat şi dansa, scuturând o tamburină şi fluturând un evantai lung, japonez. Bărbatul ei dăduse în darul beţiei; se spunea că începuse s-o bată. Dar Tante Grussy s-a arătat şi mai dulce, şi mai blândă, mai miloasă, mai plăcută şi mai graţioasă. Şi după un timp, lumea a început să şuşotească cum c-ar fi ajuns bisericoasă – se vorbea despre acest lucru în şoaptă, de parcă voiau să dea a înţelege că şi-ar fi pierdut minţile. Mult mi-ar fi plăcut s-o revăd. Am căutat şi am tot căutat casa în care locuise, dar s-ar fi zis că o înghiţise pământul. Unii au insinuat că Tante Grussy a fost poate internată într-un ospiciu… Gânduri stranii, stranii aduceri aminte îmi bântuie mintea în timp ce străbat adormitul sat Glendale.

Încântătoarea, eterica Tante Grussy, şi jovialul, senzualul morman de cărnuri care era unchiul Charlie… pe amândoi îi iubeam. Acesta din urmă nu-mi vorbea decât despre omorârea şi torturarea igoroţilor din Filipine, despre hăituirea lui Aguinaldo prin mlaştinile şi ascunzişurile munţilor filipinezi; Tante Grussy, în schimb, nu vorbea aproape deloc, era doar o prezenţă, o zeitate în întrupare pământeană, care alesese să pogoare printre noi ca să ne lumineze vieţile cu boarea cerească pe care o iriza.

Când plecase în Filipine, cu grad de caporal, tânărul Charlie era un băiat de dimensiuni normale. Dar opt ani mai târziu, când s-a întors ca sergent major, cântărea aproape două sute de kilograme şi era tot timpul lac de sudoare. Îmi amintesc de un dar pe care mi l-a făcut într-o zi: şase gloanţe dum-dum într-o punguţă de pânză albastră. Mi-a spus că fuseseră luate de la unul din oamenii lui Aguinaldo; şi acel răzvrătit, pentru că se făcuse vinovat de folosirea unor astfel de gloanţe (pe care germanii le furnizaseră filipinezilor) fusese decapitat şi apoi i se înfipsese căpăţâna într-un par. Asemenea poveşti, ca şi acelea despre înfiorătoarea „cură de apă” pe care ostaşii noştri o administrau filipinezilor, mă făceau să simpatizez cu Aguinaldo. Ajunsesem să mă rog noaptea ca americanii să nu-l prindă niciodată. Fără să vrea, unchiul Charlie făcuse din Aguinaldo eroul meu.

Fiindcă veni vorba de Aguinaldo, îmi aduc aminte de o zi de sărbătoare militară, în care m-au îmbrăcat în costumul meu de micul Lord Fauntleroy şi m-au cărat dis-de-dimineaţă într-o casă arătoasă din piatră maronie de pe Bedford Avenue, din al cărei balcon urma să privim „parada”. Tocmai se întorsese din Filipine primul nostru contingent de eroi. Era acolo şi Teddy Roosevelt, drept în frunte conducându-şi „Cavalerii neînfricaţi”. Evenimentul stârnise o nemaipomenită agitaţie, oamenii de pe stradă plângeau şi chiuiau, drapelele şi steagurile fâlfâiau, iar de la ferestrele caselor ploua cu flori. Cetăţenii se sărutau şi strigau „Aleluia!”. M-am distrat grozav, dar eram, în

acelaşi timp, cam nedumerit. Nu reuşeam să înţeleg motivul unor asemenea emoţii dezlănţuite. Pe mine mă impresionau doar uniformele şi caii. În acea seară au venit la noi la cină un ofiţer de cavalerie şi un artilerist. Ceea ce a însemnat începutul unor romantice idile pentru cele două mătuşi ale mele. Idile înăbuşite în faşă, însă, pentru că bunicul meu, care nu-i avea la inimă pe militari, nu i-ar fi acceptat în ruptul capului ca gineri.

Ţin minte? Dispreţul şi scârba cu care vorbea despre întreaga campanie din Filipine. Nu vedea altceva în ea decât o hărţuială. „N-ar fi trebuit să ţină mai mult de o lună”, pufnea el. Şi apoi se pornea să istorisească despre Bismarck şi Von Moltke, despre bătălia de la Waterloo şi asediul de la Austerlitz. Bunicul sosise în America în zilele Războiului Civil. „Ăla război!”, obişnuia el să spună. Dar ca să căsăpeşti nişte sălbatici bicisnici, asta putea s-o facă oricine. Totuşi, a fost obligat să ridice paharul pentru amiralul Dewey, eroul de la Golful Manila. „Acuma eşti şi dumneata american”, i-a spus cineva. „Şi încă un american vajnic, l-am auzit pe bunicul meu replicând. Dar asta nu înseamnă că îmi place să ucid. Lăsaţi naibii uniformele astea şi întoarceţi-vă la treabă!”

Acest bunic al meu, Valentin Nieting pe nume, era un om respectat şi admirat de toţi. Petrecuse zece ani la Londra, ca maistru croitor, dobândise un corect accent englezesc, şi vorbea întotdeauna cu afecţiune despre englezi. Îi socotea un popor *civilizat. Î*ntreaga viaţă şi-a păstrat multe din pedanteriile englezeşti. Prietenul lui cel mai apropiat, cu care se vedea în serile de sâmbătă în localul de pe Second Avenue ţinut de unchiul meu Paul, era un tip uscat, arţăgos, pe care-l chema domnul Crow, şi era englez din Birmingham. Cu excepţia bunicului, nimeni din familia noastră nu-l înghiţea pe domnul Crow. Şi anume, pentru că domnul Crow era socialist. Întotdeauna ţinea cuvântări, împroşcând cu vitriol. Dar bunicul, a cărui memorie se întindea îndărăt până-n patruşopt, nu-şi mai încăpea în piele şi aplauda cuvântările domnului Crow. Şi el era pornit împotriva patronilor. Şi, de bună seamă,

împotriva militarilor.

Acum, când privesc în urmă, mi se pare ciudată teama cumplită pe care o stârnea pe atunci cuvântul „socialism”. Nimeni din familia noastră n-ar fi acceptat, în ruptul capului, să aibă de-a face cu vreun ins care-şi zicea socialist; ăştia erau mai de temut decât catolicii sau decât evreii. America era o ţară liberă, tărâmul măreţelor şanse, şi era de datoria fiecărui individ să dea lovitura şi să se căpătuiască. Tatăl meu, care-şi ura patronul – „un englez împuţit şi al dracului”, cum spunea el – avea să devină curând, la rândul lui, patron croitor, iar bunicul a fost nevoit să lucreze pentru tata. Cu toate acestea, niciodată nu şi-a pierdut acea demnitate, acea siguranţă de sine şi integritate care-l făceau să fie oarecum superior tatii. Nu peste multă vreme, toţi patronii croitori aveau să treacă printr-un jalnic proces de pauperizare, care i-a silit să se carteleze pentru a putea împărţi cheltuielile şi a menţine o mică echipă statornică de lucrători. Simbriile lucrătorilor – cei care croiau stofe, retuşerii maiştrii paltonari, pantalonari – creşteau întruna, ajungând la un moment dat mai substanţiale decât partea ce-i revenea patronului. Până la urmă – actul final al dramei – aceşti mărunţi lucrători, cu toţii străini, îndeobşte dispreţuiţi dar adeseori pizmuiţi, le împrumutau bani patronilor ca să-şi poarte menţine atelierele. Poate ca toate acestea să fi fost rezultatul acelor pernicioase doctrine socialiste propovăduite de agitatorii de teapa domnului Crow. Sau poate că nu. Poate că germenele dezastrului era conţinut în însăşi doctrina Wallingford: „Îmbogăţeşte-te rapid!”, cu care erau inoculaţi tinerii din generaţia mea.

Bunicul meu a murit înainte de izbucnirea Celui de-al Doilea Război Mondial. Ne-a lăsat o proprietate considerabilă, aşa cum s-a întâmplat şi cu alţi imigranţi din vecinătate, toţi sosiţi cam în acelaşi timp în America, recoltaţi de prin toate colţurile Europei. Bătrânii ăştia s-au descurcat incomparabil mai bine în această glorioasă ţară a tuturor posibilităţilor decât au făcut-o fiii şi fiicele lor. Au pornit de la zero, aşa ca neamţul acela, ucenicul măcelar,

tizul meu – Henry Miller „regele cirezilor de vite” care a ajuns proprietarul unei uriaşe porţiuni din California. Ce-i drept, e cu putinţă ca în zilele din trecut să fi existat mai multe posibilităţi, dar mai e ceva: oamenii erau croiţi dintr-o stofă mai trainică, erau mai sârguincioşi, mai perseverenţi, mai destoinici, mai disciplinaţi. O porneau de la o îndeletnicire umilă: măcelari, tâmplari, croitori, cizmari – şi banii pe care-i agoniseau erau câştigaţi cu sudoarea frunţii. Trăiau în condiţii foarte modeste, dar confortabile, în pofida absenţei oricărui element de confort şi a oricărei aparaturi menite să uşureze munca manuală, din acelea care acum sunt socotite indispensabile. Îmi amintesc de toaleta din casa bunicului meu. La început avea doar o simplă latrină în curte; mai târziu, a clădit o cabină mică, sus la etaj. Dar chiar şi după introducerea gazului în locuinţă, closetul ăsta nu avea alta sursă de lumină în afara unui muc de candelă ce plutea în ulei. Bunicului meu nici nu-i trăsnea prin minte că ar fi nimerit să ilumineze closetul. Copiii lui erau bine hrăniţi şi bine îmbrăcaţi; din când în când îi ducea la teatru sau făceau împreună excursii în afara oraşului ori picnicuri – ce chestii extraordinare! – şi, de asemenea, cântau împreună cu el la întrunirile *Saengerbund.* O viaţă simplă, plină, şi deloc mohorâtă. Iarna, când dădea zăpada şi îngheţul, îi lua uneori la plimbare în sănii deschise, trase de cai. Câteodată, bătrânul o pornea pe apele îngheţate ale golfului cu sania cu pânze, iar vara aveau loc excursiile acelea de neuitat, plimbări cu barca, prin locuri ca Glen Island, de pildă, sau la New Rochelle. Nimic din ce li se oferă azi copiilor nu suferă comparaţie cu acele ieşiri în aer liber. Şi nimic din tot ce cunosc eu nu poate sta alături de magicele terenuri de petrecere din Glen Island. Singurul lucru care le-ar putea evoca ar fi atmosfera din unele pânze de Renoir sau Seurat. Numai în ele poate fi regăsită acea ambianţă de aur, veselia şi senzaţia de pârguire, de plenitudine, opulenţa pluşată, carnală, atât de caracteristică acelei perioade somnolente, lâncede, indolente, dintre sfârşitul războiului franco-prusac şi

izbucnirea Primului Război Mondial. Fără îndoială, era o înflorire burgheză, infestată de morbul unei orânduiri putride, dar oamenii care au consumat-o, oamenii care au glorificat-o în cuvânt şi în pigment, nu erau putrizi. Nu m-aş putea gândi la bunicul meu ca la o fiinţă putridă, aşa cum nu m-aş putea gândi în felul ăsta la Renoir sau la Seurat. Eu socotesc că, prin felul său de a trăi, bunicul meu avea mai multe afinităţi cu Seurat şi cu Renoir decât cu noul mod de viaţa american, care tocmai germina în acele zile. Cred că, dacă ar fi avut prilejul să-i cunoască, el i-ar fi putut înţelege pe aceşti doi pictori şi arta lor. Părinţii mei, însă, nu i-ar fi putut niciodată înţelege. Şi nici băieţii cu care mă înhăitam pe stradă.

O iau razna, purtat de amintirile vremurilor de altă dată. Mintea mea hoinăreşte de la una la alta, în timp ce fac ocolul vechilor obsesii. Nu-i de mirare că zilele erau pe atunci atât de bogate, atât de pline de savoare. Pornind spre Glendale, aveam să-mi închei călătoria sentimentală în „vechile locuri ale copilăriei”. N-aş fi putut rezista să nu mă plimb din nou pe lângă casa ancestrală. Dar nici prin cap nu-mi trece să-mi vizitez neamurile, care încă mai locuiesc acolo. Mă opresc pe trotuarul de peste drum – şi-mi pironesc privirile pe etajul al treilea al casei, acolo unde fusese locuinţa noastră – străduindu-mă să recreez acea imagine asupra lumii pe care o avusesem la vârsta de cinci sau şase ani. Fereastra din faţă, locul unde îmi plăcea să stau, o porneşte acum cu mine prin străfunduri, încadrând amintirile pe care le reînsufleţesc, în timp ce aştept să renasc sub o nouă întrupare. Îmi aduc aminte de frica şi groaza care m-au cotropit când mama m-a silit, pentru prima oară, să spăl geamurile în locul ei, căţărat pe pervaz, trupul atârnându-mi în afară, la trei caturi distanţă de pământ – o înălţime înfricoşătoare pentru un puşti de şapte sau opt ani – cu genunchii zdravăn înfipţi în muchia pragului ferestrei, cramponându-mă de viaţă. Fereastra ghilotină îşi lăsa greutatea pe coapsele mele, ca o tonă de plumb. Frica de a înălţa fereastra, frica de a nu-mi pierde echilibrul! Şi mama stăruind că încă au mai rămas pe

geam câteva pete care trebuie şterse. (Mai târziu, când eram om în toată firea, mama povestea ce-mi mai plăcea să spăl geamurile în locul ei. Sau ce mult îmi plăcea să atârn storurile. Ce-mi mai plăcea cutare sau cutare lucru… Toate minciuni sfruntate!)

Stând acum în punctul meu de observaţie, pierdut în reverie, mă întreb dacă nu cumva eram cam fătălău pe atunci, Niciun băiat din vecini nu era mai bine îmbrăcat decât mine. Niciunul n-avea apucături mai frumoase. Nimeni nu era mai ager şi mai inteligent ca mine. Luam toate premiile, îmi atrăgeam toate laudele. Părinţii mei erau atât de convinşi că-mi pot purta singur de grijă, încât nici nu li se năzărea că tovarăşii mei de joacă erau deja înecaţi până la gât în viciu şi păcătoşenie. Până şi cea mai duioasă dintre mame ar fi fost în stare să adulmece în micul Johnnie Ludlow un criminal în embrion. Până şi cel mai nepăsător dintre părinţi ar fi fost în stare să discearnă că micul Alfie Betcha era de pe atunci un gangster şi un huligan, iar acea mândrie a şcolii duminicale, care eram eu, îşi alegea ca prieteni nedespărţiţi numai pe cei mai înrăiţi golani din vecinătate. Şi draga de maică-mea nu vedea acest lucru? Ce-i drept, cunoşteam pe de rost catehismul de la cap la coadă şi de la coadă la cap, dar, maimuţică sprintenă la minte ce eram, în tovărăşia haimanalelor mele dădeam drumul la un limbaj atât de copios în măscări, vorbe porcoase şi înjurături, de-ar fi făcut cinste şi unui ucigaş osândit la ştreang. Le învăţam pe toate de la băieţii mai vârstnici. Nu că aceştia ne-ar fi instruit făţiş ori voit. Dar noi le dădeam târcoale şi trăgeam cu urechea la ciondănelile şi hărţuielile lor. Dacă stau să mă gândesc, nici măcar nu erau mult mai în vârstă ca noi. Să fi avut poate doisprezece ani. Dar de pe buzele lor auzeai în permanenţă numai cuvinte ca: târfe, curvă, labagiu, spurcat, căcăcios, regulat şi altele de felul ăsta. Dar când noi, mucoşii, foloseam asemenea cuvinte, băieţii mai mari se prăpădeau de râs. Îmi aduc aminte de o zi când, excitat de un termen nou pe care-l aflasem, m-am dus la o fetişcană de vreo cincisprezece ani sau aşa ceva,

şi i-am turnat tot felul de vorbe scârboase. Când m-a înşfăcat ca să-mi tragă o chelfăneală, am suduit-o ca un birjar. Cred că am muşcat-o de mână şi am izbit-o în fluierul piciorului. În orice caz, îmi amintesc că era turbată de furie şi frustrare. „Las că te-nvăţ eu minte, nătărăule!”, mi-a zis şi, apucându-mă de-o ureche, m-a târât la postul de poliţie din colţ. M-a îmbrâncit pe scări, a deschis uşa, şi m-a proiectat; în mijlocul încăperii. Şi iată-mă o gâgâlice de derbedeu, în faţa impozantului birou al poliţistului căruia fi vedeam numai capul răsărind pe deasupra mesei.

— Ce mai înseamnă şi asta? Glasul sever, tunător, m-a făcut să simt că-mi cade inima în pantaloni.

— Spune-i! mi-a poruncit fata. Înşiră-i şi dumnealui cuvintele pe care mi le-ai spus mie.

Eram prea înspăimântat ca să pot deschide gura. Îmi ţineam răsuflarea.

— Înţeleg, a spus poliţistul. Înălţându-şi sprâncenele negre, stufoase şi ţintuindu-mă cu o privire ameninţătoare. A folosit cuvinte murdare, aşa-i?

— Da, Înălţimea Voastră, a confirmat fata.

— Bun, las’ că-l lecuim noi!

S-a ridicat de pe tron şi a dat să coboare. Eu am început să scâncesc, apoi să urlu cât mă ţinea gura.

— De fapt, nu-i băiat rău, a sărit fetişcana în apărarea mea, apropiindu-se şi mângâindu-mă afectuos pe creştet. Îl cheamă Henry Miller.

— Henry Miller? s-a minunat poliţistul. Dar îi cunosc foarte bine pe taică-său şi pe bunicu-său. Spui că puşlamaua asta mică ţi-a adresat vorbe urâte?

Rostind acestea, a descins de pe înaltul său postament şi, aplecându-se asupră-mi, m-a luat de mână:

— Henry Miller, sunt mirat de cele ce aud. Pentru ce…

(Rostirea numelui meu în acest lăcaş public, ba tocmai în clădirea poliţiei, a avut un efect copleşitor asupră-mi. Mă şi vedeam un criminal, îmi vedeam numele trâmbiţat pe stradă, tipărit în titluri cu litere de o şchioapă. Tremuram la gândul ce vor spune ai mei când

aveam să mă întorc acasă, pentru că eram convins că vestea o să mi-o ia înainte. Poate că poliţistul a şi expediat un om care s-o informeze pe maică-mea de nenorocirea întâmplată. Poate că va trebui să vină să mă scoată pe cauţiune.

Dar, paralel cu aceste temeri şi negre presimţiri, m-am simţit străbătut şi de un anume fior de mândrie la auzul numelui meu răsunând în clădirea goală a poliţiei. Acum aveam şi eu un statut. Niciodată până atunci nu fusesem strigat pe ambele nume. Toată lumea îmi spunea doar Henry. Şi deodată devenisem Henry Miller, un personaj cu o identitate bine definită.

Şi poliţistul avea să-mi scrie numele şi adresa în cărţoiul ăla mare. Aveam să fiu înregistrat… în clipa aceea cumplită am îmbătrânit cu zece ani. Câteva minute mai târziu, aflându-mă teafăr şi în deplină siguranţă pe strada mea, după ce îi făgăduisem fetei că n-o să mai folosesc niciodată cuvinte porcoase, mă simţeam năpădit de un sentiment eroic. Îmi dădeam seama că totul fusese un simplu joc, că nimeni nu avea intenţia să mă urmărească sau măcar să mă toarne la părinţi. Mi-era ruşine că mă văicărisem ca o muiere în faţa poliţistului. Faptul că era atât de bun prieten cu tatăl şi cu bunicul meu însemna că n-ar fi putut vreodată să-mi facă vreun rău. Şi în loc să văd în el o persoană de temut, am început să-l privesc ca pe un protector, un tainic aliat. Mă impresionase grozav constatarea că familia mea se găsea în termeni buni cu poliţia, că aveau poate chiar relaţii de prietenie. În acea clipă şi în acel loc am simţit crescând în mine dispreţul faţă de forţele care m-ar putea constrânge vreodată…

Înainte de a mă putea smulge din mrejele vechilor amintiri, trebuie să mă strecor prin hol, şi de acolo în curtea din spate, unde se găseau dependinţele. Pe magazia în care se afuma carnea şi peştele, fusese pe vremuri o poză – pictată pe balustrada tindei şi înfăţişând o femeie care ducea de lesă un căţel. Pictată cu vopsea albă şi catran. Acum era aproape complet ştearsă. Ei bine, imaginea asta de artă primitivă îmi bântuise toată

copilăria. Constituise, ca să spun aşa, propria mea pictură de sarcofag egiptean. (Ciudat, mai târziu, când m-am apucat şi eu de pictură, schiţam adeseori figuri care-mi evocau desenul acela simplist. Instinctiv, mâna mea trasa aceleaşi contururi ţepene; ani de zile, pare-se, nu am putut realiza nimic împlinit, ci mereu acelaşi profil arhaic. Capetele pictate de mine aveau întotdeauna aceeaşi expresie de şoim sau de vrăjitoare; oamenii gândeau că încercam deliberat maniera coşmarescă, dar se înşelau: era singurul chip sub care reuşeam să reprezint figura umană.)

Revin în stradă şi, involuntar, ridic ochii, de parcă aş vrea s-o salut pe doamna O-Melio, cea care adăpostea pe acoperişul ei plat toate mâţele de pripas din cartier. Avea peste o sută de pisici şi le hrănea de două ori pe zi. Locuia singură, iar maică-mea insinua mereu că trebuie să fi fost ţicnită. Asemenea generozitate gargantuană depăşea puterea de înţelegere a mamei mele.

Mă îndrept agale spre partea de sud a cartierului, de unde voi lua tramvaiul spre casă. Fiecare faţadă de clădire pe lângă care trec e impregnată de amintiri. În ciuda tuturor transformărilor, în ciuda operei de demolare, vechile case au rămas pe loc în toţi aceşti douăzeci şi cinci de ani care s-au scurs. Coşcovite, decrepite, părăginite ca nişte îndărătnice rădăcini de măsele stricate, casele continuă „să-şi facă datoria”. Luminozitatea care le însufleţea pe vremuri, strălucirea pe care o radiau sau stins. Mai cu seamă în timpul verii, casele astea erau în floare, aveai impresia că respiră prin toţi porii, ca făpturile omeneşti. Proprietarii aveau mândria de a-şi ţine locuinţele curate şi bine îngrijite; sclipirea varului proaspăt, umbra răcoroasă aruncată de apărătoarele de soare, erau reflectări ale propriilor lor spirite modeste. Locuinţele medicilor erau întotdeauna ceva mai impunătoare, mai pretenţioase. Vara, pătrundeai în sala de aşteptare a doctorului printr-o perdea din şiraguri de mărgele care răpăiau când le despărţeai. Medicii erau întotdeauna cunoscători în ale artei; aveau pe pereţi picturi în ulei, în

culori sumbre, încadrate în rame grele, aurite. Subiectele acestor tablouri mi-erau cu totul străine. La noi acasă nu aveam nimic de felul ăsta; şi pereţii noştri erau împodobiţi cu tablouri căpătate în dar, la zile de sărbătoare, de la diverşi negustori; nişte cromografii urâte, viu colorate, la care te uitai în fiecare zi şi, de cum le vedeai, le şi uitai. (Ori de câte ori mama se simţea obligată să facă un cadou câte unui vecin mai nevoiaş, alegea un tablou de pe perete. „Slavă Domnului că scăpăm şi de ăsta!”, obişnuia să spună. Uneori, voiam să adaug câte o ofrandă şi din partea mea, o jucărie nouă, o pereche de ghete, o tobă, pentru că şi eu eram supraîncărcat de posesiuni. „A, nu, Henry, asta nu! o auzeam spunându-mi. E prea nouă”. „Dar n-o mai vreau”, încercam să pledez. „Vorbeşti cu păcat, răspundea mama. O să te pedepsească Dumnezeu.”) … Mi se pare că n-am pomenit încă nimic despre Van Gogh, ale cărui *Scrisori* le-am citit la vremea aceea, şi le-am recitit apoi, la o distanţă de douăzeci de ani. Ce mă incita pe mine era dorinţa mistuitoare a lui Vincent de a trăi o viaţă de artist, şi de a nu fi altceva decât artist, orice s-ar întâmpla. La oamenii de asemenea vână, arta devine o religie. Christ, demult mort pentru biserică, se naşte din nou. Pătimaşul Vincent izbăveşte omenirea de păcate prin miraculoasa folosire a pigmentului. Visătorul dispreţuit, de care s-au lepădat toţi, reînscenează drama răstignirii. Şi se înalţă din mormânt pentru a triumfa asupra necredincioşilor.

Van Gogh vorbeşte mereu despre dorinţa sa de a duce o viaţă cât mai simplă. Extravagant este numai în folosirea materialelor. Toate trăirile lui se consumă în artă. Jertfa sa a fost atât de totală, încât, prin comparaţie, vieţile celor mai mulţi dintre pictori apar palide şi lipsite de vigoare. Van Gogh ştie că nu va fi recunoscut în timpul vieţii; ştie că nu va culege recolta trudei sale. Dar cei care vor veni după… Poate că renunţarea lui va face ca pentru aceştia lucrurile să fie mai uşoare! Este dorinţa lui cea mai adâncă. Spune acelaşi lucru într-o mie de chipuri: „Pentru mine nu aştept nimic. *Noi* suntem damnaţi. *Noi* trăim în afara timpului nostru”.

Cât se chinuieşte şi se căzneşte să adune cincizeci de pânze pe care fratele lui urmează să le expună privirilor unei lumi batjocoritoare, dispreţuitoare! Şi în ultimii ani de viaţă înnebuneşte de-a binelea. Nebun în adevăratul sens al cuvântului. Făptură de flacără şi duh, se revarsă de atâta energie creatoare. Cupa din care lichidul dă peste margini. Şi e singur.

La Arles, e greu să găseşti femei care să-ţi pozeze. Oamenii spun că tablourile lui sunt oribile. „Năclăite de vopsea”. Când citesc aceste cuvinte îmi vine să râd şi să plâng. *Năclăite de vopsea!* Înfricoşător de adevărat. Şi ce ironie ca tocmai această minune care a ajuns să se petreacă (adică pânza saturată de culoare, de culoare pură, dezlănţuită), ce ironie ca tocmai acest vis al tuturor marilor pictori (în sfârşit realizat) să fie folosit ca argument împotriva lui. Săracul Van Gogh! Bogatul Van Gogh! Atotputernicul Van Gogh! Ce glumă sinistră, blasfematoare! Ca şi cum ai spune despre un om preacucernic că „e prea plin de dumnezeire!”. Aş dori să pictez în asemenea fel, spune Van Gogh, încât orice om care are ochi de văzut să vadă limpede ce vreau să arăt. Este şi chipul în care a cuvântat şi a trăit Iisus. Orbii şi surzii ne sunt mereu în preajmă. Numai ei văd, numai ei aud, numai ei, cei pătrunşi de preţiosul duh sfânt pot înfăptui ceva.

Se ştie că o bună bucată de vreme Van Gogh s-a abţinut de a folosi culoarea, silindu-se să lucreze în creion, în cărbune, în cerneală. Se mai ştie că a început prin a studia trupul omenesc, că a încercat să înveţe de la natură. Da, se deprindea să citească ceea ce se ascunde sub cochilie. Se însoţea cu cei săraci şi umili, cu muncitorii asupriţi, cu izgoniţii. Adora ţăranul, îl proslăvea pe ţăran şi nu pe omul de cultură. A studiat forma lucrurilor, simţul obiectelor materiale. S-a familiarizat cu tot ce-i comun şi cotidian, astfel încât mai târziu, după ce va fi dobândit măiestria şi tehnica necesară, să poată reda lumea obişnuitului, banalului, viaţa de zi cu zi, în lumina unei realităţi divine. Van Gogh dorea să ne familiarizeze, într-un

sens nou, cu lumea asta atât de familiară – şi anume într-un sens etern, ca să spunem aşa. Voia să ne arate că lumea nu-i înveşmântată în urâţenie şi răutate, că nu e posomorâtă şi plicticoasă, că e de ajuns s-o priveşti cu ochii iubirii pentru a-i descoperi splendoarea şi măreţia. Şi după ce a făurit această minune, după ce ne-a dăruit un pământ nou, şi-a dat seama că nu mai e în stare să ţină piept lumii: de bunăvoie s-a refugiat la ospiciu. I-au trebuit aproape cincizeci de ani omului de pe stradă până să-şi dea seama că Hristos, întrupat într-un pictor, pogorâse de curând în mijlocul nostru. Şi deodată, datorită imensei popularităţi a unei cărţi senzaţionale, mii şi mii de oameni au pornit să năpădească muzeele şi galeriile: s-au năpustit ca o Niagară peste ameţitoarele capodopere ale acestui geniu dispreţuit şi rătăcit, Vincent Van Gogh. Reproduceri ale operelor lui pot fi întâlnite pretutindeni; răsar în cele mai neaşteptate locuri. În sfârşit, a sosit Van Gogh! În sfârşit „marele ratat" şi-a câştigat ceea ce i se cuvenea. Credinţa lui a fost, pare-se, justificată. Jertfa lui nu a fost zadarnică. Căci nu numai că a ajuns la inima maselor, dar, ceea ce-i mai important, îi influenţează pe pictori.

Într-una din scrisorile sale – datată din 1888 – spune:

„Pictura promite să devină mai subtilă – mai muzicală şi mai puţin sculpturală – *En fin elle promet la couleur".* A subliniat cuvântul „culoare". Ce intuiţie profetică! Căci ce altceva este pictura modernă dacă nu un imn închinat culorii? Cu forţa unei revelaţii, folosirea liberă, îndrăzneaţă a culorii a precipitat o nevisată eliberare. Peste noapte, secole întregi de pictură au fost anihilate. S-au dezvăluit perspective de necrezut. În acele minunate scrisori în care Van Gogh îşi relatează descoperirile legate de legile coloritului (dintre care cele mai multe au fost formulate de Delacroix), se preocupă pe larg de folosirea albului şi negrului. Nu trebuie să te fereşti de negru, scrie el. Există însă negru şi negru. Rembrandt şi Frans Hals nu folosesc oare negrul? Sau Velásquez? Şi nu numai negrul, ci douăzeci şi şapte de tonuri diferite de negru. Totul depinde de ce fel de negru foloseşti şi cum îl foloseşti.

Acelaşi lucru şi cu albul. (Curând Utrillo avea să demonstreze justeţea percepţiilor lui Van Gogh. Perioada sa albă nu-i oare cea mai bună?)

Vorbesc despre negru şi despre alb pentru că a fost inevitabil ca acest revoluţionar al lumii culorilor să se preocupe de lucrurile de început şi de sfârşit. Din acest punct de vedere ni-i evocă pe acei oameni cu adevărat evlavioşi, care nu se tem de rău şi de urât, ci le acceptă şi le încorporează în lumea lor de bine şi de frumos. Când secolul al nouăsprezecelea s-a prăbuşit pe frontul Armageddonului, vechile bariere au sărit în aer. Artistul demoniac care a dominat secolul a contribuit la suprimarea trecutului în aceeaşi măsură ca şi oamenii de stat, militarismul, marea finanţa, industriaşii şi agitatorii care au pavat drumul ce ducea la dezastru. Războiul din 1914 părea să însemne sfârşitul a ceva; oricum a fost culminarea a ceva de mult depăşit. Şi, în realitate, ne-a deschis vaste noi perspective. Prin acţiunea sa de dărâmare, a creat canele de descărcare a imensei noi energii. Perioada dintre primul şi Cel de-al Doilea Război Mondial a fost prolifică în producţia artistică. În acest răstimp, când lumea sta gata să se zgâlţâie din temelii pentru a doua oară, am prins şi eu formă. Era o perioadă dificilă, în primul rând pentru că nu te puteai bizui decât pe tine însuţi, pe propriile tale forţe. Societatea, sfâşiată de tot felul de disensiuni, îi oferea artistului şi mai puţin suport şi încurajare chiar decât în zilele lui Van Gogh. Era pusă sub semnul întrebării însăşi existenţa artistului. Dar nu plana oare ameninţarea asupra oricărei existenţe umane?

După cel de-al Doilea Război Mondial a încolţit un vag simţământ cum că însuşi pământul ar fi ameninţat de pieire. S-ar părea că am intrat într-o nouă eră apocaliptică. Spiritul uman este supus unor convulsii asemănătoare celor care au frământat pământul în anticele ere geologice. În realitate, însă, încercăm să ne scuturăm de moarte, de rigiditatea ei. Deplângem atmosfera de violenţă care prevalează, dar pentru a reuşi să sfărâme cătuşele morţii,

spiritul omenesc trebuie pus în mişcare. Ne dau ghes cele mai uimitoare posibilităţi. Suntem infuzaţi şi investiţi cu puteri şi energii la care nici n-am visat vreodată. Ne aflăm pe punctul de a reîncepe să trăim sub chip de fiinţe umane, în întreaga măreţie pe care o implică termenul „uman”. Strădania eroică a înaintaşilor noştri ne apare acum ca fapta unor victime ce s-au lăsat sacrificate. Pentru noi, însă, nu mai este necesar să le repetăm jertfele. Ci să ne înfruptăm din roadele sacrificiului lor. Trecutul zace năruit, viitorul ni se oferă. Luaţi lumea asta a cotidianului şi strângeţi-o la piept. Astfel sună imboldul spiritului nou. Ce altă lume mai bună poate exista în afara acesteia în care avem deplină responsabilitate, toţi şi fiecare dintre noi în parte? Nu trudiţi pentru cei ce vor veni! Încetaţi cu truda şi treceţi la creaţie! Deoarece creaţia e joc şi jocul e dumnezeiesc. Acesta e mesajul de care mă simt pătruns de câte ori citesc viaţa lui Van Gogh. Deznădejdea lui finală, care l-a împins la nebunie şi la sinucidere, ar putea fi interpretată ca o divină impacienţă… împărăţia cerurilor este aici, striga el. De ce nu pătrundeţi o dată în ea? Vărsăm lacrimi de crocodil când ne gândim la tristul său sfârşit, uitând însă explozia de splendoare care l-a precedat. De ce nu plângem când soarele se scufundă în mare? întreaga glorie a soarelui se revelează exact în cele câteva minute de înainte şi de după pieirea lui. Şi în zori o să se ivească din nou, o nouă glorie, sau poate că un nou soare. Întreaga zi ne nutreşte şi ne dă vigoare, iar noi abia de-l luăm în seamă. Ştim că e acolo, la locul lui, contăm pe el, dar nu-i oferim nici mulţumiri, nici devoţiune. Marii iluminaţi ca Nietzsche, ca Rimbaud, ca Van Gogh, au fost nişte sori umani şi au avut aceeaşi soartă ca şi globul ceresc. Numai în clipa când se scufundă ori s-au scufundat, pierind din văz, numai atunci devenim conştienţi de grandoarea lor. Şi jelindu-le stingerea, ne acoperim ochii la ivirea altor noi sori. Ne uităm în urmă, ne uităm în faţă, dar privirea noastră nu străpunge niciodată direct miezul realităţii. Dacă uneori venerăm corpul solar care ne umple de căldură şi lumină, omitem să ne gândim la aştrii care au

strălucit de la începutul timpurilor. Acceptăm cu ochii închişi faptul că întregul spaţiu e smălţuit de sori.

Fără îndoială, întregul univers e scăldat în lumină. Totul e viu şi luminescent. Omul este recipientul unei inepuizabile energii radiante. Dar, în chip straniu, în mintea omului există întuneric şi anchiloză. Un dram de lumină în plus, un dram de energie în plus (aici, pe pământ), şi ajungi nepotrivit pentru societatea umană. Răsplata vizionarului este ospiciul de nebuni sau răstignirea. Se pare că habitatul nostru firesc este o lume cenuşie indiferentă. Şi aşa a fost de multă, multă vreme încoace. Dar această lume, această condiţie a lucrurilor, e vremelnică. Fie că vă place sau nu, fie că purtaţi sau nu ochelari de cal sau petice negre pe ochi, va trebui să recunoaşteţi că ne aflăm în pragul unei lumi noi. Vom fi făcuţi să înţelegem acest lucru şi să-l acceptăm cu forţa – pentru că marii iluminaţi pe care i-am izgonit dintre noi ne-au convulsionat viziunea. Şi vom fi martorii unor splendori şi ai unor orori, alternative şi simultane. Vom vedea cu o mie de ochi, asemenea zeului Indra. Stelele vin către noi, chiar şi cele mai îndepărtate.

Astăzi, cu aparatele noastre, putem detecta lumi de a căror existenţă oamenii din vechime nu aveau cea mai vagă idee. Şi zămislim cu închipuirea împărăţii de lumi aflate dincolo de sfera terestră, pentru că mintea noastră a devenit receptivă la lumina pe care o emană acestea. Şi, în acelaşi timp, putem vizualiza şi propria noastră totală nimicire. Dar am împietrit oare pe locurile unde ne aflăm? Nu. Credinţa noastră este mult mai puternică decât cutezăm să recunoaştem. Intuim magnificenţa acestei lumi nemuritoare care este a omului şi pe care niciodată nu am negat-o. În ciuda trufiei şi deşertăciunii care ne devorează, ne purtăm ca şi cum habar nu am avea de adevărata noastră moştenire. Protestăm, afirmând că suntem doar oameni, nimic decât oameni. Dar dacă am fi cu adevărat oameni, am fi în stare de orice înfăptuiri, am fi gata să răspundem oricăror exigenţe, am cunoaşte toate condiţiile existenţei. Zi de zi ar trebui să ne repetăm, să recităm ca

pe o litanie, că în fiinţa noastră zace îngropată întreaga gamă a existenţei. Ar trebui să încetăm a venera şi a inspira veneraţie. Şi, mai presus de orice, ar trebui să curmăm amânarea actului de a deveni ceea ce suntem în fapt şi în esenţă.

„Prefer, scrie Van Gogh, să pictez ochii oamenilor decât să pictez catedrale, pentru că în ochii oamenilor există ceva ce nu găseşti în catedrale, oricât de maiestuoase şi de impunătoare ar fi acestea…”

3

Perioada aceea divină a durat doar câteva luni. Curând, între noi doi se înstăpâniseră necazurile, lipsurile, frustrările. Până când am plecat la Paris, mi s-au publicat doar trei bucăţi scurte – una într-o revistă dedicată propăşirii oamenilor de culoare, va două într-o revistă sponsorizată de un prieten şi care nu a avut decât o singură apariţie, şi a treia într-o revistă pusă din nou pe picioare de vechiul şi bunul meu prieten Frank Harris.

De atunci încolo, tot ce trimiteam spre publicaţie purta semnătura soţiei mele. (Cu o singură bizară excepţie, despre care voi vorbi mai târziu.) E clar că nu puteam face nimic de unul singur. Sarcina mea era doar să scriu şi să las restul pe umerii Monei. Slujba ei la teatru îşi dăduse duhul. Chiria nu mai fusese de multă vreme plătită. Vizitele mele la Maude deveniseră din ce în ce mai rare şi pensia alimentară era plătită sporadic, numai când puneam mâna pe ceva bani. În curând, garderoba Monei s-a uzat, iar eu, ca un nerod ce eram, mă străduiam în van să cerşesc câte o rochie sau un taior de la vechile mele iubite. Când era foarte frig afară, Mona purta paltonul meu.

Hotărâse să-şi ia o slujbă într-un cabaret, dar eu nici nu voiam să aud de aşa ceva. De câte ori ridicam poşta, căutam cu înfrigurare o scrisoare de acceptare a vreuneia din scrierile mele, însoţită de un cec. Aveam vreo douăzeci sau treizeci de manuscrise lansate pe teren; plecau şi se întorceau la mine ca nişte porumbei mesageri. Şi banii de

timbre începuseră să constituie o problemă. Totul era o problemă.

În toiul acestui prim impas am fost salvaţi, o bucată de vreme, de apariţia vechiului meu prieten O-Mara care, după ce părăsise şi el Compania Telegrafică Cosmodemonică, plecase cu nişte pescari într-o lungă croazieră în Marea Caraibilor. Aventura îi adusese ceva loz.

Abia ne strânsesem în braţe când O-Mara, în felul lui caracteristic, şi-a golit buzunarele şi a făcut să răsară un morman de bani pe masă. „Caniota”, cum o numea el, urma să fie pentru uzul nostru comun. Câteva sute de dolari, suficient cât să ne ajungă sau pentru plata datoriilor sau ca să trăim bine vreo două luni.

— Aveţi pe-aici ceva de băut? Nu? Las’ că mă reped eu să cumpăr. S-a întors cu câteva sticle şi cu o pungă plină de alimente.

— Unde-i bucătăria? Nu văd nicio bucătărie pe aici.

— Nu există bucătărie. Se presupune că nu gătim.

— Cum? a zbierat O-Mara. N-aveţi *bucătărie?* Şi cât plătiţi pe apartamentul ăsta?

Când i-am comunicat suma chiriei, ne-a declarat nebuni, nebuni de legat. Pe Mona cuvintele lui nu o amuzau deloc.

— Şi cum dracuvă descurcaţi? a întrebat O-Mara scărpinându-se în cap.

— Ca să fiu sincer, nu ne descurcăm deloc.

Mona era gata să dea în lacrimi.

— Niciunul din voi doi nu lucrează? a continuat O-Mara.

— Val lucrează, a ţâşnit prompt răspunsul Monei.

— Vrei să spui că scrie, aşa bănuiesc, a răspuns O-Mara, dând a înţelege că scrisul însemna doar o trecere de vreme.

— Bineînţeles, ce altceva ai vrea să facă? a ripostat Mona oţărâtă.

— Eu? Eu nu vreau să facă nimic, mă întrebam doar din ce trăiţi… ştii, de unde faceţi rost de loz?

A rămas o clipă tăcut, după care a continuat:

— Apropo, individul ăla care mi-a deschis uşa e proprietarul vostru? Pare un tip cumsecade.

— Aşa şi este, am răspuns eu. E din Virginia. Niciodată nu ne presează cu chiria. E un adevărat gentleman.

— Atunci ar trebui să vă purtaţi şi voi frumos. Ascultaţi, ce-ar fi să-i plătim ceva în contul chiriei?

— Nu, a sărit Mona, te rog să nu faci aşa ceva. Poate să mai aştepte puţin. Şi apoi, sper ca în curând să încasez eu nişte bani.

— Zău? am întrebat-o eu, bănuitor în faţa acestei afirmaţii pripite.

— Ei, la dracucu toate astea! a izbucnit O-Mara, turnând sherry în pahare. Hai să stăm jos şi să dăm un pahar pe gât. V-am adus nişte şuncă şi ouă şi nişte brânză a-ntâia. Păcat că trebuie să le aruncăm.

— De ce să le aruncăm? a sărit Mona. Avem în baie un mic reşou de gaz cu două ochiuri.

— Şi acolo gătiţi? Iisuse Hristoase!

— Îl ţinem acolo ca să nu fie văzut.

— Dar probabil că cei de sus simt mirosul de mâncare.

Prin „cei de sus” O-Mara se referea la proprietar şi la soţia acestuia.

— Sigur că-l simt, am intervenit eu, dar sunt foarte discreţi. Se prefac că n-au simţit nimic.

— Oameni minunaţi! a exclamat O-Mara, dând a înţelege că numai cei din Sud pot da dovadă de asemenea tact.

Puţin mai târziu ne sugera să căutăm un apartament mai ieftin, şi dotat cu toate comodităţile.

— În felul în care trăiţi voi, banii ăştia or să se topească în doi timpi şi trei mişcări. Eu am să-mi caut o slujbă, bineînţeles, *dar mă cunoaşteţi voi pe mine.* Oricum, un timp aş vrea şi eu să tai frunză la câini.

Am zâmbit.

— N-avea grijă. Totul o să meargă ca pe roate.

Simplul fapt că te avem aici o să uşureze situaţia.

— Dar unde o să doarmă? a intervenit Mona cam acră.

— O să-i cumpăr un pat pliant, ne dă mâna, nu? am răspuns arătând spre teancul de bani.

— Şi ce-o să zică proprietarul?

— Doar n-o să-i spunem. Şi-apoi avem dreptul să primim un musafir. Nu trebuie să ştie că l-am luat pe Ted în pensiune.

— Pot să dorm şi pe jos, ne-a întrerupt O-Mara.

— Nici să nu te gândeşti! După masă ne ducem şi cumpărăm un pat pliant de ocazie. Îl strecurăm în casă când se întunecă.

Mi-am dat seama de nemulţumirea Monei. Era clar că nu-i plăcuse O-Mara. Era puţin prea direct şi lipsit de menajamente pentru gustul ei.

— Ascultă, Mona, am încercat să o îmbun. Când ai să-l cunoşti mai bine pe Ted, o să-ţi placă. Noi doi ne ştim de când eram ţânci, nu-i aşa, Ted?

— Dar n-am nimic împotriva lui, s-a apărat Mona. Numai că nu vreau să ne înveţe ce trebuie să facem, asta-i tot.

— Are dreptate, Ted. Tu ai idei prea avansate, ştii. De când nu ne-am mai văzut, s-au petrecut o mulţime de lucruri. Acum trăim într-o altă lume. Până de curând, totul a fost minunat. Datorită exclusiv Monei. Dacă voi doi n-o să vă înţelegeţi bine, totul o să se ducă de râpă.

— Eu o să plec de îndată ce veţi socoti necesar…

— Îmi pare rău dacă ţi-ai făcut o impresie greşită, i-a tăiat Mona vorba. Dacă Val spune că-i eşti prieten, atunci trebuie să fie ceva de capul tău.

— Ce-i chestia asta cu *Val?* a întrerupt-o O-Mara.

— O, Mona preferă să-mi spună Val, în loc de Henry. Ai să te obişnuieşti în curând.

— Pe dracu’ – Pentru mine eşti Henry.

— Văd că urmează să vă înţelegeţi de minune, am glumit eu. M-am ridicat în picioare ca să inspectez mâncarea. Credeţi că vom putea lua în curând masa?

— Nu-i decât unsprezece, mi-a atras Mona atenţia.

— Ştiu, dar mi-e o foame de lup. Şi-mi lasă gura apă după ouă cu şuncă. Şi-apoi, în ultima vreme nu ne-am prea ghiftuit. Haide să recuperăm. O-Mara nu s-a putut reţine:

— Cât am să fiu eu aici, o să mâncaţi bine. Numai dac-am avea o bucătărie normală! Aş putea să vă prepar nişte mâncăruri grozave!

— Mona găteşte bine, am apărat-o eu. Mâncăm mâncăruri delicioase – atunci când mâncăm.

— Vrei să spui că nu mâncaţi în fiecare zi?

— Exagerează, s-a oţărât Mona. Dacă sare peste o masă, are impresia că moare de foame.

— Adevărat, am confirmat, turnându-mi încă un pahar de sherry. Tot timpul mă gândesc numai la viitor. Ceva îmi spune că urmează o etapă lungă, foarte grea.

— Ţi s-a publicat ceva până acum? m-a întrebat O-Mara.

Am clătinat din cap.

— Asta-i rău. Ascultă (a rostit după o pauză de gândire), dă-mi şi mie să citesc ceva din ce-ai scris. Poate că reuşesc să ţi le plasez eu – dacă-s bune.

— Cum adică *dacă-s bune?* a sărit Mona. Ce vrei să spui? O-Mara a izbucnit în râs.

— Vai de mine, ştiu că e un geniu. Poate tocmai ăsta-i baiul. Nu le poţi băga oamenilor geniul direct pe gât, ştii. Trebuie să-l ungi mai întâi. *Îl cunosc eu pe Henry.*

Cu fiecare afirmaţie pe care o făcea, O-Mara îşi înfigea tot mai adânc piciorul în prag. Aveam presimţirea că lucrurile n-or să meargă deloc bine. Oricum, atâta timp cât or să ţină banii, o să avem şi noi o perioadă de respiro. Şi după aceea, probabil că după aceea o să-şi găsească o slujbă şi o să se întreţină.

De când îl cunosc pe O-Mara, întotdeauna s-a băgat în fel de fel de aventuri, şi de fiecare dată s-a întors cu ceva loz pe care-l împărţea cu mine. Şi n-a existat vreo perioadă în care să mă găsească într-o stare materială mai acătării. Prietenia noastră data de pe când avusesem, fiecare dintre noi, şaptesprezece sau optsprezece ani. Ne

întâlnisem, prima dată, într-o gară întunecoasă din New Jersey. Bill Woodruff şi cu mine petreceam o vacanţă pe malul unui lac frumos. Alee Walker, şeful lui Bill, venise să ne facă o vizită şi-l adusese şi pe O-Mara cu el, în chip de surpriză pentru noi. De la gară şi până la casa de fermă unde locuiam noi, era un drum lung. (Pe care-l străbăteam cu o trăsură c-un cal.) Pe la miezul nopţii, am ajuns la fermă. Nimeni dintre noi nu avea chef de somn. O-Mara dorea să vadă lacul despre care îi vorbisem atâta. Ne-am urcat într-o barcă şi am vâslit până-n mijlocul lacului, lat de vreo trei mile. Era o beznă de tăiat cu cuţitul. Mânat de nu ştiu ce impuls, O-Mara şi-a scos hainele de pe el. Spunea că l-a apucat pofta să înoate. Cât ai zice peşte, a şi sărit din barcă. Ni s-a părut o veşnicie până l-am văzut ieşind din nou la suprafaţă; nu-l puteam zări, îi auzeam numai glasul. Gâfâia şi pufnea ca o morsă.

— Ce s-a întâmplat? l-am întrebat.

— M-am încâlcit în nişte alge.

Apoi s-a răsucit cu burta în sus şi a plutit pe spate până şi-a recăpătat răsuflarea. După care a pornit să înoate, cu mişcări puternice, viguroase. L-am urmărit, strigându-l din când în când, implorându-l să urce din nou în barcă înainte de a răci şi a-şi epuiza complet forţele.

Aşa ne-am cunoscut. Performanţa sa nocturnă m-a impresionat puternic. Bărbăţia şi neînfricoşarea lui mi-au stârnit admiraţia. În timpul săptămânii pe care am petrecut-o împreună la casa de la fermă, am ajuns să ne cunoaştem şi pe din afară şi pe dinăuntru. Woodruff mi se părea acum, mai mult decât oricând, un fătălău. Nu numai că era frământat de nelinişti şi de presimţiri funeste, dar era şi un mercenar. Pe când O-Mara era generos şi nesăbuit. Un aventurier înnăscut. La zece ani fugise din orfelinat. Undeva în Sud, pe când lucra la un bâlci, l-a cunoscut pe Alee Walker care s-a apropiat de el pe dată şi l-a adus în Nord, unde l-a angajat.

Mai târziu, l-a angajat şi pe Woodruff în biroul lui. În curând, urma să auzim multe despre Alee Walker. Avea să ajungă sponsorul clubului nostru, virtualul nostru patron.

Dar să nu anticipez... Ce vreau să spun e că mi-era imposibil să-i refuz vreodată ceva lui O-Mara. El îţi dădea totul şi aştepta totul de la tine. Considera că, între prieteni, asta-i purtarea normală, spontană. Cât despre morală, era complet lipsit de simţul moralei. Dacă încerca o nevoie nebună de femeie, te întreba dacă se poate culca cu nevastă-ta – măcar până o să găsească vreo „coardă". Dacă nu avea bani să te ajute când te găseai la strâmtoare, nu se dădea îndărăt de la un furtişag sau de la semnarea unui cec fals. Nu avea niciun fel de scrupul, niciun fel de mustrări de conştiinţă. Îi plăcea să mănânce bine şi să doarmă mult. Detesta munca, dar când pornea la o treabă, nu se lăsa până nu o ducea la bun sfârşit. Ardea de dorinţa de a face bani repede.

— Înhaţă paralele şi şterge-o! era deviza lui.

Mare amator de sport, îi plăceau în special vânătoarea şi pescuitul. Când era vorba de jocul de cărţi, devenea un rechin: juca meschin, în totală contradicţie cu felul lui de a fi. Se scuza prin faptul că nu joacă niciodată din plăcere, ci numai ca să câştige, să dea o lovitură. Nu se dădea în lături să trişeze dacă simţea că n-o să fie prins. Îşi alcătuise singur o imagine romantică despre el însuşi, văzându-se ca un cartofor inteligent. Dar lucrul cel mai bun la el era felul în care vorbea. Cel puţin pentru mine. Mulţi dintre prietenii noştri îl socoteau plicticos. Dar eu puteam să-l ascult pe O-Mara fără să doresc o clipă să deschid gura. Tot ce făceam era să-l stimulez cu întrebări. Presupun că vorbăria lui mi se părea atât de fascinantă pentru că se referea la lumi în care eu nu pătrunsesem niciodată. Străbătuse o bună parte din glob, trăise mulţi ani în Orient, mai ales în China, Japonia şi Filipine. Îmi plăcea felul în care descria femeile orientale. Vorbea despre ele întotdeauna cu tandreţe şi reverenţă. Îmi plăcea şi felul în care vorbea despre peşti, peştii mari, monştrii adâncurilor. Sau despre şerpi, pe care-i descria ca pe nişte animale de răsfăţ. Copacii şi florile ocupau la rândul lor un spaţiu important în descrierile lui: cunoştea toate vietăţile şi putea vorbi la nesfârşit despre particularităţile lor. Şi

apoi fusese şi militar, chiar înainte de izbucnirea războiului. Sergent major, nici mai mult, nici mai puţin. Vorbea despre calităţile unui sergent major într-un fel în care te făcea să crezi că acest tiran mărunt e mult mai important decât un colonel sau un general. Despre ofiţeri vorbea întotdeauna cu dispreţ şi ironie, sau cu ură nedisimulată.

— Au încercat să mă împingă mai sus pe scara ierarhică, mi-a povestit odată. Dar nici n-am vrut să aud. Ca sergent major eram rege, şi ştiam lucrul ăsta. Orice găoază poate să ajungă locotenent. Dar ca să fii sergent major, trebuie, într-adevăr, să corespunzi.

Când vorbea, făcea întotdeauna pauze lungi. Nu se grăbea să termine ce avea de spus. Vorbea la fel de bine fie că era beat sau treaz. Şi, desigur, în mine avea un ascultător admirabil. Ascultătorul *ideal.* În zilele acelea, cineva nu avea decât să pomenească de China, Java sau Borneo, şi eram numai urechi. Cum auzeam un nume geografic străin şi îndepărtat, deveneam o victimă bună de dus la tăiere.

Surprinzător la O-Mara era şi faptul că citea foarte mult. Când venea acasă, primul lucru pe care-l făcea era să inspecteze cărţile din jur. Le citea, una câte una, savurându-le pe îndelete, delectându-se. Şi cărţile figurau în discuţiile noastre. Într-un fel, puneam mai mult preţ pe impresiile lui O-Mara despre o carte decât pe cele ale altor prieteni mai citiţi şi cu opinii mai critice. Ca şi mine, O-Mara era numai apreciere, numai entuziasm. Lipsit de simţ critic. Dacă o carte îl interesa, atunci era o carte bună, o carte mare, o carte excelentă. Trăiam la fel de intens în cărţile pe care le devoram împreună ca şi în peregrinările noastre imaginare prin China, India, Africa. De obicei, asemenea beţii de discuţii începeau la masa de seară. La cafea, O-Mara îşi amintea câte o ispravă din trecutul lui pestriţ. Îl mulgeam cât ne stătea în putinţă. La două sau trei noaptea ne găseam încă la masă. Gata să mai luăm o gustare care să ne învioreze. După care urma o scurtă plimbare, ca să ne clătim plămânii cu aer curat, cum

spunea el. Desigur, a doua zi eram scoşi din circulaţie. Niciunul dintre noi nu se urnea din pat înainte de prânz. Micul dejun şi prânzul, îmbinate, erau momente de huzur. Nimeni nu se grăbea să coboare din pat. Şi, cum tot era o zi pierdută, ne gândeam doar la un teatru sau la un film. Atâta timp cât au ţinut banii, am dus-o bine. Cred că din gândirea practică a lui O-Mara mi-a venit, într-o bună zi, ideea să-mi tipăresc poemele în proză şi să le vând singur. După ce a parcurs „materialul", O-Mara a fost de părere că n-am să găsesc niciodată un editor. Ştiam că are dreptate. Am început să-mi frământ mintea. Aveam legiuni de prieteni şi de cunoştinţe care se declarau gata să mă ajute. Cel puţin aşa pretindeau. De ce să nu încep prin a le vinde lor marfa mea? I-am împărtăşit această idee lui O-Mara. A găsit-o admirabilă. O să le expediez poemele prin poştă şi el o să circule pe jos, de la un oficiu poştal la altul. În plus, avea şi el o droaie de prieteni, în cele din urmă, am găsit un tipograf care ne-a făcut un deviz foarte convenabil; avea un stoc mare de hârtie groasă, colorată, pe care urma s-o folosească în acest scop. Eu trebuia să-i livrez un poem pe săptămână, care urma să fie tipărit în cinci sute de exemplare. Le-am numit *Mezzo-tinte,* inspirându-mă din Whistler. Semnate: Henry V. Miller.

Când mă gândesc acum, lucrul cel mai uimitor este că primul poem pe care l-am scris în cadrul acestui proiect a fost inspirat de banca Bowery Savings. Arhitectura noului ei sediu şi nu aurul adăpostit în seifuri mi-a stârnit entuziasmul. L-am intitulat „Fenixul Bowery". Prietenii mei nu au fost deosebit de încântaţi, dar l-au înghiţit. La urma urmei, preţul acestor ditirambe nu reprezenta decât costul unui prânz. Dar dacă am fi vândut toate cele cinci sute de exemplare, am fi strâns o sumă frumuşică.

Printre altele, am încercat să obţinem abonamente pe un an, la un preţ redus. Douăsprezece abonamente realizate pe săptămână şi problemele noastre ar fi fost rezolvate. Dar chiar şi cei mai buni prieteni ai mei se arătau sceptici că voi rezista să scriu timp de un an. Mă cunoşteau foarte bine. Peste o lună sau două, o să mă

apuc, probabil, de alt proiect. În cel mai bun caz, îi convingeam să facă abonament pe o lună – adică o nimic toată. O-Mara era supărat pe prietenii mei, spunea că s-ar descurca mai bine cu oameni total străini. În fiecare dimineaţă se scula devreme şi începea să tatoneze terenul. Străbătea oraşul în sus şi-n jos – Brooklyn, Manhattan, Bronx, Staten Island – oriunde mirosea c-ar putea fi bine primit. Încerca să extragă abonamente.

După ce am publicat vreo două sau trei *Mezzo-tinte,* Mona a venit cu un alt plan. O să le semneze cu numele ei şi o să le plaseze în diverse locuri din Greenwich Village. Adică în barurile de noapte. Oamenii pe jumătate matoliţi nu sunt foarte critici, argumenta ea. O-Mara a strâmbat din nas la această propunere – dar Mona a stăruit că n-ar strica să încerce. Am adunat un stoc de resturi de tiraj, în diverse culori; numele meu a fost şters cu o linie şi numele ei a fost tipărit dedesubt. Nimeni nu avea să sesizeze deosebirea.

Prima săptămână a mers colosal. Poemele se vindeau ca pâinea caldă. Unii clienţi cumpărau serii întregi, alţii îi plăteau de trei ori sau de cinci ori preţul unei singure *Mezzo-tinte.* Se pare că ideea Monei era foarte bună. Din când în când, primeam comenzi şi prin poştă. Uneori, O-Mara obţinea câte un abonament pe şase luni sau pe un an. Avea tot felul de idei în legătură cu următoarele apariţii. La naiba cu editorii – ne descurcam mai bine pe cont propriu.

În timp ce Mona îşi făcea rondul de noapte prin Village, O-Mara şi cu mine scormoneam după material. Dac-am fi fost angajaţi de o companie, tot n-am fi putut să ne împlinim misiunea cu mai multă tragere de inimă. O seară ne aflam la oficiul de presă al curselor cicliste de şase zile, a doua zi luam parte la o partidă de lupte grele. În unele seri străbăteam pe jos cartierul chinezesc, alteori hoinăream prin Hoboken sau Bowery sau prin alte cartiere uitate de Dumnezeu din New Jersey, doar aşa, pentru variaţie…

Într-o după-amiază, în timp ce O-Mara se spetea

pentru mine în Bronx, l-am sunat pe Ned şi l-am convins să meargă cu mine la Teatrul Burlesc de pe Houston Street. Voiam ca Ned să fie ilustratorul meu. Născocisem, desigur, o poveste despre o revistă care-mi comandase articolul. Din nefericire, Cleo nu mai dansa la teatru; în locul ei apărea o blondă tânără, picantă, o masă de sex vibrant, din creştet până-n tălpi. După o scurtă discuţie cu ea în culise, am convins-o ca după spectacol să ne însoţească la o băutură. Era una din poamele acelea toante şi blegi care cresc prin locuri ca Newark sau Sandusky. Avea un râs de hienă. Îmi promisese să mi-l prezinte pe actorul comic principal, care era prietenul ei, dar tipul nu s-a arătat. Câteva dintre fetele din corpul de balet au dat buzna în local, arătând mai oribile acum că erau îmbrăcate, nenorocitele de ele. Am intrat în vorbă cu una, la bar. Am descoperit că studia vioara, dintre toate lucrurile din lume. Arăta urâtă ca păcatul, nu avea un dram de sex în ea, dar era inteligentă şi simpatică. Ned o vrăjea pe blondă, sperând împotriva oricărei speranţe că o s-o ducă la atelierul lui pentru un futai rapid... A compune o *Mezzo-tintă* dintr-o după-masă ca aceasta însemna să rezolvi un *puzzle. Î*mi lua zile întregi ca să amputez poemele mele în proză la dimensiunile convenite. Maximum ce se putea tipări erau două sute cincizeci de cuvinte. Or eu obişnuiam să scriu două sau trei mii de cuvinte, şi apoi apelam la bisturiu. Mona, desigur, nu venea acasă înainte de două noaptea. Îmi spuneam că trebuie să fie obositor pentru ea. Nu atât orele, cât atmosfera din cluburile de noapte. Din când în când însă, cunoştea câte o persoană interesantă. Ca, de exemplu, Alan Cromwell, care pretindea că e bancher în Washington D.C. Un om de asemenea calibru o invita întotdeauna să ia loc şi să stea la o parolă cu el. După aprecierea Monei, acest Cromwell era un tip cultivat. Începuse prin a-i cumpăra toate exemplarele pe care le avea la ea. Îi dăduse şaptezeci şi cinci sau optzeci de dolari pentru un teanc *de Mezzo-tinte* şi, la plecare, a şi uitat să le ia, deliberat desigur. Un gentleman, ce mai! Venea cu treburi la New York o dată la zece zile. Şi era întotdeauna

de găsit la „Golden Eagle” sau la „Tomtit-s Nest”. Deşi trăgea zdravăn la măsea, era mereu „un gentleman perfect”. Niciodată nu se despărţea de ea fără să-i lase în palmă cincizeci de dolari. „Numai pentru că-i ţinea companie”. Şi mai erau o puzderie de suflete singuratice, de tipul lui Alan Cromwell, susţinea Mona. Toate aceste suflete singuratice erau lesne vindecabile. În curând, am aflat despre alţii, ca, de pildă, regele cherestelei care menţinea tot anul un apartament la Waldorf Astoria; sau Moreau, profesorul de la Sorbona, care, de câte ori se întâlneau, o ducea în cele mai exotice localuri; sau Newberger, petrolistul din Texas, care era atât de lipsit de noţiunea banului, încât îi dădea întotdeauna şoferului un bacşiş de cinci dolari, fie că fusese o cursă lungă sau scurtă. Pe urmă mai era fabricantul de bere pensionar din Milwaukee, care era pasionat de muzică. De fiecare dată o înştiinţa pe Mona înainte de sosea, astfel încât să-l poată însoţi la concertul pentru care venea special din Milwaukee. Micile tributuri pe care le obţinea Mona de la aceşti indivizi reprezentau mult mai mult decât speram vreodată să câştigăm legal, astfel încât O-Mara şi cu mine am renunţat cu totul la abonamente. Ajunsesem ca, la sfârşitul săptămânii, să expediem gratuit toate *Mezzo-tintele* nevândute, unor oameni care, consideram noi, le-ar citi cu plăcere. Uneori le trimiteam redactorilor şefi ai ziarelor şi revistelor, sau membrilor Senatului din Washington. Alteori le expediam capilor marilor organizaţii industriale – doar din amuzament, doar ca să vedem ce se întâmplă. Şi, câteodată, lucru care ne amuza cel mai mult, răsfoiam cartea de telefon şi alegeam nume la întâmplare. O dată i-am trimis prin telegraf conţinutul unei *Mezzo-tinte* directorului unui ospiciu de nebuni din Long Island. L-am semnat, desigur, cu un nume aiuristic. Un nume nebunesc ca Aloysius Penticost Onega. Doar ca să-l punem pe o pistă falsă.

Asemenea idee ne-a venit după o seară petrecut cu Osiecki, care devenise un frecvent vizitator al nostru. Un arhitect ce locuia în vecinătate şi pe care-l cunoscusem

într-un bar, într-o seară, chiar la ora închiderii. La început, vorbirea lui mi s-a părut perfect raţională obişnuita pisălogeală despre viaţa într-o mare întreprindere de arhitecţi. Pasionat de muzică, Osiecki îşi cumpărase un frumos patefon şi, după ce se griza uşor, de unul singur, îşi asculta toate discurile, până când vecinii îi izbeau cu pumnii în uşă.

Până aici, nimic anormal. Obişnuiau să-l vizităm şi să-l ajutăm să-şi asculte blestematele de discuri. Avea întotdeauna în casă o provizie consistentă de băuturi. Încetul cu încetul, am început să observăm o notă ciudată care se strecura în conversaţia lui. Şi anume, ura pe care o purta şefului său. Sau, mai curând, bănuielile lui în legătură cu şeful.

La început a fost nevoie să recurgem la puţină penală ca să extragem totul de la el. Era reticent, se ferea să dezvăluie întreaga extindere a neliniştilor care-l rodeau. Dar când a văzut că-i înghiţeam remarcile fără un murmur de surprindere sau de dezaprobare, s-a revărsat cu repeziciune.

Aparent, şeful voia să se descotorosească de el. Dar cum nu-i putea reproşa nimic, nu ştia cum s-o facă.

— Şi de asta îţi pune noapte de noapte păduchi în birou? l-a pistonat O-Mara, făcându-mi mie cu ochiul.

— Nu spun că *el personal* o face. Tot ce ştiu e că-i găsesc în fiecare dimineaţă. Şi la aceste cuvinte, prietenul nostru a început să se scarpine.

— Desigur că nu-i obligat s-o facă cu mâna lui, am intervenit eu. Poate că-l plăteşte pe portar să-i introducă.

— N-am precizat *cine* o face. Nu vreau să ridic acuzaţii, nu în mod public. Tot ce ştiu e că mi se face o farsă murdară. Ah, dac-ar fi om, mi-ar spune pe şleau că vrea să plec, mi-ar semna hârtiile şi ar scăpa de mine.

— De ce nu schimbi macazul? l-a întrebat O-Mara, răutăcios.

— Adică ce vrei să spui?

— Pur şi simplu… să-i pui *tu* păduchi în birou.

— Şi aşa am destule necazuri, s-a văicărit bietul

Osiecki.

— Dar, oricum eşti pe cale de a-ţi pierde slujba.

— Nu fi atât de sigur. Am un avocat bun care mi-a promis să mă apere.

— Eşti sigur că toate chestiile astea nu se petrec doar în închipuirea ta? l-am întrebat cu inocenţă.

— În închipuirea mea? Ascultă, vezi sau nu cupele de sticlă de sub scaun? El m-a determinat să le pun în toată casa.

M-am uitat în jur. Până şi picioarele pianului erau vârâte în cupe de sticle pline de gaz.

— Doamne! a exclamat O-Mara. Simt că începe să mă mănânce şi pe mine. Ascultă, dacă nu părăseşti imediat serviciul ăsta ai să te sminteşti.

— Foarte bine, foarte bine, a răspuns Osiecki cu o voce plată. Am să mă smintesc. Dar n-am să-i dau satisfacţia de a-mi prezenta demisia. În ruptul capului!

— Omule, am intervenit eu, probabil că deja ţi-ai pierdut minţile dacă poţi să vorbeşti aşa.

— Mi-am pierdut minţile. Cine nu şi le-ar pierde? Crezi că ai putea să nu închizi un ochi toată noaptea, să stai tot timpul să te scarpini şi a doua zi să te duci proaspăt la serviciu?

Nu mai aveam răspuns. În drum spre casă, eu şi O-Mara ne întrebam cum l-am putea ajuta pe bietul nenorocit.

— Hai să vorbim cu prietena lui, a propus O-Mara. S-ar putea să ne fie de folos.

Am căzut de acord să-l facem pe Osiecki să ne-o prezinte pe prietena lui. O să-i invităm într-o seară pe amândoi la cină.

— Poate că şi ea e zăludă, am spus eu.

Întâmplător, la scurt timp după aceea am făcut cunoştinţă cu cei doi prieteni de nădejde ai lui Osiecki, Andrews şi O-Shaughnessy, amândoi tot arhitecţi. Andrews, un canadian, era un tip scurt şi îndesat, cu maniere frumoase, sclipitor de inteligent şi, cum aveam să descoperim curând, un prieten devotat. Îl cunoştea pe

Osiecki din copilărie. O-Shaughnessy era opusul lui, mătăhălos, vânjos, plesnind de sănătate şi vitalitate, nepăsător, lipsit de griji, vântură-ţară. Alergând cu limba scoasă după distracţii. Gata oricând să dea pe gât un pahar. Avea şi el destulă minte, dar şi-o ţinea în frâu. Îi plăcea să vorbească despre mâncare, femei, cai, poduri suspendate. A-i vedea pe toţi trei într-un bar era un adevărat spectacol – ceva desprins parcă din Du Maurier sau din Alexandre Dumas. Inseparabili. Fiecare dintre ei avea grijă de ceilalţi. Motivul pentru care nu-i cunoscusem până atunci era că Andrews şi O-Shaughnessy fuseseră plecaţi într-o călătorie profesională. Au fost bucuroşi să afle că Osiecki se împrietenise cu noi. Erau şi ei îngrijoraţi de starea lui, dar nu putuseră ajunge la nicio hotărâre. Şeful era un tip cumsecade, ne-au asigurat. Nu înţelegeau ce anume se întâmplase cu prietenul lor de se schimbase în halul ăsta – doar dacă nu era prietena lui de vină.

— Dar ce-i cu ea? am întrebat noi.

Andrews nu voia să ne spună multe despre fată.

— Nu o cunosc decât de puţină vreme, a afirmat el. E ceva dubios cu ea, asta-i tot ce pot să spun. Mie îmi dă fiori. Şi cu asta a pus punct chestiunii. O-Shaughnessy pur şi simplu a izbucnit în râs.

— O să-i treacă toată nebunia asta, şi-a dat el cu părerea. Bea prea mult, ăsta-i baiul. După ce-ai văzut şerpi şi cobre urcându-se în patul tău, mâncărimea nu mai înseamnă nimic. Trebuie să recunosc însă că aş prefera să mă culc cu o cobră decât cu fata aia a lui. Are ceva inuman în ea. Cred că e un vampir, dacă ştii ce vreau să spun. La aceste cuvinte, a scos un hohot de râs din toată inima. Cu alte cuvinte, îi suge sângele din el. Înţelegi?

Cât a ţinut, a fost minunat. Adică plimbările, discuţiile, cărţile pe care le citeam, bunătăţile pe care le mâncam, excursiile şi explorările pe care le întreprindeam, personajele pe care le cunoşteam, planurile pe care le ţeseam. Totul trepida, sau măcar vibra ca o maşină bine unsă. Serile în care nu ne vizita nimeni, serile în care era urât afară sau când ne cam sufla vântul prin buzunare, O-

Mara şi cu mine ne antrenam într-una din conversaţiile acelea care ţineau o noapte întreagă. Uneori, porneam de la o carte pe care tocmai o citisem, ca, de pildă, *Purpura imperială,* sau *Eternul soţ,* sau acea admirabilă poveste despre un porumbel mesager, *Gay Neck.*

Pe la miezul nopţii, O-Mara devenea întotdeauna cam nervos şi agitat. Era îngrijorat de Mona, ce-o fi făcând, pe unde o fi umblând, dacă şi-o fi putând purta singură de grijă.

— Nu te frământa, îl potoleam eu, ştie ea cum să-şi poarte de grijă. Are extrem de multă experienţă.

— Ştiu… dar Doamne fereşte…

— Ascultă-mă, Ted, dacă aş începe să-mi fac probleme în legătură cu Mona, mi-aş pierde minţile.

— Ai atâta încredere în ea?

— De ce să nu am?

O-Mara emitea o serie de „hm”-uri şi de „ha”-uri.

— Mă rog, continuă el, tot ce pot spune este că dac-ar fi soţia mea…

— Tu n-o să ai niciodată o soţie, aşa că la ce bun să mai vorbim? La unu şi zece precis o să-şi facă apariţia. Ai să vezi. Haide, scoate-ţi-o din minte. Uneori nu mă puteam abţine să nu zâmbesc în mine însumi. Ai fi zis, zău aşa, că era vorba de soţia *lui,* nu de a mea, după felul cum îşi punea totul la inimă. Aşa se purtau toţi prietenii mei. *Ei* erau întotdeauna cei care-şi făceau griji.

Metoda de a-i scoate subiectul din minte era aceea de a-i da ghes să se lanseze pe panta amintirilor. O-Mara era întotdeauna un mare „amintitor”. Îşi dădea drumul ca vaca la rumegat. Tot ce ţinea de trecut era nutreţ bun de mestecat.

Cel mai mult îi plăcea să vorbească despre Alee Walker, omul care-l culesese dintr-un bâlci din Madison Square Garden şi-l adusese să lucreze la biroul lui. Alee Walker reprezenta un mister pentru O-Mara. Vorbea despre el cu afecţiune, cu admiraţie şi gratitudine, dar ceva din atitudinea lui Alee Walker îl deruta. Într-o noapte am încercat să-l descos mai adânc. Aparent, ceea ce-l

nedumerea mai mult pe O-Mara era faptul că Alee Walker părea să nu aibă nevoie de femei. Şi era un bărbat atât de frumos! Putea să seducă orice femeie ar fi dorit.

— Şi zici că nu crezi că-i curlandist. Dacă nu-i curlandist, atunci e burlac convins, asta-i toată taina. După părerea mea, e un sfânt care şi-a ratat vocaţia.

O-Mara nu era satisfăcut de această explicaţie simplistă.

— Singurul lucru care mă intrigă, am continuat eu este felul în care l-a lăsat pe Woodruff să-l joace pe degete. Dacă mă întrebi pe mine, aici e ceva putred.

— O, nu-i nimic putred, a replicat prompt O-Mara. Alee e un sentimental. Oricine îl poate juca pe degetul mic. Are o inimă prea mare.

— Ascultă, am ripostat eu, hotărât să clarific subiectul o dată pentru totdeauna. Ţie ţi-a făcut vreodată un avans sexual?

O-Mara a emis un puternic hohot de râs.

— *Un avans sexual, mie?* Dacă l-ai cunoaşte pe Alec n-ai pune asemenea întrebare. Chiar dac-ar fi pederast, Alec n-ar face una ca asta, nu pricepi?

— Nu, nu pricep. Doar dacă vrei să spui că-i mult prea gentleman – asta-i?

— Nu, nu-i asta, m-a combătut O-Mara cu vehemenţă. Vreau să spun că dacă Alec ar fi mort de foame, nu ţi-ar cere vreodată o coajă de pâine.

— Atunci e vorba de mândrie.

— Nu, nu-i nici mândrie. Alec are complexul martiriului. *Îi place să sufere.*

— Noroc că nu-i sărac.

— N-o să fie niciodată sărac. Mai curând s-ar apuca de furat.

— Asta-i bună! Ce te face să crezi una ca asta?

O-Mara a şovăit câteva clipe.

— Am să-ţi povestesc ceva, a reluat după un timp, dar nu cumva să mai spui cuiva. Alec Walker a furat o dată o sumă mare de bani de la fratele lui; frate-său, care e un mârşav, era gata să-l vâre la gherlă. Dar sora, nu mai ştiu

cum o cheamă, a pus banii la loc. Cum a făcut rost de ei, habar n-am. Era o sumă importantă.

N-am scos o vorbă. Îmi luase piuitul.

— Şi cine crezi că l-a vârât în buclucul ăsta? m-a întrebat O-Mara. L-am privit neputincios.

— Şobolanul de Woodruff.

— Nu mai spune!

— Ţi-am atras mereu atenţia că Woodruff e un nemernic, este sau nu?

— Da, dar nu înţeleg. Vrei să spui că Alec Walker a tocat suma aia mare de bani pe prăpăditul de Bill Woodruff?

— Asta-i exact ce vreau să spun. Îţi aduci aminte de curviştina aia după care era nebun Woodruff? Până la urmă s-a şi însurat cu ea.

— Ida Verlaine?

— Asta-i, Ida. Dumnezeule, toată ziua nu auzeai decât Ida în sus şi Ida în jos. Ţin minte pentru că pe atunci lucram cu el în acelaşi loc. Şi îţi mai aduci aminte de călătoria pe care a făcut-o Alec cu Woodruff în Europa?

— Vrei să spui că Alec era gelos pe Ida?

— Doamne fereşte! Cum putea Alee să fie gelos pe o târâtură ca aia? încerca să-l salveze pe Woodruff de el însuşi, asta era. Şi-a dat seama că fata era o lepădătură şi a încercat să-l îndepărteze de ea. Şi Woodruff, netrebnicul, pe care niciodată nu-l mulţumeşte nimic – nu trebuie să-ţi spun ţie cât e de infam – l-a târât pe Alee prin toată Europa. Doar ca să nu să i sfâşie inima aia spurcată din el.

— Spune mai departe! Devine interesant.

— Ca să nu mai lungesc vorba, când au ajuns la Monte Carlo, Woodruff a început să joace la cazino – cu banii lui Alec, desigur. Şi Alee n-a scos o vorbuliţă. A durat săptămâni întregi şi Woodruff pierdea neabătut. Escapada l-a costat pe Alec o avere. L-a curăţat de bani. Dar Woodruff nu voia încă să se întoarcă acasă. Voia să mai vadă palatul de iarnă al reginei din România; voia să viziteze piramidele; voia să schieze la Chamonix. Ce să-ţi spun, Henry, când vorbesc despre ticălosul ăsta îmi

clocoteşte sângele în vine. Tu zici că femeile sunt vânătoare de bani. Ei bine, mişelul ăsta de Woodruff e mai rău decât orice curvă am cunoscut până acum. Ar scoate şi ortul din mâna mortului.

— Şi, în pofida a tot ce-a făcut Alec pentru el, s-a întors tot la Ida lui – asta-i partea cea mai nostimă.

— Da, şi am auzit că ea l-a regulat în fel şi chip.

Am râs, dar brusc mi-a pierit râsul de pe buze. Mă săgetase un gând.

— Ted, ştii ce-mi trece prin cap? Cred că Woodruff era curlandist.

— Tu *crezi,* dar eu *ştiu* că era. Ceea ce îi pot ierta. Dar nu-i pot ierta meschinăria, josnicia.

— Să fiu al naibii, am murmurat eu. Asta explică de ce a cacarisit toată treaba cu Ida. Zău, zău! Când te gândeşti că-l cunosc de atâţia ani şi niciodată n-am bănuit... Şi continui să susţii că în ce-l priveşte pe Alec nu-i nimic suspect?

— Ştiu că nu e, a răspuns O-Mara. E nebun după femei. Tremură ca o piftie când e lângă o femeie.

— M-ai dat gata.

— Dar ţi-am spus că e un ascet. Cândva a vrut să îmbrăţişeze cariera preoţească. Dar s-a îndrăgostit de o fată care l-a părăsit. Şi nu şi-a mai putut reveni de atunci... Am să-ţi mai spun despre el ceva la care nu te-ai fi gândit niciodată. Fii atent! Nu l-ai văzut vreodată mânios, nu-i aşa? Nici nu ţi l-ai putea închipui înfuriindu-se, nu? E atât de blând, de suav, de blajin, de înţelegător. Şi, totuşi, e un individ de oţel. Mereu în formă, mereu în condiţie de luptă. L-am văzut într-o noapte curăţând un bar, de unul singur. A fost colosal. Desigur, a trebuit să ne luăm tălpăşiţa, dar de îndată ce s-a îndepărtat de locul carnagiului, a devenit rece şi stăpânit, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Mi-a cerut să-i perii haina de praf în timp ce el îşi aranja cravata. Şi n-avea o zgârietură. Ne-am dus la un hotel, unde şi-a netezit părul şi s-a spălat pe mâini. Pe urmă mi-a propus să mâncăm ceva – la Reisenweber, aşa cred. Arăta imaculat, ca de obicei, şi vorbea cu o voce calmă, sigură,

de parcă tocmai venise de la un spectacol de teatru. Şi nu poza; era realmente calm, liniştit în sufletul lui. Îmi amintesc şi de bucatele de la masă, exact mâncărurile variate pe care ştia Alec să le comande. Am impresia că am tândălit ore întregi la masa aceea. Alec avea chef de vorbă. Încerca să mă facă să înţeleg ce figură de Christ era Sfântul Francisc. A strecurat aluzia că, la un moment dat, visase şi dânsul să ajungă un fel de Sfântul Francisc. Râdeam de el că era atât de evlavios. Îi spuneam „catolic împuţit" – şi asta de la obraz. Şi totuşi orice i-aş fi îndrugat, nu reuşeam să-l irit. Mă trata cu zâmbetul acela al lui îngândurat, îngăduitor – înţelegi ce vreau să spun – şi până la urmă mă simţeam ruşinat.

— Niciodată n-am reuşit să-i descifrez zâmbetul, l-am întrerupt eu. Totdeauna m-a făcut să mă simt prost. Niciodată nu-mi dădeam seama dacă e un zâmbet de superioritate sau dacă o face pe inocentul.

— Exact! Într-un fel, ştie că ne este superior, nu numai nouă, băieţilor, ci majorităţii oamenilor. Pe de altă parte, însă, se simte mai prejos de toţi. Umilinţa lui e îmbinată cu aroganţă. Sau poate că e numai eleganţă? Îţi aminteşti cum îşi poartă hainele. Şi felul în care vorbeşte – moliciunea aceea irlandeză, engleza lui impecabilă... e un tip tare! Dar când păstrează tăcerea, atunci e ceva – ceva. Dacă există un lucru care mă jeneză pe mine, e felul în care se retrage în cochilia lui. Îmi dă fiori. Dacă ai observat, e întotdeauna tăcut când alţii sunt gata să facă explozie. La momentul critic se închide în el şi te lasă pe tine în vânt. E un fel de a te determina să te dezvălui tu. În asemenea momente am depistat călugărul din el.

— Ascultă-mă, Ted, i-am tăiat eu vorba, tot nu înţeleg ce l-a făcut să se ataşeze de un tip ca Woodruff.

— E simplu, a răspuns O-Mara pe un ton aerian. A vrut să-l izbăvească pe bietul amărât. Îi făcea plăcere să exerseze pe un neghiob, pe un nevrednic. Îşi încerca puterea. Să nu-ţi închipui că nu ştie câte parale face Woodruff. Îl cunoaşte până-n ultima lui fibră. Dar, în mod ciudat, ce l-a atras cel mai mult la Woodruff a fost latura

lui mercenară. Ca martir ce e, s-a tot lăsat jupuit, până când nu i-a mai rămas un ban… Woodruff n-a aflat niciodată că Alec a furat pentru el. Chiar dacă i-ai spune, nu te-ar crede, şobolanul.

— Ţi-am povestit că m-am întâlnit acum câtva timp cu Woodruff? Pe Broadway.

— Ce învârteşte acum?

— Nu l-am întrebat.

— Probabil că o face pe peştele.

— Dar ştiu ce drum a luat Ida, E actriţă. Strada-i împânzită de afişe cu numele ei. Ar trebui să mergem o dată s-o vedem.

— Nici nu mă gândesc, mi-a închis gura O-Mara. Prefer s-o văd în iad… Ascultă, la dracucu Ida şi la dracucu Woodruff. Nu ştiu ce m-a găsit să vorbesc despre căcaturile astea. Spune-mi, pe O-Rourke l-ai mai văzut?

— O-Rourke? Nu, nu l-am mai văzut. Ce ciudat că te-ai gândit la *el!* Nu, ca să-ţi spun adevărul, eu nu m-am mai gândit la el de când am părăsit slujba…

— Henry, ar trebui să-ţi fie ruşine. O-Rourke e un prinţ. Nu înţeleg cum ai putut uita un om ca ăsta. Ce naiba, a fost ca un tată pentru tine – şi pentru mine. Aş vrea mult să ştiu ce s-a mai întâmplat cu el.

— Am putea merge într-o seară să-l vedem, nu-i greu.

— Aş dori din toată inima. M-aş simţi purificat să mă aflu din nou în prezenţa lui.

— Eşti un tip ciudat, i-am spus. Pe unii oameni direct îi venerezi. S-ar spune că tot timpul eşti în căutarea tatălui tău.

— Aşa şi sunt – ai pus punctul pe i. Infamul acela care îşi spune tatăl meu, ştii bine ce gândesc despre el. Ştii de ce se temea, scârba aia de om? Că într-o zi am să-mi violez propria soră. Zicea că suntem prea apropiaţi. De asta mârlanul m-a trimis la orfelinat. Alt netrebnic de talia lui Woodruff, căruia aş putea să-i mănânc coaiele fripte. Numai că nu cred să aibă coaie, încearcă să se dea drept rus. Dar nu-i decât un jidan din Galiţia. Ei, dac-aş fi avut un tată ca O-Rourke, aş fi ajuns şi eu cineva… Dar aşa cum

stau lucrurile, nici nu ştiu la ce sunt bun. Pur şi simplu plutesc în derivă. Şi mă răzvrătesc tot timpul împotriva bisericii… Apropo, aproape că m-am dat la soră-mea, asta-i adevărat. Bătrânul mi-a înşurubat ideea în cap. Ce dracu' –, era natural; n-o mai văzusem de doişpe ani. Nu o mai consideram soră, era doar o femeie frumoasă, foarte atrăgătoare şi foarte singură. Nu ştiu ce m-a reţinut. Trebuie să mă mai duc din când în când s-o văd. S-a măritat de curând, aşa am auzit. Poate că acum n-ar mai fi atât de grav – dacă mi-aş încerca norocul… Iisuse, Alec ar fi îngrozit dacă m-ar auzi vorbind aşa.

Şi astfel am alunecat de la o amintire la alta, până s-a făcut unu şi zece şi, întocmai cum am prevăzut, a sosit Mona. Într-o mână ţinea o pungă cu bunătăţi de mâncat, şi în cealaltă o sticlă cu Benedictină, încă unul din sufletele acelea generoase îşi revărsase favorurile asupra ei. De astă dată era vorba de un brutar pensionar tocmai din Weehawken, dintre toate locurile din lume. Şi acesta, tot un om de cultură. Nu ştiu cum, dar toţi admiratorii ei erau oameni de cultură, fie că erau cherestegii, foşti pugilişti, tăbăcari sau brutari pensionari din Weehawken.

De îndată ce a intrat Mona, discuţia noastră a încetat. O-Mara avea un fel de a rânji, când Mona începea să-şi depene poveştile, care o irita. La început îşi făcuse un obicei din a o întrerupe tot timpul. Îi punea cele mai insultătoare întrebări directe:

— Vrei să spui că nici n-a încercat să te ia în braţe?

Întrebări din astea erau cu totul tabu în relaţiile cu Mona. Dar între timp, O-Mara învăţase să-şi ţină gura şi să asculte. Doar din când în când strecura câte o remarcă furişă, câte o subtilă insinuare, de care Mona nici nu ţinea seama. Câteodată, exagerările ei erau atât de absurde, încât amândoi izbucneam într-un râs nebun. Curios că şi Mona râdea alături de noi, cât o ţineau fălcile. Dar şi mai bizar decât râsul era felul în care-şi relua firul povestirii, exact de acolo de unde o întrerupsese, de parcă nu intervenise nimic neobişnuit.

Uneori îmi cerea să coroborez câte una din

extravagantele ei relatări, ceea ce făceam cu o expresie sobră a feţei, spre uimirea lui O-Mara. Ba chiar îi înfrumuseţam relatarea cu unele invenţii proprii. La care ea aproba din cap cu gravitate, de parcă rosteam adevărul adevărat, de parcă era un lucru despre care discutasem mereu, sau parcă repetasem împreună povestirea.

În împărăţia fabulaţiilor, era la ea acasă. Nu numai că-şi credea propriile născociri, dar se purta ca şi cum simplul fapt că le povestise era o dovadă a veracităţii lor. Drept care, fireşte, toată lumea credea exact opusul. Spun, toată lumea. Ceea ce o făcea şi mai sigură, în felul ei. Logica Monei era total neeuclidiană.

Am vorbit despre râs. Mona nu cunoştea decât un singur fel de râs râsul isteric. De fapt, era aproape lipsită de simţul umorului. Cei care-i stârneau simţul umorului erau, de obicei, oameni lipsiţi la rândul lor de simţul umorului. În prezenţa lui Nahoum Yood, care era un veritabil umorist, se mulţumea doar să zâmbească. Un zâmbet firesc, indulgent, afectiv, felul de zâmbet pe care i-l dăruieşti unui copil. De fapt, zâmbetul ei era cu totul diferit de râsul ei. Zâmbetul era autentic şi cald. Izvora din sistemul nervos simpatic. Râsul, însă, era discordant, aspru, derutant. Efectul era dur. O cunoscusem de multă vreme înainte de a o fi auzit pentru prima oară râzând. Aproape că nu exista deosebire între râsul şi plânsul ei. La teatru, învăţase să râdă artificial. Oribil! Îmi dădea fiori pe şira spinării.

— Ştiţi ce-mi evocaţi uneori voi doi? ne-a întrebat O-Mara, chicotind. Doi confederaţi din Războiul Civil. Vă lipseşte doar jocul cu gloanţele şi obuzele.

— Şi totuşi, aici e plăcut şi tihnit, nu? am răspuns eu.

— Ascultă, a reluat O-Mara cu o expresie de seriozitate, dac-ar putea ţine măcar un an sau doi, aş spune şi eu că a meritat. Acum huzurim în puf şi-n pene, îmi dau şi eu seama. De ani de zile n-am mai fost atât de relaxat. Dar ce-i nostim, e că mă simt de parcă m-aş ascunde, de parc-aş fi săvârşit o crimă de care nu-mi pot aduce aminte. N-aş fi surprins dacă m-aş pomeni cu un

poliţist bătând la uşă.

La aceste cuvinte, a scos un hohot de râs homeric. Poliţia! Prea caraghios pentru a putea fi exprimat în cuvinte!

— Odată am avut un coleg de cameră, a început O-Mara una din nesfârşitele lui poveşti, un tip care era alienat mintal. Habar n-am avut, până când nu a venit un gardian de la ospiciul de nebuni, să-l ia îndărăt de unde evadase. Jur pe Dumnezeu cel sfânt că era individul cel mai normal pe care l-aţi văzut vreodată, vorbea perfect normal, se purta absolut normal. De fapt, asta era problema lui – era mult prea normal. Pe vremea aceea eu eram pe jantă şi prea demoralizat ca să caut măcar de lucru. El avea o slujbă de vatman pe linia Read Avenue. Când isprăvea munca, venea întotdeauna acasă, pentru odihnă. Aducea de fiecare dată o pungă cu gogoşi şi, de îndată ce se dezbrăca, făcea cafea. Nu era vorbăreţ. Cea mai mare parte din timp şedea la fereastră şi îşi făcea manichiura. Uneori se băga sub duş şi se freca zdravăn. Dacă era în toane bune, îmi propunea câte o partidă de pinacle. Jucam pe mize mici şi mă lăsa întotdeauna să câştig, deşi era conştient că trişez. Nu i-am pus niciodată vreo întrebare în legătură cu trecutul lui şi nici nu s-a oferit de bunăvoie să-mi povestească ceva despre el. Fiecare zi era o zi nouă. Dacă era frig, vorbea despre vreme, ce frig e afară; dacă era cald, îmi spunea ce cald e afară. Niciodată nu se plângea de nimic, nici măcar când i-au redus salariul. Însuşi acest lucru ar fi trebuit să-mi stârnească bănuieli, dar nu mi-a stârnit. Era atât de binevoitor şi de grijuliu, atât de discret şi de delicat, încât cel mai rău lucru pe care-l puteam gândi despre el era că-i plicticos. Dar nici de acest lucru nu mă puteam plânge, ţinând seama că avea atâta grijă de mine. Niciodată n-ar fi sugerat să mă scol şi eu şi să-mi pun osul la treabă. Tot ce voia să ştie e dacă mă simţeam bine sau nu. Am înţeles că avea nevoie de mine, că nu putea trăi singur – dar nici acest lucru nu mi-a iscat suspiciuni. Mulţi oameni urăsc singurătatea. Oricum, şi zău dacă ştiu de ce vă povestesc

vouă astea toate, oricum, aşa cum v-am mai spus, am auzit o bătaie în uşă şi ne-am trezit cu gardianul de la ospiciu. Nu era un om rău. A intrat liniştit, s-a aşezat, şi a început să stea de vorbă cu prietenul meu. În felul lui molcom, l-a întrebat:

— Eşti gata să vii cu mine, îndărăt?

Eakins, aşa-l chema pe băiat, i-a răspuns:

— Da, desigur.

La fel de molcom, de calm. După câteva minute, Eakins s-a scuzat şi s-a dus la baie, să-şi împacheteze lucrurile. Gardianul, sau ce naiba o mai fi fost, nu părea îngrijorat că-l lăsase pe pacient să iasă de sub supravegherea lui, A pornit să discute cu mine. (Era prima dată când mi se adresa şi mie.) Mi-au trebuit câteva minute până să-mi dau seama că mă considera şi pe mine nebun. Mi-a căzut fisa numai când a început să mă bombardeze cu tot felul de întrebări ciudate, dezgustătoare: „Îţi place aici? Te hrăneşti bine? Eşti sigur că ai tot confortul?” Şi aşa mai departe. Mă luase prin surprindere şi eram atât de nepregătit, încât m-am pomenit jucând rolul pe care-l dorea el. Trecuseră mai bine de cincisprezece minute de când intrase Eakins în baie. Eu eram din ce în ce mai agitat, gândindu-mă cum să-l conving pe gardian că sunt teafăr la minte, dacă o să-i vină cumva ideea să mă ridice şi pe mine. Deodată, uşa băii s-a deschis încetişor. În cadrul uşii, a apărut Eakins gol puşcă, cu capul complet ras, şi cu o bonetă de duş atârnându-i de gât. Rânjea într-un fel în care nu-l mai văzusem până atunci. Am simţit că mi se încrâncenează carnea pe mine.

— Sunt gata, domnule, a spus cu dulceaţă în glas.

— Haide, haide, Eakins, a replicat gardianul, ştii bine că trebuie să te îmbraci altfel.

— Dar *nu* sunt deloc îmbrăcat, a răspuns calm.

— Tocmai asta spun şi eu. Acum du-te şi îmbracă-ţi costumul. Fii băiat cuminte.

Eakins nu s-a urnit, niciun muşchi nu i s-a clintit pe faţă.

— Ce costum aţi dori să îmbrac?

— Cel pe care l-ai purtat înainte, a răspuns gardianul cu asprime.

— Dar e rupt bucăţi, a răspuns Eakins, şi a intrat din nou în baie. Într-o clipă s-a întors din nou, ţinând în mână costumul tăiat în fâşii.

— În ordine, a spus gardianul, străduindu-se să pară liniştit. Prietenul tău o să-ţi împrumute alt costum. Sunt sigur. S-a întors în direcţia mea, iar eu i-am explicat că nu am alt costum decât cel de pe mine.

— O să-i vină bine, a comentat gardianul.

— *Cum?* am zbierat. Şi eu ce-o să port?

— O frunză de viţă. Dar bagă de seamă să nu intre la spălat. Exact în momentul acela s-a auzit o ciocănitură în geam.

— Pot să jur că-i poliţia! a strigat O-Mara.

M-am dus la fereastră şi am dat storul la o parte. Era Osiecki, rânjind cu rânjetul lui tâmp şi făcând semne cu degetele.

— E Osiecki, i-am anunţat. Probabil că-i matosit.

— Unde-ţi sunt prietenii? l-am întrebat când am dat mâna cu el.

— M-au părăsit, s-a văicărit el. Se vede că din cauza păduchilor. Pot să intru?

Şovăia în prag, nefiind sigur dacă era binevenit.

— Intră! a strigat Mona.

— Vă deranjez?

Se uita la Mona, neştiind cine e.

— Ţi-o prezint pe soţia mea, Mona. Mona, el e un prieten nou al nostru, Osiecki. În ultima vreme a avut nişte necazuri. Nu te superi dacă rămâne câteva minute cu noi, nu-i aşa?

Mona i-a turnat pe dată un păhăruţ de benedictină şi i-a oferit o felie de cozonac.

— Ce mai e şi asta? a întrebat Osiecki mirosind lichiorul. De unde faceţi rost de aşa ceva?

Se uita la noi, de la unul la altul, de parcă eram în posesia vreunei taine sinistre.

— Cum te simţi? l-am întrebat.

— Foarte bine. Poate chiar prea bine. Cred că puteţi mirosi.

Şi ne-a suflat în faţă, cu un rânjet şi mai larg, de parcă era un rododendron în floare.

— Şi cum le mai merge păduchilor? l-a întrebat O-Mara pe un ton indiferent.

La auzul acestei întrebări, Mona a început să se hlizească, apoi să râdă de-a binelea.

— Ăsta-i necazul lui… am dat eu să-i explic.

— Poţi să-i spui totul, a intervenit Osiecki. Nu-i niciun secret. În curând o să clarificăm toată tărăşenia. Scuzaţi-mă dar nu pot să beau porcăria asta, a adăugat ridicându-se în picioare. Are prea multă terebentină în ea. N-aveţi nişte cafea?

— Cum să nu, a sărit Mona. Poate că doriţi şi un sandviş?

— Nu, numai puţină cafea neagră… Şi-a lăsat capul în piept, ruşinat. Tocmai am avut un schimb de cuvinte cu prietenii mei. Bănuiesc că s-au săturat de mine până peste cap. Nu-i învinuiesc. Au îndurat multe de la mine în ultimele luni. Ştiţi, uneori am impresia că *sunt* într-adevăr puţin sărit.

A făcut o pauză, ca să urmărească efectul cuvintelor lui asupra noastră.

— E normal, l-am asigurat eu, cu toţii suntem puţin săriţi. Tocmai ne povestea şi O-Mara despre un zărghit cu care a locuit în aceeaşi cameră. Poţi să fii cât de sărit doreşti, atâta timp cât nu te apuci să ne spargi mobila.

— Şi voi v-aţi pierde minţile, a continuat Osiecki, dacă toată noaptea vi s-ar suge sângele din voi. Şi toată ziua.

Şi-a suflecat pantalonii ca să ne arate semnele lăsate de păduchi. Pe picioare avea un adevărat labirint de zgârieturi şi de pete de sânge. Mi s-a făcut milă de el, îmi părea rău de zeflemelele mele.

— Poate că dacă te-ai muta în alt apartament… m-am hazardat să-i sugerez.

— N-ar folosi la nimic, a răspuns, privind întristat în

podea. S-ar ţine după mine oriunde m-aş muta – până îi prind în flagrant delict.

— Ziceai c-ai s-o aduci într-o seară pe prietena ta la cină, i s-a adresat O-Mara.

— Sigur că da. Numai că, momentan, e ocupată.

— Ocupată cu ce? a întrebat O-Mara.

— Nu ştiu. Am învăţat să nu pun întrebări inutile.

Ne-a gratificat cu un alt rânjet generos. De astă dată dinţii i s-au clătinat puţin. Am observat că avea gura plină de proteze.

— Am picat aici pentru că am văzut luminile aprinse, a continuat el. Mi-e groază să mă duc acasă. (Rânjet: sugerând şi mai mulţi păduchi.) Nu aveţi nimic împotrivă dacă mai stau puţin, îmi place aici, la voi… e vesel.

— Aşa şi trebuie să fie, a precizat O-Mara, noi trăim în culcuş de catifea.

— Aş vrea să pot spune şi eu la fel, a oftat Osiecki. Să desenezi toată ziua proiecte şi să asculţi toată noaptea discuri nu-i o plăcere.

— Dar ai o prietenă, a ripostat O-Mara. Lucrul ăsta ar trebui să-ţi ofere plăcere, a adăugat râzând.

Ochii de dihor ai lui Osiecki s-au îngustat ca două vârfuri de ac. L-a măsurat pe O-Mara cu o privire aspră, aproape ostilă.

— Sper că nu încerci să mă tragi de limbă? a întrebat.

O-Mara a zâmbit bine dispus şi a clătinat din cap. Era gata să-i răspundă, când Osiecki a vorbit iar:

— Femeia asta-i altă pacoste.

— Vă rog, a intervenit Mona, nu vă simţiţi obligat să ne povestiţi totul. Şi aşa cred că v-am sâcâit cu prea multe întrebări.

— Nu are importanţă, n-am nimic împotrivă să fiu supus la interogatoriu. Mă întrebam doar cum de ştie de prietena mea.

— Nu ştiu nimic, s-a apărat O-Mara. Am făcut o simplă remarcă. Uit-o!

— Nu vreau s-o uit. E mai bine să-ţi verşi năduful.

A tăcut, continuând să-şi ţină capul în piept, fără să se întrerupă însă din molfăitul sandvişului. După câteva clipe, şi-a înălţat privirile, surâzând suav ca un heruvim, a isprăvit să-şi mănânce sandvişul, s-a ridicat şi şi-a luat pălăria şi paltonul.

— Am să vă povestesc altă dată, ne-a consolat. Acum s-a făcut târziu. La uşă, în timp ce ne strângea mâinile, a rânjit din nou şi a adăugat:

— Apropo, ori de câte ori sunteţi strâmtoraţi, daţi-mi de veste – pot oricând să vă împrumut ceva bani, să vă scot din ananghie.

— Dacă vrei, te conduc până acasă, s-a oferit O-Mara, neştiind cum altfel să-şi exprime aprecierea pentru neaşteptata ofertă.

— Mulţumesc. Dar prefer să fiu singur. Nu se ştie niciodată… Şi, cu aceste cuvinte, Osiecki a pornit-o în galop.

— Şi ce s-a mai întâmplat cu individul ăla, Eakins, de care ne vorbeai, l-am întrebat pe O-Mara, de îndată ce Osiecki a închis uşa după el.

— Am să vă povestesc altă dată, a răspuns O-Mara, însoţindu-şi cuvintele de un rânjet gen Osiecki.

— Niciun cuvinţel din tot ce-ai spus n-a fost adevărat, i-a trântit-o Mona, intrând în baie.

— Ai dreptate, a răspuns O-Mara. Am inventat totul.

— Haide, haide, am intervenit eu. Pe *mine* nu mă duci.

— Foarte bine, dacă vrei adevărul, am să ţi-l spun. Din capul locului, nu a existat niciun Eakins – era vorba de fratele meu. S-a ascuns la mine, o bucată de vreme. Ţii minte, ţi-am povestit cum am fugit amândoi de la orfelinat. Mă rog, au trecut zece ani – poate chiar mai mult – până ne-am reîntâlnit. El plecase în Texas, unde a ajuns văcar la o fermă. Un băiat foarte la locul lui. Dar într-o zi s-a încăierat cu cineva – se vede că era beat – şi l-a omorât pe individ.

O-Mara a luat o gură de benedictină, apoi a continuat:

— Toate s-au petrecut exact aşa cum v-am povestit, numai că, desigur, frate-miu nu era nebun. Omul care a venit după el era un copoi. M-a speriat de moarte. Oricum, m-am dezbrăcat, aşa cum mi-a cerut, şi i-am dat lui frate-miu costumul. Era mai înalt şi mai voinic decât mine, şi ştiam că hainele n-or să-l încapă. Dar i-am dat costumul şi s-a dus înapoi în baie ca să se îmbrace. Speram că o să aibă atâta minte încât să sară pe fereastra de la baie. Nu înţelegeam de ce copoiul îi lăsa un asemenea răgaz, dar pe urmă mi-am spus că, întrucât era din Texas, avea probabil tabieturile lui. Oricum, mi-a venit brusc ideea să ies gol în stradă şi să răcnesc din fundul bojocilor: „Crimă! Crimă!” Am ajuns până la scări şi m-am împiedicat de covoraş.

Namila de poliţist a apărut în urma mea. Mi-a astupat gura cu o mână şi m-a târât înapoi în cameră.

— O faci pe deşteptul, domnule? mi-a răcnit şi mi-a ars o directă în falcă. Să ştii că dacă fratele ăsta al dumitale sare pe fereastră, n-o să ajungă prea departe. Oamenii mei îl aşteaptă afară.

În clipa aceea a apărut şi frate-miu, calm şi degajat ca de obicei. Arăta ca un clovn în costumul meu – şi cu capul complet ras.

— Ted, n-are niciun rost, mi-a spus. Au pus mâna pe mine.

— Şi ce mă fac că nu mai am o haină de îmbrăcat? am strigat.

— Îndată ce ajung în Texas, îţi expediez costumul prin poştă. Pe urmă şi-a vârât mâna în buzunar şi a scos nişte bancnote mototolite. Poate că astea or să-ţi ajungă pentru o bucată de vreme, mi-a spus. Mi-a făcut plăcere să te revăd. Ai grijă de tine. Şi cu asta s-au făcut nevăzuţi.

— Şi ce s-a mai întâmplat după aceea?

— L-au condamnat pe viaţă.

— Nu mai spune!

— Da. Şi toate nenorocirile astea din cauza monstrului ăluia de tată vitreg al nostru. Dacă nu ne-ar fi trimis la orfelinat, nimic din toate astea nu s-ar fi întâmplat.

— Doamne, nu poţi da toată vina pe orfelinat.

— Ba bine că nu! Tot răul care mi s-a întâmplat în viaţă mi se trage numai de la orfelinat.

— Dar n-ai dus-o chiar atât de rău, fir-ar să fie! Nu văd de ce te tot tânguieşti. Ce dracumulţi oameni au trecut prin belele mai mari şi au ieşit curaţi la suprafaţă. Nu trebuie să-i pui în spinare tatălui tău vitreg toate relele şi eşecurile tale, Ce-ai să te faci când bătrânul o să crape?

— O să continui să-l blestem şi să-i înjur. Am să-l fac să n-aibă linişte nici în groapă.

— Dar spune-mi, ce-i cu maică-ta? Şi ea a avut un amestec în treburile astea, nu uita. Pe ea văd că nu eşti furios.

— E o semicretină, a răspuns O-Mara cu amărăciune. De ea mi-e numai milă. Făcea, probabil, tot ce i se poruncea. Nu, pe ea n-o urăsc. Era, într-un fel, o toantă cumsecade. Ascultă-mă, Henry, a schimbat el deodată registrul, niciodată n-ai să poţi înţelege situaţia. Tu te-ai născut cu căiţă-n cap. Ai dus o viaţă uşoară. Ai fost şi norocos. Şi ai fost blagoslovit cu talent. Eu, eu sunt un nimeni. Un neadaptat. Eu port pică lumii întregi… Poate că şi eu aş fi ajuns scriitor dacă mi s-ar fi oferit şansa. Dar aşa, nu pot nici măcar să scriu corect.

— Dar ştii foarte bine cum să ieşi în evidenţă.

— Nu, nu încerca să îndulceşti lucrurile. Sunt croit pe dos. Orice-aş face, până la urmă sfârşesc prin a jigni oamenii. Tu eşti singurul om cu care m-am purtat decent, ştii lucrul ăsta?

— Las-o baltă, devii morbid. Hai, mai bea un pahar.

— Mă duc la culcare. Să-mi aranjez visele.

— Să-ţi aranjezi visele?

— Sigur, n-ai încercat niciodată să-ţi aranjezi visele? Închizi ochii şi-ţi fixezi în minte ce ai vrea să visezi. Adormi şi visezi într-adevăr. Dimineaţa nu te mai scoli cu un gust rău în gură…

Eu am făcut asta de mii de ori. Am învăţat şmecheria la orfelinat.

— *La orfelinat!* Omule, nu-ţi mai scoţi o dată

orfelinatul acesta din cap? E mort şi îngropat… s-a întâmplat cu secole în urmă. Nu poţi să înţelegi atâta lucru?

— Adică, vrei să spui că nu a încetat niciun moment să se tot întâmple. Timp de câteva clipe, niciunul dintre noi nu a mai vorbit. O-Mara s-a dezbrăcat în tăcere şi s-a vârât în pat. Eu am stins luminile şi am aprins o lumânare. Cât stăteam la masă, trecând în revistă toate câte se întâmplaseră, l-am auzit murmurând:

— *Ascultă…*

— Ce mai e?

Un moment am crezut că e gata să izbucnească în plâns.

— Henry, tu nu cunoşti nici jumătate din tot ce-a fost. Partea cea mai groaznică era aşteptarea ca mama să vină să mă vadă. Treceau săptămâni, luni, ani. Niciun semn de la ea. Pe urmă, din senin, primeam câte o scrisoare sau un mic pachet. Şi promisiuni după promisiuni. Că o să vină la Crăciun, sau de Ziua Recunoştinţei sau de altă sărbătoare. Dar nu venea niciodată.

Adu-ţi aminte că n-aveam decât trei ani când am fost expediaţi la orfelinat. Şi simţeam nevoia de afecţiune. Călugăriţele nu erau rele cu noi. Dar a săruta o călugăriţă nu-i totuna cu a-ţi săruta mama. Îmi scormoneam creierii ca să caut o cale de evadare de acolo. Nu mă gândeam decât să fug acasă şi să mă arunc în braţele mamei. Era o femeie bună, dar moale. Moale într-un fel irlandez, ca şi mine. Lasă-mă să te las. Nimic n-o interesa. Dar o iubeam. Pe măsură ce trecea timpul, o iubeam tot mai mult. Când mi s-a ivit şansa să evadez, eram ca un mânz sălbatic. Instinctul mă îndemna să fug acasă, dar m-am gândit că s-ar putea să mă trimită înapoi la orfelinat. Aşa încât, călătorului îi stă bine cu drumul – până când am ajuns în Virginia unde l-am întâlnit pe doctorul McKinney – ornitologul.

— Ascultă-mă, Ted, i-am spus, mai bine te-ai culca şi ţi-ai scoate toate astea din vise. Regret dacă îţi par cam insensibil, probabil că dacă aş fi fost în locul tău aş fi simţit

şi eu la fel. Dar ce dracu' –, mâine e o nouă zi, Gândeşte-te prin ce trece Osiecki.

— Chiar la asta mă gândeam. Şi el e un lup singuratic. *Şi s-a oferit să ne împrumute bani!* Iisuse, se vede că stă rău cu mintea.

În noaptea aceea am adormit hotărât să-i scot lui O-Mara orfelinatul din cap. Întreaga noapte m-am plimbat ca nebunul pe bicicleta mea Chemnitz, şi am cântat la pian. Coboram din când în când de pe bicicletă şi cântam o melodie chiar acolo, în stradă. În vis nu-i greu să ai un pian cu tine în timp ce pedalezi pe bicicletă – numai în viaţa reală nu izbuteşti să-ţi aranjezi atât de plăcut lucrurile. Cele mai încântătoare momente le trăisem într-un loc numit Bedford Rest, pe care acum îl transferasem, foarte confortabil, în vis. Locul acesta, aflat la jumătatea drumului spre Coney Island, pe faimoasa alee pentru biciclişti care începea din Prospect Park, era popasul de odihnă al tuturor cicliştilor care veneau sau se duceau la Coney Island. Acolo, în poiana aceea, cu copaci şi viţă de vie şi cu o fântână arteziană care-şi juca apele, ne odihneam, examinându-ne unii altora roţile, pipăindu-ne muşchii, masându-ne unii pe alţii. Bicicletele zăceau proptite de copaci sau de gard, toate în excelentă condiţie, strălucind, bine unse. Marele nostru arbitru era Pop Brown, aşa îi spuneam. Era cel mai vârstnic dintre noi – de două ori mai în vârstă decât cei mai mulţi – dar se putea lua la întrecere cu cei mai buni. Purta întotdeauna un pulover greu, negru, şi o şapcă neagră, strâmtă. Avea o faţă uscată, brăzdată, şi atât de arsă de vânt, încât era aproape neagră. Îmi evoca întotdeauna „Călăreţul de la miezul nopţii". Era mecanic de meserie, şi pasiunea lui era bicicleta. Un om simplu, taciturn, dar îndrăgit de toţi. Sâmbăta şi duminica eram întotdeauna sigur că o să-l întâlnesc pe Pop, undeva pe pistă. Era mentorul meu în materie de ciclism, ca să spun aşa.

Presupun că aspectul plăcut al acestor reuniuni provenea din faptul că împărtăşeam cu toţii aceeaşi pasiune. Nu-mi aduc aminte să fi discutat vreodată cu

oamenii aceia altceva decât despre ciclism. Am fi fost în stare să mâncăm, să bem şi să dormim pe bicicletă. De multe ori, la cele mai neaşteptate ore din zi sau din noapte, mi se întâmpla să întâlnesc un biciclist solitar care, ca şi mine, furase o oră sau două ca să zboare pe aleea aceea netedă. Uneori treceam pe lângă un om călare. (Exista o altă alee, paralelă, pentru călăreţi. Asemenea apariţii din altă lume erau departe de noi, ca şi zănatecii care călătoreau în automobile. Cât despre motociclişti, aceştia erau, pur şi simplu, *non compos mentis.)* Aşa cum am spus, retrăiam toate acestea în vis. Fiecare etapă, până la momentele la fel de încântătoare când, la capătul unei curse, răsturnam bicicleta cu roţile în sus, o curăţăm şi o ungeam. Fiecare spiţă a roţii trebuia să fie bine frecată, până strălucea. Curăţatul şi lustruitul aveau loc întotdeauna în curte, lângă fereastra din faţă. Trebuia să aştern ziare pe jos, ca s-o liniştesc pe mama care nu suporta pete de grăsime pe dalele de piatră. În vis merg lin pe bicicletă, alături de Pop Brown. Obişnuiam ca, o milă sau două, să înaintăm într-un ritm mai lent, ca să putem sta de vorbă şi ca să acumulăm elan pentru cursa năvalnică ce avea să urmeze. Acum, Pop îmi vorbeşte despre slujba de mecanic pe care are de gând s-o găsească pentru mine. Îmi făgăduieşte să mă înveţe tot ce e necesar să ştiu. Eu mă amuz, pentru că unica unealtă pe care mă pricep s-o mânuiesc e ghidonul bicicletei. Dar Pop afirmă că a fost în ultima vreme cu ochii pe mine şi a ajuns la concluzia că sunt un tip deştept. Îl supără faptul că mereu sunt şomer. Încerc să-i spun că mă bucur când sunt şomer, pentru că aşa pot merge mai des cu bicicleta, dar argumentele mele i se par lipsite de seriozitate. E hotărât să scoată din mine un mecanic de prima mână. E mai bine decât să mă fac cazangiu, mă asigură. Habar n-am ce e un cazangiu.

— Trebuie să te antrenezi pentru cursa de luna viitoare, îmi atrage atenţia. Bea multă apă, cât încape în tine.

Am aflat că, în ultima vreme, l-a supărat inima.

Doctorul l-a sfătuit să renunţe un timp la bicicletă.

— Mai curând mor decât să mă las de bicicletă, declară Pop. Sărim de la un subiect la altul, discuţii banale, numai bune în timp ce pedalezi. Adie o briză răcoroasă şi frunzele încep să cadă: frunze arămii, aurii, roşiatice, uscate ca iasca, care fâşâie şi foşnesc când roţile trec peste ele. Începem să ne încălzim, să ne descătuşăm.

Deodată, Pop se repede pe urma altei biciclete care a trecut în goană pe lângă noi. Întoarce capul şi-mi strigă:

— E Joe Folger!

Mă reped şi eu ca un liliac scăpat din iad*. Joe Folger!* Ăsta-i unul din campionii curselor de şase zile. Mă întreb la ce ritm o să ne silească. Curând, spre uimirea mea, Pop i-o ia înainte, târându-mă şi pe mine după el, iar Joe Folger e acum în urma *mea.* Inima îmi bate să-mi spargă pieptul. Trei mari ciclişti: Henry Val Miller, Pop Brown şi Joe Folger. Unde-i Eddie Root, mă întreb, şi Frank Kramer? Unde-i Oscar Egg, temerarul campion elveţian? Capul mi s-a înfundat ca o minge între umeri; nu-mi mai simt picioarele, sunt tot numai puls şi cadenţă. Toate mişcările îmi sunt coordonate, line, armonioase, ca de ceasornic complicat.

Curând ajungem pe malul oceanului. E căldură zăpuşitoare. Gâfâim ca nişte câini, şi totuşi suntem proaspeţi şi fercheşi. Trei mari veterani ai ciclismului. Cobor de pe bicicletă şi Pop mă prezintă lui Joe Folger.

— Priceput băiat! exclamă acesta, măsurându-mă din cap până-n picioare. Se antrenează pentru marea cursă? Deodată îmi pipăie coapsele şi gambele, îmi înşfacă braţele, îmi stoarce bicepşii. O să reziste foarte bine, îşi dă el cu părerea. Are stofa.

Sunt atât de emoţionat, încât roşesc ca un băieţaş. Acum nu mai vreau decât să mă iau la întrecere cu Frank Kramer. O să-i ofer surpriza vieţii lui.

O pornim agale pe jos, împingându-ne bicicletele cu mâna… Ne aşezăm la o bere. Dintr-odată, încep să cânt la pian, doar ca să-i fac plăcere lui Joe Folger. Descopăr că e un tip de inimă albastră, îmi scormonesc creierii ca să

găsesc ceva pe gustul lui. În timp ce mângâi clapele, ne pomenim transferaţi, aşa cum se întâmplă numai în vis, pe un teren de antrenament, undeva în New Jersey. Aici a poposit un circ, pentru perioada de iarnă.

Până să ne dăm seama, Joe Folger saltă vertical cu bicicleta pe un zid. Un spectacol înfricoşător, mai ales când stai atât de aproape de zidul înclinat. Clovnii forfotesc în jur, în plină desfăşurare, unii cântă la muzicuţe de gură, alţii sar coarda sau fac tumbe.

Curând, în jurul nostru se strânge un grup care ne desfac bicicletele în bucăţi şi execută tot felul de farse şi scamatorii, à la Joe Jackson. Totul în cadrul unei pantomime. Îmi vine să plâng, pentru că ştiu că nu voi fi în stare să-mi reconstitui bicicleta, e dezagregată în prea multe piese.

— Nu te necăji, băieţaş, îmi spune marele Joe Folger. O să-ţi dau bicicleta mea. O să câştigi multe curse cu ea.

Cum a ajuns acolo şi Hymie nu mai ţin minte, dar iată-l deodată, şi cu o mutră lungă de un cot. Mă înştiinţează că s-a declanşat o grevă. Trebuie să mă întorc de urgenţă la birou. Au de gând să mobilizeze toate taxiurile din New York ca să ducă telegramele. Le cer scuze lui Pop Brown şi lui Joe Folger pentru că sunt nevoit să-i părăsesc atât de nepoliticos şi sar într-o maşină care mă aştepta. Când trec prin Holland Turmel aţipesc, şi mă trezesc din nou pe aleea de ciclişti. Hymie încalecă o bicicletă miniaturală. Arată ca grăsanul de pe reclama cauciucurilor Michelin. Abia de poate pedala, atât e de emoţionat. Nimic mai simplu pentru mine decât să-l ridic cu bicicletă cu tot, înşfăcându-l de ceafa, şi să-l iau cu mine. Acum pedalează în vânt. Arată fericit ca un căţeluş. Vrea un hamburger şi un cocteil de lapte. Zis şi făcut. Când trecem cu bicicleta pe lângă gherete, înhaţ un hamburger şi un cocteil de lapte, şi îi arunc vânzătorului o monedă. La Steeplechase intrăm direct în *montagne russe* cu aceeaşi uşurinţă cu care ne-am avânta în ceruri. Hymie pare puţin zăpăcit, dar nu-i speriat. Doar zăpăcit.

— Nu uita să trimiţi mâine dimineaţă notificaţii la

oficiul AX, îi amintesc eu.

— Mister M., fii atent, mă roagă, de astă dată aproape c-ai intrat în ocean. Şi deodată, pe cine întâlnim dacă nu pe vechiul meu amic Stasu, beat criţă. Tocmai s-a eliberat din armată şi picioarele îi sunt încă crăcănate de la antrenamentele de cavalerie.

— Cine-i şobolanul ăsta pe care-l cari? mă întreabă posac.

Aşa-i Stasu, începe întotdeauna cu vorbe usturătoare. Trebuie mai întâi să-l îmblânzeşti şi pe urmă să stai de vorbă cu el.

— Mâine plec la Chattanooga, mă anunţă. Trebuie să mă întorc la cazarmă.

Şi, cu aceste cuvinte, ne flutură un salut din mână.

— E un prieten de-al tău, Mister M? mă întreabă Hymie candid.

— Ăsta? Ăsta nu-i decât un polac zărghit.

— Nu-mi plac polacii, Mister M. Mi-e frică de ei.

— Ce vrei să spui? Doar eşti în SUA, nu mai ţii minte?

— N-are importanţă, zice Hymie. Polacii îs polaci, oriunde s-ar găsi. Nu poţi avea încredere în ei.

Dinţii începuseră să-i clănţăne.

— Ar trebui să mă întorc acasă, adaugă Hymie descurajat. Nevastă-mea o să se întrebe unde sunt.

— O.K., atunci să luăm metroul. Ne duce mai repede.

— Nu şi pe tine, Mister M., îmi răspunde Hymie cu un rânjet larg, linguşitor.

— Tu ai spus-o. În fond, sunt un campion. Ia uită-te la mine cum îmi iau vânt…

Şi la aceste cuvinte, mă avânt ca o rachetă, lăsându-l pe Hymie locului, fâlfâindu-şi braţele şi ţipând la mine să mă întorc.

Următorul lucru pe care-l fac e să dirijez taxiuri, o flotă întreagă de taxiuri, de pe şaua bicicletei. Port o vestă vărgată cu dungi fosforescente şi, cu un megafon în mână, dirijez traficul, întregul oraş pare să se reverse, indiferent în ce direcţie fac semne. Am senzaţia că pedalez în ceaţă, în aburi. De la ultimul etaj al edificiului *American Tel and*

Tel, preşedintele şi vicepreşedintele expediază mesaje; şuvoaie de hârtie telegrafică plutesc în aer. Uşurinţa şi iscusinţa cu care mă rotesc în jurul maşinilor, mă împing înainte şi îndărăt, sau execut câte un salt deasupra lor, se datorează faptului că folosesc vechea bicicletă a lui Joe Folger. Băiatul ăsta se pricepea, nu glumă, să mânuiască o bicicletă. *Antrenament?* Ce antrenament mai bun ca ăsta? Nici Frank Kramer nu s-ar fi descurcat mai bine.

Dar cea mai plăcută parte a visului a fost întoarcerea la Bedford Rest. Acolo i-am găsit pe băieţi, care de care mai echipat, cu bicicletele sclipind şi sticlind, şeile bine potrivite, şi nasurile pe sus, de parcă adulmecau briza. Ce bine să fiu iar cu ei, să le pipăi muşchii, să le examinez echipamentul. Frunzele se îngroşaseră parcă, aerul era ceva mai răcoros. Pop se foieşte în jurul băieţilor promiţându-le realizări grozave de astă dată…

În seara aceea, când ajung acasă – era seara aceleiaşi zile, indiferent cât timp se scursese – mama mă aşteaptă.

— Azi ai fost cuminte, îmi spune, aşa că te las să-ţi iei bicicleta cu tine în pat.

— Zău? izbucnesc eu, nevenindu-mi să-mi cred urechilor.

— Da, Henry. Joe Folger a fost aici cu câteva minute în urmă. Mi-a spus că tu ai să fii următorul campion mondial.

— *El a spus aşa, mamă? Adevărat?*

— Da, Henry. Cuvânt cu cuvânt. M-a sfătuit însă să te mai îngraş puţin. Zice că eşti prea slab.

— Mamă, sunt cel mai fericit om de pe lume! Lasă-mă să te sărut.

— Nu te prosti. Ştii că nu-mi plac chestiile astea.

— Nu-mi pasă, mamă, vreau să te sărut.

Şi am strâns-o în braţe cu atâta putere de era s-o rup în două.

— Mamă, ai vorbit serios când mi-ai spus să-mi iau bicicleta în pat?

— Da, Henry. Dar să nu pătezi aşternuturile cu unsoare.

— Nu-ţi face griji, mamă, răcnesc. Nu-mi mai încap în piele de bucurie. O să aştern ziare în pat. *Ce zici?*

M-am deşteptat bâjbâind cu mâna după bicicletă.

— Ce tot faci acolo? m-a întrebat Mona. De o jumătate de oră mă tot strângi cu mâna.

— Îmi căutam bicicleta.

— Bicicleta? Ce bicicletă? Visezi?

— *Am visat,* ba chiar un vis fermecător. Numai despre bicicleta mea.

Mona a început să râdă pe înfundate.

— Ştiu, sună caraghios, dar a fost un vis pe cinste. M-am simţit de minune. Hei, Ted! am strigat. Eşti aici?

Niciun răspuns. L-am strigat din nou.

— Se vede c-a plecat, am bombănit. Cât e ceasul?

Era trecut de ora prânzului.

— Voiam să-i spun ceva. Păcat că s-a grăbit să plece.

M-am întors pe spate şi am început să examinez tavanul. Frânturi din vis mi se plimbau prin minte. Mă simţeam plutind. Şi, pe undeva, flămând.

— Ştii ce, am urmat, încă bântuit de vis. Cred c-ar trebui să mă duc la vărul ăla al meu. Poate c-o să-mi împrumute pentru un timp bicicleta. Ce crezi?

— Cred că eşti într-o ureche.

— Se poate, dar tare mi-ar plăcea să mai călăresc bicicleta aceea. A aparţinut unui participant la cursele de şase zile; mi-a vândut-o pe teren, mai ţii minte?

— Mi-ai povestit chestia asta de nu ştiu câte ori.

— Şi ce, nu te interesează? Bănuiesc că tu n-ai încălecat niciodată o bicicletă.

— Nu, dar am încălecat un cal.

— Asta nu înseamnă nimic. Decât dacă eşti jocheu. Rahat, cred că-i stupid să mă gândesc atâta la bicicleta aceea. Vremuri apuse.

Brusc, m-am ridicat în capul oaselor şi m-am uitat la ea.

— Ce-i cu tine în dimineaţa asta? Ce ai?

— Nimic, Val, nimic, mi-a răspuns cu un surâs palid.

— Ba da, am stăruit. Nu eşti în apele tale.

A sărit din pat.

— Îmbracă-te până nu se întunecă. Îţi pregătesc micul dejun.

— Buun! Ouă cu şuncă?

— Orice doreşti! Dar grăbeşte-te!

Nu vedeam de ce era nevoie de atâta grabă, dar m-am conformat. Mă simţeam excelent – şi mi-era o foame de lup. Dar mă întrebam ce o frământă. Poate că i se apropia menstruaţia.

Păcat că O-Mara plecase atât de devreme. Aş fi vrut să-i spun ceva, ceva ce-mi venise în minte când tocmai mi-o clăteam de vis. Mă rog, probabil că o să stăruie.

Am dat draperiile la o parte şi am lăsat să pătrundă soarele. Mi se părea că încăperea era azi mai frumoasă ca oricând. Peste drum, o limuzină aştepta la marginea trotuarului, gata să o preia pe milady, după ce şi-a făcut cumpărăturile. Doi ogari mari şedeau pe bancheta din spate, demni şi liniştiţi. Florăreasa tocmai îi înmâna un buchet uriaş. Ce viaţă! Şi totuşi, preferam viaţa mea! Numai de-aş avea iar bicicleta! Visul se crampona de mine. *Campionul!* Ce idee trăsnită!

Abia terminasem micul dejun când Mona m-a înştiinţat că trebuie să plece undeva pentru toată după-masa. M-a asigurat că o să se întoarcă la timp pentru cină.

— În ordine, i-am spus. Vezi-ţi de treburile tale. N-am încotro, mă simt prea fericit pentru a mă putea exprima prin cuvinte. Orice s-ar întâmpla azi, nu mi-ar putea clinti senzaţia de bine.

— Încetează! mi-a cerut ea.

— Scuză-mă, fetiţo, dar ai să vezi că şi tu ai să te simţi mai bine de îndată ce ai să ieşi la aer, la naiba, e primăvară!

Câteva minute mai târziu, a plecat. Colcăia atâta energie în mine, încât nu mă puteam hotărî ce să fac. În cele din urmă am decis să nu fac nimic doar să sar într-un metrou şi să cobor în Times Square. O să hoinăresc şi ce-o fi o fi.

Din greşeală am coborât la Grand Central.

Vagabondând pe Madison Avenue, mi-a venit ideea să-l vizitez pe prietenul meu Ned. Nu-l mai văzusem de secole. (Se întorsese la echipele de publicitate şi promo.) M-am gândit să intru să-l salut şi, după aceea, să o întind.

— *Henry,* a izbucnit Ned, Dumnezeu mi te-a trimis! Dac-ai şti în ce încurcătură mă găsesc! Am lansat o mare campanie publicitară şi toţi din echipă s-au îmbolnăvit. Şi blestemăţia asta (a fluturat nişte hârtii) trebuie să fie gata până diseară. E o chestiune de viaţă şi de moarte. Nu râde! Vorbesc serios. Aşteaptă să-ţi explic… M-am aşezat şi am ascultat. Pe scurt, încerca să scrie o prezentare promoţională pentru o nouă revistă pe care o lansase pe piaţă. Şi nu avea decât o idee vagă, nimic mai mult.

— Sunt sigur că tu poţi s-o faci, m-a implorat. Scrie orice-ţi vine, atâta timp cât are un sens. Sunt la mare ananghie, crede-mă. Bătrânul McFarland – ştii despre cine vorbesc, nu-i aşa? – el stă în spatele întregii afaceri. E furios nevoie mare. Ameninţă că ne dă pe toţi afară dacă nu facem repede ceva.

Nu puteam decât să accept. Am preluat puţinele informaţii pe care mi le putea da şi m-am aşezat la maşina de scris. Curând, după ce aşternusem vreo trei sau patru pagini, Ned a intrat în vârful picioarelor, să vadă ce-am realizat. A început să citească peste umărul meu. După puţin timp a bătut din palme şi a strigat: „Bravo! Bravo!”

— E bine? l-am întrebat întorcându-mi capul.

— *Dacă-i bine?* E superb. Ascultă-mă, eşti mult mai bun decât tipul care scrie de obicei chestiile astea… S-a oprit din vorbă, frecându-şi mâinile şi scoţând nişte icnete scurte. Ştii ce? Mi-a venit o idee, a continuat apoi. O să te prezint lui McFarland drept noul meu angajat. O să-i spun că te-am convins să primeşti slujba…

— Dar nu vreau nicio slujbă.

— Nu-i nevoie s-o iei. Bineînţeles că nu. Vreau numai să-l potolesc, asta-i tot. Şi-apoi, cel mai important e să te fac să-i vorbeşti. Ştii cine e tipul şi tot ce-a realizat. Nu poţi să-l perii puţin? Linge-l în cur. Şi intră şi tu în şpil – înţelegi ce vreau să spun. Vindei câteva ponturi cum să

lanseze revista, cum să atragă cititorii, şi toate căcaturile de genul ăsta. Vinde-i gogoşi. E gata să înghită orice.

— Dar nu ştiu mai nimic despre toată tărăşenia, am protestat. Uite ce-i, mai bine îndrugă-i tu toate astea. Şi eu te sprijin, dacă vrei.

— Nu, nu. Tu trebuie să faci vorbirea. Înşiră-i cai verzi pe pereţi… tot ce-ţi trăsneşte prin minte, Ascultă, Henry, când o să vadă ce-ai scris, o să te urmărească cu gura căscată. Nu degeaba lucrez eu în treaba asta. Ştiu să recunosc un lucru bun.

Nu-mi rămânea nimic de făcut. Am spus O.K.

— Dar să nu dai vina pe mine dacă am să încurc lucrurile, l-am avertizat în şoaptă când am pătruns tiptil în *Sanctum Sanctorum.*

— Domnule McFarland, i s-a adresat Ned, în maniera lui cea mai politicoasă, vă prezint un vechi prieten al meu pe care l-am chemat telegrafic acum câteva zile. Se află în Carolina de Nord, unde scrie o carte. L-am conjurat să vină să ne dea o mână de ajutor. Domnul Miller, domnul McFarland.

Când ne-am strâns mâinile, m-am înclinat fără să vreau în faţa celei mai mari personalităţi din lumea revistelor. O clipă sau două, nimeni nu a scos o vorbă. McFarland mă măsura din creştet până-n tălpi. Trebuie să mărturisesc că m-am simţit pe loc atras de el. Deşi om de acţiune, palpita totuşi în el o vână de poezie care-i penetra toate gesturile. „Nu-i un molâu, asta-i sigur”, mi-am spus în sinea mea, mirându-mă totodată cum de se lăsa înconjurat de atâţia tontălăi şi prostălăi.

Ned l-a informat prompt că sosisem doar cu puţin în urmă şi că, în spaţiul acesta scurt, fără să am habar despre proiect, am scris paginile pe care tocmai i le-a înmânat.

— Eşti scriitor, da? a întrebat McFarland privindu-mă şi încercând să citească în acelaşi timp.

— Dumneavoastră trebuie să vă pronunţaţi asupra acestui lucru, i-am răspuns cu diplomaţie.

O tăcere de câteva minute, timp în care McFarland citea cu grijă filele. Stăteam ca pe jăratec. Nu era uşor să

îmbrobodeşti o pasăre ca McFarland. Întâmplător, uitasem tot ce scrisesem, nu-mi mai puteam aminti un rând.

Deodată McFarland şi-a înălţat privirea, a zâmbit călduros şi a declarat că ceea ce scrisesem era foarte promiţător. Simţeam că îndărătul cuvintelor lui se ascundea mult mai mult. Aproape că se ascundea afecţiune, de felul aceleia pe care acum mi-o inspira el mie. N-aş fi vrut să-l dezamăgesc. Dacă exista vreun om pentru care aş fi acceptat să lucrez, el era acela. Îl observam cu colţul ochiului pe Ned, care-mi făcea de zor semne.

O clipă fugară, în timp ce mă căleam pentru atac, m-am întrebat ce-ar gândi Mona dac-ar fi de faţă, („Şi nu uita să-i spui lui O-Mara chestia cu tata!”, mi-am şoptit în gând.)

McFarland vorbea. Începuse atât de liniştit şi de încet, încât aproape că nu-mi dădusem seama. Din capul locului m-am simţit din nou convins că pe omul ăsta nu-l putea duce nimeni. Se spusese despre el că e terminat, că ideile lui erau depăşite. Avea şaptezeci şi cinci de ani, dar încă se ţinea tare. Un om de asemenea fibră nu se putea lăsa lins. L-am ascultat cu atenţie, aprobându-l din cap, când şi când, şi radiind de admiraţie. Era un om croit pe gustul meu. Un jucător care-şi asuma riscurile şi un cutezător… M-am întrebat dacă n-ar fi bine să lucrez pentru el. A ţinut un spici destul de lung. În ciuda tuturor semnalelor pe care mi le transmitea Ned, nu mă puteam hotărî unde să intervin. Evident, McFarland era mulţumit de intruziunea noastră; până atunci, străbătuse camera în lung şi-n lat, clocotind de idei şi muşcându-şi zăbala. Intrarea noastră în scenă îi îngăduise să se decompreseze. Simţeam nevoia să-l las mai departe să-şi dea frâu liber. Din când în când, aprobam mai puternic din cap sau scoteam câte o exclamaţie de înţelegere ori de surpriză, şi apoi, cu cât vorbea el mai mult, cu atât mă pregăteam mai bine pentru momentul când avea să-mi vină rândul.

Acum se ridicase în picioare şi se foia de colo-colo, fără astâmpăr, arătând spre afişe, spre hărţi, spre tot ce

atârna pe pereţi. Un om care se simţea acasă în lumea întreagă, un om care străbătuse de mai multe ori întreg globul şi care putea vorbi despre el din proprie experienţă. După câte înţelegeam, ţinea să mă impresioneze cu faptul că intenţiona să editeze o revistă pentru toţi oamenii din lume, bogaţi şi săraci, cultivaţi sau ignoranţi. Periodicul urma să fie publicat în numeroase limbi, în mai multe formate. Era menit să producă o revoluţie în lumea revistelor.

S-a oprit brusc, ostenit. S-a aşezat la biroul somptuos şi şi-a turnat un pahar de apă dintr-o frumoasă carafă de argint.

În loc de a-i arăta cât sunt eu de deştept, am profitat de ocazie şi, după o pauză de tăcere respectuoasă, am început să-i spun că l-am admirat dintotdeauna, pe el şi ideile pe care le-a promovat. I-am vorbit cu sinceritate şi aveam certitudinea că era lucrul cel mai potrivit care i se putea spune în acel moment. Simţeam că Ned devenea din ce în ce mai agitat şi mai nerăbdător. El nu se gândea decât la marele „şpil” la care ar fi trebuit să iau parte. În cele din urmă, nu s-a mai putut reţine:

— Domnul Miller ar dori să vă expună câteva lucruri la care s-a gândit în legătură cu…

— Câtuşi de puţin, i-am curmat eu vorba, sărind în picioare. Ned părea năucit. Vreau să spun, domnule McFarland, am continuat eu, că ar fi o copilărie să vă înfăţişez ideile mele crude încă. Am senzaţia că dumneavoastră aţi relevat toate aspectele.

McFarland arăta vizibil mulţumit. Pe urmă, amintindu-şi de motivul prezenţei mele, a luat filele care se găseau în faţa lui şi s-a prefăcut a le studia din nou.

— De câtă vreme scrii? m-a întrebat, străpungându-mă cu o privire lungă, pătrunzătoare. Ai mai redactat şi altă dată reclame din astea? I-am mărturisit că nu.

— Aşa gândeam şi eu. Poate că tocmai de asta îmi place. Ai o viziune proaspătă. Şi un excelent uz al limbii. Pot să te întreb la ce lucrezi acum? Mă prinsese la înghesuială. Dar din moment ce era atât de franc şi de

deschis cu mine, nu-mi rămânea decât să-i răspund cu aceeaşi monedă.

— Adevărul e, am început să mă bâlbâi, că abia am început să scriu. Îmi încerc mâna în fel şi chip, da nimic nu a luat încă o formă precisă. Acum câţiva ani am scris o carte, dar cred că a fost un fiasco.

— E mai bine aşa, a ripostat McFarland. Nu mă interesează tinerii scriitori strălucitori. Un om trebuie să simtă că are ceva sub brâu înainte de a se putea exprima. Adică înainte de a avea ceva de spus.

A bătut darabana cu degetele pe birou, rumegând la cele spuse. Pe urmă a reluat:

— Mi-ar plăcea să citesc o povestire de-a dumitale. Sunt povestiri realiste sau fictive?

— Fictive, sper, am răspuns timid.

— Bun. Cu atât mai bine. Poate că în curând o să folosim ceva din scrierile dumitale.

Nu ştiam ce să spun. Din fericire, Ned mi-a sărit în ajutor.

— Domnul Miller e foarte modest, domnule McFarland. Eu am citit aproape tot ce a scris. Are real talent. De fapt, aş putea spune că are geniu.

— *Geniu,* hm! Asta-i şi mai interesant.

— Nu credeţi că ar fi mai bine să termin textul ăsta? am intervenit eu, adresându-mă bătrânului.

— Nu te grăbi, avem timp berechet, mi-a răspuns… Spune-mi, ce făceai înainte de te-ai apucat de scris?

I-am relatat pe scurt aventurile mele din tinereţe. Când am ajuns la experienţele din împărăţia cosmococică, a ciulit urechile. De aici încolo, a urmat o întrerupere după alta. Mă obliga să-i dau din ce în ce mai multe amănunte. Până la urmă s-a ridicat în picioare şi a început să se plimbe prin cameră cu paşi de tigru.

— Spune mai departe, spune mai departe, mă îndemna. Te ascult. Înghiţea cu aviditate fiecare cuvânt pe care-l rosteam. Şi-mi cerea să-i povestesc cât mai multe. „Prima-ntâi! Prima-ntâi!”, exclama mereu.

Deodată s-a proptit în faţa mea:

— Ai scris despre toate astea?

Am clătinat din cap.

— Bun! Ce-ar fi să scrii un serial pentru mine?… Crezi că ai putea scrie în felul în care mi-ai povestit mie mai înainte?

— Nu ştiu, domnule. Aş putea încerca.

— Să *încerci?* Rahat! Fă-o, omule, fă-o imediat… Ţine! i s-a adresat lui Ned înmânându-i paginile scrise de mine. Nu-l mai lăsa pe omul ăsta să-şi irosească timpul pe tâmpenii. Găseşte pe altcineva să ţi le scrie!

— Dar nu există niciun altcineva, a ripostat Ned, încântat şi amărât în acelaşi timp.

— Atunci du-te şi găseşte pe cineva, a urlat McFarland. Scribii nu-s greu de găsit.

— Da, domnule, a consimţit Ned.

Încă o dată, McFarland a venit lângă mine, de astă dată aproape înfigându-mi degetul în ochi:

— În ce te priveşte, tinere, a început, răsuflând zgomotos, vreau să te duci acasă şi să începi chiar din seara asta serialul despre care am vorbit. O să-l publicăm chiar din primul număr al revistei. Dar să nu începi să literaturizezi, înţelegi? Vreau să depeni povestea exact aşa cum mi-ai spus-o mie puţin mai înainte. Poţi s-o dictezi unei stenografe? Bănuiesc că nu. Păcat! Ăsta ar fi fost cel mai bun mijloc de a o extrage din tine. Ascultă-mă bine… Eu nu sunt un boboc în meserie. Am experienţă cât încape şi am întâlnit o droaie de oameni care se considerau genii. Nu-ţi face probleme dacă eşti geniu sau nu. Nici nu te gândi măcar la tine ca la un scriitor. Pur şi simplu toarnă povestea degajat şi natural – ca şi cum ai istorisi-o unui prieten. Ai să mi-o istoriseşti *mie,* înţelegi? Eu sunt prietenul. Eu nu ştiu dacă eşti un scriitor mare sau nu. Ai o poveste de povestit şi asta-i tot ce mă interesează… Şi dacă te achiţi satisfăcător de treaba asta, atunci îţi rezervmisiuni mult mai excitante. Te pot trimite în China, în India, în Africa, în America de Sud oriunde doreşti. Lumea e mare şi un băiat ca tine are loc în ea. Eu la douăzeci şi unu de ani fusesem de trei ori în jurul lumii, la

douăzeci şi cinci cunoşteam opt limbi străine. La treizeci de ani eram proprietarul unui lanţ de reviste. De două ori am fost milionar. Ceea ce nu înseamnă nimic. Nu îngădui ca banii să-ţi ocupe gândurile. Am fost şi falit – *de cinci ori.* Şi acum sunt falit. Şi-a ciocănit scăfârlia. Dacă ai curaj şi imaginaţie, găseşti întotdeauna oameni care să-ţi împrumute bani…

I-a aruncat lui Ned o privire tăioasă:

— Mi s-a făcut foame, i-a spus. Poţi trimite pe cineva după nişte sandvişuri? Am uitat de masa de prânz.

— Mă duc eu, s-a oferit Ned, îndreptându-se spre uşă.

— Adu atât cât să ne ajungă la toţi trei, a strigat McFarland după el. Ştii tu ce-mi place mie. Şi adu şi nişte cafea *cafea tare.*

Când s-a întors Ned, ne-a găsit stând la taclale ca doi vechi prieteni. O expresie de fericire i-a adiat pe faţă.

— Tocmai îi povesteam domnului McFarland că nici n-am călcat prin Carolina de Nord, i-am mărturisit. La auzul acestor cuvinte, faţa lui Ned s-a lungit. Şi, în plus, cunoaşte perfect casa în care locuiesc. Judecătorul căruia i-a aparţinut apartamentul înainte, e un vechi prieten al domnului McFarland.

— Cred că după ce o să ne scrie serialul, am să-l trimit pe tânărul ăsta în Africa, l-a informat bătrânul. *În Tombuctu.* Zice că întotdeauna a tânjit să plece acolo.

— E minunat! a exclamat Ned, etalând merindele pe birou şi turnând cafeaua.

— La tinereţe e vremea să călătoreşti, a continuat McFarland. Şi cu bani puţini. Îmi amintesc de prima mea călătorie în China… A început să-şi ronţăie sandvişul. Când uiţi să mănânci, atunci simţi că trăieşti. O oră sau ceva mai târziu, am părăsit biroul. Mi se învârtea capul. Ned m-a silit să-i promit că o să termin acasă, în secret, textul început. Zicea că îi căzusem bătrânului cu tronc la inimă, în holul clădirii, în timp ce aşteptam liftul, Ned m-a ajuns din urmă:

— N-ai să mă laşi la nevoie, nu-i aşa? Expediază-mi

încă în noaptea asta textul prin curier special. Stai şi lucrează la el toată noaptea, dacă e nevoie. Îţi mulţumesc!

Mi-a zdrobit mâna.

Când am ajuns acasă, peste tot era întuneric. Eram atât de îmbătat de fericire, încât a trebuit să dau pe gât câteva păhăruţe de sherry ca să mă trezesc. Mă întrebam ce o să spună Mona când o să audă de norocul care dăduse peste mine. Am uitat complet de textul din buzunarul meu – nu mă puteam gândi decât la Tombuctu, China, India, Persia, Siam, Borneo, Burma, drumurile prăfoase străbătute de caravane, mirosurile şi priveliştile din Orientul îndepărtat, vapoarele, trenurile, transatlanticele, cămilele, apele verzi ale Nilului, Moscheea lui Omar, *suk*-urile din Fez, limbile exotice, junglele, veldurile, *bled*-ul, cerşetorii şi călugării, scamatorii, şarlatanii, templele, pagodele, piramidele. În creierul meu se dezlănţuise un asemenea vârtej, încât dacă nu avea să apară pe dată cineva, simţeam că o să înnebunesc.

Şedeam acolo, în fotoliul de lângă fereastră. Flacăra unei lumânări pâlpâia şovăielnic. Deodată, uşa s-a deschis încet. Era Mona. A venit lângă mine, şi-a încolăcit braţele în jurul meu, m-a sărutat tandru. Am simţit o lacrimă care i se prelingea pe obraz.

— Tot tristă eşti? Ce ţi s-a întâmplat?

Drept răspuns, mi s-a aşezat pe genunchi. O clipă mai târziu m-a cuprins în braţe. Plângea în hohote. Am lăsat-o un timp să plângă, mângâind-o în tăcere.

— E chiar atât de rău? am întrebat-o până la urmă. Nici măcar *mie* nu poţi să-mi spui?

— Nu, Val, nu pot. E prea urât.

Încetul cu încetul, am izbutit să scot adevărul. Din nou povestea cu familia. Fusese să-şi vadă mama. Lucrurile stăteau mai rău ca oricând. Ceva în legătură cu o ipotecă – dacă nu era plătită imediat, urma să fie evacuaţi din casă.

— Dar nu-i numai asta, a urmat, smiorcăindu-se. E vorba de felul în care m-a tratat. De parcă eram un gunoi. Nu crede că sunt măritată. Nu mă mai scoate din „curvă”.

— Atunci, pentru numele lui Dumnezeu, nu te mai frământa din cauza ei, am replicat furios. O mamă care vorbeşte în felul ăsta nu merită nicio atenţie. Oricum, e o chestie incredibilă! De unde să scoatem în grabă trei mii de dolari? Probabil că şi-a pierdut minţile.

— Te rog, Val, nu vorbi în felul ăsta. Nu faci decât să înrăutăţeşti lucrurile.

— O dispreţuiesc din inimă. Cu toate că e mama ta. Pentru mine nu-i decât o lipitoare. N-are decât să-şi pună ştreangul de gât, scroafa bătrână!

— Val! Vai! *Te rog...*

A început să plângă din nou, mai violent ca înainte.

— Bine. Nu mai spun o vorbă. Îmi pare rău că mi-am dat drumul la limbă. Chiar în clipa aceea s-a auzit soneria, după care au urmat câteva ciocănituri în geam. Am sărit şi m-am dus la uşă. Mona plângea de zor.

— Măi, să fiu al dracului! am strigat când am văzut cine stătea în uşă.

— Să fii al dracului că te ascunzi de atâta vreme de un prieten de inimă. Eu locuiesc în apropiere şi nici urmă de tine n-am văzut. Ai rămas aceeaşi puşlama, aşa-i? Ei, ei, ce mai faci? Pot să intru?

Era ultima persoană pe care aş fi dorit s-o văd în acel moment: MacGregor.

— Dar ce s-a întâmplat? A murit cineva? a întrebat văzând lumânarea şi pe Mona cuibărită în fotoliu, plângând de mama focului. V-aţi certat, asta-i? S-a dus la Mona cu mâna întinsă, apoi s-a răzgândit şi a mângâiat-o pe păr.

— Nu-l lăsa să te calce în picioare, a murmurat, încercând să facă paradă de compătimire. Uite cu ce se ocupă nişte oameni la ora asta! Aţi luat masa? M-am gândit să vin să vă invit în oraş. Nici n-am visat că o să intru într-o casă îndoliată.

— Pentru numele lui Dumnezeu, isprăveşte! Aşteaptă până îţi explic.

— Val, te rog, nu-i spune nimic! O să-mi revin într-un moment!

— Aşa te vreau, a încurajat-o MacGregor, aşezându-se lângă ea şi abordând un aer profesional. Nimic nu-i chiar atât de rău cum ne imaginăm noi c-ar fi.

— Pentru numele lui Dumnezeu, trebuie să ascultăm toate tâmpeniile astea? Nu vezi că are o supărare? l-am repezit eu.

Pe dată şi-a schimbat maniera. Ridicându-se în picioare, m-a întrebat solemn:

— Hen, e ceva serios? Regret că m-am băgat.

— E în ordine, numai ţine-ţi un timp gura aia spurcată. Poate că e o idee bună să luăm masa în oraş.

— Duceţi-vă voi doi. Eu prefer să rămân aici, a cerut Mona.

— Dacă pot să vă ajut cu ceva… a început MacGregor.

Am izbucnit în râs:

— Fireşte că ai putea să ne ajuţi cu ceva. Fă rost până mâine dimineaţă de trei mii de dolari.

— Doamne Dumnezeule, asta vă frământă? Şi-a scos din buzunarul de la piept un trabuc şi i-a muşcat vârful. Credeam că-i vorba de ceva tragic.

— Am glumit, am revenit eu. Nu, nu-i vorba de bani.

— Eu pot oricând să vă împrumut zece dolari, a adăugat MacGregor vesel. Când e vorba de mii, vorbiţi o limbă străină. Nimeni nu vă poate da trei mii de dolari pe nepusă masă, nu ştiţi lucrul ăsta?

— Dar nu avem nevoie de trei mii de dolari, l-am asigurat.

— Atunci de ce plânge? După luna de pe cer?

— Vă rog, plecaţi şi lăsaţi-mă în pace, a intervenit Mona.

— Nu putem face aşa ceva, n-ar fi frumos din partea noastră, s-a apărat MacGregor. Ascultă, fetiţo, orice ar fi, te asigur că nu-i chiar atât de rău cum îţi închipui tu. Întotdeauna se iveşte o portiţă de scăpare, ţine minte. Haide, spală-ţi ochii şi îmbracă-ţi bulendrele. De astă dată vă duc la un restaurant *bun.*

Deodată, uşa s-a deschis larg. A apărut O-Mara, uşor

afumat. Arăta de parcă distribuia mană cerească.

— Cum de-ai intrat *tu* aici? a fost salutul lui MacGregor. Ultima dată te-am văzut la o masă de poker. Ai trişat şi m-ai curăţat de nouă dolari. *Ce mai faci?* l-a întrebat şi i-a întins laba.

— O-Mara locuieşte la noi, m-am grăbit să-l lămuresc.

— Aşa se explică, a comentat MacGregor. Atunci chiar că aveţi pricină de supărare. În omul ăsta n-aş avea încredere chiar dacă l-aş vedea în cămaşă de forţă.

— Ce s-a întâmplat? a întrebat O-Mara văzând-o pe Mona ghemuită în fotoliu, cu faţa mânjită de lacrimi. Ce a mai intervenit?

— Nimic grav, l-am liniştit eu. Îţi povestesc mai târziu. Ai mâncat? Înainte de a putea să răspundă da sau nu, a sărit MacGregor cu gura:

— Pe *el* nu l-am invitat. Dacă vrea să vină, n-are decât să-şi plătească singur. Dar nu-i musafirul meu.

O-Mara a zâmbit la auzul acestor cuvinte. Era prea bine dispus ca să se lase afectat de nişte vorbe meschine.

— Ascultă-mă, Henry, a spus, întinzându-se după sticla de sherry. Am o sumedenie de lucruri să-ţi comunic. Lucruri extraordinare. Azi am avut o zi grandioasă.

— Şi eu la fel, i-am răspuns.

— Ai ceva împotrivă dacă-mi torn şi eu un pahar? a întrebat MacGregor. Dacă voi doi aţi avut o asemenea zi formidabilă, poate c-o să-mi facă şi mie bine un strop de băutură.

— Ieşim la masă în oraş? a întrebat O-Mara. Nu vreau să-mi descarc noutăţile până nu ne aşezăm undeva. Am prea multe de spus şi nu vreau să le torn în pripă.

M-am îndreptat spre Mona:

— Eşti sigură că nu vrei să vii cu noi?

— Haide, vino, a îndemnat-o O-Mara. Am noutăţi fierbinţi şi pentru tine.

— Sigur că da, i-a ţinut isonul MacGregor. Adună-te! Eu nu invit în fiecare zi oameni la masă – mai ales într-un restaurant *bun.*

Până la urmă, Mona a acceptat să vină cu noi. Am stat toţi trei şi am aşteptat-o să se pună la punct. Între timp, ne-am servit cu sherry.

— Ştii, Hen, s-a pornit MacGregor, am o presimţire că aş putea să fac ceva pentru tine. Cu ce te îndeletniceşti în ultima vreme? Cu scrisul, presupun. Şi eşti lefter, nu? Ascultă-mă, la biroul nostru avem nevoie de un dactilograf. Leafa nu-i cine ştie ce, dar oricum te-ar ajuta să trăieşti. *Până când ai să ajungi un scriitor recunoscut,* vreau să spun.

Şi-a încheiat vorbele cu un rictus şi un chicot de râs.

— *Dactilograf.* Ha, ha! i-a trântit-o O-Mara în faţă.

— Foarte drăguţ din partea ta, Mac, am intervenit eu, dar exact în momentul de faţă nu mai am nevoie de nicio slujbă. Azi am dat o lovitură.

— *Cum?* a zbierat O-Mara. Aiureli, nu-mi înşira mie gogoşi! Tocmai ţi-am găsit eu o slujbă – o frumuseţe! Asta voiam să-ţi spun.

— Ceea ce am eu nu-i propriu-zis o slujbă, le-am explicat, ci mai curând o comandă. Urmează să scriu un serial pentru o revistă nouă. După aceea, s-ar putea să plec în Africa, China, India…

MacGregor nu s-a mai putut reţine:

— Henry, scoate-ţi nebuniile astea din cap! Cineva te ia în balon. Slujba de care îţi vorbesc eu îţi asigură douăzeci de dolari pe săptămână. *Bani adevăraţi.* Poţi să-ţi scrii serialul în paralel. Dacă-ţi iese bine, n-ai nimic de pierdut. O.K? Dar zău aşa, Henry, încă nu ţi-ai băgat minţile în cap, încă nu ştii că nu poţi conta pe asemenea aiureli? Când ai să te maturizezi?

— Ce tot vorbiţi despre o slujbă? s-a băgat şi Mona. Val nu are nevoie de slujbă. Vă prostiţi, amândoi.

— Haideţi să mergem, ne-a îmboldit MacGregor. Vă duc în Flatbush. Ne aşteaptă afară o maşină.

Ne-am îngrămădit în maşină şi ne-am dus la restaurant. Proprietarul părea să-l cunoască bine pe MacGregor. Probabil că era unul din clienţii lui.

Spre mirarea mea, l-am auzit pe MacGregor

spunându-ne:

— Comandaţi tot ce vă place. Ce-ar fi să începem cu un cocteil?

— Dar vreun vin bun n-au?

— Cine vorbeşte de vin? Te-am întrebat dacă vrei să începem cu un cocteil.

— Sigur că da. Dar aş vrea să văd şi lista de vinuri.

— Asta-ţi seamănă. Totdeauna îmi faci greutăţi. Bineînţeles, comandă-ţi vin, dacă-i musai. Eu nu ating vinul. Îmi acreşte stomacul.

Ne-au servit întâi o supă bună, pe urmă o delicioasă friptură de raţă.

— Ţi-am spus că-i un loc pe cinste, nu? a croncănit MacGregor. Când te-am dezamăgit eu pe tine, mă, pezevenghiule?… Care va să zică o slujbă de dactilograf nu-i destul de bună pentru tine?

— Val e scriitor, nu dactilograf, l-a repezit Mona.

— Ştiu că-i scriitor, dar şi un scriitor trebuie să mănânce din când în când.

— Arată Val lihnit de foame? Ce încerci să faci? Să ne mituieşti cu o masă bună?

— Eu n-aş vorbi aşa cu un vechi prieten, i-a răspuns MacGregor, părăsindu-şi calmul. Am vrut doar să mă asigur că e bine. L-am cunoscut pe Henry când trăgea mâţa de coadă.

— Vremurile acelea au trecut. Atâta timp cât voi fi eu lângă el, niciodată n-o să moară de foame.

— Foarte bine! Mă bucur să aud lucrul ăsta. Dar eşti sigură că vei fi mereu în stare să-l ţii? Să presupunem că ţi s-ar întâmpla ceva? Că ai deveni invalidă?

— Vorbeşti ca să nu taci. Eu nu o să devin invalidă.

— Mulţi oameni au gândit la fel, şi totuşi li s-a întâmplat câte ceva.

— Nu mai cobi, l-am rugat. Ascultă, spune-mi adevărul. De ce ţii atât de mult să iau slujba aceea?

A zâmbit cu gura până la urechi.

— Chelner! a strigat. Mai adu-ne nişte vin! Pe urmă a chicotit: Pe tine nu te poate duce nimeni, Henry. Vrei să-ţi

spun *adevărul.* Adevărul e că am vrut să iei slujba aceea ca să te am în preajmă. Îmi lipseşti. Adevărul e că ei plătesc numai cincisprezece dolari pe săptămână; ceilalţi cinci aveam de gând să-i adaug din buzunarul meu. Numai din plăcerea de a te avea pe lângă mine, numai pentru a te asculta cum aiurezi. Nici nu-ţi imaginezi ce plicticoşi sunt neghiobii din avocatură. Jumătate din timp nici nu-i înţeleg ce vorbesc. Şi n-ai avea mare lucru de făcut. Ai putea să scrii toate poveştile care-ţi trec prin cap – sau ce dracu' mai scrii tu. Vorbesc serios. Ştii, a trecut mai bine de un an de când nu te-am mai văzut. La început m-am necăjit. Pe urmă mi-am spus: la dracude-abia s-a însurat. Ştiu eu cum vine treaba asta!"… Şi care va să zică te ţii serios de scris, da? Mă rog, probabil că tu ştii ce-i în capul tău. E o treabă a naibii de grea, dar poate că eşti mai bun ca alţii. Uneori, cochetez şi eu cu ideea de a scrie. Fireşte, niciodată nu m-am considerat un geniu. Dar când văd căcaturile care se vând, îmi spun că nimeni nu mai caută azi geniile. Credeţi-mă, e la fel de împuţit ca şi în avocatură. Să nu vă închipuiţi că am fost sortit pentru avocatură. Bătrânul meu a avut mai multă minte decât noi toţi la un loc. Era fierar. Şi o să ne îngroape pe toţi, pezevenghiul bătrân!

— Băieţi, l-a întrerupt O-Mara, pot să strecor şi eu un cuvinţel? Henry, de un ceas şi mai bine încerc să-ţi spun ceva. Am cunoscut azi un tip care se dă în vânt după scrierile tale. Şi-a făcut un abonament pe un an la *Mezzo-tinte…*

— *Mezzo-tinte?* Despre ce vorbeşte? a strigat MacGregor.

— Lasă că-ţi spun mai târziu… Dă-i înainte, Ted.

Ca de obicei, era o poveste lungă. Se pare că O-Mara nu mai fusese în stare să adoarmă după discuţia noastră despre orfelinat, începuse să se gândească la trecut, şi apoi la tot ce mişcă sub soare. În ciuda faptului că nu închisese un ochi, se sculase devreme, mânat de dorinţa de a întreprinde ceva. Şi-a vârât în servietă manuscrisele mele – tot calabalâcul – şi a pornit la drum cu intenţia de a-l agăţa pe primul ins care o să-i iasă în cale. Ca să-şi mai

schimbe norocul, a hotărât să se ducă în Jersey City. Primul loc unde a nimerit a fost un depozit de cherestea. Proprietarul tocmai sosise şi era în toane bune.

— M-am năpustit pe el ca o tonă de cărămizi, aproape că l-am culcat la pământ, povestea O-Mara. Ca să vă spun drept, nici nu mai ştiu ce i-am îndrugat. Ştiam doar că trebuia să-i vând marfa.

Negustorul de cherestea s-a dovedit bun de muls. Nu prea înţelegea despre ce-i vorba, dar era dispus să ajute. Nu ştiu cum, O-Mara reuşise să dea întregii afaceri o turnură foarte personală. I-l vindea omului pe cel mai bun prieten al lui, Henry Miller, în care credea din toată inima. Omul nu prea avusese de-a face cu cărţile şi cu treburile de genul ăsta, dar, în mod curios, ideea de a sprijini un geniu în faşă îl atrăgea.

— Mi-a semnat un cec pentru abonament, a continuat O-Mara, când mi-a venit gândul de a-l determina să facă mai mult. Desigur, întâi mi-am vârât cecul în buzunar, şi pe urmă am dezgropat din servietă teancul tău de manuscrise. L-am aşezat, pe birou, chiar sub nasul lui. Pe dată a vrut să ştie cât timp ţi-a luat să scrii asemenea potop de cuvinte. I-am răspuns că şase luni. Aproape că s-a prăbuşit din scaun. Desigur, îi vorbeam cât de repede puteam, ca nu cumva să-i vină ideea de a citi afurisitele tale de poeme. După un timp, s-a lăsat pe speteaza scaunului turnant şi a apăsat pe un buton. S-a ivit secretara lui. „Scoate afară dosarele campaniei de publicitate de anul trecut”, i-a cerut.

— Ştiu ce urmează, nu m-am putut împiedica eu să-i curm vorbăria.

— Aşteaptă o clipă, Henry, lasă-mă să termin. Acum vine partea cea mai bună.

L-am lăsat să pălăvrăgească. După cum mi-am închipuit, era vorba de o slujbă. Numai că n-aş fi fost obligat să mă duc în fiecare zi la birou, ci aş fi lucrat, în cea mai mare parte, acasă.

— Desigur, din când în când va trebui să petreci puţin timp şi cu el, m-a prevenit O-Mara. Moare să te cunoască.

Şi, ce-i mai interesant, leafa-i babană. La început, poţi pune laba pe un aconto de şaptezeci şi cinci de dolari. Ce părere ai? Până ce-o să termini toată treaba, poţi strânge cinci până la zece mii de dolari. Asta-i mană cerească. M-aş angaja eu, dacă m-aş pricepe să scriu. Am adus ceva din hârţogăraia la care vrea să te uiţi. Tu poţi scrie şi cu mâna stângă ceea ce-ţi cere el.

— Sună tentant, am răspuns, dar chiar azi am primit o altă ofertă, mai bună ca asta.

O-Mara nu a părut prea mulţumit la auzul cuvintelor mele.

— S-ar zice, s-a băgat în vorbă MacGregor, că voi doi vă descurcaţi foarte bine şi fără ajutorul meu.

— Tortul e o aiureală, a intervenit Mona.

— Ascultă, i s-a adresat O-Mara. De ce nu-l laşi să câştige un ban cinstit? E vorba doar de câteva luni de muncă. După aceea puteţi face tot ce poftiţi.

Cuvântul „cinstit” i s-a înşurubat în cap lui MacGregor. S-a întors spre mine:

— Eu credeam că te ocupi cu scrisul. Ce naiba faci acum? Hen, în ce te-ai mai băgat?

I-am prezentat un scurt rezumat al situaţiei, eufemizând totul, cât îmi stătea în putinţă, de dragul Monei.

— O dată sunt şi eu de acord cu O-Mara, mi-a răspuns. În felul ăsta nu ajungi nicăieri.

— Aş prefera să vă vedeţi amândoi de treburile voastre, i-a repezit Mona.

— Haide, haide, faţă de noi nu trebuie să te ţii aşa măreaţă, a pus-o MacGregor la punct. Suntem vechi prieteni ai lui Henry. Noi n-am fi în stare să-i dăm sfaturi rele, nu crezi?

— N-are nevoie de niciun fel de sfat, s-a stropşit Mona. El ştie ce face.

— O.K., surioară, facă-se voia ta. Apoi MacGregor s-a întors din nou spre mine: Ce-i cu cealaltă propunere despre care începuseşi să ne vorbeşti? Cea cu China, India, Africa…

— Ah, chestia aia! am răspuns zâmbind.

— Ce te tot fandoseşti? Ascultă, poate că mă iei şi pe mine ca secretar. Aş renunţa cât ai clipi la avocatură, dacaş putea înhăţa ceva mai bun. Vorbesc serios, Henry.

Mona s-a scuzat, spunând că trebuie să dea un telefon. Asta însemna că o dezgusta perspectiva de a asculta oferta care mi se făcuse.

— Ce-o roade? a întrebat O-Mara. De ce plângea când m-am întors acasă?

— Nimic. Necazuri de familie. Probleme de *bani,* presupun.

— E o fată ciudată, a comentat MacGregor. Nu te superi că-ţi spun, nu? Ştiu că ţi-e foarte devotată şi aşa mai departe, dar are nişte idei aiurite. Dacă nu bagi de seamă, o să te vâre în cine ştie ce belea.

Lui O-Mara îi scânteiau ochii.

— Tu nu cunoşti nici jumătate din felul cum stau lucrurile, a spus. De asta eram atât de doritor să fac ceva în dimineaţa asta.

— Ascultaţi-mă, băieţi, nu vă mai bateţi capul cu mine. Lăsaţi-mă în pace. Ştiu eu ce fac.

— Ştii, pe dracu' –, mi-a închis gura MacGregor. Aşa mi-ai tot spus de când te cunosc – *şi unde ai ajuns?* De fiecare dată când ne întâlnim te găsesc într-un nou bucluc. Cred că nu *peste mult timp* o să trebuiască să te scot pe cauţiune de la pârnaie.

— Bine, bine, haideţi să mai schimbăm vorba. Uite că se întoarce Mona. Nu vreau s-o necăjesc mai mult decât e necesar – a avut azi o zi proastă. Şi… deci, m-am prefăcut eu a continua o discuţie, ai avut mai mulţi taţi, m-am adresat lui O-Mara, privindu-l în ochi. Aşa cum îţi spuneam mai înainte… am urmat în timp ce Mona se apropia.

— Ce mai e şi asta? vorbiţi în doi peri, s-a mirat MacGregor. Cine să vă mai înţeleagă?

— *El* mă înţelege, am spus, fără să mi se clintească un muşchi. Ar fi trebuit să-ţi redau discuţia pe care am purtat-o aseară, dar e prea lungă. În orice caz, după cum îţi spuneam, când m-am deşteptat din vis am ştiut exact ce

voiam să-ţi comunic. (În tot acest timp mă uitam fix la O-Mara.) Ceea ce-ţi arăt acum, nu are nicio legătură cu visul.

— Ce vis? a întrebat MacGregor, uşor exasperat.

— Cel pe care tocmai ţi l-am povestit. Ascultă, lasă-mă să-i spun ce am de spus.

— Chelner! a strigat MacGregor, întreabă-i, te rog, pe domnii ăştia ce vor să mai bea. Apoi, adresându-se nouă: Eu mă duc să mă piş.

— Uite ce-i, i-am turuit în continuare lui O-Mara, ai avut noroc că ţi-ai pierdut tatăl când erai un ţânc. Acum, îţi poţi găsi adevăratul tată-şi adevărata mamă. Până acum ţi-ai găsit câţiva taţi, dar nu ţi-ai dat seama. Eşti bogat, omule! De ce să dezgropi morţii? Uită-te la cei vii, la dracu' –, taţi se găsesc pretutindeni, priveşte în jurul tău, ai să vezi taţi mult mai buni decât cel care ţi-a dat numele lui sau decât cel care te-a trimis la orfelinat. Dar ca să-ţi găseşti tatăl adevărat, trebuie mai întâi să fii tu un fiu bun.

Ochii lui O-Mara clipeau des.

— Zi-i înainte! Sună bine, deşi să fiu al naibii dacă înţeleg despre ce vorbeşti.

— Dar e simplu. Uite – ia-mă pe mine, de pildă. Te-ai gândit vreodată ce noroc ai avut să mă întâlneşti pe *mine?* Eu nu sunt tatăl tău, dar îţi sunt un frate foarte bun. Îţi pun eu vreo întrebare jenantă când îmi dai bani? Te presez eu să-ţi cauţi o slujbă? Îţi spun eu vreun cuvânt când leneveşti toată ziua în pat?

— Despre ce vorbiţi? a întrebat Mona, amuzată fără voie.

— Ştii foarte bine despre ce vorbim. Omul ăsta are nevoie de afecţiune.

— Toţi avem nevoie de afecţiune, a replicat Mona.

— Noi nu avem nevoie de nimic. Nu. Suntem nişte norocoşi, toţi trei. Mâncăm în fiecare zi, dormim bine, citim cărţile pe care dorim să le citim, din când în când mergem la câte un spectacol… Şi ne avem unii pe ceilalţi. Un *tată?* La ce ne trebuie un tată? Ştii, visul acela pe care l-am avut eu a pus totul la punct. Nu mai am nevoie nici măcar de o bicicletă. Dacă pot visa din când în când că

merg pe bicicletă, atunci e O.K. E mai plăcut decât în realitate. În vis nu trebuie niciodată să umfli cauciucurile, şi chiar dacă o faci, nici nu te atinge. În vis poţi pedala toată ziua şi toată noaptea fără să oboseşti deloc. Ted a avut dreptate. Trebuie doar să înveţi să-ţi comanzi visele… Dacă n-aş fi avut visul acela, nu l-aş fi cunoscut azi pe McFarland. Ah, nici nu v-am povestit! Mă rog, nu face nimic, vă povestesc altă dată. Important e că mi s-a oferit şansa de a scrie – pentru o revistă nouă. Şi şansa de a călători…

— Nu mi-ai suflat o vorbă despre asta, s-a indignat Mona, toată numai urechi. Vreau să aud…

— O, de sunat sună foarte bine, am replicat, dar există şi toate şansele să dau chix.

— Nu înţeleg, a stăruit ea. Ce anume ar trebui să scrii pentru el?

— Povestea vieţii mele, nici mai mult, nici mai puţin…

— Şi…?

— Nu cred că pot s-o fac. În orice caz, nu aşa cum vrea el.

— Eşti nebun! s-a înfuriat O-Mara.

— Şi ai de gând să-l refuzi? a întrebat Mona, complet derutată de atitudinea mea.

— O să mă mai gândesc…

— Nu te înţeleg deloc, a insistat O-Mara. Ţi se oferă şansa vieţii tale şi tu… vai de mine, un om ca McFarland poate face din tine o celebritate peste noapte.

— Ştiu, am răspuns, şi tocmai ăsta-i lucrul de care mă tem. Încă nu sunt pregătit pentru succes. Fie vorba între noi – o să fiu sângeros de sincer cu tine – nu ştiu cum să scriu. Nu încă! Mi-am dat seama de lucrul ăsta de îndată ce mi-a oferit să scriu blestematul de serial. Va trebui să treacă încă mult timp până să învăţ cum să spun ceea ce vreau să spun. Poate că n-am să învăţ niciodată. Şi dă-mi voie să profit de ocazie ca să-ţi mai adaug ceva… între timp nu doresc niciun fel de slujbă… nici slujbe publicitare, nici jurnalistice, niciun fel de slujbă. Nu cer decât să fiu lăsat să moşmondesc totul în felul meu. Vă

repet că ştiu ce fac. Vorbesc sincer. Poate că e lipsit de sens, dar aşa sunt eu. Nu pot naviga în niciun alt fel, înţelegeţi?

O-Mara a păstrat tăcerea, dar simţeam că mă înţelege. Mona, desigur, era arhibucuroasă. Gândea că mă subestimez, dar era extrem de mulţumită că refuzam orice slujbă. A repetat, o dată în plus, ceea ce îmi spunea mereu:

— Val, vreau să faci tot ceea ce doreşti. Nu vreau să te gândeşti la nimic altceva în afară de scrisul tău nu-mi pasă dacă o să dureze zece ani sau douăzeci de ani. Nu-mi pasă dacă n-ai să reuşeşti niciodată. Dar scrie!

— Ce să dureze zece ani? a întrebat MacGregor care se întorsese la timp ca să prindă ultimele cuvinte.

— Până să devin scriitor, am răspuns, zâmbindu-i cu voioşie.

— Tot despre asta vorbiţi? Lăsaţi-o baltă! Tu eşti scriitor de pe acum, Henry, numai că nimeni nu ştie lucrul ăsta în afară de tine. Aţi isprăvit de mâncat? Trebuie să plec undeva. Hai s-o întindem de aici, vă conduc cu maşina acasă.

Am plecat în grabă. MacGregor era întotdeauna, grăbit, chiar dacă numai pentru o partidă de poker, cum s-a dovedit de astă dată.

— Un năravp păcătos, a murmurat ca pentru sine. Şi nici nu câştig vreodată. Dacă aş avea într-adevăr ceva interesant de făcut, m-aş lăsa de tâmpenia asta, Nu-i decât un mijloc de a-mi omorî timpul.

— Şi de ce trebuie să-ţi omori timpul? am întrebat. Nu poţi să mai rămâi cu noi? Ai putea să-ţi omori timpul stând la taclale. Dacă trebuie neapărat să-l omori.

— Ai dreptate, nu m-am gândit niciodată la asta. Nu ştiu, simt nevoia să fiu mereu în mişcare. E o slăbiciune.

— Mai citeşti vreo carte?

A râs:

— Cred că nu, Henry. Te aştept pe tine să scrii o carte. Poate că atunci o să reîncep să citesc. Şi-a aprins o ţigară. Ei, din când în când mai iau câte o carte în mână, a mărturisit ruşinat, dar niciodată nu se nimereşte să fie una

bună. Am pierdut gustul cititului. Citesc câteva rânduri până adorm. Ăsta-i adevărul, Henry, nu-i mai pot citi pe Dostoievski, pe Thomas Mann sau pe Hardy; nu mai mult decât aş putea găti o mâncare. Nu mai am răbdare… şi nici interes. Când lucrezi într-un birou, rânceşti. Ţii minte, Hen, cum mai studiam în copilărie? Doamne, ce ambiţie aveam pe atunci! Eram gata să dau foc lumii. Şi *acum…* ei bine… acum nu îmi mai pasă de nimic. În mediul nostru nimeni nu dă un căcat pe faptul dacă l-ai citit pe Dostoievski sau nu. Lucrul important e*: poţi să câştigi cazul ăsta?* Şi nu-ţi trebuie multă inteligenţă ca să câştigi un caz, daţi-mi voie să vă spun în cunoştinţă de cauză. Dacă eşti într-adevăr deştept, te ţii departe de tribunal. Laşi pe alţii să facă treaba murdară. Da, Henry, vechea poveste. Mă apucă greaţa când mă gândesc. Niciun om care vrea să-şi păstreze mâinile curate nu trebuie să intre în avocatură. Şi dacă o să stăruie să-şi păstreze mâinile curate, o să moară de foame… Tu ştii, eu te tachinez mereu spunându-ţi că eşti un derbedeu puturos. Dar bănuiesc că o fac din invidie. Tu întotdeauna poţi să te simţi bine. Te simţi bine chiar şi când crapi de foame. Eu, unul, nu mă simt bine *niciodată.* Nu mă mai simt bine. De ce m-am însurat, nu ştiu nici eu. Ca să mai fac şi pe altcineva nefericit, presupun. Toată ziua o bruftuluiesc. Nimic din ce face nu mă mulţumeşte niciodată. Tot ce reuşesc e să scot untul din ea.

— Haide, haide, am încercat să-l domolesc, nu eşti tu chiar atât de rău.

— Nu sunt, aşa crezi? Ar trebui să trăieşti măcar câteva zile pe lângă mine. Sunt aşa de hirsut, că nici eu nu pot trăi cu mine însumi. *Ce părere ai?*

— De ce nu-ţi tai gâtul? l-am întrebat, râzând cu gura până la urechi. Zău aşa, când ajungi în halul ăsta, nu există alternativă.

— Mie-mi spui? a strigat. Nu-i zi în care să nu vreau să termin cu mine. Da, domnule, a urmat izbind cu pumnul în masă, în fiecare zi îmi pun întrebarea dacă să continui a trăi sau nu.

— Necazul cu tine e că nu eşti serios, i-am spus. Întrebarea asta ar trebui să ţi-o pui o singură dată, nu zi de zi.

— Te înşeli, Henry. Nu-i chiar atât de uşor, m-a dojenit. Ce n-aş da să fie! Aş vrea să pot da cu banul şi să iau hotărârea.

— Nu asta-i calea de a lua o hotărâre.

— Ştiu, Henry, ştiu. Dar tu mă cunoşti. Nu-ţi mai aminteşti de vremurile de altă dată? Nu mă puteam hotărî nici dacă să mă duc să mă cac sau nu. A râs, fără voie. Spune-mi, ai observat că, pe măsură ce îmbătrâneşti, lucrurile par să se rezolve de la sine? Nu te mai întrebi la fiecare pas ce şi cum să faci. Pur şi simplu te mulţumeşti să bombăni.

Am ajuns în faţa uşii de acasă. A zâmbit înainte de despărţire.

— Henry, ţine minte, dacă eşti la ananghie, întotdeauna te va aştepta o slujbă la Randall, Randall şi Randall. Douăzeci de verzişori pe săptămână… De ce nu mai treci din când în când pe la mine? Nu mă sili să alerg tot timpul după tine.

4

„Simt în mine atâta lumină, spune Louis Lambert, încât aş putea ilumina o lume întreagă, şi totuşi sunt ferecat într-un soi de mineral”. Această declaraţie, pe care Balzac o rosteşte prin gura dublului său, exprimă perfect frământarea lăuntrică a cărei victimă eram pe atunci. Trăiam, în acelaşi timp, două vieţi total divergente. Una dintre ele poate fi descrisă ca „roata în vârtej”, cealaltă era o existenţă contemplativă. Când jucam rolul personajului activ, fiecare mă lua drept ceea ce eram, sau ceea ce păream să fiu; în celălalt rol, nimeni nu mă recunoştea – şi eu cel mai puţin. Indiferent cu câtă ameţitoare repeziciune şi confuzie se precipitau şi se succedau lucrurile, întotdeauna se iveau intervale, autocreate, în care mă pierdeam pe mine, prin contemplare. Se pare că erau

necesare doar câteva minute ca să mă pot expulza din lumea exterioară şi să mă regăsesc. Dar era nevoie de un mult mai lung răgaz de singurătate cu mine însumi ca să scriu, Aşa cum v-am mai spus, acţiunea de a scrie nu încetase, de fapt, niciun minut. Dar pentru a trece de la acel proces lăuntric la traducerea lui în fapt a fost nevoie întotdeauna – şi mai cu seamă pe atunci – de un pas uriaş. Astăzi îmi vine greu să-mi amintesc când sau unde am rostit o anumită frază sau alta, să-mi amintesc dacă într-adevăr am rostit-o undeva sau dacă am avut doar intenţia să o rostesc. Există un fel obişnuit de a uita, şi un fel special; acesta din urmă se datorează, mai mult ca sigur, viciului de a trăi în două lumi în acelaşi timp. Una dintre consecinţele acestei tendinţe constă în faptul că retrăieşti totul de nenumărate ori. Şi mai rău, ceea ce ai reuşit să transmiţi hârtiei pare doar o fracţiune infinitezimală din ceea ce ai scris în mintea ta. Acea experienţă încântătoare pe care a trăit-o fiecare dintre noi şi care cunoaşte o obsedantă pregnanţă în vis – anume senzaţia că ai picat pe un tărâm familiar: că întâlneşti mereu şi mereu aceeaşi persoană, că străbaţi mereu aceeaşi stradă, că te confrunţi întruna cu aceeaşi situaţie – ei bine, mie mi se întâmpla în momentele de trezie. Foarte des îmi scormoneam creierii pentru a-mi aduce aminte unde am mai folosit o anumită idee, o anumită situaţie, un anumit personaj. Mă întrebam dacă nu cumva apăruse într-un manuscris pe care în chip nesocotit îl distrusesem. Şi pe urmă, când uitasem tot ce ţinea de acel subiect, îmi mijea brusc în minte că „acel ceva” era una din temele perpetue care îmi populau capul, pe care le-am scris în aer, pe care le scrisesem de sute de ori până acum, dar pe care nu le încredinţasem încă hârtiei. Îmi fac o notă ca să scriu de-adevăratelea „acel ceva” şi, să mi-l scot o dată pentru totdeauna din minte, să-l îngrop definitiv. Mi-am făcut nota – şi pe loc am uitat de ea…

Era ca şi cum ar fi răsunat două melodii cântate simultan: una pentru uzul meu privat, cealaltă pentru urechea publică. Marea performanţă era să strecori în

melodia publică o firavă esenţă din neîncetata melodie lăuntrică. Prietenii mei îmi detectau în comportament acest tumult interior. Şi deplângeau în scrierile mele tocmai lipsa lui. Aproape că mi-era milă de ei. Dar exista în mine un filon, o vână perversă, care mă împiedica să-mi revărs eul esenţial. Această „perversitate” era astfel formulată: „Dezvăluie-ţi adevăratul eu şi ei te vor sfâşia”. „Ei” nu erau numai prietenii mei, ci întreaga omenire. Uneori, foarte rar, întâlneam câte o fiinţă căreia simţeam că m-aş putea dărui în întregime. Dar, din păcate, aceste fiinţe existau numai în cărţi. Pentru mine erau mai rele decât morţii – pentru că, spre deosebire de morţi, nu trăiseră decât în imaginaţie. Ah, ce dialoguri mai purtam cu aceste fantomatice spirite înrudite! Colocvii răscolitoare de suflet, din care niciun rând nu fusese vreodată consemnat în scris. Într-adevăr, aceste „exeriminări”, cum le numeam eu, desfideau orice consemnare. Erau articulate într-o limbă care nu exista, o limbă atât de simplă, de directă, de transparentă, încât cuvintele deveneau superflue. Şi nu era un limbaj mut, cum se foloseşte adeseori în comunicarea cu „făpturile de sus”. Era un limbaj de vociferări şi de tumult – vociferările inimii, tumultul inimii. Dar fără sunete. Dacă îl invocam pe Dostoievski, atunci era „Dostoievski complet”, adică omul care a scris romanele, jurnalele şi scrisorile pe care le cunoaştem, *plus* omul pe care-l cunoaştem prin cele ce a lăsat nespus, nescris. Era tipul şi arhetipul laolaltă, ca să spun aşa. Întotdeauna deplin, rezonant, veridic; întotdeauna acea desăvârşită muzică specifică lui, fie că-i audibilă sau neaudibilă, fie că-i scrisă sau nescrisă. Un limbaj care poate emana numai de la Dostoievski. După asemenea indescriptibile comuniuni tumultuoase, mă aşezam adeseori în faţa maşinii de scris, gândind că, în sfârşit, a sosit momentul. „Acum voi izbuti s-o fac!”, gândeam în sinea mea. Şi rămâneam pe loc, mut, inert, plutind în fluxul stelar. Puteam sta astfel ceasuri întregi, cufundat în transă, inconştient de tot ce mă înconjura. Şi pe urmă, deşteptat brutal de un sunet neaşteptat sau de o

intruziune, tresăltam, mă uitam la hârtia albă şi încet, dureros, scriam o propoziţie sau o frază. După care mă zgâiam la cuvinte, de parcă fuseseră scrise de o mână necunoscută. De obicei, apărea cineva care rupea vraja. Dacă era Mona, dădea buzna înăuntru cu entuziasm (văzând că şedeam la maşina de scris), şi mă ruga să-i dau voie să citească ceea ce scrisesem. Uneori, încă pe jumătate narcotizat, zăceam locului ca un automat, în timp ce ea se holba la propoziţia sau la mica frază pe care o aşternusem. La întrebările ei nedumerite, răspundeam cu o voce găunoasă, albă, de parcă mă aflam la mare distanţă, vorbind la un microfon. Alteori săream în sus ca un hopa-mitică, zvârlindu-i o minciună gogonată (de pildă că am ascuns „celelalte pagini"), şi începeam să delirez ca un zănatec. Şi atunci chiar că se revărsa din mine un puhoi. De parcă i-aş fi citit dintr-o carte. Numai ca s-o conving – şi în mai mare măsură să mă conving pe mine – că lucrasem profund, gândisem în profunzime, creasem în profunzime. Zăpăcită, Mona îşi cerea scuze că mă întrerupsese într-un moment nepotrivit. Iar eu îi acceptam scuzele într-un mod degajat, aerian, ca şi cum aş fi spus: „Ce importanţă are? Am mult mai multe de scris decât am înşirat până acum… n-am decât să răsucesc robinetul… sunt un prestidigitator, asta sunt". Şi din această minciună făceam un adevăr. Porneam să depăn firul (operei mele neterminate) asemenea unui posedat de diavol: teme, subteme, variaţii, divagaţii, paranteze – de parcă unicul lucru la care mă gândeam întreaga zi era creaţia. Paralel, desigur, mă pretam la un şir întreg de bufonerii. Nu numai că inventam personajele şi întâmplările, dar le şi interpretam. Şi biata Mona se minuna:

— Chiar pui toate astea în povestire? Sau în carte? (În asemenea momente, niciunul dintre noi nu specifica în *care* carte.) Când se rostea cuvântul *carte,* se subînţelegea că ne referem la *cartea,* adică la cea pe care o voi începe în curând – sau poate cea pe care o scriam în taină şi pe care i-o voi arăta numai când va fi terminată. (Se comporta întotdeauna de parcă era convinsă că acea creaţie secretă

era în plină desfăşurare. Ba chiar pretindea că în absenţa mea scotocea prin toate ungherele ca să găsească paginile.) În acest gen de atmosferă nu era deloc neobişnuit să se facă referiri la anumite capitole, la anumite pasaje, capitole şi pasaje care nu existaseră nicicând, dar care erau luate drept reale, şi care, fără îndoială, aveau (cel puţin pentru noi) o mai mare realitate decât dacă ar fi fost scrise negru pe alb. Mona se lansa uneori într-o asemenea conversaţie în prezenţa unei terţe persoane, ceea ce ducea, fireşte, la situaţii aberante şi, câteodată, ambarasante. Dacă, întâmplător, persoana era Ulric, nu aveam pricini de îngrijorare. Ulric se preta, intra în joc, ceea ce era nu numai elegant din partea lui, ci şi stimulator. Ştia să remedieze orice scăpare într-un mod umoristic şi reconfortant. De exemplu, uneori uita o clipă că vorbeam la timpul prezent şi se pomenea folosind viitorul. („Ştiu că într-o zi va scrie asemenea carte!”) Un moment mai târziu, dându-şi seama de greşeală, adăuga: „Când am spus *va scrie* m-am gândit la cartea pe care o scrii acum – pe care evident o scrii, pentru că nimeni pe lume nu ar putea vorbi astfel despre o carte, dacă nu ar fi implicat trup şi suflet în ea. Poate că sunt prea explicit – scuză-mă”. Când se iveau asemenea mici crize, ne făceam că nu observăm. Şi râdeam din inimă. Râsul lui Ulric era întotdeauna cel mai spontan – şi cel mai vulgar, ca să spun aşa: „Ho, ho, izbucnea el, părând să spună: Ce mincinoşi încântători suntem noi! Şi eu fac faţă onorabil, zău aşa. Dar dacă mai stau mult cu voi, nici n-o să mai ştiu când mint şi când nu. Ho, ho, ho! Ha, ha, ha! He, he, he!” Şi se plesnea peste coapse şi îşi învârtea ochii în cap ca un negru, sfârşind printr-un plescăit al buzelor şi o rugă mută pentru un strop de rachiu… Cu alţi prieteni însă, lucrurile nu se desfăşurau la fel de lin. Aceştia erau înclinaţi să pună întrebări „impertinente”, cum le numea Mona. Sau deveneau agitaţi şi stânjeniţi, făcând eforturi disperate de a reveni pe *terra ferma.* Kroński, asemenea lui Ulric, făcea parte dintre cei ce cunoşteau regulile jocului. O făcea altfel decât Ulric, dar pe Mona o satisfăcea. *Putea avea*

încredere în el. Simţeam că aşa gândea. Necazul cu Kroński, însă, era că juca prea bine. Nu se mulţumea să fie un simplu complice, ci ţinea să improvizeze el însuşi. Acest zel, care nu era întru totul diabolic, ne împingea uneori la discuţii stranii – discuţii, bineînţeles, despre felul cum progresa acea carte mitică, Momentul critic se anunţa întotdeauna printr-o salvă de râs isteric – pornind de la Mona. Însemna că îşi pierduse controlul. Cât despre mine, nu prea făceam eforturi să ţin pasul cu ceilalţi, ca şi cum pe mine nu mă privea ce se întâmplă în această împărăţie a disimulării. Tot ce trebuia să fac era să-mi menţin o mină serioasă şi să pretind că totul e cuşer. Râdeam, dacă socoteam de cuviinţă, sau criticam ori îi corectam, dar niciun moment nu dădeam a înţelege, nici prin vorbe, nici prin gesturi sau aluzii, că era vorba doar de un joc…

Surveneau mereu mici întâmplări ciudate care împiedicau ca viaţa noastră să fie monotonă şi calmă. Uneori întâmplările se produceau simultan, ca nişte focuri de artificii. Să vorbesc mai întâi de dispariţia bruscă şi misterioasă a scrisorilor noastre de dragoste, pe care Mona le ascunsese într-o pungă mare de hârtie, în fundul dulapului de haine. Ne-a trebuit mai bine de o săptămână până am descoperit că femeia care venea din când în când la curăţenie aruncase punga la gunoi. Mona aproape că a leşinat când a auzit lucrul ăsta. „Trebuie să le găsim cu orice preţ!”, a hotărât. Dar cum? Gunoierul îşi făcuse de mult runda. Presupunând chiar că şi-ar fi amintit de locul unde le aruncase, acum erau, desigur, îngropate sub munţi de lături, în orice caz, ca s-o domolesc, m-am interesat unde e groapa de gunoi. O-Mara s-a oferit să mă însoţească. Groapa era la mama dracului, undeva prin Flatland, cred, sau poate că pe lângă Canarsie – un loc uitat de Dumnezeu, peste care plutea un fuior de fum. Ne-am străduit să găsim porţiunea unde omul descărcase în ziua aceea gunoiul. O sarcină nebunească, vă asigur. Dar îi explicasem totul şoferului maşinii de gunoi şi, mânat doar de propria mea voinţă, reuşisem să trezesc în bruta aceea un licăr de interes. A făcut tot ce-a putut ca să-şi

amintească, dar în zadar. Eu şi O-Mara ne-am pus pe treabă şi, cu ajutorul unor bastoane care arătau destul de elegant, am început să scormonim în mizerie. Am descoperit tot ce doriţi, numai scrisorile nu. O-Mara s-a străduit din răsputeri să mă convingă să nu car acasă un sac plin cu tot felul de rahaturi disparate. Pentru el, a găsit un etui frumos de pipă, deşi nu ştiu la ce-i trebuia, întrucât O-Mara nu fuma pipă, Iar eu m-am mulţumit cu un briceag din os ale cărui lame erau atât de ruginite, încât înţepeniseră şi nu se mai deschideau. Am băgat în buzunar şi o factură pentru o piatră de mormânt, emisă de administraţia cimitirului Woodiawn.

Mona a făcut o tragedie din pierderea scrisorilor de dragoste. Vedea un semn rău în acest incident. (Cu ani mai târziu, când am citit ce i s-a întâmplat lui Balzac în legătură cu scrisorile iubitei Madame Hańska, am retrăit cu intensitate episodul de mai sus.) A doua zi după vizita noastră la groapa de gunoi, am primit vizita cu totul neaşteptată a unui locotenent de poliţie.

Venise să o caute pe Mona, care, din fericire, nu era acasă. După câteva schimburi de politeţuri, l-am întrebat care-i baiul. Niciun bai, m-a asigurat. Voia doar să pună câteva întrebări. Mi-am exprimat mirarea că, eu fiind soţul legal, nu-mi cerea mie răspunsurile.

Nu părea doritor să se conformeze politicoasei mele sugestii.

— Când o aşteptaţi să se întoarcă? m-a întrebat.

I-am răspuns că nu ştiu. M-a întrebat apoi dacă se dusese la serviciu.

— Vreţi să ştiţi dacă are o slujbă?

A trecut peste întrebarea mea şi a continuat:

— Şi nu ştiţi unde s-a dus? Evident, mă trăgea de limbă. L-am asigurat că n-am nici cea mai vagă idee. Cu cât mă bombarda cu mai multe întrebări, cu atât mai mut eram eu. Dar încă nu aveam niciun indiciu despre ce era vorba.

În cele din urmă, însă, s-a făcut lumină. Când m-a întrebat dacă soţia mea era artistă, mi-a căzut fisa.

— Într-un fel, i-am răspuns, aşteptând întrebarea următoare.

— Mă rog, a urmat poliţistul, scoţând din buzunar o *Mezzo-tintă* şi vârându-mi-o sub nas. Poate că îmi puteţi spune ceva despre chestia asta.

— Sigur că da, am exclamat uşurat. Ce aţi dori să ştiţi?

— Mă rog, a început, pregătindu-se să guste o discuţie mai lungă, ce e asta? *Care-i învârteala?*

— Nu-i nicio învârteală, am răspuns zâmbind. Le vindem cinstit.

— Cui?

— Oricui. E ceva greşit în treaba asta?

A făcut o pauză ca să-şi scarpine ţeasta.

— Dumneata ai citit chestia asta? a întrebat, mergând direct la ţintă.

— Sigur că da. Eu am scris-o.

— Cum aşa? *Dumneata* ai scris-o? Credeam că *ea* e scriitoarea.

— Amândoi suntem scriitori.

— Dar e semnată cu numele ei.

— Adevărat. Avem un motiv personal s-o facem.

— Aşa, care va să zică?

Îşi învârtea degetele mari, încercând să gândească adânc. Îl aşteptam să rumege surpriza.

— Şi vă câştigaţi existenţa vânzând chestiile asta… bucăţile astea de hârtie?

— Încercăm şi noi.

La punctul ăsta, iat-o apărând pe Mona. I-am prezentat-o locotenentului, care era în civil. Spre mirarea mea, am auzit-o exclamând:

— De unde să ştiu eu că e într-adevăr locotenentul Morgan?

O întrebare cu totul lipsită de tact. Totuşi, locotenentul nu părea afectat; de fapt, se purta de parcă socotea foarte inteligent din partea ei să se intereseze de natura funcţiei lui. Îi răspundea cu tact şi civilitate.

— Şi acu, domnişoară, a început el, ignorând

informaţiile pe care i le dădusem eu, eşti bună să-mi spui de ce ai scris articolul ăsta? Amândoi am răspuns o dată:

— V-am spus că l-am scris eu! am strigat.

— Nu văd de ce ar trebui să dau explicaţii poliţiei, a ripostat Mona, fără să ia în seamă cuvintele mele.

— Dumneata l-ai scris, domnişoară… sau doamnă Miller?

— Da.

— Nu l-a scris ea, am stăruit eu.

— Ei, care din doi spune adevărul? a întrebat poliţistul pe un ton părintesc. Sau poate că l-aţi scris împreună?

— El n-are niciun amestec, a declarat Mona.

— Încearcă să mă apere, am protestat eu. Să nu credeţi un cuvânt din ce vă spune.

— Poate că dumneata încerci s-o aperi pe *ea,* şi-a dat cu părerea locotenentul.

Mona nu s-a mai putut abţine.

— Să *mă apere?* Ce vrei să spui? Ce-i în neregulă cu această… *această…* Nu ştia cum să numească piesa incriminatoare.

— N-am spus că ai comis un delict. Încerc doar să aflu ce anume te-a făcut s-o scrii.

M-am uitat de la Mona la locotenentul Morgan.

— Lăsaţi-mă pe *mine* să explic. Eu sunt cel care a scris-o. Am scris-o pentru că eram furios pe omenire, pentru că nu-mi place să văd nedreptăţi. Şi vreau ca oamenii să-şi dea seama de nedreptăţi. Asta răspunde la întrebare?

— Deci nu dumneata ai scris-o? a tras concluzia locotenentul Morgan, adresându-se Monei. Mă bucur să aflu. Nu-mi puteam imagina o domnişoară frumoasă ca dumneata scriind asemenea chestii.

Din nou Mona nu ştia ce să răspundă. Se aşteptase la altă reacţie.

— Domnule Miller, a continuat locotenentul cu o uşoară schimbare de ton. Am primit plângeri în legătură cu diatriba asta a dumitale, dacă pot s-o numesc astfel. E

incendiară. S-ar zice că eşti un radical. Ştim că nu eşti, altminteri n-ai locui într-o casă ca asta. Cunosc bine apartamentul în care stai. Pe vremuri, jucam cărţi aici, cu judecătorul şi cu prietenii lui.

Am început să mă relaxez. Ştiam că totul avea să se încheie cu sfatul agreabil să n-o mai fac pe agitatorul.

— De ce nu-i oferi domnului locotenent o băutură? am întrebat-o pe Mona. Sper că nu aveţi nimic împotrivă să luaţi un pahar cu noi, domnule locotenent. Bănuiesc că sunteţi în afara orelor de serviciu.

— N-am nimic împotrivă, acum că m-am lămurit ce fel de oameni sunteţi. Ştiţi, suntem obligaţi să urmărim lucrurile astea. Chestii de rutină. Aici e un cartier de oameni aşezaţi.

Am zâmbit ca şi cum aş fi vrut să-i spun că îl înţeleg perfect. Pe urmă, mi-a trecut prin minte, ca o săgeată, imaginea celuilalt poliţist în faţa căruia fusesem târât pe când eram doar un mucos. Amintirea acelui incident mi-a dat o inspiraţie. Golind un pahar de sherry, l-am măsurat din priviri pe locotenentul Morgan şi mi-am dat drumul ca o ciocârlie:

— Eu am ţinut de vechea circumscripţie 14, am început, zâmbindu-i radios, ca să-l înmoi. Poate că-i cunoaşteţi pe căpitanul Short şi pe locotenentul Oakley? Sau Jimmy Dunne? Desigur că vă amintiţi de Pat McCarren?

— Ori că-i cunosc! Eu provin din Geenpoint, a spus întinzându-şi mâna. Ei, ei, ce mică-i lumea! Acum ne cunoaştem de-adevăratelea.

— Apropo, nu preferaţi să beţi un whisky? Nu m-am gândit să vă întreb de la început. (Nu aveam whisky în casă, dar eram sigur că o să refuze.) Mona, unde-i sticla aceea de scotch?

— Nu, nu, a protestat poliţistul. Nici nu mă gândesc. Ce beau acum e perfect. Deci vii din circumscripţia 14… şi eşti scriitor? Spune-mi, ce altceva mai scrii în afară de… oh… în afară de astea? Ai scris şi cărţi?

— Câteva. O să vă trimit un exemplar din noua mea

carte de îndată ce o să iasă din tipografie.

— Foarte amabil din partea dumitale. Şi să-mi trimiţi şi cărţile soţiei dumitale, da? Ţi-ai ales o soţioară deşteaptă, trebuie să recunosc. Şi ştie cum să te apere.

Am mai sporovăit puţin despre vremurile de altă dată, şi pe urmă locotenentul Morgan a hotărât că e timpul să plece.

— Bun, o să trecem asta la dosar sub litera… cum ai zis că se cheamă chestiile astea?

— *Mezzo-tinte* l-a lămurit Mona.

— Bun. Deci la litera M. La revedere şi succes la scris! Dacă aveţi vreodată necazuri, ştiţi unde să mă găsiţi. Am dat mâna şi am închis încetişor uşa după el.

— Pfui! am exclamat aruncându-mă pe un scaun.

— Data viitoare când mai întreabă cineva, ţine minte *că eu* scriu *Mezzo-tintele.* Noroc că am venit la timp şi l-am mai prins. Tu nu ştii să te descurci cu asemenea oameni.

— Aveam impresia că m-am descurcat bine.

— Cu poliţia nu trebuie niciodată să fii sincer.

— Depinde. Trebuie să-ţi foloseşti discernământul.

— Nu poţi avea încredere în niciunul dintre ei, a ripostat Mona. Nu-ţi poţi îngădui să te porţi decent cu ei… Mă bucur că n-a fost de faţă O-Mara. În chestiuni din astea el e şi mai fraier decât tine.

— Zău dacă înţeleg de ce te plângi.

— Ne-am pierdut timpul cu el. Şi nu trebuia să-i oferi o băutură.

— Ascultă-mă, greşeşti. Poliţiştii sunt şi ei oameni. Nu sunt toţi nişte brute.

— Dac-ar avea câtuşi de puţină minte în cap, nu ar intra în poliţie. Niciunul dintre ei nu-i mai breaz.

— O.K. Hai să punem punct.

— Tu crezi că e o treabă încheiată – pentru că a fost drăguţ cu tine. Ăsta-i felul lor de a-ţi arunca praf în ochi. Acum suntem amândoi în evidenţa lor. Următoarea mişcare va fi să ne ceară să ne mutăm.

— Haide, haide!

— Foarte bine, om trăi şi-om vedea… *Porcul* aproape

c-a dat gata toată sticla!

Următorul incident derutant a avut loc câteva zile mai târziu, în ultimele săptămâni începusem să mă duc la dentist, care era un prieten, Doc Zabriskie, recomandat de Arthur Raymond. Puteai petrece ani întregi zăcând în sala lui de aşteptare. Metoda lui Zabriskie era să te ia cu încetul, câte puţin de fiecare dată. Adevărul e că-i plăcea să stea la palavre. Te ţintuia locului cu gura căscată şi fălcile sfredelite de durere, în timp ce el îţi împuia urechile.

Fratele lui, Boris, ocupa o încăpere alăturată, unde confecţiona punţi şi garnituri de dinţi falşi. Ambii erau pasionaţi jucători de şah şi, adeseori, trebuia să joc câte o partidă înainte de a se îndura să treacă la dinţii mei. Printre altele, Doc Zabriskie se dădea în vânt după box şi lupte greco-romane. Se ducea la toate meciurile mai importante. Asemenea multor alţi evrei din lumea profesioniştilor, era mare amator de muzică şi de literatură. Dar lucrul bun la el era că niciodată nu te presa să-i plăteşti. Era foarte îngăduitor mai cu seamă faţă de artişti, pentru care avea o adevărată slăbiciune.

Într-o zi i-am adus un manuscris pe care tocmai îl terminasem. Era un soi de glorificare, într-un stil foarte extravagant, a acelui mic Hercule, luptătorul grec din Loudos. Zabriskie l-a citit cât stăteam în scaun, cu gura căscată şi o durere de-mi săreau ochii. S-a extaziat de manuscris; imediat a trebuit să i-o arate fratelui Boris, apoi să-i telefoneze lui Arthur Raymond.

— Nu ştiu cum de-ai putut să scrii aşa ceva bun!

Pe urmă a sugerat că ar trebui să ne cunoaştem mai bine. Să ne întâlnim undeva într-o seară şi să aprofundam lucrurile. Am fixat o dată şi ne-am înţeles să ne întâlnim, după cină, la Cafe Royal. Au venit şi Arthur Raymond, Kroński şi O-Mara. Curând ni s-au alăturat şi alţi prieteni ai lui Zabriskie. Eram pe punctul de a ne termina seara la restaurantul românesc din capul străzii, când a apărut un bătrân bărbos, care vindea chibrituri şi şireturi de ghete. Nu ştiu ce m-a apucat dar, înainte de a mă putea înfrâna,

am început să-mi bat joc de nenorocit, bombardându-l cu întrebări la care nu putea răspunde, examinându-i minuţios şireturile, vârându-i cu sila un trabuc în gură şi, în general, purtându-mă ca un huligan şi un idiot. Toţi cei de la masă se uitau la mine cu mirare şi, până la urmă, cu severă dezaprobare. Bătrânului îi dăduseră lacrimile. Am încercat să-l iau peste picior şi i-am spus că, probabil, are o avere ascunsă pe undeva, într-o valiză jerpelită. A urmat o tăcere împietrită. Brusc, O-Mara m-a înşfăcat de braţ.

— Hai să plecăm de aici, te faci de râs, mi-a murmurat.

Apoi s-a întors către ceilalţi şi le-a explicat că, probabil, m-am îmbătat şi că o să mă conducă el acasă. A strecurat nişte bani în mâna bătrânului. Acesta din urmă şi-a ridicat pumnul şi m-a blestemat.

Numai ce-am dat colţul şi ne-am întâlnit nas în nas cu Sheldon, Sheldon nebunul.

— Domnu-*Miller!* a strigat întinzând ambele mâini şi zâmbindu-mi cu toţi dinţii de aur. Domnu-O-Mara!

Ai fi zis că suntem fraţii lui de mult pierduţi.

L-am luat fiecare de câte un braţ şi, astfel înlănţuiţi, am pornit spre râu. Sheldon nu mai putea de bucurie. Mi-a mărturisit că mă căutase în tot oraşul. Acum îi mergea bine. Avea un birou în apropiere de casa lui.

— Şi ce mai faceţi dumneavoastră, domnu-Miller?

I-am răspuns că scriu o carte.

Pe urmă şi-a desfăcut braţele de sub ale noastre, mi s-a plantat în faţă, cu mâinile încrucişate la piept şi o expresie ridicol de serioasă. Ochii îi erau pe jumătate închişi, buzele ţuguiate. Aşteptam, dintr-un moment în altul, să-i aud şuieratul ţâşnind dintre buzele strânse.

— Domnule Miller, a început vorbind rar şi sentenţios, de parcă invita întreaga omenire să-l asculte. Am dorit întotdeauna să scrieţi o carte. Sheldon înţelege. Da, înţelege.

A rostit cuvintele într-un mod iritant, proiectându-şi buza de jos în afară, şi scuturându-şi capul, în faţă şi în spate, cu violentă aprobare.

— Scrie despre Klondike, a intervenit O-Mara, gata întotdeauna să-l facă pe Sheldon să spumege.

— Nu, nu! a protestat Sheldon, cu un zâmbet viclean, şi agitându-şi degetul arătător sub nasurile noastre. Domnul *Miller* scrie o carte *mare.* Sheldon ştie.

Deodată, ne-a apucat pe amândoi de braţ, apoi şi-a slăbit strânsoarea şi şi-a dus degetul la buze:

— Ssst! S-a uitat de jur-împrejur, ca şi cum ar fi vrut să se asigure că nu ne aude nimeni. Pe urmă a făcut câţiva paşi de-a-ndărătelea, tot cu degetul ridicat. Îl mişca înainte şi înapoi, ca pe un metronom. Staţi aşa, a şoptit, ştiu eu un loc… Ssst!

— Nu ne ţine locului! l-a repezit O-Mara cu bruscheţe, dându-l la o parte şi trăgându-mă pe mine. Nu vezi că e beat?

Sheldon ne-a privit îngrozit.

— O, nu! a strigat. Nu, domnul *Miller* nu poate fi beat. S-a aplecat ca să mă privească în faţă. Nu, a repetat, domnul *Miller* nu o să se îmbete niciodată. Era nevoit acum să înainteze, să-şi mişte picioarele strâmb plantate în faţa noastră, dar cu degetul arătător încă ameninţător ridicat. O-Mara mergea din ce în ce mai repede. În cele din urmă Sheldon s-a oprit, permiţându-ne să ne îndepărtăm de el. Stătea imobil, cu braţele încrucişate la piept. Pentru ca, deodată, să înceapă să alerge după noi.

— Fiţi atenţi, ne-a şoptit când ne-a ajuns din urmă. Polacii sunt aici. Ssst! O-Mara i-a râs în faţă.

— Nu râde! l-a avertizat Sheldon.

— Ţi-a sărit o doagă, l-a repezit O-Mara.

Sheldon mergea pe lângă noi, atent şi precaut, de parcă ar fi călcat, cu picioarele goale, pe sticlă spartă. Câteva clipe a rămas tăcut. După care s-a oprit brusc, şi-a descheiat pardesiul şi haina, apoi, cu mişcări furişe, repezi, şi-a închis bine buzunarele vestei, ale sacoului şi, în cele din urmă, ale pardesiului. Şi-a proiectat din nou buza de jos în afară, şi-a mijit ochii sfredelitori până au ajuns ca două lame de cuţit, şi a pornit înainte, întreaga mascaradă s-a desfăşurat într-o tăcere înlemnită. Tot în tăcere, a

întins o mână şi şi-a răsucit inelele scânteietoare. Pe urmă şi-a vârât adânc ambele mâini în buzunare.

— Linişte! a murmurat, călcând acum şi mai precaut.

— E complet gaga, a comentat O-Mara.

— Ssst!

Am râs în barbă.

Sheldon a început acum să vorbească în şoaptă, aproape inaudibil, buzele abia de i se mişcau. Prindeam doar frânturi din ce spunea.

— Deschide gura mai tare! i-a poruncit O-Mara.

— Ssst!

Au urmat alte bazaconii mute. Întrerupte de câte un cooo sau eee! Totul punctat de strigăte scurte şi de acel infernal şuierat al lui. Era sinistru. Ne apropiam de rezervoarele de benzină şi de fantomaticele depozite de cherestea. Străzile pustii erau lugubre, funeste. Brusc, am simţit degetele lui Sheldon încleştându-mi braţul. De pe buzele subţiri, crăpate, i-a scăpat un soi de „oooh!”. Trăgea de braţul meu şi mişca din cap ca un cal care-şi scutură coama.

M-am uitat în jur. Pe trotuarul de peste drum, un beţiv se împleticea spre casă. O namilă de om, cu haina larg deschisă, fără cravată, fără pălărie. Din când în când se oprea şi slobozea câte o înjurătură porcoasă.

— Repede, repede! mă îndemna Sheldon, strângându-mi braţul.

— Ssst! E în ordine, l-am asigurat eu.

— E un polonez! mi-a şoptit, înfrigurat.

Tremura din cap până în picioare.

— Hai să ieşim pe bulevard, i-am cerut lui O-Mara. Nu vezi cât suferă?

— Da, da, a aprobat Sheldon. Mai bine să ieşim.

Ţinându-şi cotul lipit de corp, a întins o mână şovăielnică, tremurândă, în chip de semafor. Când am dat colţul, ritmul paşilor i s-a accelerat. Pe jumătate alergând, îşi clătina capul dintr-o parte în alta, temându-se, parcă, să nu ne ia cineva prin surprindere. Când am ajuns la staţia de metrou, ne-am despărţit de el. Dar nu înainte de a-i

scrie adresa mea pe o cutie de chibrituri. Mâinile îi tremurau, dinţii îi clănţăneau.

— Sheldon o să vă revadă în curând, ne-a asigurat, făcându-ne semne cu mâna.

S-a oprit în capul scărilor, s-a răsucit pe călcâie şi şi-a dus degetul la buze.

— Ssst! l-a îngânat O-Mara, cât de zgomotos a putut.

Sheldon a rânjit solemn. Apoi şi-a mişcat buzele frenetic, fără să scoată un sunet. Îmi făcea impresia că încerca să articuleze cuvântul „POLACI”. Avea, probabil, impresia că strigă.

— N-ar fi trebuit să-i dai adresa, m-a mustrat după aceea O-Mara. N-o să mai putem scăpa de el. E o pacoste. Când îl văd, mi se încrâncenează carnea pe mine.

O-Mara s-a scuturat ca un câine ud.

— Nu-i periculos. Dacă o să vină la noi, mă ocup eu de el. Şi-apoi, mie îmi place Sheldon.

— Asta-ţi seamănă.

— Ai văzut pietrele de pe degetele lui?

— Imitaţii, probabil.

— *Diamante* adevărate. Nu-l cunoşti pe Sheldon. Ascultă-mă, dac-ar fi nevoie, omul ăsta şi-ar da şi cămaşa de pe el pentru noi.

— Mai curând aş crăpa de foame decât să-l ascult vorbind.

— Mă rog, fa cum crezi. Ceva îmi spune că, într-o bună zi, s-ar putea să avem nevoie de acest domn Sheldon. Doamne, ce mai dârdâia când l-a văzut pe polonezul ăla beat.

O-Mara n-a răspuns.

— Pe tine te lasă rece, nu? Tu nu ştii ce înseamnă un pogrom.

— Parcă tu ştii, mi-a trântit-o O-Mara.

— Când mă uit la Sheldon, ştiu. Da, domnule, pentru mine amărâtul ăsta nu-i decât un pogrom ambulant. Dacă polonezul ăla s-ar fi legat de noi, Sheldon s-ar fi căcat în pantaloni.

Câteva seri mai târziu, nea vizitat Osiecki cu prieten

lui Louella o chema. Urâţenia ei flagrantă o făcea aproape frumoasă. Purta o rochie vernil şi pantofi de mătase, galbeni ca banana cu portocaliu. Era tăcută, stăpânită, şi complet lipsită de umor. Părea mai curând o infirmieră decât o logodnică.

Osiecki avea expresia fixă a unei măşti mortuare. Atitudinea lui spunea: „V-am promis să v-o aduc – poftim, v-am adus-o!” Ceea ce însemna că n-aveam decât să scoatem tot ce voiam de la ea, dar el nu o să mişte un deget. Venise să „şadă” şi să bea tot ce i se servea. Cât despre conversaţie, ne asculta pe toţi, ca şi cum îi puneam discuri la patefon. Era, însă, o conversaţie stranie, pentru că tot ce puteam extrage de la Louella era câte un *Da,* sau un *Nu,* sau un *Cred că da,* sau un *Poate.* Rânjetul lui Osiecki se lăţea întruna, de parcă voia să subînţeleagă „V-am spus eu!”. Cu cât bea mai vârtos, cu atât i se clătinau mai tare dinţii. Gura lui părea un cuib de sârme încâlcite şi de proteze mişcătoare. Orice mesteca, mesteca încet şi dureros. De fapt mai curând molfăia decât mesteca. De când îl văzusem ultima data, întreaga faţă i se spuzise, o erupţie care nu făcea decât să-i accentueze mina disperată. Când l-am întrebat dacă lucrurile s-au mai ameliorat, s-a întors spre Louella:

— Să vă spună ea, a mormăit.

Iar Louella a rostit:

— Nu.

— Tot aceleaşi necazuri?

Din nou s-a uitat la Louella. De asta dată, Louella a rostit;

— Da.

Apoi, spre surpriza noastră, Osiecki ne-a spus:

— Întrebaţi-o pe *ea* cum se simte.

După care şi-a lăsat capul în piept; câţiva stropi de salivă i-au picat în pahar. Şi-a scos o batistă şi, cu un efort evident, şi-a şters gura. Toţi ochii s-au îndreptat spre Louella. Nicio reacţie din partea ei decât că privea prin noi, prin fiecare dintre noi în parte. Ochii ei de un verde palid au devenit imobili, împietriţi. Ne năpădise o

puternică senzaţie de disconfort, de stingherealã, dar nu ştiam cum să rupem încremenirea. Deodată, de bunăvoie şi nesilită de nimeni, a prins a vorbi. Cu o voce joasă, monotonă, de parcă era hipnotizată. Privirea ei, care nu se clintise nicio clipă, era aţintită pe marginea poliţei căminului, chiar deasupra capetelor noastre. În rochia aceea teatrală vernil, cu ochii aceia verzi sticloşi, îţi dădea impresia stânjenitoare că ar fi un medium, Părul care, printr-o frapantă disonanţă, era superb, de o culoare chihlimbarie voluptuoasă, luxuriantă, îi cădea ca o cascadă pe umerii goi. Un moment lung, am încercat senzaţia tulburătoare că privesc un cadavru, un cadavru încălzit electric.

La început, nu am sesizat ce spunea cu vocea aceea incoloră, monotonă. Aveai senzaţia că auzi nişte valuri îndepărtate spărgându-se de o stâncă. Nu pomenea nici nume, nici locuri, nici timp. Treptat, am dedus că „el”, despre care vorbea, era logodnicul ei, Osiecki. Din când în când, furişam câte o privire spre el, ca să-i surprind reacţia, dar nu exista nicio reacţie. Rânjea neîntrerupt, ca un grilaj de azbest. Cu greu îţi puteai da seama că ea vorbea despre *el.* Esenţa monologului ei era că îl cunoştea de mai bine de un an şi că, orice ar spune prietenii lui, era convinsă că nu se schimbase cu nimic. Dar clădea clar a înţelege că e sărit. Fără cea mai mică modulaţie a glasului, a adăugat că, rară îndoială, şi ea e sărită. Nicio insinuare că ar fi din cauza lui. Nu, ci ca şi cum era vorba de o coincidenţă nefericită sau poate fericită. Nefericirea lui fusese cea care o atrăsese. Presupunea că-l iubeşte, dar nu avea cum să ştie precis, din moment ce reacţiile amândurora erau anormale. Prietenii lui, împotriva cărora nu avea nicio obiecţie, o considerau drept o influenţă nefastă. Poate că aşa şi era. Nu avusese niciun alt motiv să se ataşeze de el. Ea îşi câştiga singură existenţa şi, la nevoie, putea să aibă grijă de amândoi, Nu era nici fericită nici nefericită. Zilele treceau ca într-un vis, iar nopţile erau continuarea altui vis. Uneori îşi spunea că poate ar fi mai bine să se mute în alt oraş, dar alteori gândea că mutarea

nu ar schimba nimic. Era din ce în ce mai incapabilă să ia o hotărâre. Un soi de amurg se lăsase peste ei, un amurg care, dacă o auzeai pe ea, era destul de suportabil. În scurt timp aveau să se căsătorească; spera că prietenii lui nu se vor împotrivi prea tare. Cât despre păduchi, îi simţise şi ea; desigur, e posibil să fi fost imaginari, dar nu vedea care-i diferenţa între muşcături imaginare şi muşcături reale, mai ales când îţi lăsau urme pe piele. Eczema lui, pe care probabil că am observat-o, era ceva trecător – băuse prea mult în ultima vreme. Dar ea prefera să-l vadă beat decât chinuindu-se de moarte. Avea şi el părţile lui bune şi părţile lui rele, ca orice om. Îi părea rău că ea nu avea niciun fel de chemare spre muzică, dar se străduia să asculte discurile lui. Nu simţise niciodată vreo atracţie pentru artă, nici pentru muzică, nici pentru pictură sau literatură. Nimic nu o entuziasmase niciodată, nici măcar în copilărie. Viaţa ei fusese întotdeauna uşoară şi confortabilă, chiar dacă era anostă şi monotonă. Monotonia vieţii pe ea nu o afecta deloc. Se simţea la fel, fie că era singură, fie că era în societate…

Şi aşa îi zicea de zor înainte, nimeni dintre noi neavând inima sau mintea s-o întrerupă. Părea că aruncase un soi de vrajă asupra noastră. Dacă un cadavru ar putea vorbi, atunci femeia asta era un perfect cadavru vorbitor. Cu excepţia faptului că buzele i se mişcau şi emiteau sunete, în rest era total neînsufleţită.

O-Mara a fost cel care a rupt vraja. I s-a părut că a auzit pe cineva la uşă. A sărit în picioare şi a deschis larg uşa. Nu era nimeni, nimic altceva decât întunericul deplin. Am observat capul Louellei tresărind când s-a deschis uşa. Dar în clipa următoare trăsăturile i s-au relaxat din nou, ochii i-au înlemnit.

— Mai vrei o băutură? a întrebat-o Mona.

— Da, mai vreau, a răspuns.

O-Mara de-abia se aşezase şi era pe cale să-şi mai toarne şi el un pahar, când s-a auzit o bătaie timidă în uşă. A sărit iar. Mona a scăpat din mână paharul pe care i-l oferea Louellei. Numai Osiecki a rămas impasibil. M-am

dus la uşă şi am deschis-o încet. Iată-l pe Sheldon, cu pălăria în mână.

— Tu ai fost şi acum un minut? l-am întrebat.

— Nu, acum am venit.

— Eşti sigur? l-a întrebat O-Mara.

Sheldon i-a ignorat întrebarea şi a intrat.

*„Sheldon*a spus, privind de la unul la celălalt, şi înclinându-se scurt în faţa fiecăruia. Şi fiecare în parte îi răspundea închizând ochii şi deschizându-i de îndată ce Sheldon revenea la poziţia verticală.

L-am poftit să ia loc şi i-am oferit o băutură.

— Sheldon nu refuză niciodată, a răspuns solemn, cu ochi strălucitori. Zvârlindu-şi capul pe spate, a golit paharul de sherry dintr-o înghiţitură. Apoi a plescăit zgomotos din buze, şi-a fluturat pleoapele, şi ne-a întrebat cum stăm cu sănătatea. În chip de răspuns, am râs cu toţii, cu excepţia Louellei, care a zâmbit cu gravitate. Sheldon a încercat şi el să râdă, dar n-a reuşit decât să schiţeze o grimasă sinistră, ceva ca un lup care-şi linge botul.

Osiecki i-a rânjit lui Sheldon în faţă. Părea să intuiască în el un spirit înrudit.

— Cum a spus că-l cheamă? a întrebat el adresându-se lui O-Mara. Sheldon şi-a repetat numele cu o voce firavă, lăsându-şi privirile în pământ.

— Dar nu ai şi un nume de botez? l-a întrebat Osiecki, de astă dată direct.

— Doar Sheldon.

— Dar eşti polonez, nu-i aşa? a continuat Osiecki tot mai animat.

— Sunt *născut* în Polonia, a răspuns Sheldon, tărăgănându-şi cuvintele, ca să nu poată exista vreo posibilitate de neînţelegere. Dar sunt mândru să afirm că *nu* sunt polonez.

— Mă rog, eu unul sunt pe jumătate polonez, a reluat Osiecki pe un ton amabil, dar zău că nu ştiu dacă sunt mândru sau nu.

Sheldon şi-a ferit pe loc ochii şi şi-a lipit strâns buzele, de parcă s-ar fi temut să nu rostească vreun

blestem. Mi-a prins privirea şi mi-a adresat un zâmbet dureros. Un zâmbet care voia să spună: „Fac tot ce-mi stă în putinţă să mă port decent în prezenţa prietenilor dumitale, deşi miros sânge polonez”.

— N-o să-ţi facă niciun rău, l-am asigurat eu.

— Despre ce-i vorba? a strigat Osiecki. Ce-am făcut?

Sheldon s-a ridicat brusc în picioare, s-a împieptoşat, s-a încruntat, apoi a adoptat cea mai histrionică dintre pozele lui.

— Sheldon nu se teme, a început el, aspirând aerul la fiecare cuvânt pe care-l şuiera. Dar Sheldon nu doreşte să discute cu un polac. După aceste cuvinte a făcut o pauză şi, fără să-şi mişte trupul, şi-a răsucit capul până la limita extremă, apoi l-a readus în poziţie dreaptă, asemenea unei păpuşi mecanice. Şi-a închis ochii pe jumătate, şi-a proiectat în afară buza de jos şi, când a revenit la poziţia de „Drepţi”, şi-a ridicat mâna, cu arătătorul întins.

— Ssst! a făcut O-Mara.

— SSST! a răspuns Sheldon, coborând mâna ca să-şi ducă degetul la buze.

— Ce mai e şi asta? a strigat Osiecki, înveselit de întreaga performanţă.

— Acum va vorbi Sheldon. *După aceea pot vorbi şi polacii.* Aici n-au ce căuta huliganii. Am sau nu dreptate, domnule Miller? Linişte, vă rog! Şi din nou şi-a răsucit capul pe tulpină, ca o păpuşă mecanică. Cândva s-a întâmplat ceva teribil! Scuzaţi-mă dacă pomenesc de astfel de lucruri în faţa doamnelor şi domnilor. Dar omul ăsta – şi i-a aruncat o privire fioroasă lui Osiecki – m-a întrebat dacă sunt polonez. Pfui! (Şi a scuipat pe podea.) Şi că *ar trebui* să fiu polonez – pfui! (Şi a scuipat din nou pe podea.) Scuzaţi-mă, Madame, doamnă Miller – şi i-a făcut Monei o plecăciune ironică – dar când aud cuvântul „polonez”, trebuie să scuip. *Pfui!* (Şi a scuipat a treia oară.)

Apoi a făcut o pauză, inspirând adânc, ca să-şi poată umfla pieptul la dimensiunea potrivită. Şi ca să acumuleze veninul secretat de glandele lui. Falca de jos îi tremura,

ochii îi aruncau săgeţi negre de ură. Corpul a început să i se îndrepte, rigid, de parcă ar fi fost confecţionat din verigi compresate: nu avea decât să se destindă pentru ca să sară de cealaltă parte a străzii.

— Are de gând să mă ia la pumni, a strigat Osiecki sincer alarmat. O-Mara a sărit în picioare ca să-i ofere lui Sheldon un pahar de sherry. Sheldon a răsturnat, cu latul palmei, paharul, de parcă ar fi alungat o muscă. Lichiorul s-a vărsat peste frumoasa rochie vernil a Louellei. Fata nici nu s-a sinchisit. Osiecki părea din ce în ce mai agitat. S-a întors disperat spre mine, implorându-mă:

— Spune-i că vorbele mele erau perfect inofensive, m-a rugat.

— Un polonez nu se scuză niciodată, a declarat Sheldon, cu privirea aţintită drept în faţă. Un polonez ucide, torturează, violează, dă foc femeilor şi copiilor – dar niciodată nu spune „îmi pare rău", Bea sânge, sânge de om – şi se roagă în genunchi, ca un animal. Fiecare cuvânt pe care îl rosteşte e o minciună sau o capcană. Se ghiftuieşte ca un câine, şi se cacă în pantaloni, se spală cu cârpe soioase, îţi borăşte sub nas. Sheldon se roagă noapte de noapte ca Dumnezeu să-i pedepsească. Atâta timp cât va mai exista un singur polonez viu, vor curge lacrimi şi jalea va dăinui. Sheldon nu are milă de polonezi. Trebuie să moară cu toţii, ca porcii… bărbaţi, femei şi copii. Sheldon o spune… pentru că el *îi cunoaşte.*

Ochii lui, care, când începuse să vorbească, fuseseră pe jumătate închişi, erau acum strâns lipiţi. Vorbele i se desprindeau de pe buze, fiecare dintre ele presată parcă de nişte foale. Saliva i se adunase la colţurile gurii, dându-i o înfăţişare de epileptic.

— Opreşte-l, Henry, *te* rog, mă implora Osiecki.

— Da, Val, te rog, fă ceva! striga şi Mona. Lucrurile au mers prea departe.

— Sheldon! am răcnit la el, sperând să-l zgâlţâi.

Dar a rămas neatins, în poziţie de drepţi, de parcă nici nu mă auzise. M-am ridicat, l-am apucat de braţe şi l-am scuturat uşor.

— Haide, haide, Sheldon, i-am spus cu blândeţe, încetează!

L-am scuturat mai vârtos.

Ochii lui Sheldon s-au deschis încet, tremurat, a privit buimac în jur, ca şi cum ieşise dintr-o transă.

Un zâmbet bolnăvicios i se lăţea pe faţă, de parcă tocmai îşi vârâse un deget în gât şi vomitase o porţie de otravă.

— Acum ţi-ai revenit, da? l-am întrebat, trăgându-i o palmă răsunătoare pe spinare.

— Scuzaţi-mă, s-a bâlbâit clipind şi tuşind, asta-i vina polacilor. Totdeauna îmi provoacă greaţă.

— Aici nu-i niciun polac, Sheldon. Domnul ăsta, am adăugat arătând spre Osiecki, e calmuc. Vrea să-ţi strângă mâna.

Sheldon şi-a întins mâna, de parcă nu-l mai văzuse până atunci pe Osiecki şi s-a recomandat solemn*; „Sheldon”.*

— Mă bucur să te cunosc, a rostit Osiecki, înclinându-se uşor în faţa lui. Nu vrei să bei ceva? şi i-a oferit un pahar.

Sheldon şi-a dus paharul la buze şi a sorbit uşor, precaut, de parcă nu era sigur dacă băutura e inofensivă.

— E bună? a întrebat radios Osiecki.

— *Ausgezeichnet,* a răspuns Sheldon, plescăind din buze.

Şi-a lins buzele, nu pentru că s-ar fi delectat, ci ca să-şi arate bunele maniere.

— Eşti un vechi prieten al lui Henry? l-a întrebat Osiecki, încercând stângaci să-şi croiască drum în graţiile lui Sheldon.

— Mister *Miller* e prietenul tuturor, a urmat răspunsul.

— A lucrat pentru mine, am explicat eu.

— A, înţeleg. Acum mi-e clar, a exclamat Osiecki, părând neobişnuit de uşurat.

— În prezent are afacerea lui proprie, am adăugat.

Sheldon a zâmbit cu gura până la urechi şi a început

să-şi joace inelele pe degete.

— O afacere *legală,* a precizat el, frecându-şi mâinile ca un cămătar. După care, şi-a scos de pe deget un inel şi l-a vârât sub ochii lui Osiecki. Un inel cu un rubin mare, Osiecki l-a examinat admirativ şi i l-a pasat Louellei. Între timp, Sheldon şi-a scos alt inel şi i l-a dat Monei să-l examineze. De astă dată era un smarald uriaş. Sheldon a aşteptat câteva minute ca să observe efectul procedeului său. Pe urmă, şi-a scos ceremonios alte două inele de pe degete, amândouă cu diamante. Pe acestea le-a depus în mâna mea. După care şi-a dus degetele la buze şi a scos un „ssst!”

În timp ce ne extaziam cu toţii în faţa pietrelor, Sheldon a început să se scotocească în buzunarul vestei şi a scos un pacheţel învelit în hârtie de mătase. L-a desfăcut şi i-a turnat conţinutul în palmă. Cinci sau şase pietre scânteiau de ne luau ochii, pietre mici dar extraordinar de strălucitoare. Le-a înşirat cu grijă pe masă, după care s-a scotocit în celălalt buzunar al vestei. De astă dată a scos un colier de perle micuţe, superbe, cum nu mai văzusem niciodată.

După ce ne-a desfătat ochii cu aceste comori, a arborat din nou una din pozele lui derutante, pe care a menţinut-o un timp impresionant de lung, apoi şi-a înfundat mâna în buzunarul hainei, şi a scos un portofel lung, din piele. L-a desfăcut în aer, ca un prestidigitator, după care a început să scoată, una câte una, bancnote de toate valorile, din vreo douăsprezece valute diferite. Erau bani reali, şi aveam motive să cred că reprezentau vreo câteva mii de dolari.

— Nu ţi-e frică să circuli cu toată averea asta în buzunare? A întrebat cineva.

Fluturându-şi degetele în aer, de parcă ar fi atins mici clopote, a răspuns sentenţios:

— Sheldon ştie să se apere.

— Ţi-am spus eu că-i nebun, a observat O-Mara.

Ignorând remarca, Sheldon a continuat:

— În ţara asta nimeni nu-l supără pe Sheldon, Asta-i

o ţară civilizată. Sheldon îşi vede de treburile lui... Nu-i aşa, domnu-Miller?

S-a oprit ca să-şi umfle pieptul. Apoi a adăugat:

— Sheldon este întotdeauna politicos, chiar şi cu negrii.

— Dar, Sheldon...

— Stai să vezi! a strigat. Linişte, vă rog!

După care, cu un licăr misterios în ochii lui de viezure, şi-a deschis cămaşa, a făcut câţiva paşi îndărăt până când a atins fereastra cu spatele, a tras de o panglică neagră care-i atârna de gât şi, cât ai zice peşte, a scos un şuierat asurzitor dintr-un fluier de poliţie spânzurat de panglică. Zgomotul ne-a spart timpanele. Era coşmaresc.

— Smulge-i-l! am urlat când Sheldon a dat din nou să ridice fluierul la buze...

O-Mara i-a înşfăcat fluierul.

— Repede, ascundeţi totul! a zbierat. Dacă vin poliţiştii, cum dracuo să le explicăm de unde vine toată prada asta?

Osiecki a strâns laolaltă inelele, bancnotele, portofelul şi pietrele, le-a vârât calm în buzunar şi s-a aşezat cu braţele încrucişate la piept, aşteptând sosirea poliţiei.

Sheldon ne privea dispreţuitor şi zeflemitor.

— N-au decât să vină, a spus înălţându-şi nasul în vânt, cu nările fremătânde. Lui Sheldon nu-i este frică de poliţie.

O-Mara se grăbea să vâre fluierul la loc în sânul lui Sheldon, să-i încheie cămaşa, apoi vesta şi haina. Sheldon îl lăsa, de parcă ar fi fost un manechin care era îmbrăcat pentru o vitrină.

Dar nu-şi dezlipea ochii de la Osiecki.

După câteva momente s-a auzit soneria. Mona s-a repezit la uşă. Era, într-adevăr, poliţia.

— Vorbiţi între voi! ne-a poruncit O-Mara.

Şi-a ridicat glasul de parcă era antrenat într-o discuţie în contradictoriu. Eu i-am răspuns pe acelaşi ton, fără să-mi pese de ce spuneam. În acelaşi timp i-am făcut

semn lui Osiecki să intre în discuţie. Dar n-am putut obţine de la el altceva decât un rânjet, în pauzele disputei simulate, o auzeam pe Mona protestând că noi nu ştim nimic despre un fluier de poliţie. N-am auzit absolut nimic, repeta, O-Mara turuia ca o coţofană, schimbându-şi mereu glasul şi intonaţia. Printr-un cod surdo-mut, mă îndemna frenetic şi pe mine să procedez la fel. Dacă poliţiştii ar fi intrat în casă în acel moment, ar fi asistat la o comedie absurdă. În mijlocul căreia am izbucnit în râs, forţându-l astfel pe O-Mara să-şi dubleze eforturile. Louella, desigur, rămăsese nemişcată ca o piatră. Osiecki urmărea spectacolul ca dintr-un stal de circ. Se simţea perfect degajat; ba chiar radios. Cât despre Sheldon, nici nu s-a clintit. A rămas locului, cu toţi nasturii încheiaţi, aşteptându-l parcă pe vitrinier să-i aranjeze braţele şi picioarele, l-am făcut în repetate rânduri semn să vorbească, dar rămânea impermeabil, distant, dispreţuitor, cu spatele lipit de fereastră.

În cele din urmă, am auzit uşa închizându-se şi pe Mona reintrând grăbit.

— Idioţii! a exclamat.

— De câte ori îmi folosesc fluierul, sosesc, ne-a informat Sheldon indiferent.

— Sper să nu ne trezim şi cu proprietarul pe cap, am spus eu.

— Au plecat pentru weekend, a observat Mona.

— Eşti sigură că n-au rămas copoii pe afară? a întrebat O-Mara.

— S-au cărat, l-a asigurat Mona. Sunt sigură. Doamne, nimic nu-i mai rău ca un dobitoc – decât doar doi dobitoci. Credeam că n-o să-i mai conving că n-am auzit nimic.

— De ce nu i-ai chemat înăuntru? a întrebat Osiecki. Aşa trebuie procedat.

— Da, a confirmat Louella, noi aşa procedăm.

— A fost o farsă grozavă, a rânjit Osiecki. Faci mereu jocuri din astea? E nostim, Sheldon al vostru.

S-a ridicat alene de pe scaun şi a răsturnat comorile

pe masă. Pe urmă s-a îndreptat către Sheldon şi l-a întrebat:

— Pot să mă uit puţin la fluierul ăla?

O-Mara a sărit brusc în picioare, gata să-l imobilizeze pe Sheldon.

— Fire-ai să fii! Nu începe iar!

Sheldon şi-a înălţat braţele, cu palmele ridicate, ca pentru a ne stăvili.

— Linişte! a murmurat, ducându-şi mâna dreaptă la buzunarul din spate al pantalonilor. Astfel, cu o mână întinsă prohibitiv şi cu cealaltă pe şold, dar ascunsă de poalele hainei, ni s-a adresat liniştit şi sobru: Şi dacă pierd fluierul, îmi rămâne ăsta. Când a rostit aceste cuvinte, a scos un revolver şi l-a îndreptat spre noi. L-a ţintit spre fiecare în parte, şi nimeni nu a cutezat să facă o mişcare sau să emită un sunet de teamă ca mâna lui să nu apese automat pe trăgaci. Când s-a convins că ne-a impresionat în suficientă măsură, Sheldon a vârât, cu încetineală, revolverul în buzunarul din care l-a scos. Mona s-a dus direct în baie. După o clipă m-a chemat şi pe mine. M-am scuzat şi m-am dus să văd ce vrea. Aproape că m-a tras înăuntru, apoi a închis şi a încuiat uşa.

— *Te implor,* mi-a şoptit, scoate-i pe toţi din casă, dă-i afară, mi-e teamă că o să se întâmple ceva rău.

— *Asta* vrei? în ordine, i-am răspuns, dar fără tragere de inimă.

— *Te rog,* scoate-i imediat! Sunt nebuni de legat, cu toţii.

Am lăsat-o încuiată în baie şi m-am întors la grup. Sheldon îi arăta acum lui Osiecki un cuţit cu aspect ucigaş, pe care-l purta de asemeni asupra lui. Osiecki îi încerca lama cu degetul mare.

Le-am explicat că Monei i s-a făcut rău şi c-ar fi mai bine să spargem gaşca. Sheldon s-a oferit să se repeadă să telefoneze unui doctor. În cele din urmă am reuşit să-i scot din casă.

Osiecki promiţând să aibă grijă de Sheldon, iar acesta din urmă protestând că-şi poate purta singur de

grijă. Mă aşteptam să aud din nou fluierul. Mă întrebam ce ar spune poliţiştii dacă i-ar goli buzunarele lui Sheldon. Dar niciun sunet nu a ştirbit tăcerea.

În timp ce mă dezbrăcam ca să mă culc, mi-au căzut ochii pe mica scrumieră indiană de alamă, care îmi plăcea la nebunie, Era unul dintre obiectele pe care le selectasem în ziua când am cumpărat mobila; speram să o păstrez toată viaţa. O ţineam în mână şi o examinam pentru a nu ştiu câta oară, şi mi-am dat seama că niciun lucru din casă, absolut niciunul nu aparţinea trecutului, trecutului meu. Totul era nou-nouţ. Şi în clipa aceea m-am gândit la mica nucă chinezească pe care o păstrasem încă din copilărie într-o puşculiţă din metal, pe poliţa căminului de acasă. Nu mai ţin minte cum am intrat în posesia acelei nuci; probabil că mi-o adusese vreo rudă care s-a întors din mările Sudului. Din când în când, deschideam puşculiţa, care nu conţinea niciodată mai mult de câteva pence, scoteam nuca şi o jucam între palme. Era netedă ca antilopa, de o culoare roşcat-gălbuie şi cu o bandă neagră în locul unde cele două jumătăţi de coajă se întâlneau. Nu mai văzusem în viaţa mea o astfel de nucă. Câteodată o ţineam în buzunar zile şi săptămâni în şir, nu ca să-mi poarte noroc, ci pentru că-mi plăcea s-o pipăi. Pentru mine era un obiect încărcat de mister şi eram mulţumit s-o las în misterul ei. Că avea o veche istorie, că trecuse prin multe mâini, că străbătuse lumea în lung şi-n lat, nu aveam nicio îndoială. De asta îmi era atât de preţioasă. Într-o zi, după ce mă căsătorisem cu Maude, m-a apucat un asemenea dor de micul meu fetiş, încât am făcut un drum special la locuinţa părinţilor mei, ca să-l recuperez. Spre mirarea şi dezamăgirea mea, am fost informat că mama dăduse nuca mea unui băieţaş din vecini, căruia îi plăcuse jucăria. *Care băiat?* am vrut să ştiu. Dar mama nu-şi mai putea aduce aminte. Găsea că-i o prostie din partea mea să mă arăt atât de preocupat de un asemenea fleac. Am vorbit despre una şi alta, aşteptând să vină tata şi să luăm masa împreună.

— Şi unde-i micul meu teatru? am întrebat la un moment dat. Şi pe ăsta l-ai dat?

— De mult, mi-a răspuns mama. Îl ţii minte pe micul Arthur care locuia în blocul de vizavi? Era nebun după teatrul tău.

— Şi i l-ai dat *lui?*

Niciodată nu-mi plăcuse micul Arthur. Era bleg din născare. Dar maică-mea îl găsea extraordinar, ce maniere frumoase! şi aşa mai departe.

— Şi crezi că-l mai are? m-am interesat.

— Cum să-l mai albă? Acum e şi el om în toată firea, presupun că nu se mai joacă.

— Nu se ştie. Poate că am să mă reped până la el să văd.

— S-au mutat.

— Şi bănuiesc că nu cunoşti noua lor adresă?

Fireşte că n-o cunoştea, sau, mai curând, refuza să mi-o dea. Ce stupiditate din partea mea să vreau înapoi toate flecuşteţele alea, îmi repeta.

— Ştiu, i-am răspuns, dar aş da orice să le văd din nou.

— Aşteaptă până o să ai şi tu copii, şi atunci o să le cumperi jucării frumoase.

— Nu poate exista un teatru mai frumos decât acela pe care l-am avut eu, am protestat vehement.

I-am ţinut o lungă dizertaţie despre unchiul meu Ed Martini, căruia îi luase luni şi luni de zile ca să mi-l confecţioneze. În timp ce-i vorbeam, vedeam din nou teatrul, la poalele pomului de Crăciun. Revedeam şi micii mei prieteni, careveneau întotdeauna la noi de sărbători – îi vedeam aşezaţi în cerc pe jos urmărindu-mă cum manipulam dispozitivele care ţineau de teatru.

Unchiul meu se gândise la toate, nu numai la schimbările de scenă şi de personaje, dar şi la luminile rampei, la cortină, culise, fundal, tot ce era imaginabil. În fiecare Crăciun, până când am împlinit şaisprezece sau şaptesprezece ani, scoteam teatrul la vedere. Şi astăzi aş mai fi putut să mă joc cu el, ba chiar cu mai multă pasiune decât în copilărie, atât era de frumos, de perfect, de complex. Dar fusese dat şi nu aveam să-l mai văd

niciodată. Şi, cu siguranţă, niciodată nu voi mai putea găsi asemenea jucărie, pentru că fusese confecţionată cu dragoste şi cu o răbdare pe care nimeni dintre cei de azi nu pare să o mai posede. Lucru ciudat, îmi spuneam, pentru că Ed Martini fusese întotdeauna socotit un bun de nimic, care-şi pierdea timpul, bea prea mult şi vorbea prea mult. Dar ştia el ce anume poate face fericit un copil! Nimic din copilăria mea nu s-a păstrat. Trusa cu unelte fusese donată la un bazar de binefacere. Cărţile de poveşti fuseseră date altui puşti care mi-era antipatic. Îmi imaginam ce făcuse cu frumoasele mele cărţi. Dar lucrul cel mai exasperant era că maică-mea refuza să facă cel mai mic efort pentru a mă ajuta să le recuperez. Despre cărţi, de pildă, afirma că le citisem de atâtea ori, încât probabil că le ştiam pe de rost. Nu putea, nu voia să înţeleagă că doream să le posed fizic. Poate că, în mod inconştient, mă pedepsea pentru uşurinţa şi nepăsarea cu care acceptasem darurile în copilărie.

(Dorinţa de a întări legăturile care mă ataşau de trecut, de minunata mea copilărie, devenea tot mai intensă. Cu cât mai insipidă şi mai dezgustătoare îmi apărea realitatea de zi cu zi, cu atât mai mult glorificam zilele de aur ale copilăriei. Pe măsură ce trecea timpul, realizam tot mai clar că întreaga mea copilărie fusese o lungă sărbătoare, un carnaval al tinereţii. Nu pentru că m-aş fi simţit îmbătrânind, ci, pur şi simplu, pentru că îmi dădeam seama că pierdusem ceva preţios.)

Simţământ care a devenit mai pregnant când tatăl meu, gândind că-mi reînvie amintiri plăcute, îmi tot povestea despre isprăvile vechiului meu tovarăş de joacă, Tony Marella.

— Chiar săptămâna trecută am citit ceva despre el în *The Chat,* începea tata.

Întâi îmi povestea despre performanţele atletice ale lui Tony Marella; cum, de exemplu, câştigase maratonul şi aproape că picase mort. Pe urmă îmi vorbea despre clubul pe care-l organizase Tony Marella şi cum îşi propunea el să-i ajute pe băieţii săraci din cartier. Şi întotdeauna

articolele din ziar erau însoţite de câte o fotografie a lui. După fiţuica *The Chat,* care era un săptămânal local, au început curând să vorbească despre el şi cotidianele din Brooklyn. Era o figură, ce mai, şi avea să se audă despre el. Da, n-ar fi fost de mirare dacă în curând o să alerge în cursa Alderman. Şi aşa mai departe… Fără îndoială, Tony Marella era noua stea de pe firmamentul secţiunii Bushwick. A pornit de jos, a depăşit toate handicapurile, a reuşit să intre la Facultatea de Drept; era un exemplu strălucit a ceea ce poate ajunge fiul unui imigrant sărac în această glorioasă ţară a tuturor posibilităţilor.

Oricât de mult ţineam la Tony Marella, îmi făcea greaţă să-i aud pe părinţii mei extaziindu-se în legătură cu el. Îl cunoşteam pe Tony din şcoala primară; eram în aceeaşi clasă şi amândoi am terminat şcoala ca fruntaşii clasei. Tony trebuise să se lupte pentru tot ce a obţinut, pe când cu mine a fost exact invers. El era un băiat dur, rebel, ale cărui instincte animalice îi înnebuneau pe profesori. Faţă de ceilalţi băieţi se purta ca un lider înnăscut. Ani de zile îi pierdusem urma. Mi-l scosesem cu totul din minte. Şi într-o seară de iarnă, când mă înfruntam cu nămeţii, l-am întâlnit. El se ducea la o întrunire politică, iar eu, eu mă duceam la o întâlnire cu o blondă zăpăucă. Tony a încercat să mă convingă să-l însoţesc la întrunire, spunea că o să-mi facă bine. I-am râs în faţă. Uşor agasat, a început să discute politică, m-a anunţat că are de gând să reformeze Partidul Democrat din districtul nostru, adică din districtul copilăriei noastre. Din nou am râs, de astă dată aproape jignitor. La care, Tony mi-a strigat:

— Peste vreo doi ani ai să mă votezi. Ascultă ce-ţi spun. În partid e nevoie de oameni ca mine.

— Tony, i-am răspuns, eu n-am votat niciodată şi nici nu cred că voi vota vreodată. Dar dacă ţinteşti la administraţie, s-ar putea să fac o excepţie. Nimic nu mi-ar plăcea mai mult decât să te văd Preşedintele Statelor Unite. Ai face onoare Casei Albe. El credea că glumesc, dar adevărul e că vorbeam serios. În mijlocul acestei discuţii, Tony a pomenit numele posibilului său rival,

Martin Malone.

— *Martin Malone!* am exclamat. Doar n-o fi Martin Malone *al nostru?*

— Ba chiar el, m-a asigurat Tony.

Când am auzit cine era figura cea mai proeminentă a Partidului Republican am rămas cu gura căscată de uimire. Capul ăla pătrat! Cum de s-a ridicat atât de sus? Tony mi-a explicat că datorită influenţei tatălui lui Malone. Mi-l aminteam bine pe bătrân; era un om destoinic şi un politician onest, ceea ce constituia o raritate. Dar fiul! Vai de mine, Martin, cu patru ani mai mare decât noi, era întotdeauna coada clasei. Se şi bâlbâia îngrozitor, cel puţin în copilărie. Şi nătărăul ăsta era acum o figură de vază în politica locală.

— Vezi de ce mă lasă rece politica? i-am spus.

— Greşeşti, Henry, mi-a răspuns Tony, vehement. Ai vrea să-l vezi pe Martin Malone devenind congresman al districtului nostru sau al oricărui alt district?

— Ca să-ţi spun sincer, am replicat, nu mă interesează nici cât negru sub unghie cine devine sau nu congresman, al oricărui district. Nu are cea mai mică importanţă. Nu are importanţă nici măcar cine e preşedinte. Nimic nu are importanţă. Ţara nu-i condusă de căcaţii ăştia.

— Henry, eşti iremediabil pierdut. Eşti un anarhist din cap până-n picioare. Şi cu aceste cuvinte ne-am despărţit, ca să nu ne mai întâlnim decât peste ani de zile.

Bătrânul a încetat să mai ridice în slăvi virtuţile lui Tony. Ştiam, desigur, că tatăl meu nu intenţiona decât să mă scuture puţin. Ştiam că, după ce isprăvea discursul despre Tony Marella avea să mă întrebe cum mai merge scrisul meu, dacă am reuşit să vând ceva din ce am scris, şi aşa mai departe. Şi când le comunicam că până acum nu survenise nimic important în activitatea mea, mama îmi arunca una din privirile ei triste, piezişe, de parcă mă compătimea pentru ignoranţa mea şi, uneori, adăuga cu glas tare că eu am fost întotdeauna cel mai strălucit elev din clasă, că mi se deschiseseră toate posibilităţile şi, cu

toate acestea, optasem pentru cariera nebunească de scriitor.

— Dacă ai putea măcar să scrii ceva pentru *Saturday Evening Post!* se văita.

Sau, ca să mă pună într-o situaţie şi mai grotescă, adăuga:

— Sau poate că *The Chat* ţi-ar accepta o povestire! (întâmplător, tot ce scriam era pentru ea „povestire”, deşi îi explicasem de zeci de ori că eu nu scriu povestiri. „Mă rog, orice ar fi”, era concluzia ei finală.)

La plecare, am întrebat-o:

— Eşti sigură că n-a mai rămas nimic din lucruşoarele mele? Răspunsul a fost:

— Uită de prostiile astea!

Afară, când stătea la gard făcându-mi semne de bun-rămas, urma o ultimă săgeată veninoasă:

— Nu crezi c-ai face mai bine să renunţi la scris şi să-ţi iei o slujbă? Pe an ce trece, nu întinereşti, Henry, ştii? S-ar putea să ajungi bătrân înainte de a ajunge celebru.

Plecam muşcat de regrete că nu le oferisem o seară mai plăcută. În drum spre staţia vagoanelor suspendate, trebuia să trec prin faţa casei lui Tony Marella. Tatăl lui încă mai ţinea un mic atelier de pingelit, în odaia din faţa casei. Tony înflorise direct din magherniţa asta în care fusese crescut. Clădirea în sine nu suferise nicio schimbare de-a lungul generaţiilor. Numai Tony se schimbase, evoluase, în concordanţă cu timpurile. Eram convins că încă vorbea în italiană cu părinţii lui, că încă îl săruta afectuos pe tatăl lui de câte ori îl vedea, că încă îşi ajuta părinţii din salariul lui sărăcăcios. Cât de diferită era atmosfera din casa lor! Ce bucurie trebuie să fi încercat părinţii lui văzându-l cum îşi croia drum în lume! Când îşi ţinea măreţele lui cuvântări, desigur că bătrânii nu înţelegeau o boabă. Dar ştiau că spune lucruri drepte. Tot ce făcea el era drept în ochii lor. Într-adevăr, era un fiu bun. Şi, dacă vreodată avea să fie ales, va fi un foarte bun Preşedinte.

Când revedeam toate acestea în gând, îmi aduceam

aminte de felul în care mama obişnuia să vorbească despre tata, despre mândria şi bucuria pe care o constituise tatăl meu pentru părinţii *lui.* Pe când eu, eu eram un ghimpe în coasta lor. Nu le ofeream nimic altceva decât neplăceri. Şi totuşi, cine putea şti? Poate că într-o bună zi lucrurile or să ia o nouă întorsătură. Poate că într-o zi, printr-o singură lovitură, totul o să se răstoarne. Şi le voi dovedi că nu sunt lipsit de orice speranţă. Dar când? Şi cum?

5

Într-o zi însorită de început de primăvară, ne-am nimerit pe Second Avenue. Afacerea cu *Mezzo-tinte* era pe dric şi nimic nou nu se ivise la orizont. Venisem în cartierul de Est să ne încercăm norocul, dar nu ne alesesem cu nimic. Obosiţi şi chinuiţi de sete şi de atâta mers sub soarele arzător, ne întrebam cum poţi face rost de o băutură rece când n-ai un ban în buzunar. Când am trecut pe lângă o bombonerie care avea şi un ademenitor automat de sifon, am hotărât, mânaţi de un impuls comun, să intrăm, să ne potolim setea şi pe urmă să pretindem că ne-am pierdut banii.

Proprietarul, un evreu cumsecade, prietenos, ne-a servit cu mâna lui. Felul lui de a ne trata arăta evident că ne considera aterizaţi din altă planetă. Zăboveam asupra paharelor de răcoritoare şi-l atrăgeam pe proprietar în conversaţie, ca să-l pregătim pentru vestea neplăcută. Părea măgulit de atenţia noastră. Când a venit vremea să plătim, m-am scotocit prin buzunare după mărunţiş şi, cum n-am găsit nimic, i-am cerut Monei, cu glas tare, să caute în poşeta ei, pentru că eu îmi uitasem, probabil, portofelul acasă. Desigur, că nici ea nu a putut descoperi un bănuţ. I-am propus omului, care urmărea calm performanţa noastră, ca, dacă nu are nimic împotrivă, să-i plătim consumaţia data viitoare când o să ne mai găsim prin cartier. Foarte amabil, ne-a spus că putem uita de plată. Pe urmă ne-a întrebat politicos din ce parte a oraşului venim. Spre surprinderea noastră, s-a dovedit a cunoaşte perfect

chiar strada pe care locuiam. După care ne-a invitat să mai luăm câte o băutură şi ne-a servit şi nişte prăjituri delicioase. Era limpede că voia să afle mai multe despre noi. Şi, cum nu aveam nimic de pierdut, i-am mărturisit totul, fără ocolişuri. Aşadar eram faliţi? Bănuise el, cu toate acestea era uimit că doi tineri atât de inteligenţi, care vorbeau o engleză atât de elegantă, în plus americani get-beget, nu-şi puteau câştiga existenţa într-un oraş ca New York. Eu, firește, am pretins că aş accepta cu dragă inimă o slujbă, dacă aş putea găsi una. Am insinuat că nu era uşor să-mi găsesc de lucru, întrucât nu eram capabil de altceva decât să zgârii hârtia, adăugând că, probabil, nici la aşa ceva nu eram destul de bun. Dar omul era de altă părere. Ne-a informat că, dacă el ar fi fost în stare, la vârsta noastră, să citească şi să scrie englezeşte, acum ar fi locuit pe Park Avenue. Povestea lui, destul de comună, era că, în urmă cu opt ani, venise în America doar cu câţiva dolari în buzunar. Acceptase de la bun început să muncească într-o carieră de marmură, în Vermont. Muncă grea. Dar îi dăduse posibilitatea să pună deoparte câteva sute de dolari. Cu banii ăştia a cumpărat nişte mărunţişuri pe care le-a vârât într-un sac şi a început să bată drumurile ca vânzător ambulant. În foarte scurt timp (aproape ca într-o poveste de Horatio Alger), a achiziţionat un cărucior, apoi o căruţă cu un cal. Dar ţelul lui era să ajungă la New York, unde tânjea să-şi deschidă o prăvălie de un fel sau altul. Printr-o întâmplare, a descoperit că-ţi poţi câştiga o existenţă frumuşică vânzând bomboane de import. La aceste cuvinte, a întins mâna şi a luat de pe un raft un sortiment de bomboane de import, toate în cutii luxoase. Ne-a explicat în amănunţime cum mergea din uşă în uşă ca să vândă bomboanele, începând cu Columbia Heights, unde locuiam noi acum. Şi a avut succes, deşi vorbea o engleză stâlcită. În mai puţin de un an a agonisit destul cât să pună pe picioare o prăvălie. Americanii, ne asigura el, *iubesc* bomboanele de import. Şi nu se uită la preţ. La acest punct, a început să ne înşire preţurile diferitelor mărci. Pe urmă ne-a indicat ce câştig poate aduce fiecare

cutie. Şi, în cele din urmă, a conchis:

— Dac-am putut s-o fac eu, de ce n-aţi putea şi voi? Şi, într-o clipită, ne-a propus să ne dea pe credit o întreagă valiză de bomboane de import, dacă eram de acord să încercăm.

Omul era atât de binevoitor, atât de doritor să ne pună pe picioarele noastre, încât n-am avut inimă să-l refuzăm. L-am lăsat să ne umple o valiză, am acceptat banii pe care ni i-a dat ca să luăm un taxi până acasă şi i-am spus la revedere. În drum spre casă, perspectiva a început să mă excite. Nimic altceva de făcut decât să o pornim chiar de a doua zi dimineaţă, în cartierul nostru. Am observat că Mona nu era chiar atât de entuziasmată ca mine. Dar nu se dădea îndărăt să încerce. Trebuie să mărturisesc, însă, că pe parcursul nopţii şi elanul meu s-a mai dezumflat.

(Din fericire, O-Mara era plecat pentru câteva zile în vizită la un prieten. Pentru că ar fi ridiculizat fără milă noua idee.)

A doua zi, la prânz, ne-am întâlnit ca să comparăm rezultatele. Când am sosit, Mona era deja acasă. Nu era prea încântată de dimineaţa ei. După cum povestea, vecinii noşti nu erau deosebit de ospitalieri. (Eu, desigur, nu vândusem nicio cutie, în mintea mea hotărâsem să pun capăt colidantului din uşă-n uşă. De fapt, eram aproape decis să-mi iau o slujbă.)

Dar Mona era de părere că exista o cale mai bună de racolat clienţi. Începând de a doua zi, avea să se ducă pe la birouri, unde va trata cu bărbaţi, şi nu cu gospodine sau servitoare. Şi dacă nu va reuşi nici aşa, atunci va încerca la cluburile de noapte din Village şi poate la cafenelele de pe Second Avenue. (Cafenelele mă atrăgeau şi pe mine; m-am gândit să le încerc şi eu.)

Birourile s-au dovedit, într-adevăr, mai mănoase decât reşedinţele particulare, dar nu cu mult mai bune. Nu era uşor să ajungi la omul din spatele biroului, mai cu seamă când nu aveai altceva de oferit decât bomboane. Şi apoi, Mona trebuia să facă faţă la tot felul de propuneri

obscene. Unul sau doi indivizi, de un soi mai bun, îi cumpăraseră câte o jumătate de duzină de cutii o dată. Unul dintre aceştia era, într-adevăr, un tip de foarte bună calitate. Avea să-l revadă în curând. Se pare că omul făcuse tot ce putuse ca să o convingă să renunţe la asemenea afacere.

— O să-ţi povestesc despre el mai târziu, mi-a spus.

Eu, unul, n-am să uit niciodată prima mea seară ca negustor ambulant. Alesesem ca punct de plecare Cafe Royal, pentru că era un loc familiar. (Speram să dau peste un cunoscut care să-mi fie bun de saftea.) Oamenii zăboveau încă la cină când am navigat în local, cu valijoara mea plină de cutii de bomboane. Am aruncat o privire circulară, dar n-am văzut nicio mutră cunoscută. Mi-am pus ochii pe un grup de cheflii, aşezaţi la o masă lungă. Am hotărât că pe aceştia o să-i abordez mai întâi.

Din nefericire, erau puţin cam prea comunicativi:

— Bomboane de import, nu mai spune! m-a luat peste picior unul dintre ei. De ce nu mătăsuri de import?

Bărbatul de lângă el a vrut să examineze bomboanele, ca să se asigure că erau străine şi nu autohtone. A luat câteva cutii şi le-a pasat din mână în mână. Văzând că femeile le ciuguleau, mi-am spus că totul e în ordine. Am circulat de jur-împrejurul mesei, până am ajuns la omul care părea să fie maestrul de ceremonii. Era extrem de volubil, un mucalit.

— Bomboane, hm! Un nou soi de învârteală. E bine îmbrăcat şi vorbeşte o engleză corectă. Probabil că şi-o fi croit drumul trecând prin colegiu… *Et pătaţi et pătata.*

A gustat câteva bomboane, apoi a împins cutia în direcţia opusă, continuând să facă felurite comentarii hazlii, un monolog care-i făcea pe ceilalţi să se strâmbe de râs. Pe mine nu mă lua nimeni în seamă. Nimeni nu mă întrebase încă de preţul vreunei cutii. Şi nimeni nu spusese că ar dori să cumpere o cutie. Era ca un joc de table. Pe urmă, după ce au gustat din bomboane după pofta inimii, după ce-au făcut haz pe seama mea, au început să vorbească despre altele, despre tot ce vreţi numai despre

bomboane, nu. Şi nici despre tânărul, sluga dumneavoastră, care stătea acolo, în picioare, aşteptând ca cineva să-i arunce o vorbă. Am rămas nemişcat o bucată bună de timp, întrebându-mă până unde aveau de gând aceşti convivi să împingă gluma. Nu am făcut nicio mişcare de a strânge cutiile risipite pe masă. Şi nici n-am deschis gura să rostesc vreun cuvânt. Stăteam împietrit şi mă uitam întrebător de la unul la altul, până când privirea mea a devenit, treptat, fioroasă. Simţeam cum un val de stinghereală se propaga de la unul la celălalt. În cele din urmă, omul care părea a fi gazda jovială şi în dreptul căruia încremenisem eu, a simţit că se petrece ceva nedorit. S-a întors pe jumătate, s-a uitat la mine pentru prima oară în acea seară, şi apoi a întrebat:

— *Ce,* mai eşti aici? Nu avem nevoie de bomboane. Ia-le!

Am continuat să nu scot o vorbă, ci doar să-i privesc încruntat. Degetele îmi zvâcneau nervos; mă mâncau palmele să-l înşfac pe individ de beregată. Încă nu-mi venea a crede că are de gând să-mi joace o festă atât de josnică – mie, un american alb, un artist până-n ultima fibră, şi aşa mai departe. În acest moment de mândrie rănită, îmi atribuiam toate meritele. Brusc, mi-am amintit scena cu care am încercat eu să-mi amuz prietenii, tot aici, când mi-am bătut joc de bătrânul vânzător evreu. Şi, totodată, mi-am dat seama de ironia situaţiei mele. Acum, eu eram nenorocitul de vânzător neputincios. Bufonul serii. Marea distracţie. Şi era distractiv, într-adevăr, dacă tu erai cel aşezat la masă, şi nu cel înţepenit ca un câine pe picioarele dindărăt, cerşind câteva firimituri. Mă treceau toate sudorile. Mi-era atât de ruşine şi, în acelaşi timp, atât de milă de mine însumi, încât aş fi fost în stare să-l omor pe omul care mă batjocorea. Mai bine să zac la închisoare decât să îndur atâta umilinţă. Mai bine să stârnesc un scandal şi să sparg o dată situaţia asta cumplită!

Din fericire, se pare că omul simţise ce-mi trecea mie prin cap. Oricum, nu prea ştia cum să muşamalizeze mica lui glumă. L-am auzit întrebându-mă pe un ton împăciuitor:

— Ce s-a întâmplat?

Pe urmă, timp de câteva minute, nu am mai auzit nimic, nimic altceva decât propria mea voce. Ce anume zbieram, nu ştiu. Ştiu doar că mă dezlănţuisem ca un dement. Şi probabil că aş fi continuat nu ştiu cât timp dacă n-ar fi sărit chelnerii să mă imobilizeze. Înşfăcându-mi braţele, erau gata să mă zvârle în stradă, când a intervenit bărbatul care-şi bătuse joc de mine, cerându-le să mă lase în pace. Apoi s-a ridicat în picioare şi mi-a pus o mână pe urmă.

— Scuză-mă, mi-a spus, nu mi-am dat seama că te torturez. Nu vrei să stai puţin jos?

A luat o sticlă de pe masă şi mi-a turnat vin într-un pahar. Eram încă înfierbântat, colcăiam de mânie. Mâinile îmi tremurau violent. Toţi cei de la masă se uitau la mine; s-ar fi zis că alcătuiau o fiară gigantică, cu multe perechi de ochi. Şi oamenii de la celelalte mese se zgâiau la mine. Am simţit mâna caldă a omului apăsându-mi mâna mea; mă îndemna, cu o voce blândă, să accept băutura. Am ridicat paharul şi am dat vinul pe gât. Mi l-a reumplut, apoi a ridicat paharul lui:

— În sănătatea dumitale, a spus şi ceilalţi membri ai grupului i-au imitat gestul. Numele meu e Spielberg, a adăugat. Pot să te întreb care e numele dumitale?

Am rostit numele meu, care mi-a sunat teribil de straniu în urechi. Am ciocnit paharele. Un moment mai târziu, vorbeau toţi o dată, încercând cu disperare să mă convingă ce mult regretă purtarea lor grosolană.

— Nu vrei o bucăţică de pui? m-a rugat o tinerică dulce de lângă mine. A ridicat platoul şi mi l-a întins. N-am putut s-o refuz. Pe urmă au chemat chelnerul. Ce-aş mai dori să comand? Cafea, desigur, şi poate o tărie? Am fost de acord. Încă nu rostisem o vorbă, nimic altceva decât numele meu. („Ce caută Henry Miller aici?” îmi repetam întruna în minte. „Henry Miller… Henry Miller.”)

Din iureşul de cuvinte care-mi asaltau urechile, nu se desprindeau, pentru mine, decât următoarele: „Ce naiba cauţi dumneata aici? E un experiment?” În cele din urmă

am reuşit să schiţez un zâmbet.

— Într-un fel, da, am răspuns cu voce slabă.

Torturătorul meu se străduia acum să-mi vorbească foarte serios.

— De fapt, ce *eşti?* Vreau să spun, cu ce te ocupi în general? I-am spus, în câteva cuvinte.

Mă rog, mă rog! Aşa mai mergea. Bănuise el tot timpul ceva de genul ăsta. Poate că ar reuşi să mă ajute? Cunoştea bine câţiva editori. Cândva, a visat şi el să fie scriitor. Şi aşa mai departe…

Am rămas vreo oră sau două împreună cu ei şi m-am simţit în largul meu. Fiecare dintre cei prezenţi a cumpărat o cutie de bomboane. Vreo doi s-au dus şi la celelalte mese, ca să-şi convingă cunoscuţii să cumpere bomboane, ceea ce m-a jenat oarecum. Felul în care se comportau sugera că era lucrul cel mai neînsemnat pe care-l puteau face pentru un om destinat, neîndoielnic, să devină unul dintre cei mai mari scriitori ai Americii. Eram uimit de sinceritatea şi compătimirea autentică de care dădeau dovadă. Şi când te gândeşti că numai cu puţin timp în urmă fusesem ţinta zeflemelelor lor pline de cruzime. A reieşit că toţi erau evrei. Evrei din clasa mijlocie, viu interesaţi de viaţa artistică. Bănuiam că mă luau şi pe mine drept evreu. Pentru prima oară întâlneam nişte americani pentru care cuvântul artist echivala cu magie. Faptul că eu eram un artist şi un vânzător ambulant în acelaşi timp mă făcea de două ori mai interesant. Strămoşii lor fuseseră cu toţii vânzători ambulanţi şi, dacă nu artişti, fuseseră cărturari. Mă înscriam în tradiţie.

Da, mă înscriam în tradiţie. Colindând din poartă în poartă, mă întrebam ce ar spune Ulric dacă ar da peste mine. Sau Ned, care robea încă pentru acel mare om, McFarland. Rumegând asemenea gânduri, am observat apropiindu-se un prieten al meu, evreu, un doctor de urechi. (îi datoram o sumă pentru consultaţii.) înainte de a fi putut să-mi prindă privirea, am luat-o la fugă şi am sărit într-un autobuz care mergea în direcţia nordică. I-am făcut semn cu mâna de pe platformă. După câteva staţii, am

coborât, m-am întors, plictisit, pe străzile puternic iluminate şi am luat-o de la capăt, reuşind din când în când să vând câte o cutie, de fiecare dată, pare-se, unui evreu din clasa mijlocie, căruia îi era milă de mine şi poate chiar se simţea puţin ruşinat. Era bizar să te vezi înconjurat de compasiunea unui popor călcat la rândul său în picioare. Această inversare de roluri îmi oferea o misterioasă consolare. Mă cutremuram la gândul prin ce-aş fi trecut dacă aş fi avut ghinionul ca, în locul lor, să nimeresc peste o bandă de irlandezi zurbagii.

Pe la miezul nopţii, m-am dus acasă. Mona se întorsese şi era în toane bune. Vânduse o valiză întreagă de bomboane. Într-un singur loc. În plus, fusese tratată şi cu mâncare şi băutură. *Unde?* La Papa Moskowitz. (Eu îl ocolisem pe Moskowitz pentru că îl văzusem pe doctorul de urechi îndreptându-se spre restaurantul lui.)

— Credeam că în seara asta îţi începi runda prin Village?

— Aşa am şi făcut.

Pe urmă mi-a explicat sumar cum îl cunoscuse pe bancherul Alan Cromwell, care voise să o ducă într-un loc liniştit, ca să stea de vorbă. Ea îl trăsese la Moskowitz, unde l-au ascultat pe xilofonist, şi aşa mai departe, şi aşa mai departe. Oricum, şi Moskowitz a cumpărat o cutie de bomboane, pe urmă a prezentat-o prietenilor lui, care au stăruit, cu toţii, să cumpere bomboane. Şi, pe urmă, cine a apărut din senin, dacă nu omul pe care-l cunoscuse într-un birou, în prima dimineaţă bomboniferă. Mathias îl chema. Mathias şi Moskowitz erau compatrioţi şi vechi prieteni. Şi acest Mathias a cumpărat, desigur, o jumătate de duzină de cutii cu bomboane.

La acest punct, Mona a schimbat subiectul, trecând la agenţii imobiliare. Se pare că Mathias ţinea cu tot dinadinsul s-o introducă în această afacere. Era convins că poate să vândă case cu aceeaşi uşurinţă cu care vindea bomboane de import. În primul rând, desigur, va trebui să înveţe să conducă o maşină. El avea să-i dea lecţii de şofat. Monei i se părea bună ideea de a învăţa să conducă, chiar

dacă nu avea să vândă nicio proprietate. Am putea folosi şi noi o maşină, să facem din când în când o plimbare. N-ar fi plăcut? *Şi aşa mai departe...*

— Şi cum s-a înţeles Mathias cu Cromwell? am reuşit să întreb în cele din urmă.

— De minune.

— Zău?

— De ce nu? Sunt amândoi oameni inteligenţi şi sensibili. Fiindcă e beţiv, să nu-ţi închipui că Cromwell e un prost.

— O.K. Dar ce anume a vrut să-ţi comunice Cromwell într-un loc liniştit?

— Ah, *asta} N-a mai apucat să-mi comunice nimic. Erau atâţia oameni la masa noastră.*

— O.K. Oricum, te-ai descurcat bine – Pauză. Şi eu am vândut câteva cutii.

— Val, m-am gândit... a început Mona ca şi cum nu auzise ce i-am spus. Ştiam ce urmează. Am făcut o mutră plictisită.

— Zău aşa, Val, tu nu ar trebui să vinzi bomboane. Lasă-mă pe mine să o fac. Vezi bine cât de uşor îmi vine mie. Tu trebuie să stai acasă să scrii.

— Dar nu pot să scriu zi şi noapte.

— Bine, atunci citeşte, du-te la teatru sau întâlneşte-te cu prietenii tăi. Nici nu-ţi mai vezi prietenii.

I-am răspuns că o să mă mai gândesc. Între timp, Mona şi-a golit poşeta pe masă. Un teanc gros de bancnote.

— Patronul nostru o să fie surprins, i-am spus.

— Ah, am uitat să-ţi spun. Am trecut astă seară pe la el. A trebuit să mă aprovizionez cu un stoc nou de bomboane. Spunea că dacă o ţinem tot aşa, în curând o să putem să ne deschidem prăvălia noastră.

— Ce grozav!

Lucrurile s-au desfăşurat în veselie timp de vreo două săptămâni. Ajunsesem la un compromis cu Mona. Eu îi căram cele două valize şi aşteptam afară până ea îşi plasa toată marfa, îmi luam întotdeauna o carte cu mine şi

citeam. Uneori ne însoţea şi Sheldon. Stăruia nu numai să ne care el valizele, dar ne plătea şi cina de la miezul nopţii, pe care o luam întotdeauna într-un restaurant evreiesc de pe Second Avenue. O masă excelentă, noapte de noapte. Smântână din belşug, ridichi, ceapă, ştrudel, pastrama, peşte afumat, toate soiurile de pâine neagră, ceai rusesc, icre, tăiţei cu ou – şi apă Seltzer. Pe urmă acasă, cu un taxi – traversând mereu podul Brooklyn. Şi, aterizând în faţa elegantei noastre clădiri din piatră maronie, mă întrebam adeseori ce gândeşte proprietarul când ne vede venind mereu la ora aceea târzie din noapte, cu două valize.

Mona recolta mereu noi admiratori. Avea greutăţi să se debaraseze de ei. Cel mai nou dintre ei era un actor evreu – Manuel Siegfried. Nu avea prea mulţi bani, dar deţinea, în schimb, o admirabilă colecţie de cărţi de artă. Le împrumutam cu uşurinţă de la el, îndeosebi pe cele erotice. Cel mai mult ne plăceau pictorii japonezi. Ulric venea adeseori şi examina planşele cu o lupă, ca nu cumva să-i scape vreo tuşă de penel.

O-Mara era de părere să vindem albumele şi Mona să-i spună actorului că ne-au fost furate. Socotea că suntem mult prea scrupuloşi. Într-o seară, când Sheldon a venit la noi ca să ne însoţească, am deschis un album senzaţional şi l-am poftit să-l răsfoiască. A aruncat o privire, pe urmă mi-a întors spatele. Şi-a astupat ochii cu palmele până când am închis albumul.

— Ce-i cu tine? l-am întrebat.

Şi-a dus un deget la buze şi şi-a ferit privirea.

— Pozele astea nu muşcă, l-am asigurat.

Sheldon nu mi-a răspuns, dar s-a îndreptat spre uşă. Brusc, şi-a dus ambele mâini la gură şi-a fugit la toaletă. L-am auzit râgâind. Când a revenit în cameră, s-a apropiat de mine, şi-a pus mâinile în mâinile mele, şi m-a privit în ochi, implorându-mă:

— Să n-o lăsaţi niciodată pe doamna Miller să vadă blestemăţiile astea, mă rugat cu o voce înăbuşită. Mi-am dus două degete la buze şi am şoptit:

— Da, Sheldon, îţi dau cuvântul meu de onoare.

Noapte de noapte ne ajuta. Când nu aveam chef de vorbă, îl lăsam să stea lângă mine, ca un stâlp, în timp ce eu citeam. După un timp am considerat că e o tâmpenie să-mi fac rondul de noapte în compania unui idiot patent. Mona a fost încântată când a aflat că am de gând să rămân acasă. Mi-a spus că, în felul ăsta, va avea mai multă libertate de mişcare. Va fi mai bine pentru toţi. Şi aşa, într-o seară, stând la taclale cu O-Mara, care era şi el încântat că stau acasă, mi-a venit ideea să întreprind o afacere de expediere a bomboanelor prin poştă. O-Mara, mereu gata să accepte o propunere nouă, a înghiţit pe loc momeala.

— S-o facem în stil mare, a fost sugestia lui.

Am pornit imediat să ticluim planuri: antetul scrisorilor, circularele pe care urma să le trimitem, formularele de comenzi, listele de clienţi, şi aşa mai departe. Apropo de clienţi, am început să-mi înşir în minte toţi funcţionarii, telegrafiştii şi directorii pe care-i cunoscusem la compania cosmococică. Ăştia nu s-ar fi împotrivit să cumpere o cutie de bomboane pe săptămână, atâta aşteptam de la potenţialii noştri clienţi: o cutie pe săptămână. Nu ne-a trecut prin cap că ţi se face lehamite să mănânci o cutie de bomboane, fie ele şi de import, o dată pe săptămână, timp de cincizeci şi două de săptămâni pe an.

Am hotărât că e preferabil să n-o înştiinţăm pe Mona de planul nostru măcar un timp.

— Ştii cum e ea, mi-a spus O-Mara.

Desigur că nu a urmat nimic important. Hârtia de comenzi era frumoasă, scrisorile perfecte, dar vânzările, nule. În toiul campaniei noastre, Mona ne-a descoperit. Nu s-a arătat deloc de acord cu iniţiativa noastră. Pretindea că e o pierdere de vreme, în plus, se cam săturase şi ea de povestea cu bomboanele. Mathias, prietenul ei de la agenţia imobiliară, era oricând gata să o lanseze în afacere. Afirma că învăţase deja să conducă maşina. (Dar niciunul dintre noi nu a crezut-o.) Câteva plasamente bune şi, în curând, o să avem şi noi o casă a noastră*, şi aşa mai departe...* Pe urmă mai era şi Alan Cromwell. Încă nu-mi

vorbise de propunerea acestuia. Aşteptase un moment propice.

— Bine, şi care-i propunerea?

— Vrea să ţin o rubrică permanentă – într-unul din ziarele lui Hearst. Zi de zi. Am sărit în sus.

— Cum? O rubrică zilnică? Cine a mai auzit ca un ziar al lui Hearst să ofere o rubrică unui scriitor necunoscut?

— Asta-i treaba *lui,* Val. Ştie el ce face.

— Şi or s-o tipărească?

Miroseam o capcană.

— Nu, în orice caz, nu imediat. O s-o facem timp de câteva luni, şi dacă le place… Oricum, nu asta-i important! Important e faptul că Alan Cromwell ne va plăti o sută de dolari pe săptămână, din buzunarul lui. E convins că o să-l câştige pe omul care guvernează trustul. Sunt prieteni buni.

— Şi ce urmează să scriu – pardon, să scrii tu zi de zi?

— Orice-ţi vine în minte.

— Nu vorbeşti serios!

— Ba da. Altfel nici nu ţi-aş fi pomenit de treaba aşa.

Trebuie să recunosc că de sunat suna bine. Aşadar… ea o să se ocupe de vânzări imobiliare, iar eu o să scriu o rubrică zilnică. Nu era deloc rău.

— O sută pe săptămână, ai spus? Foarte frumos din partea lui… a lui *Cromwell,* vreau să spun. Probabil că are o părere extrem de bună despre tine. (Am rostit aceste cuvinte cu o mină sobră.)

— Pentru el e o nimica toată, Val. Încearcă doar să mă ajute.

— Ştie despre *mine?* Are vreo bănuială?

— Bineînţeles că nu. Ce, eşti nebun?

— Mă rog, mă întrebam numai. Ştii… uneori un tip ca ăsta… Câteodată îi poţi mărturisi totul. Mi-ar plăcea să-l cunosc şi eu, m-ai făcut curios.

— E foarte uşor, mi-a răspuns Mona zâmbind.

— Adică?

— Vino într-o seară la Moskowitz. Am să te prezint ca

pe un prieten.

— E o idee. O să vin chiar în seara asta.

— O să fie nostim. Mă poţi prezenta ca pe un medic evreu. Ce părere ai? Dar înainte de a pune capăt poveştii ăsteia cu bomboanele, am adăugat, aş dori să mai încerc ceva. Mă gândesc că dacă am trimite o serie de curieri la diferitele oficii telegrafice, am lichida tot stocul. S-ar putea să vindem vreo două sute de cutii dintr-o singură lovitură.

— A, bine că mi-am adus aminte, a replicat Mona. Negustorul de bomboane ne-a invitat la masă, deoarece doreşte să ne arate cât ne apreciază. Cred că vrea să se ofere să ne introducă în afacere. Eu, în locul tău, nu l-aş refuza categoric – n-aş vrea să-l ofensez.

— Bineînţeles. E un prinţ. A făcut pentru noi mai mult decât toţi prietenii noştri la un loc.

Mi-am petrecut a doua zi scriind bilete către toţi vechii mei colegi din compania telegrafică. Am inclus mesaje adresate chiar şi unora dintre subalternii vicepreşedintelui. Când am stabilit itinerariul, am constatat că în loc de doi curieri, cât socotisem iniţial, voi avea nevoie de vreo şase – dacă voiam să lichidez totul dintr-o singură lovitură.

Am totalizat posibilele vânzări – încasările se ridicau la peste cinci sute de dolari. „Nu-i un rezultat rău cu care să te retragi din afacerea cu bomboane”, mi-am spus în sinea mea, frecându-mi mâinile în aşteptare. A sosit şi ziua respectivă. Am adunat şase băieţi deştepţi, le-am dat instrucţiuni explicite, şi i-am lansat la apă.

Spre seară au venit înapoi, fiecare dintre ei cu valiza intactă. Nu au vândut nici o singură cutie. Nici măcar una. Nu-mi venea să-mi cred ochilor. I-am plătit pe băieţi – o sumă considerabilă – şi m-am aşezat pe jos cu valizele în jur.

Scrisorile pe care le ataşasem cu bandă adezivă la cutiile de bomboane erau şi ele neatinse. Le-am luat, una câte una, scuturând din cap a uimire. „Incredibil! Incredibil!”, repetam. În cele din urmă am ajuns la scrisorile adresate lui Hymie Laubsher şi lui Steve Romero.

Am ţinut un timp plicurile în mână, incapabil să înţeleg situaţia. Dacă nu mă mai puteam bizui pe doi prieteni vechi ca Hymie şi ca Steve, atunci pe cine m-aş mai fi putut bizui? Fără să-mi dau seama, am deschis plicul adresat lui Steve Romero. Ceva era scris deasupra antetului. Înainte de a fi citit un cuvânt, m-am şi simţit uşurat. Cel puţin îmi dăduse o explicaţie.

„Spivak i-a interceptat pe băieţii tăi în biroul vicepreşedintelui. Le-a interzis tuturor din companie să cumpere vreo bomboană, îmi pare rău. Steve".

Am deschis şi plicul lui Hymie. Acelaşi mesaj. Şi pe al lui Costigan. *Idem.* Simţeam că turbez. „Banditul ăla de Spivak! Va să zică aşa se răfuia cu mine!" îmi juram în gând că dacă îmi iese vreodată în cale îl strâng de gât cu mâinile mele.

Şedeam pe jos, cu biletul adresat lui Costigan în mâna mea. Costigan ciomăgaşul! Nu-l mai văzusem şi nu mai auzisem despre el de un car de vreme. Ce plăcere ar mai fi fost pentru Costigan să-i servească lui Spivak o lecţie! Nu avea decât să-l ademenească într-o seară pe o stradă întunecoasă de pe lângă râu şi să se pună pe treabă. Auzi câtă bătaie de cap îşi dăduse potlogarul de Spivak! Să telefoneze la fiecare oficiu telegrafic din Brooklyn, Manhattan şi Bronx! Mă miram că Hymie nu-mi expediase un curier ca să mă avertizeze; aş fi economisit o grămadă de gologani. Dar, probabil, fusese, ca de obicei, în criză de oameni.

Am început să trec în revistă pe toţi neghiobii care erau întotdeauna gata să-mi dea o mână de ajutor. Funcţionarul acela din tura de noapte de la oficiul de pe strada 14, un jucător înrăit; şeful lui era un jugănit care, ani de zile, s-a străduit să-l convingă pe preşedinte să folosească porumbei mesageri în loc de curieri pentru livrarea telegramelor. Nu cred să fi existat vreodată un individ mai câinos, mai hain decât acel *hombre* din Greenpoint; gata să-l spânzure şi pe taică-său pentru câţiva dolari pe care să-i joace la curse. Pe urmă mai era şi ghebosul din piaţa de peşte Un diavol curat, un soi de Jack-

spintecătorul în civil. Sau curierul acela de noapte, Arthur Wilmington. Un popă răspopit, ajuns acum o epavă umană, jegoasă, care făcea caca în pantaloni. Mai era şi pehlivanul de Jimmy Falzone, cel cu faţă de înger şi instincte de ucigaş. Pe urmă ăla cu mutră de şobolan din Harlem, care trafica droguri şi falsifica cecuri. Sau uriaşul acela din Cuba, Lopez, care-ţi zdrobea coastele dacă te lua tandru în braţe. Mai era şi Kovalski, polonezul nebun cu trei neveste şi paisprezece copii; ăla era în stare, pentru un dolar, să facă orice în afară de a ucide.

Pentru asemenea treabă aveam destule lepădături la dispoziţie. Şi apoi, de partea cealaltă, era Gus, poliţistul, care o escorta pe Mona din loc în loc în Village, ori de câte ori simţea ea nevoia. Gus era unul din câinii aceia credincioşi, în stare să dea unui om în cap dacă o femeie îi şoptea că fusese hărţuită de un străin. Şi bunul nostru prieten catolic Buckley, detectivul, care de câte ori se îmbăta îşi scotea crucifixul negru de la gât şi ne cerea să-l sărutăm. Nu-i făcusem noi oare un mare serviciu într-o noapte ascunzându-i revolverul când, beat fiind, se încăierase într-o luptă?

Când a sosit Mona, eu eram încă aşezat pe podea, cufundat în reverie. Vestea nu a tulburat-o prea tare. Se aşteptase să se întâmple ceva de felul ăsta. Ba chiar se bucura că lucrurile luaseră asemenea întorsătură; poate că o să mă lecuiesc o dată pentru totdeauna de planurile mele irealizabile. Ea era singura care se pricepea să facă rost de bani, fără mare tărăboi. Când o să am şi eu deplină încredere în ea?

— Haide să lăsăm baltă afacerea cu bomboanele, i-am propus. Dacă într-adevăr Cromwell ne pune în palmă o sută de dolari pe săptămână, o să reuşim să ne descurcăm, nu crezi?

Nu era convinsă. Cu o sută pe săptămână, o să ne descurcăm noi doi, dar cum rămâne cu indemnizaţia pe care o plăteam eu, cu mama şi cu fraţii ei, cu una şi cu alta?

— Spune-mi, am întrebat-o. Ai făcut rost de banii

aceia pentru ipotecă pe care ţi-i ceruse maică-ta?

Da, făcuse rost – cu săptămâni în urmă. Nu mai voia acum să vorbească despre lucrul ăsta, era prea dureros. A remarcat doar că oricâţi bani ne intrau nouă în casă, zburau la fel de repede. Nu exista decât o singură soluţie, să dăm o lovitură. Agenţia imobiliară o atrăgea din ce în ce mai mult.

— Oricum, să terminăm odată cu bomboanele, i-am cerut. O să mergem la masă cu patronul nostru şi o să-i strecurăm vestea cu binişorul. M-am săturat până peste cap de vânzări… şi nu mai vreau să te văd nici pe tine vânzând. E dezgustător.

Părea să fie de acord cu mine. Deodată, în timp ce-şi ungea faţa cu cremă, mi-a spus:

— Hai să-l chemăm pe Ulric şi să ieşim la masă împreună. Nu te-ai mai văzut de multă vreme cu el.

Era o idee bună. Deşi se făcuse târziu, am hotărât să-i telefonez. Pe urmă m-am îmbrăcat şi am plecat.

O oră mai târziu, şedeam toţi trei într-un restaurant pe lângă primărie. Un local italienesc. Ulric era încântat să ne revadă. Se întreba ce se întâmplase cu noi în tot timpul ăsta. În vreme ce aşteptam să ne vină castronul cu *minestrone,* am luat câteva băuturi. Ulric lucrase ca un câine la o campanie de promoţie a unor săpunuri şi se bucura acum de prilejul de a se relaxa. Era într-o dispoziţie visătoare.

Mona îi împuia urechile cu odiseea bomboanelor noastre – numai părţile bune. Ulric asculta întotdeauna relatările ei cu o mirare buimacă. Şi aştepta să audă şi versiunea mea, înainte de a trece la comentarii. Dacă eu coroboram spusele Monei, atunci asculta cu amândouă urechile, de parcă auzea lucrurile acelea pentru prima oară.

— Ce viaţă duceţi voi! a chicotit. Aş dori să am şi eu mai mult spirit de aventură. Dar mie nu mi se întâmplă niciodată asemenea lucruri. Deci ai vândut bomboane la Cafe Royal. Să fiu al naibii!

Şi-a clătinat capul şi s-a hlizit din nou.

— O-Mara locuieşte tot cu voi? a întrebat.

— Da, dar o să plece în curând. Vrea să se ducă în Sud. Presimte el că acolo o să-i meargă bine.

— Presupun că n-ai să-i duci dorul?

— Ba da, am protestat. Mie îmi place O-Mara, cu toate metehnele lui.

Ulric a dat din cap, vrând să spună că eram hiperindulgent, dar că asta era o trăsătură favorabilă.

— Şi tipul celălalt, Osiecki… cu *el* ce s-a mai întâmplat?

— E în Canada. Cei doi prieteni ai lui – îţi aminteşti de ei – au grijă de fată.

— Înţeleg, a spus Ulric, trecându-şi limba peste buze. O purtare cavalerească din partea lor – şi a chicotit din nou. Apropo, a urmat, întorcându-se spre Mona, nu eşti de părere că Greenwich Village a decăzut mult în ultima vreme? Am făcut greşeala de a-i invita aseară acolo pe prietenii mei din Virginia. Pot să-ţi spun că n-am ştiut cum să plecăm mai repede. N-am găsit decât spelunci şi bombe rău famate. Poate că nu avem destulă experienţă. Am dat peste o tavernă, un restaurant, cred, pe Sheridan Square. Ce mai loc, nu mi-e ruşine să recunosc.

— Crâşma lui Minnie Douchebag? a întrebat Mona râzând.

— Minnie Douchebag?

— Da, curlandistul zurliu care cântă şi se acompaniază la pian… travestit în femeie. Nu la asta te referi?

— Ba da. Nu ştiam cum îl cheamă. I se potriveşte numele de minune. Ce mai măscărici! La un moment dat, am crezut că o să se caţere pe lămpi. Şi ce limbă spurcată, ce limbă porcoasă are! Apoi, întorcându-se spre mine: Henry, lucrurile s-au schimbat al naibii de când am fost noi tineri. Încearcă să mă vezi stând acolo, cu doi virginieni sobri, conservatori. Ca să-ţi spun adevărul, nici nu înţelegeau ce spune nebunul.

Speluncile şi bombele, cum le numea Ulric, erau fireşte locurile pe care le cutreierasem şi noi. Deşi făceam

haz de pudibonderia lui Ulric, îi împărtăşeam părerile asupra acelor locuri, într-adevăr, Greenwich Village se deteriorase. Nu mai găseai îl el decât bombe şi spelunci, numai pederaşti, lesbiene, peşti, curve, travestiţi şi trăsniţi de toate speciile. Nu vedeam ce rost ar avea să-i povestesc lui Ulric, dar ultima dată când fusesem la „Paul and Joe", localul era plin de poponari în uniforme de marinari. Şi o târfuliţă lascivă a încercat să muşte o bucată din sânul drept al Monei – chiar în restaurant. Când am ieşit din local, am dat peste doi „marinari" care se încălecau chiar în balcon, cu pantalonii pe vine, guiţând şi grohăind ca nişte porci înjunghiaţi. Mi s-a părut că era prea de tot chiar şi pentru Greenwich Village.

Aşa cum am spus, nu vedeam ce rost ar fi avut să-i povestesc toate astea lui Ulric – erau prea incredibile ca să le poată înghiţi. Lui îi plăcea să asculte poveştile Monei despre clienţii pe care-i storcea de bani, păsările acelea bizare, cum le numea el, din Weehawken, Milwaukee, Washington, Porto Rico, Sorbona şi aşa mai departe. Era plauzibil, dar derutant pentru Ulric că oameni de bună condiţie pot fi atât de vulnerabili, înţelegea că reuşea să-i mulgă o dată, a doua oară, dar mereu, în mod repetat?

— Cum reuşeşte să-i ţină la distanţă? a izbucnit el, apoi s-a prefăcut că-şi muşcă limba. Brusc, a schimbat subiectul: Ştii, Henry, omul acela, McFarland, întreabă întruna de tine. Ned, desigur, nu poate să înţeleagă cum ai putut da cu piciorul la o asemenea ofertă. Îl asigură mereu pe McFarland că, într-o bună zi, ai să-ţi faci apariţia. Se vede că i-ai făcut o impresie formidabilă bătrânului. Presupun că tu ai alte planuri, *dar* – dacă vreodată te răzgândeşti, cred că ai putea obţine tot ce vrei de la McFarland. I-a mărturisit confidenţial lui Ned că ar fi în stare să dea afară toată echipa lui pentru a avea un tip ca tine. Mi-am zis că e de datoria mea să-ţi spun toate astea. Nu se ştie niciodată…

Mona a schimbat repede vorba. Curând cârmisem la subiectul Teatrului Burlesc. Ulric avea o memorie diabolică în ce priveşte numele. Nu numai că ţinea minte numele

comedianţilor, subretelor, dansatoarelor din buric din ultimii douăzeci de ani, dar cunoştea şi numele teatrelor unde-i văzuse, cântecele pe care le interpretaseră, fie că fusese iarnă sau vară, precum şi cine-i acompaniase de fiecare dată. De la burlesc, a trecut la comediile muzicale şi apoi la diversele baluri ale artiştilor. Asemenea flecăreli, de câte ori ne adunam toţi trei, erau întotdeauna dezlânate, divagante, ameţite. Mona, care nu era niciodată în stare să se concentreze mai mult timp asupra unui lucru, avea un fel de a asculta care putea scoate pe un om din sărite. Întotdeauna, când ajungeai la partea cea mai interesantă a poveştii tale, îşi amintea brusc de ceva care trebuia comunicat pe dată. Indiferent dacă discutam despre Cimabue, despre Sigmund Freud sau despre fraţii Fratellini, lucrurile pe care le socotea atât de importante încât se cereau spuse pe loc erau la fel de departe de subiectul nostru ca şi asteroizii. Numai o femeie putea face nişte asociaţii atât de excentrice. Şi nici nu se număra printre cei care, după ce spuneau ce aveau de spus, te lăsau să revii la ale tale. A te întoarce la problema pe care o dezbăteai, însemna să încerci să ajungi la ţărmul de peste drum lăsându-te târât de un şuvoi repede.

Ulric se obişnuise oarecum cu această formă de conversaţie în răspăr. Era totuşi păcat să-l supui la asemenea rupturi de şir, pentru că atunci când îşi dădea frâu liber, putea rivaliza cu o harpă irlandeză. Ochiul lui fotografic, papilele sensibile cu care atingea lucrurile, în special pe cele pe care le îndrăgea, inepuizabila lui memorie nostalgică, mania lui pentru detalii, pentru certitudine, exactitate (timp, loc, ritm, ambianţă, magnitudine, temperatură) confereau vorbirii lui o calitate asemănătoare cu cea captată de vechii maeştri în pigment. Într-adevăr, de multe ori când îl ascultam, aveam impresia că mă aflam în tovărăşia unui vechi maestru. Mulţi dintre prietenii mei îl considerau bizar – „fermecător de bizar”. Ceea ce însemna „demodat”.

Şi totuşi nu era nici pedant, nici retras, nici smintit. Pur şi simplu aparţinea altui timp. Când vorbea despre

oamenii pe care îi iubea – pictorii – era una cu aceştia. Nu numai că avea darul de a li se submite, dar deţinea şi arta de a se identifica, de a se contopi cu cei pe care-i venera.

Ulric obişnuia să spună că felul meu de a vorbi îl îmbăta. Pretindea că în prezenţa mea nu putea niciodată să spună lucrurile aşa cum ar fi vrut, aşa cum le gândea. I se părea firesc să fiu un povestitor mai bun decât el, din moment ce eu eram scriitor. Adevărul este că situaţia stătea exact invers. Cu excepţia unor momente rare când mă simţeam inspirat, când gândurile mi se inflamau, când mintea îmi expanda, nu eram decât un gogoman gângav pe lângă el.

Ceea ce-i stârnea admiraţia şi devoţiunea lui Ulric era conţinutul sălbatic al vieţii mele, haosul primar care o guverna. Nu putea să se împace cu gândul că, deşi amândoi eram produsul aceluiaşi mediu, deşi crescusem în aceeaşi stupidă atmosferă germano-americană, am avut evoluţii atât de divergente, am apucat-o în direcţii total opuse. Desigur, exagera divergenţa. Iar eu nu mă grăbeam cu amendamentele, pentru că ştiam câtă plăcere îi făcea să-mi amplifice excentricităţile. Uneori trebuie să fii generos, chiar dacă acest lucru te face să roşeşti.

— Câteodată când vorbesc cu prietenii mei despre tine, îmi spunea Ulric, îmi apari şi mie fabulos. În scurtul timp de când ne cunoaştem, am impresia că ai trăit o duzină de vieţi. De exemplu, eu nu ştiu nimic despre perioada când ai locuit împreună cu o văduvă şi cu fiul ei. Şi când ai avut acele bogate întrevederi cu Lou Jacobs – nu aşa îl chema? Trebuie să fi fost o perioadă plăcută, deşi dificilă. Nu-i de mirare că McFarland a intuit că ai ceva special în tine. Ştiu că păşesc pe un teren minat dacă aduc din nou vorba despre lucrul ăsta – a furişat o privire rugătoare spre Mona – dar zău aşa, Henry, viaţa asta aventuroasă şi agitată pe care o duci… scuză-mă, nu vreau să fiu schematic… ştiu că tu eşti şi un contemplativ…

Aici a părut să renunţe, a râs, a pufnit pe nări, şi-a umezit buzele cu limba, a sorbit câteva picături de coniac, s-a plesnit peste coapse, a privit de la unul la celălalt şi pe

urmă a izbucnit într-un hohot de râs zdravăn, visceral.

— Fir-ar să fie, ştii tu ce vreau să spun, a adăugat în cele din urmă. Mă bâlbâi ca un elev la tablă. Cred că am vrut să spun un singur lucru: ai nevoie de o ambianţă mai amplă, de un orizont mai larg. Ai nevoie să cunoşti oameni mai apropiaţi de statura ta intelectuală. Ar trebui să poţi călători, să ai bani în buzunar, să explorezi, să investighezi. Pe scurt aventuri mai ample, isprăvi mai ample.

Am aprobat din cap zâmbind, şi l-am îndemnat să continue.

— Desigur, îmi dau seama că şi viaţa pe care o duci acum e bogată, într-un fel care mie îmi scapă… bogată pentru tine ca scriitor, vreau să spun. Ştiu că scriitorul nu-şi alege materialul de viaţă din care se trage arta lui. Acesta este dat, sau predestinat, de genul lui de temperament. Personajele acelea ciudate, care se lasă atrase de tine ca de un magnet, îţi oferă, fără îndoială, lumi vaste pe care să le sondezi. Dar cu ce preţ! Pentru mine, ar fi de-a dreptul epuizant să petrec o singură seară cu mulţi dintre ei. Îmi place să te aud pe tine descriindu-i, dar nu cred că eu le-aş putea ţine piept. Vreau să spun, Henry, că oamenii ăştia nu par să-ţi dea ceva în schimbul atenţiei pe care o investeşti în ei. Dar iar o iau de la capăt. *Desigur, nu am dreptate.* Probabil că tu ştii instinctiv ce e bun şi ce e rău pentru tine.

La acest punct, a trebuit să-l întrerup:

— Din punctul *ăsta* de vedere nu ai dreptate. Eu niciodată nu mă gândesc la aşa ceva – la ce e bun şi ce e rău pentru mine. Eu iau tot ce-mi cade sub mână şi profit cât pot. Nu-i cultiv deliberat pe oamenii aceia. Ai spus bine se lasă atraşi de persoana mea – dar şi eu sunt atras de ei. Uneori simt că am mai multe în comun cu ei decât cu tine, sau cu O-Mara, sau cu oricare dintre prietenii mei adevăraţi. Apropo, crezi că eu am prieteni adevăraţi? Un lucru ştiu sigur, când sunt la ananghie nu mă pot bizui pe tine, şi pe niciunul din voi.

— Adevărat, Henry, a rostit, şi falca de jos i-a căzut într-un unghi ciudat. Nu cred că vreunul din noi e capabil

să fie prietenul de care ai tu nevoie. Tu meriţi mult mai mult.

— Căcat! Dar n-am de gând să speculez pe tema asta. Iartă-mă, a fost doar un gând răzleţ.

— Ce s-a întâmplat cu doctorul ăla care ţi-e prieten… *Krońsk*i? Nu te-am mai auzit vorbind de el.

— Habar n-am, am răspuns. Hibernează, probabil. O să apară el, n-avea grijă.

— Val îl tratează oribil, a intervenit Mona. Nu înţeleg de ce. Dacă mă întrebi pe mine, Kroński e un prieten adevărat. Val nu-şi apreciază niciodată adevăraţii prieteni. *Cu excepţia ta, Ulric.* Dar uneori trebuie să-i amintesc eu să se mai vadă cu tine. Uită uşor.

— Pe *tine,* nu cred că te va uita vreodată, a replicat Ulric. Şi, la aceste cuvinte, şi-a plesnit din nou zdravăn coapsele şi a rânjit cu subînţeles. A fost o remarcă lipsită de tact, nu-i aşa? a urmat. Dar sunt sigur că ştii ce am vrut să spun.

Şi a strâns uşor mâna Monei.

— O să am eu grijă să nu mă uite, a răspuns Mona, veselă. Bănuiesc că n-ai crezut că relaţia noastră o să dureze atâta, nu-i aşa?

— Ca să fiu sincer, n-am crezut, a recunoscut Ulric. Dar acum când te cunosc, când ştiu ce însemnaţi voi unul pentru celălalt, înţeleg.

— Ce-ar fi s-o întindem de aici? am propus. Ce-ar fi să vii la noi? Ai putea să şi dormi la noi, dacă vrei. O-Mara nu vine în seara asta.

— Foarte bine, vă iau în primire. Îmi pot permite să-mi iau o zi sau două libere. Îi cer *patronului* să ne dea o sticlă sau două… Ce v-ar plăcea? Când am aprins lumina în apartamentul nostru, Ulric a rămas o clipă în prag, privind admirativ.

— Arată foarte frumos, a apreciat pe un ton uşor trist. Sper să-l puteţi păstra cât mai mult timp.

S-a apropiat de biroul meu şi a studiat dezordinea.

— Întotdeauna e interesant să urmăreşti cum îşi aranjează un scriitor lucrurile. Parcă îi simţi ideile colcăind

în hârtii. Totul vibrează de intensitate. Ştii, a continuat înconjurându-mi umerii cu braţul, adeseori când lucrez mă gândesc la tine, Te văd ghemuit deasupra maşinii de scris, îţi văd degetele alergând ca nebunele pe taste. Şi faţa ta are o minunată expresie de concentrare. Şi în copilărie aveai asemenea expresie – bănuiesc că nu-ţi mai aminteşti. Da, da! Extraordinar cum îţi revin lucrurile în minte! Câteodată îmi vine greu să cred că scriitorul ăsta pe care-l cunosc e totodată şi prietenul meu, un foarte vechi prieten. Henry, în tine există ceva – şi aici voiam să ajung când ţi-am vorbit în restaurant – există ceva mitic, aş putea spune, dacă nu folosesc un cuvânt prea mare. Mă înţelegi, nu-i aşa? Vocea îi devenise mai adâncă, extrem de suavă şi de catifelată, parcă unsă cu miere. Dar sinceră. Devastator de sinceră. Ochii i se umeziseră de afecţiune; fluxul nu se mai oprea. A trebuit să-i întrerup torentul, altminteri l-ar fi podidit lacrimile.

Când m-am întors de la baie, Ulric şi cu Mona discutau foarte serios. El purta încă pălăria şi paltonul. În mâini ţinea o fâşie lungă de hârtie pe care-mi notasem eu cuvinte fantastice şi pe care o păstrez pe birou, lângă mine, pentru cazuri de nevoie. Evident o descususe pe Mona în legătură cu metodele mele de lucru. Scrisul era o artă care-l intriga enorm. Se pare că era uimit să vadă cât de mult scrisesem în intervalul de când nu ne mai întâlnisem. Îşi plimba afectuos degetele pe cotoarele cărţilor stivuite pe masă.

— N-ai nimic împotrivă? m-a întrebat când a început să se uite la notele care zăceau pe lângă cărţi.

Fireşte că n-am avut nimic împotrivă. Mi-aş fi desfăcut şi pielea ca să-l las să se uite în mine. Mă flata să văd cât de mult aprecia orice flecuşteţ. Şi, în acelaşi timp, nu mă puteam opri să gândesc că era singurul prieten care vădea un interes autentic pentru activitatea mea. De fapt, ceea ce manifesta el era veneraţia faţă de scrisul ca atare – şi pentru omul, oricine ar fi fost acesta, care avea temeritatea de a se înfrunta cu acest mediu. Am fi putut petrece întreaga noapte discutând despre cuvintele acelea

neobişnuite pe care le notasem, sau despre nota pe care o făcusem în legătură cu Jurnalul unui futurist”, la care lucram atunci.

Deci acesta era omul aparţinând altei epoci, pe care prietenii mei îl etichetaseră drept „demodat”. Da, era demodat să manifeşti atâta naivă nedumerire cu privire la nişte simple cuvinte. Oamenii din Evul Mediu făceau parte dintr-o cu totul altă specie. Ei petreceau ceasuri, zile, săptămâni, luni, discutând amănunte care pentru noi sunt complet lipsite de realitate. Ei erau capabili de absorbţie, concentrare, rumegare, digestie, într-o măsură care azi ne apare fenomenală dacă nu patologică. Artişti din creştet până-n tălpi. Vieţile lor erau muiate în artă, ca şi în sânge. Viaţă, din creştet până-n tălpi. Felul de viaţă după care jinduia Ulric, deşi nu spera să-l realizeze vreodată. Ceea ce spera el în taină era că poate eu voi recapta şi voi transmite altora acea viaţă unificatoare în care toate se întreţeseau într-un tot semnificativ.

Acum se plimba prin cameră, cu paharul în mână, gesticulând, emiţând sunete guturale, plescăind din buze, de parcă se pomenise subit în paradis. Ce idiot fusese la restaurant, când a vorbit cum a vorbit! Acum putea să vadă şi cealaltă latură a mea, pe care o tratase cu atâta uşurinţă. Câtă bogăţie de idei respira casa asta! Simplele adnotări de pe marginile cărţilor vorbeau elocvent despre o activitate care lui îi era atât de străină. Iată un spirit care clocotea de idei. Iată un om care ştia cum să lucreze! Şi el care mă acuzase că îmi irosesc timpul!

— Coniacul ăsta nu-i prost, nu-i aşa? m-a întrebat, îngăduindu-şi o pauză. Ceva mai puţin coniac şi ceva mai multă reflecţie – asta ar fi pentru mine calea spre înţelepciune.

Şi a schiţat una din grimasele lui tipice, în care numai el ştia cum să îmbine abjecţia, adularea, flateria, înjosirea şi triumful.

— Omule, cum găseşti tu timp să faci atâtea, poţi să-mi spui şi mie? a gemut, prăbuşindu-se într-un fotoliu, fără să verse însă o picătură din preţioasa licoare. Un lucru e

limpede, a adăugat în grabă, şi anume: tu iubeşti ceea ce faci. Pe când eu, *nu*! Ar trebui să-mi însuşesc lecţia şi să-mi schimb felul de a fi… Asta sună cam iluzoriu, nu? Dă-i înainte, râzi de mine: ştiu cât de ridicol sunt uneori.

I-am explicat că nu râdeam de el, ci cu el.

— Nu are importanţă dacă-i într-un fel sau altul. Nu mă supăr dacă râzi de mine. Tu eşti singura persoană de la care mă aştept să aibă reacţii normale. Nu eşti crud, eşti onest. Şi nu prea găsesc asemenea calitate la cei cu care am eu de-a face. Dar n-am de gând să te mai plictisesc cu acelaşi cântec vechi. La aceste cuvinte s-a înclinat în faţă ca să-mi ofere un zâmbet cald, jovial. Poate că ceea ce am să-ţi spun nu are nicio legătură cu cele discutate, dar ştii, Henry, care sunt singurele momente în care lucrez cu zel şi vigoare, cu un sentiment care frizează dragostea? Atunci când îmi pozează negresa aceea, Lucy. Numai că, fir-ar să fie, nu pot niciodată să merg până la capăt cu ea. O ştii pe Lucy – cum mă lasă să o *manipulez* şi aşa mai departe. Da! Şi are un corp dat dracului! A chicotit din nou. Sau, mai curând, a nechezat. Poziţiile pe care le ia uneori creatura asta! Mi-ar plăcea să fii şi tu acolo s-o vezi. Ai muri de râs. Dar până la urmă mă lasă cu buzele umflate. Trebuie să-mi răcoresc bătrânul cocoşel cu apă rece. Mă dă gata… Da, zău…

A întors capul spre Mona, care se găsea în spatele lui, ca s-o vadă cum reacţionează. Şi, spre uimirea lui, Mona a reacţionat astfel:

— N-ai vrea să-ţi pozez şi eu câteodată?

Lui Ulric au început să-i joace ochii în cap. Şi-a plimbat privirea de la ea la mine, apoi din nou la ea.

— Pe legea mea! Cum de nu m-am gândit niciodată la aşa ceva? Presupun că păsăroiul ăsta, aici de faţă, nu are nicio obiecţie.

Am petrecut noaptea depanând amintiri, vorbind despre viitor, ticluind planuri de explorare a vieţii de noapte, şi am terminat, ca de obicei, cu numele marilor pictori răsunând în urechile noastre. Ultima remarcă a lui Ulric înainte de a adormi a fost:

— Trebuie să citesc cât mai curând eseul lui Freud despre da Vinci… Sau eşti de părere că nu-i prea important?

— Lucrul cel mai important acum e să dormi bine şi să te trezeşti înviorat, i-am spus.

Şi-a comunicat asentimentul printr-o băşină zgomotoasă – scăpată, desigur, fără voie.

Câteva seri mai târziu, am luat cina cu domnul de la bombonerie. Într-o cramă de pe Allen Street, cea mai dezolantă dintre toate străzile, unde trenurile suspendate îţi bubuie deasupra capului. Restaurantul era ţinut de un prieten al lui, arab. Mâncarea era excelentă şi gazda noastră mai mult decât generoasă. Era o adevărată plăcere să stai de vorbă cu omul ăsta, atât era de sincer, de direct, de deschis. Ne-a povestit îndelung despre tinereţea lui care fusese un coşmar interminabil, punctat uneori de visuri intermitente despre plecarea în America. Ne-a descris într-un limbaj simplu, mişcător, viziunea lui despre America, aşa cum o concepuse în ghetoul din Cracovia. Imaginea aceluiaşi paradis pe care milioane de suflete o confecţionează în bezna disperării. Ca să fim sinceri, cartierul de Est, în care locuia acum, nu corespundea întocmai imaginii făurite de el, dar, oricum, era bun. Acum nutrea speranţa să se mute într-o bună zi la ţară, poate că în munţii Catskill, unde să-şi deschidă o casă de odihnă. A pomenit numele unui orăşel unde îmi petrecusem multe vacanţe în copilărie: o micuţă comunitate, preluată ulterior de Tribul Ales, care acum nu mai semăna deloc cu satul fermecător de odinioară. Dar îmi puteam imagina ce rai ar fi pentru el.

Discutam astfel de o bună bucată de vreme, când, brusc, şi-a adus aminte de ceva. S-a ridicat şi s-a scotocit în buzunarele paltonului. Radios ca un băieţandru, ne-a întins, Monei şi mie, două pacheţele învelite în hârtie de mătase. Ne-a explicat că sunt două mici daruri, o expresie a aprecierii pentru felul în care reuşisem să facem un succes din afacerea cu bomboanele. Le-am deschis pe loc. Monei îi dăruise un frumos ceas de mână, mie, un stilou

fin. Se gândise că ne-ar putea fi de folos.

Pe urmă a început să ne expună proiectele lui de viitor. O bucată de timp urma să continuăm a lucra ca şi până acum şi, dacă aveam încredere în el, ne propunea să-i depunem în fiecare săptămână o parte din câştigurile noastre, ca să poată pune ceva bani deoparte pentru noi. Ştia bine că noi nu eram în stare să economisim un penny. Ţinea mult să ne lanseze în afacerea lui, să ne închirieze un mic birou şi să angajeze oameni care să lucreze pentru noi. Era sigur că vom izbuti. Era de părere că întotdeauna trebuie să începi de jos, şi să foloseşti bani gheaţă în loc de a cere împrumuturi, aşa cum fac americanii. Şi-a scos carnetul de conturi şi ne-a arătat depunerile lui. Avea peste douăsprezece mii de dolari. Şi după ce o să-şi vândă prăvălia, contul va spori cu încă cinci sau zece mii de dolari. Dacă o să ne descurcăm bine, poate că o să ne vândă nouă prăvălia.

Din nou ne era penibil să-l dezamăgim. Am făcut nişte aluzii vagi, foarte vagi, că s-ar putea să avem alte planuri pentru viitor, dar când i-am văzut expresia feţei, am schimbat subiectul. Da, o să mergem înainte. O să devenim Regii Bomboanelor de pe Second Avenue. Poate că o să ne mutăm şi noi la ţară, să-l ajutăm să-şi organizeze pensiunea din Livingston Manor. Da, probabil că, în curând, o să avem şi copii. Era timpul să ne statornicim. Cât despre scris, după ce o să punem afacerea pe picioare, voi avea timp destul să mă gândesc şi la scris. Ce, Tolstoi nu s-a retras târziu, în viaţă, ca să scrie? îl aprobam tot timpul din cap, ca să nu-l deziluzionez. Pe urmă, m-a întrebat cu perfectă seriozitate dacă n-ar fi o idee bună să scriu viaţa lui, cum s-a ridicat el de la simplu muncitor într-o carieră de marmură, până la a fi proprietarul unei mari pensiuni de odihnă. I-am declarat că mi se pare un subiect admirabil şi că o să mai discutăm la momentul potrivit.

Oricum, eram priponiţi. Pentru nimic în lume n-aş fi putut să-i trag clapa. Prea era cumsecade cu noi. Şi apoi, Cromwell încă nu-şi spusese ultimul cuvânt în legătură cu rubrica. (Urma să lipsească din oraş câteva săptămâni.) De

ce să nu ne mai bălăbănim până atunci în povestea cu bomboanele? Cât despre Mona, ea era de părere că n-ar strica să se ocupe peste zi de agenţia imobiliară. Mathias era gata să-i avanseze bani în cont, până când va efectua prima ei vânzare.

În pofida bunelor noastre intenţii, afacerea cu bomboanele era sortită pieirii. Mona de-abia mai reuşea să vândă o cutie sau două pe seară. Începusem din nou să o însoţesc, aşteptând afară cu două valize şi cu Elie Faure. (Ajunsesem atât de saturat de *Istoria Artei,* încât în orice moment puteam să închid ochii şi să recit pe de rost pasaje întregi, brodându-le cu fantastice elaborări proprii.) Sheldon se volatilizase în chip misterios. O-Mara plecase în Sud, iar Osiecki era încă în Canada. O perioadă mohorâtă, Sătui de Village şi de cartierul de Est, ne încercam norocul în Nord. Broadway nu mai era acelaşi pe care îl cântase George M. Cohan. Era îmbibat de o atmosferă gălăgioasă, bătăioasă, ostilă, prielnică unor conflicte respingătoare, ameninţări, insulte, arogante, dispreţ şi umilinţe. În tot acest timp am fost chinuit de o cumplită criză de hemoroizi. Parcă mă văd şi azi cum mă agăţăm de o grindă înaltă de peste drum de Lido, în speranţa că, ridicându-mi greutatea corpului, o să-mi mai uşurez durerile. Ultima vizită la Lido, s-a încheiat cu încercarea directorului, un fost boxer, de a o încuia pe Mona în biroul lui şi a o viola. *Vechiul, plăcut Broadway!*

Sosise într-adevăr timpul să abandonăm isprava cu bomboanele. În loc de a ne căpătui, îi datoram bani patronului. În plus, îi mai datoram o sumă consistentă lui Maude, pe care o pusesem să confecţioneze pentru noi bomboane de casă. Sărmana Maude consimţise de bunăvoie, gândind că în felul ăsta mă ajută să-i plătesc indemnizaţia.

De fapt, toate mergeau pe dos. În loc să ne sculăm la prânz, leneveam în pat până la patru, cinci după-amiază. Mathias nu putea înţelege ce s-a întâmplat cu Mona. Totul fusese pregătit pentru ea ca să dea lovitura, şi lăsase să-i scape afacerea printre degete.

Uneori, surveneau şi întâmplări amuzante, ca, de pildă, un acces subit de sughiţat, care a ţinut trei zile, forţându-ne până la urmă să chemăm un doctor. Dar în momentul în care mi-am ridicat cămaşa şi am simţit degetul lui rece pe abdomen, sughiţurile s-au potolit ca prin farmec. M-am simţit ruşinat că l-am făcut pe doctor să vină tocmai din Bronx. Dar el a pretins că-i încântat, poate pentru că descoperise că jucam şah: Nu s-a jenat să ne spună că, atunci când nu era ocupat să provoace avorturi, juca şah. Un tip curios şi foarte serviabil. Nici nu s-a gândit să ia bani de la noi. Ba chiar a insistat să ne împrumute el. Ne-a cerut să apelăm la serviciile lui ori de câte ori avem nevoie – fie de bani, fie de un avort. Mi-a promis că data viitoare când va mai veni, o să-mi aducă nişte cărţi de Shalom Aleichem. (Pe atunci încă nu auzisem de Moishe Nadir, altminteri i-aş fi cerut să-mi împrumute *Viaţa mea ca un ecou*).

După ce a plecat, nu m-am putut împiedica să nu comentez cât de tipic era pentru medicii evrei să se comporte în felul ăsta. Niciodată nu a existat un medic evreu care să mă preseze să-i achit nota. Niciodată n-am întâlnit vreunul care să nu fie interesat de artă sau de ştiinţă. Aproape toţi erau, pe lângă medici, muzicieni, pictori sau scriitori. Mai mult, toţi îţi întindeau o mână prietenoasă. Cât de diferiţi erau de medicii creştini! N-aş fi putut să mă gândesc la un medic creştin, dintre cunoştinţele mele, care să fi fost câtuşi de puţin interesat de artă; niciunul nu era altceva decât medic.

— Cum îţi explici asta? am întrebat-o pe Mona.

— Evreii sunt întotdeauna umani.

— Tu ai spus-o. Te fac să te simţi bine chiar când mori.

O săptămână mai târziu, când îmi crăpa buza după cincizeci de dolari, m-am gândit brusc la dentistul meu, şi el un membru al Tribului Ales. În felul meu de a proceda ocolit, am hotărât să mă duc mai întâi la oficiul telegrafic de pe strada 23, unde lucra bătrânul Creighton în tura curierilor de noapte, şi să-l trimit pe el cu un bilet la

dentist. În drum spre oficiul telegrafic, i-am explicat Monei curioasa relaţie care exista între mine şi acest curier de noapte. I-am amintit cum ne venise în ajutor în noaptea aceea, când rămăsesem fără bani în localul lui Jimmy Kelly.

La oficiu a trebuit să aşteptăm puţin – Creighton era pe teren. Am sporovăit un timp cu administratorul de noapte, unul din pungaşii reformaţi pe care-i ţinea O-Rourke în mână.

În cele din urmă, şi-a făcut apariţia şi Creighton. A fost surprins să mă vadă cu soţia. În felul lui plin de tact, s-a prefăcut că nu o mai întâlnise vreodată. I-am spus administratorului că o să-l reţin pe Creighton vreo două ore. Afară, am chemat un taxi, intenţionând să mă duc cu el în Brooklyn, şi să aştept la colţ până îşi va îndeplini misiunea la dentist. Pe drum, când maşina se pusese în mişcare, i-am explicat despre ce e vorba.

— Vai de mine, dar nu-i nevoie să faceţi aşa ceva! a exclamat. Eu am nişte economii. Domnule Miller, ar fi o plăcere pentru mine să vă împrumut o sută sau două, dacă aşa ceva v-ar ajuta.

La început am refuzat, pe urmă, însă, m-am lăsat înduplecat.

— Vi-i aduc mâine dimineaţă la prima oră, a stăruit Creighton.

Ne-a însoţit tot drumul până acasă, am mai stat la o parolă în faţa uşii, apoi s-a îndreptat spre metro. Căzusem la compromisul de o sută cincizeci de dolari.

A doua zi, Creighton s-a înfiinţat dis-de-dimineaţă.

— Nu trebuie să vă grăbiţi să mi-i daţi înapoi, domnule Miller.

I-am mulţumit călduros şi l-am invitat să ia masa într-o seară cu noi. Mia promis că va veni în prima lui seară liberă.

A doua zi, ziarele au publicat un titlu mare din care reieşea că prietenul nostru Creighton dăduse foc casei în care locuia şi arsese de viu în ea. Nu se dădea nicio explicaţie a acestei fapte lugubre.

Mă rog, însemna o sumă pe care nu mai trebuia să o

restitui. Aveam obiceiul să notez într-un carnet toate sumele pe care le împrumutam. Adică cele de care ştiam eu. A înregistra ceea ce datora Mona „cavalerilor" ei, ar fi fost o imposibilitate. Oricum, eu aveam intenţia fermă de a-mi plăti datoriile contractate, în comparaţie cu datoriile Monei, ale mele erau nişte bagatele. Dar chiar şi aşa, alcătuiau o listă înfricoşătoare. Multe dintre ele se ridicau doar la cinci dolari sau chiar mai puţin. Dar aceste sume mici erau cele mai importante pentru mine. Îmi fuseseră date de oameni care cu greu se puteau despărţi de un bănuţ. De exemplu, mărunţişul acela de trei dolari şi jumătate pe care mi-l împrumutase Savardekar, unul din foştii mei curieri de noapte. O făptură fragilă, plăpândă. Trăia dintr-un pumn de orez pe zi. Fără îndoială, acum se găsea îndărăt în India, unde se pregătea pentru sfinţenie. Probabil că nu mai avea nevoie de cei trei dolari şi jumătate. Totuşi, mie mi-ar face bine, extrem de bine, să-i pot trimite. Chiar şi un sfânt are nevoie din când în când de bani.

Cum stam şi meditam, mi-a venit gândul că fiecare hindus pe care îl cunoscusem îmi împrumutase, într-un moment sau altul, câte o sumă de bani. Şi întotdeauna sume mici, extrase din câte o punguţă rebegită. Am remarcat o sumă de patru dolari şi şaptezeci şi cinci de cenţi. Datorată lui Ali Khan, un pars, care obişnuia să-mi scrie nişte scrisori extraordinare, comunicându-mi observaţiile lui asupra condiţiilor din compania telegrafică, precum şi impresii generale despre municipalitate. Avea o caligrafie frumoasă şi folosea un limbaj pompos. Nu-mi cita învăţăturile lui Hristos sau spusele lui Buddha (pentru edificarea mea), ci îmi sugera să-i scriu primarului şi să-i cer ca numerele caselor să fie fosforescente, pentru ca astfel curierii de noapte să găsească mai uşor adresele căutate.

Un alt curier, pe care-l poreclisem „Al Jolson", era trecut în carneţel cu un total de şaisprezece dolari. Îmi făcusem prostul obicei de a-l tapa de câte un dolar de fiecare dată când îl întâlneam pe stradă. O făceam, în

primul rând, ştiind că e o intensă fericire pentru el să-mi servească acea mică ofrandă de câte ori mă vedea. Dar preţul pe care trebuia să-l plătesc era să stau şi să-l ascult fredonând un nou cântec pe care-l compusese. Peste o sută din cântecele lui pluteau pe la şi printre editorii de pe Tin Pan Alley. Din când în când, în serile dedicate amatorilor, apărea pe scena câte unui teatru de cartier. Cântecul lui favorit era „Avalon”, pe care-l cânta fie cu voce normală, fie în falsetto, după cum doreai. O dată, când invitasem un prieten de-al meu la restaurantul „Mica Ungarie”, am fost nevoit să telefonez unui curier să-mi aducă nişte bani. Cel care mi i-a adus a fost „Al Jolson”. În mod nechibzuit, l-am invitat să ia loc la masa noastră şi să bea un pahar. După câteva cuvinte, ne-a întrebat dacă dorim să ascultăm unul din cântecele lui. Am crezut că vrea să ni-l fredoneze, dar nu, înainte de a fi putut să-l opresc, s-a ridicat în două picioare, s-a plantat în centrul localului şi, ţinându-şi într-o mână şapca şi în cealaltă paharul, a început să cânte, răcnind din fundul bojocilor. Patronii localului au fost, fireşte, amuzaţi. După ce şi-a terminat cântecul, s-a dus de la masă la masă, cu şapca în mână, ca să strângă cheta. După aceea s-a aşezat din nou la masa noastră şi a vrut să ne ofere băuturi. Când l-am refuzat, nu s-a lăsat până nu mi-a strecurat pe sub masă două bancnote, *procentajul dumneavoastră”,* mi-a şoptit. Omul căruia îi datoram însă o sumă considerabilă, era unchiul meu Dave. Vreo câteva sute de dolari, sumă care urma să crească pe măsură ce trecea timpul. Acest Dave Leonard era căsătorit cu sora tatălui meu. Ani de zile fusese brutar şi pe urmă, când a pierdut două degete, a trebuit să-şi schimbe meseria. Deşi născut în America, un yankeu get-beget, nu avea niciun fel de instrucţiune. Nu putea nici măcar să-şi scrie numele. Dar ce om! Ce inimă! Obişnuiam să-l aştept pe Dave în faţă la teatrul Ziegfield Follies. Ajunsese speculant de bilete de spectacole, o îndeletnicire care-i aducea câteva sute pe săptămână – fără mare efort sau zarvă. Dacă nu era la Follies, atunci putea fi găsit la Hipodrom sau la Metropolitan. Aşa cum am spus, tândăleam prin aceste

locuri, aşteptând să-l prind într-un moment la pauză. Numai cât mă zărea, Dave îşi şi ducea mâna la buzunar, gata să scoată teancul. Avea întotdeauna la el un rulou gros de bancnote. Desprindea pentru mine o hârtie de cincizeci, cu uşurinţa cu care ar fi luat una de zece. Niciodată nu i se clintea un muşchi, niciodată nu mă întreba pentru ce îmi trebuie banii.

— Vino oricând ai nevoie, îmi spunea, ştii unde mă poţi găsi.

Sau alteori:

— Rămâi pe aici, să îmbucăm ceva.

Sau:

— Vrei să vezi spectacolul de astă seară? Am pentru tine un bilet în faţă.

Un tip regesc, David ăsta. De câte ori mă despărţeam de el, îl binecuvântam… Când i-am spus într-o zi că scriu, a fost teribil de emoţionat. Ca şi cum i-aş fi spus: „Am de gând să mă fac magician!”. Veneraţia lui faţă de limbaj era tipică agramatului. Dar îndărătul entuziasmului său se ascundea şi altceva. Dave mă înţelegea, înţelegea că sunt diferit de restul familiei, şi mă aproba, îmi aducea aminte, mişcător, cum cântam la pian, ce artist grozav eram. Fiica lui, căreia îi dădusem lecţii de pian, era acum o pianistă desăvârşită. A rămas uimit când a aflat că renunţasem la pian. Dacă voiam un pian putea să-mi facă el rost de unul – ştia unde poate găsi unul ieftin. *„Spune numai un cuvânt, Henry!”* După care m-a supus la un interogatoriu în legătură cu arta scrisului. Trebuie să te gândeşti înainte la ce ai să scrii, sau îţi vine din mers? Desigur, trebuie să cunoşti bine ortografia, îşi dădea el cu presupusul. Şi trebuie să fii la curent cu toate ziarele, nu-i aşa? Era convins că un scriitor trebuie să fie informat la zi – să cunoască tot ce se întâmplă sub soare. Dar gândul asupra căruia insista cel mai mult era că, într-o zi, o să-mi vadă numele tipărit într-un ziar, sau într-o revistă, sau pe coperta unei cărţi.

— Cred că-i greu să scrii o carte, cugetă el. E greu să ţii minte ce-ai scris săptămâna trecută, *nu? Şi pe urnă*

toate personajele alea! Cum faci, ţi le treci pe o listă?

După aceea îmi cerea părerea despre unii scriitori de care auzise şi el. Sau despre vreun ziarist renumit care se scălda în bani.

— Ăsta-i clenciul, Henry… dacă ai putea deveni şef de rubrică sau corespondent.

Oricum, îmi făcea urări. Era sigur că o să răzbat. Aveam stofa, şi aşa mai departe.

— Eşti sigur că-ţi ajunge cât ţi-am dat? (Se referea la bancnota pe care mi-o vârâse în mână.) Mă rog, dacă mai ai nevoie, vino şi mâine. Nu-i o problemă, ştii doar. Şi apoi, după o pauză de gândire: Ascultă, poţi să mai stai un moment? Vreau să te recomand unui tovarăş de-al meu, de aici. Moare să te cunoască. A lucrat şi el o dată la un ziar.

Gândindu-mă la Dave şi la bunătatea lui fără margini, mi s-a năzărit că nu-l mai văzusem de multă vreme pe vărul meu Gene. Tot ce mai ştiam despre el e că se mutase în urmă cu câţiva ani din Yorkville şi că locuia acum în Long Island, cu cei doi băieţi ai lui. I-am scris o carte poştală, spunându-i că aş vrea să-l văd, şi l-am întrebat dacă şi unde ne-am putea întâlni. Mi-a răspuns prompt, cerându-mi să ne întâlnim la o staţie de trenuri suspendate, lângă capul liniei.

Intenţionasem să-i duc un pachet consistent cu articole de băcănie şi nişte vin, dar tot ce-am reuşit când m-am dus să-l întâlnesc a fost să adun doar atâta mărunţiş cât îmi trebuia pentru drumul dus şi întors. „Dacă lucrează, mi-am spus, poate că n-o duce chiar atât de greu”. În ultima clipă, am încercat să împrumut un dolar de la vânzătorul de ziare orb din Borough Hall, dar nu mi-a mers.

Am încercat un şoc când l-am văzut pe Gene pe platforma staţiei. Părul i se şi albise. Purta o pereche de pantaloni peticiţi, un pulover gros, o şapcă. Dar zâmbetul îi era radios, strângerea de mână, caldă. Când m-a salutat, i-a tremurat vocea. Avea aceeaşi voce adâncă, mângâietoare, ca în copilărie.

Am rămas un minut sau două uitându-ne unul în ochii

celuilalt. Pe urmă mi-a spus, cu vechiul lui accent de Yorkville:

— Arăţi bine, Henry.

— Şi tu arăţi bine, numai că ai mai slăbit puţin.

— Îmbătrânesc, a ripostat Gene, şi şi-a scos şapca pentru a-mi arăta că a chelit.

— Prostii, n-ai decât treizeci şi ceva de ani. Eşti încă verde.

— Nu, mi-am pierdut toată vigoarea. Am trecut prin zile grele, Henry.

Aşa a început revederea noastră. Mi-am dat seama că îmi spunea adevărul. Întotdeauna fusese candid, franc, sincer.

Am coborât scările staţiei şi ne-am pomenit în mijlocul a nicăieri. Un loc uitat de Dumnezeu; ceva îmi spunea că, pe măsură ce o să înaintăm, o să devină tot mai lugubru. Am aflat povestea treptat, din ce în ce mai sfâşietor, cu cât progresa. De la bun început mi-a spus că nu lucra decât două sau trei zile pe săptămână. Nimeni nu mai avea azi nevoie de etuiuri de pipă. Tatăl lui îi găsise un loc în fabrica asta. (Cu secole în urmă, pare-se.) Tatăl lui fusese de părere că învăţătura e o pierdere de vreme. Nu era nevoie să-mi aducă aminte ce bădăran fusese taică-său: fie vară, fie iarnă, toată ziua zăcea, în maioul lui de lână roşie, cu o cană de bere în faţă. Unul din nemţoii aceia buhăiţi, care nu se schimbă niciodată.

Gene se căsătorise, avusese doi copii, şi pe urmă, când copiii erau încă mici, soţia i-a murit de cancer, după o agonie lungă, dureroasă. Gene şi-a cheltuit toate economiile pe boala ei şi s-a înglodat în datorii. Se mutaseră în „stat”, cum îl numea el, abia de câteva luni, când îi murise soţia. Şi exact atunci îl scoseseră şi din fabrică. Încercase să crească peşti tropicali pentru acvarii, dar treaba n-a mers. Necazul era că trebuia să găsească munci pe care să le poată efectua acasă, pentru că nu avea pe nimeni care să vadă de copii. El gătea, spăla rufe, cârpea, călca, făcea totul. Era singur, îngrozitor de singur. Şi nu se putea consola de pierderea soţiei lui, pe care o

iubise mult. Toate astea mi le-a înşirat în timp ce parcurgeam drumul spre casa lui. Nu mă întrebase încă nimic despre mine şi despre viaţa mea, atât de absorbit era de nefericirile lui. Când, în cele din urmă, am coborât din autobuz, am mai avut de străbătut un drum lung pe nişte străzi sordide, suburbane, până când am ajuns în faţa a ceva ce părea un loc viran, dar la capătul căruia răsărea cocioaba lui, părăginită, dărăpănată, întocmai ca adăposturile prăpădite ale albilor săraci din adâncurile Sudului. Câteva flori se încăpăţânau cu disperare să menţină puţină viaţă în faţa intrării. Erau patetice. Am intrat în casă şi am fost întâmpinaţi de cei doi băieţi, doi adolescenţi plăcuţi la înfăţişare, dar arătând cam subnutriţi. Băieţi liniştiţi, gravi, ciudat de sumbri şi de rezervaţi. Nu-i mai văzusem până atunci. M-am simţit mai mult decât ruşinat că venisem cu mâna goală. Am bolborosit câteva cuvinte de scuză.

— Nu-i nevoie să-mi spui mie, m-a liniştit Gene. Ştiu ce înseamnă buzunarul gol.

— Da, dar noi nu o ducem tot timpul atât de rău. Ascultă-mă, o să mai vin pe la voi, curând, foarte curând. Îţi promit. Şi data viitoare o s-o aduc şi pe soţia mea.

— Nu te mai scuza, a reluat Gene. Sunt foarte bucuros că ai venit. Avem nişte supă de linte pe plită şi nişte pâine. N-o să flămânzim.

Şi s-a pornit iar – îmi povestea despre zilele când nu aveau o coajă de pâine în casă, când ajunsese în asemenea hal de disperare, încât cerşise puţină hrană de la vecini – numai pentru copii.

— Dar Dave te-ar fi ajutat cu siguranţă, i-am spus eu. De ce nu i-ai cerut lui nişte bani?

A făcut o mină îndurerată.

— Ştii cum stau lucrurile. Nu-i plăcut să împrumuţi de la rude.

— Dar Dave nu-i doar o rudă.

— Ştiu, Henry, dar nu-mi place să cer ajutor. Prefer să crăp de foame. Şi dacă nu erau copiii, probabil că aş fi crăpat. În timp ce vorbeam, băieţii ieşiseră afară, pentru

ca după puţin timp să revină cu câteva foi de varză, o ţelină şi nişte ridichi.

— Nu trebuia să faceţi aşa ceva, i-a mustrat Gene cu blândeţe.

— Ce-au făcut? am întrebat eu.

— Au şterpelit zarzavaturile astea din grădina unui vecin care-i plecat.

— Bravo lor! am exclamat. Pe dracu-Gene, au procedat inteligent. Tu eşti prea modest, sau prea mândru, nu ştiu care din două.

Dar pe loc mi-am cerut scuze. Cum îmi permiteam eu să-l ocărăsc pentru virtuţile lui? Gene era chintesenţa bunătăţii, blândeţii, umilinţei adevărate. Fiecare cuvânt pe care-l rostea avea un nimb de aur. Niciodată nu învinuia pe nimeni, nici măcar viaţa. Povestea totul de parcă ar fi fost ceva accidental, o parte a destinului său privat, ceva ce nu trebuia supus întrebărilor.

— Poate că ar putea şterpeli şi puţin vin, am propus eu, pe jumătate în glumă, pe jumătate serios.

— Vai de mine, mi-a ieşit din minte, a răspuns Gene, roşind. Avem puţin vin în pivniţă. Vin făcut în casă… vin de soc… crezi că-l poţi bea? L-am păstrat pentru o asemenea ocazie.

Băieţii o şi zbughiseră în pivniţă. Deveniseră ceva mai comunicativi.

— Sunt nişte băieţi tare drăguţi, Gene. Ce-au de gând să facă mai târziu, când or creşte mari?

— În niciun caz n-o să-i bag în fabrică, asta-i tot ce ştiu. O să încerc să-i trimit la colegiu. Cred că-i important să le fac o educaţie. Arthur, cel mai mic, vrea să se facă doctor. Cel mare e mai sălbatic. Vrea să plece în Vest şi să devină cowboy. Dar bănuiesc că o să-i treacă trăsnaia asta. Citesc westernuri tâmpite, de-acolo i se trage. Deodată şi-a adus aminte să mă întrebe dacă eu am copii.

— Da, o fetiţă, de la prima soţie.

A fost uluit să afle că mă recăsătorisem.

— Soţia ta lucrează şi ea?

— Într-un fel.

Nu ştiam cum să-i explic complexităţile vieţii noastre.

— Presupun că lucrezi tot la compania aceea de ciment.

Compania de ciment. Era să cad de pe scaun.

— Vai de mine, Gene, nici gând. Acum sunt scriitor. Nu ştiai?

— *Scriitor?*

Era rândul lui să se mire. Faţa i s-a luminat de plăcere.

— De fapt nu mă surprinde, a reluat. Îmi aduc aminte cum ne citeai în copilărie. Şi noi te ascultam până adormeam, ţii minte? A făcut o pauză ca să reflecteze cu capul în piept, pe urmă a ridicat privirea şi a comentat: Desigur că tu ai putut învăţa, nu-i aşa?

A rostit acest lucru de parcă el ar fi fost un imigrant căruia i se negaseră privilegiile unui american.

I-am explicat că nici eu nu făcusem prea multă şcoală, că, din punctul ăsta de vedere, ne găseam amândoi în aceeaşi barcă. Şi atunci l-am întrebat dacă mai citeşte.

— A, da, mi-a răspuns vioi. Citesc. Altceva nu prea am de făcut. Mi-a indicat raftul din spate, pe care se înşirau nişte cărţi. M-am răsucit ca să văd numele autorilor: Dickens, Scott, Thackeray, surorile Brontë, George Eliot, Balzac, Zola…

— Nu citesc gunoaiele astea moderne, a răspuns întrebării mele nerostite.

Ne-am aşezat la masă. Băieţii erau lihniţi de foame. M-a încercat din nou un ghimpe de remuşcare. Mi-am dat seama că dacă n-aş fi fost şi eu la masă ar fi avut o porţie dublă. De îndată ce am băut supa am trecut la verdeţuri. Nu aveau în casă ulei şi niciun fel de sos, nici măcar muştar. Se terminase şi pâinea. Mi-am scărmănat buzunarele şi am descoperit o piesă de zece cenţi, tot ce mai aveam în afară de banii de drum până acasă.

— Uite, să se ducă băieţii să ia o pâine.

— Nu-i nevoie, a intervenit Gene. Pot să reziste şi fără pâine. S-au obişnuit.

— Haide, haide! Şi eu aş mai mânca puţin. Tu nu?

— Dar nu avem unt sau gem.

— Şi ce? O să mâncăm pâine goală. Am mai mâncat şi altă dată.

Copiii s-au dus după pâine.

— Iisuse, am exclamat eu, Ai ajuns chiar la sapă de lemn, aşa-i?

— Acum nu-i chiar aşa de rău, Henry. Ştii, a fost o vreme când am mâncat numai buruieni.

— Nu! Nu-mi spune aşa ceva! E absurd! Eram aproape furios pe el. Nu ştii că nu ai dreptul să mori de foame? Ţara asta geme de mâncare. Gene, eu m-aş duce în stradă să cerşesc înainte de a mânca buruieni. Fir-ar să fie, n-am mai auzit până acum aşa ceva.

— Cu tine e altceva. Tu ai răzbit. Tu ai văzut lumea. Eu n-am văzut-o. Eu am trăit ca o veveriţă într-o cuşcă… Cu excepţia perioadei în care am lucrat pe luntrea care transporta gunoiul.

— Cum? Luntrea care transporta gunoiul? Ce mai e şi asta?

— Exact ce spun. Transportam gunoiul la Barren Island. Pe vremea când copiii au stat un timp cu părinţii soţiei mele. Am avut şi eu prilejul să fac altceva… Îl ţii minte pe domnul Kiesling, consilierul municipal? El mi-a făcut rost de slujba asta. Mi-a plăcut – cât a ţinut. Desigur că duhoarea era înfiorătoare, dar după un timp te obişnuieşti şi cu asta. Mă plăteau cu optzeci de dolari pe lună, adică de două ori cât câştigam la fabrica de pipe. Şi apoi era plăcut să străbaţi golful, să pluteşti în susul şi-n josul râului. A fost prima şi singura mea şansă de a ieşi în lume. Odată, în timpul unei furtuni, ne-am pierdut pe mare. Am plutit patru zile. Cel mai rău a fost că ni s-au terminat merindele. Da, şi am fost nevoiţi să mâncăm din gunoi. A fost o experienţă formidabilă. Trebuie să recunosc că mi-a plăcut. Era mult mai bine decât să lucrezi la fabrica de pipe. Chiar dacă duhoarea era de nesuportat…

A făcut o pauză ca să savureze amintirea. Cele mai frumoase zile pe care le trăise el! Pe urmă, deodată, m-a întrebat dacă l-am citit pe Conrad, Joseph Conrad, care a

scris despre mare.

Am încuviinţat din cap.

— Ăsta-i un scriitor pe care-l admir, Henry. Dacă ai putea şi tu vreodată să scrii aşa ca el… Nu ştia ce mai putea să adauge. Cartea mea favorită e *Negrul de pe Narcis.* Cred că am citit-o de cel puţin zece ori. Şi de fiecare dată mi s-a părut mai bună.

— Da, ştiu. Am citit aproape toate cărţile lui Conrad. Sunt de acord cu tine, e un scriitor admirabil… Dar despre Dostoievski ce spui… l-ai citit vreodată?

Nu, nu-l citise. Nici nu auzise de numele lui. Ce era, un romancier? Numele suna parcă polonez.

— Am să-ţi trimit o carte de-a lui. Se cheamă *însemnări din casa morţilor.* Apropo, eu am o sumedenie de cărţi. Aş putea să-ţi trimit orice carte vrei, sau oricâte cărţi vrei. Spune-mi numai că ţi-ar face plăcere.

Mi-a cerut să nu mă deranjez, lui îi plăcea să recitească, mereu şi mereu, aceleaşi cărţi.

— Dar nu ai dori să mai cunoşti şi alţi scriitori?

Nu credea că mai avea energia necesară pentru a se interesa de noi scriitori. Dar fiul lui, ăla mare, citea cu plăcere. Poate că ar fi bine să-i trimit băiatului nişte cărţi.

— Ce fel de cărţi citeşte?

— Îi plac scriitorii moderni.

— Ca, de pildă?

— Hall Caine, Rider Haggard, Henty…

— Înţeleg. Da, îi pot trimite câte ceva interesant.

— Ăla mic, a continuat Gene, aproape că nu citeşte. El e profilat pe ştiinţă. Nu-l interesează decât revistele ştiinţifice. Cred că-i sortit să fie medic. Ar trebui să vezi laboratorul pe care şi l-a înjghebat singur. Are acolo de toate, totul pus în sticle. Şi pute când intri!… Dar dacă pe el îl face fericit…

— Asta-i, Gene. *Dacă pe el îl face fericit.*

Am stat în casa lor până la ora ultimului autobuz. Când am dat mâna cu ei, le-am repetat că o să mai vin în curând.

— Data viitoare facem un chef, da, băieţi?

— Nu te gândi la aşa ceva, Henry, mi-a spus Gene. Te rog numai să vii… şi adu-ţi şi soţia.

Drumul până acasă mi s-a părut interminabil. Mă simţeam nu numai întristat, ci şi posac, deprimat, umilit. Abia aşteptam să ajung acasă şi să aprind luminile. Când o să mă aflu în Cuibul Dragostei, o să mă simt din nou în siguranţă. Niciodată micul nostru minunat apartament nu mi-a evocat mai puternic caldul, intimul pântece matern. Ce-i drept, noi nu duceam lipsă de nimic. Dacă din când în când făceam foamea, ştiam că e ceva trecător. Aveam prieteni – şi aveam darul vorbirii. Ne pricepeam să facem rost de nutreţ. Cât despre lume, adevărata lume se găsea între cei patru pereţi ai noştri. Tot ce doream de la lume, atrăgeam, captam în vizuina noastră. Adevărat, câteodată eu mă lăsam cuprins de o criză de sensibilitate sau de sfială când trebuia să tapez pe cineva, dar momentele acestea erau rare. Uneori, într-o singură clipă, îmi adunam curajul de a aborda un om absolut străin. Desigur, trebuia să-ţi înghiţi mândria. Dar preferam să-mi înghit mândria decât să înghit în sec.

Niciodată Borough Hall nu mi s-a părut mai atrăgător decât în seara aceea, când am coborât din metrou. Mă simţeam acasă. Trecătorii aveau un aer familiar. Nu păreau oameni pierduţi.

Deosebirea dintre lumea în care mă găsisem mai înainte şi lumea aceasta era abisală. Gene locuia doar la marginea oraşului, e drept, dar pentru mine însemna sălbăticie curată. Mă cutremuram la gândul că s-ar putea să fiu vreodată osândit la o asemenea existenţă. O dorinţă imperioasă de a rătăci pe străzile din jur mi-a mânat instinctiv paşii spre Sackett Street înfiorat de amintiri legate de vechiul meu prieten Al Butger, am trecut prin faţa casei lui Arăta dezolant de părăsită. Întreaga stradă, cu toate casele ei, părea să se fi împuţinat de când o văzusem ultima oară. Totul se închircise, se strânsese în sine. Şi, cu toate acestea, era încă o stradă miraculoasă pentru mine. *Via Nostalgia.*

Cât despre suburbii, atât de sinistre şi de singuratice

– toţi cei pe care-i ştiusem eu că se mutaseră în suburbii îşi dăduseră duhul. Asemenea locuri nu erau scăldate de fluxul vieţii. Nu putea exista decât un singur ţel al retragerii în aceste catacombe: acela de a te prăsi şi apoi de a te veşteji. Dac-ar fi fost un act de renunţare, ar fi fost de înţeles, dar nu era vorba de aşa ceva. Era vorba de o acceptare a înfrângerii. Viaţa a devenit rutină, cea mai plicticoasă rutină. O slujbă monotonă, un sân al familiei atât de încăpător încât te pierzi în el, un şeptel de animale de casă cu bolile lor, revistele pornografice, *comics*-urile, almanahul fermierului.

Un timp nesfârşit în care să te studiezi în oglindă. Una după alta, punctuale ca soarele de prânz, progeniturile ies din burta mamei. Chiria e plătită regulat, ca şi dobânzile la ipoteci.

Ce plăcut să urmăreşti instalarea ţevilor noi! Ce senzaţional să vezi deschizându-se străzi noi şi pe urmă să urmăreşti cum sunt asfaltate! Totul e nou. Nou şi acut de mântuială! Nou şi descurajant. Nou şi lipsit de noimă. Şi odată cu noul au sporit şi comodităţile. Totul e planificat pentru generaţiile viitoare. Suntem ipotecaţi viitorului strălucit. O plimbare în oraş şi aştepţi cu nerăbdare să te întorci la căsuţa ta, la maşina de tuns iarba şi la maşina ta de spălat. Oraşul e iritant, zăpăcitor, opresiv. Dacă trăieşti în suburbii, ţi-ai însuşit un alt ritm de viaţă. Şi ce dacă nu eşti *au courant?* Există felurite compensaţii – o pereche de papuci de casă calzi, emisiunile de la radio, scândura de călcat care se pliază din perete. Chiar şi ţevile noi sunt atrăgătoare.

Bietul Gene, desigur, nu avea asemenea compensaţii. El avea aer curat şi nimic altceva. Adevărat, nu locuia într-o suburbie. El era campat în acea zonă intermediară, în acea ţară a nimănui unde reuşeai să-ţi ţii sufletul într-un chip chinuit, care sfida orice logică. Tentaculele oraşului, care se extindeau permanent, ameninţau să-i înhaţe, cu pământ cu tot. Sau putea să aibă loc un reflux, valul să se retragă, din cine ştie ce raţiune don quijotescă, şi să-i lase singuri şi secătuiţi. Uneori un oraş porneşte să se lăţească

într-o anumită direcţie, şi pe urmă se răzgândeşte, îmbunătăţirile iniţiale sunt lăsate în plata Domnului. Şi mărunta comunitate moare lent, din lipsă de oxigen. Totul se deteriorează şi se depreciază. În această atmosferă poţi să citeşti aceleaşi şi aceleaşi cărţi iar şi iar şi iar. Sau să asculţi mereu aceleaşi discuri la patefon. Într-un vacuum nu ai nevoie de lucruri noi, nici de senzaţii noi, nici de stimuli externi. Nu ai nevoie decât să menţii un nivel de supravieţuire, să vegetezi ca un fetus într-un borcan.

În noaptea aceea nu am putut dormi, pentru că m-am gândit la Gene. Soarta lui amară era cu atât mai răscolitoare cu cât Gene fusese întotdeauna pentru mine un fel de frate geamăn.

În el mă vedeam pe mine. Semănăm la chip, vorbeam la fel. Ne născusem aproape în aceeaşi casă. Mama lui ar fi putut să fie mama mea: în orice caz, o preferam mamei mele. Când Gene se crispa de durere, mă crispam şi eu. Când el tânjea să facă ceva, tânjeam şi eu. Eram ca doi cai în ham. Nu-mi aminteam să mă fi certat vreodată cu el, să-l fi înfuriat vreodată, să-l fi determinat vreodată să facă ceva ce nu voia. Ce era al lui era şi al meu, şi viceversa. Nu a existat niciodată între noi cea mai firavă gelozie sau rivalitate. Eram unul, în trup şi în suflet… Acum, însă, nu vedeam în el o caricatură a mea, ci, mai curând, o prevestire a ceea ce puteam deveni. Dacă soarta îl putea trata pe el cu atâta vitregie – pe el, propriul meu frate, care nu făcuse nimănui vreun rău, ce-mi rezerva oare mie? Doza de bine care exista în mine era o revărsare a surplusului de bunătate fără limite din inima lui; răul din mine, însă, era numai al meu. Şi acest rău se acumulase ca o consecinţă a separării noastre. Când drumurile noastre s-au despărţit, am pierdut acel ecou care mă ajuta să mă orientez. Mi-am pierdut piatra de încercare.

Toate acestea îmi treceau prin cap în timp ce zăceam treaz în pat. Nicicând înainte nu mă mai gândisem în felul ăsta la relaţia noastră. Dar cât de limpede îmi apărea acum totul! Îmi pierdusem adevăratul frate. Mă rătăcisem. Am ales să fiu altfel decât el. Şi de ce? Pentru că nu voiam să

îngenunchez în faţa lumii. Ţineam la mândria mea. Pur şi simplu nu puteam accepta înfrângerea. Dar ce voiam să *dau?* Mă îndoiesc că m-am gândit vreodată la acest lucru, mă îndoiesc că aveam ceva de dat omenirii sau ceva de luat de la ea. Mă împăunam în faţa tuturor că sunt scriitor, de parcă lucrul ăsta ar fi fost buricul pământului, începutul şi sfârşitul lumii. Ce farsă! regretam că nu-l minţisem pe Gene. Ar fi trebuit să-i spun că lucrez într-un birou, că sunt funcţionar la o bancă, orice altceva decât scriitor. A fost ca şi cum i-aş fi tras o palmă în obraz.

Cât de ciudat că, ani şi ani mai târziu, fiul lui – cel „sălbatic" – a venit la mine cu o serie de manuscrise ca să-mi ceară sfatul. Oare în seara aceea când îi vizitasem scăpărasem o scânteie care-l aprinsese pe băiat? Aşa cum prevăzuse tatăl său, băiatul plecase în Vest, dusese o viaţă aventuroasă, ajunsese un vagabond şi pe urmă, se întorsese asemenea fiului risipitor şi se apucase de bizara îndeletnicire a scrisului pentru a-şi câştiga existenţa. I-am oferit cât ajutor mi-a stat în putinţă, l-am sfătuit să nu mai scrie pentru reviste, ci să se dedice unui lucru serios. Şi pe urmă nu am mai auzit de el. Uneori, când îmi cade câte o revistă în mână, îi caut numele. *De ce nu-i scriu o scrisoare?* Ca să-l întreb măcar dacă tatăl său mai trăieşte. Poate că nu vreau să ştiu ce s-a întâmplat cu vărul meu Gene. Poate că aş fi speriat, chiar şi astăzi, dacă aş afla adevărul.

6

Am hotărât să încep să scriu rubrica zilnică pentru ziar, fără să mai aştept aprobarea lui Alan Cromwell. A scrie zi de zi ceva nou şi interesant, menţinând totodată limitele spaţiului alocat, presupunea oarecare exerciţiu. Mi-am spus că nu strică să pregătesc un portofoliu de articole; dacă Alan Cromwell o să se ţină de cuvânt, eu o să-i stau la dispoziţie gata pregătit, Ştiam că vor exista zile când o să mă simt incapabil să scriu. Or nu voiam să pară că dezertez de la datorie.

Între timp, Mona şi-a luat o slujbă temporară ca animatoare într-un club de noapte din Village – „Remo”. Mathias, patronul agenţiei imobiliare, nu se arăta încă gata s-o lanseze în afacere. De ce anume, n-am putut descoperi. E posibil să fi fost nevoită să-l „răcorească” un pic. Uneori, admiratorii aceştia ai ei deveneau prea înfierbântaţi, voiau s-o ia de nevastă fără nicio întârziere. Cel puţin aşa pretindea ea.

În orice caz, slujba nouă se potrivea cu temperamentul şi cu experienţa ei anterioară. Dansa pe cât de puţin posibil. Misiunea ei consta în a-i face pe clienţi să bea cât mai mult. Animatoarele aveau un procent din costul băuturilor consumate. Nu a durat mult până când tânărul Corsi, proprietarul unui alt celebru local din Village – un local de referinţă – s-a îndrăgostit nebuneşte de Mona. Venea în fiecare seară, pe la ora de închidere, şi o escorta la localul lui. Acolo se regalau numai cu şampanie. Spre ziuă, şoferul lui Corsi *o conducea* cu limuzina acasă.

Corsi făcea parte din lotul impetuoşilor care-i cereau să se mărite cu ei. Visa să o ducă la Capri sau la Sorrento, unde să adopte un nou stil de viaţă. Evident, făcea tot ce putea ca s-o convingă pe Mona să plece de la „Remo”. De fapt, şi eu încercam acelaşi lucru. Câteodată, îmi pierdeam timpul întrebându-mă cum ar arăta argumentele mele şi argumentele lui puse unele lângă altele. *Şi răspunsurile ei.*

Mă rog, Cromwell trebuia să sosească de pe o zi pe alta. Odată cu sosirea lui, poate că şi ea o să vadă lucrurile altfel. Într-un moment când nu se controlase, dăduse a înţelege că s-ar putea.

Pentru mine, mai îngrijorătoare decât asaltul marital al tânărului Corsi, erau hărţuielile la care o supuneau câteva lesbiene notorii din Greenwich Village. Se pare că veneau la „Remo” pentru ea, şi consumau băuturi cu aceeaşi libertate ca şi bărbaţii. Am aflat că şi Corsi era exasperat de ele. În disperare de cauză, a implorat-o ca – dacă e musai să lucreze – să-şi facă meseria în localul lui. Cum şi această propunere a rămas fără răspuns, a

schimbat tactica. A încercat să o îmbete seară de seară, sperând că astfel o s-o dezguste de slujba ei. Dar şi de asta dată a dat greş.

Până la urmă, am aflat motivul pentru care nu voia să se urnească. Anume, se ataşase puternic de una dintre dansatoare, o indiană cherokee, care o ducea foarte greu şi, pe deasupra, era şi însărcinată. Fata, întrucât era prea decentă, prea sinceră şi prea spunea lucrurile pe şleau, ar fi fost demult dată afară dacă n-ar fi constituit punctul de atracţie al baletului. Oamenii veneau – seară de seară, să vadă numărul ei. Şi acest număr se termina întotdeauna cu un *grand ecart.* Întrebarea serioasă era cât timp va mai putea continua să-i facă fără să-şi pună sarcina în primejdie.

La câteva zile după ce Mona mi-a povestit aceste lucruri, fata a leşinat pe parchetul de dans. Au dus-o la spital, unde a născut prematur un prunc mort. Starea ei era atât de critică, încât a fost nevoită să rămână internată câteva săptămâni. După care, a avut loc un eveniment neaşteptat. Chiar în ziua în care a fost externată, a fost cuprinsă de o asemenea depresie psihică, încât a sărit pe fereastră şi a murit.

După acest tragic incident, Mona nu a mai putut călca pragul la „Remo”. O bucată de timp, nu a mai fost în stare să facă nimic. Ca să o mai alin, şi ca să-i dovedesc că, atunci când vreau, pot şi eu să fac rost de bani, am pornit să dau în fiecare zi câte un mic atac, într-un loc sau altul. Nu pentru c-am fi fost într-o situaţie disperată, dar ţineam să particip şi eu şi, mai ales, voiam s-o conving că, dacă e vorba să fim rechini, eram şi eu la înălţime. Bineînţeles, întâi i-am abordat pe cei de nădejde. Primul a fost vărul meu, cel căruia îi vândusem frumoasa mea bicicletă. Am stors zece dolari de la ei. Mi i-a dat cu o mină morocănoasă, nu pentru că ar fi fost strâmtorat, ci pentru că era împotriva împrumuturilor de bani. Când l-am întrebat despre bicicletă, mi-a răspuns că nu o folosise niciodată şi că o vânduse unui partener al lui, un sirian. M-am dus imediat acasă la sirian – locuia în apropiere – şi i-

am făcut o impresie atât de fantastică, vorbindu-i numai despre raliuri, campioni, fotbal şi aşa mai departe, încât, când ne-am despărţit, mi-a strecurat în mână o bancnotă de zece dolari. Ba chiar mi-a cerut să vin într-o seară cu soţia mea, să luăm masa la ei.

De la Zabrowskie, vechiul meu prieten de la oficiul telegrafic de lângă Times Square, m-am ales cu alţi zece dolari şi o pălărie nouă. Precum şi cu un prânz excelent. Desigur, conversaţia uzuală. Despre cai, despre munca epuizantă, despre banii albi pentru zile negre. Ţinea cu tot dinadinsul să-i promit că o să-l însoţesc într-o seară când o să fie o partidă bună de lupte greco-romane. Şi când am lăsat să-mi scape noutatea că aştept să lucrez pentru unul din ziarele lui Hearst, a făcut nişte ochi cât cepele. După cum am spus, îmi dăduse cei zece dolari. Acum însă a început să-mi vorbească foarte serios. Trebuia să ţin minte că, dacă mai aveam nevoie de ceva bani între momentul de faţă şi atunci – *atunci* însemnând ziua în care am să mă lansez ca şef de rubrică –, nu aveam decât să mă adresez lui.

— Poate c-ar fi mai bine să-ţi avansez douăzeci în loc de zece, şi-a dat cu părerea. I-am înapoiat bancnota de zece dolari şi mi-a întins una de douăzeci. La colţ, ne-am oprit la o tutungerie, unde mi-a umplut buzunarul de la piept cu trabucuri rotofeie. Acolo a observat că pălăria pe care mi-o cumpărase ultima dată era jerpelită. În drum spre oficiul telegrafic, ne-am oprit la un magazin de galanterie unde mi-a cumpărat o pălărie nouă – un Borsalino, nici mai mult, nici mai puţin.

— Trebuie să arăţi ca lumea, m-a sfătuit el. Să nu-i laşi niciodată să vadă că eşti sărac. Când ne-am despărţit arăta atât de încântat, încât ai fi zis *că eu* îi făcusem *lui* o favoare. Nu uita!”, mi-a spus din nou, şi şi-a zăngănit cheile în buzunarul pantalonilor.

Mă simţeam bine cu patruzeci de dolari la teşcherea. Era o zi de sâmbătă şi mi-am spus că nu-i rău să-mi văd înainte de treabă. Poate că dau peste un cunoscut şi-l mai scutur de ceva bani. Căutându-mă prin buzunare, mi-am

dat seama că nu aveam mărunţiş. Şi nu voiam să schimb o bancnotă – sau patruzeci de dolari în cap, sau nimic.

Spuneam că nu aveam deloc mărunţiş; mă înşelam, pentru că în buzunarul vestei am găsit două monede vechi de câte un penny, foarte vechi, albite. Probabil că le păstrasem ca să-mi aducă noroc.

Când am urcat pe Park Avenue, am ajuns la magazinul de expoziţie al Companiei Minerva Motor. Straşnic automobil, Minerva! Aproape la fel de bun ca un Rolls-Royce. M-am întrebat dacă nu cumva vechiul meu prieten Otto Kunst, care fusese contabil la ei, lucra încă acolo. Nu-l mai văzusem pe Otto de ani de zile – de când se desfiinţase vechiul nostru club.

Am intrat într-o sală de expoziţie pretenţioasă, şi iată-l pe Otto, sumbru şi grav ca un cioclu. Acum era director de vânzări.

Fuma ţigări Murad, ca în vremurile de altă dată. Pe degete îi scânteiau vreo două pietre preţioase.

S-a bucurat să mă vadă, dar în felul acela rezervat al lui, care mă irita întotdeauna.

— Stai bine, i-am spus.

— Şi *tu,* ce faci? Îmi zvârlise cuvintele pe un ton care voia să spună: „De astă dată ce mai învârteşti?”. I-am răspuns că urma să preiau în curând o rubrică la un mare ziar.

— Zău! Şi-a înălţat sprâncenele. Hmmm! M-am gândit că mi-aş putea încerca şi cu el mâna pentru zece dolari ca să-mi rotunjesc suma la cincizeci. În fond, director de vânzări… vechi prieten… De ce nu?

Am primit un refuz categoric. Nici nu s-a ostenit să-mi explice *de ce* nu poate. *Exclus,* asta a fost tot. *Imposibil!* Ştiam că e inutil să insist asupra subiectului, dar am făcut-o doar ca să-l irit. Fir-ar să fie, deşi nu eram la mare nevoie, el nu avea dreptul să mă refuze. De dragul timpurilor de altă dată. În timp ce mă asculta, Otto îşi învârtea lanţul ceasului pe deget. Rece ca un castravete. Fără să manifeste cea mai mică stinghereală. Fără pic de compătimire.

— Doamne, eşti un zgârciob! am conchis.

A zâmbit imperturbabil.

— Eu nu cer nicio favoare şi nici nu acord vreo favoare, mi-a răspuns pe un ton plat. Scurt pe doi. De parcă toată viaţa fusese director de vânzări – sau chiar mai mult. Nu ştia, nenorocitul, că numai peste câţiva ani avea să vândă mere pe Fifth Avenue. (În timpul marii crize nici măcar milionarii nu şi-au mai putut permite să cumpere maşini Minerva.)

— Bine, las-o baltă, i-am spus. Adevărul este că am o sumă grasă la mine. Am scos bancnotele şi i le-am fluturat sub ochi. Am vrut doar să te pun la încercare, am continuat.

M-a privit nedumerit, pe urmă s-a încruntat. Înainte de a fi putut rosti un cuvânt, i-am arătat cele două monede de un penny şi am adăugat râzând: – De fapt am trecut pe la tine ca să-ţi cer un singur serviciu: să-mi împrumuţi trei centi ca să-mi completez suma pentru un bilet de metrou. Ţi-i restitui data viitoare când mai trec pe aici.

Faţa i s-a luminat pe loc. Aproape că-i simţeam suspinul de uşurare.

— Sigur că da!

Şi, cu un gest solemn, a scos trei pence.

— Frumos din partea ta, i-am declarat şi i-am scuturat mâna cu fervoare, de parcă îi eram într-adevăr recunoscător.

— E un fleac, mi-a răspuns cu seriozitate. Nu-i nevoie să mi-i dai înapoi.

— Eşti *sigur?* l-am întrebat.

În sfârşit începuse să-şi dea seama că-l luam peste picior.

— Câţiva bănuţi pot oricând să-ţi împrumut, mi-a răspuns acru; dar zece dolari, nu. Banii nu cresc în copaci, ştii? Eu asud până vând o maşină. Şi apoi, de două luni nu am mai vândut niciuna.

— Ghinion! Ştii, aproape că mi-e milă de tine. Mă rog, transmite salutări soţiei şi copiilor.

M-a condus la uşă, ca pe un client.

— Mai treci pe aici, mi-a spus la despărţire.

— Data viitoare vin să cumpăr o maşină – numai carcasa.

Mi-a adresat un zâmbet lipsit de veselie. În drum spre metrou l-am înjurat în fel şi chip: lichea meschină, hapsână, lipsită de inimă. Şi când te gândeşti că eram prieteni din copilărie!

Nu puteam să-l iert. Curios, nu mă puteam împiedica să gândesc că ajunsese exact ca taică-său, pe care-l detestase întotdeauna. Spunea despre bătrân: „Un olandez împuţit, zgârie-brânză, cu inimă de piatră, minte de lemn şi cap de porc”.

Mă rog, un prieten pe care-l puteam şterge de pe lista mea. Ceea ce am făcut pe loc, ba chiar cu atâta dârzenie, încât, ani mai târziu, când ne-am întâlnit pe Fifth Avenue, nu mi-am putut aminti cine e. L-am confundat cu un detectiv, zău aşa! Parcă-l aud şi acum repetându-mi prosteşte:

— *Cum,* nu-ţi mai aduci aminte de *mine?*

— Realmente, nu-mi amintesc. *Cine eşti?*

Sărmanul nătărău a trebuit să-mi spună numele înainte de a-l fi putut localiza.

Otto Kunst a fost tovarăşul meu cel mai apropiat de pe acea Cale a Suferinţelor Timpurii. După ce am plecat din America, singurii băieţi la care m-am mai gândit au fost cei cu care avusesem cel mai puţin de-a face. De pildă, grupul care locuia în vechea casă de fermă din susul străzii. Era singura casă din tot cartierul care cunoscuse şi alte vremuri, vremurile în care strada noastră fusese o uliţă de ţară, numită după un localnic olandez, Van Voorhees. În orice caz, în locuinţa aceea părăginită, care abia se mai ţinea pe picioare, trăiau trei familii. Familia Vossler, alcătuită exclusiv din tembeli şi bădărani, făceau negoţ cu cărbuni, lemn, gheaţă şi baligă pentru îngrăşăminte; familia Laski, compusă dintr-un tată farmacist, doi fraţi boxeri şi o fată care era doar o halcă de carne; şi familia Newton, o mamă şi un fiu cu care vorbeam arareori, dar pentru care nutream un soi de

reverenţă. Ed Vossler, un băiat cam de vârsta mea, vânjos ca un taur şi uşor retardat, avea o buză de iepure şi se bâlbâia îngrozitor. Nu puteam avea niciodată o conversaţie mai prelungită, dar eram prieteni, dacă nu chiar tovarăşi de joacă. Ed muncea din zori şi până în noapte; muncă grea, ceea ce-l făcea să arate mai matur decât noi ceilalţi, care nu aveam altă treabă decât să ne jucăm după orele de şcoală. În copilărie, niciodată nu m-am gândit la el altfel decât ca la un serviciu public ambulant; nu trebuia decât să-i dai câţiva cenţi şi-ţi făcea orice treabă, dintre cele pe care noi le dispreţuiam. Îl necăjeam mult, aşa cum fac băieţii. Ciudat, dar numai când am plecat în Europa am început să mă gândesc din când în când la prostănacul acela curios, Ed Vossler. Şi trebuie să spun că întotdeauna mă gândeam la el cu afecţiune. Învăţasem deja cât de microscopic e cercul muritorilor despre care poţi spune: „E un om pe care te poţi bizui”. Din când în când îi trimiteam câte o carte poştală ilustrată, dar desigur, niciodată nu am mai auzit de el. Poate să fii şi murit.

Ed Vossler era oarecum protejat de verii lui de-al doilea, băieţii Laski. Mai cu seamă de Eddie Laski, care era ceva mai mare decât noi şi un urâcios. Fratele lui, Tom, pe care Eddie îl maimuţărea în toate chipurile, era un drăguţ şi, încă de pe atunci, pe cale să ajungă o figură în lumea pumnilor. Acest Tom avea vreo douăzeci şi doi sau douăzeci şi trei de ani, era liniştit, manierat, plăcut la înfăţişare, mai degrabă frumos. Purta nişte bucle lungi, ca Terry McGovern. N-ai fi bănuit că-i mare pugilist, dacă frate-său, Eddie, nu s-ar fi fudulit atâta cu el. Din când în când aveam plăcerea să-i văd pe amândoi antrenându-se în curtea din fund, în care erau stivuite movilele de baligă.

Dar Eddie Laski – nu era uşor să te ţii departe de dibăcia lui. De îndată ce te vedea apropiindu-te, îţi bloca drumul, cu gura lăţită într-un rânjet dizgraţios care-i dezvelea dinţii galbeni; pretinzând că-ţi strânge mâna, făcea câteva pase – cu iuţeala fulgerului – şi-ţi trântea un ghiont puternic în coaste sau îţi aplica ceea ce numea el, „o directă jucăuşă în falcă”. Nebunul exersa întotdeauna

pe tine. Era o adevărată tortură până te smulgeai din ghearele lui. Eram cu toţii de părere că Eddie nu o să facă mare carieră în ring. „Într-o bună zi o să-şi găsească naşul…” Ăsta era verdictul nostru unanim.

Jimmy Newton, rudă de departe a familiilor Vossler şi Laski, constituia o reală anomalie în sânul lor. Nimeni nu era mai rezervat ca el, mai bine crescut, mai sincer sau mai autentic. Nimeni nu ştia cu ce se ocupă. Îl vedeam rar şi îi vorbeam şi mai rar. Dar era genul acela de om care, numai cât îţi spune „bună dimineaţa”, te şi face să te simţi mai bine. Bună dimineaţa lui era ca o binecuvântare. Ce ne intriga la el era acel indefinibil şi iradicabil aer de melancolie care-i era specific. Şi care sugera că omul ar fi trăit o adâncă, de neconceput, tragedie. Noi bănuiam că tristeţea lui era legată de maică-sa, pe care nu o vedeam niciodată. Să fi fost invalidă? Sau poate dementă? Sau cumplit schilodită? Cât despre tatăl lui, nu ştiam dacă murise sau îi părăsise.

Pentru noi, băieţandri sănătoşi, lipsiţi de griji, menajul Laski era învăluit în mister. În fiecare dimineaţă, la şapte jumătate precis, bătrânul domn Laski, care era orb, pleca de acasă cu câinele lui, bâjbâindu-şi drumul cu bastonul. Însuşi acest fapt exercita un efect ciudat asupra noastră. Dar casa în sine avea un aspect de nebunie. De exemplu, unele ferestre nu erau niciodată deschise, aveau tot timpul storurile trase. La una dintre ferestre, şedea întotdeauna Mollie, fiica familiei Laski, de obicei cu o cană de bere alături. Apărea acolo, ca într-un spectacol din momentul în care se înălţa cortina. Neavând absolut nimic de făcut, mai mult, neavând cea mai mică dorinţă de a face ceva, stătea toată ziua la fereastră, acumulând bârfa străzii. Avea informaţii directe asupra a tot ce se petrecea în cartier. Din când în când trupul i se împlinea, de parcă ar fi fost însărcinată, dar nu avea loc nicio naştere şi nicio moarte. Pur şi simplu trupul i se schimba odată cu anotimpurile. Aşa putoare îngălată cum era, nouă ne plăcea. Era prea puturoasă ca să se ducă măcar până la băcănia din colţ; ne zvârlea câte un sfert sau o jumătate de

dolar pe fereastră, care era la nivelul străzii, şi ne spunea să păstrăm restul. Câteodată, uita complet ce ne ceruse să cumpărăm şi ne lăsa să păstrăm toţi banii.

Bătrânul Vossler, care învârtea o afacere cu camioane, era o brută mătăhăloasă şi nu făcea altceva decât să te suduie şi să te blesteme de câte ori îi ieşeai în cale. Putea să ridice greutăţi imense, fie că era beat sau treaz. Desigur, stăteam cu gura căscată în faţa lui. Dar ni se încrâncena carnea pe noi când vedeam cum îşi hăituia fiul ar fi fost în stare să-l ridice de jos cu un singur deget. Şi felul în care-l şfichiuia cu biciul de cai! Cu toate că nu cutezam să-i jucăm bătrânului vreun renghi, adeseori ţineam sfaturi prelungite între noi, în locul viran din colţ, întrebându-ne cum am putea să-i venim de hac. Era oribil să-l vezi pe Ed Vossler punându-şi o mână pe cap, ca să se apere, şi chircindu-se pe vine ori de câte ori se apropia taică-său. O dată, la disperare, l-am chemat chiar pe Ed să stea la sfat cu noi, dar din momentul în care a înţeles despre ce-i vorba, a şters-o cu coada între picioare.

Bizar cât de des îmi reveneau în memorie aceste figuri din copilăria mea. Cei despre am vorbit aparţineau vechiului cartier din circumscripţia 14, de care eram atât de ataşat. Reprezentau anomaliile de pe Calea Suferinţelor Timpurii. Ca băiat – în vechiul cartier – eram obişnuit să mă înhăitez cu tot felul de semiimbecili, de gangsteri în faşă, de mici găinari, de viitori luptători, de epileptici, de beţivi, de târfe în embrion. În acea dragă lume veche, fiecare dintre aceştia era un „personaj”. Dar în noile vecinătăţi în care am fost ulterior transferat, toţi erau normali, cu picioarele pe pământ, nespectaculoşi. Exista o singură excepţie. Nu-mi mai aduc aminte numele individului, dar personalitatea lui mi s-a gravat în memorie. Era un nou-venit în cartier, ceva mai vârstnic decât noi ceilalţi şi absolut „diferit”, într-o zi, în timp ce jucam zaruri, mi-a scăpat o expresie care l-a făcut să ridice ochii, uimit.

— De unde te tragi? m-a întrebat.

— Din Driggs Avenue, i-am răspuns.

Pe dată s-a lăsat în genunchi lângă mine şi, literalmente, m-a strâns în braţe.

— De ce nu mi-ai spus de la început? a strigat. Eu vin din Wythe Avenue, colţ cu North Seventh.

Eram ca doi membri ai unei frăţii masonice care schimbă între ei parole codificate. Pe loc s-a stabilit o legătură între noi. Orice jucam, era întotdeauna de partea mea. Dacă vreunul dintre băieţii mai mari mă ameninţa cu o chelfăneală, el se interpunea regulat. Şi dacă avea ceva important să-mi comunice, folosea jargonul din circumscripţia 14.

Odată, m-a prezentat surorii lui, care era puţin mai mică decât mine. A fost dragoste la prima vedere. Nu era frumoasă, nici chiar pentru ochii mei adolescentini, dar avea un fel de a fi pe care-l asociam cu purtările fetelor pe care le admirasem în vechiul cartier.

Într-o seară s-a organizat o petrecere surpriză în onoarea mea. Era de faţă toată puştimea din cartier, în afară de noul meu prieten şi de sora lui. Simţeam că mi se sfâşie inima. Când am întrebat de ce nu fuseseră invitaţi şi ei, mi s-a răspuns că nu sunt de-ai cartierului. Ceea ce m-a făcut să iau hotărârea. Imediat m-am furişat din casă şi m-am dus să-i caut. Am explicat în grabă mamei lor că se făcuse o greşeală, că fusese o simplă omisiune şi că toată lumea îi aştepta pe fiul şi pe fiica ei, M-a mângâiat pe cap şi, cu un surâs înţelegător, mi-a declarat că sunt un băiat bun. Mi-a mulţumit cu atâta căldură, încât am roşit.

I-am adus triumfal pe cei doi prieteni ai mei la petrecere, dar curând mi-am dat seama că făcusem o gafă serioasă. Toţi cei de faţă îi tratau cu răceală. Am făcut tot ce mi-a stat în putinţă ca să atenuez atmosfera de ostilitate, dar în zadar. În cele din urmă, nu am mai putut răbda.

— Sau vă purtaţi frumos cu prietenii mei, le-am spus pe faţă, ţinându-i pe amândoi de braţ, sau plecaţi cu toţii acasă. E petrecerea *mea* şi doresc ca prietenii mei să fie aici.

Bravada aceasta mi-a atras o palmă usturătoare din

partea mamei mele. M-am împleticit, dar am rămas tare pe baricadă.

— Nu-i drept, am urlat, gata să izbucnesc în lacrimi.

Şi, deodată, toţi cei de faţă au cedat. Gheaţa s-a spart ca prin miracol. În scurt timp toată lumea râdea, ţipa, cânta. Nu puteam înţelege cum de se întâmplase totul atât de neaşteptat.

La un moment dat, fata, pe care o chema Sadie, m-a tras deoparte ca să-mi mulţumească pentru ce făcusem.

— A fost minunat din partea ta, Henry, mi-a spus şi eu am roşit până în vârful urechilor.

— O nimica toată, am îngăimat, simţindu-mă bleg şi eroic în acelaşi timp. Sadie s-a uitat în jur ca să se asigure că nu ne vede nimeni, după care m-a sărutat curajos pe buze. De data asta am roşit şi mai puternic.

— Mama ar vrea să vii într-o seară la noi la masă, mi-a şoptit. Ai să vii?

— Desigur.

Sadie şi fratele ei locuiau într-un bloc de partea cealaltă a străzii. Nu intrasem niciodată în vreo locuinţă din partea aceea. Mă întrebam cum o fi la ei în casă. Când mă dusesem atunci la ei ca să-i aduc la petrecere, fusesem prea emoţionat ca să pot observa cel mai mic lucru. Tot ce-mi puteam aduce aminte este că plutea un soi de aură catolică. Întâmplător, aproape toţi cei care locuiau în apartamentele din acea parte – apartamentele feroviarilor erau membri ai Bisericii Romane: ceea ce era suficient ca să-i înstrăineze de ceilalţi contradali.

Prima descoperire pe care am făcut-o, când mi-am vizitat prietenii, a fost că trăiau într-o sărăcie lucie. Tatăl, care fusese conductor de locomotivă, murise; mama suferea de o boală gravă şi nu putea ieşi din casă. Erau, bineînţeles, catolici. Habotnici. Ceea ce îţi sărea în ochi. Aveam impresia că fiecare încăpere era plină de mătănii, crucifixe, lumânări votive, cromolitografii cu Madona şi pruncul sau cu Iisus pe cruce. Deşi văzusem zorzoane din astea şi în alte case, totuşi de fiecare dată când îmi cădeau ochii pe ele mă lua cu fiori reci. Repulsia pe care mi-o

provocau aceste relicve sacre – dacă le pot numi astfel – era pricinuită de morbiditatea lor. E drept că pe atunci nu cunoşteam noţiunea de morbid, dar sentimentul îl aveam. Când văzusem prima oară asemenea „relicve” în casele altor prieteni ai mei, îi zeflemisisem şi îmi bătusem joc. Mama mea, da, mama care-i dispreţuia pe catolici la fel de mult ca şi pe beţivi sau pe criminali, a fost aceea care m-a lecuit de atitudinea mea ostilă. Pentru a mă determina să fiu mai „tolerant”, mă silea uneori să mă duc la slujbă împreună cu prietenii mei catolici.

De data aceasta însă, când i-am descris în amănunt condiţiile în care trăiau prietenii mei, a părut nemulţumită. Mi-a repetat că mi-ar face bine să nu mă mai duc pe la ei. *De ce?* am vrut să ştiu. Dar a refuzat să-mi răspundă. Când i-am cerut să-mi îngăduie să le duc câteva fructe sau dulciuri din cămara noastră supra-îmbelşugată de bunătăţi, s-a încruntat. Dându-mi seama că refuzul ei nu se baza pe motive întemeiate, am hotărât să şterpelesc unele delicatese şi să le duc prietenilor mei. Din când în când şparleam şi câţiva bănuţi din punga mamei şi îi dădeam lui Sadie sau fratelui ei. Având grijă să le spun de fiecare dată că mama îmi ceruse s-o fac.

— Mama ta trebuie să fie o femeie foarte bună, mi-a spus într-o zi mama lui Sadie.

Am zâmbit cam strâmb.

— Henry, eşti sigur că mama ta ne trimite darurile astea?

— Sigur că da, am răspuns, zâmbind, de astă dată, radios. Noi avem mai mult decât ne trebuie. Pot să vă aduc şi alte lucruri, dacă doriţi.

— Henry, vino la mine, mi-a cerut mama lui Sadie. Era aşezată într-un balansoar de modă veche. Ascultă-mă cu atenţie, băiete. M-a mângâiat afectuos pe cap şi m-a tras lângă ea. Tu eşti un băiat foarte, foarte bun şi noi te iubim. Dar să ştii că nu ai voie să furi ca să le faci altora bine. E un păcat. Ştiu că ai intenţii bune, dar…

— Asta nu înseamnă furt, am protestat. Oricum lucrurile s-ar irosi, s-ar strica…

— Ai o inimă mare. Un băieţaş mic cu o inimă mare. Mai aşteaptă, însă. Aşteaptă până ai să creşti mare şi ai să-ţi câştigi singur existenţa. Atunci ai să poţi dărui după pofta inimii.

A doua zi, fratele lui Sadie m-a luat deoparte şi m-a rugat să nu mă supăr pe mama lor că refuză darurile mele.

— Dar să ştii că ţine foarte mult la tine, Henry.

— Dar voi n-aveţi ce mânca, am răspuns.

— Ba avem.

— Ba nu aveţi. Ştiu, pentru că ştiu cât de mult mâncăm *noi.*

— Peste puţin timp o să intru într-o slujbă. Atunci o să avem tot ce ne trebuie. De fapt, s-ar putea să încep slujba chiar de săptămâna viitoare.

— Ce fel de slujbă?

— O să lucrez cu jumătate de normă la un antreprenor de pompe funebre.

— E îngrozitor! am exclamat.

— Nu chiar. Nu va trebui să mânuiesc morţii.

— Eşti sigur?

— Categoric. Are oameni care fac treaba asta. Eu o să mă ocup de drumuri, de comisioane.

— Şi cât primeşti pentru asta?

— Trei dolari pe săptămână.

Când l-am părăsit, m-am întrebat dacă n-aş putea găsi şi eu o slujbă. Poate că aş putea face o muncă pe şest. Scopul meu era, firește, să le dau lor câştigul meu. Trei dolari pe săptămână era egal cu zero, chiar şi în acele zile. N-am închis un ochi toată noaptea, gândindu-mă ce pot să fac. Eram sigur că mama n-ar fi acceptat în ruptul capului să-mi iau o slujbă. Orice-aş fi făcut, trebuia făcut în mare taină, cu şiretenie şi prudenţă.

Întâmplător, la câteva case distanţă de noi locuia o familie al cărei fiu mai mare avea o mică desfacere de cafea. Adică reuşise să adune o brumă de clientelă pentru un amestec de cafea pe care-l fabrica el singur; în zilele de sâmbătă, ducea el singur pacheţelele de cafea la casele clienţilor. Parcurgea un lung itinerariu şi nu eram sigur

dacă eu o să mă pot descurca singur, totuşi m-am hotărât să-i cer să-mi ofere o şansă. Spre surprinderea mea, am constatat că era direct fericit să mă lase să-i preiau eu drumurile; fusese pe punctul de a renunţa la întreaga întreprindere.

În prima zi de sâmbătă, am pornit-o cu două valize încărcate cu pachete de cafea. Urma să obţin cincizeci de cenţi ca salariu şi un mic comision dacă reuşeam să racolez noi clienţi. Dacă voi fi în stare să scot bani de la răii platnici, aveam să capăt o primă. Îmi dăduse un săculeţ de pânză legat cu un şnur în care urma să strâng banii pe care-i colectam.

După ce m-a instruit cum să-i abordez pe datornici, m-a avertizat să mă feresc de câinii răi din anumite zone. Am înconjurat cu un cerc roşu locurile respective pe harta pe care îmi indicase totul: pâraie şi podeţuri, viaducte, rezervoare, bariere, proprietăţi de stat, şi aşa mai departe. În acea primă sâmbătă am avut un succes imens. Şeful meu, pur şi simplu, şi-a învârtit ochii în cap când i-am vărsat banii pe masă. Imediat s-a oferit să-mi ridice salariul la şaptezeci şi cinci de cenţi. Îi recrutasem cinci clienţi noi şi colectasem o treime din datoriile vechi, M-a strâns în braţe de parcă descoperise un giuvaier.

— Dar îmi promiţi să nu le spui alor mei că lucrez pentru dumneata? l-am întrebat.

— Desigur.

— *Nu, promite-mi.* Dă-ţi cuvântul de onoare.

M-a privit ciudat. Pe urmă a repetat, rostind rar cuvintele:

— Îmi dau cuvântul de onoare.

A doua zi, duminică dimineaţa, am aşteptat în faţa uşii prietenilor mei să-i prind în drum spre biserică. Nu mi-a fost greu să-i conving să mă ia la slujbă cu ei. De fapt, au fost extrem de bucuroşi.

Când am ieşit din biserica St. Francis de Sales – un oribil lăcaş de închinăciune – le-am explicat ce-am realizat. Am scos banii – câştigasem aproape trei dolari – şi i-am dat fratelui lui Sadie. Spre uluirea mea, i-a refuzat.

— Dar mi-am luat slujba asta numai de dragul vostru, am strigat exasperat.

— Ştiu, Henry, dar mama nici n-ar vrea să audă de aşa ceva.

— Dar nu trebuie să-i spuneţi că vin de la mine. Spune-i că ţi-au ridicat ţie salariul.

— Nu o să mă creadă.

— Atunci spune-i că i-ai găsit pe stradă. Uite, o să iau de undeva o pungă veche. Vâră banii în pungă şi spune-i că i-ai găsit în şanţ sau în faţa bisericii. *Asta* o să te creadă.

Totuşi nu-l trăgea inima să accepte banii. Eu îmi pierdusem răbdarea. Dacă respingea banii, însemna că tot efortul meu fusese zadarnic. L-am convins să promită că se va mai gândi.

Până la urmă, Sadie mi-a sărit în ajutor. Ea era mai apropiată de mama ei şi înţelegea situaţia într-un mod mai practic. În orice caz a considerat că mama lor trebuia să afle ce făcusem pentru ei – ca să-şi poată arăta aprecierea.

Înainte de se fi sfârşit săptămâna, Sadie şi cu mine am avut o discuţie. M-a aşteptat într-o după-masă la ieşirea de la şcoală.

— S-a aranjat, Henry, m-a anunţat cu răsuflarea tăiată. Mama a consimţit să primească banii, dar numai pentru un timp – până când fratele meu o să găsească o slujbă cu normă întreagă.

Atunci o să ţi-i dăm înapoi.

Am protestat că nu voiam banii înapoi, dar dacă mama ei stăruia asupra unui astfel de aranjament, mă rog, nu aveam ce face. I-am dat banii pe care-i învelisem într-o bucată de hârtie de la măcelărie.

— Mama spune că Fecioara Maria o să te ocrotească şi o să te binecuvânteze pentru bunătatea ta, mi-a comunicat Sadie.

Nu ştiam ce să-i răspund. Nimeni nu mai folosise până atunci un astfel de limbaj în raporturile cu mine. Şi, în plus, Fecioara Maria nu însemna absolut nimic pentru mine. Nu credeam în asemenea nonsensuri.

— Tu crezi într-adevăr… în povestea asta cu Fecioara

Maria? am întrebat-o.

Sadie a părut şocată – sau poate că îndurerată. A dat din cap cu gravitate.

— De fapt, ce e Fecioara Maria?

— Ştii la fel de bine ca şi mine.

— Ba nu ştiu. De ce i se spune *Fecioară?*

Sadie a cugetat un minut, apoi mi-a răspuns cu deplină inocenţă:

— Pentru că e mama lui *Dumnezeu.*

— Aha, dar ce e o Fecioară?

— Nu există decât o singură Fecioară, şi aceasta e Sfânta Fecioară Maria.

— Ăsta nu-i un răspuns, am contracarat-o. Eu te-am întrebat ce e o Fecioară?

— E o mamă care e sfântă, m-a lămurit Sadie, nu prea sigură de răspunsul ei.

Brusc, mi-a venit un gând strălucit:

— Nu Domnul a creat lumea?

— Ba da.

— Atunci nu există nicio mamă. Domnul nu are nevoie de o mamă.

— Asta-i blasfemie! a ţipat Sadie. Ai face mai bine să stai de vorbă cu preotul.

— Eu nu cred în preoţi.

— Henry, nu vorbi în felul ăsta! Dumnezeu o să te pedepsească.

— Pentru ce?

— Aşa.

— Bine. Atunci du-te şi întreabă-l pe preot. Tu eşti catolică. Eu nu sunt.

— Nu ai voie să vorbeşti în felul ăsta, a replicat Sadie, adânc ofensată. Eşti prea mic ca să pui asemenea întrebări. *Noi* nu punem întrebări. Noi credem. Dacă nu crezi, nu poţi fi un bun catolic.

— Sunt dispus să cred, *dacă o să-mi răspundă la întrebări.*

— Nu aşa se cade. Întâi trebuie să crezi. Şi pe urmă trebuie să te rogi. Să te rogi lui Dumnezeu să-ţi ierte

păcatele…

— Păcatele? Eu nu am păcate.

— Henry, Henry, nu vorbi în felul ăsta, păcătuieşti. Toată lumea are păcate. De asta există preotul. De asta ne rugăm la Sfânta Fecioară Maria.

— Eu nu mă rog la nimeni, am răspuns sfidător, cam iritat de vorbăria asta aiurită.

— Pentru că eşti protestant.

— Nu sunt protestant. Nu sunt nimic. Nu cred în nimic… poftim!

— Mai bine să-ţi iei banii înapoi, a ripostat Sadie, alarmată. Dumnezeu o să te trăsnească pentru că vorbeşti aşa cum vorbeşti.

Era atât de îngrozită de spusele mele, încât teama ei mi s-a transmis şi mie.

— Vreau să spun, am reluat, dorind să retractez, că noi nu ne rugăm cum vă rugaţi voi. Noi ne rugăm numai la biserică – atunci când se roagă şi preotul.

— Şi când mergeţi la culcare nu vă rugaţi?

— Nu, eu nu mă rog. Bănuiesc că nu prea ştiu multe despre rugăciuni.

— Atunci o să te învăţăm. Trebuie să te rogi în fiecare zi, cel puţin de trei ori pe zi. Altminteri ai să arzi în flăcările iadului.

Cu aceste cuvinte, ne-am despărţit. I-am făgăduit solemn că o să mă străduiesc să mă rog, măcar înainte de culcare. Dar în timp ce mă îndreptam spre casă, m-am întrebat ce anume ar trebui să-i cer lui Dumnezeu. Eram gata să fug după ea s-o întreb. Cuvântul „păcate” mi se înşurubase în minte, Ce păcate? mă tot întrebam. Cu ce păcătuisem eu? Minţeam rar, şi numai pe mama o minţeam. Nu furam, decât din punga mamei. Deci ce aş fi avut de mărturisit? Nu mi-a trecut nicio clipă prin cap că săvârşeam un păcat minţind-o pe mama şi furând de la ea. Trebuia să mă port în felul ăsta pentru că aşa era ea. Dacă ar putea să vadă lucrurile aşa cum le vedeam eu, m-ar înţelege.

Asta era viziunea mea asupra situaţiei. Rumegând

discuţia mea cu Sadie, reflectând la posomorala şi mohoreala care impregnau atmosfera din casa ei, am început să-mi spun că poate mama avea dreptate să-i dispreţuiască pe catolici. Noi, acasă, nu ne rugam deloc, şi totuşi trăiam în bunăstare. În familia noastră nimeni nu pomenea de Dumnezeu. Şi totuşi Dumnezeu nu pedepsise pe nimeni dintre noi. Am ajuns la concluzia că cei de credinţă catolică erau superstiţioşi din fire, asemenea sălbaticilor. Idolatri ignoranţi. Oameni temători, nevolnici, care nu aveau curajul să gândească cu creierele lor. Am hotărât să nu mă mai duc vreodată la mesă. Ce temniţă era biserica lor! Deodată – într-o străfulgerare – m-am gândit că poate familia lui Sadie n-ar trăi în asemenea sărăcie dacă n-ar sta toată ziua să se gândească la Dumnezeu. Tot ce agoniseau se ducea pe biserică, pe preoţi, care tot timpul îi sugeau de bani. Niciodată nu i-am putut înghiţi pe preoţi. Prea mieroşi şi făţarnici pentru gustul meu. La dracucu ei. Şi la dracucu mătăniile, lumânările şi crucifixele lor şi cu Fecioarele lor Marii!

În sfârşit, iată-mă faţă-n faţă cu acel om al misterelor, Alan Cromwell, oferindu-i încă o băutură, bătându-l pe spate, pe scurt, simţindu-mă bine cu el. Şi toate astea, chiar în cuibul nostru de dragoste.

Mona aranjase întâlnirea – de conivenţă cu doctorul Krośnski. Şi acum Krośnski bea de zor, vociferează şi gesticulează. La fel şi nevastă-sa, cu mutra ei de şoarece, care în înscenarea de faţă se dă drept soţia mea. Eu nu mai sunt Henry Miller. Pentru întâlnirea din seara asta, mi s-a inventat un nou nume: Dr. Harry Marx.

Lipseşte doar Mona. E „aşteptată” să sosească mai târziu. Lucrurile s-au desfăşurat uimitor de bine din momentul în care am dat mâna cu Cromwell în acea seară. Trebuie să recunosc că era, într-adevăr, un tip arătos. Şi nu numai arătos (în genul meridional), ci şi plăcut la vorbă şi încrezător, candid ca un copil. Asta nu înseamnă că era şi prost. Credul, mai curând. Necultivat, dar inteligent. Lipsit de viclenie, dar capabil. Un om cu inimă bună, un om care-ţi ieşea în întâmpinare. Vibrând de bunăvoinţă.

Era de-a dreptul ruşinos faptul că-l păcăleam, că-l trăgeam pe sfoară. Ideea îi aparţinuse lui Kroński, nu Monei. Simţindu-se vinovată că îl neglijasem pe Kroński de atâta amar de vreme, Mona consimţise fără să stea pe gânduri la înscenarea pusă la cale de acesta. Aşa aveam impresia că se petrecuseră lucrurile.

Oricum, ne găseam cu toţii într-o încâlceală de toată frumuseţea. O enormă confuzie. Din fericire, Cromwell era radios ca un zepelin. Nebănuitor din fire, băuturile îl făcuseră şi mai încrezător. Nu-şi dădea seama că doctorul Kroński e evreu, deşi era un lucru care-ţi sărea în ochi. Cromwell îl lua drept rus. Cât despre mine, cu numele acela, Marx, nu ştia ce să gândească. (Kroński concepuse strălucita idee de a mă da pe *mine* drept evreu.) Dezvăluirea acestui fapt şocant – anume că eram evreu – l-a lăsat rece pe Cromwell. Am fi putut la fel de bine să-i spunem că sunt eschimos sau indian sioux. Era curios, însă, să afle cum îmi câştigam existenţa. Conform planului ticluit de noi, l-am informat că sunt chirurg şi că lucrez împreună cu doctorul Kroński. S-a uitat la mâinile mele şi a dat din cap cu gravitate. Lucrul cel mai greu pentru mine era să-mi amintesc, pe parcursul întregii seri, că soţia lui Kroński era soţia *mea.* Fireşte, aceasta era tot o născocire a creierului fertil al lui Kroński – o cale de a îndepărta orice bănuială, gândise el. De câte ori mă uitam la şobolanul acela al lui, îmi venea să-i trag una în mutră. Ne străduiam s-o facem să bea; dar ea sorbea o înghiţitură, două, şi împingea paharul deoparte. Dar pe măsură ce înainta seara şi calul nostru de bătaie devenea tot mai volubil, se mai însufleţea şi ea. Adică, i-au mai scăpat o vorbă sau două, dar nu mai mult. La un moment dat însă, când a izbucnit într-un acces de râs isteric, am crezut că face într-adevăr o criză. Îi stătea mai bine când plângea decât când râdea.

Cromwell, pe de altă parte, râdea deschis, din toată inima. Uneori nu ştia sigur de ce râde, dar râsul nostru era atât de molipsitor, încât nici nu-i păsa dacă avea sau nu motiv să râdă. Din când în când ne punea câte o întrebare

despre Mona, pe care era evident că o considera o persoană foarte stranie, dar adorabilă. Noi, fireşte, pretindeam că eram prieteni cu ea din copilărie. Îi lăudam cu înfocare talentul, inventând un arsenal întreg de poeme, eseuri şi povestiri, despre care eram convinşi că ea, din marea ei modestie, nu-i pomenise. Kroński a mers până acolo încât să afirme că, după părerea lui, nu peste multă vreme va fi recunoscută drept cea mai proeminentă scriitoare din America. Eu am pretins că nu sunt chiar atât de convins de acest lucru, dar m-am declarat de acord că are un talent extraordinar şi posibilităţi extraordinare.

Întrebaţi dacă am văzut vreunul din articolele pe care le-a scris, ne-am mărturisit ignoranţa, ba chiar ne-am arătat surprinşi că se îndeletnicea cu aşa ceva.

— Trebuie să punem capăt unor asemenea lucruri, a decretat Kroński. E prea bună ca să-şi piardă timpul cu cronici de ziar.

Mi-am exprimat şi eu acordul. Cromwell părea nedumerit. Nu înţelegea ce-i atât de rău să scrii o rubrică zilnică. Şi-apoi, fata avea nevoie de bani.

— *Bani?* a strigat Kroński. *Bani?* Ce legătură au banii cu treaba asta? Eu şi doctorul Marx putem avea grijă de ea.

Părea mirat la gândul că Mona ar avea nevoie de bani. Ba chiar eram uşor vexaţi. Bietul Cromwell simţea că făcuse un pas greşit. Ne-a asigurat că era doar o simplă impresie pe care şi-o făcuse. Dar, ca să ne întoarcem la subiect, i-ar face plăcere dacă ne-am arunca o privire asupra rubricilor acelora scrise de Mona şi i-am comunica o părere sinceră. El, personal, nu putea aprecia. Dacă erau într-adevăr bune, era convins că va reuşi să-i obţină un angajament. Desigur, nu a pomenit nimic despre cei o sută de dolari pe săptămână. Pe chestia asta, am mai luat o băutură, şi pe urmă i-am deviat atenţia spre alte subiecte. Era foarte uşor să-l manipulezi. Nu avea decât un singur gând în minte*: când vine Mona?* Din când în când ne ruga să-l lăsăm să iasă ca să dea un telefon la Washington. Dar, într-un fel sau altul, izbuteam să-i zădărnicim încercările.

Noi ştiam că Mona *nu* va veni, cel puţin nu înainte de a ne fi descotorosit de el. De aceea, singura noastră speranţă era să-l cherchelim atât de tare, încât să-l putem îmbarca într-un taxi şi expedia acasă.

Am încercat de câteva ori să aflu unde locuieşte, dar fără rezultat. Kroński socotea că nu are importanţă – la orice hotel o să-l expediem, o să fie bine. În mijlocul discuţiilor, m-am întrebat de ce dracupusesem la cale toată tărăşenia. Nu avea nicio noimă. Mai târziu mi s-a explicat că Mona considera foarte important să-l facă pe Cromwell să creadă că locuieşte singură. Mai exista un aspect, şi anume dacă tipul avea să fie într-adevăr mai franc cu noi decât cu ea. Dar mulţumită lui Kroński, părăsisem acest subiect încă de la începutul serii. Din nu ştiu ce raţiune trăsnită a lui, Kroński era obsedat de ideea de a-i servi lui Cromwell poveştile cele mai terifiante din sala de operaţie. Eu, desigur, trebuia să-i ţin isonul. Niciun om sănătos la minte nu ar fi putut da crezare scornelilor lui. Erau atât de oripilante, atât de fantasmagorice, de sângeroase şi de lugubre, încât mă miram că bietul Cromwell, oricât de beat mort ar fi fost, le dădea ascultare. Desigur, cu cât erau poveştile mai oribile şi mai incredibile, cu atât eu şi Kroński râdeam mai cu poftă. Ilaritatea noastră îl nedumerea pe Cromwell, dar, în cele din urmă, a luat-o drept „insensibilitate profesională”.

Potrivit lui Kroński, nouă din zece operaţii erau pure experimente criminale. Şi, cu rare excepţii, toţi chirurgii erau nişte sadici înnăscuţi. Nemulţumindu-se cu fanteziile diabolice legate de torturarea făpturilor umane, Kroński a trecut la lungi dizertaţii despre cruzimea faţă de animale. Una dintre acestea, o poveste înnebunitoare pe care a relatat-o în mijlocul unor cascade de râs, avea ca erou un iepuraş care, după numeroase injecţii, şocuri electrice şi tot felul de resuscitări miraculoase, a fost măcelărit cu brutalitate. Pentru a încununa grozăvia, Kroński a povestit cum a adunat rămăşiţele micii creaturi şi a făcut o tocană din ele, pentru ca, după ce a înghiţit câteva îmbucături, să-şi aducă aminte că tratase bietul iepuraş şi cu arsenic. La

acest final, s-a tăvălit de râs. Cromwell, uşor trezit de odioasa relatare, a făcut observaţia că mai mare păcatul că Kroński n-a murit otrăvit, după care s-a pornit să râdă atât de formidabil, încât, fără să se gândească, a dat pe gât un pahar de coniac curat. Şi l-a apucat un asemenea acces de tuse, încât a trebuit să-l întindem pe jos şi să-l manevrăm ca pe un înecat.

Dar am constatat că Cromwell era nemanevrabil. Ca să-i putem regla respiraţia, am fost nevoiţi să-l dezbrăcăm de haină, vestă, cămaşă, maiou. Fireşte, Kroński a efectuat întreaga operaţie, eu m-am rezumat să-i trag, din când în când, câte un pumn sau o palmă peste piept. Acum că era întins confortabil, Cromwell nu manifesta nicio dorinţă să se îmbrace la loc. Declara că se simte prea bine ca să se urnească din loc. Voia să tragă un pui de somn, doar câteva minute. Şi-a întins braţele spre divan, întrebându-se, cred, dacă ar putea să se transfere pe el fără să se ridice.

Gândul că s-ar fi putut să adoarmă acolo, pe capul nostru, era alarmant. Am început să ne maimuţărim ca nişte paiaţe, făcând tumbe, dansând în jurul lui (spre totala lui uluire), scălâmbăindu-ne în fel şi chip, scărpinându-ne ca maimuţele… orice ca să-l facem să râdă şi să-l împiedicăm să adoarmă. Şi cu cât trudeam noi mai aprig – atinsesem aproape exaltarea – cu atât stăruia el mai mult să tragă un pui de somn. Ba chiar reuşise performanţa de a se târî în patru labe până la canapea. O dată culcat acolo, Dumnezeu ştie cum am mai fi putut să-l trezim.

— Să-l lăsăm să se întindă, am propus eu, indicând prin gesturi şi grimase că aşa vom reuşi să-l îmbrăcăm şi apoi să-i facem vânt.

Ne-a trebuit aproape o jumătate de oră până să-i tragem hainele pe el. Oricât era de beat şi de somnoros, Cromwell s-a împotrivit cu tărie şi vigoare să-l descheiem la pantaloni, ca să-i vârâm cămaşa înăuntru. Am fost siliţi să-i lăsăm prohabul deschis şi poalele cămăşii fluturând afară. Ne-am gândit că o să-i acoperim cămaşa cu haina.

Cromwell a adormit pe loc. O transă grea, punctată

de sforăieli obscene. Kroński jubila. De mult nu se mai amuzase în asemenea hal, m-a asigurat. Pe urmă, fără să-şi înăbuşe vocea, mi-a propus să-l căutăm pe Cromwell prin buzunare.

— Trebuie să ne scoatem pârleala, a argumentat, să recuperăm ce-am dat pe băutură şi haleală.

Nu ştiu cum de-am devenit brusc atât de scrupulos, dar am refuzat categoric.

— N-o să-şi dea seama că-i lipsesc bani, a stăruit Kroński. Ce înseamnă pentru el cincizeci sau o sută de dolari?

Ca să se asigure, a scos portofelul lui Cromwell. Spre uimirea lui, nu a găsit o bancnotă în el.

— Să fiu al naibii! a mormăit. Ce ţi-e şi cu bogătanii ăştia! Niciodată nu au bani gheaţă la ei. Pfui!

— Am face mai bine să-l scoatem de aici, am insistat.

— Încearcă să-l mişti! m-a îndemnat Kroński, râzând ca un ţap. Şi de ce să nu-i lăsăm să zacă aici?

— Eşti nebun? am ţipat.

A râs. Pe urmă a început să ne descrie calm ce minunat ar fi să jucăm farsa până la capăt, adică, a doua zi dimineaţă, să ne trezim toţi cinci şi să continuăm să ne jucăm rolurile respective. Ceea ce i-ar oferi Monei şansa de a juca teatru *adevărat.* Pe soţia lui Kroński nu a entuziasmat-o deloc asemenea perspectivă – era prea complicat pentru ea.

După multă pălăvrăgeală, am decis să-l ridicăm pe Cromwell de pe divan, să-l târâm trăgându-l de picioare şi să-l expediem la hotel. A trebuit să ne războim cu el vreun sfert de oră până am reuşit să-l ridicăm într-o poziţie semiverticală. Genunchii îi erau moi şi refuzau să stea drepţi; pălăria îi căzuse peste ochi şi poalele cămăşii îi ieşeau de sub haina pe care nu reuşisem să i-o încheiem, Arăta ca un vagabond. Râdeam cu hohote atât de isterice, încât ne era greu să coborâm scările fără să ne rostogolim unii peste alţii. Bietul Cromwell protesta întruna, declarând că nu vrea să plece, că doreşte s-o aştepte pe Mona.

— Mona a plecat la Washington ca să te caute acolo, l-a informat Kroński maliţios. Am primit o telegramă de la ea cât dormeai.

Cromwell era prea turtit ca să poată sesiza semnificaţiile acestei informaţii. Genunchii i se muiau întruna şi exista pericolul să se prăbuşească în stradă. Ne gândeam că aerul curat o să-l învioreze puţin şi că o să izbutim să-l vârâm într-un taxi. Dar ca să putem găsi o maşină trebuia să străbatem câteva intersecţii. Drumul nostru ducea spre râu, un drum ocolit, dar ne spuneam că mersul o să-l mai trezească. Dar când am ajuns la docuri, ne-am aşezat toţi trei pe şinele de cale ferată, ca să ne mai tragem sufletul. Cromwell s-a lungit pur şi simplu pe spaţiul dintre şine, râzând şi sughiţând, de parcă era un prunc în leagăn. Din când în când ne ruga să-i dăm ceva de mâncare. Voia ouă cu şuncă. Am propus să mă reped până acasă şi să aduc nişte sandvişuri. Cel mai apropiat restaurant deschis se găsea la o distanţă de o milă. Dar Cromwell nu era dispus să aştepte atât de mult, voia ouă cu şuncă acolo, pe loc. L-am proptit din nou pe două picioare, o performanţă care a solicitat eforturile noastre reunite, şi am pornit din nou să-l tragem şi să-l împingem spre luminile de pe Borough Hall. Un paznic de noapte s-a apropiat de noi şi nea întrebat ce facem acolo la ora aceea nocturnă. Cromwell s-a prăbuşit lat la picioarele noastre.

— Ce-aveţi acolo? a întrebat paznicul izbind cu piciorul în Cromwell, de parc-ar fi fost un hoit.

— Nimic, e numai beat mort, ne-am apărat noi.

Paznicul s-a aplecat deasupra lui ca să-i miroasă răsuflarea.

— Scoateţi-l de aici, ne-a poruncit, sau vă fac eu vânt la toţi trei.

— Am înţeles, domnule, am înţeles domnule, am răspuns disciplinaţi, apucându-l pe Cromwell de subţiori şi trăgându-l, în timp ce picioarele îi raşchetau strada. După câteva momente, paznicul a venit fuga după noi, cu pălăria lui Cromwell în mână. I-am trântit-o pe cap, dar i-a căzut din nou.

— Stai aşa, vârâ-mi-o între dinţi, i-am cerut paznicului, deschizând larg gura.

Gâfâiam şi asudam în urma efortului de a-l trage pe inertul Cromwell. Paznicul ne-a privit cu scârbă, apoi ne-a spus:

— Daţi-i drumu' – Urcaţi-l în spinarea mea… voi doi sunteţi nişte neghiobi.

Aşa am ajuns până la capătul străzii, în locul unde vagoanele suspendate îţi trec deasupra capului.

— Acuma, unudin voi să se ducă după o maşină, a dispus paznicul. Nu-l mai trageţi de subţiori că o să-i scoateţi braţele din balamale.

Kroński s-a dus să caute un taxi. Ceilalţi ne-am aşezat pe bordura trotuarului şi am aşteptat.

Taxiul a sosit după câteva minute şi l-am înghesuit pe Cromweil în el. Poalele cămăşii îi fluturau.

— Unde? a întrebat şoferul.

— La Hotel Astor; am spus eu.

— La Waldorf-Astoria, a strigat Kroński.

— Hotărâţi-vă odată! ne-a repezit şoferul.

— La Commodore, a răcnit Cromweil.

— Eşti sigur? a întrebat şoferul. Doar nu ne jucăm de-a baba oarba.

— La Commodore stai, da? am intervenit eu vârându-mi capul pe fereastra maşinii.

— Sigur, a răspuns Cromweil cu o voce năclăită. Oriunde mă duce e bine.

— Are bani la el? a întrebat taximetristul.

— Are bani căcălău, l-a asigurat Kroński. E bancher.

— Cred că ar fi bine să vină şi unul din voi, a propus şoferul.

— În ordine, a acceptat Kroński şi a sărit în maşină cu nevastă-sa alături.

— Hei! a strigat Cromweil, doctorul Marx nu vine?

— Vine cu taxiul următor, l-a asigurat Kroński. Trebuie să dea un telefon.

— Hei! a strigat din nou. Dar de ce vine soţia lui?

— E în regulă, l-am liniştit şi i-am făcut un semn de

bun rămas.

Când m-am întors acasă, am descoperit servieta lui Cromweil pe masă şi nişte mărunţiş care-i căzuse pe jos. Am deschis servieta şi am descoperit o sumedenie de hârtii şi câteva telegrame. Cea mai recentă telegramă era trimisă de Ministerul de Finanţe, care-i solicita lui Cromweil să telefoneze negreşit cuiva, la miezul nopţii, într-o chestiune extrem de urgentă. Am mâncat un sandviş în timp ce m-am uitat peste documentele legale, am băut un pahar de vin şi am hotărât să telefonez eu la Washington în numele lui. A fost extrem de greu să găsesc pe cineva la capătul celălalt al firului şi, când în sfârşit mi s-a răspuns, am auzit o voce somnoroasă, iritată şi grosolană. Am explicat că Cromweil suferise un mic accident, dar că îi va telefona, *negreşit,* a doua zi dimineaţa.

— Dar cine eşti dumneata… cine e la telefon? repeta întruna.

— O să vă telefoneze dimineaţa, repetam şi eu, ignorându-i întrebările iritate. În cele din urmă, am agăţat telefonul în furcă. Când am ieşit afară, am alergat cât m-au ţinut picioarele. Ştiam că omul o să cheme să se intereseze. Mi-era frică să nu pună poliţia pe urmele mele. Am făcut un ocol, ca să ajung la un oficiu telegrafic; de acolo i-am expediat o telegramă lui Cromwell, la Hotel Commodore. Speram din toată inima ca doctorul Kroński să-l fi depus acolo. Dar când am ieşit din oficiu, mi-am dat seama că e posibil ca mesajul meu să nu-i ajungă lui Cromweil decât a doua zi la prânz. Recepţionerul o să reţină, probabil, telegrama până când Cromweil o să se trezească. Am intrat într-o cafenea şi am telefonat la Commodore, cerându-le să-l trezească pe Cromweil de îndată ce soseşte telegrama.

— Turnaţi-i o cană cu apă rece în cap, dacă e nevoie, am stăruit, ca să mă asigur că o să citească telegrama mea. E o chestiune de viaţă şi de moarte.

Când m-am întors acasă, Mona încerca să înlăture urmele orgiei.

— Văd că a fost o petrecere pe cinste, a comentat.

— Aşa a fost.

Am văzut din nou servieta pe masă, M-am gândit că o să aibă nevoie de ea când o să telefoneze la Washington.

— Uite ce-i, i-am spus Monei, ar trebui să luăm o maşină şi să-i ducem imediat servieta asta. Am citit hârtiile din ea. E dinamită. N-ar trebui să fim prinşi cu documentele astea în posesia noastră.

— Du-te tu, mi-a cerut Mona. Eu sunt frântă de oboseală.

Iată-mă din nou în stradă şi, aşa cum prezisese Kroński, veneam cu taxiul următor. Când am ajuns la hotel, mi s-a spus că Cromwell se găsea în camera lui. I-am cerut recepţionerului să mă conducă la el. Cromwell zăcea pe spate în patul nedesfăcut, complet îmbrăcat şi cu pălăria lângă el. I-am aşezat servieta pe piept şi am ieşit din cameră în vârful picioarelor. Pe urmă l-am rugat pe recepţioner să mă ducă la directorul hotelului, căruia i-am explicat situaţia, şi l-am pus pe recepţioner să depună mărturie că m-a văzut aşezând servieta pe pieptul lui Cromwell.

— Pot să cunosc numele dumneavoastră? m-a întrebat directorul, oarecum tulburat de această tactică neobişnuită.

— Desigur! Sunt doctorul Karl Marx de la Institutul Politehnic. Dacă se iveşte vreo problemă, mă puteţi suna mâine dimineaţă. Domnul Cromwell e un prieten al meu şi e agent F.B.I. Din păcate, s-a cam întrecut cu băutura. Sper că veţi avea grijă de el.

— Fără îndoială, mi-a răspuns directorul de noapte, vag alarmat. La ce oră vă putem găsi la biroul dumneavoastră, domnule doctor Marx?

— Voi fi acolo întreaga zi. Dacă, întâmplător, nu mă găsiţi, întrebaţi de secretara mea – domnişoara Rabinovitch – ea va şti unde sunt. Acum trebuie să mai apuc şi eu o oră-două de somn… la ora nouă punct trebuie să fiu în sala de operaţii. Vă mulţumesc, noapte bună.

Funcţionarul de serviciu m-a însoţit până la uşa

turnantă. Era vizibil impresionat de întreaga mascaradă.

— Să vă chem un taxi, domnule?

— Da, i-am răspuns şi i-am dat mărunţişul pe care-l culesesem de pe podea.

— Vă mulţumesc foarte mult, domnule doctor, mi-a spus, făcându-mi plecăciuni şi temenele, în timp ce mă conducea la maşină.

I-am cerut şoferului să mă lase în Times Square. Acolo am coborât şi m-am îndreptat spre metrou. Dar când am ajuns la casa de bilete, am constatat că nu mai aveam un cent în buzunar. Dădusem totul pe taxi. Am urcat înapoi treptele şi am rămas pe trotuar, întrebându-mă de unde şi cum să fac rost de moneda pentru bilet. La un moment dat, am văzut trecând un curier de noapte. M-am zgâit la el, să văd dacă-l cunosc. Pe urmă mi-a venit în gând oficiul telegrafic Grand Central. Acolo trebuia să se găsească vreun cunoscut. M-am dus la Grand Central şi, într-adevăr, îndărătul biroului, iată-l în mărime naturală pe vechiul meu prieten Driggs.

— Driggs, poţi să-mi împrumuţi cinci cenţi?

— *Cinci cenţi?* Ţine un dolar.

Am mai schimbat câteva cuvinte cu el, după care m-am îndreptat din nou spre metrou.

Îmi veneau mereu în minte câteva vorbe pe care Cromwell le repetase de câteva ori la începutul serii: „Prietenul meu William Randolph Hearst”. Nu mă îndoiam nicio clipă că erau buni prieteni, deşi Cromwell era prea tânăr ca să fie intim cu Ţarul jurnalisticii. Cu cât mă gândeam la Cromwell, cu atât îmi plăcea mai mult. Eram hotărât să-l reîntâlnesc curând, de astă dată fără companie. Mă rugam să nu fi uitat să dea telefonul acela. Mă întrebam ce-o fi gândit când şi-a dat seama că i-am cotrobăit prin servietă.

Câteva seri mai târziu, ne-am întâlnit din nou. De astă dată, la Papa Moskowitz. Doar Mona, Cromwell şi cu mine. Cromwell sugerase întâlnirea. A doua zi, pleca la Washington.

Stinghereala cu care venisem la această revedere cu

el a fost repede risipită de zâmbetul cald şi inimoasa lui strângere de mână. Mi-a mulţumit pe data pentru ceea ce făcusem, şi mi-a aruncat o privire prin care mi-a dat a înţelege că ştie totul.

— Ori de câte ori beau, mă fac de baftă, a mărturisit, roşind uşor. Arăta mult mai adolescentin acum decât atunci când îl văzusem prima oară. Nu putea avea mai mult de treizeci de ani, mi-am spus. Acum când ştiam care-i adevărata lui misiune eram şi mai mirat de comportamentul său degajat, uşuratic. Se purta ca un om lipsit de orice responsabilitate. Doar un tânăr bancher, de familie bună asta-i impresia pe care o crea.

Se pare că Mona şi cu el discutaseră literatură, Pretindea şi acum, ca şi în prima seară, că e ageamiu în ce priveşte viaţa literară. Nimic altceva decât un om de afaceri cu o vagă pricepere în domeniul finanţelor. Politica? Era cu totul în afara preocupărilor lui. Nu, afacerile bancare nu-i permiteau să se mai intereseze şi de altceva. Şi cu excepţia câte unei mici escapade ocazionale, era un om de casă, un familist. Nu prea fusese în alte locuri în afară de Washington şi New York. Europa? Da, i-ar plăcea mult să viziteze Europa. Dar va trebui să aştepte până îşi va putea îngădui o adevărată vacanţă.

Părea puţin jenat de faptul că singura limbă pe care o cunoştea era engleza. Dar socotea că te puteai descurca şi cu ea, dacă aveai relaţiile potrivite.

M-am bucurat să-l aud speculând pe această temă. Niciun moment nu am trădat, prin vreun cuvânt sau vreun gest, ceea ce ştiam despre el. Nici Monei n-aş fi îndrăznit să-i dezvălui adevărul. Iar el părea să-şi dea seama că poate avea încredere în mine.

Şi aşa am discutat şi am tot discutat, mai ascultându-l din când în când şi pe Moskowitz şi bând cu moderaţie. Am înţeles că îi comunicase deja Monei că rubricile nu fuseseră acceptate.

Toată lumea le apreciase, dar şeful cel mare, oricine o mai fi fost şi ăsta, fusese de părere că nu erau de nivelul ziarelor Hearst.

— Şi de ce să nu le citească chiar Hearst în persoană? m-am hazardat să întreb. Şi el personal le-a refuzat? Cromwell mi-a explicat că Hearst se bizuia de obicei pe deciziile subalternilor săi. Totul era foarte complicat, a adăugat. Oricum, Cromwell gândea că o să se ivească şi altceva, ceva şi mai promiţător. O să aibă mai multe informaţii după ce o să plece la Washington.

Fireşte, eu eram în măsură să interpretez promisiunile lui ca o simplă formulă de politeţe, pentru că ştiam foarte bine, din documentele pe care le citisem, că tânărul Cromwell va lipsi cel puţin două luni din Washington, că, de fapt, peste şapte-opt zile se va afla la Bucureşti, unde va duce tratative în limba acelei ţări, pe care o vorbea fluent.

— S-ar putea să-l văd pe Hearst luna viitoare, când plec în California, a continuat fără ca măcar un singur muşchi să i se clintească. Va trebui să plec acolo într-o călătorie de afaceri. O, apropo, a adăugat, de parcă exact în clipa aceea i se năzărise întrebarea: Prietenul dumitale, doctorul Krośnski, nu e niţel cam bizar… vreau să spun, cam bizar pentru un chirurg?

— Nu înţeleg ce vrei să spui.

— Nu ştiu, eu l-aş fi crezut mai curând agent de bursă, sau ceva de genul ăsta. Poate că totul era o poză, menită să mă amuze pe mine…

— Te referi la vorbăria lui? Aşa e întotdeauna când bea. Nu, Krośnski e realmente un tip remarcabil – şi un chirurg excelent.

— Când o să mă întorc, trebuie să-l consult şi eu. Copilul meu cel mic are un picior bont. Poate că doctorul Krośnski ar şti ce trebuie făcut.

— Sunt convins că ştie, am replicat, uitând că se presupunea că şi eu sunt chirurg.

Ghicindu-mi parcă omisiunea, şi încercând să fie puţin glumeţ, Cromwell a adăugat:

— Poate că şi dumneata m-ai putea informa în chestiunea aceasta, doctore Marx. Sau nu-i specialitatea dumitale?

— Nu, nu ţine de specialitatea mea, dar pot să-ţi spun un singur lucru. Au existat rezultate bune în asemenea cazuri. Depinde de caz. Ar fi complicat să-ţi explic acum…

— Înţeleg, m-a asigurat cu un zâmbet generos. E bine de ştiut că există speranţe.

— Există, l-am asigurat cu căldură în glas. După câte ştiu eu, la Bucureşti e un chirurg reputat, despre care se spune că vindecă nouăzeci la sută din cazurile care i se prezintă. Are un tratament special, inventat de el, care la noi încă nu e cunoscut. Cred că e vorba de un tratament cu electricitate.

— La Bucureşti, spui? Atât de departe?

— Da, e departe, am fost eu de acord.

— Ce-ar fi să mai luăm o sticlă de vin de Rin? a propus Cromwell.

— Dacă insişti, am replicat modest. O să mai iau un strop şi pe urmă trebuie să plec.

— Mai rămâi, m-a rugat. Îmi face o reală plăcere să stau de vorbă cu dumneata. Ştii, uneori îmi pari mai curând un literat decât un chirurg.

— Obişnuiam să scriu. Dar asta s-a întâmplat cu ani în urmă. În profesiunea noastră nu prea ai timp pentru literatură.

— Ca şi în profesiunea bancară, a întărit Cromwell.

— Aşa-i.

Ne-am zâmbit unul altuia cu bunăvoinţă.

— Dar au existat medici care au scris cărţi, nu-i aşa? m-a întrebat. Adică romane, piese de teatru…

— Au existat foarte mulţi… Schnitzler, Mann, Somerset Maugham…

— Nu-l uita pe Elie Faure, a subliniat Cromwell. Mona mi-a vorbit mult despre el. A scris o istorie a artei, sau aşa ceva… nu? S-a uitat la Mona, ca să-i confirme. Eu nu i-am cunoscut opera. Eu nu pot deosebi un tablou bun de unul prost.

— Nu te cred. Sunt convins că atunci când vezi un fals îţi dai seama.

— De ce crezi aşa ceva?

— O, e o simplă impresie. Cred că detectezi pe dată tot ce e contrafăcut.

— Mă supraevaluezi, doctore Marx. Desigur, în profesiunea noastră trebuie să fii tot timpul atent la banii falşi. Dar lucrul ăsta nu ţine de departamentul meu. Avem specialişti în domeniul ăsta.

— Fireşte. Dar, într-adevăr, Mona are dreptate. Într-o zi va trebui să-l citeşti pe Elie Faure. Imaginează-ţi un om care să scrie *Istoria Artei* în timpul său liber. Când îşi vizita pacienţii, îşi făcea note pe manşetă. Din când în când lua avionul şi zbura în câte un loc îndepărtat, în Yucatán, în Siam sau în Insula Paştelui. Mă îndoiesc că vecinii lui ştiau că întreprinde asemenea călătorii. Aparent, ducea o viaţă anostă. Era un medic excelent. Dar marea lui pasiune era arta. Nici nu-ţi pot spune cât de mult îl admir.

— Vorbeşti despre el întocmai ca şi Mona, a comentat Cromwell. Şi mai spui că nu ai timp de studiu.

Aici Mona s-a simţit obligată să intervină. Potrivit ei, eram un om cu multiple faţete, un om care părea să aibă timp pentru orice. De pildă, n-ai fi bănuit că doctorul Marx este şi un muzician dotat, un expert în jocul de şah, un colecţionar de timbre…

Cromwell a contrazis-o, susţinând că şi-a dat seama că aveam multe însuşiri pe care eram prea modest ca să le revelez. Era convins, de pildă, că aveam o imaginaţie extrem de bogată. Ne-a amintit, în treacăt, că îmi examinase mâinile în seara în care ne-am cunoscut. Şi, după umila lui părere, mâinile mele dezvăluiau mult mai mult decât îndemânarea de a folosi bisturiul.

Interpretând această remarcă în felul ei, Mona l-a întrebat imediat dacă ştie să ghicească în palmă.

— Nu prea, a replicat Cromwell cam mirat. Doar atât cât să deosebesc un criminal de un măcelar, un violonist de un farmacist. Aproape oricine poate recunoaşte aşa ceva, fără să fie chiromant.

La acest punct, am simţit impulsul de a-i lăsa singuri.

— Mai stai, m-a rugat Cromwell.

— Nu, sincer, trebuie să plec, am spus, luându-i

mâna.

— Sper să ne întâlnim din nou, în curând. Data viitoare adu-ţi şi soţia. O fiinţă fermecătoare. Mi-a plăcut mult.

— Aşa e, am răspuns, roşind până în vârful urechilor. Mă rog, la revedere. Şi *bon voyage!*

La aceste cuvinte, Cromwell şi-a ridicat paharul, peste marginea căruia i-am desluşit privirea uşor batjocoritoare. La uşă, s-a apropiat Papa Moskowitz.

— Cine-i bărbatul ăla de la masa voastră? m-a întrebat cu glas scăzut.

— Sincer să fiu, habar n-am. Întreab-o pe Mona.

— Deci nu-i un prieten al dumitale?

— Şi la asta e greu de răspuns. Ei, la revedere.

Şi am plecat.

În noaptea aceea am avut un vis răscolitor. A început, aşa cum debutează adeseori visurile, cu o urmărire. Urmăream un omuleţ pricăjit, pe o stradă întunecoasă, care ducea la râu. În spatele meu, însă, era un om care mă urmărea pe mine. Şi era foarte important să-l ajung din urmă pe omul pe care-l fugăream eu, înainte ca acela din spate să mă prindă pe mine. Omuleţul pirpiriu după care fugeam eu nu era altul decât Spivak. Îl urmărisem întreaga noapte dintr-un loc în altul şi, în cele din urmă, îl pusesem pe fugă. Dar cine era omul care mă urmărea pe mine, habar nu aveam. Oricine ar fi fost, avea vântul în pupă şi era iute de picior. Aveam neplăcuta senzaţie că ar fi putut să mă ajungă din urmă oricând ar fi avut chef. Cât despre Spivak, deşi nu doream decât să-l văd înecat, consideram totuşi mai urgent să-l înşfac întâi de guler pentru că avea asupră-i nişte hârtii care erau de importanţă vitală pentru mine.

Când ne-am apropiat de debarcaderul care se proiecta în râu, l-am ajuns din urmă, l-am apucat de guler, şi l-am învârtit prin aer. Dar, spre stupoarea mea, nu era Spivak ci Sheldon nebunul. Părea că nu mă recunoscuse, poate din cauza întunericului. A căzut în genunchi în faţa mea şi m-a implorat să nu-i iau gâtul. *„Eu nu sunt un*

polac”, i-am spus, şi l-am ridicat în picioare. Tocmai atunci s-a apropiat de noi şi urmăritorul meu. Era Alan Cromwell. Mi-a pus un pistol în mână şi mi-a poruncit să-l ucid pe Sheldon.

— Stai să-ţi arăt cum, mi-a spus şi, răsucindu-i cu brutalitate braţul lui Sheldon, l-a silit să cadă iar în genunchi. Pe urmă a înfipt gura pistolului în ceafa lui Sheldon. Acesta din urmă schelălăia ca un câine. Am luat pistolul şi am ţintit ţeasta lui Sheldon. „Trage!” mi-a comandat Cromwell. Am apăsat automat pe trăgaci şi Sheldon a executat un mic salt, ca un hopa-Mitică, şi s-a prăbuşit cu faţa-n sus.

— Bine lucrat! a apreciat Cromwell. Trebuie să ne grăbim. Mâine dimineaţă, la prima oră, suntem aşteptaţi la Washington. În tren, Cromwell s-a metamorfozat complet. Acum semăna ca două picături de apă cu vechiul meu prieten, dublul meu, George Marshall. Ba chiar şi vorbea ca acesta, deşi, pentru moment, vorbirea lui era incoerentă. Îmi amintea de zilele din trecut când o făceam pe măscăricii în faţa celorlalţi membri ai celebrei noastre asociaţii – Societatea Xerxe. Făcându-mi un semn cu ochiul, mi-a arătat insigna ascunsă sub rever, cea pe care o purtam cu toţii cu religiozitate şi pe care scria cu litere aurii *Fratres Semper.* Pe urmă mi-a strâns mâna în vechea noastră manieră, gâdilându-mi palma cu degetul arătător, aşa cum ne salutam noi pe vremuri.

— E de ajuns pentru tine? m-a întrebat, făcându-mi din nou cu ochiul. Întâmplător, ochii lui se dilataseră, luând nişte proporţii formidabile: erau acum uriaşi şi bulbucaţi ca nişte stridii umplute care înotau în faţa lui rotundă. Dar asta numai când îmi făcea cu ochiul. Când îşi relua cealaltă identitate, alias Cromwell, ochii îi erau normali.

— Cine eşti tu? l-am rugat să-mi spună. Cromwell sau Marshall? Şi-a dus degetul la buze, în felul lui Sheldon, şi a scos un *Ssst!* Pe urmă, cu o voce de ventriloc care i se strecura prin colţul gurii, m-a informat precipitat, aproape inaudibil şi din ce în ce mai accelerat – mă ameţea efortul

de a-l urmări – că fusese înştiinţat, chiar la momentul potrivit, că şefii de la cartierul general erau foarte mândri de mine şi că urma să mi se încredinţeze o misiune cu totul specială, da, şi anume să plec la Tokio. Acolo trebuia să joc rolul unuia dintre oamenii de bază ai mikadoului – ca să pot da de urma unor gravuri furate.

— Ştii, mi-a spus el cu o voce şi mai scăzută, îndreptându-şi din nou spre mine stridiile acelea plutitoare, arătându-mi iar insigna de sub rever, strângându-mi mâna şi gâdilându-mă în palmă, ştii, e vorba de gravura pe care o folosim la bancnotele de o mie de dolari. La acest punct a început să-mi vorbească în japoneză şi, spre surprinderea mea, am constatat că înţeleg japoneza la fel de bine ca şi engleza. Mi-a explicat, în limba aceea mărunţită cu beţişoare de lemn, că împuternicitul comisiei de artă se lăsase atras în bandă. Acesta era un expert în gravuri pornografice. Va trebui să-l întâlnesc la Yokohama, unde voi fi deghizat în medic. El va purta o uniformă de amiral cu un tricorn caraghios pe cap. La aceste cuvinte, mi-a tras un ghiont cu cotul şi s-a hlizit, exact ca un japonez.

— Regret că trebuie să-ţi spun, Hen, a continuat, revenind la limba brooklyneză, dar au sechestrat-o pe soţia ta. Da, au prins-o în flagrant delict cu un pachet mare de cocaină. M-a înghiontit din nou, mai violent de astă dată, apoi a continuat: Adu-ţi aminte de ultima întrunire pe care am organizat-o – la Grimmy. Ştii, când au adormit peste noi. De atunci am mai repetat de multe ori scamatoria aia cu sfoara şi cu scara. La aceste cuvinte, mi-a strâns iar mâna şi a executat semnul în palmă. Acum, ascultă-mă, Hen, a continuat, şi destupă-ţi urechile… Când coborâm din tren, înaintezi agale pe Pennsylvania Avenue, ca şi cum ai pornit-o la plimbare. Ai să întâlneşti trei câini. Primii doi, vor fi câini artificiali. Al treilea se va repezi la tine ca să-l mângâi. Aici e tot clenciul. Cu o mână dezmiardă-l pe cap, şi cealaltă mână vârâ-ţi-o sub limba lui. Sub limbă ai să găseşti un grăunte de mărimea unui bob de ovăz. Ia câinele de zgardă şi lasă-l să te conducă. Dacă încearcă

cineva să te oprească, spune doar atât*: Ohio!* Ştii ce înseamnă. Ei au *spioni* infiltraţi pretutindeni, chiar şi la Casa Albă… Acum fii atent, Hen – şi a început să turuie ca o maşină de cusut, repede, din ce în ce mai repede – când ai să-l întâlneşti pe preşedinte, tratează-l cu vechea noastră strângere de mână. O să te aştepte o mică surpriză, dar peste asta sar. Ţine minte doar un lucru, Hen, că ai de-a face cu preşedintele. Nu uita nicio clipă acest lucru. El o să-ţi spună una şi alta… habar n-are pe ce lume e… dar asta nu are importanţă, *tu ascultă-l*: Nu trăda niciun moment că ştii ceea ce ştii. La momentul critic o să-şi facă apariţia Obsipresieckswizi. Îl cunoşti şi *pe el…* ani întregi a făcut parte din liga noastră…

Voiam să-i cer să-mi repete numele, dar nu putea fi oprit din vorbă niciun moment!

— Sosim la peron peste trei minute, mi-a murmurat şi nu ţi-am spus nici jumătate din ce aveam de spus. Uite care-i lucrul *cel mai important,* Hen, fii atent la mine… şi mi-a tras încă un ghiont dureros în coaste.

Dar brusc vocea lui a devenit atât de înăbuşită, încât nu puteam prinde decât frânturi din ce spunea. Era un adevărat chin. Cum aş fi putut să-mi împlinesc misiunea, din moment ce îmi scăpaseră detaliile cele mai importante? Desigur, aveam să ţin minte cei trei câini. Fireşte, mesajul era codificat, dar voi fi oare în stare să-l descifrez pe vapor? Pe de altă parte, în timpul călătoriei cu vaporul va trebui să-mi împrospătez cunoştinţele de limbă japoneză, accentul meu şchiopăta, mai ales dacă era vorba să mă prezint la curtea împăratului.

— Acum ţi-e limpede? mă tot întreba, întorcându-şi reverul şi strângându-mi mâna.

— Aşteaptă, stai o clipă, l-am rugat. Ultima parte… dar el coborâse deja scările şi se pierduse în mulţime. Când am pornit pe Pennsylvania Avenue, încercând să dau impresia că mă plimb, mi-am dat seama, cu inima strânsă, că eram complet năuc. O clipă m-am întrebat dacă nu cumva visez. Dar nu, mă aflam pe Pennsylvania Avenue, fără nicio urmă de îndoială. Şi, deodată, iată un câine mare

la marginea trotuarului. Ştiam că e o imitaţie de câine pentru că era legat de o dală dislocată, mobilă. Ceea ce m-a asigurat o dată în plus că nu visez. Căscam ochii ca să văd cel de-al doilea câine. Nu mi-am întors capul, deşi eram convins că mă urmărea cineva, dar mă temeam ca nu cumva să-mi scape cel de-al doilea câine. Cromwell, sau poate că era George Marshall – amândoi se amestecaseră inextricabil – nu-mi menţionase că o să fiu urmărit. Sau poate că îmi pomenise de aşa ceva, atunci când nu-l putusem auzi. Mă simţeam cuprins de panică. Încercam să revăd evenimentele, să-mi dau seama cum de fusesem implicat în treaba asta urâtă, dar creierul mi-era amorţit de oboseală.

Deodată, aproape că am sărit din mine însumi. La colţ, sub o arcadă luminoasă, stătea Mona. Ţinea în mână un teanc de *Mezzo-tinte,* pe care le distribuia trecătorilor. Când m-am apropiat de ea, mi-a întins şi mie una, aruncându-mi o privire care spunea: „Bagă de seamă!”. Mi-am continuat drumul agale. Un timp nici nu m-am uitat la *Mezzo-tintă,* pe care o vânturam în mână, plesnindu-mi coapsa cu ea, de parc-ar fi fost un ziar. Pe urmă, prefăcându-mă că îmi şterg nasul, am trecut-o în mâna cealaltă şi, în timp ce-mi înfundam nasul în batistă, am citit cu coada ochiului următoarele cuvinte: „Sfârşitul e perfect ca şi începutul. *Fratres Semper”.* Eram total descumpănit. Poate că ăsta era alt detaliu care-mi scăpase când îmi vorbise în şoaptă. Oricum, am avut prezenţa de spirit să rup mesajul în bucăţele minuscule. Am împrăştiat bucăţelele de hârtie, una câte una, la mari intervale, de-a lungul unui spaţiu de vreo sută de metri, ascultând de fiecare dată atent dacă nu cumva urmăritorul meu se apleacă să le culeagă.

Am dat peste cel de-al doilea câine. Un căţel de jucărie pe rotile. Părea abandonat de un copil. Ca să mă conving că nu e un câine adevărat, l-am lovit cu piciorul. S-a făcut bucăţi. M-am prefăcut, desigur, că ar fi un lucru perfect natural şi mi-am continuat plimbarea.

Când am ajuns la câţiva metri de intrarea la Casa

Albă, am zărit cel de-al treilea câine, cel adevărat. Omul care mă fila nu se mai auzea, doar dacă, fără ştirea mea, încălţase nişte pantofi cu tălpi de gumă. În orice caz, ajunsesem la câinele numărul trei. Era un câine uriaş, de rasă Terra-Nova, jucăuş ca un pui. A venit fuga la mine şi aproape că era să mă dărâme când a încercat să-mi lingă faţa. L-am mângâiat puţin pe capul mare şi cald; pe urmă m-am aplecat cu precauţie şi mi-am strecurat degetele sub limba lui. Într-adevăr am găsit grăuntele, înfăşurat în hârtie de argint. Aşa cum mă prevenise Marshall sau Cromwell, era cât un bob de ovăz.

Ţineam câinele de zgardă când am urcat treptele Casei Albe. Toate gărzile mi-au dat acelaşi semn – mi-au făcut cu ochiul şi şi-au întors reverul. Când mi-am şters picioarele pe apărătoarea din faţa uşii, am văzut că era scris pe ea, cu litere roşii, *Fratres Semper.* Preşedintele îmi venea în întâmpinare. Purta pantaloni vărgaţi şi redingotă; la butonieră, o garoafă. Mi-a întins ambele mâini.

— Charlie, am strigat eu, cum dracuai ajuns aici? Credeam că trebuie să-l întâlnesc pe… Brusc, mi-am adus aminte de cuvintele lui George Marshall. Domnule Preşedinte, am rostit făcându-i o plecăciune adâncă, e un real privilegiu să…

— Intră, vino înăuntru, mi s-a adresat Charlie, strângându-mi mâna şi gâdilându-mă în palmă cu degetul arătător. Te aşteptam.

Dacă era într-adevăr Preşedintele Statelor Unite, Charlie nu se schimbase niciun pic din copilărie şi până acum.

Fusese cunoscut ca un membru tăcut al clubului nostru. Pentru că tăcerea îi dădea un aer de înţelepciune, îl alesesem, în bătaie de joc, preşedinte al clubului. Charlie era unul din băieţii care locuiau în apartamentele de peste drum. Noi îl adoram, dar nu puteam niciodată să ne apropiem mai mult de el din cauza inscrutabilei sale tăceri. Într-o bună zi a dispărut. Au trecut luni de zile fără să ne dea vreun semn. Lunile s-au adunat în ani. Nimeni dintre

noi nu primise vreo comunicare din partea lui. Părea să se fi volatilizat de pe faţa pământului. Şi acum, iată-l că mă introducea în sanctuarul lui. Preşedintele Statelor Unite!

— Ia loc, m-a poftit Charlie. Simte-te ca acasă.

Mi-a întins o cutie de ţigări. Eu nu făceam altceva decât să mă holbez la el. Cu excepţia redingotei şi a pantalonilor vărgaţi, arăta exact ca în copilărie. Părul des, arămiu, îi era pieptănat cu cărare la mijloc, ca întotdeauna. Unghiile îi erau îngrijit manichiurate, ca întotdeauna. Exact acelaşi Charlie de altă dată. Pe vestă, purta, ca întotdeauna, insigna Societăţii Xerxe*: Fratres Sempre.*

— Îţi dai seama Hen, a început cu vocea lui catifelată, frumos modulata, de ce a trebuit să-mi ascund identitatea. S-a aplecat spre mine şi şi-a scăzut glasul: Ea e încă pe urmele mele. *(Ea,* ştiam bine, se referea la soţia de care nu putuse divorţa pentru că era catolic.) Ea e îndărătul întregii tărăşenii. Ştii…

Şi mi-a făcut un semn cu ochiul, întocmai ca George Marshall. Pe urmă a început să-şi joace degetele, de parcă plimba între ele o mingiucă. La început nu am sesizat semnificaţia, dar după ce a repetat de câteva ori gestul, m-am dumirit la ce făcea aluzie.

— Ah, Pache…

A ridicat pe dată un deget pe care l-a dus la buze şi a emis un inaudibil *Ssst!*

Am extras pacheţelul din buzunarul vestei şi l-am desfăcut. Charlie dădea din cap cu gravitate, dar nu scotea un sunet. I-am înmânat mesajul, ca să-l citească; mi l-a dat înapoi şi l-am citit şi eu cu atenţie. Pe urmă i l-am pasat din nou şi, pe dată, l-a ars. Mesajul era în japoneză. În traducere, spunea: „Suntem inexorabil legaţi în frăţie. Sfârşitul este totuna cu începutul. Păzeşte strict eticheta”. A urmat un apel telefonic la care Charlie a răspuns cu o voce joasă, gravă. La sfârşit, l-am auzit spunând:

— Condu-l la mine peste câteva minute.

După care mi-a explicat:

— Obsipresieckswi va veni îndată aici. El te va însoţi

până la Yokohama. Eram pe punctul de a-l ruga să fie puţin mai explicit când, deodată, s-a răsucit în scaunul lui turnant şi mi-a vârât o fotografie sub ochi.

— O recunoşti, nu? Din nou şi-a dus degetul la buze. Data viitoare când ai s-o vezi va fi la Tokio. Probabil în curtea interioară.

Apoi s-a aplecat şi a căutat ceva în sertarul de jos al biroului, de unde a scos o cutie de bomboane, marca Hopjes, din cele pe care le plasam Mona şi cu mine. A deschis-o cu gingăşie şi mi-a arătat conţinutul: o ilustrată cu salutări de St. Valentine, o şuviţă din ceea ce părea a fi părul Monei, un pumnal miniatural cu mâner de fildeş şi o verighetă de cununie. Am studiat obiectele cu atenţie, fără să le ating. După care Charlie a închis cutia şi a vârât-o la loc în sertar. Mişcarea următoare a fost să-mi facă un semn cu ochiul, să-şi fluture reverul şi să-mi spună *Ohio!; Ohio!* am repetat şi eu după el.

Brusc, s-a răsucit din nou, şi iar mi-a vârât fotografia sub ochi. De astă dată era alt chip. Nu al Monei, dar al cuiva care semăna cu ea, cineva de sex nedeterminat, cu plete lungi care-i cădeau pe umeri, ca unui indian. O faţă răscolitoare şi misterioasă, care amintea de îngerul acela căzut, Rimbaud. Am încercat o senzaţie neplăcută. În timp ce priveam fotografia, Charlie a întors-o pe dos. Pe partea cealaltă era o fotografie a Monei îmbrăcată în costum japonez, cu părul ridicat şi aranjat în maniera femeilor japoneze, cu ochii oblici şi pleoape grele care făceau ca ochii să pară două tăieturi negre, piezişe. A întors de câteva ori fotografia pe faţă şi pe dos. Într-o tăcere rău prevestitoare. Nu puteam înţelege ce semnificaţie avea toată această performanţă.

La acest punct, un aghiotant a anunţat sosirea lui Obsipresieckswizi. Pronunţa numele de parc-ar fi rostit cuvântul „obsecvios”. Un bărbat înalt şi uscat a intrat cu un pas iute, s-a dus glonţ la Charlie căruia i s-a adresat cu „Domnule Preşedinte”, şi a început să-i vorbească volubil, în poloneză. Pe mine nici nu m-a văzut. Din fericire, pentru că aş fi putut să comit gafa serioasă de a-i spune pe

numele lui adevărat. Tocmai cugetam cât de lin se desfăşurau lucrurile, când vechiul meu prieten Stasu, căci el era şi nimeni altul, s-a oprit din vorbă la fel de abrupt cum începuse.

— Cine-i *ăsta?* a întrebat în felul lui repezit, insolent, indicându-mă pe mine.

— Uită-te bine la el, a răspuns Charlie, făcând un semn cu ochiul întâi mie şi pe urmă lui.

— Ah, *tu* eşti, a rostit Stasu, întinzându-mi morocănos mâna. Ce face *el* aici? l-a întrebat apoi pe preşedinte.

— Asta tu ai s-o hotărăşti, i-a răspuns Charlie.

— Hmm, a mormăit Stasu. N-a fost niciodată bun de nimic. E un ratat din cap până-n picioare.

— Asta ştim cu toţii, a replicat Charlie, imperturbabil, totuşi… A apăsat pe un buton şi a apărut un slujitor. Griswold, i s-a adresat el, condu-i pe aceştia doi la aeroport. Ia maşina mea.

S-a ridicat, şi a dat mâna cu mine. Se purta întocmai ca un om care deţine un rang atât de înalt. Am simţit că era într-adevăr Preşedintele marii noastre republici, şi încă un preşedinte capabil şi viclean. Când am ajuns în prag, ne-a strigat*: Fratres Semper!*

Ne-am răsucit pe călcâie, i-am adresat un salut militar şi am repetat:

— *Fratres Semper!*

În avion nu erau niciun fel de lumini, nici afară, nici înăuntru. În cele din urmă, Stasu s-a lansat într-un torent în poloneză. limba îmi suna extrem de familiară, deşi nu puteam distinge niciun cuvânt în afară de *Pan* şi *Pani.*

— Vorbeşte englezeşte, l-am rugat. Ştii ca eu nu vorbesc poloneza.

— Fă un efort, m-a îndemnat el, ai să vezi că ai să-ţi aminteşti. Cândva ai vorbit poloneza, nu face pe mutul. Poloneza e cea mai uşoară limbă din lume. Haide, imită-mă… şi a început să scoată nişte sunete sibilante, şuierătoare, ca un şarpe în rut. Acum strănuta! Bine. Acum gargariseşte, gâlgâie! Bine! Acum rulează-ţi limba ca pe un

covor şi înghite! Bine! Vezi…

nu-i nicio greutate. Elementele de bază sunt şase vocale, douăsprezece consoane şi cinci diftongi. Dacă ai îndoieli, *scuipă,* sau fluieră. Niciodată să nu deschizi larg gura. Suge aerul şi împinge-ţi limba în buzele strâns lipite.

Uite aşa! Şi vorbeşte repede. Cu cât mai repede, cu atât mai bine. Ridică-ţi vocea, ca şi cum te pregăteşti să cânţi. Asta-i!

Acum închide gura şi fă gargara. Perfect. Ai învăţat. Acum repetă după mine, fără să te bâlbâi*: Ochizkishyi seiecsuhy plaifujticko eicicyciu!*

Excelent! Ştii ce înseamnă asta? „Micul dejun e servit”.

Eram ultrafericit de propria mea fluenţă. Am repetat un număr de fraze, ca, de pildă: „Cina e servită”, „apa e fierbinte”, „bate un vânt puternic”, „înteţeşte focul!” şi altele de acest gen.

Stasu avea dreptate, cuvintele îmi veneau în minte. Nu aveam nevoie decât de un mic efort şi vorbele îmi veneau pe limbă.

— Şi acum încotro? am întrebat în poloneză, doar ca să mai variez lexicul.

— Izn Yotzxkiueoeumasysi, mi-a răspuns.

Mi-am amintit până şi acest cuvânt foarte lung. Ciudată limbă, poloneza. Avea sens, chiar dacă trebuia să faci acrobaţii cu limba. Era un exerciţiu util, deşi îţi scrântea limba în gură.

După o oră sau două de poloneză, eram mai în formă ca oricând ca să-mi reiau studiile de japoneză.

— Ce ai să faci când ajungem acolo, am întrebat, în poloneză, desigur.

— *Dinzybyisi utâituhy kidjeueycmayi,* mi-a răspuns Stasu, ceea ce, în jargonul nostru ar însemna: „Ia lucrurile uşor!”

Pe urmă a adăugat, împreună cu câteva înjurături pe care le-am uitat:

— Ţine-ţi gura închisă şi ochii larg deschişi. Aşteaptă ordinele! În tot acest timp nu a pomenit un cuvânt despre

trecut, despre copilăria noastră petrecută pe Driggs Avenue, despre mătuşa lui cea bună la inimă, care ne dădea mâncare scoasă din gheţar. Ce femeie admirabilă, mătuşa asta a lui! Totdeauna vorbea – în poloneză, desigur – de parcă ar fi cântat. Stasu nu se schimbase absolut deloc. Era la fel de ursuz, neîncrezător, morocănos şi dispreţuitor ca întotdeauna. Mi-am adus aminte de frică, de groaza pe care mi le inspira în copilărie – ori de câte ori îşi ieşea din fire. În acele momente era un veritabil demon. Punea mâna pe un cuţit sau pe un satâr şi fugea după mine, iute ca fulgerul. Singura dată când se dovedea plăcut şi binevoitor era când mătuşa lui îl trimitea să cumpere varză acră. În drum spre casă, ciuguleam puţin din varză. Era bună la gust. Polonezii se dădeau în vânt după ea. După varză acră şi banane prăjite. Bananele erau moi şi extrem de dulci.

Iată că aterizam. Probabil că ajunsesem la Yokohama. Nu puteam desluşi nimic – aeroportul era cufundat în întuneric. Deodată mi-am dat seama că eram singur în avion. Am bâjbâit în jur, dar nici urmă de Stasu.

L-am strigat uşor – niciun răspuns. Am simţit că mă cuprinde panica. M-au scăldat sudorile.

Când am coborât din avion, doi japonezi au venit în fugă să mă întâmpine. *Ohiol Ohio!* mi-au strigat. *Ohio!* am repetat şi eu. M-au băgat într-o ricşă şi am pornit spre oraş. Evident, nu exista electricitate, numai lampioane de hârtie, ca pentru un festival. Casele erau confecţionate în întregime din bambus, curate şi îngrijite, iar pereţii laterali erau pavoazaţi cu plăci de lemn. Din loc în loc treceam peste un podeţ, din acelea care se văd în vechile gravuri.

Începuse să se lumineze de zi când am intrat în incinta palatului Mikadoului.

Ar fi fost normal să tremur de frică, dar, dimpotrivă, eram senin, stăpân pe mine, pregătit pentru orice eventualitate. Îmi spuneam în sinea mea:

„Precis că şi Mikadoul e un vechi prieten de-al meu”. Eram satisfăcut de propria-mi înţelepciune.

Am descălecat în faţa unui portal uriaş pictat în

culori flamboiante, neam schimbat hainele, încălţând saboţi de lemn şi îmbrăcând kimonouri, ne-am prosternat de câteva ori şi apoi am aşteptat ca portalul să se deschidă.

În cele din urmă s-a deschis, fără zgomot, aproape imperceptibil. Ne aflam acum în mijlocul unei curţi circulare, pardosită toată cu sidef şi pietre preţioase. În centru se înălţa o statuie imensă a lui Buddha. Chipul lui avea o expresie gravă şi serafică în acelaşi timp. Emana o linişte şi o seninătate cum nu mai întâlnisem până atunci. Simţeam că plonjasem în sfera sfinţeniei. Se părea că întregul univers încremenise în vraja unei tăceri extatice.

O femeie s-a desprins dintr-o arcadă ascunsă şi a înaintat spre noi. Era înveşmântata într-un costum ceremonial şi ţinea un pocal sacru în mână. Când s-a apropiat de Buddha, totul a părut să se transfigureze. Înainta cu unduiri de balerină, în sunetele unei muzici stranii, cacofonice, sunete stridente, sacadate, emise prin lovirea lemnului, pietrei şi oţelului. Acum, din toate arcadele se iveau dansatori care agitau flamuri ameninţătoare; feţele le erau ascunse de măşti. În timp ce încercuiau gigantica statuie a lui Buddha, suflau în nişte ghiocuri uriaşe care scoteau sunete nepământene. Brusc s-au făcut nevăzuţi şi eu am rămas singur în curte, faţă-n faţă cu o namilă de animal care semăna cu un taur. Fiara se cuibărea pe un altar de fier, care arăta, oarecum, ca o tigaie de prăjit. De fapt îmi dădeam seama că nu era un taur, ci Minotaurul. Un ochi îi era închis, iar celălalt se holba la mine, dar cu o expresie prietenoasă. Şi, deodată, ochiul acesta imens a început să clipească sfielnic, parcă flirtând cu mine, ca o femeie sub un felinar, în cartierele rău famate ale oraşului. Şi, în timp ce-mi făcea cu ochiul, lighioana s-a încolăcit şi mai mult, ca şi cum se pregătea să fie prăjită. După aceea a închis ochiul imens şi s-a prefăcut că a aţipit. Din când în când, îşi flutura pleoapa peste ochiul acela monstruos, care îmi clipise atât de îmbietor. Pe furiş, tiptil, cu o încetineală aproape dureroasă, am început să mă apropii de înfiorătorul monstru. Când am

ajuns la câţiva paşi de altar care, acum îmi dădeam seama, avea într-adevăr formă de tigaie, am observat, cu oroare, flăcări mici care îl lingeau. Minotaurul părea să se răsucească, cu voluptate, în suc propriu. Din nou îşi deschidea şi îşi închidea ochiul acela înfricoşător. Cu o expresie de comic amuzament.

Când m-am apropiat mai mult, am simţit căldura degajată de flăcăruile de sub altar. De asemenea, am simţit o duhoare de piele arsă. Eram hipnotizat de groază. Am rămas locului, împietrit, în timp ce broboane de sudoare mi se prelingeau pe faţă.

Şi, deodată, dintr-un singur salt, lighioana s-a ridicat în poziţie verticală, legănându-se pe picioarele dindărăt. Cu o groază îngreţoşătoare, am observat că avea trei capete. Toţi cei şase ochi erau acum larg deschişi şi se zgâiau batjocoritor la mine. Înlemnit de spaimă, am văzut cum îşi leapădă pielea pârjolită şi cum apare de dedesubt un alt strat de piele albă ca zăpada şi netedă ca ivoriul. Acum începuseră să i se albească şi capetele, în afara celor trei boturi care deveniseră de un roşu strălucitor. În jurul ochilor avea cearcăne albastre, de un albastru de cobalt. Şi pe fiecare frunte era încrustată o stea neagră ce clipea, aidoma stelelor adevărate. Balansându-se încă pe picioarele dindărăt, monstrul a început să cânte, zvârlindu-şi capetele pe spate, scuturându-şi coamele, învârtindu-şi cei şase oribili ochi batjocoritori.

— Sfântă Fecioară! am exclamat în poloneză, gata să leşin.

Cântecul, care la început sunase ca un soi de litanie ecuatorială, devenea acum din ce în ce mai recognoscibil. Cu o măiestrie supranaturală, monstrul trecea repede şi subtil de la un registru la altul, de la o cheie la alta, până când, în cele din urmă, cu o voce clară, inconfundabilă, a intonat imnul Statelor Unite. Pe măsură ce imnul înainta, pielea Minotaurului se schimba de la alb la roşu şi apoi la albastru. Stelele negre de pe frunţi deveniseră aurii; scânteiau ca nişte semafoare.

Mintea mea, neputincioasă în faţa acestor prefaceri

zăpăcitoare, părea să fi devenit opaca. Sau poate că se produsese într-adevăr o obturare. În orice caz, primul lucru de care mi-am dat seama a fost dispariţia Minotaurului, cu altar cu tot. Pe superbul pavaj violet, liliachiu şi trandafiriu, în care nestematele încrustate sclipeau ca nişte stele de foc, o femeie goală, cu forme voluptuoase şi cu o gură ca o rană sângerândă, se unduia într-un dans al burţii. Buricul femeii, dilatat până la dimensiunile unui dolar de argint, era pictat într-un carmin violent. Purta pe cap o tiară, iar gleznele şi încheieturile mâinilor îi erau încercuite de brăţări. Aş fi recunoscut-o oriunde, goală sau înfăşurată în vată. Pletele lungi de aur, ochii sălbatici de nimfomană, gura supersenzuală îmi indicau, inconfundabil, că era Helen Reilly. Dacă n-ar fi fost o femeie atât de aprig posesivă, s-ar fi găsit acum la Casa Albă, alături de Charlie care o părăsise. Ar fi fost Prima Doamnă a ţării.

Totuşi, abia de aveam timp să reflectez. Acum era expediată într-un avion, împreună cu mine. Femeia era goală puşcă şi mirosea a sudoare şi parfum. Ne găseam din nou în aer – fără îndoială, în drum spre Washington. I-am oferit kimonoul meu, dar l-a refuzat. Se simţea bine aşa cum era, mulţumesc. Şedea în faţa mea, cu genunchii înălţaţi până aproape de bărbie, cu picioarele obscen desfăcute, şi pufăind o ţigară. Mă întrebam ce o să spună Preşedintele – recte, Charlie – când o să dea ochii cu ea. Se referise întotdeauna la soţia lui ca la o curvă lascivă, bună de nimic. Mă rog, în orice caz făcusem o treabă bună. O aduceam înapoi, ăsta era lucrul important. Fără îndoială că Charlie intenţiona să obţină unul din divorţurile acelea pe care le aprobă numai Papa.

În timpul zborului, Helen a continuat să fumeze ţigară după ţigară, menţinându-şi poziţia obscenă, rânjindu-mi, făcându-mi ochi dulci, săltându-şi ţâţele mari, ba chiar, din când în când, jucându-se cu ea însăşi. Îmi depăşea puterea de rezistenţă: trebuia să închid ochii.

Când i-am deschis din nou, urcam treptele Casei Albe, escortaţi de un cordon de gărzi care camuflau

nuditatea soţiei Preşedintelui. Eu veneam în urma ei, privind fascinat legănarea bucilor ei cu zvâc. Dacă nu aş fi ştiut cine e, aş fi putut să o confund cu una dintre dansatoarele din buric de la teatrul fraţilor Minsky – poate chiar cu Cleo. Când s-a deschis uşa Casei Albe, am trăit surpriza vieţii mele. Nu mai era sala în care fusesem primit de Preşedintele marii noastre republici. Ci interiorul casei lui George Marshall. O masă de proporţii covârşitoare ocupa aproape întreaga lungime a încăperii. La fiecare dintre capete se găsea câte un candelabru masiv. De o parte şi de alta a mesei erau aşezaţi unsprezece bărbaţi cu câte un pahar în mână. Îmi evocau figurile de ceară de la Madame Tussaud. Inutil să spun că erau membrii originalului „Gânditorii adânci”, cum ne spuneam noi în copilărie. Cel de-al doisprezecelea scaun, rămas liber, mă aştepta, evident, pe mine.

La un capăt al mesei era instalat vechiul nostru preşedinte, Charlie Reilly, la celălalt capăt şedea preşedintele real, George Marshall. La un semnal, toţi s-au ridicat în picioare, cu paharele solemn înălţate şi au izbucnit în urale asurzitoare: „Bravo, Hen! Bravo!”, strigau.

După care s-au năpustit asupra noastră, au apucat-o pe Helen de mâini şi de picioare, şi au aruncat-o pe masă. Charlie mi-a înşfăcat mâna şi mi-a strâns-o, repetându-mi călduros: „Bine lucrat, Henry! Bine lucrat!”. Acum dădeam mâna cu fiecare dintre cei prezenţi în parte, şi fiecare îmi transmitea vechiul semn: gâdilarea palmei cu arătătorul. Toţi erau extrem de bine conservaţi – spun „conservaţi” pentru că, în ciuda căldurii şi cordialităţii primirii pe care mi-o făcuseră, cu toţii aveau un aer artificial, ceva de măşti de ceară. Totuşi, era plăcut să-i revăd.

„Ca pe vremuri”, îmi spuneam. Becker, cu jigărita lui cutie de vioară; George Gifford, uscăţiv şi închircit, ca întotdeauna, şi vorbind fonfăit; Steve Hill, mătăhălos şi fanfaron, încercând să scoată ochii cu importanţa lui; Woodruff, MacGregor, Al Burger, Grimmy, Otto Kunst şi Frank Carroll. Eram colosal de bucuros să-l revăd pe Frank

Carroll. Avea ochi de culoarea lavandei, cu gene lungi, ca o fată. Vorbea încet şi blajin, mai mult cu ochii decât cu gura. O corcitură între un preot şi un gigolo.

George Marshall a fost cel care ne-a readus la realitate. Bătea în masă cu ciocănaşul lui:

— Asistenţa e chemată la ordine!

A ciocănit din nou, mai viguros, şi cu toţii ne-am reluat locurile la masă. Cercul era complet, sfârşitul ca şi începutul. Uniţi în frăţie, inexorabil. Cât de limpede îmi apărea totul!

Cu toţii purtam insigna pe care era înscris cu litere de aur*: Fratres Semper.* Totul era întocmai cum fusese pe vremuri, până şi mama lui George Marshall, care făcea naveta între sală şi bucătărie, ivindu-se mereu cu braţele încărcate de bunătăţi ispititoare. Fără să vreau, m-am uitat atent la fundul ei lat. Nu spusese odată, George Marshall, că soarele răsare şi apune în curul mamei lui?

În această adunare nu exista decât o singură notă discordantă şi anume prezenţa (în pielea goală) a soţiei lui Charlie Reilly. Stătea în centrul mesei lungi, obscenă şi neruşinată ca întotdeauna, cu o ţigară între buze, aşteptând momentul replicii ei. Dar ce mi se părea mai straniu, mai tulburător, era faptul că nimeni nu o lua câtuşi de puţin în seamă. M-am uitat la Charlie, să-l văd cum reacţionează; arăta impasibil, imperturbabil, comportându-se exact ca atunci când jucase rolul Preşedintelui Statelor Unite.

Acum se făcea auzită vocea lui George Marshall:

— Înainte de a continua citirea minutei, vreau să vă prezint, dragii mei fraţi, un nou membru al clubului nostru. Este primul şi unicul membru de sex feminin al societăţii noastre. O *adevărată lady,* dacă ar fi să mint ca un câine. Unii dintre noi au recunoscut-o, cred. De Charlie sunt convins că a recunoscut-o.

La aceste cuvinte a schiţat o grimasă care ar fi vrut să fie un zâmbet, pe urmă a continuat:

— Întrunirea de faţă e foarte importantă, vreau să înţelegeţi acest lucru.

Hen, aici de faţă, tocmai s-a înapoiat din Tokio – încă nu vă spun care a fost misiunea lui. La încheierea acestei sesiuni – care este una secretă –

doresc să-i prezentaţi lui Hen mica dovadă pe care i-am pregătit-o. A avut o misiune primejdioasă, pe care a îndeplinit-o până în cel mai mic amănunt... Şi acum, înainte de a continua discuţiile referitoare la chestiunea de pe ordinea de zi, şi anume petrecerea cu bere care va avea loc sâmbăta viitoare acasă la Gifford, o să-i cer micuţei doamne (un rictus ironic la aceste cuvinte) să ne prezinte una dintre specialităţile sale. Acest număr, cred că nu trebuie să vă mai spun, va fi bine-cunoscutul dans *hucicuci.* L-a dansat în faţa Mikadoului – şi nu văd de ce nu l-ar putea dansa şi pentru noi. În orice caz, cred că aţi remarcat că nu are nimic pe ea, nici măcar o frunză de viţă.

Cum exista ameninţarea să se dezlănţuie un puhoi de urale, a bătut grav cu ciocănelul în masă.

— Înainte de a-şi începe numărul, a adăugat George, apelez la voi, dragii mei, să urmăriţi spectacolul într-un spirit de deplină decenţă. Am organizat aceasta acţiune, Hen şi cu mine, în scopul de a vă spori interesul pentru activităţile clubului. Ultimele noastre întruniri au fost complet descurajante. S-ar părea că adevăratul spirit al clubului s-a evaporat. Întrunirea specială de azi e menită să revigoreze vechiul spirit al grupului nostru.

La acest punct a ciocănit de câteva ori în masă şi un fonograf din bucătărie a pornit să cânte St. Louis Blues.

— Toată lumea e fericită? a uguit George Marshall. O.K. Hellen, fă-ţi numărul. Şi nu uita, *dă-i gata pe toţi!*

Candelabrele au fost mutate pe un bufet de lângă perete; toate lumânările, în afară de două, au fost stinse. Helen a început să se mlădieze, să şerpuiască şi să se zvârcolească în maniera clasică. Pe perete, umbra ei îi copia mişcările într-un stil exagerat. Ne oferea o versiune japoneză a dansului din buric. S-ar fi zis că se antrenase încă din copilărie. Îşi controla fiecare fibră, fiecare muşchi al corpului. Până şi muşchii feţei erau folosiţi cu o

extraordinară plasticitate, mai ales când simula mişcările convulsive ale orgasmului. Niciunul dintre cei doisprezece membri nu s-a clintit din poziţia rigid verticală. Stăteam ca nişte morse dresate, cu mâinile nemişcate, urmărind fiecare spasm al ei care, aşa cum ştiam, deţinea o simbolistică proprie. Când s-a stins ultima notă a muzicii, George Gifford a căzut de pe scaun, leşinat. Helen a sărit jos de pe masă şi a fugit în bucătărie. George Marshall bătea frenetic cu ciocănelul.

— Scoateţi-l în curte şi băgaţi-i capul într-o găleată cu apă. Repede! Nu mai avem multe minute!

Membrii au început să bombăne şi să bodogănească.

— Înapoi la locurile voastre! a strigat George Marshall. Ceea ce aţi văzut nu au fost decât preliminariile. Păstraţi-vă capetele pe umeri şi vi se va oferi un adevărat festin. Apropo, oricui îi vine să se descarce, n-are decât să se scuze şi să se ducă la lavabou. Toţi, în afară de George Marshall şi de mine, s-au ridicat şi au ieşit.

— Vezi cu ce trebuie să ne luptăm? m-a întrebat George Marshall, cu disperare în glas. Oricât i-am menaja, degeaba. Am de gând să desfiinţez clubul. Vreau să se înregistreze acest lucru în minută.

— Iisuse! Nu face aşa ceva, m-am rugat de el. În fond, sunt oameni.

— Aici greşeşti. Sunt aleşi unul şi unul, aşa încât ar trebui să se comporte altfel. Ultima dată nu am putut întruni cvorumul.

— Ce vrei să spui prin „ar trebui să se comporte altfel”?

— Eticheta cere să nu trădezi nicio emoţie. Ori nouă dintre ei se descarcă acum afară. Al zecelea a leşinat. Unde o să ajungem?

— Nu crezi că eşti prea sever?

— Sunt nevoit să fiu astfel, Hen. Nu-i putem cocoloşi la infinit.

— Totuşi, eu cred…

— Ascultă Hen, şi a început să vorbească mai repede, coborându-şi vocea.

În afară de Charlie şi de mine, nimeni nu ştie de ce ai fost la Tokio. Ai făcut o treabă bună. Cei de sus cunosc lucrul ăsta. Aici e un aranjament menit să le arunce praf în ochi. După încheierea întrunirii, Charlie şi cu mine o s-o luăm pe Helen într-o mică escapadă. Membrilor nu le-am îngăduit să-şi piardă controlul, altminteri ar fi pipăit-o până ar fi dat-o gata. Acum, Helen se aranjează… George mi-a făcut cu ochiul, apoi a urmat: Face un duş… Puţin alaun, puţină cantaridă. Ştii cum stau lucrurile… Maică-mea îi face masaj. Ia uită-te aici… S-a aplecat să scoată ceva de sub masă. Vezi asta? Mi-a arătat un penis imens din cauciuc, umplut cu apă. L-a strâns puţin între degete. *Înţelegi?* Ăsta-i pentru Charlie. Nu spune un cuvânt, e o surpriză. Nu-i nicio bucurie să fii preşedinte. El nu şi-a mai băgat coada în vreo femeie de mai bine de un an. Dar în ăsta-i destulă apă – a scuturat jucăuş penisul de cauciuc – încât să-i iasă ei şi pe urechi, pe ochi şi pe nas.

O să fie distracţie mare, Hen. Totul pe şest, desigur. Şi mama-i băgată în chestia asta, dar n-o să sufle o vorbă. Ţi-am mai spus o dată, ţii minte, că soarele răsare şi apune în curul mamei mele.

După aceea a adăugat ceva care mi-a luat piuitul, atât de atipic era pentru George Marshall:

— Fii atent, Hen, mi-a spus, e chiar în sfera ta. Omului din India îi place să vadă mijlocul frânt sub greutatea ţâţelor şi a coapselor; îi plac formele alungite, ascuţite şi zvâcnetul muşchilor propagându-se în tot corpul. În viaţa universului, eroismul sau obscenitatea nu sunt mai importante decât înfruntarea sau împerecherea a doua gâze din pădure. Totul e pe acelaşi plan.

Mi-a făcut din nou semnul acela uriaş, cu ochiul ca de cal, care mă îngrozise.

— *Ţi-e limpede, Hen?* Aşa cum îţi spuneam adineaori, vechiul elan s-a ostoit; avem nevoie de-o infuzie de sânge nou. Noi doi înaintăm în ani; nu mai putem recurge la vechile trucuri cu aceeaşi vervă şi cu acelaşi entuziasm. Când va veni războiul, am de gând să mă înrolez în artilerie.

— Care război, George?

— Pentru mine s-a isprăvit cu acrobaţiile.

Ceilalţi membri veneau acum îndărăt de la privată. În viaţa mea nu mai văzusem asemenea amărâţi decrepiţi, răvăşiţi, consumaţi. „Are dreptate, mi-am spus în sinea mea, ne trebuie o infuzie de sânge nou”. Şi-au reluat în tăcere locurile la masă, cu capetele atârnându-le ca nişte flori moarte. Unii păreau cufundaţi într-o transă adâncă. Georgie Gifford molfăia o tulpiniţă de ţelină – cu excepţia bărbuţei, era imaginea leită a unui ţap bătrân. Întreaga adunătură îţi făcea scârbă şi îţi îndurera ochii. Câteva ciocănituri în masă şi adunarea a fost chemată la ordine.

— Cei care sunt treji să-şi concentreze atenţia! a început George Marshall pe o voce severă, peremptorie. Cândva, v-aţi numit „Gânditorii adânci”. V-aţi unit şi aţi format o enclavă, faimoasa Societate Xerxe. Dar nu mai sunteţi vrednici să fiţi membrii acestei societăţi. Aţi degenerat. Unii dintre voi s-au atrofiat. În scurt timp vă voi cere votul pentru dizolvarea societăţii. Dar mai întâi, trebuie să-i comunic ceva vechiului nostru preşedinte, Charlie Reilly. La aceste cuvinte, a lovit furios cu ciocănelul în masă. Eşti treaz, broască râioasă? Cu tine vorbesc! Îndreaptă-ţi spinarea! Încheie-ţi prohabul! Şi acum ascultă… Ţinând seama de serviciile aduse în trecut, te trimit înapoi la Casa Albă, unde ai să slujeşti alţi patru ani, *dacă vei fi reales.* De îndată ce această întrunire va lua sfârşit, vreau să te înţoleşti la redingotă şi pantaloni vărgaţi şi s-o ştergi de aici. Ai încă atâta minte cât să faci faţă cerinţelor Departamentului de Război. Şi cel mai înţelept ar fi să-ţi ţii gura. Eşti retrogradat, nimicit, discreditat. La aceste cuvinte s-a întors spre mine: *Cum spuneam noi, Hen?* Conform lui Hoyle, nu-i aşa?

Şi-a coborât iar glasul şi, vorbind din nou cu o extraordinară repeziciune, a şuierat prin colţul gurii:

— Asta ţi-o adresez *ţie,* în mod special… Omul nu o să-şi schimbe niciodată destinul final, care este acela de a se întoarce, mai devreme sau mai târziu, la inconştient şi la amorf.

Apoi s-a ridicat şi, trăgându-mă de braţ, m-a dus la bucătărie. Ne-a întâmpinat o pală de fum.

— După cum ţi-am mai spus, Hen, am pregătit o mică surpriză pentru tine. La aceste cuvinte, a suflat fumul în lături. La un capăt şi la celălalt al mesei de bucătărie, şedeau Mona şi acea misterioasă creatură cu păr lung, negru, pe care o văzusem în fotografie.

— Ce înseamnă asta? am întrebat.

— Soţia ta şi prietena ei. O pereche de lesbiene.

— Unde-i Helen?

— S-a întors la Tokio. Le folosim pe astea două în chip de substitut. La care mi-a tras un ghiont formidabil şi mi-a făcut cu ochiul.

— Dintr-un minut în altul o să vină şi Cromwell, a continuat George Marshall. Lui trebuie să-i mulţumeşti pentru toate.

Mona şi amanta ei erau prea ocupate să joace cărţi, ca să ne arunce măcar o privire. Etalau o veselie nebună. Creatura stranie cu păr lung era bisexuală: avea o mustaţă frumoasă, sâni obraznici şi purta pantaloni de catifea cu vipuşcă aurie. Creatură exotică din creştet până-n tălpi. Din când în când, se înţepau una pe cealaltă cu un ac.

— Frumoasă pereche, am comentat. Le-ar sta bine în Haymarket.

— Lasă asta în seama lui Cromwell. Are el grijă de toate.

Numai ce a rostit numele, şi s-a şi auzit o bătaie în uşă.

— Asta-i Cromwell, a spus George Marshall. Punctual ca întotdeauna. Uşa s-a deschis încet, acţionată parcă de un arc ascuns. A intrat un bărbat cu un bandaj plin de sânge înfăşurat în jurul craniului. Nu era Cromwell, ci Sheldon nebunul. Am scos un ţipăt şi am leşinat.

Când mi-am revenit în simţiri, Sheldon şedea la masă şi împărţea cărţile de joc. Îşi scosese bandajul. Din gaura neagră pe care o avea în ceafa, se scurgea sângele, prelingându-i-se pe gulerul alb şi pe spate.

Mă simţeam din nou gata să leşin. Dar George

Marshall, văzându-mi tulburarea, a scos din buzunarul vestei un dop de sticlă, l-a înfipt în rana produsă de glonţ, şi sângerarea s-a oprit.

Acum Sheldon a început să fluiere vesel un cântec de leagăn polonez. Din când în când întrerupea melodia ca să scuipe pe podea, după care fredona câteva măsuri, cu o voce atât de blândă şi de duioasă, de parc-ar fi fost o mamă cu pruncul la sân. După ce a fredonat şi a fluierat, după ce a scuipat în toate direcţiile, a reluat cântecul, de astă dată în ebraică, mişcându-şi capul în faţă şi în spate, tânguindu-se într-un tremolo cântat în falsetto, hohotind în plâns, gemând, rugându-se. Acum cânta într-o puternică voce de bas, cu un volum cutremurător. Ceea ce a ţinut o bucată de vreme. Părea un om posedat. Brusc, a schimbat registrul, vocea lui a căpătat un ciudat timbru metalic, de parcă plămânii i-ar fi fost confecţionaţi din foi de metal. Cânta în idiş, o melodie de beţiv, împănată cu înjurături afurisite şi imprecaţii murdare: *„Die Hutzulies farbrent soln sei Wem... die Merder, Gehaiget soln sei Wern... die Gozlonem, unzinden soln sei sich...”* Glasul i se înălţa într-un strigăt pătrunzător*: „Fonie-ganef, a miese mesbine of sei!”* Continuând să zbiere, cu spume la colţurile gurii, s-a ridicat în picioare şi a început să se rotească asemenea unui titirez*: „Cossaken! Cossaken!”,* repeta întruna, izbind din picior şi emiţând un şuvoi de sânge prin buzele ţuguiate. S-a potolit un pic, şi-a dus mâna la buzunarul din spate al pantalonilor, şi a scos pumnalul miniatural cu mâner de fildeş. Acum se rotea şi mai abitir şi, în timp ce răcnea*: „Cossaken! Hutzulies! Gozlonem! Merderf Fonie-Ganef!* se înjunghia singur peste tot, împlântându-şi pumnalul în braţe, în picioare, în stomac, în ochi, în nas, în urechi, în gură, până când nu mai rămăsese din ei decât o masă de răni. Brusc s-a oprit, le-a înşfăcat pe cele două femei de beregată, şi a început să le bată cap în cap, iar şi iar, de parc-ar fi fost două nuci de cocos. Pe urmă şi-a descheiat cămaşa, şi-a scos fluierul de poliţist, l-a dus la buze şi a scos un şuierat care a făcut pereţii să vibreze. La auzul şuieratului, cei zece membri ai Societăţii Xerxe au

dat năvală la uşă; pe măsură ce câte unul din ei trecea pragul, Sheldon, care-şi scosese revolverul, îl împuşca. Îi dobora pe rând la pământ, strigând*: A miese meshine of sei... Hutzulies, Gozlonem, Merder, Cossaken!*”

Am rămas în viaţă numai eu şi George Marshall. Dar paralizaţi de groază. Stăteam cu spatele la perete, aşteptându-ne rândul. Călcând peste cadavrele celorlalţi, de parc-ar fi fost buturugi căzute, Sheldon s-a apropiat încet de noi cu pistolul într-o mână, cu cealaltă mână descheindu-şi prohabul.

— Câini căcăcioşi ce sunteţi! ne-a strigat în poloneză. Asta-i ultima voastră şansă de a vă mai ruga! Rugaţi-vă în timp ce eu mă piş pe voi, şi fie ca pisatul meu însângerat să vă opărească inimile! Chemaţi-l pe Papa ăla al vostru şi pe Fecioara voastră Maria!

Chemaţi-l pe şarlatanul ăla, Iisus Hristos! Asasinii vor fi *geschiessen.* Cum mai duhniţi, *goim* împuţiţi! Băşinaţi-vă ultima băşină!

Şi ne-a împroşcat cu pişatul lui roşu, aburind, care ne-a găurit pielea ca un acid. De cum a terminat, a tras în George Marshall: corpul acestuia s-a prăbuşit ca un sac cu baligi.

Mi-am ridicat mâna şi am strigat „Stop!”, dar Sheldon apăsase pe trăgaci. Când am căzut la pământ, nechezam ca un cal. L-am văzut ridicându-şi piciorul şi i-am simţit călcâiul pe faţă. M-am rostogolit într-o parte. Ştiam că însemna sfârşitul.

7

Au trecut zile şi zile până când să-mi pot scoate din minte efectele şi gustul amar al visului pe care-l avusesem. Într-un fel misterios, o afectase şi pe Mona, deşi ea nu-mi spusese un cuvânt despre vis. Amândoi eram inexplicabil de apatici şi de abătuţi. Întrucât îl visasem cu atâta violenţa pe Sheldon, aşteptam să-l văd răsărind, dar nici urmă de el. În schimb am primit o carte poştală de la O-Mara, care ne informa că se află în apropiere de Asheville,

unde era un adevărat *boom* economic. Făgăduia să ne dea de veste să venim şi noi, de îndată ce se va statornici şi el.

Din pură plictiseală, Mona şi-a luat o altă slujbă în Village, de astă dată într-o bombă dubioasă, numită „Papagalul albastru”. De la Tony Maurer, un nou admirator al ei, aflase că milionarul din Milwaukee era aşteptat să sosească de pe o zi pe alta.

— Şi cine mai e şi Tony Maurer? am întrebat-o.

— Un caricaturist. Pe vremuri a fost ofiţer de cavalerie în Germania. E o minte luminată.

— Îmi ajunge, am răspuns.

Pluteam încă în deprimare. A încerca măcar un licăr de interes pentru unul din noii ei admiratori, era un lucru care mă depăşea. Mă scufundam şi mă tot scufundam până aveam să dau de fund. Chiar şi Elie Faure era prea mult pentru mine. Nu mă puteam concentra asupra a nimic altceva mai important decât o eventuală pântecăraie.

Să-mi vizitez prietenii? Nici nu se punea problema. În stările mele depresive îi ocolesc pe toţi, chiar şi pe cei mai intimi. Încercările sporadice de a mai tapa ceva bani au contribuit să-mi scadă şi mai mult moralul. Luther Göring, omul pe care-l abordasem cel mai recent – pentru nişte amărâţi de cinci dolari – îmi luase tot vântul din pânze. Nu avusesem intenţia să-l asaltez, dat fiind că făcea aproape parte din familia mea, dar întâlnindu-l întâmplător în metrou, m-am gândit să profit de ocazie. Greşeala pe care am săvârşit-o a fost aceea de a-l întrerupe în mijlocul uneia din interminabilele lui poliloghii. Îmi povestea despre succesele lui formidabile (ca agent de asigurări), datorate aplicării practice în afaceri a învăţămintelor lui Hristos. Întrucât văzuse întotdeauna în mine un ateu, era acum fericit să mă poată copleşi cu dovezile laturii pragmatice a eticii creştine. Plictisit de moarte, l-am ascultat un timp într-o tăcere de gheaţă, înfrânându-mi tentaţia de a-i râde în nas. Dar când ne-am apropiat de staţia de coborâre, l-am întrerupt monologul cerându-i să-mi împrumute cinci dolari. Cererea mea trebuie să i se fi părut scandalos de inoportună, pentru că, realmente, l-a apucat amocul. De

astă dată nu m-am mai putut controla şi i-am râs în faţă; era livid de furie, buzele îi tremurau, degetele îi zvâcneau. Ce se *întâmpla* cu mine, a dorit să afle. Oare îmi închipuiam că, dacă el reuşise să câştige o existenţă onorabilă, aveam libertatea să-l consider o instituţie de caritate? E drept că Biblia spune „Cere şi ţi se va da, bate şi ţi se va deschide”, dar asta nu înseamnă să renunţi la muncă şi să devii un pomanagiu.

— Dumnezeu are grijă de mine, m-a lămurit el, pentru că eu însumi am grijă de mine. Muncesc câte cincisprezece, şaisprezece ore pe zi. Eu nu-L rog pe Dumnezeu să-mi pună bani în buzunar, *eu îl rog să-mi binecuvânteze munca.*

La acest punct s-a mai muiat.

— S-ar zice că nu înţelegi, a continuat. Dă-mi voie să încerc să-ţi explic. E foarte simplu…

I-am răspuns că nu dau un căcat pe explicaţiile lui, şi că pe mine nu mă interesează decât dacă are de gând să-mi dea cinci dolari sau nu.

— Bineînţeles că nu, Henry, dacă aşa stau lucrurile. În primul rând, trebuie să înveţi să intri în graţia lui Dumnezeu.

— Dă-o-n mă-sa, Luther!

— Henry, eşti cufundat până-n gât în păcat şi în ignoranţă.

În efortul de a mă îmblânzi, m-a luat de braţ. L-am îndepărtat. Am ieşit în stradă şi am pornit unul lângă altul în tăcere. După un răstimp, mi s-a adresat mieros:

— Ştiu că e greu să te căieşti. Şi eu am păcătuit în trecut. Dar m-am luptat cu ghearele şi cu dinţii împotriva răului. Şi, în cele din urmă, Henry, Dumnezeu mi-a arătat calea. Domnul m-a învăţat cum să mă rog. Şi m-am rugat, Henry, zi şi noapte. Mă rugam chiar şi când tratam cu un client. Şi Dumnezeu a răspuns rugilor mele. Da, din neţărmurita Sa mărinimie m-a iertat şi m-a îndrumat pe calea cea dreaptă. Uite, Henry, anul trecut câştigul meu s-a ridicat la 1500 de dolari. Anul ăsta – şi anul încă nu s-a sfârşit – am câştigat peste zece mii de dolari. *Asta* e o

dovadă Henry. Nici măcar un ateu ca tine nu o poate contesta! Fără voie, eram amuzat. „O să-l ascult, mi-am spus. O să-l las să încerce să mă convertească. Poate că aşa îi storc zece dolari în loc de cinci”.

— Nu eşti lihnit de foame, nu-i aşa, Henry? m-a întrebat la un moment dat. Dacă eşti flămând, atunci o să ne oprim undeva să îmbucăm ceva. Poate că asta-i calea Domnului de a ne reuni.

I-am răspuns că nu sunt chiar pe punctul de a leşina de foame. Totuşi, din tonul meu, se subînţelegea că ar exista şi această posibilitate.

— Atunci e în regulă, mi-a răspuns Luther cu obişnuita lui nesimţire. Tu nu ai nevoie de hrană trupească, ci de hrană spirituală. Când o primeşti, te poţi dispensa de hrana trupească. Ţine minte că Dumnezeu dă tainul zilnic – chiar şi păcătoşilor. El veghează şi asupra vrăbiilor… Doar n-ai uitat cu totul bunele învăţături… Ştiu că părinţii tăi te-au trimis la Şcoala de Duminică… şi ţi-au dat o educaţie bună. Dumnezeu a avut întotdeauna grijă de tine, Henry…

„Doamne, mă întrebam, cât o să mai dureze?”

— Poate că îţi aminteşti de Epistolele Sfântului Pavel? i-a tras el înainte.

I-am aruncat o privire tâmpă, drept care a început să se scotocească în buzunarul de la piept, de unde a exhumat un exemplar rebegit din Noul Testament. A înţepenit locului şi a început să răsfoiască paginile.

— Nu te deranja, i-am spus, citează-mi din memorie. Trebuie să ajung devreme acasă.

— Acum consumăm din timpul Domnului. Nimic nu poate fi mai important decât preţioasele cuvinte din Biblie. Dumnezeu este ocrotitorul nostru, ţine minte lucrul ăsta, Henry.

— Şi ce se întâmplă dacă Dumnezeu nu-ţi răspunde la rugăciuni? l-am întrebat mai curând ca să-l împiedic să-mi citească din Epistolele Sfântului Pavel, şi nu pentru că m-ar fi interesat răspunsul.

— Dumnezeu răspunde întotdeauna celui care-L

caută, m-a asigurat Luther. Poate că nu chiar de prima dată, sau de a doua oară, dar mai târziu tot îi răspunde. Uneori Domnul găseşte cu cale să ne pună la încercare. Vrea să se asigure de dragostea ce I-o purtăm, de loialitatea noastră, de credinţa noastră. Ar fi mult prea simplu dacă i-am cere ceva şi lucrul cerut ne-ar pica în poală. Nu crezi?

— Nu ştiu, în fond de ce nu? Dumnezeu poate face tot ce poftește, nu-i aşa?

— În limitele raţiunii, Henry. Şi întotdeauna în raport cu meritele noastre. Nu Dumnezeu e cel care ne pedepseşte, noi înşine ne pedepsim. Inima Domnului e întotdeauna deschisă celui care-L caută. Dar trebuie să existe o nevoie reală. Trebuie să ajungi la disperare înainte ca Domnul să-ţi arate mărinimia Lui.

— Foarte bine, eu am ajuns la disperare. Zău aşa, Luther, am o nevoie nebună de banii ăia. Dacă nu intervine ceva, o să fim evacuaţi din casă. Luther a rămas ciudat de neimpresionat de această veste. Se pare că era atât de acordat la căile Domnului, încât un fleac de evacuare nu însemna nimic pentru el. Poate că era voia Domnului ca lucrurile să se petreacă astfel. Sau poate că era un stadiu de pregătire pentru ceva mai bun.

— Ce importanţă are o evacuare, Henry? mi-a răspuns cu fervoare. Ce importanţă are unde locuieşti atâta timp cât poţi să-L găseşti pe Dumnezeu? îl poţi găsi în stradă la fel de bine ca şi în casă. Domnul o să te adăpostească sub aripa Sa binecuvântată. El îi ocroteşte pe cei lipsiţi de adăpost în aceeaşi măsură ca şi pe ceilalţi. Ochiul Său veghează întruna asupra noastră. Zău aşa, Henry, în locul tău eu m-aş duce acasă şi m-aş ruga, m-aş ruga să fiu călăuzit. Şi uneori o schimbare ne prinde bine. Uneori prea ne învăţăm să huzurim şi uităm de unde ne vin toate binecuvântările. Roagă-te în seara asta în genunchi şi din toată inima. Cere-l să dea muncă mâinilor tale. Cere-l să-ţi îngăduie să-L slujeşti. Ţine minte lucrul ăsta. Slujeşte-L pe Domnul şi respectă-l poruncile. Ăsta-i lucrul pe care-l fac eu întruna – acum când am regăsit lumina. Şi

Dumnezeu mă răsplăteşte din belşug, aşa cum ţi-am mai spus…

— Dar, Luther, dacă Dumnezeu are atâta grijă de tine, n-ai putea să-mi împărtăşeşti şi mie un piculeţ din răsplata ta? În fond, cinci dolari nu înseamnă o avere.

— *Aş putea* face lucrul acesta, Henry, bineînţeles, *dacă aş socoti că e un lucru drept.* Dar tu eşti acum în mâinile Domnului. *El* va avea grijă de tine.

— Şi în cel fel ai zădărnici planurile Domnului dacă mi-ai împrumuta cinci dolari? am stăruit eu. Începusem să mă satur de el.

— Necunoscute sunt căile Domnului, mi-a răspuns Luther solemn. Poate că până mâine dimineaţă El te va călăuzi să găseşti o slujbă.

— Dar eu nu vreau o slujbă, fir-ar să fie! Eu am munca mea de făcut. N-am nevoie decât de cinci dolari – asta-i tot.

— Şi asta ţi se va da. Trebuie, însă, să ai credinţă. Fără credinţă, ţi se va lua şi puţinul pe care-l ai.

— Dar eu nu am nimic, am protestat. N-am nici după ce bea apă, înţelegi? Dumnezeu nu-mi poate lua nimic, pentru că nu am nimic. Închipuie-ţi!

— Poate să-ţi ia sănătatea, poate s-o ia pe soţia ta de la tine, poate să-ţi ia puterea de a-ţi mişca picioarele, nu-ţi dai seama?

— Ar fi mârşav din partea lui dacă ar face aşa ceva.

— Dumnezeu l-a îndurerat mult pe Iov, doar n-ai uitat lucrul ăsta. Şi tot El l-a sculat pe Lazăr din morţi. Domnul a dat, Domnul a luat.

— Păi asta miroase a înşelătorie ordinară.

— Pentru că tu eşti încă împâclit în ignoranţă şi nebunie, m-a admonestat Luther. Dumnezeu are câte o lecţie pentru fiecare dintre noi. Tu va trebui să înveţi lecţia umilinţei.

— Dacă aş avea cinci dolari, aş putea şi eu să-mi învăţ lecţia. Dar cum poate învăţa un om să se umilească, dacă spatele lui e deja frânt? Luther s-a făcut a nu auzi vorbele mele. Când şi-a vârât înapoi Noul Testament în

buzunarul de la piept, a dat peste nişte formulare ale companiei de asigurări şi mi le-a fluturat sub nas.

— *Cum?* am strigat eu, doar n-ai de gând să-mi vinzi o poliţă de asigurare?

— Acum nu, fii sigur, mi-a răspuns luându-mă din nou de braţ ca să-mi potolească agitaţia. Acum nu, Henry, dar poate că peste o lună, da. Domnul îşi înfăptuieşte minunile pe căi misterioase. Cine ştie dacă de azi într-o lună nu ai să te găseşti în vârf? Dacă vei deţine una din poliţele astea, vei putea face împrumuturi de la Compania de asigurări. Te-ar scuti de multă bătaie de cap.

În acea clipă l-am părăsit. Când am traversat pe trotuarul celălalt, el a rămas locului, imobilizat, cu mâna încă întinsă. I-am aruncat o privire, apoi am scuipat, un bănuţ de dezgust mustos.

„Pungaşule! i-am spus în sinea mea. Tu şi cu nevolnicul tău de Ocrotitor! Sunteţi o pereche de căcăcioşi cum n-a mai văzut pământul! *Să mă rog?* Te cred că am să mă rog. Am să mă rog să ajungi să te târăşti în patru labe după un nenorocit de penny. Am să mă rog să-ţi înţepenească genunchii şi încheieturile mâinilor şi să te târăşti pe burtă, am să mă rog să-ţi fie ochii urduroşi, înecaţi în puchini”.

Când am ajuns acasă, camera era învăluită în întuneric. Nici urmă de Mona. M-am cufundat în fotoliu şi m-am lăsat pradă gândurilor negre. În lumina domoală a lămpii de birou, încăperea părea mai frumoasă ca oricând. Chiar şi masa de lucru, pe care trona o dezordine haotică, mă impresiona plăcut. Era evident că se produsese o lungă întrerupere. Manuscrisele erau risipite pretutindeni, cărţile zăceau deschise la paginile unde oprisem lectura. Şi dicţionarul rămăsese deschis pe raftul de sus al bibliotecii.

Aşa cum şedeam în fotoliu, mi-am dat seama că încăperea era impregnată de spiritul meu. Aparţineam acestui loc, şi nicăieri în altă parte. Ar fi fost o nebunie să mă erijez în postură de cap de familie. Eu trebuia să scriu. Nimic altceva decât să scriu. Până acum, providenţa avusese grijă de mine – de ce să nu aibă şi de acum

înainte? Cu cât mă preocupam mai puţin de aspectele practice, cu atât mai lin se desfăşurau lucrurile. Incursiunile, plonjările în lumea de zi cu zi nu făceau decât să mă alieneze de omenire.

Din seara aceea fantastică petrecută cu Cromwell, nu mai scrisesem un rând. M-am dus la masa de lucru şi am început să răsfoiesc hârtiile. Iată ultima rubrică pe care o scrisesem chiar în ziua când ne vizitase Cromwell. Am parcurs-o repede. Îmi suna bine, extraordinar de bine. De fapt era prea bună pentru un ziar. Am dat-o într-o parte şi am început să mă uit peste un mic roman neterminat, acel „Jurnalul unui futurist" din care îi citisem cândva nişte fragmente lui Ulric. Nu numai că am fost impresionat favorabil, dar m-am simţit chiar profund mişcat de propriile mele cuvinte. Probabil că fusesem în mare formă când le-am scris.

Am luat un manuscris după altul, citind la întâmplare câteva rânduri din fiecare. În cele din urmă, am ajuns la notele mele. Erau la fel de proaspete, de plastice, de sugestive ca atunci când le aşternusem. Unele dintre ele, pe care le folosisem deja, erau atât de provocatoare, încât aş fi vrut să rescriu poveştile bazate pe ele, să le scriu dintr-un unghi nou. Cu cât dezgropam mai adânc, cu atât deveneam mai înfrigurat. S-ar fi zis că o roată uriaşă dinlăuntrul meu se clintise şi începuse să se învârtească. Am dat totul la o parte şi mi-am aprins o ţigară. M-am lăsat cuprins de o delicioasă reverie. Tot ce voisem să scriu în lunile de toamnă trecute, se scria acum de la sine… Picura ca laptele dintr-o nucă de cocos. Eu nu aveam niciun rol. Răspunderea aparţinea altcuiva. Eu nu eram decât staţia de recepţie ce retransmitea apoi în eter. Acum câteva zile, adică la vreo douăzeci de ani de la cele povestite mai sus, am dat peste cuvintele unui anume Jean-Paul Richter, care descria întocmai starea trăită de mine atunci. Ce păcat că nu le-am cunoscut la vremea aceea! Iată ce scria:

„Rien ne m-a jamais ému davantage que le sieur Jean-Paul. Îl s-est assis a sa table el, par ses livres, îl m-a corrompu et transforme. Maintenant je m-enflamme de

moi-même”.

Reveria mea a fost curmată de o uşoară bătaie în uşă.

— Intră! am spus, fără să mă mişc din loc.

Spre surpriza mea, a intrat domnul Taliaferro, proprietarul nostru.

— Bună seara, domnule Miller, mi s-a adresat în felul lui potolit, vag meridional. Sper că nu te deranjez.

— Absolut deloc. Stăteam şi visam.

I-am făcut semn să ia loc şi, după o pauză, l-am întrebat cu ce-i pot fi de folos. Mi-a zâmbit binevoitor şi şi-a tras scaunul mai aproape de mine.

— S-ar zice că erai cufundat în muncă, mi-a spus cu caldă amabilitate. Regret că te-am tulburat într-un asemenea moment.

— Vă asigur că nu lucram, domnule Taliaferro. Îmi face realmente plăcere să vă văd. Intenţionam, de câtva timp încoace, să trec pe la dumneavoastră. Probabil aţi fost mirat că…

— Domnule Miller, mi-a tăiat el vorba, m-am gândit că e timpul să stăm puţin de vorbă. Ştiu că ai o grămadă de preocupări, în afară de munca dumitale propriu-zisă. Poate că nici nu ţi-ai dat seama că au trecut câteva luni de când n-ai mai plătit chiria. Ştiu bine cum e cu scriitorii…

Omul era atât de amabil şi de respectuos încât, pur şi simplu, nu puteam să joc teatru în faţa lui. Habar n-aveam cu câte luni eram restanţier la chirie. Ce admiram la domnul Taliaferro era faptul că niciodată nu ne făcuse să ne simţim vinovaţi. Până în acea zi, doar o singură dată mai bătuse la uşa noastră, şi atunci numai ca să ne întrebe dacă avem nevoie de ceva. Aşadar, m-am deschis faţă de el cu un sentiment de uşurare.

Nu ştiu cum s-au petrecut lucrurile, dar câteva minute mai târziu şedeam amândoi, unul lângă altul, pe patul pliant pe care-l cumpărasem pentru O-Mara. Îmi înconjurase umerii cu braţul şi îmi explica, de parcă i-aş fi fost un frate mai tânăr, vorbindu-mi cu blândeţe în glas, şi într-un fel extrem de reconfortant, că ştia că sunt un om bun şi că nu avusesem intenţia să-l amân atât de mult cu

chiria (am descoperit că eram în urmă cu cinci luni), dar că, mai devreme sau mai târziu, va trebui să mă integrez în lumea reală.

— Dar, domnule Taliaferro, cred că dacă ne-aţi mai acorda puţin timp…

— Fiule, mi-a răspuns, strângându-mi uşor umărul, nu de timp ai nevoie; tu ai nevoie să te deştepţi, să te trezeşti la viaţă. Uite, în locul tău, aş discuta chiar în seara asta cu doamna Miller şi aş încerca să găsesc o locuinţă mai potrivită cu veniturile voastre. Nu am de gând să te presez… Caută… nu te grăbi… găseşte un loc care să vă convină şi, pe urmă, mutaţi-vă. Ce părere ai?

Aproape că-mi dăduseră lacrimile.

— Sunteţi prea bun, i-am răspuns. Sigur că aveţi dreptate. Bineînţeles că ne vom găsi altă locuinţă, şi încă repede. Nu ştiu cum să vă mulţumesc pentru delicateţea şi consideraţia dumneavoastră. Cred că, într-adevăr, *sunt* un visător. Niciun moment nu mi-am dat seama că nu v-am mai plătit chiria de câteva luni.

— Ştiu că nu ţi-ai dat seama. Eşti un om onest, sunt convins de acest lucru. Nu-ţi face griji din cauza…

— Ba îmi fac griji. Chiar dacă va trebui să ne mutăm fără să vă plătim chiria restantă, vă rog să fiţi încredinţat că o voi plăti mai târziu, ba chiar întreit.

— Domnule Miller, dacă ai fi avut altă situaţie, aş fi fost bucuros să-ţi accept promisiunea, dar aşa cum stau lucrurile, ar însemna să-ţi cer prea mult. Dacă poţi găsi altă locuinţa până la începutul lunii viitoare, e în regulă. Să dăm uitării chiria restantă, da?

Ce puteam spune? M-am uitat la el cu ochi umezi, i-am strâns mâna cu căldură şi i-am dat cuvântul că ne vom muta la timp. Când s-a ridicat să plece, m-a sfătuit:

— Nu-ţi pune prea tare lucrurile la inimă. Ştiu cât de mult îţi place camera asta. Nădăjduiesc că ai lucrat bine aici. Aştept ca într-o zi să-ţi citesc cărţile. Pauză. Sper că vei vedea întotdeauna în noi nişte prieteni adevăraţi.

I-am strâns încă o dată mâna şi apoi am închis încetişor uşa în urma lui. Am rămas câteva clipe cu spatele

rezemat de uşă, privind camera. Mă simţeam bine. De parcă tocmai trecusem printr-o operaţie anevoioasă care se încheiase cu succes. Eram doar puţin ameţit de anestezic. Nu ştiam cum o să primească Mona vestea. Dar eu respiram uşurat. Aveam viziunea vieţii printre oameni săraci, oamenii de teapa mea. Revenirea pe pământ. Excelent! Am început să mă învârtesc încoace şi încolo, am deschis uşile glisante şi am intrat în apartamentul vacant din spate. Un ultim gust de rafinament. Am sorbit din ochi fereastra cu vitralii, mi-am trecut mâna peste tapetul de mătase trandafirie, am schiţat câţiva paşi de dans pe parchetul lustruit, m-am contemplat în oglinda uriaşă. Mi-am rânjit mie însumi şi mi-am spus: „Bine! Bine!”

Câteva minute mai târziu mi-am fiert un ceai şi mi-am preparat un sandviş gros, suculent. M-am aşezat la masa de lucru, mi-am urcat picioarele pe un scăunaş şi am luat un volum de Elie Faure, pe care l-am deschis ia întâmplare…

„Când oamenii ăştia nu sunt ocupaţi să taie capete sau să dea foc la case, când nu sunt decimaţi de foamete sau de măceluri, nu au decât o singură funcţiune: să clădească şi să împodobească cetăţi al căror zid de apărare vertical să fie îndeajuns de gros încât să-l ferească pe Sar, pe soţiile lui, gărzile lui, sclavii lui – adică vreo treizeci de mii de persoane împotriva soarelui, a invaziilor şi, poate, a răzmeriţelor. În jurul marilor curţi interioare se înalţă locuinţele încununate de terase, domuri, cupole, adică imagini ale bolţii atotcuprinzătoare a deşertului, pe care sufletul oriental o să-l redescopere când Islamul se va deştepta. Şi mai înalte decât acestea, se sumeţesc turnurile de observaţie care sunt totodată şi temple, *ziguratele,* construcţii piramidale, vopsite în roşu, alb, albastru, cafeniu, negru, argintiu şi auriu, şi care scânteiază prin norii de praf pe care vântul îi învârteşte în spirale. Mai cu seamă la căderea serii, hoardele de războinici şi de prădători nomazi, văzând marginile sumbre ale deşertului, brăzdate de aceste fulgere imobile, se retrag înspăimântaţi. Li se pare a fi sălaşul divinităţii,

întrucât se asemuie cu acele trepte de pe podişul Iranului care suie la acoperişul lumii, trepte vărgate în culori violente de către focurile subpământene şi de dogoarea soarelui. Porţile sunt străjuite de jivine înspăimântătoare, tauri şi lei cu capete de om, care mărşăluiesc…”

La câteva colţuri mai departe, pe o stradă liniştită, populată în mare măsură de sirieni, am găsit o modestă cameră mobilată, situată la parter, în partea din spate a unei case. Femeia care ne-a închiriat încăperea era o zgripţuroaică originară din Canada, o hârcă bătrână care-mi dădea fiori reci de fiecare dată când mă uitam la ea. Tot ce se poate imagina era îngrămădit în partea noastră de casă: albii de spălat, sobe de gătit, arzătoare de cărbuni, un bufet uriaş, dulapuri antediluviene, un divan suplimentar, un balansoar paradit, un fotoliu şi mai jigărit, o maşină de cusut, o sofa tapiţată cu păr de cal, un soi de vitrină încărcată cu bibelouri de doi bani şi o colivie de păsări, goală. Bănuiam că era camera în care locuise zgripţuroaica înainte de venirea noastră.

Ca să folosesc un eufemism, domnea o atmosferă de demenţă. Ce mă salva era grădina din spatele casei. Un spaţiu dreptunghiular, îngrădit cu ziduri înalte din cărămidă, care-mi evoca, nu ştiu de ce, grădina din *Peter Ibbetson.* Oricum, un loc în care puteai visa. Era început de vară şi, în după-amiezile lungi, îmi trăgeam afară un fotoliu şi citeam. Tocmai descoperisem cărţile lui Arthur Weignall şi le devoram una după alta. După ce citeam câteva pagini, cădeam în reverie. În grădina aceea totul concura să-ţi inducă o stare de visare şi de contemplaţie – aerul dulce, înmiresmat, zumzăitul gâzelor, zborul lenevos al păsărilor, foşnetul frunzişului, murmurul glasurilor îndepărtate din grădinile vecine.

Un interludiu de seninătate şi de intimitate.

În această perioadă, l-am întâlnit, dintr-o pură întâmplare, pe vechiul meu prieten Stanley. De atunci încolo, Stanley a început să ne viziteze regulat, de obicei însoţit de cei doi băieţaşi ai lui, unul de cinci ani, celălalt de şapte. Ţinea foarte mult la puştii lui şi era mândru de

înfăţişarea lor, de manierele, de felul lor de a vorbi. De la Stanley am aflat că fiica mea nu urma o şcoală particulară. Băiatul lui mai mare, pe care-l chema tot Stanley, se îndrăgostise nebuneşte de fata mea, aşa mi-a spus. M-a informat cu mare încântare, adăugând că Maude era însă alarmată. Ce mai făceau fosta mea soţie şi fiica mea, a trebuit să scot cu arcanul de la el. M-a asigurat că nu aveam motive de îngrijorare, dar tonul cu care mi-a spus acest lucru îmi dădea a înţelege că nu o duceau prea bine. Biata bătrână Melanie slugărea încă la spital, şontâcăind acum într-un baston; îşi petrecea nopţile oblojindu-şi venele varicoase. Ea şi Maude erau mai învrăjbite ca oricând. Maude, desigur, continua să dea lecţii de pian.

Stanley ajunsese la concluzia că era preferabil să nu le mai vizitez. Ele mă considerau lipsit de orice speranţă şi iresponsabil. Se pare că numai Melanie îmi mai lua apărarea, dar Melanie, după cum se ştie, era o idioată ramolită. (Subtil şi plin de tact ca întotdeauna Stanley al meu!)

— Ai putea să mă introduci o dată pe furiş în casă când sunt plecate? l-am rugat. Vreau să văd cum mai arată locul acela. Să văd măcar jucăriile copilului, dacă nu altceva.

Stanley nu putea înţelege raţiunile acestui demers, dar mi-a promis să se mai gândească.

Pe urmă mi-a adăugat:

— Mai bine ţi le-ai scoate din minte. Ţi-ai făcut o viaţă nouă, ţine-te de ea.

Probabil că-şi dăduse seama că nu prea aveam ce mânca, pentru că de fiecare dată când ne vizita ne aducea şi de-ale gurii – de obicei resturi de mâncăruri poloneze gătite de nevastă-sa – supe, tocane, budinci, gem. Nutreţ consistent, aşa cum aveam noi nevoie. Începusem să-i aşteptăm cu nerăbdare vizitele.

Am observat că nu se produseseră mari schimbări în înfăţişarea lui Stanley, doar că arăta mult mai trudit. M-a informat că lucra nopţile într-o mare tipografie din partea de jos a oraşului. Din când în când, încerca să se ridice

deasupra muncilor cotidiene şi să scrie. Dar îi era aproape cu neputinţă să se concentreze – prea multe griji domestice. De obicei, li se terminau banii înainte să se termine săptămâna. În orice caz, în momentul de faţă îl interesau mai mult copiii lui decât scrisul. Voia să le asigure o viaţă bună. De îndată ce or să aibă vârsta potrivită, o să-i trimită la colegiu. Şi aşa mai departe…

Dacă îi era cu neputinţă să scrie, în schimb citea. Uneori îmi aducea câte o carte care-l fermecase. De fiecare dată, era opera unui scriitor romantic, de obicei din secolul al nouăsprezecelea. Dar, într-un fel, indiferent despre ce carte discutam, indiferent de situaţia de pe glob, conversaţiile noastre ajungeau inevitabil la Joseph Conrad. Sau dacă nu la Conrad, la Anatole France. Pe mine aceşti autori încetaseră de mult să mă mai intereseze. Conrad mă plictisea. Dar când Stanley îi ridica osanale, mă simţeam intrigat fără voie. Bineînţeles, Stanley nu era un critic dar, întocmai ca pe vremuri când şedeam împreună lângă soba încinsă din bucătărie şi pălăvrăgeam ore întregi, avea şi acum un fel molipsitor de a vorbi despre oamenii pe care-i adora. Şi era doldora de poveşti, de obicei de episoade triviale. Poveşti comice, împănate de ironie şi de maliţiozitate. Totuşi, substratul lui adânc era impregnat de tandreţe, o duioşie imensă, mişcătoare, care devenea uneori sufocantă. Această tandreţe fundamentală, pe care şi-o înfrâna, îi răscumpăra accesele de ranchiună, de sarcasm, de răzbunare. Era un aspect al naturii lui, pe care arareori îl revela altora. În general era brusc, muşcător, acidulat. Cu câteva vorbe şi gesturi îţi putea amputa orice ambiţie. Chiar când tăcea, emana un fluid coroziv.

Totuşi, când vorbea cu mine, se îmblânzea. Din nu ştiu ce raţiuni stranii vedea în mine un alter ego. Nimic nu-i făcea mai multă plăcere, nimic nu-l putea determina să fie mai fermecător şi mai săritor, decât faptul că mă bănuia nefericit sau înfrânt. Atunci eram fraţi cu adevărat. Atunci se relaxa, expanda, se ilumina, îi plăcea să-şi spună că suntem damnaţi. Numi prezisese el de atâtea ori că toate eforturile mele nu vor duce la nimic? Nu-mi profeţise că nu

voi fi niciodată un soţ bun, niciun tată bun, şi că nu voi ajunge vreodată scriitor? De ce mai persistam? De ce nu mă statorniceam şi eu, aşa ca dânsul, luându-mi o slujbă anostă şi acceptându-mi soarta? Era evident că-i făcea bine să se desfete cu necazurile mele. Ţinea să-mi amintească întruna că nu eram decât „un băiat din Brooklyn”, o puşlama din circumscripţia 14 – ca şi el, ca Louis Pirossa, ca Harry Martin, ca Eddie Goeller, ca Alfie Betcha. (Toţi nişte rataţi.) Nu, niciunul dintre noi nu putea ajunge la ceva. Condamnaţi aprioric. Era de părere că ar trebui să fiu recunoscător că nu aterizasem la gherlă sau că nu mă dedasem la droguri. Aveam noroc că proveneam dintr-o familie solidă, respectabilă.

Dar, cu toate acestea, tot damnat eram.

Şi pe măsură ce îi zicea înainte, vocea îi devenea tot mai alinătoare. Avea o notă de melancolie, o tuşă nostalgică. Era limpede că, în pofida a tot ce spunea, nu se putea gândi la o moştenire mai seducătoare decât viaţa pe care o dusesem noi cândva şi prietenii pe care-i avusesem în bătrâna circumscripţie 14. Vorbea de amicii noştri comuni din trecut de parcă studiase viaţa fiecăruia dintre ei. Băieţii aceia, atât de diferiţi ca temperament şi caracter, erau strict circumscrişi în liniile lui de demarcaţie; prinşi toţi într-o menghină confecţionată de el. Stanley nu vedea şi nu văzuse niciodată vreo posibilitate de evoluţie pentru vreunul dintre ei. Şi, fireşte, nici pentru noi doi. Pentru alţi oameni, da, ar putea exista portiţe de scăpare, dar pentru băieţii din circumscripţia 14, nu. Eram pândiţi de eşec pe vecie. Tocmai acest fapt, acest lucru delicios de ineluctabil, ne făcea atât de dragă amintirea prietenilor de odinioară. Desigur, recunoştea Stanley, mulţi dintre ei erau dotaţi, asemenea oamenilor de pretutindeni. Indiscutabil, posedaseră aceleaşi calităţi care fac din alţii poeţi, regi, diplomaţi, cărturari. Şi fuseseră capabili să-şi dezvăluie acele calităţi, fiecare la nivelul său, fiecare în felul său. Oare Johnny Paul nu fusese întruchiparea unui rege? Nu era un potenţial Charlemagne? Cavalerismul lui, mărinimia lui, credinţa şi intoleranţa lui, nu erau oare

atributele unui Saladin? Când venea vorba de Johnny Paul, Stanley se pierdea în efuziuni, Johnny Paul pe care niciunul dintre noi nu-l mai văzuse de la vârsta de nouă sau zece ani. Ne întrebam ce s-o fi ales de el? Nimeni nu ştia. Din opţiunea lui sau a sorţii, rămăsese un anonim. Se găsea undeva, în marea masă a umanităţii, pe care o însufleţea cu fervoarea spiritului său regesc. Ceea ce era de ajuns pentru Stanley. Ca şi pentru mine. Ciudat că simpla menţionare a numelui lui Johnny Paul ne aducea lacrimi în ochi. Oare ne fusese, într-adevăr, atât de apropiat şi de drag – sau, odată cu trecerea anilor, îi amplificasem importanţa? În orice caz se stabilise ferm în anticamera memoriei noastre – o întruchipare a tot ce e bun, a tot ce e promiţător. Unul dintre marii Intangibili. Ceea ce poseda el, ceea ce dăruia el, era nepieritor. Fusesem conştienţi de acest lucru pe atunci, în copilărie, şi eram conştienţi de el acum, când eram oameni în toată firea.

Mona, care la început nu avusese încredere în Stanley şi se simţise stingherită în prezenţa lui, devenea din ce în ce mai prietenoasă la fiecare nouă vizită. Vorbăria noastră despre vechiul cartier, despre minunaţii noştri tovarăşi de joacă, despre jocurile noastre curioase şi brutale, despre fantasticele noastre noţiuni asupra lumii care ne înconjura îi revelau aspecte de viaţă pe care nu le cunoscuse nicicând, Uneori îi vorbea lui Stanley despre originea ei poloneză, alteori despre originea ei română sau despre originea ei vieneză, sau le telescopa pe toate în „inima munţilor Carpaţi”. Stanley asculta întotdeauna aceste mărturisiri cu o ureche incredulă sau, cum spun grecii *koutsaftis.* Faptul că Mona nu vorbea o boabă de poloneză era suficient pentru el ca s-o plaseze în aceeaşi categorie cu toţi ceilalţi „venetici” de pe lumea asta. Şi apoi, Mona era puţin cam prea limbută pentru gustul lui. Din deferenţă faţă de mine, nu o contrazicea niciodată, dar expresiile intrigate care-i traversau faţa vorbeau de la sine. Cel mai des, chipul lui Stanley exprima îndoială şi dispreţ. Dispreţul acesta care nu-i părăsea aproape niciodată trăsăturile şi pe care, de obicei, îl înfrâna sau îl reprima, i

se concentra în jurul nasului. Avea nasul acela lung, fin, cu nări vibrante, specific polonezilor, Tot ce era suspect, tot ce era dezgustător sau antipatic, se manifesta de îndată prin acest organ. Gura lui Stanley exprima amărăciune, ochii exprimau cruzime îndărătnică. Avea ochi mici, de culoarea agatei, depărtaţi unul de celălalt şi cu o privire care te sfredelea. Când era ironic, ochii îi scăpărau ca nişte stele reci, îndepărtate; când era furios, ardeau usturători ca nişte săgeţi muiate în otravă.

Ceea ce-l făcea să se simtă prost în prezenţa Monei era volubilitatea ei, agilitatea, isteţimea ei spontană. Acestea erau calităţi pe care Stanley, îndeobşte, nu le admira la sexul opus. Nu întâmplător îşi alesese o nevastă prostănacă, o semiimbecilă, care, ca să-şi mascheze ignoranţa sau stânjeneala, rânjea prosteşte sau chiţăia jenant. Fidel realităţii, Stanley o trata ca pe un obiect, Era vasala lui. Poate s-o fi iubit cândva, dar dacă aşa a fost, lucrurile s-au petrecut, probabil, într-o altă încarnare. Totuşi, se simţea comod cu ea. Ştia cum să facă faţă cusururilor şi încălcărilor ei.

Ciudat, ciudat individ mai era şi Stanley! Ce amestec de contradicţii flagrante! Dar exista un singur lucru pe care-l făcea foarte rar – aşa pasăre bizară cum era – şi anume, foarte rar punea întrebări. Şi când le punea, erau întrebări directe la care aştepta răspunsuri directe. Desigur, nu tactul ci mândria îl împingea să acţioneze în felul ăsta aparent discret. Era convins că, dacă ar surveni ceva important, eu l-aş informa singur. Prefera ca eu să-i ofer informaţia din proprie iniţiativă decât să mă sondeze el. Cunoscându-l aşa cum îl cunoşteam, mi se părea inutil să încerc a-i explica modul nostru de viaţă. Dacă l-aş fi înştiinţat că m-am apucat de furat, ar fi înghiţit vestea fără să pună vreo întrebare. Dacă i-aş fi mărturisit că sunt un falsificator, poate că şi-ar fi arcuit sprâncenele într-o ironică aprobare. Dar a-i înfăţişa natura întortocheată şi dubioasă a operaţiunilor şi expedientelor noastre, ar fi însemnat să-l descumpănesc şi să-l îndepărtez de noi. Fistichie figură, polonezul ăsta! Singura urmă de gingăşie

pe care o trăda vreodată se ivea în povestirile lui bizare. La masă, dacă-ţi cerea o felie de pâine, era ca şi cum ţi-ar fi tras o palmă în obraz. În mod deliberat, se manifesta grosolan şi insultător. Îl ungea pe inimă să-i vadă pe ceilalţi că se simt jenaţi. În acelaşi timp, avea o sfială de esenţă don quijotescă. Dacă Mona şedea în faţa lui şi îşi încrucişa picioarele, Stanley îşi întorcea ochii. Dacă se farda în prezenţa lui, se făcea că n-o vede. Însăşi frumuseţea ei îl stingherea. Şi îi stârnea suspiciuni. O femeie atât de frumoasă şi de deşteaptă ca Mona sa se mărite cu un terchea-berchea ca mine – era ceva *buche* în toată povestea asta. Fireşte, ştia unde şi cum o cunoscusem. Din când în când se referea ca din întâmplare la acest lucru, dar întotdeauna cu subînţeles. Când Mona îi vorbea despre copilăria ei în Polonia sau la Viena, Stanley se uita atent la mine, sperând, presupun, că o să-i completez povestea, că o să acopăr numeroasele detalii lipsă. Pe undeva, în spusele ei, erau goluri care îl sâcâiau. O dată a mers până acolo încât să-şi afirme îndoiala că Mona s-ar fi născut în Polonia. Dar că era evreică, nu a bănuit niciun moment. După părerea lui, era americană sută la sută. Însă o americană atipică, mai ales pentru o femeie. Îl intriga dicţiunea ei, care nu avea urmă de accent sau de intonaţie locală. Cum de a învăţat o engleză atât de pură? întreba deseori. Şi cum de puteam eu să fiu sigur de tot ce spunea ea?

— Te cunosc eu, îmi repeta, tu eşti un romantic… preferi să laşi totul învăluit în mister.

Ceea ce era adevărat.

— Eu, a continuat el, vreau să cunosc lucrurile aşa cum sunt. Eu joc cu cărţile pe faţă. Nu-mi place să mă joc de-a v-aţi ascunselea.

Şi totuşi el, Stanley, era cel înamorat de Herr Nagel, eroul din *Misterele* lui Hamsun. Ce mai discuţii purtam lângă sobă, în legătură cu enigmaticul personaj al lui Hamsun! Stanley şi-ar fi dat mâna dreaptă ca să fi putut crea un asemenea personaj. Nu numai ca Herr Nagel se înfăţişa într-un văl de mister, dar avea şi simţul umorului,

făcea farse, executa câte o *volie face* care-l înnebunea pe Stanley. Ce admira el însă cel mai mult era natura contradictorie a omului. Neajutorarea lui Herr Nagel în prezenţa femeii pe care o iubea, masochismul lui, diabolismul lui, sentimentalismul, extrema lui vulnerabilitate – toate aceste calităţi îl făceau extraordinar de preţios în ochii lui Stanley.

— Henry, îţi spun eu, Hamsun ăsta e un maestru.

Îmi spusese acelaşi lucru despre Conrad, despre Balzac, despre Anatole France, despre Guy de Maupassant, despre Loti. Spusese acelaşi lucru şi despre Reymont când citise *Ţăranii.* (Desigur, din raţiuni total diferite.) De un lucru însă puteam fi sigur: că despre mine nu o să spună niciodată aşa ceva, chiar dacă întreaga omenire o să fie unanimă în aprecieri asupra mea. Din punctul lui de vedere, un maestru al literaturii trebuia să fie un tip de structura celor mai sus menţionaţi. În primul rând, trebuia să vină din Lumea Veche; trebuia să fie suav, să dea dovadă de fineţe, subtilitate, pasivitate. Trebuia să aibă un stil şlefuit; trebuia să fie adeptul intrigii povestirii, al personajelor, al situaţiilor, trebuia să deţină o vastă cunoaştere a lumii şi a problemelor umane. După părerea lui, eu nu voi fi niciodată capabil să depăn o povestire cu miez. Chiar şi lui Sherwood Anderson, despre care, din când în când, recunoştea, în silă, că e un povestitor excelent, chiar şi lui îi găsea defecte grave. Stilul acestuia era prea proaspăt, prea necopt, prea nou pentru gustul lui Stanley. Şi totuşi a râs cu lacrimi când a citit *Triumful oului.* Recunoştea, cu ciudă, că de fapt, a râs fără voia lui. Şi după aceea a căzut peste Jerome K. Jerome, o pasăre rară pentru un polonez. Conform părerii lui Stanley nu s-a scris vreodată ceva mai umoristic decât *Trei într-o barcă***.** Nici măcar scriitorii polonezi nu-l pot egala. Dar polonezii sunt arareori *nostimi.*

— Dacă un polonez găseşte că ceva e nostim, înseamnă că acel lucru e bizar. Polonezul e prea sobru, prea tragic, ca să poată aprecia glumele uşoare.

Când vorbea astfel, îi venea inevitabil pe buze

cuvântul „hazliu”. „Hazliu” era termenul lui favorit, şi exprima o multitudine de lucruri neconcordante. A fi hazliu implica o anumită vână de excelenţă, de unicitate, pe care Stanley le preţuia excesiv. Spunea despre un autor:

— „E un tip hazliu” – şi prin asta îi făcea un compliment serios. De pildă, Gogol era unul din tipii ăştia hazlii. Pe de altă parte, se referea şi la Bernard Shaw tot ca la un tip hazliu. Sau la Strindberg. Sau chiar la Maeterlinck.

Ciudată pasăre, Stanley. *Hazliu,* ce mai!

Cum am mai spus, aceste convorbiri aveau loc de cele mai multe ori în grădină. Când se nimerea să am bani, cumpăram şi câteva sticle de bere. Lui Stanley nu-i plăcea să bea decât bere şi votca. Din când în când, stăteam la o parolă cu un vecin sirian care se apleca peste o fereastră, de la etajul doi. Sirienii erau prietenoşi, iar femeile lor erau de o frumuseţe răpitoare. Mona, cu cozile ei grele, negre, fusese luată la început drept una de-a lor. Curând ne-a fost dat să aflăm că proprietăreasa noastră era violent pornită împotriva sirienilor. În ochii ei, sirienii reprezentau drojdia pământului – în primul rând pentru că aveau pielea tuciurie şi, în al doilea rând, pentru că vorbeau o limbă pe care nu o înţelegea nimeni. Ne-a comunicat, pe şleau, că era oripilată de atenţia pe care le-o acordam noi sirienilor. Spera să avem atâta bun simţ încât să nu invităm vreodată un sirian la noi. În fond, ne-a atras ea atenţia fără menajamente, se considera proprietăreasa unei case „respectabile”. I-am înghiţit cuvintele fără să mă înec, pentru că, îmi spuneam eu, nu se ştie niciodată, s-ar putea să ajungem într-o bună zi la mila ei. M-am consolat cu gândul că e o babă nebună şi, cu cât te gândeai mai puţin la ea, cu atât mai bine. Am avut doar precauţia de a-i cere Monei să nu lase niciodată uşa noastră deschisă când nu eram acasă. Dacă vrăjitoarea ar fi aruncat o singură privire asupra manuscriselor mele, s-ar fi zis cu noi.

Ne aflam de câteva săptămâni în noua noastră locuinţă, când Mona m-a informat că se întâlnise din nou cu Tony Maurer. El şi milionarul din Milwaukee erau

parteneri de chef. Se părea că Tony Maurer dorea sincer s-o ajute pe Mona. Îi mărturisise că se străduia să-l convingă pe prietenul lui să completeze un cec baban poate că de o mie de dolari.

Ăsta ar fi fost miracolul pentru care ne rugasem. Cu asemenea sumă am fi putut să lăsăm totul baltă şi să vedem o parte din lume. Sau am putea pleca la O-Mara. Acesta ne trimitea mereu cărţi poştale din Sudul însorit şi ne povestea cât de lin şi de uşor se desfăşoară viaţa acolo. Oricum, ne săturasem până peste cap de bătrânul New York.

Mona era cea care îmi cerea să schimbăm decorul. O necăjea profund faptul că nu mai scriam. De fapt, o convinsesem pe jumătate că din cauza ei nu mai scriam, că, atâta timp cât ea va duce o viaţă dublă, eu nu voi fi în stare de nimic. (Nu pentru că n-aş fi avut încredere în ea, am ţinut să-i subliniez, dar pentru că eram foarte îngrijorat de ce i s-ar fi putut întâmpla.) Aşa cum am arătat, era numai pe jumătate convinsă. Ştia că starea mea avea rădăcini mult mai adânci. În felul ei simplu, naiv, a ajuns la concluzia că singura cale de a schimba situaţia ar fi fost schimbarea decorului.

Într-o zi, Tony Maurer i-a dat un telefon, înştiinţând-o că terenul era pregătit pentru marea lovitură. Urma să se întâlnească cu ei doi în Times Square, unde îi va aştepta o limuzină care îi va duce la Hudson. O masă bună la un han şi cecul îi va fi înmânat. (Urma să fie numai de şapte sute cincizeci de dolari, nu chiar de o mie.)

După ce Mona a plecat, am luat o carte. Era *înţelepciune şi destin***.** De ani de zile nu mai citisem un rând de Maeterlinck; era ca o întoarcere la o dietă severă. Spre miezul nopţii, simţindu-mă cam nervos şi neliniştit, am ieşit să fac o plimbare. Trecând pe lângă un magazin universal, am observat o vitrină încărcată cu articole de sport şi de camping. Şi mi-a venit ideea să colindăm Sudul pe jos. Cu rucsacuri în spinare, am putea să facem autostopul până la graniţa cu Virginia, şi apoi să parcurgem restul drumului pe jos. Tocmai îmi alegeam

echipamentul pe care intenţionam să mi-l procur şi care includea o admirabilă pereche de bocanci. Ideea m-a fascinat în asemenea măsură, încât pe loc m-a apucat foamea; eram flămând ca un lup. M-am dus la restaurantul lui Joe din Borough Hall, unde m-am tratat cu un antricot înăbuşit în ceapă. În timp ce înfulecam, visam. Într-o zi sau două o să părăsim împuţeala asta de oraş, o să dormim sub cerul înstelat, o să străbatem vadul apelor, o să ne căţărăm pe munţi, asudând, gâfâind, cântând în gura mare. Mi-am prelungit visarea în timp ce m-am delectat cu o uriaşă plăcintă cu mere, făcută în casă, alături de o cafea tare. Eram gata să mă scobesc în dinţi şi să mă îndrept spre casă. Când am dat să plătesc, am văzut pe raft o expoziţie întreagă de trabucuri fine. Mi-am ales un „Romeo şi Julieta”; cu o senzaţie de plinătate, de seninătate şi de bunăvoinţă faţă de întreaga omenire, am muşcat vârful trabucului şi l-am scuipat.

Când am ajuns acasă, trebuie să fi fost orele două. M-am dezbrăcat şi m-am vârât în pat; am zăcut cu ochii deschişi, aşteptând să aud paşii Monei. Spre dimineaţă am adormit.

A sosit pe la opt şi jumătate. Nu părea absolut deloc obosită. Nici nu se gândea să se culce. S-a apucat pe dată să prepare micul dejun – ouă cu şuncă, cafea, cornuri calde pe care le cumpărase pe drum. Stăruia ca eu să rămân în pat până va fi totul gata.

— Dar unde naiba ai stat toată noaptea?

Mă străduiam să mă arăt morocănos. Ştiam că totul trebuie să se fi rezolvat cu succes – era prea radioasă pentru ca lucrurile să se fi petrecut altminteri.

— Să mâncăm întâi, mi-a cerut. E o poveste prea lungă.

— Ai primit cecul – asta-i tot ce mă interesează să ştiu.

Mi-a fluturat cecul în faţa ochilor.

În după-amiaza aceea am comandat o grămadă de lucruri la magazinul universal; urma să ne fie livrate a doua zi, când speram să fi încasat cecul. A venit şi a doua

zi şi încă nu putusem încasa banii. Hainele au fost restituite, desigur, magazinului universal. La disperare, am depus cecul la o bancă, ceea ce însemna o întârziere de cel puţin câteva zile.

Între timp, s-a produs o încăierare zdravănă între Mona şi zgripţuroaica de proprietăreasă. În mijlocul unei conversaţii dintre Mona şi frumoasa vecină siriană, proprietăreasă năvălise în grădină şi începuse s-o înjure şi s-o insulte pe siriană. Mona, ultragiată, a pus-o la punct pe cotoroanţă, drept care aceasta s-a apucat să-i toarne la ocări cu nemiluita, făcând-o şi pe ea siriană, şi curvă, şi aşa mai departe. Puţin a lipsit să se ia de păr.

Rezultatul a fost că ne-a dat un preaviz de o săptămână ca să părăsim casa. Cum intenţionasem în orice caz să ne mutăm, n-am fost deloc afectaţi. Un singur gând mă râcâia: cum să mă răfuiesc cu hârca bătrână? Stanley a fost cel care mi-a indicat metoda. Din moment ce ne mutăm definitiv, de ce să n-o răsplătim regeşte?

— Perfect, am spus, dar cum?

Planul lui era simplu. O să-şi aducă băieţii, ca de obicei, chiar în ziua mutării; o să-i echipeze cu sticla de ketchup, borcanul de muştar, hârtia de prins muşte, cerneală, făină, tot ce trebuie pentru isprava diavolului.

— Să facă ei tot ce le trece prin cap, a propus Stanley. Copiii adoră să distrugă.

Mi s-a părut o idee formidabilă.

— O să le dau şi eu o mână de ajutor, m-am oferit. Când e vorba de distrugere, se trezeşte vandalul din mine.

A doua zi după ce am plănuit campania de nimicire, banca ne-a comunicat că cecul nostru nu are acoperire. Telegrame disperate la Tony Maurer – şi ia Milwaukee. Milionarul nostru se făcuse nevăzut – de parcă-i înghiţise pământul. O dată eram chiar *noi* victimele unei şarlatanii. În ciuda amărăciunii, am râs cu poftă de mine însumi.

Şi acum, ce era de făcut?

I-am povestit lui Stanley toată tărăşenia. A privit situaţia în mod filosofic. De ce nu ne-am muta în apartamentul lui? O să scoată salteaua din patul lor şi o s-o

aştearnă pe jos în salon pentru noi. Ei tot nu folosesc niciodată salonul. Cât despre mâncare, ne garanta că n-o să murim de foame.

— Dar unde ai să dormi tu? Sau, mai bine zis, cum ai să dormi? l-am întrebat.

— Direct pe arcuri.

— Şi nevastă-ta?

— Nu o să obiecteze. Suntem obişnuiţi să dormim şi pe podeaua goală. Pe urmă a adăugat: La urma urmei, e un aranjament temporar. Între timp ai să-ţi cauţi o slujbă şi, când ai s-o capeţi, o să-ţi găseşti şi o locuinţă.

— O.K., am exclamat şi am bătut palma.

— Împachetează-ţi lucrurile. Ai multe de luat?

— Două valize şi o maşină de scris. Asta-i tot.

— Atunci, la treabă! îi pun pe copii în mişcare.

A împins sofaua din păr de cal în faţa uşii ca s-o baricadeze şi nimeni să nu poată intra.

În timp ce Mona făcea valizele, eu cotrobăiam prin bufet. Copiii aşteptaseră cu nerăbdare evenimentul. Şi şi-au dat drumul cu vârf şi îndesat. În zece minute, camera era un balamuc.

Tot ce putuse fi mânjit era mânjit cu ketchup, oţet, muştar, făină, ouă sparte, Pe scaune lipiseră hârtii de prins muşte, Toate resturile fuseseră aruncate pe jos şi călcate în picioare. Dar desăvârşirea fusese obţinută cu sticla de cerneală. Împroşcaseră cu cerneală pereţii, covoarele şi oglinzile. Din hârtia de toaletă confecţionaseră ghirlande cu care festonaseră mobila mâzgălită.

Stanley şi cu mine ne cocoţaserăm pe masă şi pictam tavanul cu ketchup şi muştar, cu făină şi cu cereale muiate, pe care le amestecasem într-o pastă groasă. Cearşafurile şi cuverturile le-am spintecat cu foarfeci şi cuţite. Cu ajutorul cuţitului mare de pâine, am despicat tapiţeria din păr de cal a canapelei şi am scobit găuri adânci în saltea. Scaunul closetului a fost uns cu miere şi marmeladă mucegăită. Tot ce putuse fi răsturnat, demontat, dezagregat, deconectat sau sfâşiat, a fost răsturnat, demontat, dezagregat, deconectat şi sfâşiat. Şi totul lucrat în tăcere. Ultimul

tuşeu al distrugerii l-am rezervat copiilor. Şi anume, mutilarea Bibliei sacre a bătrânei. Întâi au muiat-o în cadă, pe urmă au mânjit-o cu diverse unguente, după aceea au smuls pagini întregi pe care le-au împrăştiat prin cameră. Zdrenţuitele rămăşiţe ale cărţii sfinte au fost depozitate în colivia goală, care a fost atârnată de candelabru. Candelabrul, la rândul lui, a fost îndoit şi răsucit, până a căpătat o formă de nerecunoscut. Nu am mai avut timp să spălăm copiii; i-am şters, cât am putut, cu cearşafurile sfârtecate. Puştii radiau de bucurie. Ce ispravă! Niciodată nu vor mai avea asemenea şansă! După ce s-a isprăvit şi ultima operaţie, ne-am consultat. Stanley a luat copiii pe genunchi şi le-a dat instrucţiuni cum să procedeze. În primul rând, urmau să iasă pe uşa din spate. Trebuia să meargă agale, nepăsători, până la poartă, să iuţească pasul când ajungeau pe trotuar şi s-o ia la fugă de îndată ce dădeau colţul. O dată trecuţi de colţul străzii, aveau să ne aştepte. Cât despre noi, dacă aveam s-o întâlnim pe cotoroanţă, urma să-i dăm cheile şi să-i spunem la revedere. O să dureze până o să reuşească să descuie uşa, dacă ar fi bănuit că poate îi lipseşte ceva. În timpul ăsta noi i-am fi ajuns pe copii şi am fi sărit cu toţii într-un taxi.

Totul s-a desfăşurat conform planului. Baba nu s-a arătat. Eu duceam o valiză, Stanley pe cealaltă, iar Mona căra maşina de scris. La colţ ne aşteptau copiii, într-o veselie fără seamăn. Am luat un taxi şi ne-am dus la locuinţa lui Stanley.

Crezusem că nevastă-sa o să fie indignată când o să afle ce-au făcut copiii, dar nici gând, considera că fusese o festă de zile mari. Era încântată că avuseseră asemenea zi de sărbătoare. Singura nemulţumire a fost că-şi murdăriseră hainele. Ne aştepta masa de prânz: carne rece, salam italienesc, brânză, bere şi sărăţele crocante. Ne-am tăvălit de râs amintindu-ne de vitejiile din acea dimineaţă.

— Vezi de ce sunt în stare polonezii, ne spunea Stanley. Când e vorba de distrugere, nu cunoaştem limite. Polonezii sunt nişte brute în esenţa lor; chiar mai aprigi

decât ruşii. Când ucid, râd, când torturează, îi apucă o veselie isterică. Poftim, ai avut o mostră de umor polonez.

— Şi când sunt sentimentali, am adăugat eu, îşi dau şi cămaşa de pe ei sau salteaua din pat.

Noroc că era vară, pentru că singura învelitoare pe care o aveam era un cearşaf şi paltonul de iarnă al lui Stanley. Casa era curată, din fericire, deşi de o sărăcie lucie. Nu aveau două farfurii la fel; cuţitele, furculiţele şi lingurile, toate desperecheate, fuseseră colectate de la gunoi. Erau trei camere, care dădeau una în alta, toate întunecoase – apartamentul tipic din casele feroviarilor. Nu exista apă caldă, nici cadă, nici măcar un duş. Ne spălam cu toţii, pe rând, la chiuveta din bucătărie. Mona ar fi vrut să ajute la gătit, dar Sophie, soţia lui Stanley, nici nu voia să audă. Singura noastră datorie era ca dimineaţa să rulăm salteaua şi să măturăm podeaua. Din când în când, spălam vasele.

Pentru un sejur temporar, nu era prea rău. Cartierul era dezolant locuiam la mahala, doar la câteva case de linia vagoanelor suspendate. Partea cea mai rea era că Stanley, care lucra noaptea, dormea dimineaţa. Dar nu mai mult de cinci ore. Am observat că mânca pe sponci. Singurul lucru de care nu se putea lipsi erau ţigările. Şi le răsucea singur; un obicei pe care-l păstrase din tinereţe, de la Fortul Oglethorpe. Şi singurul lucru pe care nu i-l puteam cere lui Stanley erau banii. Nevasta lui îi dădea în fiecare dimineaţă o raţie de zece cenţi pentru mijloacele de circulaţie. Când pleca la lucru, îşi lua cu el două sandvişuri învelite într-un ziar. Tot ce se cumpăra de marţi încolo, era luat pe credit. O rutină descurajantă, dar Stanley o practica de ani de zile. Nu cred că se aştepta ca lucrurile să arate vreodată altfel. Atâta timp cât aveau cu ce să-şi umple burta, atâta timp cât copiii erau hrăniţi şi îmbrăcaţi…

În fiecare zi, eu şi Mona dispăream pe la ora prânzului, ne duceam care-ncotro – şi ne întorceam la timp pentru cină. Dădeam impresia că ne osteneam să găsim o slujbă. Mona se concentra pe ciupelile ei, menite să ne ţină

la nivelul de plutire; eu o porneam brambura, mă duceam la bibliotecă, vizitam muzeele de artă, sau, când îmi puteam permite, mă înfundam într-un cinematograf. Niciunul dintre noi doi nu avea cea mai vagă intenţie de a căuta o slujbă. Nici măcar nu ne pomeneam unul altuia de aşa ceva.

La început au fost foarte mulţumiţi să o vadă pe Mona venind în fiecare seară cu ceva pentru copii. Mona îşi făcea un punct de onoare din a veni cu braţele încărcate. În afară de hrana noastră cea de toate zilele, aducea adeseori şi delicatese pe care Stanley şi soţia lui nu le gustaseră în viaţa lor. Copiii căpătau întotdeauna bomboane şi prăjituri. În fiecare seară o aşteptau la uşa din faţă. Un timp, a fost o adevărată plăcere. Ţigări din belşug, prăjituri şi plăcinte delicioase, toate sorturile de pâine evreiască şi rusească, murături, sardele, peşte ton, măsline, maioneză, stridii afumate, somon afumat, icre, heringi, ananas, căpşuni, carne de crab, *Charlotte russe,* şi Dumnezeu mai ştie ce. Mona pretindea că erau daruri primite de la prieteni. Nu cuteza să le spună că dăduse bani pe toate bunătăţile acelea. Sophie, desigur, era uluită. În viaţa ei nu văzuse asemenea bogăţie de merinde ca aceea care îi binecuvânta acum cămara. Era evident că ar fi putut suporta la infinit asemenea dietă. Şi copiii la fel.

Dar nu şi Stanley. El nu putea gândi decât în termenii privaţiunii. Ce o să se întâmple când o să plecăm de la ei? Copiii se învăţaseră să fie răsfăţaţi. Soţia lui va aştepta miracole pe care ei nu era în stare să le înfăptuiască. A început să privească cu ochi răi deprinderile noastre de lux. Într-o zi a deschis bufetul, a scos câteva cutii de *conserve şi* borcane cu delicatese şi a declarat că o să le schimbe pe bani. Trebuia să plătească o factură la gaze, plată pe care o amânase de mult timp. A doua zi m-a luat deoparte şi m-a informat, fără înconjur, că nevasta asta a mea trebuie să înceteze cu bomboanele şi prăjiturile pentru copii. Arăta din ce în ce mai ursuz. Poate că orele de nesomn pe arcurile goale ale patului îşi spuneau cuvântul. Sau poate că bănuia că nu făceam niciun efort să

ne găsim o slujbă.

Situaţia era absolut hamsunească, dar Stanley nu era în dispoziţia de a aprecia această calitate. La masă abia de mai schimbam o vorbă. Copiii se purtau de parcă fuseseră băgaţi în sperieţi. Sophie vorbea numai când Domnul şi Stăpânul ei îi dădea voie. Din când în când, le lipseau şi banii pentru mijloacele de circulaţie. Mona era aceea care aducea bani în casă. Mă aşteptam ca într-o zi să fiu întrebat fără ocol cum se făcea că Mona avea întotdeauna bani la ea. Sophie, desigur, nu punea niciodată întrebări. Mona o fermecase. Sophie o urmărea tot timpul din ochi, observându-i fiecare mişcare, fiecare gest. Evident, Mona era pentru ea un soi de zeitate.

Noaptea, când nu puteam dormi, mă întrebam uneori cum ar reacţiona Sophie dacă ar putea, doar într-o singură zi, să fie în spatele Monei în timpul excentricelor ei curse. Să alegem o zi când Mona are o întâlnire cu veteranul ei olog de un picior, din Weehawken. Rothermel, aşa îl chema, avea, desigur, să fie beat, ca de fiecare dată. O aşteaptă în camera din spate a unei berării, de pe o lugubră străduţă laterală din Weehawken. Bombăne deasupra cănii cu bere. Când intră Mona, reuşeşte să se ridice de pe scaun şi să se încline ceremonios în faţa ei, dar piciorul de lemn îl handicapează. Se clatină neputincios, ca o pasăre mare cu piciorul prins într-o capcană. Scuipă şi înjură, ştergându-şi apoi saliva de pe vestă cu un şervet murdar.

— De astă dată n-ai întârziat decât două ore, mormăie. *Cât vrei?* şi îşi duce mâna la buzunarul de la piept, pentru a-şi scoate portofelul.

Mona, fireşte – e o poveste care se repetă foarte des – se preface a fi insultată.

— Pune chestia aia înapoi! Crezi că vin numai pentru bani?

El: Să fiu al naibii dacă mai văd şi alt motiv. Desigur că nu pentru ochii mei frumoşi.

Aşa începe scena. Un duet pe care l-au repetat de sute de ori.

El: Bun, şi care-i povestea de astă seară? Chiar dacă-s cherchelit, tot îmi plac născocirile tale.

Ea: Trebuie întotdeauna să-ţi ofer un motiv? Când ai să te înveţi să ai încredere în semenii tăi?

El: Frumoasă întrebare. Dacă o dată ai să rămâi mai mult de jumătate de oră cu mine, poate că am să-ţi răspund la întrebare. La ce oră trebuie să pleci? îşi consultă ceasul. E trei fără un sfert.

Ea: Ştii bine că trebuie să fiu înapoi la şase.

El: Deci maică-ta e încă invalidă?

Ea: Dar ce-ţi închipui că a survenit vreun miracol?

El: Mă gândeam că poate de data asta e vorba de taică-tău.

Ea: încetează! Eşti beat.

El: Din fericire pentru tine. Altminteri s-ar fi putut să uit să-mi scot portofelul. *Cât vrei?* Hai să terminăm cu treaba asta şi pe urmă o să mai putem sta un pic de vorbă. Când stă de vorbă cu tine, omul se educă.

Ea: Ei, azi, să zicem cincizeci…

El: Cincizeci? Ascultă, surioară, ştiu că sunt un dobitoc, dar nu-s o mină de aur.

Ea: E musai să trecem din nou prin toate astea? Rothermel îşi scoate portofelul, cu o mină întristată. În aşază pe masă.

El: Ce vrei?

Ea: Ţi-am spus doar.

El: Te întreb ce vrei să bei. Doar n-ai s-o ştergi fără să bei ceva.

Ea: A, bine… un cocteil cu şampanie.

El: Dar bere nu bei niciodată?

Joacă portofelul în mâini.

Ea: Ce-l tot joci între degete? încerci să mă umileşti?

El: Asta ar fi cam greu. Pauză. Ştii, cât am stat aici, aşteptându-te, m-am gândit cum aş putea să-ţi fac o adevărată bucurie. Nu o meriţi, dar, fir-ar să fie! Dac-aş avea cât de puţină minte în cap, nu m-aş găsi aici, pălăvrăgind cu tine. Pauză. Vrei să ştii la ce mă gândeam? *Cum să te fac fericită.* Ştii, pentru o fată atât de frumoasă,

eşti cea mai nefericită creatură pe care am întâlnit-o. Nici eu nu sunt cine ştie ce optimist, şi ştiu că nu-s prea arătos şi că ajung tot mai decrepit pe zi ce trece, dar, cu toate astea, nu pot spune că sunt un om distrus. Un picior tot mai am. Aşa că tot mai pot şontâcăi de colo-colo. Din când în când mai râd, chiar dacă râd de mine însumi. Dar ştii ceva – pe tine nu te-am auzit niciodată râzând. Asta-i cumplit. De fapt, e dureros, îţi dau tot ce-mi ceri, dar nu te schimbi nicio clipă. În orice moment eşti gata să mă tapezi. Nu-i drept. Îţi faci singură rău, asta vreau să spun…

Ea (tăindu-i vorba): Totul s-ar schimba dacă m-aş mărita cu tine, *asta* vrei să spui…

El: Nu chiar. Dumnezeu ştie că măritişul tău cu mine n-ar fi un pat de trandafiri. Dar, cel puţin, aş putea să-ţi port de grijă. Aş pune capăt la tot cerşitul şi storsul ăsta de bani.

Ea: Dacă ai dori într-adevăr să mă eliberezi, atunci n-ai cere un preţ în schimb.

El: Poftim, asta îţi seamănă. Nu te-ai gândit niciun moment…

Ea: Că am putea duce vieţi separate?

Chelnerul aduce cocteilul de şampanie.

El (către chelner): Mai prepară unul. Doamna e însetată.

Ea: Trebuie să trecem prin farsa asta ori de câte ori ne întâlnim? Nu îţi pare cam plicticos?

El: În ce mă priveşte, nu e. Eu nu-mi mai fac nicio iluzie. Dar e un mod de a discuta cu tine. Oricum, prefer subiectul acesta decât să-mi vorbeşti despre taţi în spital şi mame invalide.

Ea: Tu nu crezi spusele mele, nu-i aşa?

El: Cred fiecare cuvinţel pe care mi-l spui, pentru că vreau să te cred. Trebuie să cred în ceva, chiar dacă acel ceva n-ai fi decât tu.

Ea*: Decât eu?*

El: Haide, ştii ce vreau să spun.

Ea: Vrei să spui că te tratez ca pe un fraier.

El: Nici eu nu aş fi putut pune mai bine punctul pe i.

Mulţumesc.

Ea: Cât e ceasul, te rog?

Rothermel se uită la ceas. Minte:

El: E trei şi douăzeci. Apoi, cu o mină consternată: Trebuie să bei şi al doilea pahar, I-am comandat să ţi-l prepare.

Ea: Bea-l tu. Eu nu mai am timp.

El (cu disperare): Chelner, unde-i cocteilul acela pe care ţi l-am comandat de un ceas?

Uită de invaliditatea lui şi încearcă să se ridice de pe scaun. Se împleticeşte şi se prăbuşeşte din nou pe scaun, extenuat.

— Blestemat fie piciorul ăsta! M-aş descurca mai bine cu o buturugă! îl bag în mă-sa de război blestemat! Scuză-mă, uit de mine…

Ca să-i facă plăcere, Mona soarbe o înghiţitură de cocteil, pe urmă se ridică abrupt.

— Trebuie să plec, spune, şi porneşte spre uşă.

— Aşteaptă o clipă, aşteaptă! strigă Rothermel. Stai să-ţi chem un taxi! îşi ia portofelul de pe masă şi porneşte şchiopătând după ea. În taxi, îi vârâ portofelul în mână.

— Serveşte-te! o îndeamnă. Ştii bine că am glumit adineaori.

Mona scoate cu răceală câteva bancnote apoi îi îndeasă portofelul în buzunarul lateral.

— Când o să te mai văd?

— Fără îndoială, când o să mai am nevoie de bani.

— Nu ai nevoie de nimic altceva în afară de bani?

Tăcere. Străbat împreună străzile nebuneşti din Weehawken care, conform atlasului, s-ar găsi în Lumea Nouă, dar care ar putea fi la fel de bine un neg al planetei Uranus. Există oraşe pe care nu le vizitezi niciodată decât în momente de disperare – sau la schimbările de lună, când întregul sistem endocrin o ia razna. Există oraşe care au fost proiectate cu ani în urmă de către oameni din lumea antediluviană, care se consolau cu gândul că ei nu vor locui niciodată în ele. Nimic nu lipseşte din planul acesta anacronic, cu excepţia florei şi a faunei dintr-o eră

geologică apusă, Totul e familiar şi totodată straniu, La fiecare colţ te simţi dezorientat. Fiecare stradă pare să vorbească *mic-mac.*

Rothermel, cuprins de disperare, visează la viaţa dinamică din tranşee. El rămâne un avocat, chiar dacă n-are decât un singur picior. Îi urăşte nu numai pe friţi, care i-au luat piciorul, ci, în aceeaşi măsură, şi pe compatrioţii lui. Şi, mai cu seamă, urăşte oraşul unde s-a născut. Se urăşte pe el însuşi pentru că suge ca un burete. Urăşte toţi oamenii, ca şi toate păsările, toate animalele, copacii şi lumina soarelui. Singurul lucru care i-a rămas dintr-un trecut găunos, sunt banii. Şi pe aceştia îi urăşte, în fiecare dimineaţă se trezeşte dintr-un somn abrutizant, pentru a trece la o lume de argint viu. Se ocupă cu delictele, ca şi cum acestea ar fi o marfă, ca orzul, ovăzul, grâul. De unde altă dată zburda, se zbenguia şi triluia ca o ciocârlie, acum şchioapătă şi se poticneşte, tuşind, gemând, horcăind. În dimineaţa bătăliei fatale, fusese tânăr, viril, radios. Dăduse iama, cu mitraliera lui, într-un cuib de friţi, curăţase şi doi locotenenţi din propria lui brigadă şi se pregătea să tragă în cantină. Şi, în aceeaşi seară, zăcea într-o baltă de sânge – sângele lui – şi plângea ca un copil.

Lumea oamenilor cu două picioare trecuse pe lângă el şi-l lăsase în urmă; nu va mai fi niciodată în stare să i se alăture. Degeaba urla ca o fiară înjunghiată. Degeaba se ruga. Degeaba o striga pe mama lui. Pentru el, războiul se terminase – el era una dintre relicve.

Când a revăzut Weehawken, ar fi vrut să se târască în patul mamei lui şi să moară acolo. A cerut să fie dus în camera unde se juca în copilărie. De la fereastra de sus se uita în grădină şi, copleşit de disperare, scuipa în ea. A trântit uşa în nasul vechilor prieteni şi s-a apucat de băutură. S-au scurs secole în care suveica amintirilor a navetat, înainte şi îndărăt, în războiul de ţesut al memoriei. Nu are decât un singur element de securitate – averea. Dar era ca şi cum ai spune unui orb că poate folosi un baston alb.

Şi pe urmă, într-o seară, când şedea de unul singur la

o masă dintr-o tavernă din Village, s-a apropiat de el o femeie şi i-a dat să citească o *Mezzo-tintă.* A invitat-o să ia loc. I-a oferit o cină. I-a ascultat poveştile. A uitat că are un picior de lemn, a uitat ca a existat măcar un război. A devenit conştient pe dată că o iubeşte pe femeia aceea. Nu era nevoie ca şi ea să-l iubească, era nevoie doar să existe. Dacă ea va accepta să-l întâlnească uneori, doar pentru câteva minute, viaţa şi-ar recăpăta sensul.

Astfel visează Rothermel. Uită de toate scenele dureroase care i-au maculat frumoasa imagine a femeii, Ar fi în stare să facă orice pentru ea, chiar şi acum.

Dar haideţi să-l părăsim pentru o vreme pe Rothermel. Să-l lăsăm să viseze în taxi sau pe feribotul care-l leagănă la sânul golfului Hudson. O să-l întâlnim din nou, pe ţărmurile Manhattanului.

Pe strada 42, Mona a plonjat într-un metrou ca să iasă iar la suprafaţă, după câteva minute, în Sheridan Square. Aici, cursa ei devine într-adevăr aiuritoare. Sophie, dacă ar fi fost pe urmele ei, ar fi avut dificultăţi să se ţină după Mona. Greenwich Village e o reţea de labirinturi modelate după visurile încâlcite, şerpuite, ale coloniştilor olandezi timpurii. La capătul unei străzi sinuoase, încolăcite, ai senzaţia că te întâlneşti faţă-n faţă cu tine însuţi. Pretutindeni dai peste alei, stradele, pivniţe şi mansarde, grădini pătrate, triunghiulare, curţi, totul haotic, incongruent, ameţitor: nu lipsesc decât podurile din Milwaukee. Unele case ca de păpuşi, înghesuite între imobile sordide şi fabrici morbide, dormitează într-un vacuum de timp, care se poate măsura doar în termeni deceniali. Trecutul visător, somnolent, transpiră din faţade, din numele curioase ale străzilor, din scara miniaturală aplicată de olandezi. Prezentul se impune prin gălăgia stridentă a golanilor de pe stradă, prin vuietul înăbuşit al traficului care zguduie nu numai candelabrele, ci chiar temeliile caselor. Şi atotdominator este amalgamul de rase, de limbi, de obiceiuri. Americanii care s-au înserat aici, dând din coate, rămân personaje adiacente, fie că sunt bancheri, politicieni, magistraţi, boemi sau artişti

autentici. Totul e ieftin, de prost gust, ţipător, vulgar, dubios. Minnie Douchebag e pe aceeaşi treaptă cu gardianul închisorii de după colţ. Fraternizarea, atât cât există, se produce la fundul creuzetului. Fiecare încearcă să pretindă că Village e cel mai interesant loc din oraş. E districtul cel mai bogat în personaje caracteristice; se ciocnesc între ele ca protonii şi electronii într-o lume permanent quinto-dimensională al cărei fundament e haosul.

Într-o asemenea lume, Mona se simte acasă şi absolut ea însăşi. La fiecare pas întâlneşte câte un cunoscut. Aceste întâlniri se aseamănă în bună măsură cu coliziunile dintre furnicile aflate în plină acţiune trudnică. Conversaţia e direcţionată prin antene manipulate frenetic. A avut loc cumva vreo convulsie devastatoare care interesează vital întregul muşuroi? Urcatul şi coborâtul scărilor, întâlnirile şi saluturile, strângerile de mână, frecatul nasurilor, gesticulările fantomatice, revărsările şi vărsăturile, transmisiile aeriene, îmbrăcatul şi dezbrăcatul, şoaptele, avertismentele, ameninţările, implorările, mascaradele – totul se produce în maniera insectelor şi cu o viteză pe care numai insectele o pot realiza. Chiar şi când e troienit de nămeţi, Village e în constantă mişcare şi efervescenţă. Şi totuşi nimic, nimic câtuşi de puţin important, nu se întâmplă aici. Doar mahmureală şi dureri de cap dimineaţa; atâta tot.

Uneori, într-una din casele acelea pe care le observi doar în vis, locuieşte câte o creatură palidă, timidă, care aparţine lumii lui du Maurier, Cehov sau Alain Fournier. Numele poate fi Alma, Frederika, Ursula, Malvina, un nume care se potriveşte cu cozile arămii, cu figura prerafaelită, cu ochii celtici. O creatură care arareori se urneşte din casă, şi când o face, iese doar în orele mici ale dimineţii.

Acesta e genul pentru care Mona simte o atracţie fatală. O prietenie tainică învăluie în mister relaţiile lor. Aceste escapade, cu răsuflarea tăiată, care o mână pe străzile sinuoase, s-ar putea să nu însemne decât

urmărirea unei himere. *En passant,* e posibil să-i vină ideea să-i facă o surpriză seraficei ei prietene cumpărându-i o camee de modă veche îngropată în violete, sau un scaun balansoar confecţionat în dealurile din Dakota sau o cutie de prizat tutun, din lemn parfumat de santal. Îi oferă întâi darurile, şi apoi câteva bancnote proaspăt obţinute de la sursă. A sosit cu respiraţia tăiată şi pleacă de acolo cu respiraţia tăiată, ca între două rafale de tunet. Nici Rothermel nu ar putea bănui cât de repede şi în ce scop se topesc banii lui. Tot ce ştim noi cei care o întâmpinăm la sfârşitul unei zile febrile, este că a reuşit să cumpere nişte articole de băcănie şi să dea în casă nişte mărunţiş. Asemenea copiilor, ne jucăm cu monezi de zece cenţi, de douăzeci de cenţi şi cu pence. Dolarul e o noţiune abstractă, utilizată numai în marea finanţă…

O singură dată, pe parcursul sejurului nostru în casa polonezilor, ne-am aventurat, Stanley şi cu mine, să ieşim împreună în oraş. Ne-am dus să vedem un film western, în care apăreau nişte extraordinari cai sălbatici. Stanley, amintindu-şi de vremurile când a fost înrolat la cavalerie, s-a simţit atât de aţâţat, încât a hotărât să nu se mai ducă la muncă în noaptea aceea. În tot timpul cinei a depănat povestiri şi, cu fiecare nouă povestire, devenea tot mai duios, mai sentimental, mai romantic. La un moment dat şi-a adus aminte de corespondenţa voluminoasă pe care am schimbat-o între noi în adolescenţă.

Totul începuse în ziua când l-am văzut, pe „Calea Suferinţelor Timpurii”, cocoţat pe un dric, alături de vizitiu. (După moartea unchiului său, mătuşa lui Stanley se căsătorise cu un cioclu, tot polonez. Şi Stanley îl însoţea mereu în expediţiile lui funerare.)

Eu jucam şotron în mijlocul străzii, când am văzut procesiunea apropiindu-se. Eram convins că Stanley fusese acela care-mi făcuse semne cu mâna, totuşi nu-mi venea să-mi cred ochilor. Dacă nu ar fi fost vorba de un convoi funerar, aş fi pornit-o pe lângă vehicul, ca să-l salut. Dar aşa, am rămas încremenit locului, urmărind cortegiul dispărând încetişor după colţ.

Era pentru prima oară, după şase ani, când îl revedeam pe Stanley. M-a impresionat puternic. A doua zi, m-am aşezat la masă şi i-am scris o scrisoare – la vechea adresă.

Stanley mi-a arătat acum această primă epistolă – şi toate celelalte care îi urmaseră. Mi-a fost ruşine să-i spun că eu le distrusesem pe ale lui. Dar îmi puteam încă aminti de savoarea lor, a acestor scrisori aşternute pe fâşii lungi de hârtie galbenă, cu creionul, într-o caligrafie înflorită. Caligrafia unui autocrat. Îmi aminteam de titlul pe care-l folosea invariabil: „Fermecătorul meu prieten”! Şi această titulatură se adresa unui băieţaş în pantaloni scurţi. Dacă ne referim la stil, erau scrisori de genul celor pe care Théophile Gautier le-ar fi putut scrie unui sicofant. Împănate cu citate literare. Dar pe mine mă înfierbântau.

Cum arătaseră scrisorile mele, nu m-am gândit niciodată. Aparţineau unui trecut îndepărtat, un trecut uitat. Acum, însă, le ţineam în mână, şi mâna îmi tremura în timp ce le citeam. Deci ăsta eram eu în adolescenţă? Ce păcat că nimeni nu făcuse un film cu noi! Ce figuri caraghioase eram! Nişte ţafandache, nişte fanţi de cartier infatuaţi, în miniatură, nişte mici samavolnici. Şi discutam despre lucruri grave, ca moartea şi eternitatea, reîncarnarea, metempsihoză, libertinismul, sinuciderea. Pretinzând că literatura pe care o citeam nu era nimic pe lângă cea pe care o vom scrie noi într-o bună zi. Vorbind despre viaţă ca şi cum o trăisem până-n ultima ei fibră.

Dar chiar şi în acele pretenţioase exerciţii epistolare din adolescenţă, detectam, spre uimirea mea, embrionul unei facultăţi imaginative care avea să se amplifice cu timpul. Chiar şi în acele misive buimace apăreau curmările abrupte şi iureşurile avântate care indicau prezenţa unor febrilităţi ascunse, a unor ciocniri nebănuite. Observam, impresionat, că încă din acea perioadă mă pierdeam pe mine însumi, pe mine, care habar nu aveam că posed un eu. Stanley, îmi aduceam aminte, nu se pierdea niciodată pe sine. El avea un stil al lui în care era fixat, ca strâns într-un corset. Mai ţineam minte că, în acea perioadă, îl

socoteam mult mai matur decât eram eu, şi mult mai sofisticat El avea să fie scriitorul strălucit, gândeam, iar eu nu voi fi decât un trudnic mâzgălitor. Ca polonez, Stanley se bucura de o moştenire ilustră; eu nu eram decât un american, cu o moştenire vagă şi dubioasă. Stanley scria de parcă ar fi descins de pe vapor doar cu o zi în urmă. Iar eu scriam de parcă tocmai învăţasem să folosesc limba, limba mea reală fiind, de fapt, jargonul străzii, care nici nu era măcar o limbă. Vizualizam întotdeauna, îndărătul lui Stanley, cohorte de războinici, de diplomaţi, poeţi, muzicieni. Eu, unul, nu aveam strămoşi. Trebuia să mi-i inventez.

În mod curios, orice simţământ de descendenţă, de efemeră legătură cu trecutul, pe care îl încercam vreodată, era iscat în mine de unul din trei fenomene ciudat de disparate: unu, străduţe strâmte, vechi, cu case pitice; doi, anumite tipuri de făpturi omeneşti ireale, de obicei visători sau fanatici; trei, fotografii din Tibet, îndeosebi peisaje tibetane. O clipă rămâneam descumpănit, pentru ca după aceea să mă simt acasă, în largul meu, unul cu acea lume şi cu mine însumi. Doar în asemenea momente rare ştiam sau pretindeam că mă înţeleg. Legăturile mele se manifestau, ca să spun aşa, cu omul şi nu cu oamenii. Numai când eram împins îndărăt la trunchi deveneam conştient de adevăratul meu ritm, de adevărata mea fiinţă. Individualitatea mi se exprima sub chipul unei vieţi cu rădăcini. Efervescenţa însemna cultură – pe scurt, lumea dezvoltării ciclice. În ochii mei, marile figuri erau întotdeauna identificate cu trunchiurile copacilor, nu cu crengile şi cu frunzele. Şi marile figuri îşi puteau pierde lesne identitatea: toate erau variaţiile unui singur om, acel Adam Cadmus, sau cum l-o mai fi chemând. Ereditatea mea începea de la el, nu de la strămoşii mei. Şi când mi-am dat seama de acest lucru, am devenit supraconştient; dintr-o singură mişcare, puteam face saltul îndărăt. Stanley, ca toţi şovinii, îşi trasa genealogia numai de la începuturile naţiunii poloneze, adică de la mlaştinile râului Pripet. Acolo zăcea, împotmolit în mocirlă, ca o nevăstuică.

Antenele lui se extindeau numai până la frontierele Poloniei. El nu a devenit niciodată american, în adevăratul sens. Pentru el America era doar o condiţie sau o stare de transă care-i îngăduia să transmită moştenitorilor genele sale poloneze. Orice abatere de la normă, adică de la tiparul lui polonez, se cuvenea atribuită rigorilor ajustării şi adaptării. Dacă exista ceva american în el, acel ceva nu era decât o deficienţă ce urma să se dizolve în generaţiile care vor răsări din vintrele lui.

Stanley nu divulga niciodată asemenea gânduri, dar ele persistau şi se manifestau sub forma insinuărilor. Emfaza, gravitatea cu care rostea unele cuvinte sau unele fraze, constituia întotdeauna un indiciu al simţămintelor lui reale. Era totalmente ostil lumii noi în care trăia. Se mărginea doar la efortul de a supravieţui. Se adapta la mişcare, cum s-ar spune, şi nimic mai mult. Deşi experienţa lui de viaţă era pur negativă; se vădea, în acelaşi timp, potentă. Era o problemă de încărcare a bateriilor: copiii lui aveau să stabilească legăturile necesare cu viaţa. Prin ei se vor revigora energia rasială a polonezilor, visurile lor, dorurile lor, aspiraţiile lor. Stanley se mulţumea să trăiască într-o lume intermediară.

Toate acestea fiind recunoscute, era totuşi un lux pentru mine să mă îmbăiez în efluviile spiritului polonez. Polonesia, o numeam eu. O mare interioară, ca marea Caspică, înconjurată de stepe. Deasupra apelor tulburi, stătătoare, deasupra mâlurilor înşelătoare şi a izvoarelor nevăzute, zburau uriaşe păsări migratoare, vestitori ai trecutului şi ai viitorului – ai unui trecut şi al unui viitor polonez. Tot ce încercuia această mare era duşmănos şi otrăvitor. Susţinerea ei provenea doar din limbă.

Ce înseamnă bogăţiile limbii engleze, mă întrebam eu, pe lângă prospeţimea melodioasă a acestui Babel? Când un polonez vorbeşte limba maternă, el se adresează nu numai interlocutorului său, ci compatrioţilor din lumea întreagă. Pentru urechea unui străin ca mine, care avea privilegiul să asiste la aceste performanţe sacre, vorbirile prietenilor mei polonezi păreau nişte monologuri

interminabile, adresate nenumăratelor stafii din diaspora interioară şi exterioară. Fiecare polonez se consideră tainicul păzitor al fabuloaselor tezaure ale rasei; odată cu moartea lui, va muri şi o parte misterioasă a acelor acumulări intangibile, insondabile pentru străini. Dar în limbă nimic nu se pierde: atâta timp cât mai rămâne un polonez în stare să articuleze, Polonia va trăi.

Stanley, când vorbea poloneza, era alt om. Chiar şi când vorbea cu insignifianta sa soţie, Sophie. Posibil că discuta despre lapte şi biscuiţi, dar în urechile mele limba lui suna de parcă ne-am fi găsit în Evul Cavalerilor. Nimic nu poate descrie mai bine modulaţiile, disonanţele şi distilările acestei limbi, decât cuvântul alchimie. Asemenea unui dizolvant puternic, limba polonă converteşte imaginea, conceptul, simbolul sau metafora într-un misterios lichid transparent cu iz de camfor, care, prin rezonanţele sale melodioase sugerează perpetua alternare şi perpetuul schimb de idei şi de impulsuri. Ţâşnind ca un gheizer fierbinte din craterul gurii omeneşti, muzica poloneză – pentru că nu poate fi numită limbă – *mistuie* tot ce întâlneşte în cale, ameţind creierul cu fumul înţepător, usturător al sursei sale metalice. Omul care foloseşte acest mediu nu mai e un simplu om – el şi-a însuşit puteri de vrăjitor. Cartea Demonologiei nu a putut fi scrisă decât în această limbă. A afirma că este o calitate a slavilor, înseamnă a nu spune nimic. A fi slav nu implică neapărat a fi polonez. Polonezul e unic şi intangibil; el reprezintă mişcarea primordială, personificarea impulsiei originare, şi împărăţia lui este împărăţia cumplită a osândei. Pentru el soarele s-a stins de mult. Pentru el toate orizonturile sunt obturate şi limitate. El e un desperado al rasei, care s-a autoblestemat şi s-a autoachitat. *Să reformeze lumea?* Mai curând ar seca-o până la ultima picătură din puţ.

Asemenea reflecţii prindeau întotdeauna formă când ieşeam din casă, să-mi mai dezmorţesc mădularele. La mică depărtare de locuinţa lui Stanley se aşternea o lume înrudită, din multe puncte de vedere, cu cea pe care o cunoscusem în copilărie. O lume străbătută de un canal

negru ca smoala, ale cărui ape clocite puţeau ca zece mii de hoituri de cai. Dar pretutindeni în jurul canalului se împleteau alei şerpuite, străduţe răsucite pavate cu pietre, trotuare tocite, flancate de căsuţe sărăcăcioase, de care spânzurau obloane ieşite din ţâţâni, ce creau, de la distanţă, impresia unor uriaşe litere ebraice. Mobilă schiloadă, unelte scoase din uz, un talmeş-balmeş de scule şi materiale de tot felul aruncate în stradă. *Marginea lumii societate.*

De fiecare dată când mă apropiam de graniţele acestei lumi liliputane, redeveneam un băieţaş de zece ani. Simţurile mi se ascuţeau, memoria mi se înviora, foamea mi se înteţea. Eram apt să comunic şi cu eul celui care fusesem cândva şi cu eul celui care devenisem acum. Cine era *eul* care vagabonda şi adulmeca şi explora, nu ştiam. Neîndoielnic, un eu interlocutor. Un eu corupt de o curte superioară de justiţie... În această arenă supraliminală, Stanley figura întotdeauna în chip tandru. El era camaradul invizibil căruia îi împărtăşeam asemenea gânduri larvare ce eludau vorbirea. Imigrant, orfan, părăsit – din aceste trei ingrediente era plămădit. Ne înţelegeam unul pe celălalt pentru că eram totalmente opuşi. Ce pofteam eu, îmi aducea în pliscul lui de mortăciune. Înotam ca doi peşti siamezi pe suprafaţa vâscoasă a lacului copilăriei. Nu ne cunoşteam Ocrotitorul. Ne bucuram de libertatea noastră imaginată.

Ce mă intriga în copilărie, ce mă intrigă încă până în ziua de azi, este triumful şi miracolul ieşirii din ou, a răsăririi vieţii. Există în copilărie zile de balsam când, poate din pricina lentorii cu care se scurge timpul, păşeşti afară într-o lume adormită. Nu lumea oamenilor şi nici lumea naturii nu e cea care somnolează – ci lumea neînsufleţită a pietrelor, mineralelor, obiectelor, Lumea neînsufleţită în germene... Cu privirea încetinitoare a copilăriei, urmăreşti, uluit, cum această împărăţie a vieţii latente prinde să-şi reveleze lent pulsaţiile. Devii conştient de existenţa unor raze invizibile ce emană perpetuu din cele mai îndepărtate segmente ale cosmosului şi care sunt

radiate atât de microcosm cât şi de macrocosm. „Precum în cer, aşa şi pe pământ”. Într-o clipită te desprinzi de lumea iluzorie a realităţii materiale; cu fiecare pas te plasezi tot mai mult în acel *carrefour* al radiaţiilor concentrice care constituie substanţa autentică a realităţii atotcuprinzătoare şi atotpătrunzătoare. Moartea nu mai are nicio semnificaţie. Totul e schimbare, vibraţie, creaţie şi recreaţie. Cântul lumii, înregistrat în fiecare particulă a acelei substanţe specioase numite materie, se degajă într-o armonie inefabilă, filtrată prin făptura angelică ce dormitează în cochilia creaturii fizice, numită om. Din momentul în care angelicul prevalează, fiinţa înfloreşte. În întreaga împărăţie se produce o înflorire calmă, dăinuitoare.

De ce oare îngerii, pe care îi asociem prosteşte numai cu vastele spaţii interstelare, îndrăgesc tot ce este *mignon?*

De îndată ce ajung la marginile canalului unde zace în aşteptare lumea mea miniaturală, se impune îngerul. Nu mai scrutez lumea – lumea este în mine, O văd la fel de clar cu ochii închişi ca şi cu ochii larg deschişi. Vrajă, nu vrăjitorie. Capitulare şi voluptatea care însoţeşte capitularea. Tot ce era năruit, putred, sordid, e transfigurat. Ochiul microscopic al îngerului vede părţile infinitezimale care alcătuiesc divinul tot; ochiul telescopic al îngerului nu vede nimic altceva decât totalitatea, care e desăvârşită. În siajul îngerului nu desluşeşti decât universuri – dimensiunea nu mai are nicio însemnătate.

Când omul, cu jalnicul său simţ al relativităţii, se uită prin telescop şi se minunează de imensitatea creaţiei, mărturiseşte, implicit, cum a izbutit să reducă nelimitatul la limitat. I se îngăduie optica asupra nemărginitei grandori a unei creaţii insondabile pentru el. Ce importanţă are dacă izbuteşte să plaseze o mie de universuri în focarul microscopicului său telescop? Procesul de amplificare nu face decât să-i intensifice atracţia spre miniatural. Omul se simte mai acasă în micul său univers, sau pretinde că se simte astfel, când i se

dezvăluie ce se ascunde dincolo de graniţele acestuia. Gândul că universul său s-ar putea să nu fie mai mare decât un corpuscul de sânge îl încântă, îi domoleşte spaimele disperate. Dar folosirea unui ochi artificial, care amplifică totul la proporţii monstruoase, nu-i face nicio plăcere. Cu cât e mai vastă viziunea sa fizică, cu atât e mai înspăimântat. El înţelege, deşi refuză să creadă că, folosind propriul său ochi, nu va izbuti niciodată să pătrundă, şi cu atât mai puţin să împărtăşească, misterul creaţiei. Îşi dă seama, chiar dacă vag, nedesluşit, că pentru a reintra în lumea misterioasă din care a răsărit, e nevoie de alt gen de ochi.

Numai cu ochiul angelic poate vedea omul lumea adevăratei sale substanţe.

Aceste împărăţii miniaturale în care totul e cufundat, transmutat şi transformat, apar adeseori în cărţi. O pagină din Hamsun îţi poate induce aceleaşi misterioase armonii de vrajă ca şi o plimbare pe lângă canal. O clipă, încerci acelaşi fel de vertij ca atunci când vatmanul dezertează de la manetă cu tramvaiul în plin mers. După aceea, totul e pură *volupté.* Din nou capitulare. Capitulare în faţa fascinaţiei ce face ca autorul să devină superfluu. Pe dată, ritmul tău încetineşte. Zăboveşti în faţa structurilor verbale care palpită ca nişte case vii. Ştii că cineva pe care nu l-ai mai întâlnit niciodată şi pe care nu-l vei mai întâlni niciodată se va ivi şi te va lua în stăpânire. S-ar putea să fie un personaj la fel de inofensiv ca Sophie. S-ar putea să fie o simplă himeră care va domina întregul pasaj. Nu cineva care să guverneze fluidul cosmic în care sunt acum îmbăiate evenimentele şi situaţiile. Dialogul poate deveni pur nonsens, cu implicaţii astrale. Autorul a dat clar a înţelege că e absent. Cititorul se găseşte faţă-n faţă cu o performanţă angelică. El va trăi, iar şi iar, această scenă, acest moment prelungit, cu un ascuţit simţ al realităţii care frizează halucinaţia. Doar o străduţă – poate că nu o stradă adevărată. Grădini micuţe, apărate de copertine. Expuse permanent luminii soarelui. Şi o muzică a amintirilor, îmbinată cu zumzetul gâzelor şi foşnetul

frunzelor. Bucurie, bucurie, bucurie.

Prezenţa intimă a florilor, a păsărilor, a pietrelor care conservă amintirea unor zile magice asemănătoare.

Mă gândesc la Hamsun pentru că Stanley este cel cu care am împărtăşit atât de des aceste experienţe extraordinare. Viaţa noastră grotescă din copilărie, viaţa de stradă, ne-a pregătit pentru aceste întâlniri misterioase. Într-un fel necunoscut nouă, am trecut prin faza de iniţiere. Eram, fără să ştim, adepţi ai acelui tradiţional curent subteran care, la intervale potrivite, vomita la suprafaţă pe acei scriitori ce vor fi numiţi mai târziu romantici, mistici, vizionari sau satanici. Pentru cei ca noi – pe atunci simple fiinţe embrionice – au fost scrise anumite pasaje „exotice”. Noi suntem cei care menţinem vii aceste cărţi ameninţate constant să cadă în uitare. Noi pândim, ca nişte fiare de pradă, acele momente din realitate care nu numai că vor reflecta, dar vor confirma şi corobora asemenea extravaganţe literare. Tot străduindu-ne în zadar să potrivim lumea noastră în cea existentă, creştem răsuciţi ca nişte tirbuşoane, aplecaţi într-o rână, încovoiaţi, cu ochi crucişi şi vorbă bâlbâită. În noi îngerul doarme uşor, gata, la cea mai mică vibraţie, să preia comanda. Numai veghea solitară ne poate reface. Numai când suntem brutal separaţi putem comunica într-adevăr unul cu celălalt.

Adeseori comunicăm în vis… eu mă aflu pe o stradă familiară şi caut o anume casă. Din clipa în care am păşit pe această stradă inima a început să-mi bată nebuneşte. Deşi nu am văzut niciodată acea stradă. Îmi este mai familiară, mai intimă, mai importantă decât orice altă stradă cunoscută. Este strada pe care mă întorc la trecut. Fiecare casă, fiecare poartă, fiecare gard, fiecare peluză, fiecare piatră, fiecare par, rămurică sau frunză îmi vorbeşte grăitor. Simţul recunoaşterii, alcătuit din miriade de straturi de amintiri, e atât de puternic încât mă simt aproape dizolvat.

Strada nu are nici început, nici sfârşit; e un segment detaşat care pluteşte într-o aură difuză, un segment

complet în sine. O porţiune vibrantă a totului infinit. Deşi pe această stradă nu se desfăşoară nicio activitate, nu e goală sau pustie. De fapt, e cea mai vie stradă pe care o cunosc. Pulsează de amintiri ca o pădurice tainică în care mişună roiuri şi furnicare de vietăţi invizibile. Nu pot spune că merg pe această stradă şi nici că *lunec* pe ea. Strada mă conţine. Sunt devorat de ea. Poate că numai în lumea insectelor există senzaţii care să se asemuiască cu această chinuitoare formă de fericire. A mânca e o plăcere, dar a te lăsa mâncat e o desfătare ce nu poate fi descrisă. Constituie, poate, un nou fel, mai extravagant, de uniune cu lumea exterioară. Un soi de comuniune răsturnată.

Sfârşitul acestui ritual e întotdeauna acelaşi. Brusc, devin conştient că Stanley mă aşteaptă. Nu la capătul străzii, întrucât nu există niciun capăt… stă la acea margine ceţoasă unde lumina se contopeşte cu substanţa. Chemarea lui e întotdeauna scurtă şi bruscă: „Vino, să plecăm!”. Pe dată îmi potrivesc pasul cu al lui. *Înaintare în marş!* Strada îndrăgită se roteşte încet, ca o masă turnantă acţionată de un operator invizibil şi, când ajungem la colţ, se uneşte ferm şi inexorabil cu străzile care o intersectează şi care formează tiparul cartierului copilăriei noastre. De aici încolo e o explorare a trecutului, însă a unui trecut diferit de cel de pe strada memorială. Acest trecut e activ, încărcat de amintiri, dar amintiri superficiale, care nu pătrund dincolo de epidermă. Celălalt trecut, cel atât de profund, de fluid, de scânteietor, nu marca nicio separaţie între el, prezent şi viitor. Era atemporal şi, dacă vorbesc despre el ca despre un trecut, o fac doar pentru a sugera o întoarcere care nu e de fapt o întoarcere, ci o restaurare. Peştele care înoată îndărăt, la sursa propriei sale fiinţe.

Când începe muzica inaudibilă, ştii cu certitudine că trecutul e viu.

Rolul lui Stanley în cea de a doua parte a visului este acela de a reaprinde flacăra. Mă voi despărţi de el după ce va face să vibreze toate filamentele memoriei. Această funcţiune pe care o îndeplineşte cu o dibăcie instinctivă,

poate fi asemuită cu oscilaţiile tremurătoare ale acului unui compas. Mă ţine locului pe cărare, o cărare întortocheată, zigzagată, dar impregnată de amintiri. Zburăm din floare în floare ca albinele. După ce am absorbit tot nectarul, ne întoarcem la fagure. La intrare, mă despart de el şi plonjez în chiar miezul transformării. În urechi îmi răsună freamătul oceanului. Toate amintirile sunt înăbuşite.

Mă afund în cochilia labirintică, sigur şi viu ca o particulă de energie purtată de valuri în marea stelară a luminii. Acesta este somnul adânc care reface sufletul. Când mă trezesc sunt nou-născut. Ziua se desfăşoară în faţa mea ca o câmpie de catifea. Nu-mi mai amintesc nimic. Sunt o monedă proaspăt emisă gata să cad în palma primului venit.

Într-o asemenea zi mi se întâmplă genul acela de întâlniri menite să-mi schimbe tot cursul vieţii. Străinul care vine spre mine mă salută ca un prieten vechi. E nevoie doar de câteva cuvinte, după care limbajul intim stenografie al vechilor frăţii înlocuieşte jargonul curent. Comunicarea e criptică şi serafică, realizată cu uşurinţa şi rapiditatea surdo-muţilor din naştere. Pentru mine nu are decât un singur scop – să mă ducă la o reorientare. Schimbarea cursului vieţii mele, aşa cum am mai spus, înseamnă pur şi simplu *corectarea poziţiei mele siderale.* Străinul, proaspăt picat din cealaltă lume, mă avertizează. Potrivit deprinderilor mele, tai o scurtătură prin tărâmul bine delimitat al destinului. Şi, în timp ce strada din vis se roteşte încetişor, revenind la vechea-i poziţie, tot aşa mă răsucesc şi eu către alinierea vitală. Panorama spre care mă îndrept e maiestuoasă şi înspăimântătoare. O privelişte cu adevărat tibetană îmi face semn să înaintez. Nu ştiu dacă e o creaţie a ochiului lăuntric sau o distorsionare a realităţii exterioare care se acordează la profunda reorientare prin care am trecut. Ştiu doar că sunt mai singur ca oricând. Tot ce se întâmplă acum are o calitate de şoc şi de descoperire. Nu, *nu sunt singur. Mă găsesc în mijlocul altor solitari.* Şi fiecare dintre noi vorbeşte propria

sa limbă unică! E ca o adunare a unor zei îndepărtaţi, fiecare dintre ei înfăşurat în aura propriei sale lumi incomprehensibile. E prima zi a săptămânii în noul ciclu al conştiinţei. Un ciclu – e nevoie oare s-o mai spun? – care poate dura o săptămână sau o viaţă întreagă. *En avânt, je me dis. Allons-y! Nous sommes la.*

8

Maxie Schnadig a fost cel care m-a prezentat, cu câţiva ani în urmă, lui Karen Lundgren. Ce anume i-o fi apropiat pe cei doi, nu pot să-mi imaginez. Nu aveau nimic în comun, dar absolut nimic.

Karen Lundgren era un suedez care studiase la Oxford, unde stârnise oarecare vâlvă datorită isprăvilor sale atletice şi talentului pentru învăţătură. Era un gigant cu păr blond, creţ, vorba domoală şi de o politeţe excesivă. Deţinea instinctele îmbinate ale furnicii, albinei şi castorului. Integru, sistematic, tenace ca un buldog, orice întreprindea era împlinit până la limita extremă. Când juca era la fel de asiduu ca şi atunci când lucra. Oricum, pasiunea lui era munca. Putea lucra stând în picioare, şezând pe scaun sau culcat în pat. Şi, asemenea tuturor truditorilor zeloşi, în străfundurile lui era leneş ca o mâţă. De câte ori se pornea să facă ceva, mai întâi pândea şi ticluia felurite căi şi metode menite să-l scutească de cel mai mic efort. Inutil să spun că aceste scurtături pe care le inventa îi solicitau mult timp şi o serioasă elaborare. Dar îi plăcea să asude şi să depună efort pentru a născoci mijloace de înlăturare a efortului. Oricât de simplu ar fi fost un proiect, Karen reuşea să-l complice. I-am gustat din plin excentricităţile cât timp am lucrat ca ucenic al lui într-un birou de cercetări antropologice, cu ani în urmă. Printre altele, m-a iniţiat în complexităţile absurde ale unui sistem zecimal de clasificare, faţă de care sistemul nostru Dewey pare o joacă de copil. Cu sistemul lui Karen puteai clasifica tot ce există sub soare, de la o pereche de şosete albe până la hemoroizi.

Eficienţa era numele lui. Karen nu era decât un dispozitiv ambulant de economisire a efortului. Aşa cum am spus, trecuseră câţiva ani de când nu-l mai văzusem pe Karen. Eu îl considerasem întotdeauna un aiurit şi nu aveam pic de respect nici pentru preamărita lui inteligenţă, nici pentru performanţele lui atletice. Anost şi laborios, astea erau caracteristicile lui de bază. Totuşi, din când în când, îşi îngăduia câte un hohot de râs din toată inima. Dar râdea cu prea mare poftă şi, mereu, la momentul nepotrivit şi dintr-un motiv nepotrivit. Îşi cultiva această abilitate de a râde, aşa cum, pe vremuri, îşi cultivase muşchii, Avea mania de a fi întotdeauna totul pentru toţi. Mania, dar nu şi flerul. Vă trasez acest portret sumar al lui Karen pentru că s-a întâmplat să lucrez din nou cu el sau, mai bine zis, să lucrez *pentru* el. Ca şi Mona, de altfel. Locuim cu toţii împreună pe plajă la Far Rockaway, într-o baracă pe care şi-a construit-o singur. Ca să fiu mai precis, casa încă nu e terminată. Fapt căruia i se datorează prezenţa noastră aici. Lucrăm fără plată, pentru Karen şi soţia lui, mulţumindu-ne doar cu casă-masă. Mai este încă mult de făcut. Chiar prea mult. Munca începe din momentul în care deschid ochii şi sfârşeşte când mă prăbuşesc de oboseală.

Dar să mă întorc la început… Când l-am întâlnit pe Karen pe stradă, a fost ca un fel de mană cerească pentru mine. Ne aflam, şi eu şi Mona, cu buzunarele literalmente goale. Într-o seară, când se pregătea să plece la muncă, Stanley ne-a declarat pur şi simplu că s-a săturat de noi până peste cap. Ne-a cerut să ne strângem catrafusele şi să plecăm pe dată. O să ne ajute el la împachetat şi o să ne conducă până la metrou. Fără niciun alt cuvânt. Desigur, mă aşteptasem să se întâmple aşa. Nu eram câtuşi de puţin supărat pe el. Dimpotrivă, aş putea spune că eram amuzat.

La intrarea în staţie, ne-a înmânat valizele, mi-a pus o monedă în palmă pentru biletele de metrou şi, fără o strângere de mână, s-a răsucit pe călcâie şi dus a fost. Nici măcar un la revedere. Noi doi am intrat, firește, în metrou,

neştiind ce altceva am fi putut face, şi ne-am început călătoria. Am parcurs de vreo două sau trei ori întreg traseul metroului, dus şi întors, încercând să hotărâm care va fi pasul următor. În cele din urmă, am coborât la Sheridan Square. Abia făcusem câţiva paşi când, spre mirarea mea, l-am văzut pe Karen Lundgren apropiindu-se de noi. Părea neobişnuit de bucuros să mă revadă. Ce mai făceam? Luasem cina? Şi aşa mai departe.

L-am însoţit la apartamentul lui din oraş, după cum îl numea el şi, în timp ce soţia lui pregătea masa, noi ne-am despovărat de bagaje. Karen a fost şi mai încântat când a aflat de peripeţiile noastre.

— Am exact ce-ţi trebuie, Henry, mi-a spus cu veselia lui nesimţitoare. Şi, pe dată, a început să explice natura muncii lui, care, în urechile mele, suna ca o matematică superioară, în timp ce ne îndopam cu sandvişuri cu caviar şi cu cocteiluri. Îşi începuse expunerea, cu convingerea că o să-i accept proiectul. Dar, pentru a mă face interesant am pretins că va trebui să mă mai gândesc întrucât mai aveam şi alte perspective. Ceea ce, desigur, n-a făcut decât să-l stimuleze.

— Rămâneţi la noi în noaptea asta, ne-a rugat, şi mâine dimineaţă spune-mi ce-ai hotărât. Îmi explicase că, în afară de misiunea de secretar particular al lui şi de copist, va mai trebui să-i dau o mână de ajutor la construirea casei. L-am avertizat, cu toată sinceritatea, că nu eram bun la munca manuală, dar a găsit că acest lucru e lipsit de importanţă. Va fi amuzant ca, după ce am lucrat cu creierul, să ne dedicăm câteva ceasuri unor munci mai puţin elevate. El vedea în aceasta o recreaţie. Şi apoi, vom avea la dispoziţie plaja; vom înota, vom juca mingea, vom face poate şi puţin canotaj. Mi-a menţionat, în treacăt, biblioteca, colecţia lui de discuri, tablele de şah, de parcă voia să-mi dea a înţelege că ne vom bucura de luxul unui club de prima mână.

Dimineaţa, i-am comunicat, bineînţeles, că accept. Mona era entuziasmată. Nu numai că nu avea nicio obiecţie, dar era chiar nerăbdătoare s-o ajute pe soţia lui

Karen la muncile de bucătărie.

— O.K. am spus. Nu strică să încercăm. Am plecat cu trenul la Far Rockaway. Tot timpul drumului, Karen a vorbit fără oprire despre activitatea lui. Am înţeles că scria o carte despre statistică. Din câte afirma el, cartea constituia o contribuţie unică la subiectul în speţă. Datele documentare pe care le acumulase atingeau o cifră uriaşă, atât de uriaşă, încât mă simţeam speriat chiar înainte de a fi mişcat vreun deget. Conform obiceiului său, se echipase cu tot felul de aparate şi dispozitive pe care, mă asigura, le voi deprinde cât se poate de repede. Unul dintre acestea era dictafonul. Mi-a explicat că i se părea preferabil să dicteze unei maşini impersonale decât unui secretar. A adăugat că vor fi, desigur, prilejuri în care va simţi nevoia să-mi dicteze direct, în care caz voi prelua dictarea pe maşina de scris.

— Nu-i nevoie să-ţi faci probleme cu ortografia, m-a liniştit. Mărturisesc că m-am simţit indispus când am auzit de dictafon. Dar, oricum, nu am ripostat; am zâmbit şi l-am lăsat să lunece în voie de la un subiect la altul.

A omis, însă să ne vorbească despre ţânţari. În baracă exista o cămăruţă, mare doar cât să adăpostească un pat scârţâitor, şi aceasta nea fost oferită ca locuinţă. În clipa în care am văzut plasa agăţată de pat, am ştiut la ce trebuia să ne aşteptăm. Şi s-a declanşat chiar din prima noapte. Niciunul dintre noi nu a putut închide un ochi. Karen a încercat să privească lucrurile cu umor şi ne-a îndemnat să mai tândălim pe plajă o zi sau două, până când o să ne adaptăm. „Drăguţ din partea lui”, mi-am spus. Un gentleman educat la Oxford, ce mai! Dar nici în cea de a doua noapte nu am putut dormi, deşi ne-am protejat cu plasa de ţânţari şi cu toate că ne-am uns pe tot corpul. În cea de a treia noapte am ars în cameră beţişoare parfumate chinezeşti şi tămâie. Am reuşit să aţipim abia către zori, complet epuizaţi şi cu nervii ferfeniţă. De îndată ce a răsărit soarele, ne-am aruncat în valuri.

Abia în acea dimineaţă, după micul dejun, Karen a strecurat o aluzie că ar trebui să ne punem pe treabă.

Soţia lui a luat-o pe Mona deoparte, ca să-i indice îndatoririle *ei.* Lui Karen i-a luat aproape întreaga dimineaţă ca să-mi explice mecanismul feluritelor aparate pe care le socotea indispensabile în munca lui. Avea un adevărat munte de discuri, ale căror titluri şi indicaţii urma să le transcriu la maşină. Cât despre scheme şi diagrame, teuri, compase şi triunghiuri, rigle logaritmice, sisteme de clasificare şi alte o mie şi una de detalii cu care urma să mă familiarizez, acestea mai puteau aştepta câteva zile. Deocamdată, trebuia să pun în ordine mormanul de discuri şi, după aceea, dacă va mai fi destulă lumină, să-l ajut la construirea acoperişului.

N-am să uit în viaţa mea acea primă zi când m-am confruntat cu blestematul de dictafon. Credeam că o să-mi pierd minţile. Aveam senzaţia că operez simultan o maşină de cusut, un contor de electricitate şi un fonograf. Trebuia să folosesc concomitent mâinile, picioarele, urechile şi ochii. Dacă aş fi fost ceva mai dibaci, aş fi putut să şi mătur camera în acelaşi timp. Desigur, primele zece pagini au constituit un nonsens absolut. Nu numai că notam aiurea, dar îmi scăpau fraze întregi şi alte fraze începeau de la jumătate sau chiar de la sfârşit. Îmi pare rău că nu am păstrat o copie după cele scrise în acea primă zi – ar fi fost ceva demn de pus alături de nonsensurile deliberate ale lui Gertrude Stein. Chiar dacă le-aş fi transcris corect, cuvintele tot nu ar fi avut niciun sens pentru mine. Întreaga terminologie, ca să nu mai vorbesc de stilul lui îmbâcsit, lemnos, mi-erau total străine. Aş fi putut la fel de bine să transcriu numere din cartea de telefon.

Karen, în chip de om deprins să dreseze animale, adică un om de o infinită răbdare şi perseverenţă, pretindea că nu m-am descurcat prea rău. Ba chiar a încercat să glumească, citind câteva dintre frazele fantasmagorice, transcrise de mine.

— O să-ţi ia ceva timp, dar ai să-i dai de capăt, m-a consolat. Şi apoi, ca să mai adauge puţin sos: Henry, mi-e ruşine că-ţi cer să faci o asemenea muncă. Nici nu ştii cât de mult îţi apreciez ajutorul. Nu ştiu ce m-aş fi făcut fără

tine.

Mi-ar fi vorbit la fel şi dacă mi-ar fi dat lecţii de jiu-jitsu, artă în care, probabil, era maestru. Îl puteam vizualiza înşfăcându-mă şi ridicându-mă în aer, învârtindu-mă pe sus, şi apoi declarându-mi: „Îmi pare rău, băiete, dar în câteva zile ai să prinzi şpilul. N-am avut încotro. Te doare rău?”

Lucrul pe care-l doream cu înfocare era o băutură zdravănă. Dar Karen bea foarte rar. Când voia să se relaxeze, îşi folosea energia într-un alt gen de muncă. Munca era pasiunea lui. Muncea şi în timp ce dormea. Vorbesc serios. Când se culca, îşi propunea o problemă pe care subconştientul lui trebuia s-o rezolve pe parcursul nopţii. Maximum ce puteam stoarce de la el era o coca-cola. Dar nici de asta nu mă puteam bucura în tihnă pentru că, în timp ce o sorbeam lent, ei îmi explica problemele zilei de mâine. Ce mă sâcâia cel mai rău era felul lui de a-mi explica. Karen făcea parte dintre acei idioţi care cred că diagramele te ajută să înţelegi mai uşor unele lucruri. Or pentru mine, orice hartă sau diagramă nu înseamnă decât un plus de confuzie. Ca să pricep cele mai simple diagrame, ar fi trebuit să stau cu capul în jos şi picioarele în sus. Am încercat să-i lămuresc acest fapt, dar el stăruia că am fost prost educat şi că, dacă aş avea doar ceva mai multă răbdare, aş învăţa curând să descifrez hărţi şi diagrame, cu mare uşurinţă şi chiar cu plăcere.

— E ca şi matematica, mă încuraja.

— Dar eu detest matematica, am protestat.

— Nu se cade să spui aşa ceva, Henry. Cum poţi detesta ceva atât de util? Matematica nu-i decât un instrument care ne slujeşte.

Şi la acest punct, se extindea *ad nauseam,* înfăţişându-mi minunile şi binefacerile unei ştiinţe care nu mă interesa absolut deloc. Dar eram, întotdeauna, un bun ascultător. Şi apoi descoperisem, chiar din primele câteva zile, că metoda cea mai bună de a reduce timpul de lucru era aceea de a-l atrage în asemenea discuţii fără de sfârşit. Faptul că îl ascultam cu atâta bunăvoinţă îl făcea să creadă

că mă lăsam sedus. Din când în când îi aruncam câte o întrebare, doar pentru a amâna cu câteva minute inevitabila întoarcere la piatra de moară. Fireşte, nimic din ce-mi spunea despre matematică nu avea vreun efect asupra mea. Îmi intra pe o ureche şi îmi ieşea pe cealaltă.

— Vezi tu, îmi spunea cu acea gravitate a proştilor; nu-i chiar atât de complicat cum îţi imaginezi. Aş putea scoate un matematician din tine în doi timp şi trei mişcări.

Între timp, Mona îşi primea porţia ei de instrucţiune la bucătărie. Cât e ziua de lungă auzeam farfuriile clincănind şi tacâmurile zăngănind. Mă întrebam, ce dracu' tot fac cele două acolo. S-ar fi zis că au pornit la curăţenia de primăvară. Când ne-am dus la culcare, am aflat că Lotta, soţia lui Karen, lăsase de o săptămână să se adune vasele nespălate. Se pare că nu o prea atrăgeau activităţile gospodăreşti. Era artistă. Şi Karen nu se plângea niciodată. O voia artistă bineînţeles după ce-şi îndeplinea îndatoririle casnice şi după ce-l ajuta pe el în fel şi chip. El nu punea niciodată piciorul în bucătărie. Şi nici nu observa vreodată în ce hal erau farfuriile şi tacâmurile, după cum nu observa nici ce mâncare i se punea în farfurie. Mânca fără să guste actul în sine, doar pentru a-şi aproviziona motorul şi, după ce termina, dădea farfuria la o parte şi începea să traseze fel de fel de scheme pe faţa de masă sau, dacă nu era faţă de masă, pe scândura goală. Făcea totul pe îndelete, cu adâncă deliberare, ceea ce mă scotea din sărite.

Şi oriunde lucra, lăsa în urmă munţi de murdărie şi dezordine şi mormane de fleacuri lipsite de utilitate. Dacă avea nevoie să ia un obiect trebuia mai întâi să înlăture din cale o puzderie de obstacole. Şi dacă cuţitul pe care-l lua era folosit, îl ştergea, încet, în faţa de masă sau în batistă. Întotdeauna fără zarvă sau agitaţie. Întotdeauna împingându-se bolovănos înainte, presând cu greutate, ca un gheţar în înaintarea lui inexorabilă. Uneori, ardeau trei ţigări o dată în scrumiera de lângă cotul lui. Nu-şi întrerupea nicio clipă fumatul, nici măcar în pat. Mucurile se adunau grămadă, ca căcăreaza de oaie. Şi soţia lui era o

fumătoare inveterată, o fumătoare în lanţ.

Ţigările constituiau singurul lucru care se găsea din belşug în casa lor. *Mâncarea* însă, asta era altă problemă. Mâncarea era drămuită parcimonios şi total neapetisantă. Desigur, Mona se oferise să o scutească pe Lotta de sarcina gătitului, dar aceasta din urmă nici nu voise să audă. Curând am descoperit motivul. Era zgârcită. Se temea că Mona o să prepare mâncăruri suculente, abundente. Şi, din acest punct de vedere, avea perfectă dreptate. Gândul care ne obseda pe noi era ca Mona să preia comanda în bucătărie şi să pregătească o dată un festin. Ne rugam ca cei doi să plece pentru câteva zile şi să ne lase să ne gospodărim singuri. Atunci am fi gustat şi noi o masă ca lumea.

— Mi-e poftă de o friptură gustoasă de vacă, spunea Mona.

— Mie dă-mi pui – sau friptură de raţă.

— Aş vrea şi nişte cartofi alături.

— Şi eu, iubito, dar muiaţi într-un sos gros.

Era a o partidă de badminton. Ne azvârleam unul altuia mâncărurile fantomă ca doi păuni hămesiţi. Dumnezeule, ne săturasem să tot vedem cutii de sardele, cutii cu felii de ananas, pungi cu fulgi de cartofi. Cei doi ronţăiau toată ziua ca şoarecii. Nicio picătură de vin, niciun strop de whisky. Nimic decât coca-cola şi băuturi de plante.

Nu pot să afirm despre Karen că ar fi fost avar. Nu, era doar insensibil, neatent. Când l-am informat, într-o zi, că nu primeam suficientă mâncare, a părut îngrozit.

— Ce v-ar plăcea? a întrebat. Pe dată şi-a lăsat munca baltă, a împrumutat o maşină de la un vecin şi ne-am trambalat în oraş unde am colidant din magazin în magazin, comandând provizii. Era o reacţie tipică pentru el. Cădea întotdeauna dintr-o extremă în alta. Şi apelând la extreme, cred că urmărea, în mod inconştient, să te dezguste de tine însuţi. „Mâncare? Asta-i tot ce vreţi?” părea să spună. „E lucrul cel mai simplu. O să cumpărăm tone de mâncare, destul cât să saturăm o herghelie”. În

zelul lui exagerat de a-ţi face pe plac existau şi alte implicaţii: „Mâncare? Asta-i o nimica toată. Desigur că o să vă dăm mâncare. Eu credeam că aveţi preocupări mai adânci”.

De bună seamă, soţia lui a fost disperată când a văzut muntele de provizii pe care le-am adus cu noi. I-am cerut lui Karen să nu-i pomenească despre flămânzeala noastră. Drept care a pretins că face provizii pentru o eventuală perioadă de lipsuri.

— Cămara se cam golise, i-a subliniat el.

Dar când i-a adăugat că Mona ar dori să prepare cina în acea seară, Lotta a făcut o mutră lungă de un cot. O clipă, chipul ei a oglindit expresia speriată a zgârciobului care-şi vede agoniselile ameninţate. Din nou a intervenit Karen: – Credeam, iubito, că o să te bucuri să mai laşi pe altcineva să gătească în locul tău. Se pare că Mona e o bucătăreasă excelentă. În seara asta o să mâncăm *filet mignon* ce părere ai?

Lotta a fost nevoită să se prefacă a fi bucuroasă.

Cina s-a transformat într-un eveniment. Pe lângă fileuri, în afară de ceapă prăjită şi cartofi piure, am mai avut boabe de porumb şi de fasole, sfeclă, varză de Bruxelles, salată de ţelină, măsline umplute şi ridichi. Totul stropit cu vin alb şi vin roşu, cel mai bun pe care l-am putut obţine. La desert, trei feluri de brânzeturi, urmate de căpşuni cu multă frişca. Şi, o dată, am putut bea şi noi o cafea delicioasă, preparată de mine. Cafea aromată, tare, cu o urmă de cicoare în ea. Nu lipsea decât un liqueur bun la masă şi o havană.

Lui Karen i-a plăcut cina la nebunie. Era cu totul alt om. Glumea, povestea istorioare, se tăvălea de râs, şi nu s-a referit, nici măcar o dată, la munca lui. Spre sfârşitul mesei, a încercat chiar să cânte.

— N-a fost rău, ce zici? am întrebat eu.

— Henry, trebuie să facem mai des lucrul ăsta, mi-a răspuns.

S-a uitat la Lotta, ca să-i ceară aprobarea. În chip de replică, ea i-a oferit un zâmbet subţire, lipsit de veselie,

care i-a fracturat seriozitatea feţei. Era limpede că se străduia cu disperare să calculeze costul acelei orgii.

Deodată, Karen şi-a împins scaunul în spate şi s-a ridicat de la masă. Credeam că vrea să-şi aducă planurile şi diagramele. Dar s-a dus în camera alăturată şi s-a întors, după o clipă, cu un volum în mână, Mi l-a fluturat sub ochi.

— L-ai citit, Henry?

— Nu, am răspuns după ce m-am uitat la titlu. Nici n-am auzit de el.

Karen i-a pasat soţiei lui volumul şi a rugat-o să ne citească un fragment. Mă aşteptam la ceva respingător şi, instinctiv, mi-am mai turnat un pahar de vin.

Lotta întorcea solemn paginile, căutând unul din pasajele ei favorite.

— Citeşte de oriunde, a îndemnat-o Karen. E bună oriunde o deschizi.

Lotta s-a oprit din răsfoit şi şi-a înălţat privirea. Expresia i s-a schimbat subit. Pentru prima dată i-am văzut chipul iluminat. Până şi glasul i se schimbase. Devenise o *dizeuze.*

— Capitolul trei, ne-a anunţat ea, din *Urciorul de aur* de James Stephens.

— Şi ce carte minunată! a întrerupt-o Karen cu voioşie.

Acum o să auziţi şi voi ceva straşnic, a adăugat, împingându-şi scaunul în spate şi cocoţându-şi picioarele enorme pe braţul fotoliului de alături.

Lotta a început:

— E un dialog între Filosof şi un fermier numit Meehawl MacMurrachu. Cei doi tocmai s-au întâlnit şi s-au salutat.

S-a lansat în lectură.

— Unde-i celălalt? a întrebat (fermierul).

— A! a exclamat Filosoful.

— S-ar putea să fie pe afară?

— S-ar putea, într-adevăr, a răspuns Filosoful cu gravitate.

— Mă rog, nu are importanţă, a adăugat musafirul,

pentru că dumneavoastră sunteţi tobă de învăţătură. Motivul pentru care am venit azi este să vă cer respectabilul dumneavoastră sfat în legătură cu scândura de spălat rufe a soţiei mele. O avea doar de vreo doi ani şi ultima oară a folosit-o când mi-a spălat cămaşa mea de duminică şi bluza ei neagră cu picăţele roşii – o ştiţi?

— Nu, a răspuns Filosoful.

— Mă rog, oricum, scândura a dispărut şi soţia mea spune că a fost luată sau de zâne sau de Bessie Hannigan – o ştiţi pe Bessie Hannigan? Are perciuni ca un ţap şi un picior schilod.

— Nu o cunosc, a răspuns Filosoful.

— N-are importanţă, a continuat Meehawl MacMurrachu. Nu ea a luat-o, pentru că ieri nevastă-mea a chemat-o şi a ţinut-o două ceasuri de vorbă, timp în care eu am *scotocit* prin toată cocioaba ei şi nici urmă de scândură de spălat.

— Nu putea fi acolo, a spus Filosoful.

— Atunci poate că înălţimea Voastră ne-ar putea spune unde e?

— Poate că da, a răspuns Filosoful. Mă asculţi?

— Vă ascult, a declarat Meehawl MacMurrachu.

Filosoful şi-a tras scaunul mai aproape de vizitator, până ce genunchii li s-au atins. Şi-a aşezat ambele mâini pe genunchii lui Meehawl MacMurrachu.

— Spălatul e un obicei oribil, a început ei. Suntem spălaţi şi când venim pe lume şi când plecăm de pe lume; primul spălat nu ne face nicio plăcere, iar cel de pe urmă nu ne aduce niciun folos.

— Adevărat aţi grăit, domnule, a spus Meehawl MacMurrachu.

— Mulţi oameni socotesc ca toate spălăturile şi frecăturile, în afară de primul şi de ultimul, se datorează doar obiceiului. Dar obiceiul înseamnă continuitatea acţiunii; e un lucru detestabil, de care nu poţi scăpa decât cu mari dificultăţi. O zicală din bătrâni se perpetuează, pe când un înscris nu, iar nebuniile strămoşilor noştri se vede că sunt mai importante pentru noi decât bunăstarea

strănepoţilor.

La acest punct, Karen şi-a întrerupt soţia din lectură, pentru a ne întreba dacă ne place pasajul.

— Da, am răspuns eu, las-o să continue.

— Continuă! a îndemnat-o Karen, înfigându-se mai zdravăn în scaun.

Lotta a citit mai departe. Avea un glas admirabil şi imita foarte bine intonaţiile irlandeze. Dialogul devenea din ce în ce mai amuzant. Karen a pornit să chicotească şi apoi să râdă ca o hienă. I se scurgeau lacrimile pe obraji.

— Karen, fii atent, l-a prevenit Lotta, lăsând cartea din mână. O să te apuce iar sughiţul.

— Nu-mi pasă, a ripostat el. Merită să sughiţ.

— Dar ţii minte, ultima oară a trebuit să chemăm doctorul.

— Chiar şi aşa. Vreau să ascult sfârşitul.

Şi a izbucnit din nou în hohote de râs. Era înspăimântător să-l auzi râzând. Nu mai avea niciun control. Mă întrebam dacă şi de plâns plânge tot atât de tumultuos. Era ceva menit să te scoată din minţi.

Lotta l-a aşteptat să se potolească, apoi a reluat lectura:

— Domnule, aţi auzit de peştele pe care Paudeen MacLaughlin l-a prins în coiful poliţistului?

— Nu am auzit, a răspuns Filosoful. Prima persoană care s-a spălat a fost probabil un om care vâna o notorietate ieftină. Orice nătâng poate să se spele, dar orice înţelept ştie că e o trudă inutilă, pentru că în foarte scurt timp natura o să-l readucă la starea lui de murdărie firească şi sănătoasă. De aceea nu trebuie să ne străduim să fim curaţi, ci doar să atingem o stare de murdărie unică şi sublimă, şi poate că straturile de murdărie acumulată vor ajunge, printr-o uzuală compulsie geologică, să se încorporeze în epiderma umană şi, în felul acesta, să facă îmbrăcămintea inutilă.

— Dar în legătură cu scândura de spălat, a replicat Meehawl, voiam să vă spun…

— Nu are nicio importanţă, i-a tăiat vorba Filosoful. E

acolo unde trebuie să fie, şi eu…

Aici Lotta a fost nevoită să închidă cartea. Karen râdea, dacă râs poate fi numit, cu o violenţă atât de necontrolată, încât ochii îi ieşiseră din cap. Eram sigur că o să facă o criză.

— Iubitule, iubitule, i s-a adresat Lotta cu o voce îngrijorată şi cu un devotament de care nu aş fi crezut-o în stare. Te rog, iubitule, linişteşte-te!

Karen continua să fie scuturat de spasme care acum semănau mai mult a sughiţuri. M-am ridicat şi i-am tras câţiva pumni în spate. Pe loc, comoţia s-a potolit. Mi-a aruncat o privire recunoscătoare. Pe urmă a tuşit, a horcăit, şi-a suflat nasul cu zgomot şi şi-a şters lacrimile cu mâneca hainei.

— Henry, data viitoare să foloseşti o crosă sau un ciocan, a îngăimat.

— Aşa am să fac!

Începuse iar să chiţcăie.

— Te rog, opreşte-te, i-a cerut Lotta. A fost de ajuns pentru o singură seară.

— A fost, într-adevăr, o seară minunată, s-a extaziat Mona. Începe să-mi placă aici. Şi cât de frumos citeşti, i-a spus Lottei.

— Cândva am jucat pe scenă, a informat-o Lotta cu modestie.

— Mi-am închipuit, a confirmat Mona. Şi eu la fel.

Lotta şi-a arcuit sprâncenele.

— Serios? a întrebat-o cu o umbră de sarcasm.

— Sigur că da, a răspuns Mona impasibilă. Am jucat la teatrul Guild.

— Nu mai spune! a intervenit Karen reluându-şi manierele oxfordiene.

— Şi ce-i atât de curios în asta? am sărit eu. Nu crezi că a avut talent?

— Vai, Henry, eşti o brută susceptibilă, mi s-a adresat Karen, strângându-mă de braţ. Tocmai mă felicitam de bafta pe care am avut-o. O să facem, deci, cu rândul la citit. Pentru că, ştiţi, şi eu am jucat cândva teatru.

— Iar eu am fost trapezist, l-am contracarat.

— Zău? au exclamat într-un glas Lotta şi Karen.

— Nu v-am mai spus niciodată? Eram convins că e un lucru cunoscut.

Din nu ştiu ce raţiune, această minciună nevinovată i-a impresionat. Dacă le-aş fi spus că am fost cândva ministru în guvern, nu aş fi putut produce un efect mai garantat. Uimitor cât de limitat era la ei simţul umorului. Fireşte, am brodat îndelung în legătură cu măiestria mea la trapez. Mona se băga din când în când ca să mă susţină. Iar cei doi mă ascultau ca vrăjiţi.

Când am terminat, Karen a remarcat sobru:

— Printre altele, Henry, eşti un bun povestitor. Când ai chef, trebuie să ne mai depeni poveşti de felul ăsta.

A doua zi, parcă pentru a compensa marele lux pe care ni-l îngăduisem, Karen a hotărât să trecem la construirea acoperişului. Trebuia placat cu şindrilă şi, pe urmă, gudronat. Şi eu, care nu eram în stare să bat ca lumea un cui, trebuia să fac toată treaba – sub indicaţiile lui. Din fericire, ne-a luat ceva timp până am găsit o scară potrivită, cuiele potrivite, ciocanul şi ferăstrăul de mână şi o grămadă de alte unelte care i se păreau lui Karen necesare. Ceea ce a urmat a fost întocmai ca într-o comedie cu Stan şi Bran. În primul rând am stăruit să găsesc o pereche de mănuşi vechi, ca să nu-mi intre aşchii în mână. Am demonstrat clar, ca pe o teoremă euclidiană, că, dacă mi-ar intra aşchii în degete, n-aş mai putea transcrie după dictafon. După mănuşi, am stăruit să găsesc o pereche de pantofi cu tălpi de cauciuc, ca să nu alunec şi să-mi frâng gâtul. Karen aproba totul cu o mină gravă. Era genul de om care, ca să poată scoate maximum de randament de la tine, se dovedea în stare să te însoţească la closet şi să te şteargă la cur. Devenise clar că voi avea nevoie de mult ajutor la fixarea acoperişului. Mona urma să stea în apropiere ca să adune ce cădea pe jos; totodată, trebuia să ne răcorească din când în când cu limonada de la gheaţă. Karen, desigur, schiţase câteva diagrame care indicau cum trebuiau ajustate fâşiile de şindrilă, unele

lângă altele. Natural, toate aceste explicaţii mie nu-mi foloseau la nimic. Nu aveam decât un singur gând în minte: să bat cuiele în nebunie şi să las şipcile să cadă pe unde se nimerea.

Ca să pot bate şindrila, am sugerat ca mai întâi să fac exerciţii de mers în echilibru pe grinda de lemn din creasta acoperişului. Karen, continuând să dea din cap a aprobare, voia să-mi dea şi o umbrelă ca să-mi menţin echilibrul, dar Mona a râs cu atâta poftă la auzul acestei propuneri, încât bietul de el a renunţat la idee. M-am căţărat pe scara, sprinten ca o pisică, m-am săltat pe grinda din creastă şi am început exerciţiile de mers pe sârmă. Lotta mă urmărea cu o teamă înfrânată, în timp ce mintea ei calcula, fără îndoială, cheltuielile de spitalizare dacă aş fi alunecat şi mi-aş fi rupt un picior. Era o zi zăpuşitoare şi muştele roiau, înţepându-mă cu sete. Purtam pe cap o pălărie mexicană, mult prea mare pentru mine, care-mi cădea mereu peste ochi. Când am coborât, mi-a venit ideea să lucrez în chiloţi de baie. Karen şi-a însuşit şi el propunerea. Ceea ce ne-a mai luat puţin timp.

În cele din urmă, nu am mai putut inventa nimic şi a trebuit să trec la muncă. Am urcat iar scara, ţinând ciocanul sub braţ şi o cutie de cuie în mână. Se făcuse ora prânzului. Karen înălţase o platformă pe roţi, de pe care îmi înmâna şipcile şi îmi dădea indicaţii. Părea un cartaginez care organiza apărarea oraşului Femeile rămăseseră jos, cotcodăcind ca două găini şi gata să mă prindă dacă aş fi căzut.

Am potrivit prima bucată de şindrilă şi am apucat ciocanul ca să bat primul cui. L-am fixat mai departe cu vreun centimetru sau doi şi fâşia de lemn a zburat ca un zmeu. Am fost atât de şocat şi de uluit, încât am scăpat din mână ciocanul şi cutia cu cuie. Karen, imperturbabil, îmi comanda să rămân unde mă găseam, pentru că femeile aveau să adune cuiele şi ciocanul. Lotta s-a dus la bucătărie, unde aterizase ciocanul. Când a revenit, m-a înştiinţat că spărsesem ceainicul şi câteva farfurii. Mona se întindea după cuie, culegându-le cu atâta repeziciune,

încât îi cădeau printre degete înainte de a le pune înapoi în cutie.

— Uşurel! Uşurel! striga Karen. Stai bine acolo sus, Henry? Ai stabilitate? M-a pufnit râsul. Situaţia îmi evoca pregnant acele oribile zile din copilărie când mama şi sora mea îmi cereau să fixez tendele la ferestrele din faţa casei. Nimeni, cu excepţia meşterului care le confecţionează, nu-şi poate da seama cât de complicată e o tendă. Nu-s numai vergelele şi pânza, piroanele şi şuruburile, scripeţii şi corzile, ci încă o sută de alte dificultăţi care apar după ce te-ai cocoţat pe scară şi te-ai ancorat precar pe marginea ferestrei duble. Şi, nu ştiu cum, dar de câte ori mama se hotăra să monteze tendele, sufla un vânt năprasnic. Ţineam într-o mână tenda care fâlfâia şi se scutura şi în cealaltă ciocanul, iar mama izbutea să-mi paseze feluritele dispozitive necesare, pe care i le înmâna soru-mea. A-mi implânta ferm picioarele, şi a nu lăsa tenda să mă paraşuteze în vânt, era o performanţă în sine. De atâta încordare îmi oboseau braţele înainte de a fi strâns primul şurub. Trebuia să pliez întreaga drăcie şi să sar jos, ca să-mi mai trag sufletul. Şi tot timpul mama bombănea şi bodogănea:

— E o nimica toată, mie mi-ar fi luat câteva minute să le montez dacă n-aş fi avut blestematele astea de dureri reumatice. Când mă urcam iar, se simţea obligată să-mi explice din nou care era partea exterioară a pânzei şi care cea interioară. Aveam impresia că execut ceva de-a-ndărătelea. Când îmi reluam poziţia, îmi scăpa ciocanul din mână şi eu rămâneam locului, înfruntându-mă cu burta tendei umflate de vânt, până ce soră-mea alerga să-l ridice şi să mi-l aducă. Îmi lua cel puţin un ceas ca să fixez o singură tendă. La acest punct, întrebam invariabil:

— De ce să nu le lăsăm pe celelalte pe mâine? La care mama se înfuria, îngrozindu-se de ce vor spune vecinii văzând o singură tendă. Uneori îi sugeram să cheme un vecin să termine treaba, oferindu-mă să-l plătesc generos din buzunarul meu. Dar ideea o făcea pe mama să se înfurie şi mai rău. După părerea ei, era un păcat să dai

bani pentru o muncă pe care o poţi face singur. Când terminam, aveam întotdeauna câteva vânătăi.

— Aşa-ţi trebuie, îmi zicea mama. Ar trebui să-ţi fie ruşine de tine însuţi**.** Eşti la fel de neputincios ca şi taicătău. Acum, călare pe creasta acoperişului, râzând în sinea mea, mă felicitam că făceam altceva decât să transcriu după dictafon. Ştiam că, seara, spatele meu o să fie atât de opărit, încât îmi va fi cu neputinţă să mai lucrez mâine. Va trebui să zac întreaga zi pe burtă. Perfect. O să am posibilitatea să citesc ceva interesant. Mă idiotizam ascultând numai o abracadabra statistică. Îmi dădeam seama că, inevitabil, Karen o să găsească o muncă „uşoară" pentru mine şi cât o să zac pe burtă, dar ştiam şi cum să-i zădărnicesc asemenea tentative.

Mă rog, am reînceput treaba, de astă dată încet, pe îndelete. Timpul pe care-l iroseam pentru a bate un singur cui ar fi scos din sărite pe orice om normal. Dar Karen era tot ce vreţi numai om normal nu. Din turnul lui cartaginez, continua să toarne asupră-mi o ploaie de indicaţii şi încurajări. Nu puteam să înţeleg de ce nu fixa el şindrila şi să i-o înmânez eu. Dar Karen era fericit numai când putea comanda. Chiar când era vorba de un lucru absolut simplu, acea el ce făcea şi-l diviza într-o multitudine de părţi componente, care necesitau cooperarea mai multor indivizi. Nu-l interesa niciodată cât timp lua împlinirea unei munci; nu-l interesa decât ca aceasta să fie înfăptuită aşa cum voia el, adică în felul cel mai lung şi mai complicat posibil. Asta numea el „eficienţă". O deprinsese în Germania, în timp ce studiase fabricarea orgilor. *(De ce orgi?* Ca să poată aprecia mai bine muzica.)

Reuşisem să bat câteva şipci, când s-a dat semnalul de masă. A fost un prânz rece, alcătuit din rămăşiţele banchetului de cu o seară în urmă. „O salată", a numit-o Lotta. Din fericire, câteva sticle de bere au făcut „salata" comestibilă. Ba chiar am avut şi câţiva struguri. I-am mâncat încet, boabă cu boabă, ca să trag de timp. Spatele meu era de pe acum o rană deschisă. Mona îmi cerea să îmbrac o cămaşă. I-am asigurat că mă bronzez rapid. Nici

nu mă gândeam să-mi pun o cămaşă. Karen, care nu era chiar prost, a sugerat să amânăm lucrul la acoperiş pentru mai târziu şi să ne apucăm de o muncă mai „uşoară”. Mi-a explicat că desenase nişte planuri complicate care trebuiau corectate şi refăcute.

— Nu, mai bine să continuăm treaba la acoperiş, m-am grăbit să-i cer. Tocmai mi-am intrat în mână. Cum spusele mele sunau logic şi plauzibil, Karen a fost de acord să reluăm munca la acoperiş. Iar m-am căţărat pe scară, am păşit în echilibru pe creastă şi am pornit să bat cuie. În scurt timp, sudoarea şiroia pe mine ca ploaia. Cu cât transpiram mai mult, cu atât mai tare mă pişcau şi mă bâzâiau muştele. Îmi simţeam spatele ca pe o rană vie. Mi-am accelerat perceptibil ritmul.

— Bine lucrat, Hank! mi-a strigat Karen. În ritmul ăsta terminăm într-o zi sau două. Numai ce a rostit cuvintele de mai sus că o bucată de şindrilă a zburat şi l-a plesnit deasupra ochiului. I-a făcut o tăietură din care sângele i se scurgea în ochi.

— Vai, iubitule, eşti rănit? a strigat Lotta.

— Nu-i nimic. Dă-i înainte, Henry!

— Mă duc să aduc nişte tinctură de iod, a răcnit Lotta dând să intre în casă.

În acea clipă, fără nicio intenţie, am lăsat ciocanul să-mi cadă din mână. Printr-un spaţiu dintre grinzi, a picat drept în capul Lottei. A scos un răcnet de parcă ar fi muşcat-o un rechin, iar Karen a coborât de pe platforma lui.

Era momentul să ne oprim. Lotta a fost culcată în pat cu o compresă rece pe scăfârlie. Karen şi-a lipit un plasture cât toate zilele pe ochiul stâng. Dar nu s-a plâns nicio clipă.

— Cred că şi astă seară va trebui să ne pregăteşti tu cina, i-a spus Monei. În glasul lui se ghicea o tainică notă de plăcere. Mona şi cu mine abia de ne puteam reţine bucuria. Am aşteptat un timp înainte de a decide meniul.

— Prepară ce doreşti tu, a îndemnat-o Karen.

— Ce-ai zice de nişte cotlete de miel? am intervenit

eu. Cotlete de miel cu mazăre, nişte tăiţei şi poate şi nişte anghinare. Cum vi se pare?

Karen gândea că ar fi excelent.

— Nu te superi, nu-i aşa? a întrebat-o pe Mona.

— Deloc. E o plăcere.

Apoi, ca şi cum atunci i-ar fi venit ideea, a adăugat: – N-am cumpărat ieri şi nişte Riesling? Cred că o sticlă de Riesling ar merge bine cu cotletele.

— Exact, a apreciat Karen.

Am făcut un duş şi mi-am îmbrăcat pijamaua. Perspectiva unei noi cine suculente mă înviora. Eram gata chiar să mă aşez şi să lucrez puţin la dictafon, ca să-mi exprim recunoştinţa.

— Mai bine odihneşte-te, m-a îmbiat Karen. Mâine o să te chinuie o febră musculară.

— Şi ce-i cu planurile alea? Ştii, aş dori într-adevăr să fac ceva de folos. Regret că am fost atât de neîndemânatic.

— Ţţţţ, ţţţţ, ai avut o zi de muncă grea. Odihneşte-te până la cină.

— Mă rog, dacă insişti, e O.K.

Am deschis o sticlă de bere şi m-am cufundat în fotoliu. Aşa se desfăşura viaţa noastră *au bord de la mer*. Mari întinderi de nisip şi valuri nervoase care ne bubuiau noaptea în urechi ca mişcările sacadate ale unei magnifice toccate. Din când în când, furtuni de nisip. Insidioasele fire de nisip se infiltrau pretutindeni, chiar şi în sticla geamurilor, s-ar spune. Eram cu toţii buni înotători, ne scufundam şi ieşeam din valurile pântecoase ca nişte vidre. Karen, căutând ca întotdeauna soluţii de îmbunătăţire, folosea o saltea de cauciuc gonflabilă. După ce-şi făcea siesta la sânul valurilor, înota o milă sau două şi ne băga pe toţi în sperieţi.

Serile se distra jucând diferite jocuri. Păstra întotdeauna o egală seriozitate, fie că era vorba de pinacle, cribbage, şah, casino, whist, fantan, domino, euchre sau backgammon. Nu cred că exista vreun joc la care să nu se priceapă. Lucrul ăsta făcea parte din educaţia lui generală înţelegeţi. Individul total, Putea să joace şotron sau alba-

neagra cu aceeaşi deplină seriozitate şi zeloasă dibăcie. Odată, când am plecat împreună la oraş, i-am propus să intrăm într-un salon de biliard şi să jucăm o partidă. M-a întrebat dacă vreau să joc primul. Fără să mă gândesc, i-am răspuns: „Nu, începe tu”. Şi a început. A curăţat masa de patru ori până să am şi eu o şansă de a pune mâna pe tac. Când, în sfârşit, a venit şi rândul meu, era vremea să plecăm acasă.

— Data viitoare începe tu, mi-a spus, dându-mi a înţelege ca numai astfel aş fi putut şi eu juca.

Niciun moment nu i-a trecut prin cap că, tocmai pentru că era un rechin, ar fi fost frumos din partea lui ca, uneori, să-l mai lase şi pe celălalt să câştige. A juca ping-pong cu el era un lucru disperat; numai campionul Bill Tilden ar fi putut să-i ţină piept. Singurul joc la care aş fi putut avea şi eu vreo şansă era barbutul, dar nu-mi plăcea niciodată să dau cu zarul, găseam că-i plicticos.

Într-o seară, după ce am discutat despre ocultism, i-am adus aminte de o plimbare pe care o făcusem împreună în Golful Hudson, pe un vaporaş de excursie.

— Ţii minte cum am învârtit planşeta *onija?*

Faţa i s-a luminat. Bineînţeles că îşi amintea. I-ar plăcea să repete experienţa, dacă eram şi eu de acord. Ar putea să improvizeze el o planşetă cu litere şi simboluri.

Am stat în noaptea aceea până la orele două, învârtind blestemata de cum-îi-zice. Ţinând seama de cât timp am pierdut, probabil că am stabilit o serie întreagă de relaţii cu împărăţia astrală. Ca de obicei, eu am fost acela care a invocat spiritele excentrice: Jakob Bohme, Swedenborg, Paracelsus, Nostradamus, Claude Saint-Martin, Ignatius Loyola, Marchizul de Sade şi alţii de acelaşi gen. Karen nota toate mesajele pe care le primeam. Făgăduise că a doua zi le va înregistra la dictafon. Pentru ca ulterior să le clasifice sub 1.352 – Cz 240 (18), indicele corect pentru materialele obţinute de la spiritele decedaţilor invocaţi pe calea planşetei *onija* în noaptea de cutare şi cutare, în regiunea Rockaway. Săptămâni mai târziu am dat peste acea înregistrare. Uitasem complet

incidentul. Brusc, au început să curgă, în vocea gravă a lui Karen, dementţialele mesaje din cer... „Să mâncaţi bine. Timpul atârnă greu. Mâine divertismente coronariene”. *Paracelsus.* Am început să râd în hohote. Deci idiotul clasificase într-adevăr năzbâtiile mele. Eram curios să văd ce altceva ar mai fi putut clasifica sub acelaşi index. M-am dus la fişe. Am găsit indicii a cel puţin cincizeci de referinţe misticoide, Fiecare dintre ele mai nebunească decât cealaltă. Am scos afară dosarele şi cutiile în care erau depozitate hârtiile. Notele şi observaţiile lui erau transcrise, într-o caligrafie măruntă, pe ce se nimerise – de cele mai multe ori, şerveţele de hârtie, sugative, liste de mâncare, etichete. Uneori nu conţineau mai mult de o frază rostită de un prieten pe parcursul unei călătorii cu metroul; alteori un embrion de gând care-i trecuse prin cap în timp ce se uşura. Uneori era câte o pagină smulsă dintr-o carte – dar cu titlul, autorul, editura, anul şi oraşul în care fusese publicată, notate cu mare grijă, ca şi data în care dăduse peste respectivul pasaj. Deţinea asemenea bibliografii în vreo duzină de limbi – inclusiv persana şi chineza.

O anume hartă mi-a trezit un interes extraordinar; intenţionam ca într-o zi să-l sondez în legătură cu ea, dar n-am făcut-o niciodată. Atât cât îmi puteam da eu seama, reprezenta harta unei zone dintr-un limb al infernului, ale cărui fruntarii îi fuseseră dezvăluite într-o şedinţă cu un medium. Arăta ca reprezentarea geodezică a unui vis rău. Denumirile locurilor erau scrise într-o limbă pe care nimeni nu ar fi putut-o înţelege. Dar Karen adăugase o traducere brută pe nişte foi de hârtie separate. *Note,* erau intitulate: „Următoarele traduceri ale numelor locurilor din decanul cuaternar din Devachan au fost oferite de Quincey, prin Madame X. Se spune că Coleridge le-ar fi verificat înainte de a muri, dar documentele care conţineau aceste mărturii s-au pierdut”. Lucrul singular legat de acest fantomatic sector subpământean era următorul: între graniţele sale, poate că imaginare, erau reunite umbrele unor personalităţi extrem de diverse şi de notorii ca:

Pitagora, Heraclit, Longin, Virgiliu, Hermes Trismegistul, Apollonius din Tyana, Montezuma, Xenofon, Jan van Ruysbroeck, Nicolaus Cusanus, Meister Eckhart, Saint Bernard de Clairvaux, Asoka, St. François de Sales, Fénelon, Cijuan-Tzi, Nostradamus, Saladin, Papa Ioan, St. Vincent de Paul, Paracelsus, Malatesta, Origene şi o coterie de femei-sfinte. Ar fi fost interesant de ştiut ce anume determinase reunirea acestui conglomerat de suflete. Şi ar fi fost interesant de ştiut ce anume discutau între ei în misteriosul limbaj al celor morţi. De asemenea, ar fi fost interesant de ştiut dacă marile probleme care le-au frământat cugetele cât au trăit pe pământ fuseseră în sfârşit rezolvate. Ar mai fi fost interesant de ştiut dacă, într-adevăr, convieţuiau – sau conlocuiau – într-o divină armonie. Războinici, sfinţi, mistici, filosofi, magicieni, martiri, regi, taumaturgi… Ce adunătură! Ce n-aş fi dat să fiu măcar o zi printre ei! Aşa cum am mai spus, dintr-un motiv obscur nu am discutat niciodată acest subiect cu Karen. De fapt, în afară de problemele noastre de muncă, discutam foarte puţin cu el, în primul rând pentru că era extrem de rezervat, în al doilea rând pentru că, a introduce în conversaţie un amănunt cât de banal, ar fi însemnat să declanşezi o tiradă interminabilă, iar în al treilea rând pentru că mă intimida vastitatea cunoştinţelor lui. Karen citea cu uşurinţă în greacă, latină, ebraică, sanscrită şi vorbea fluent vreo douăsprezece limbi vii, printre care rusa, turca şi arabă. Doar cât mă uitam la titlurile cărţilor lui şi simţeam că mi se învârteşte capul. Dar mă uimea faptul că în conversaţiile noastre zilnice răzbea atât de puţin din acest amplu stoc de cunoştinţe. Uneori aveam impresia că mă priveşte ca pe un ignorant total. Alteori mă punea în încurcătură ridicându-mi întrebări la care numai un Toma d-Aquino i-ar fi putut răspunde. Şi câteodată îmi dădea senzaţia că nu era decât un copil cu un creier supradezvoltat. Avea un foarte redus simţ al umorului şi aproape niciun pic de imaginaţie. Aparent, era un soţ model, întotdeauna gata să satisfacă toanele soţiei lui, oricând nerăbdător să o servească, mereu plin de

solicitudine, protector, tandru, dând dovadă de cavalerism. Mă întrebam de *multe* ori cum e să fii căsătorit cu o asemenea maşină de calculat umană. La Karen totul se desfăşura în conformitate cu programul fixat. Fără îndoială că şi actul sexual. Poate că ţinea fişe secrete menite să-i amintească datele când se impunea actul sexual, alături de note şi comentarii asupra rezultatelor – spirituale, morale, mentale şi fizice.

Într-o zi m-a luat prin surprindere în timp ce citeam un volum de Elie Faure, pe care-l dezgropasem de pe undeva. Tocmai citisem paragraful de început al capitolului privitor la Izvoarele Artei Greceşti… „Numai cu condiţia de a respecta ruinele, de a nu le reclădi, de a le lăsa, după ce le-am întrebat care le e taina, să fie acoperite de cenuşa veacurilor, de osemintele morţilor, de masa reziduurilor care au fost cândva vegetaţie şi rase vii, de imensa draperie a frunzişului – numai atunci destinul lor ne poate stârni emoţii. Prin ele atingem adâncurile istoriei noastre, aşa cum de rădăcinile vieţii suntem legaţi prin durerile şi suferinţele din care ne-am plămădit. Priveliştea unei ruine e întristătoare doar pentru omul incapabil să participe, prin activitatea lui, la cucerirea prezentului”.

A dat peste mine în clipa când am terminat paragraful:

— *Cum?* a exclamat. Citeşti Elie Faure?

— De ce nu?

Nu-i înţelegeam mirarea.

A ezitat o clipă, s-a scărpinat în cap, pe urmă mi-a răspuns, şovăielnic:

— Nu ştiu, Henry… Nu mi-am închipuit niciodată… Mă rog, să fiu al naibii! Chiar îl găseşti interesant?

— *Interesant?* l-am îngânat eu. Sunt nebun după Elie Faure.

— Unde ai ajuns? m-a întrebat, luându-mi cartea din mână. A, văd. Apoi a citit paragraful cu glas tare. Îmi pare rău că nu am şi eu timp să citesc astfel de cărţi – ar fi un lux prea mare pentru mine.

— Nu înţeleg.

— Asemenea cărţi trebuie ingurgitate de timpuriu în viaţă, a adăugat Karen. Sunt poezie curată, ştii. Te solicită prea mult. Tu eşti fericit că ai timp pentru ele. Eşti încă un estet.

— Şi tu?

— Eu sunt o gloabă de povară, aşa cred. Visurile mi le-am lăsat în urmă.

— Dar toate cărţile de aici… Am arătat cu capul în direcţia bibliotecii. Le-ai citit pe toate?

— Majoritatea, mi-a răspuns. Pe unele le rezervpentru vremurile de răgaz.

— Am observat că ai mai multe cărţi despre Paracelsus. Le-am aruncat doar o privire – dar mă intrigă.

Am crezut că o să muşte momeala, dar nu, a înlăturat subiectul remarcând, ca pentru el, că poţi petrece o viaţă întreagă străduindu-te să sesizezi înţelesul teoriilor lui Paracelsus.

— Şi cum stăm cu Nostradamus? am întrebat.

Urmăream să scot o scânteie din el. Spre surprinderea mea, s-a luminat la faţă.

— Ah, asta-i altă poveste, mi-a răspuns. De ce întrebi – l-ai citit?

— Pe Nostradamus nu-l *citeşti.* Am citit *despre* ei. Ce mă incită pe mine e prefaţa pe care i-a adresat-o fiului său, Cezar. E un document extraordinar, din mai multe puncte de vedere. Ai un minut liber?

A aprobat din cap. M-am ridicat în picioare, am luat cartea şi am căutat pagina care mă înflăcărase cu câteva zile înainte.

— Ascultă aici, i-am spus, şi i-am citit câteva fraze percutante, după care m-am oprit abrupt. Există în cartea asta două pasaje, am continuat eu, două pasaje care… mă rog, mă nedumeresc.

Poate că reuşeşti tu să mi le explici. Primul dintre ele e următorul: „Domnul de Pelletier (spune autorul) gândeşte că *le Commun Advenement,* sau *Yadveneinent au regne des gens du commun,* pe care eu l-am tradus prin „întâmplarea Comună”, şi care se extinde de la moartea lui

Louis XVI la domnia lui Antihrist, constituia marele obiect al lui Nostradamus”.

O să mă întorc îndată la paragraful ăsta. Şi acum al doilea: „Ca vizionar recunoscut, el (Nostradamus) se lasă purtat de imaginaţie în mai mică măsură decât orice alt om de genul ăsta”. Ce părere ai? l-am întrebat după o pauză.

Karen nu mi-a răspuns pe dată. Am bănuit că trecea printr-un conflict lăuntric: în primul rând se întreba dacă îşi poate îngădui timpul de a-mi răspunde, în al doilea rând dacă meritam să-şi irosească muniţia pe un tip ca mine.

— Înţelegi, Henry, a spus în cele din urmă, tu îmi ceri să-ţi explic ceva extrem de complex. Dă-mi voie să te întreb mai întâi dacă ai citit vreodată ceva de Evelyn Underhill sau de A.A. Waite?

Am făcut semn din cap că nu.

— Mi-am închipuit, a reluat el. Desigur că nu mi-ai fi cerut părerea dacă n-ai fi intuit natura acestor afirmaţii derutante. Dacă nu te superi, aş vrea să-ţi pun o altă întrebare. Ţi-e clară deosebirea dintre un profet, un mistic, un vizionar şi un clarvăzător?

Am şovăit o clipă, apoi am răspuns:

— Nu mi-e prea clară, dar îmi dau seama unde vrei să ajungi. Cred; totuşi, că dacă mi-ai lăsa timp să reflectez, ţi-aş putea da un răspuns.

— Mă rog, să nu ne batem acum capul, m-a sfătuit Karen. Am vrut doar să-ţi testez fondul aperceptiv.

— Porneşte de la ideea că e nul, i-am spus, uşor iritat de aceste preliminarii.

— Henry, scuză-mă că încep în felul ăsta. Nu-i prea amabil, nu? O rămăşiţă din zilele de şcoală, bănuiesc. Uite ce-i, Henry… Inteligenţa-i una – vreau să spun inteligenţa nativă. Şi cunoaşterea-i alta. Cunoaşterea şi studiul, ar trebui să spun, pentru că cele două merg mână în mână. În cazul tău, cele ce cunoşti, ai prins din zbor – ai acumulat la întâmplare. Pe când eu mi-am stocat cunoştinţele printr-o disciplină riguroasă. Îţi spun lucrurile astea ca să înţelegi de ce tatonez în loc să-ţi răspund pe loc. În chestiunile de acest gen, tu şi cu mine vorbim limbaje diferite. Într-un

anumit fel – iartă-mi expresia – tu eşti un tip de sălbatic superior. I.Q.-ul tău e, probabil, la fel de ridicat ca al meu, poate chiar mai înalt. Dar noi doi abordăm domeniul cunoaşterii din unghiuri diametral opuse. Eu, datorită pregătirii mele şi studiului, manifest poate tendinţa de a subestima abilitatea ta de a sesiza ceea ce am eu de spus. Şi tu, la rândul tău, tinzi să gândeşti despre mine că fac risipă de cuvinte, că despic firul în patru, că fac paradă de erudiţie.

L-am întrerupt:

— Toate astea ţi le imaginezi tu, i-am spus. Eu nu am idei preconcepute. Nu mă interesează felul cum raţionezi, atâta timp cât îmi dai răspunsuri precise.

— Asta aşteptam să-mi spui, bătrâne. Pentru tine totul e simplu şi direct. Dar pentru mine nu e aşa. Vezi tu, eu am fost învăţat să tergiversez chestiuni de felul ăsta până mă conving că răspunsul nu poate fi găsit nicăieri… Oricum, toate astea nu înseamnă un răspuns, nu-i aşa? Ei, haide să vedem… ce anume doreşti să ştii? E important să clarificăm acest lucru, altminteri ne împotmolim în mlaştinile Pontine.

I-am citit din nou cel de-al doilea pasaj, accentuând cuvintele „se lasă în mai mică măsura purtat de imaginaţie”.

Spre propria mea surprindere, m-am auzit spunând:

— Nu trebuie să-mi răspunzi. Acum înţeleg singur ce vrea să spună.

— Înţelegi? a strigat Karen. Ha! Atunci explică-mi *tu* mie.

— O să încerc, deşi îţi dai seama, cred, că una-i să înţelegi tu singur şi alta-i să explici altcuiva. („Acum suntem chit”, mi-am spus.)

Apoi, m-am lansat cu seriozitate:

— Dacă tu ai fi profet şi nu statistician şi matematician, aş spune că există o similitudine între tine şi Nostradamus. În felul în care trataţi lucrurile. Arta profetică e un har, ca şi flerul de matematician dacă-l pot numi astfel. Nostradamus, pare-se, a refuzat să-şi

exploateze în felul obişnuit talentul natural. După cum ştii, el era versat nu numai în astrologie, ci şi în artele magice. Cunoştea lucruri care sunt ascunse – sau interzise – cărturarului obişnuit. El nu era numai medic, ci şi psiholog. Au existat multe, numeroase faţete ale unuia şi aceluiaşi om. Pe scurt, stăpânea atâtea coordonate, încât a simţit, la un moment dat, că i se frâng aripile. Şi s-a limitat – afirm acest lucru după o matură chibzuinţă – s-a limitat la datele omului de ştiinţă. În zborurile lui solitare se mişca de la un nivel la altul, cu o precizie lucidă, întotdeauna echipat cu instrumente, hărţi, tabele şi chei ştiute de el. Şi oricât de fantastice ne par profeţiile lui, ele nu-şi au sursa în vis sau reverie. *Inspirate* sunt, fără îndoială. Dar avem toate motivele să credem că Nostradamus refuza deliberat să-şi dea frâu liber imaginaţiei. El proceda obiectiv, ca să spun aşa, chiar când (oricât ar părea de paradoxal) era subjugat de transă. Aspectul pur personal al operei sale… ezit să o numesc creaţie… se centrează pe formularea voalată a oracolelor, justificarea apare limpede în prefaţa adresată fiului său, Cezar. Nostradamus foloseşte un ton detaşat în legătura cu natura acestor revelaţii, ton care, simţim noi, nu poate fi atribuit – exclusiv modestiei. El subliniază faptul că întregul merit este al lui Dumnezeu, şi nu al lui. Or, un vizionar autentic ar fi vorbit cu ardoare despre revelaţiile care i-au fost devoalate; s-ar fi grăbit sau să recreeze lumea potrivit cu înţelepciunea divină care i se dezvăluise, sau s-ar fi grăbit să fuzioneze cu Creatorul său. Un profet, încă şi mai egoist, şi-ar fi folosit iluminările ca să se răzbune pe semenii săi oameni…

Înţelegi, astea sunt gânduri încolţite la întâmplare, i-am spus, aruncându-i o privire fugitivă ca să mă conving dacă i-am captat atenţia; după care am continuat: Şi-acum, dintr-odată, cred că încep să înţeleg şi sensul adevărat al primului citat. Mă refer la partea despre obiectivul real al lui Nostradamus, despre care, dacă îţi aminteşti, comentatorul francez a încercat să ne convingă că era, nici mai mult, nici mai puţin decât o previziune a Revoluţiei

Franceze. Eu, unul, cred că dacă Nostradamus ar fi avut un motiv de a se preocupa de acest eveniment ar fi fost acela de a ne dezvălui chipul în care istoria trebuie lichidată. O expresie ca *„la fin des temps"* ce vrea oare să însemne? Poate să existe într-adevăr un sfârşit al timpului? Şi dacă da, înseamnă asta, oare, că sfârşitul timpului va fi de fapt începutul *nostru?* Nostradamus prezice că va veni o vârstă de aur – ba chiar nu foarte îndepărtată. Nu mai ştiu sigur dacă urma să fie după Judecata de Apoi sau înaintea ei. Nu mai ştiu nici dacă viziunile lui se extindeau până la sfârşitul lumii sau nu. (Dacă ţin minte bine, el vorbeşte despre anul 3797, ca despre limita extremă până la care putea vedea.) Nu cred că cele două evenimente – Judecata de Apoi şi sfârşitul lumii urmau să fie simultane. Dar convingerea mea este că *omul nu cunoaşte sfârşit. Lumea* poate ajunge la un sfârşit, dar dacă-i pe aşa, va fi lumea imaginată de oamenii de ştiinţă, nu cea creată de Dumnezeu. Când va veni *sfârşitul,* ne vom lua lumea noastră cu noi. Nu-mi cere să explic acest lucru – pur şi simplu îl ştiu… Dar să privim acest sfârşit din alt unghi. Tot ce poate el însemna, aşa cum îmi dau acum seama – şi, ca să fiu sincer, îmi este suficient – nu e decât apariţia unui haos nou şi fecund. Dacă am trăi în vremurile orfice am vedea în el ivirea unui nou ordin de zei, adică, dacă vrei, înscăunarea unei noi şi mai puternice conştiinţe, care să depăşească până şi conştiinţa *cosmică.* Eu văd în oracolele lui Nostradamus opera unui spirit aristocrat. Care are înţeles numai pentru indivizii aleşi… Şi ca să ne întoarcem la „întâmplarea Comună" scuză-mi circumlocuţiunea! Sintagma utilizată atât de frecvent azi – adică omul comun – mi se pare total lipsită de sens. Nu există un asemenea animal. Dacă expresia are câtuşi de puţin sens, şi cred că Nostradamus a sugerat acest lucru când a vorbit despre „întâmplarea Comună", înseamnă că acum prevalează tot ce e abstract şi negativ, adică retrograd. Orice ar fi sau nu ar fi omul comun, un lucru e sigur: el este însăşi antiteza lui Christ sau a lui Satan. Termenul în sine implică absenţa loialităţii, absenţa credinţei, absenţa principiului călăuzitor

– sau chiar a instinctului. Democraţia, un cuvânt vag, găunos, denotă pur şi simplu confuzia pe care a introdus-o omul comun şi în care el înfloreşte ca o buruiană. Am putea s-o numim la fel de bine miraj, iluzie, hocus-pocus. Te-ai gândit vreodată că e posibil ca istoria să sfârşească pe această notă – adică pe dezvoltarea şi dominarea unui corp acefal? Poate că va trebui să reîncepem de acolo de unde a lăsat lucrurile omul de la Cro-Magnon. O chestiune mi se pare absolut evidentă şi anume că nota de osândă şi de distrugere, care reiese atât de copleşitor din toate profeţiile, rezultă din cunoaşterea certă că elementul istoric sau lumesc din viaţa omului nu e decât vremelnic. Clarvăzătorul ştie cum, de ce şi unde ne-am abătut de la drum. Mai ştie că nu putem face decât prea puţin în ceea ce priveşte marea masă a omenirii. Spunem că istoria trebuie să-şi urmeze cursul. Adevărat, dar numai atât? Pentru că istoria e mitul, adevăratul mit al căderii omului, devenită manifestă în timp. Coborârea omului în regatul iluzoriu al materiei trebuie să continue până când nu-i mai rămâne altceva de făcut decât să înoate din nou la suprafaţa realităţii – şi să trăiască în lumina adevărului etern. Oamenii bisericii ne îndeamnă întruna să grăbim sfârşitul şi să o luăm de la capăt. Poate din această pricină sunt numiţi ocrotitori sau apărători ai divinităţii. Consolatori, dacă vrei. Ei niciodată nu exultă la apropierea catastrofelor, aşa cum fac uneori profeţii. Ei ne arată şi, câteodată, ne ilustrează cu propriile lor vieţi, cum putem converti aparentele catastrofe în scopuri divine. Cu alte cuvinte, ne indică, celor dintre noi care sunt pregătiţi şi conştienţi, cum să ne adaptăm şi să ne acordăm la o realitate permanentă şi indestructibila.

Ei apelează…

La acest punct, Karen mi-a făcut semn să mă opresc.

— Dumnezeule, a exclamat, ce păcat că nu te-ai născut în Evul Mediu! Ai fi fost unul dintre cei mai mari scolastici. Ia te uită, eşti un metafizician. Ridici o întrebare şi îi răspunzi ca un maestru al dialecticii. S-a oprit o clipă ca să inspire adânc. Spune-mi un lucru, a continuat,

lăsându-şi mâna pe umărul meu, cum ai ajuns la toate astea? Haide, nu face pe umilul cu mine! Ştii bine ce vreau să spun. Am tuşit şi am bâiguit.

— Haide, haide! m-a îndemnat Karen.

Sinceritatea lui era patetic de puerilă. Singurul fel în care-i puteam răspunde era să roşesc adânc.

— Prietenii tăi te înţeleg când le vorbeşti în felul ăsta? Sau vorbeşti aşa numai cu tine însuţi?

Am râs. Cum ai putea răspunde cu o faţă serioasă la o asemenea întrebare. L-am rugat să schimbe subiectul. A dat din cap în tăcere, pe urmă a continuat:

— Dar nu te-ai gândit niciodată să profiţi de talentele tale? Din câte văd eu, nu faci altceva decât să-ţi toci timpul mărunt. Ţi-l iroseşti pe idioţi ca MacGregor şi Maxie Schnadig.

— Tu aşa vezi lucrurile, i-am răspuns uşor înţepat. Pentru mine, însă, situaţia stă altfel. Eu nu vreau să fiu un gânditor. Eu doresc să scriu. Să scriu despre viaţă, în nuditatea ei. Fiinţele umane, orice fel de fiinţe umane, sunt pâinea şi apa mea. Desigur, îmi place să vorbesc şi despre alte lucruri. Discuţia pe care tocmai am avut-o este pentru mine nectar şi ambrozie. N-am să spun că nu duce pe nimeni nicăieri, nu afirm aşa ceva, dar prefer să păstrez asemenea hrană pentru desfătarea mea personală. Vezi tu, în străfundurile mele sunt unul dintre oamenii aceia comuni despre care am vorbit. Numai că, din când în când, am şi eu străfulgerări. Câteodată cred că sunt un artist. Şi, foarte rar, gândesc chiar ca s-ar putea să fiu un vizionar, dar niciodată un profet, un clarvăzător. Contribuţia mea este indirectă, ocolită. De pildă, când citesc despre Nostradamus sau Paracelsus, mă simt acasă. Dar eu m-am născut într-un alt vector. Fericirea mea ar fi să învăţ să istorisesc o povestire bună. Pe mine mă atrage ideea de a nu ajunge nicăieri. Îmi place ideea de a juca de dragul jocului. Şi, mai presus de orice, iubesc această lume a fiinţelor umane, oricât de mizerabilă, de cârpăcită, de sordidă ar fi. Nu vreau să mă tai de ea. Poate că ceea ce mă fascinează pe mine în meseria de scriitor e acea

necesitate a comuniunii cu toţi şi cu toate. Mă rog, astea sunt doar speculaţii ale mele.

— Henry, abia acum încep să te cunosc, mi-a declarat Karen. Te-am judecat greşit. Trebuie să mai stăm de vorbă – altă dată.

Cu aceste cuvinte s-a scuzat şi s-a retras în biroul lui. Eu am mai rămas un timp, într-o semitransă, rumegând unele frânturi din conversaţia noastră. Mai târziu, distrat, am luat în mână cartea pe care o lăsase el. La fel de distrat am citit: „Operele cereşti, care sunt absolut universale, vor fi înfăptuite de Domnul, cele imediate, mijlocii, vor fi călăuzite de îngerii buni, şi cele de-al treilea fel le revin îngerilor răi”. (Din Prefaţa către fiul său, Cezar Nostradamus.) Aceste câteva rânduri mi-au stăruit în minte zile întregi. Nutream o vagă speranţă că voi avea prilejul altei convorbiri cu Karen în care să discutăm misiunile probabile ale îngerilor buni. Dar trei zile mai târziu a sosit mama lui, împreună cu un prieten mai vechi, Conversaţia noastră a luat o cu totul altă întorsătură Mama lui Karen! O creatură maiestuoasă în care se îmbinau calităţile matriarhale cu cele ale hetairei şi ale zeiţei. Era tot ceea ce nu era Karen. Orice făcea radia căldură; râsul ei cristalin dizolva toate obstacolele, te asigura de încrederea, amiciţia, bunăvoinţa ei. Era pozitivă din cap până în picioare, dar niciun moment arogantă sau agresivă. Ghicind pe dată ceea ce intenţionai să spui, îţi dădea aprobarea înainte ca vorbele să-ţi fi ieşit din gură. Era un spirit pur, radios, într-o formă carnală fermecătoare. Bărbatul pe care-l adusese cu ea era tipul de om blajin, cu temperament idealist, care, de câteva ori candidase pentru postul de guvernator, dar fusese înfrânt. Vorbea despre problemele politice cu cunoaştere şi intuiţie, dar întotdeauna detaşat şi cu o notă de umor. Făcuse parte din anturajul lui Wilson la Versailles, îl cunoscuse pe Smuts în Africa de Sud şi fusese prieten intim cu Eugene V. Debs. Tradusese câteva opere obscure ale unor greci presocratici, era expert la jocul de şah şi scrisese o carte despre originile şi evoluţia acestui joc. Cu

cât discutam mai mult cu el cu atât mai impresionat eram de multitudinea faţetelor personalităţii sale. Şi pe unde nu fusese! – în Tibet, Arabia, Insula Paştelui, Ţara de Foc, Lacul Titicaca, Groenlanda, Mongolia. Şi ce prieteni îşi făcuse pe parcursul călătoriilor! Îmi amintesc doar de Kipling, Marcel Proust, Maeterlinck; Rabindranath Tagore, Alexander Berkman, Arhiepiscopul de Canterbury, Contele Kelyserling, Henri Rousseau, Max Jacob, Aristide Briand, Thomas Edison, Isadora Duncan, Charlie Chaplin, Eleonora Duse…

A sta de vorbă cu el la masă, era ca şi cum ai fi luat parte la un banchet al lui Socrate. Printre altele era şi mare cunoscător de vinuri. Avea grijă să mâncăm bine şi să bem bine, împănând discuţiile prandiale cu delicatese ca marea dumă, înţelesurile ascunse ale alfabetului aztec, strategia militară a lui Attila, miracolele lui Apollonios din Tyana, viaţa lui Sadakichi Hartman, învăţămintele magice ale druizilor, maşinaţiile interne ale clicii financiare care guvernează lumea, viziunile lui William Blake, şi aşa mai departe. Vorbea despre morţi cu aceeaşi tandreţe intimă ca şi despre vii. Era la el acasă în toate climatele, în toate erele omenirii. Cunoştea obiceiurile păsărilor şi şerpilor, era specialist în dreptul constituţional, inventase probleme de şah, scrisese tratate despre deriva continentelor, despre dreptul internaţional, despre balistică, despre arta tămăduirii. Mama lui Karen ne oferea savoarea. Avea un râs melodios care era molipsitor. Indiferent ce subiect dezbătea, devenea apetisant prin comentariile ei. Cultura ei era la fel de prodigioasă ca şi cea a partenerului său, numai că ea o etala cu degajare. Pe lângă ei, Karem părea un adolescent care încă nu începuse să-şi trăiască viaţa. Mama lui îl trata ca pe un copil supradezvoltat fizic. Din când în când fi spunea în faţă că e un prost.

— Ai nevoie de o vacanţă, îl sfătuia. Sau: Până acum ar fi trebuit să ai cinci copii. Sau: de ce nu pleci pentru câteva luni în Mexic? Ai un aer stătut. Cât despre ea, se pregătea pentru o călătorie în India. Cu un an în urmă fusese în Africa, nu pentru vânătoare de elefanţi, ci în

calitate de etnolog. Pătrunsese în unele zone unde nu călcase picior de femeie albă până atunci. Era neînfricată dar nu şi nechibzuită. Se putea adapta la orice fel de circumstanţe şi îndura greutăţi în faţa cărora ar fi dat îndărăt şi cele mai puternice exemplare ale sexului slab. Era dotată cu o încredere şi un devotament invincibile. Toţi cei care se aflau în preajma ei se simţeau îmbogăţiţi. Uneori îmi evoca femeile de viţă regală din Polinezia, care prezervă, în Pacificul îndepărtat, ultimele vestigii ale unui paradis pământesc, Aceasta era mama pe care mi-aş fi ales-o înainte de a intra într-un pântece. Aceasta era mama care personifica elementele primare ale fiinţei noastre, mama în care se armonizau pământul, marea şi cerul. Era o descendentă naturală a marilor figuri sibiline, care întrupau textura mitului, a fabulei şi a legendei. Deşi era terestră până în miezul miezului, trăia totuşi într-o împărăţie a supradimensiunilor. Conştiinţa ei părea să se dilate sau să se contracteze după voie. Marile misiuni nu-i solicitau un efort mai mare decât cele mărunte. Era echipată cu aripi, branhii, coadă, labe, gheare şi aripioare de peşte. Era aeronautică şi amfibie. Înţelegea toate limbile dar vorbea ca un copil. Nimic nu-i putea atenua ardoarea sau ştirbi veselia irepresibilă. Doar cât o priveai şi te simţeai însufleţit de curaj. Problemele deveneau nonexistente. Era ancorată în realitate, dar într-o realitate divină.

Pentru prima oară în viaţa mea mi se oferise privilegiul de a privi o mamă. Imaginile Madonei nu însemnaseră niciodată nimic pentru mine: erau prea luminoase, prea diafane, prea îndepărtate, prea eterice. Eu îmi alcătuisem o imagine proprie – mai puţin transparentă, mai substanţială, mai misterioasă, mai viguroasă. Dar nu mă aşteptasem niciodată s-o văd materializată, îmi închipuisem că asemenea tipuri ar putea exista, dar numai în colţurile îndepărtate ale lumii. Le intuiam existenţa în vremuri ancestrale: în Etruria, în vechea Persie, în zilele de aur din China, în arhipelagul malayez, în Irlanda legendară, în peninsula Iberică, în îndepărtata Polinezie.

Dar să dai peste un exemplar în carne şi oase, în împrejurările de zi cu zi, să mănânci cu ea, să vorbeşti, să râzi cu ea – nu, aşa ceva n-aş fi crezut posibil. În fiecare zi o studiam iar şi iar. Şi în fiecare zi mă aşteptam ca vălul să i se destrame. Dar, dimpotrivă, în fiecare zi creştea în statură, devenea mai miraculoasă şi totodată mai reală, aşa cum devin visurile când ne prind mai adânc în mrejele lor. Ceea ce considerasem până atunci a fi uman, cu desăvârşire uman, se amplifica acum la nesfârşire. Nu mai era necesar să aştept apariţia unui supraom. Graniţele umanului deveniseră brusc flexibile, nelimitate, totul ne fusese dat. Acum îmi dau limpede seama că tot ceea ce ni se cere este doar să ne realizăm propria natură. Se vorbeşte despre natura potenţială a omului ca şi cum aceasta ar fi opusă naturii pe care o afişăm. Dar la mama lui Karen vedeam înflorind făptura potenţială, o vedeam expropriind carapacea exterioară, brută, care o conţinea. Am înţeles că metamorfoza e mereu prezentă şi operantă; semnul însuşi al vitalităţii. Am văzut principiul feminin uzurpat de cel uman. Am înţeles că o supraînzestrare cu elementul uman trezeşte un mai ascuţit simţ al realităţii. Am înţeles că, prin creşterea forţei de viaţă, fiinţa care o încarnează devine mai apropiată de noi, mai tandră, mai indispensabilă. Fiinţa superioară nu e, aşa cum se credea cândva, îndepărtată, detaşată, abstractă. Dimpotrivă. Numai fiinţa superioară poate stârni în noi acea foame justificabilă, foamea de a ne depăşi pe noi înşine, devenind astfel ceea ce suntem cu adevărat. În prezenţa fiinţei superioare ne recunoaştem propriile puteri majestice, şi nu tânjim să fim acea persoană, ci râvnim să ne demonstrăm nouă înşine că suntem plămădiţi din acelaşi aluat. Ne repezim să ne întâmpinăm fraţii şi surorile, ştiind, fără tăgadă, că suntem cu toţii din acelaşi sânge…

Din păcate, vizita mamei lui Karen şi a partenerului ei a durat doar câteva zile. Abia plecaseră, când Karen a hotărât să ne întoarcem cu toţii în oraş, unde avea nişte treburi. Gândea că ne-ar face bine să mai mergem la un teatru, să mai ascultam un concert, şi după aceea să ne

întoarcem pe plajă şi să lucrăm serios. Mi-am dat seama că vizita mamei lui îl făcuse să deraieze complet.

În apartamentul din oraş, cum îl numeau ei, era o debandadă înspăimântătoare. Dumnezeu ştie de când nu se mai folosise o mătură în el. Bucătăria era presărată cu resturi şi gunoaie care zăceau acolo de săptămâni. Şoareci, furnici, gândaci, ploşniţe, o întreagă vermină infesta locul. Mesele, paturile, scaunele, canapelele, comodele erau încărcate cu hârţoage, dosare deschise, hărţi, grafice, tabele statistice, instrumente de toate soiurile. Erau cel puţin cinci sticle de cerneală fără dop. Sandvişuri pe jumătate mâncate zăceau printre mormane de scrisori. Chiştoace de ţigări cu sutele.

Casa era atât de împuţită, încât, pe bună dreptate, Karen şi soţia lui au *hotărât* să-şi petreacă noaptea la un hotel. Aveau să se întoarcă a doua zi, după ce noi vom fi curăţat apartamentul cât mai bine cu putinţă. Eu urma să-i orânduiesc dosarele.

Eram atât de bucuroşi să fim şi noi o dată singuri, încât nu ne păsa de însărcinarea impusă. Împrumutasem o bancnotă de zece dolari de la Karen ca să ne luăm ceva de mâncare. De îndată ce ne-am despărţit de ei, am ieşit în oraş, şi ne-am ospătat în lege. O cină italienească stropită cu vin roşu. Când ne-am întors în apartament, ne-a trăsnit duhoarea încă de pe scară.

— Nu atingem nimic, i-am spus Monei. Hai să ne culcăm şi mâine o ştergem. M-am săturat până peste cap.

— Nu crezi că ar trebui să-i vedem şi să-i anunţăm că plecăm?

— O să le las un bilet. Sunt prea scârbit ca să mai prelungesc starea asta de lucruri. Nu simt că le-aş datora ceva.

Ne-a luat o oră ca să curăţăm dormitorul atât cât să putem dormi. Şi am fost nevoiţi să ne culcăm în aşternuturi murdare. Tot ce atingeam era scârbos. A trage storul în jos însemna să rezolvi o problemă de matematică. Am ajuns la concluzia că şi Karen şi soţia lui sufereau de o formă uşoară de demenţă. Când eram pe punctul de a mă

culca, am zărit pe raftul de deasupra capului un şir de cutii de pălării şi de cutii de pantofi. Pe fiecare dintre ele era scris un număr de indice, care definea măsura, culoarea şi gradul de uzură a pălăriilor şi a pantofilor. Am deschis cutiile ca să văd dacă într-adevăr conţineau pălării şi pantofi. Conţineau. Dar nimic nu era în stare de purtare – nu ar fi putut fi folosite decât de un cerşetor.

Asta a fost ultima picătură.

— E aşa cum ţi-am spus, am gemut. Tipul e nebun de legat. Ne-am trezit devreme – nu am putut dormi din cauza ploşniţelor. Am făcut un duş, ne-am examinat atent hainele ca să nu ne trezim cu insecte şi ne-am pregătit de drum. Aveam chef să-i scriu o misivă. Şi am decis să fie ceva ca lumea, pentru că nu aveam intenţia să mai văd vreodată pe unul dintre ei. M-am uitat în jur, după o hârtie potrivită. Am zărit pe perete o hartă mare, am rupt o bucată din ea şi, folosind coada unei mături pe care am muiat-o într-o cutie cu vopsea, am mâzgălit un adio în nişte hieroglife de o şchioapă, care puteau fi zărite de la zece metri distanţă. Am măturat, cu dosul palmei, toate obiectele de pe masă, răsturnându-le pe jos. Am aşezat apoi harta ruptă pe masă şi am plasat în centrul ei o movilă din cele mai râncede şi mai greţoase gunoaie. Eram sigur că nu se putea să nu le observe. Am aruncat o ultimă privire, ca să-mi întipăresc scena pe retină. M-am îndreptat spre uşă, dar m-am răzgândit şi m-am întors grăbit. Era nevoie de încă ceva – un postscriptum la misiva de adio. Am căutat un creion bine ascuţit şi am scris într-o caligrafie microscopică: „A se clasifica la litera C de la catâr, curăţenie, cantaridă, căcat, Ciuaua, Cochinchina, constipaţie, curlandist, chinologie, calcinare, cornut, castravete, cicerone, cocostârc, coada-vacii, cimitir, crăpes Suzette, cacofonie, citrat de magneziu, compilaţie, căcărează, croşetă, cuneiform, cisternă, ciupitură, Cocagne, cistită, cocaină, cotiledonat, crăpătură, creuzet, crupier, copulaţie, Clitemnestra, clâstk, cap-pătrat”.

Singurul meu regret, în timp ce coboram scările, era că nu putusem să-mi las pe masă şi cartea mea de vizită.

Am luat un mic dejun plăcut într-un vagon-restaurant şi am discutat despre viitorul nostru care se prezenta ca un gol absolut.

— De ce să nu te duci azi după-masă la un film? m-a întrebat Mona. Eu o să dau o raită prin Hoboken sau prin alte părţi, să văd ce mai pot stoarce. Haide să ne întâlnim la Ulric – ce părere ai?

— Perfect, am răspuns. Dar cum să-mi omor eu dimineaţa asta? îţi dai seama că e abia ora opt?

— Ce ar fi să fac o vizită la Grădina Zoologica? Ia un autobuz. O să-ţi prindă bine plimbarea.

Nici c-ar fi putut să-mi ofere o sugestie mai nimerită. Mă găseam exact în dispoziţia de a contempla lumea creaturilor. Gândul că la această oră barbară din dimineaţă eram liber ca pasărea cerului şi lipsit de orice ţintă îmi dădea un simţ de superioritate. O să mă cocoţ pe platforma de sus a autobuzului şi o să urmăresc sclavii stresaţi şi încordaţi care zoresc spre îndatoririle lor fixe. M-am întrebat, o clipă, care o fi misiunea mea în viaţă. Uitasem aproape că-mi alesesem misiunea de a fi scriitor. Ştiam doar un singur lucru: nu eram croit să fiu vidanjor. Nici salahor. Nici copist.

La colţ, m-am despărţit de Mona, m-am urcat într-un autobuz care mergea spre nord şi m-am instalat pe platforma de sus. Din nou liber! Am inhalat câteva înghiţituri de ozon. Când am trecut pe lângă Central Park, m-am uitat atent la reşedinţele fanate care mărginesc trotuarul dinspre Fifth Avenue. În multe dintre ele pătrunsesem pe intrarea servitorilor sau a furnizorilor. Da, acolo era reşedinţa Roosevelt unde, pe când aveam vreo paisprezece ani, livrasem costume de comandă, fracuri, sacouri de alpaca, pentru bătrân. Mă întrebam dacă bătrânul domn Roosevelt, bancherul, şi cei patru uriaşi fii ai săi se îndreptau încă, în fiecare dimineaţă, toţi cinci în acelaşi pas, spre birourile lor din Wall Street *bien entendu* după ce efectuaseră un galop prin parc. Puţin mai departe am recunoscut reşedinţa bătrânului Bendix. Fratele acestuia, care avusese o slăbiciune pentru nasturii de

vestă fantezi, murise demult. Dar H.W. era probabil încă în viaţă şi, probabil, încă bombănea pentru că croitorul uitase că el o poartă pe dreapta. Câtă silă îmi stârnise omul acela! Zâmbeam gândindu-mă la câtă furie investisem în el, în zilele de demult. Probabil că acum era un bătrânel şubred, foarte singur, slujit de un valet credincios, un bucătar, un fecior, un şofer şi aşa mai departe. Şi cât de aferat fusese întotdeauna! Bogătaşii sunt vrednici de milă, zău aşa. Şi gândurile se despleteau… Amintire după amintire. Brusc m-am gândit la Rothermel. Îl vedeam sculându-se din pat, mahmur, împleticindu-se de oala de noapte, clocotind de mânie, agitându-se, forfotind şi fremătând, ţopăind de jur-împrejur ca un cocostârc într-un picior. Mă rog, pentru el avea să fie o zi de sărbătoare, pentru că o s-o revadă pe Mona. (Eram convins că ea luase acea direcţie.)

Gândindu-mă la condiţia matinală a lui Rothermel, am început să cuget la modul în care feluriţi oameni întâmpină dimineaţa. Era un joc încântător. De la prieteni şi cunoştinţe, am trecut pe tărâmul celebrităţilor – artişti, actori şi actriţe, figuri politice, criminali, lideri religioşi, oameni din toate clasele şi de toate nivelurile. Fascinant a devenit când am început să scormonesc prin deprinderile personajelor istorice. Cum întâmpina ziua Caligula? Un furnicar de personalităţi apuse s-a înstăpânit brusc pe creierul meu: Sir Francis Bacon, Mohamed cel Mare, Charlemagne, Iulius Cezar, Hannibal, Confucius, Timur Lenk, Napoleon la Sfânta Elena, Herbert Spencer, Modjeska, Sir Walter Scott, Gustav Adolf, Friederich Barbarossa, P.T. Barnum…

Când m-am apropiat de Bronx Park, uitasem ce mă adusese aici. Retrăiam în gând primele mele impresii de la circul cu trei arene, acel moment formidabil din viaţa unui copil când îşi vede idolul în carne şi oase. Idolul meu era Buffalo Bill. Îl adoram. A-l vedea galopând în centrul arenei aşternute cu rumeguş şi fâlfâindu-şi pălăria sombrero la aplauzele spectatorilor era ceva de neuitat. Avea bucle lungi, cioc, şi o mustaţă mare, cu vârfuri

ondulate. Purta, cu eleganţă, un costum spectaculos. Cu o mână ţinea uşor hăţurile calului, cu cealaltă, credincioasa lui puşcă. Într-o clipă avea să-şi desfăşoare măiestria de ochitor care nu dă niciodată greş. Întâi face turul circular al arenei, cu armăsarul lui falnic care scoate flăcări pe nări. Ce figură superbă! Prietenii lui sunt aprigele căpetenii de triburi indiene – Sioux, Comanşi, Corbi, Picior negru.

Copilul admiră forţa neostentativă – măiestria, fermitatea, flexibilitatea. Buffalo Bill era chintesenţa tuturor acestor trăsături. Nu l-am văzut niciodată decât în veşmintele lui strălucitoare şi doar câte o singură dată pe an – dacă aveam noroc. În acele câteva momente care ni se îngăduiau, eroul meu nu ratase niciodată o împuşcătură, nu făcuse niciodată vreo mişcare stângace, nu se îndepărtase nici cu o iotă de portretul ideal pe care noi, copiii, îl purtam în inimile noastre. Niciodată nu ne-a dezamăgit, niciodată nu ne-a trădat. *Întotdeauna la înălţime.*

Buffalo Bill era pentru noi ceea ce fusese Saladin pentru ostaşii lui – şi pentru vrăjmaşii lui. Un băiat nu-şi uită niciodată idolii. Ei, am încălecat pe-o şa – şi iată-ne la Grădina Zoologică.

Primul lucru pe care-l văd e o girafă. Pe urmă un tigru bengal, un rinocer, pe urmă un tapir. Ah, uite maimuţele! Mă simt din nou acasă. Nimic nu-ţi spală mai bine sistemul psihologic decât priveliştea animalelor sălbatice. *Tabula rasa.* Înseşi numele habitaturilor lor te inspiră. Te laşi purtat îndărăt spre vechea lume adamească, în care domnia supremă aparţinea şarpelui. Evoluţia nu lămureşte nimic. Am fost acolo cu toţii împreună, de la începuturile timpurilor, şi vom rămâne împreună în eternitate. Stelele şi constelaţiile se deplasează, continentele se deplasează în derivă, omul se deplasează în derivă alături de semenii săi din zilele antediluviene mamiferul tatu, pasărea dodo, dinozaurul, tigrul cu dinţi sabie, calul miniatural din Mongolia de Nord. Tot ce există în cosmos se deplasează în derivă spre

un punct în derivă din spaţiu. Şi Dumnezeu Atotputernicul se deplasează şi el, probabil, în derivă, cu creaţia lui cu tot.

Deplasându-mă şi eu în derivă, identificat cu Zoo şi cu toţi ocupanţii săi, m-am pomenit deodată cu o viziune extrem de clară a lui Renée Tietjen. Renée era sora lui Richie Tietjen, cu care mă jucam pe când aveam zece ani. Richie ăsta era ca un zuav însetat de sânge. Dacă-l înfuriai, era în stare să muşte o bucată din tine. Când se formau echipele de joc, era important să-l ai pe Richie de partea ta. Uneori, Renée, sora lui Richie, stătea la gard şi ne urmărea. Era cu vreo şase ani mai mare decât el, aproape femeie şi, pentru noi, puştii, de o frumuseţe răpitoare. Când te apropiai de ea îi aspirai parfumul – un parfum pe care-l folosea sau poate numai mireasma cărnii ei delicioase? Din momentul în care încetasem să mă mai joc pe strada aceea nu mă mai gândisem niciodată la Renée Tietjen. Şi acum, dintr-odată, fără niciun fel de motiv, imaginea ei îmi dansa în faţa ochilor. Se rezema de bara de metal a porţii şi vântul îi mula rochia subţire de mătase în jurul pulpelor. Acum îmi dădeam seama de ce era atât de încântătoare şi de inaccesibilă: era replica, aidoma, a uneia dintre madonele medievale franţuzeşti. Toată numai lumină şi graţie, castitate, seducţie, cu cozi de aur şi ochi verzi ca marea. Mereu tăcută, mereu serafică, împinsă de vânt, se legăna înainte şi îndărăt ca o salcie mlădioasă. Sânii ei, două emisfere nubile, şi tufa micuţă care-i împodobea pelvisul, păreau extraordinar de vii şi de sensibile, întâmpinau vântul asemenea siluetei proeminente sculptate în prora unei corăbii. La câţiva metri de ea se dezlănţuia iureşul nostru de tauri sălbatici, trântindu-ne, înghiontindu-ne, îmbrâncindu-ne, muşcându-ne, schelălăind, ca posedaţi de diavol. Dar Renée stătea mereu imperturbabilă, cu buzele uşor întredeschise într-un surâs enigmatic. Unii ziceau că avusese un amant care a părăsit-o. Alţii spuneau că ar fi infirmă. Nimeni dintre noi nu avea curajul să i se adreseze. Îşi lua locul la gard şi stătea acolo ca o statuie. Din când în când, vântul îi umfla

fusta şi ni se tăia respiraţia când îi zăream carnea lăptoasă de deasupra genunchilor. Către seară, bătrânul Tietjen venea, greoi, acasă, cu un bici lung în mână. Când îl vedea pe Richie, cu hainele sfâşiate, faţa mânjită şi împroşcată cu noroi şi sânge, bătrânul îl plesnea cu biciul. Richie nu scotea un sunet. Pe urmă, bătrânul îşi saluta morocănos fiica şi dispărea pe uşa din faţă. O scenă ciudată, ale cărei urmări nu le cunoşteam.

Toate acestea mi s-au înfăţişat ochilor cu atâta pregnanţă, încât m-am simţit obligat să-mi fac câteva note pe loc. Am ieşit în fugă din parc, ca să caut o bucată de hârtie şi un creion. M-am oprit doar ca să urinez. În cele din urmă, am descoperit o mică papetărie ţinută de o evreică bătrână. Purta una din perucile acelea hidoase de culoarea gândacilor de bucătărie. Nu ştiu de ce, nu reuşea să mă înţeleagă. Am început să-i explic prin semne. Şi-a închipuit că sunt surd. Drept care s-a pornit să răcnească la mine. Am răcnit şi eu la ea, împroşcând-o cu înjurături. S-a speriat şi a fugit în fundul prăvăliei, strigând după ajutor. Descumpănit, am rămas locului un moment, pe urmă am zbughit-o în stradă. La colţ, staţionase un autobuz. M-am urcat în el şi m-am aşezat pe o banchetă. Lângă mine, era un ziar. L-am înşfăcat şi am început să-mi fac note, întâi pe marginile albe, pe urmă pe textul tipărit. Când am ajuns la Morningside Park, am aruncat, pe furiş, ziarul pe fereastră. M-am simţit uşurat, atât de uşurat de parcă tocmai aş fi terminat un futai zdravăn. Renée se volatilizase odată cu girafele, cămilele, tigrii bengal, cojile de alune şi răgetele cavernoase ale leilor. O să-i povestesc totul lui Ulric, o să-l amuze. Doar dacă nu era iar prins într-o campanie de promovare a bananelor.

9

Locuim din nou într-un cartier de oameni aşezaţi, nu departe de Fort Green Park. Strada e largă ca un bulevard, casele plasate la distanţă de trotuar, cele mai multe dintre ele construite din piatră maronie şi împodobite cu

portaluri înalte din acelaşi material. Unele dintre case sunt veritabile mici palate, flancate de peluze imense, presărate cu boschete şi statui. Alei ample duc la grajduri şi la acareturile servitorilor, aflate în statui. Alei ample duc la grajduri şi la acareturile servitorilor, aflate în 90. Remarcabilă este starea de prezervare. Chiar şi stâlpii de legat caii sunt intacţi şi strălucitori de parcă tocmai ar fi fost lustruiţi cu ulei. Somptuos, elegant, somnolent, cartierul e un miraculos liman pentru noi.

Desigur, Mona a fost aceea care a găsit cele două camere. Şi, o dată în plus, aveam o proprietăreasă simpatică, una din văduvele americane tinere şi tembele, care nu ştiu ce să facă cu viaţa lor. Ne scosesem mobila din locurile unde o depozitasem, şi o potrivisem în cele două camere. Proprietăreasă era încântată să ne aibă chiriaşi. Mâncam foarte des împreună. Era o creatură plăcută, cu o voce melodioasă şi cu indolenţa unui suflet pierdut. Situaţia noastră aici părea foarte promiţătoare. Chiria era ieftină, gazul, apa şi electricitatea funcţionau perfect, mâncarea bună, din abundenţă, filme după masa, şi seara câte un joc de cărţi din când în când, ca să-i facem proprietăresei pe plac, iar musafiri, ioc. Nimeni nu cunoştea adresa noastră. De unde proveneau fondurile, nu eram prea sigur. Mathias, aflat încă în actualitate şi Rothermel, mai viril ca oricând, contribuiseră generos. Dar trebuie să mai fi fost şi alţii, pentru că trăiam pe picior mare. Proprietăreasă avea mână largă în ce priveşte mâncarea şi băutura, şi adeseori ne invita la teatru sau ne ducea la câte un cabaret. O fascina faptul că eram – evident – artişti „Boemi”, ne numea ea. Soţul ei fusese agent de asigurări, un individ anost, din câte ne spunea, şi acum că nu mai era, femeia intenţiona să-şi scoată pârleala.

Am închiriat o maşină de scris şi am reînceput să scriu. Totul era adorabil. Elegantul halat de mătase, pijamalele, papucii de casă mocasini pe care-i purtam, toate erau daruri de la proprietăreasă, moştenite de la mort. Dimineţile huzuream. Ne sculam pe la ora zece,

făceam baie pe îndelete, în timp ce fonograful ne cânta, apoi luam un delicios mic dejun, preparat, de obicei, de proprietăreasă. Aveam, de fiecare dată, fructe proaspete şi căpşuni înecate în frişcă, cornuri fragede abia ieşite din cuptor, felii groase de jambon, marmeladă, cafea aburindă cu cremă. Mă simţeam ca un paşă. Deşi nu-mi erau necesare, am fost echipat cu două tabachere frumoase şi un ţigaret lung, pe care-l foloseam numai la orele de masă, ca să-i fac plăcere proprietăresei care mi le dăruise.

Nu trebuie să-i mai spun „proprietăreasă”. Numele ei era Marjorie, un nume care i se asorta de minune. Avea un aer lasciv, de parcă tocmai adulmecase o urmă. Şi un corp frumos, pe care-l expunea generos, mai ales dimineaţa când purta un capot uşor, vaporos. Nu a trecut multă vreme până am început să ne batem, prieteneşte, pe crupă. Era genul de femeie care îţi poate înşfăca pula, făcându-te să râzi în acelaşi timp. Nu te-ai fi putut împiedica să o placi, chiar dac-ar fi fost ciupită de vărsat, ceea ce nu era. Tot ce făcea era deschis, la vedere. Şi dacă îţi exprimai vreo dorinţă, se grăbea pe dată să ţi-o îndeplinească. Tot ce era al ei era şi al tău, doar să-i fi cerut. Ce deosebire faţă de locuinţa lui Karen! Mesele singure erau menite să-ţi inducă o stare de divină satisfacţie. Camerele ei erau lângă ale noastre, dar uşa despărţitoare nu era niciodată încuiată. Intram şi ieşeam în voie dintr-o cameră în alta, de parcă aveam un menaj comun.

După micul dejun, făceam de obicei o plimbare, ca să-mi antrenez pofta de mâncare pentru prânz. Era început de toamnă şi o vreme superbă. De multe ori hoinăream prin parc şi mă lăsam pe o bancă, moţăind în soare. O minunată senzaţie de bunăstare se înstăpânise pe mine. Niciun fel de grijă, niciun fel de responsabilitate, niciun fel de intruziune. Eram stăpânul meu absolut, slujit cu devotament de două femei frumoase şi zeloase care mă tratau ca pe un păun. În fiecare zi, scriam conştiincios câte o oră sau două, iar în rest – futai, festin, flecăreală.

Ceea ce scriam trebuie să fi fost lipsit de importanţă

– probabil visuri şi fantezii. Duceam o viaţă prea îmbelşugată ca să-mi poată inspira teme serioase. Scriam doar ca să mă menţin în mână, nimic altceva. Câteodată trânteam ceva special pentru Marjorie, ceva spiritual şi umoristic, pe care-l citeam cu glas tare la masă, între două guri de coniac sau de liqueur fin din stocul ei inepuizabil. Nu era greu să le fiu pe plac la amândouă. Tot ce voiau de la mine era să mă menţin în mişcare.

— Aş vrea să ştiu şi eu cum se scrie! spunea uneori Marjorie. Pentru ea, arta scrisului ţinea de magie. Se întreba, de pildă, de unde îmi iau ideile.

— Le clocesc, ca pe ouă, i-am răspuns.

— Şi cuvintele acelea mari, de unde le iei Henry?

Zăbovea asupra lor, le pronunţa greşit în mod deliberat, le rula pe limbă, lasciv.

— Jonglezi cu ele, îmi zicea. Uneori, născocea câte un cântecel în care introducea cuvinte din astea ce-ţi scrântesc limba. Ce plăcere era s-o auzi fredonând un cântec – sau fluierând uşor! S-ar fi zis că sexul i se muta în gât. Uneori izbucnea în râs, chiar în mijlocul unui cântec. Şi ce mai râs! Câteodată, seara, făceam câte o promenadă solitară. Cunoşteam bine împrejurimile, pentru că locuisem cândva chiar vizavi de Park. Numai la câteva străzi mai încolo – Myrtle Avenue era graniţa – începeau mahalalele. După ce mă plimbam prin cartierele respectabile, era incitant să trec graniţa şi să mă amestec printre italieni, filipinezi, chinezi şi alţi „indezirabili”, Cartierele săracilor erau pătrunse de un iz înţepător, alcătuit din mirosuri de salamuri, vinuri, lemn putred, tămâie, plută, piele de peşte uscat, mirodenii, cafea, urină stătută de cal, sudoare şi ţevi defecte. Prăvăliile erau pline de mărfuri, nostalgic familiare, din copilăria mea. Îmi plăceau saloanele întreprinderilor de pompe funebre (mai cu seamă cele italieneşti), prăvăliile cu obiecte religioase, dughenele de mărunţişuri, magazinele cu delicatese, papetăriile. Era ca şi cum aş fi ieşit dintr-un mausoleu răcoros, imaculat, şi aş fi plonjat în tumultul vieţii. Limbile care se vorbeau aici aveau o calitate muzicală, chiar când

nu era vorba decât de un schimb de înjurături. Oamenii se îmbrăcau la nimereală, fiecare după gustul lui trăsnit. Caii şi căruţele erau încă în funcţiune. *Copiii* roiau pretutindeni, jucându-se cu acea exuberanţă pofticioasă pe care numai copiii săraci o cunosc. Nu mai vedeai feţele lemnoase, stereotipe, ale americanilor, ci tipuri rasiale, saturate de personalitate.

Dacă mergeam într-o anumită direcţie, ieşeam, până la urmă, în United States Street. Pe undeva pe acolo se născuse prietenul meu Ulric. În acest loc era uşor să vagabondezi; în toate direcţiile se deschideau unghere ciudate. Noaptea, păşeai pe acolo cu picioare de vis. Totul părea răsturnat, zvârlit la întâmplare, proţăpit artificial. Uneori mă pomeneam cotind la Borough Hall, alteori la Williamsburg. Întotdeauna, la mică distanţă, erau Navy Yard, fantastica piaţă Wallabout, rafinăriile de zahăr, marile poduri, uzinele de laminoare, depozitele de cereale, oţelăriile, fabricile de vopsele, atelierele de pietre de mormânt, grajdurile de cai şi de trăsuri, atelierele geamgiilor, şelarilor, fierăriile, fabricile de conserve, pieţele de peşte, abatoarele, fabricile de tinichea – un vast conglomerat de orori cotidiene deasupra cărora plutea un caier de fum impregnat de duhoarea chimicalelor arse, cărnii putrede şi metalelor încinse.

Dacă pe parcursul acestor plimbări mă gândeam la Ulric, mă gândeam şi la Evul Mediu, la Breughel cel Bătrân, la Hieronymus Bosch sau la Petronius Arbiter, Lorenzo Magnificul, Fra Lippo Uppi… ca să nu mai vorbesc de cei Şapte Pitici, de Robinson Elveţianul şi de Sinbad Marinarul. Numai într-o groapă uitată de Dumnezeu, cum e Brooklyn, se pot aduna laolaltă monştrii, pocitaniile şi anomaliile acestei lumi. La Star Theatre, profilat pe burlesc, îţi frecai coatele de cetăţenii păroşi ai acestei incredibile lumi. Spectacolul era întotdeauna la nivelul imaginaţiei aproape secate a publicului. Nu exista nicio limită, niciun gest nu era considerat prea obscen, nicio pornografie nu era prea murdară pentru a nu fi articulată de gurile spurcate ale comedianţilor. Aveai întotdeauna

parte de un regal vizual şi auricular, din cele după care tânjesc labagiii. Eu mă simţeam perfect în largul meu în această ciorbă. Obscenitate e numele meu de fată.

Când mă întorceam acasă din aceste plimbări, le găseam de cele mai multe ori pe Marjorie şi pe Mona aşteptându-mă, cu masa întinsă pentru o gustare. Ceea ce Marjorie numea „un apetitiv” consta de obicei în felii de carne rece, salam, brânză de vaci, măsline, murături, sardele, ridichi, salată de cartofi, icre, brânzeturi elveţiene, cafea, o plăcintă nemţească cu brânză sau ştrudel cu mere, totul stropit cu Kummel, Porto, Málaga. La cafeaua însoţită de liqueururi, ascultam discurile lui John Jacob Niles. Discul nostru favorit era „Mă minunez când hoinăresc”, cântat cu o voce clară, înaltă, cu un tremolo şi o modulaţie caracteristice lui Niles. Rezonanţa metalică a timbrului său ne producea stări de extaz. Niles avea o voce care-ţi evoca impresii legate de Arthur, de Merlin, de Ginevra. Avea în el ceva de druid. Ca şi cum ar fi psalmodiat, îşi intona versurile într-un cânt eteric, pe care îngerii îl purtau mai departe către Tronul Gloriei. Când cânta despre Iisus, Maria şi Iosif, aceştia deveneau prezenţe vii. O mişcare a mâinii, şi timpanul său emitea sunete magice, care făceau ca stelele să scânteieze mai orbitor, dealurile şi câmpiile să fremete de siluete argintii şi pâraiele să susure şi să gângurească asemenea pruncilor. Rămâneam nemişcat mult timp după ce vocea lui se stingea, vorbind despre Kentucky unde se născuse Niles, despre munţii Blue Ridge şi despre oamenii din Arkansas. Marjorie, care întotdeauna îl acompania fredonând uşor sau fluierând, izbucnea acum într-un cântec, un cântec simplu, popular, pe care-l cunoscuse din leagăn.

Era glorioasa lună septembrie, descrisă în Almanahul Vechiului Fermier drept vremea când „porcul ţepos mănâncă merele care se coc şi căprioarele molfăie şi ciugulesc păstăile de fasole verde pe care fermierii le-au cultivat cu atâta sârg”. O vreme lenevoasă, languroasă şi nimic care s-o umbrească. De la fereastra noastră admiram

un şirag de grădini frumos îngrijite, străjuite de copaci maiestuoşi. Totul într-o ordine nemţească, totul cu desăvârşire senin. Frunzele se colorau în auriu şi arămiu, stropind pajiştile şi trotuarele cu pete de foc. Adeseori stăteam la masa de micul dejun, de unde mi se deschidea priveliştea curţilor din spate, şi lunecam într-o reverie adâncă. În unele zile nu se clintea o frunză, nu tremura o rămurică; totul era doar splendoare solară şi zumzet de gâze. Părea greu de crezut că, nu cu mult timp în urmă locuisem în acest cartier alături de o altă soţie, că împinsesem un cărucior de copil pe stradă, sau îmi dusesem fetiţa în parc şi o privisem zburdând prin iarbă. Stând acolo şi privind pe fereastră, trecutul meu se estompa, se voala; părea să ţină de o încarnare anterioară. Mă învăluia un delicios simţământ de detaşare şi înotam îndărăt, tihnit, jucăuş ca un delfin, în apele misterioase ale unor trecuturi imaginare. În asemenea stări de spirit, când o zăream pe Mona plutind în kimonoul ei chinezesc, mă uitam la ea ca la o femeie complet străină. Câteodată îi uitam şi numele. Când îmi întorceam privirea, simţeam o mână pe umăr.

— La ce te gândeşti? o auzeam întrebându-mă.

(Şi acum îmi aduc aminte cât de îndepărtată, venind parcă de la mare distanţă, îmi suna vocea ei.)

— *La ce mă gândesc... la ce mă gândesc?* Nu mă gândesc la nimic. Îmi spunea că ochii mei avuseseră o expresie foarte concentrată.

— Fără niciun motiv. Visam, doar atât.

Atunci se grăbea Marjorie să intervină:

— Se gândeşte, probabil, la ce o să scrie.

Iar eu îi răspundeam:

— Aşa e, Marjorie. După care ieşeau amândouă din încăpere şi mă lăsau singur. De îndată, mă întorceam la starea mea de reverie.

Suspendat la trei caturi deasupra pământului, încercam iluzia că plutesc în spaţiu. Peluzele şi arbuştii, de care mi se agăţase privirea, pieriseră. Vedeam numai ceea ce visam, o panoramă în perpetuă mişcare, evanescentă ca

ceaţa. Uneori mi se perindau prin faţa ochilor siluete ciudate, înveşmântate în costumele vremii respective, ca, de pildă, Samuel Johnson, Swift, Thomas Carlyle, Izaak Walton. Câteodată s-ar fi spus că o perdea de fum, reminiscenţa unei bătălii, se risipise şi oameni încătuşaţi în armuri, călări pe cai somptuos împodobiţi, apăreau năuciţi şi descumpăniţi în mijlocul câmpului de luptă printre rămăşiţele măcelului. Păsările şi animalele îşi aveau şi ele rolul lor în viziunile mele, mai cu seamă monştrii mitologici, cu care, s-ar fi spus, mă găseam în termeni foarte familiari. În aceste vedenii, nu exista nimic prea extravagant, prea excentric sau prea neaşteptat ca să mă poată dezrădăcina din neantul meu. Cutreieram cu picioare nemişcate vastele încăperi ale memoriei, un fel de cinematograf viu. Din când în când retrăiam câte o experienţă din copilărie: de exemplu, un moment când vezi sau auzi ceva pentru prima oară. În asemenea împrejurări, eram în acelaşi timp copilul care ia contact cu noutatea şi persoana fără nume care-l observă pe copil. Uneori gustam experienţa rară de a-mi sincroniza gândul şi fiinţa cu o firavă frântură dintr-un vis demult uitat şi, în loc să-l urmăresc, în loc să-l fixez obiectiv în imagine şi senzaţie, preferam să mă joc la marginile lui, să mă scald în haloul lui, ca să spun aşa, bucuros doar că l-am recuperat, că i-am perceput prezenţa nemuritoare.

În această perioadă am avut un vis pe care mi-l amintesc cu somptuoasă acurateţe. Consider că merită să-l transcriu…

A debutat cu un vertij coşmaresc, care m-a precipitat făcându-mă să mă prăvălesc dintr-o prăpastie ameţitoare în apele calde ale Mării Caraibilor. Mă învârteam în jos, tot mai jos, în ample spirale curbe, fără de început şi părând să sfârşească în eternitate. În timpul acestei necontenite căderi spiralate mi se desfăşura în faţa ochilor o năucitoare şi fermecătoare panoramă a vieţii marine. Uriaşi dragoni de mare se zvârcoleau şi străluceau în lumina pulverizată a soarelui, filtrată prin apele verzi; cactuşi gigantici, cu rădăcini hidos încârligate, pluteau pe

lângă mine, urmaţi de ghemuri de corali spongioşi, coloraţi în nuanţe ciudate, unii de un roşu întunecat ca sângele de bou, alţii de un cărămiziu scânteietor sau liliachii ca lavanda. În această fecundă viaţă acvatică se deosebeau miriade de vietăţi infinitezimale, animaluscule, asemănătoare cu gnomii şi spiriduşii; fremătau ca mirificul flux de pulbere de stele din coada unei comete.

Vuietul din urechile mele s-a preschimbat în melodii tulburătoare, nemaiauzite; am devenit conştient de tremurul înfiorat al pământului, al plopilor şi al mestecenilor înfăşuraţi în giulgiul aburilor fantomatici, încovoindu-se graţios sub mângâierea adierilor înmiresmate. Aburii se destramă. Acum înaintez căznit într-o misterioasă pădure vie, cu maimuţe care ţipă strident şi păsări cu penaj tropical. Din cingătoarea mea atârnă o tolbă cu săgeţi şi pe umăr port un arc de aur.

Pe măsură ce pătrund mai adânc în pădure, muzica devine tot mai cerească, lumina tot mai aurie, pământul e aşternut cu covoare de frunze moi, sângerii. Mă înconjoară atâta frumuseţe încât mă cuprinde un leşin. Când mă trezesc, pădurea s-a spulberat. Simţurile mele buimace par a desluşi că mă aflu în faţa unei pânze enorme, pe care e pictată o scenă pastorală de mare însemnătate: seamănă cu una din picturile murale ale lui Puvis de Chavannes, *în care* se materializează gravul, seraficul vid al visului. Duhuri calme, sumbre, circulă înăuntrul şi în afara pânzei, cu o eleganţă cumpănită, obsesivă, care face ca mişcarea noastră pământească să pară grotescă. Păşesc în pânză şi urmez o potecă liniştită, care duce spre linia retractilă a orizontului. O siluetă planturoasă, înveşmântată într-o togă grecească şi legănând în mâini o urnă, se îndreaptă spre turnul unui castel, abia vizibil pe coama unei coline. Urmăresc silueta femeii cu şolduri unduioase până când mă pierd într-o adâncitură, dincolo de creasta colinei.

Silueta cu urna a dispărut. Dar ochii mei sunt acum răsplătiţi de o privelişte şi mai tulburătoare. S-ar părea că am ajuns chiar la marginea locuibilă a pământului, la acea lizieră magică a lumii antice unde sunt tăinuite toate

misterele, toată tristeţea şi toate spaimele universului. Sunt îngrădit de un soi de vastă împrejmuire cu încrengături vag vizibile. În faţa mea se nălucesc meterezele unui castel bătrân din care se zbârlesc, ca ţepii unui arici, o puzderie de suliţe. Flamuri războinice cu blazoane şi embleme incredibile flutură ameninţător de pe zidurile crenelate. O ciupercă imensă, o îngreţoşătoare crescătură parazitară astupă drumurile largi care pornesc de la înfricoşătoarele porţi boltite; lucarnele mohorâte sunt împroşcate cu stârvuri de păsări uriaşe care emană miasme insuportabile. Dar ce mă uluieşte şi mă fascinează pe mine e culoarea castelului: un roşu aşa cum ochii mei nu au mai văzut nicicând. Zidurile au o nuanţă de sânge proaspăt, cald, roşul bogat al corpusculilor dezgoliţi de tăietura cuţitului. Dincolo de zidurile de apărare, se profilează parapete şi bastioane mai spectaculoase, şiruri de turnuri şi turle muiate într-un roşu înfiorător.

În ochii mei înspăimântaţi, întreaga privelişte ia proporţiile unei monstruoase orgii măcelăreşti, scăldată în cheaguri de sânge şi excremente.

Cu spaimă şi groază îmi feresc o clipă privirea. Şi în acel moment fugitiv, scena se schimbă. În locul ciupercii veninoase şi a hoiturilor râioase de vulturi, se aşterne acum în faţa mea un mozaic bogat din abanos şi scoarţă de laur, umbrit de panouri de culoarea purpurii din care se revarsă cascade de flori de cireş, într-o curte pavată cu dale pătrate. La mică depărtare, se găseşte o superbă canapea, drapată cu brocarturi regeşti şi înecată în perne şi voaluri diafane. Pe acest divan somptuos, anticipând languros sosirea mea, se odihneşte soţia mea, Maude. Dar nu e Maude cea familiară mie, deşi îi recunosc gura micuţă, de păsărică. Aştept răbdător dojenile ei. Dar în locul lor, îi scapă din gâtlej un flux de muzică sumbră care face ca sângele să-mi ciocănească în tâmple. Abia în acest moment îmi dau seama că e goală, şi îi simt vagul, splendidul jind al vintrelor. Mă aplec ca să o ridic în braţe, dar mă îndepărtez îngrozit când văd un păianjen uriaş care se târăşte încet pe pieptul ei alb ca laptele. Ca stăpânit de

diavol, fug în panică spre zidurile castelului. Şi acum se petrece un lucru straniu. Scârţâind şi pârâind din balamalele ruginite, porţile impunătoare se deschid încet. Pornesc să străbat în grabă poteca îngustă ce duce la piciorul scării spiralate, încep să urc treptele de fier – mai sus, tot mai sus, dar fără să pot ajunge în vârf. În cele din urmă, când simt că mi se rupe inima în piept de atâta efort, mă pomenesc pe culme. Dar meterezele şi bastioanele, lucarnele şi turnurile misteriosului castel sau mistuit. În faţa ochilor mei se întinde acum o pustietate neagră, vulcanică, brăzdată de râpe şi hăuri fără fund. Nu se vede fir de plantă sau urmă de viaţă vegetală. Peste întinderea pustiită zac presărate gigantice crăci pietrificate sau calcinate, prinse sub o crustă de minerale strălucitoare. Privind mai atent, observ cu groază că acolo, jos, există viaţă – o viaţă vâscoasă, târâtoare, care se înfăţişează sub forma unor imense spirale ce se încolăcesc şi se descolăcesc în jurul nebuneştilor crăci moarte.

Brusc mă copleşeşte presimţirea că turla înaltă în care am urcat, mânat de panică, se năruie la bază, că întreaga înălţime a turnului se clatină la buza unei prăpăstii cumplite, gata, în orice clipă, să mă anihileze. O frântură de secundă trăiesc o încremenire lugubră, apoi, vag, atât de vag, aproape inaudibil, se desluşeşte sunetul unui glas – un glas omenesc. Acum răsună cutezător, cu o intonaţie stranie şi o rezonanţă de geamăt, pentru ca apoi să se stingă iar, de parcă fusese strangulat în adâncurile sulfuroase de dedesubt. Brusc, turnul se înclină violent; când se răstoarnă în gol, ca o corabie beată, se iscă un murmur de voci. Voci omeneşti în care se amestecă râsul hienelor, ţipetele ascuţite ale smintiţilor, gemetele răscolitoare ale osândiţilor, chicotele pătrunzătoare, înspăimântătoare, ale posedaţilor. Când balustrada cedează, sunt catapultat în spaţiu cu o viteză meteorică. Jos, jos, jos, trupul meu firav jupuit de carnea-i moale, măruntaiele încleştate de gheare nemiloase, sfârtecate de pliscuri muiate în venin. Jos, jos, jos, sfâşiat şi spintecat de colţi şi de gheare.

Şi pe urmă încetează, rostogolirea în gol se opreşte; se schimbă cu o senzaţie de alunecare. Vin în jos pe un tobogan uns cu ulei, susţinut de formidabile coloane din carne umană, care sângerează prin toţi porii. La capăt, mă aşteaptă botul uriaş, cavernos al unui căpcăun, care-şi ascute dinţii în aşteptare. Într-o clipită voi fi înghiţit de viu, voi pieri într-un hidos acompaniament de oase sfărâmate, propriile mele preţioase oase, ronţăite şi fărâmiţate.

…Dar tocmai când sunt pe punctul de a fi hăpăit de botul roşu, căscat, monstrul strănută. Explozia este atât de puternică, încât întregul univers se zgâlţâie. Mă trezesc tuşind ca din bojoci de fumător.

Să fi fost o coincidenţă că a doua zi l-am întâlnit pe prietenul meu Ulric, care m-a informat, bâlbâindu-se, că Maude îl vizitase cu o zi în urmă şi că îl implorase să discute cu mine, să mă convingă să mă întorc la ea? Ulric mi-a povestit, întristat, că Maude fusese jalnic de abjectă. Plânsese fără încetare din momentul în care intrase în atelierul lui şi până când plecase. Ba chiar căzuse în genunchi în faţa lui şi-l conjurase să răstoarne cerul şi pământul ca să mă convingă să revin la ea.

— I-am spus sincer că nu ştiu unde să te găsesc, a continuat Ulric. Mi-a răspuns că trebuie să existe o modalitate de a-ţi da de urmă. Te-a implorat să o ierţi, aşa cum te-a iertat şi ea pe tine.

Pretindea că fetiţa întreabă întruna de tine. Mai spunea că nu-i pasă de ce faci, dacă te întorci la ea… Ce să-ţi spun, Henry, a fost un calvar. I-am promis că o să fac ce-mi stă în putinţă, deşi ştiu că-i zadarnic. Îmi dau seama că-i dureros pentru tine să asculţi toate astea.

A ezitat o clipă, pe urmă mi-a spus:

— Aş vrea să te întreb un singur lucru, dacă nu-ţi cer prea mult. N-ai vrea să intri tu în contact cu ea? Nu cred că eu aş mai putea rezista la un asemenea spectacol Mă scoate din sărite.

L-am asigurat că o să preiau eu situaţia. Şi i-am cerut să nu-şi facă griji pentru niciunul dintre noi.

— Ascultă, Ulric, hai să dăm uitării toată povestea.

Vino să iei masa cu noi. Mona o să fie încântată să te revadă. Şi cred că o să-ţi placă Marjorie. Pe dată i s-au aprins ochii. Şi-a lins buzele cupide.

— Perfect! a exclamat, plesnindu-se peste coapse. Îţi acord încredere. Era şi timpul să mai stăm la o parolă. Ştii, începusem să mă întreb dacă o să te mai văd vreodată. Probabil că ai un munte de noutăţi să-mi spui.

Aşa cum am presupus, Marjorie şi Ulric s-au înţeles de minune. Am luat un dejun cutremurător, suplimentat de vreo două sticle de vin de Rin. După masă, Ulric s-a întins pe divan, ca să tragă un pui de somn. Ne-a explicat că lucrase din greu la o campanie de ananaşi. A adăugat că după ce se va odihni un pic, s-ar putea să încerce să schiţeze ceva. Ar vrea Marjorie să-i pozeze? Un ochi îi era deja închis. Celălalt, foarte vioi şi mobil, i se învârtea pe sub fruntea proeminentă.

— N-am ce spune, se mănâncă grozav aici, la voi, a declarat, încrucişându-şi mâinile pe pântec.

Pe urmă s-a înălţat într-un cot, şi şi-a dus mâna streaşină la ochi:

— N-aţi vrea să coborâţi ceva mai jos storul ăla? Aşa, acum e bine. A scos un suspin de uşurare şi a adormit lin.

— Dacă n-ai nimic împotrivă, i-am spus lui Marjorie, ne-am culca şi noi. Strigă-ne când se trezeşte, da?

Spre seară, l-am găsit pe Ulric aşezat pe divan şi sorbind o băutură rece. Era complet înviorat şi bine dispus.

— Ei, e grozav să fie omul din nou cu voi, a spus, frământându-şi buzele şi mişcându-şi în sus şi în jos sprânceana aceea infernală a lui. Tocmai îi împuiam lui Marjorie capul cu poveşti din trecutul nostru. Ne-a rânjit afectuos, şi-a lăsat paharul cu băutură pe taburetul de alături şi a respirat adânc. Ştii, a reluat apoi, când nu te văd o perioadă lungă, simt nevoia să-ţi pun o sumedenie de întrebări. Mi-am făcut sute de însemnări în minte – şi pe urmă, când te văd, uit tot ce-am vrut să te întreb… ia spune-mi, nu-i aşa că ai locuit pe vremuri undeva prin cartierul ăsta, împreună cu O-Mara şi cu… cum dracuâl

chema… indianul ăla nebun… ăla cu păr lung şi un râs isteric?

— Govindar, i-am răspuns.

— Ăsta-i! Era complet trăsnit, individul. Ţin minte că tu aveai o părere foarte bună despre el. Scria o carte pe atunci, nu?

— Mai multe cărţi. Una dintre ele, un lung tratat de metafizică, era într-adevăr extraordinară. Abia cu ani mai târziu mi-am dat seama de lucrul ăsta, când am început să compar lucrarea lui cu tomurile soporifice ale distinselor noastre nulităţi. Govindar a fost un dadaist metafizic, aş spune. Dar în zilele acelea glumeam pe seama lui.

După cum ştii, eu eram o brută insensibilă. Pe atunci, nu dădeam un căcat pe filosofia hindusă; după cât înţelegeam eu, ar fi putut să-şi scrie cărţile şi în sanscrită. Acum s-a întors în India – e unul dintre discipolii de frunte ai lui Gandhi. Probabil că a fost cel mai neobişnuit indian pe care l-am cunoscut vreodată.

— Tu ştii mai bine, a apreciat Ulric, doar ai avut de-a face cu o turmă întreagă de indieni. Şi pe urmă mai erau şi egiptenii – mai ales ăla zbanghiu…

— Skukrullah.

— Ce memorie ai! Da, acum îmi aduc aminte numele. Şi pe celălalt cum îl chema? Cel care scria epistolele alea înflorite, interminabile?

— Mohamed Eli Sarwat.

— Doamne, ce nume! Sper că i-ai păstrat scrisorile.

— Am să-ţi spun eu pe cine n-am să pot uita niciodată, Ulric. Pe băieţandrul ăla evreu, Sid Harris. Îl ţii minte? „Un Crăciun fericit, domnule preşedinte Carmichael, şi nu uitaţi să-i cereţi lui Moş Crăciun să ridice salariile tuturor curierilor!” Ce băiat! Parcă-l văd stând lângă mine şi completând formularul de angajare. „Sid Harris, locul de naştere: burta mamei, adresa:

Cartierul de Est, religia; necunoscută, ocupaţii anterioare: comisionar, lustragiu, paza contra incendiilor, vânzător de sifon, salvator de vieţi, picături contra tusei, şi Crăciun Fericit de pe steagul american fluturând de pe

Statuia Libertăţii”.

— Bănuiesc că nu i-ai dat slujba?

— Nu, dar venea regulat în fiecare săptămână şi completa un formular de angajare. Mereu zâmbind, fluierând, strigând „Un Crăciun fericit!” oricui îi ieşea în cale. Îi dădeam câte douăzeci şi cinci de cenţi ca să se ducă la un film. A doua zi îmi trimitea o scrisoare în care îmi povestea ce film a văzut, dacă a avut loc în rândul trei sau rândul patru, câte alune a mâncat în timpul filmului, ce va rula în programul viitor şi dacă în sală existau sau nu stingătoare de incendiu. La sfârşitul scrisorii se iscălea cu numele întreg: Sidney Roosevelt Harris, Sidney R. Harris, S. Roosevelt Harris, S.R. Harris şi simplu Sidney, un nume după altul, un nume sub altul, urmate, desigur, de perena urare „Un Crăciun fericit!”. Uneori adăuga un postscriptum în care comunica raptul că ar dori să fie curier de noapte, sau operator telegrafic sau, pur şi simplu, director. Era, bineînţeles, o pacoste, dar pe mine mă amuzau vizitele lui – îmi furnizau elan pentru ziua respectivă. O dată i-am dat o trompetă veche pe care o găsisem într-o ladă de gunoi. Era stâlcită şi clapele arătau mâncate. A lustruit-o, şi-a legat-o cu o coardă de umăr şi, într-o dimineaţă, şi-a făcut apariţia în biroul meu, arătând ca arhanghelul Gabriel. Nimeni nu l-a observat când a urcat scările. Se găseau acolo vreo cincizeci de băieţi care sperau să fie angajaţi, telefoanele zbârnâiau ca nebunele – era una din zilele când credeam că o să-mi plesnească o vână în cap. Deodată, s-a auzit, un trâmbiţat zguduitor. Aproape că am căzut de pe scaun. Era micul Sidney care sufla în trompetă. Pe data s-a dezlănţuit un adevărat balamuc. Înainte să-l fi putut înhăţa de guler, Sidney a început să trâmbiţeze imnul Statelor Unite; ceilalţi derbedei i s-au alăturat, zbierând, râzând, înjurând, răsturnând călimările, aruncând condeiele ca pe nişte săgeţi, mânjind pereţii cu cretă şi, în general, făcând un tărăboi îngrozitor. A trebuit să golim birourile şi să încuiem uşile, Afară, blestemata de trompetă urla de zor. Sidney ăsta, era complet tra la ta, dar într-un fel simpatic.

Niciodată nu mă puteam înfuria pe el. Am încercat să aflu unde locuia, dar a fost cu neputinţă. Probabil că nu avea un domiciliu, dormea pe stradă. Iarna purta un palton bărbătesc lung de mătura strada, şi mănuşi de lâna fără degete. Niciodată nu avea o pălărie sau o şapcă, decât atunci când făcea o farsă. Odată, în toiul iernii, a venit la mine, în paltonul lui grotesc şi cu mănuşile fără degete, iar pe cap îşi proţăpise o pălărie de pai cât roata carului, un fel de sombrero mexican cu o imensă calotă conică. S-a apropiat de biroul meu, a făcut o plecăciune adâncă, şi şi-a scos pălăria. Era plină de zăpadă. A scuturat zăpada pe masa mea de lucru şi pe urmă a întins-o, ca un şoricel. La uşă, s-a oprit o clipă şi a strigat: „Crăciun fericit şi nu uitaţi să-l binecuvântaţi pe domnul preşedinte Carmichael!”

— Îmi amintesc de zilele acelea, a spus Ulric, dând pe gât restul băuturii. Niciodată n-am înţeles cum de-ai reuşit să-ţi menţii slujba aia. Nu cred că mai exista în tot New York-ul un al doilea şef de personal ca tine.

— În toată America, l-a întărit Mona.

Ulric s-a uitat în jur cu o privire apreciativă.

— Altă viaţă, asta de aici! Efectiv vă invidiez… Lucrul pe care am să-l ţin întotdeauna minte în legătură cu individul ăsta, aci de faţă, a spus uitându-se de la unul la celălalt cu o privire care ne topea – este inepuizabila lui veselie. Nu cred că în toţi anii ăştia de când îl cunosc l-am văzut deprimat mai mult de o dată sau de două ori. Atâta timp cât are haleală şi un loc unde să-şi pună capul… *nu-i aşa?* Şi-a întors privirea spre mine cu vădită afecţiune. Unii dintre prietenii mei – ştii tu la cine mă refer – a continuat, mă întreabă uneori dacă nu eşti puţin sărit. Le răspund întotdeauna: „Bineînţeles că e, păcat că nu suntem şi noi săriţi ca el”. Şi pe urmă mă întreabă cum te întreţii, tu şi familia ta. Ei, aici n-am ce să le răspund…

Am izbucnit cu toţii într-un râs isteric. Ulric râdea şi mai tare decât noi.

Râdea de el însuşi – pentru că ridica asemenea probleme stupide. Mona, firește, avea alte motive să râdă.

— Câteodată îmi spun că trăiesc cu un nebun, a reuşit ea să îngaime cu ochii în lacrimi.

— Zău? a întrebat Ulric tărăgănând cuvântul.

— Da. Câteodată se trezeşte în mijlocul nopţii şi începe să râdă. Râde de ceva care s-a întâmplat în urmă cu opt ani. De obicei, de ceva tragic.

— Să fiu al naibii! a exclamat Ulric.

— Uneori râde pentru că lucrurile sunt atât de disperate şi nu ştie ce poate să facă. Mă îngrijorează când îl aud râzând în felul ăsta.

— Rahat! i-am tăiat eu vorba. Nu-i decât un alt fel de a plânge.

— Ia auzi! Zău aşa, aş vrea şi eu să pot vedea lucrurile în asemenea lumină.

Şi-a ridicat paharul gol, pentru ca Marjorie să i-l umple.

— O să-ţi pun o întrebare prostească, a continuat, dând pe gât o înghiţitură zdravănă, dar o stare de veselie artificială de felul ăsta, nu-i urmată de obicei de o stare depresivă?

Am scuturat din cap.

— Lucrul important este, în primul rând, o masă bună. Asta mă remontează pe loc, îmi dă echilibru.

— Nu ţi se întâmplă niciodată să bei ca să-ţi îneci amarul? Nu te osteni să-mi răspunzi, ştiu că nu. Ăsta-i alt lucru pentru care te invidiez... *O masă bună,* spui tu. Ce simplu!

— Găseşti? Aş vrea să fie aşa... Haide să trecem peste asta. Acum, că o avem pe Marjorie, mâncarea nu mai e o problemă, în viaţa mea n-am mâncat mai bine.

— Te cred, a răspuns Ulric, plescăind din buze. E ciudat – eu, unul, trebuie să mă străduiesc să am poftă de mâncare. Bănuiesc că eu sunt genul de om care se frământă. Probabil că-i vorba de o conştiinţă vinovată. Am moştenit toate trăsăturile rele ale lui taică-meu. Inclusiv asta – şi a ciocănit în paharul pe care-l ţinea în mână.

— Prostii, tu nu eşti decât un perfecţionist, l-am liniştit eu.

— Ar trebui să te însori, a intervenit Mona, ştiind bine că spusele ei vor provoca o reacţie.

— Asta-i altă năpastă, a răspuns Ulric, cu o grimasă seacă. Felul în care mă port cu prietena aia a mea e direct criminal. Suntem împreună de cinci ani – dar dacă îndrăzneşte să pronunţe cuvântul „căsătorie", fac o criză. Numai gândul la însurătoare mă sperie de moarte. Sunt destul de egoist ca s-o vreau pe fată numai pentru mine şi îi ruinez toate şansele. Câteodată o îndemn să mă părăsească şi să-şi găsească pe altcineva. Dar aşa ceva nu face decât să înrăutăţească lucrurile, desigur. Pe urmă! promit cu jumătate de gură că o să mă însor cu ea, şi a doua zi uit tot ce i-am spus. Biata fată nici nu mai ştie pe ce lume se găseşte. Ne-a aruncat o privire pe jumătate timidă, pe jumătate şmecheră. Eu sunt burlac până-n măduva oaselor, a declarat. Şi cred că burlac o să rămân toată viaţa mea. La aceste cuvinte, iar ne-am tăvălit de râs.

— Cred că în curând va trebui să ne gândim la cină, s-a băgat în vorbă Marjorie. Ce-ar fi ca voi, bărbaţii, să faceţi o plimbare? Veniţi înapoi peste o oră şi masa va fi gata.

Ulric a găsit că e o idee foarte bună.

— Poate găsiţi în drum o bucată de brânză Roquefort, a adăugat Marjorie. Şi o pâine de secară acruie.

Am pornit să colindăm pe una din străzile respectabile, spaţioase, specifice cartierului. Făcusem multe plimbări împreună printr-un vacuum similar. Ulric şi-a adus aminte de zilele de demult când ne plimbam, în după mesele de duminică, pe Bushwick Avenue, sperând să zărim fetişcanele sfioase de care eram îndrăgostiţi. În fiecare duminică era ca o paradă de Paşti – de la mica Biserică Albă până la rezervorul de lângă cimitirul de pe Cypress Hill. Pe drum treceam pe lângă sinistra biserică catolică St. François de Sales, situată la vreo două străzi depărtare de grădina-berărie a lui Trommer. Vorbesc despre perioada de înainte de război, perioada în care, în Franţa, oameni ca Picasso, Derain, Matisse, Vlaminck şi alţii se făceau abia cunoscuţi. Era încă „sfârşit de secol".

Viaţa era uşoară deşi noi nu eram conştienţi de acest lucru. În capul nostru nu aveam altceva decât fetele. Dacă reuşeam să le oprim pe stradă şi să discutăm câteva minute cu ele eram în al nouălea cer. Uneori, repetam plimbările şi în zilele de lucru. Atunci deveneam mai temerari. Dacă aveam norocul să întâlnim două fete anume – lângă rezervor sau pe aleile întunecoase ale parcului, sau chiar la marginea cimitirului, ne pretam la nişte avansuri îndrăzneţe. Ulric îşi putea aminti şi acum numele tuturor.

Ţinea minte, mai cu seamă, pe două dintre ele – Tina şi Henrietta.

Fuseseră în aceeaşi clasă cu noi la absolvirea şcolii, dar, fiind oarecum mai înapoiate, erau cu doi sau trei ani mai mari decât celelalte colege. Ceea ce înseamnă că erau destul de mature. Şi nu numai mature dar explodau de sex. Toată lumea ştia că erau două curviştine. Tina, cea mai îndrăzneaţă dintre ele, arăta ca una din femeile lui Degas; Henrietta era mai voinică, mai mustoasă, femeie în toată regula. Tot timpul povesteau în şoaptă istorioare porcoase, spre amuzamentul întregii clase. Din când în când îşi suflecau fustele peste genunchi – ca să ne ofere o vedere. Sau câteodată Tina o apuca pe Henrietta de o ţâţă şi i-o strivea jucăuş – şi totul se petrecea în clasă, în spatele profesoarei, desigur. Aşadar, ce putea fi mai natural decât să le căutăm în plimbările noastre nocturne. Şi adeseori le întâlneam. Abia de schimbam o vorbă. Le împingeam în barele de fier, sau într-o piatră de mormânt şi le umpleam de bale, le pipăiam, le molfăiam totul în afară de lucrul în sine. Pentru aşa ceva, eram prea cruzi şi prea neexperimentaţi. În cel mai bun caz, reuşeam un futai uscat. Şi ne întorceam acasă şchiopătând, cu coaiele umflate şi dureroase ca şaizeci de măsele cariate.

— Ţi-am povestit vreodată, m-a întrebat Ulric, cum am încercat să o regulez pe domnişoara Baimsfeather, profesoara din cursul superior? Desigur, la câţiva ani după absolvire. Ce gogoman trebuie să fi fost! Ştii bine că era o coardă plină de vino-ncoace… Nu mi-o puteam scoate din minte. Aşa că într-o zi i-am scris – tocmai închiriasem un

mic atelier şi mă consideram artist – şi, spre surpriza mea, mi-a răspuns, cerându-mi să ne vedem când s-o putea. Am fost atât de emoţionat, că aproape m-am scăpat în pantaloni. I-am telefonat şi am invitat-o la atelier. Bineînţeles, m-am pregătit pentru sosirea ei – tot felul de băuturi, prăjituri apetisante, pânzele mele împrăştiate, chipurile, întâmplător, câteva nuduri plasate strategic pe divan, şi aşa mai departe… îţi dai seama. Dar ce mi-a scăpat din minte erau anii care trecuseră. Desigur, era încă nurlie, dar atât de femeie, încât mă intimida. Era nevoie de oarecare tactică pentru a stabili un punct propice de pornire. Mi-am dat seama că încerca să mă ajute, dar eram atât de împiedicat, atât de stângaci, încât căzusem aproape într-o stare de prostraţie nervoasă. La urma urmei, nu poţi smulge chiloţii profesoarei tale favorite.

S-a întrerupt ca să chicotească şi să dea din urechi.

— Şi până la urmă ai reuşit? l-am întrebat ca să-i fac curaj să povestească.

— Da, dar numai după o tonă de băuturi. Ea ajunsese atât de nerăbdătoare, încât mi-a scos pula afară şi m-a tras peste ea. Aveam una din erecţiile acelea perpetue, pe care le capeţi uneori după băutură. Te asigur că am făcut împreună tot ce se putea face, dar nu reuşeam să ejaculez. Ea zăcea pe divan, doar cu o bluză pe umeri, şi gâfâia ca o căţea în călduri. M-am spălat cu apă rece, doar, doar mi s-o muia. „Vino încoace, mi-a spus, vreau să mă uit bine la scula asta a ta. Ulric, cum de n-am ştiut de ea când erai în clasa mea?” M-am uitat la ea uimit. „Vrei să spui că mai fi lăsat…?” „Dacă *te-aş fi lăsat*? mi-a răspuns, le-aş fi mâncat de viu.

Ceilalţi băieţi nu ţi-au vorbit despre mine?” Nu-mi puteam crede urechilor.

Şi în tot timpul ăsta, Henry, stăteam peste ea, cu pula înălţată spre ceruri.

Dintr-odată s-a ridicat şi mi-a înşfăcat-o, de-am crezut că mi-o rupe în două. Cât ai zice peşte s-a lăsat în genunchi şi a început să mi-o sugă. Nici atunci n-am reuşit

să juisez. Îţi spun sincer, simţeam că înnebunesc.

În cele din urmă am răsucit-o şi i-am băgat-o pe la spate – până ce-a început să geamă. Atunci am tras-o jos de pe divan şi, ridicând-o de mijloc, am pus-o să meargă în patru labe. Era ca şi cum împingeam o roabă răsturnata cu susu-n jos. Dar nici asta nu a avut efect asupra mea. Disperat, m-am aşezat în fotoliu şi am lăsat-o să mă încalece. „Să şedem şi să ne futem", i-am spus. „Sau mai bine nu mă fute, las-o aşa până se moaie". Am mai luat o băutură, tot stând cu pula în ea, şi apoi încă una, şi o a treia. Când ne-am desfăcut, se pleoştise. Dar, fii atent, Henry, ce crezi că mi-a spus în momentul acela?

M-am uitat la el, tâmp. Pe urmă i-am răspuns:

— Mai bine nu-mi spune! Haide să ne întoarcem acasă. O să trebuiască să iau un apetitiv de futai înainte să ne aşezăm la masă.

A clipit din ochi ca o bufniţă. Tocmai dădea să deschidă gura, când i-am spus:

— Apropo, te-ai dat la Marjorie? Atâta aşteaptă, ştii.

— Nu-i rea ideea. Crezi că o putem face... hm... *circumspect?*

— Laspe mine!

Am grăbit paşii. Când am ajuns la uşă, aproape că tropăiam în galop. Am luat-o pe Mona deoparte şi am informat-o.

— Dar să aşteptăm până după cină, a sugerat ea. Adică în ce-i priveşte pe Marjorie şi Ulric.

Am închis uşa după noi şi i-am tras-o rapid, în timp ce Ulric şi Marjorie duceau tratative. Când am intrat la ei, Marjorie stătea pe genunchii lui Ulric, cu fusta ridicată peste genunchi.

— De ce nu te schimbi în ceva mai confortabil? a întrebat-o Mona. Ceva de genul ăsta.

Şi, când a rostit aceste cuvinte, şi-a desfăcut kimonoul, lăsându-şi la vedere carnea goală.

Marjorie i-a urmat pe dată sfatul. Ulric şi cu mine am trecut la pijamale. În aceste toalete, ne-am aşezat la masă.

O cină care urmează să culmineze cu o orgie sexuală

are un fel de a se canaliza direct în părţile care trebuie nutrite în mod special, de parcă ar fi direcţionată de un macagiu care reglează traficul printr-un sistem automat. A început cu stridii şi caviar, urmate de o delicioasă supă de coadă de vacă, de antricoate cu piure de cartofi şi mazăre, brânzeturi, piersici felii cu frişcă, totul acompaniat de un Pommard autentic pe care-l dezgropase Marjorie. La cafea şi liqueur am avut un al doilea desert – îngheţată franţuzească care înota în benedictină şi whisky. Între felurile de mâncare, Marjorie se distra, jucându-se cu pula lui Ulric. Kimonourile erau acum larg desfăcute, sânii expuşi la vedere, buricurile se înălţau şi coborau unduios. Din greşeală, unul din sfârcurile lui Marjorie a alunecat în frişca, ceea ce mi-a oferit prilejul de a-i linge şi suge sânul. Ulric a încercat să ţină o farfurioară în echilibru pe pula învârtoşată, dar n-a reuşit.

Totul se desfăşura în veselie.

Tot ciugulind tartele, cremele, gustând coniacurile şi mai ştiu eu ce ne pregătiseră femeile, purtam o conversaţie degajată despre zilele de odinioară. Femeile îşi schimbaseră poziţiile şi ni se cocoţaseră pe genunchi. Până să se instaleze comod, se suciseră şi se răsuciseră pe pulpele noastre. Din când în când, câte unul dintre noi avea un orgasm, rămânea tăcut câteva clipe, pe urmă îşi revenea cu ajutorul îngheţatei, a benedictinei şi a whisky-ului. După un timp, ne-am mutat de la masă pe canapele şi, între hârjoneli, discutam despre cele mai diverse subiecte. Era o conversaţie detaşată, naturală, şi nimeni nu se simţea jenat dacă aţipea în mijlocul unei fraze. Luminile erau voalate, o briză caldă, parfumată, se filtra pe fereastra deschisă, iar noi ne simţeam atât de plini şi de ghiftuiţi, încât nu avea nicio importanţă ce spuneam sau ce ni se răspundea.

În timpul unei discuţii cu Marjorie, Ulric a adormit. Nu moţăise mai mult de cinci minute când s-a trezit cu o tresărire, exclamând:

— Fir-ar să fie, mi-am închipuit!

Apoi dându-şi seama că nu era singur, a mormăit

ceva inaudibil i s-a ridicat într-un cot.

— Am dormit mult? a întrebat.

— Vreo cinci minute, i-a răspuns Marjorie.

— Curios. Mie mi s-a părut că am dormit ceasuri întregi. Am avut iar unul din visurile acelea ale mele. Ştii, Henry, mi s-a adresat, întorcându-se spre mine, visurile acelea în care încerci te convingi pe tine însuţi că visezi.

I-am mărturisit că eu nu avusesem niciodată asemenea vis.

Ulric îi povestea întotdeauna visurile cu lux de amănunte. Îl speriau, într-un fel, pentru că, gândea el, însemna că niciodată nu se afla într-o stare de totală inconştienţă. În vis, mintea lui era i mai activă decât în starea de trezie. Când dormea, spiritul lui logic era cel care prevala.

Lucrul acesta îl neliniştea. Descria cu grijă eforturile pe care le făcea în vis pentru a-şi dovedi că nu e treaz, ci visează. De pildă, lua un fotoliu greu şi-l ridica în aer numai cu două degete uneori chiar cu fratele lui aşezat în fotoliu. Şi îşi declara în vis: „Nimeni nu poate realiza a a ceva în stare de trezie – e imposibil!” Şi mai efectua şi alte isprăvi imposibile, unele dintre ele cu totul extraordinare, ca, de pildă, să zboare pe o fereastră întredeschisă şi să se întoarcă pe acela i drum, fără să i se clintească un fir de păr sau să-şi mototolească hainele. Tot ce făcea ducea la un Q.E.D. care, de fapt, nu demonstra nimic, după cum argumenta chiar el:

— Pentru că, Henry, îmi spun că dacă vrei să-ţi dovedeşti că visez, trebuie să fii treaz, or dacă eşti treaz nu poţi visa, nu-i aşa?

Brusc i-a amintit ce anume i-a declanşat visul: un exemplar din *Tranziţie,* care se găsea pe noptiera mea. Mi-a adus aminte că i-am împrumutat odată cartea, în care a găsit un pasaj admirabil cu privire la interpretarea visurilor.

— Ştii de cine vorbesc? m-a întrebat pocnind din degete.

— Gottfried Benn?

— Da, despre el e vorba. O pasăre ciudată, individul ăsta. Aş vrea să-l mai citesc… Apropo, n-ai pasajul aici, nu?

— Ba da, Ulric, băiete. Vrei să-l vezi?

— Să-ţi spun ce vreau: aş vrea să ne citeşti pasajul cu glas tare –

bineînţeles dacă ceilalţi nu au nimic împotrivă.

Am luat exemplarul din *Tranziţie* şi l-am deschis la pagina respectivă.

— Haideţi, deci, să ne îndreptăm spre faptele psihologice; „«Noaptea, toate fântânile arteziene vorbesc mai tare; şi sufletul meu e o fântână arteziană», grăieşte Zarathustra? «Noaptea, viaţa pare exilată», sună faimoasele cuvinte ale lui Freud din *Interpretarea visurilor*: «Noaptea viaţa pare exilată de ceea ce s-a petrecut în timpul zilei». *Fraza aceasta conţine întreaga psihologie modernă.* Marea idee constă în stratificarea psyche-ului, după principiul geologic. Sufletul îşi are originile lui şi e alcătuit din straturi, şi ceea ce am învăţat cândva în domeniul organic în legătură cu alcătuirea creierului mare, din punct de vedere anatomic-evoluţionist, de-a lungul eonilor apuşi, se revelează în vis, se revelează copilului, se revelează în psihoze, ca o realitate încă existentă. Purtăm în sufletele noastre…”

— Ia auzi! a exclamat Ulric.

— „Purtăm în sufletele noastre popoarele antice şi, când raţiunea dobândita mai târziu se relaxează, ca în vis sau în beţie, acestea ies la iveală, cu riturile lor, cu mentalitatea lor prologică şi ne oferă un ceas de mistică participare. Când…”

— Scuză-mă, m-a întrerupt din nou Ulric, mă întreb dacă ai putea să ne citeşti din nou pasajul ăsta?

— Sigur că da.

L-am recitit rar, lăsând ca fiecare frază să se imprime adânc.

— Şi următoarea frază e un deliciu, a comentat Ulric. Cunosc aproape pe de rost toată blestemăţia asta.

Am continuat:

— „Când suprastructura logică se destinde, când

ţeasta, ostenită de crâncenul atac al stărilor prelunare…”

— Doamne! Ce limbaj! Scuză-mă, Henry, n-am vrut să te întrerup din nou.

— „Când ţeasta, ostenită de crâncenul atac al stărilor prelunare, deschide frontierele conştiinţei, ceea ce presupune întotdeauna o luptă, atunci apare ancestralul, subconştientul, în magica transmutaţie şi identificare a «eului», în vechea percepţie a noţiunii de pretutindeni în spaţiu şi de eternitate în timp. Patrimoniul ereditar…”

— *„Al creierului mijlociu”,* mi-a luat Ulric cuvintele din gură. Dumnezeule, Henry, ce mai pasaj şi ăsta! Aş vrea să mi-l explici mai pe larg. Nu, nu acum… poate după aceea. Scuză-mă.

— „Patrimoniul ereditar al creierului mijlociu, am continuat eu, e îngropat şi mai adânc şi e nerăbdător să se exprime: dacă stratul exterior e distrus de psihoză, atunci iese la iveală, împins de instinctele primare, din substructura primitiv-schizoidă, giganticul arhaic «Eu” instinctiv, care se desfăşoară rară oprelişti prin subiectul ruinat din punct de vedere psihologic”.

— *„Subiectul ruinat din punct de vedere psihologic!”,* a exclamat iar Ulric. Îţi mulţumesc, Henry, a fost un regal. Apoi, întorcându-se spre ceilalţi: Vă mai miraţi de ce ţin atât de mult la individul ăsta? (A rânjit în direcţia mea.) Nu există suflet, din toţi cei care mă năpădesc la atelier, nu există unul în stare să-mi ofere genul ăsta de hrană spirituală. Nu ştiu de unde îşi extrage el toate astea – eu, unul, nu dau niciodată peste aşa ceva. Ceea ce arată, tară îndoială, cât de diferit suntem construiţi.

A tăcut un moment, cât şi-a reumplut paharul.

— Ştii, Henry, dacă nu te supără ce-ţi spun, un pasaj ca ăsta ar fi putut să fie scris de tine, nu crezi? Poate ca de asta îmi place atât de mult Gottfried Benn. Şi Hugo Ball ăla, alt tip – şi ăla ne invită la un bal, *nu?* Dar lucrul curios e următorul – toate chestiile astea, care înseamnă mult pentru mine, habar n-aş fi avut de ele dacă n-ai fi fost tu. Ce mult aş dori uneori să fii alături de mine când vin virginienii mei. Ştii bine că nu sunt oameni lipsiţi de

inteligenţă, dar, într-un fel, genul ăsta de lucruri le repugnă. Li se par morbide.

A zâmbit trist şi s-a uitat la Marjorie şi la Mona:

— Iertaţi-mă că discut acum asemenea lucruri. Ştiu că nu-i momentul potrivit pentru discuţii abstracte. Voiam să-l întreb ceva pe Henry despre patrimoniul ereditar al creierului mijlociu, dar bănuiesc că trebuie să-mi amân întrebarea până ce se va ivi o ocazie mai potrivită. Ce-ar fi să luăm o băutură de înviorare? Şi după aceea o întind.

Ne-a umplut paharele, pe urmă s-a dus şi s-a rezemat de poliţa căminului.

— Presupun că pentru mine va fi întotdeauna un mister şi un prilej de uimire – a început să vorbească, rar, parcă dezmierdând cuvintele – felul în care ne-am întâlnit faţă în faţă pe Sixth Avenue, în ziua aceea, după ce nu ne mai văzusem de ani de zile. Ce zi fericită! N-o să vă vină să credeţi, dar adeseori când mă aflu într-un loc excentric – ca, de pildă, în miezul Saharei – gândesc în sinea mea: „Oare ce-ar spune Henry dacă ar fi acum cu mine?” Da, ai fost foarte des în gândurile mele, deşi pierdusem legătura unul cu celălalt. Nu ştiam că ajunseseşi scriitor. Nu, dar am ştiut întotdeauna că ai să ajungi *ceva* sau *cineva.* Chiar când erai copil, lăsai să se întrevadă ca deţii ceva deosebit, ceva unic. Acolo unde erai tu, atmosfera devenea mai intensă, mai scăpărătoare. Reprezentai o provocare pentru noi toţi. Poate că nici nu-ţi dădeai seama. Dar şi acum, oameni care te-au întâlnit doar o singură dată continuă să mă întrebe: „Ce mai e cu Henry Miller – acela?” *Henry Miller acela!* Înţelegi ce vreau să spun?

Mă rog… ştiu că ai auzit toate astea de nenumărate ori.

— De ce nu rămâi aici peste noapte şi să te odihneşti bine?

— Mi-ar face mare plăcere, dar… Şi-a înălţat sprânceana stângă şi şi-a ţuguiat buzele. „Ţeasta ostenită de crâncenul atac al stărilor prelunare”… cândva va trebui să adâncim toate astea.

Dar chiar acum giganticul arhaic Eu instinctiv se

împinge în sus prin substructura schizoidă…

A lăsat fraza neterminată şi a început să ne strângă mâinile.

— Ştiţi, a continuat. Sunt sigur că în noaptea asta o să am un vis fantastic. Nu unul, ci o duzină de visuri. O să alunec în clisa primordială, încercând să-mi dovedesc că trăiesc în pliocen. Probabil că o să mă înfrunt cu dragoni şi dinozauri – doar dacă stratul exterior nu a fost complet ruinat de psihozele anterioare.

Şi-a lins buzele, de parcă tocmai hăpăise o duzină de scoici bivalve suculente. Ajunsese în pragul uşii.

— Apropo, mă întreb dacă te-ar supăra să-mi împrumuţi din nou cartea aia a lui Forel. Are un pasaj despre tirania amoroasă pe care mi-ar plăcea să-l recitesc.

Când m-am dus la culcare, am deschis la întâmplare exemplarul din *Tranziţie.* Ochii mi-au căzut pe fraza următoare: „Prezenţa noastră uman biologică poartă în organismul ei două sute de rudimente: câte rudimente deţine sufletul, nu se ştie”.

Câte rudimente deţine sufletul! Cu fraza aceasta pe limbă, m-am scufundat într-o transă adâncă. În somn, retrăiesc o scenă din viaţă… Mă găsesc din nou alături de Stanley. Ne îndreptăm în grabă, în întuneric, spre casa în care locuiesc Maude şi copilul. Stanley îmi repetă că e o stupiditate, un lucru zadarnic dar, din moment ce eu stărui să o fac, o să-mi împlinească voia. Are cheia de la uşa din faţă; mă asigură că nimeni nu e acasă. Nu doresc decât să văd cum mai arată camera copilului. Nu am mai văzut fetiţa de o groază de vreme şi mi-e teamă că atunci când o s-o revăd – şi *când* anume? – nu o să mă mai recunoască. Îl întreb întruna pe Stanley cât de mare s-a făcut, cum se îmbracă, cum vorbeşte şi aşa mai departe. Stanley îmi răspunde repezit şi urâcios, ca de obicei. Nu vede ce rost are toată expediţia noastră.

Intrăm în casă şi explorez camera copilului în amănunţime. Jucăriile ei mă intrigă – zac aruncate pretutindeni. Plâng în tăcere, în timp ce-i examinez jucăriile. La un moment dat, zăresc o păpuşă paradită,

stâlcită, aruncată pe un raft dintr-un colţ. Mi-o vâr sub braţ şi-i fac semn lui Stanley să plecăm. Nu sunt în stare să articulez un cuvânt. Tremur şi gângăvesc.

Când mă trezesc dimineaţa, visul mă urmăreşte cu asiduitate. Din deprindere, îmi îmbrac hainele ponosite, o pereche de pantaloni de catifea tociţi, o cămaşă de doc roasă, uzată, o pereche de pantofi scâlciaţi. Nu m-am mai bărbierit de vreo două zile, capul mi-e greu, mă simt neliniştit.

Vremea s-a schimbat peste noapte; bate un vânt rece, de toamnă, şi ploaia atârnă în nori. Îmi omor dimineaţa cum apuc. După-amiază, îmbrac o jachetă veche de lână, mâncată la coate, îmi trântesc pe o ureche pălăria veştedă şi o pornesc. Mă obsedează ideea că trebuie să-mi văd copilul, cu orice preţ.

Ies din metrou la câteva colţuri depărtare de casă şi scrutez din ochi zona periculoasă. Mă târăsc tot mai aproape, până când ajung chiar la colţul străzii. Rămân pe loc un timp îndelungat, cu ochii aţintiţi pe poartă, sperând s-o văd pe fetiţă apărând dintr-un moment în altul. Vântul e tot mai rece, îmi ridic gulerul jachetei şi-mi trag pălăria peste urechi. Mă învârtesc în sus şi-n jos, în sus şi-n jos, în faţa sinistrei biserici catolice din piatră înverzită de muşchi.

Dar nici urmă de copil. Postat pe trotuarul de peste drum, fac câţiva paşi prin faţa casei în speranţa că o să surprind un semn de viaţă. Dar perdelele sunt trase la toate ferestrele. Mă duc la colţ şi încep iarăşi să mă învârtesc în sus şi-n jos, Se scurg astfel vreo cincisprezece, douăzeci de minute sau poate mai mult. Mă simt jegos, dezgustător, respingător. Ca o iscoadă. Vinovat, vinovat ca păcatul. Eram pe punctul de a mă întoarce acasă, când, deodată, o ceată de copii dă buzna de după colţul de peste drum de biserică. Se zbenguie pe stradă, ţipând şi cântând. Îmi simt inima în gâtlej. Presimt că fetiţa mea e printre ei, dar de unde stau eu, mi-e cu neputinţă să o desluşesc. Acum mă îndrept în goană spre celălalt colţ. Dar când ajung acolo, nu mai văd copiii. Sunt nedumerit.

Zac câteva minute ca un suflet rătăcit, apoi iau hotărârea să mai aştept. După câteva clipe, zăresc o băcănie, la câţiva paşi de biserică.

E cu putinţa ca puştimea să fi intrat în băcănie. Înaintez, cu mare precauţie, pe marginea trotuarului. Puţin mai încolo de băcănie, descopăr un şir de trepte în faţa unei case, tot pe trotuarul de vizavi, şi mă cuibăresc pe platforma din capul scării. Inima îmi bate ca nebuna.

Acum sunt convins că puştii au intrat în băcănie. Nu-mi desprind nicio clipă ochii de la uşa prăvăliei. Brusc îmi dau seama că sunt o figura foarte bizară, aşa cum stau acolo pe scări, cu spatele rezemat de uşa casei, încercând să mă fac cât mai puţin văzut.

Tremur, nu atât de frig, cât de frică. Ce mă fac dacă mă descoperă? Ce o să-i spun? Ce *pot* să-i spun sau ce *pot* să fac?

Mă cuprinde o asemenea spaimă, încât sunt gata să cobor scările şi să o iau ia fuga.

Dar chiar atunci uşa băcăniei se deschide cu zgomot şi trei copii o zbughesc în mijlocul străzii. Unul dintre ei, văzându-mă cuibărit pe scară, îi apucă pe ceilalţi doi de braţ, le spune ceva şi îi trage înapoi în prăvălie. Am senzaţia că fetiţa mea e cea care s-a comportat astfel. Îmi întorc privirea de la ei, străduindu-mă să par nonşalant şi neinteresat de purtarea lor, ca şi cum aş aştepta pe scări o persoană care trebuie să iasă din casă şi să vină cu mine. Când mă uit din nou spre băcănie, văd o faţă lipită de geam.

Se uită drept la mine. O cercetez şi eu cu atenţie, incapabil să-mi dau seama dacă e copilul meu sau nu.

Faţa se retrage şi un alt năsuc se turteşte de geam. Pe urmă un altul, şi încă un altul. După care se retrag cu toţii în fundul prăvăliei.

Mă năpădeşte panica. Era *ea,* acum sunt sigur. Dar de ce sunt cu toţii atât de rezervaţi? Sau sunt speriaţi de mine?

Îmi dau seama, fără nicio posibilitate de îndoială, că aceşti copii sunt cuprinşi de frică. Când fetiţa s-a uitat la

mine, nu mi-a zâmbit. M-a privit atent, ca să se asigure că sunt eu, tatăl ei, şi nu altcineva. Devin brusc conştient de înfăţişarea mea execrabilă, îmi pipăi barba ţepoasă, care pare să mai fi crescut cu un centimetru de când zăbovesc acolo. Mă uit la pantofii mei, la mânecile jachetei. Fir-ar să fie, s-ar putea să fiu luat drept un răpitor de copii.

Răpitor de copii! maică-sa i-o fi băgat probabil în cap că, dacă mă vede vreodată pe stradă, să mă ocolească, să nu stea de vorbă cu mine. „Fugi imediat acasă şi spune-i mamei!”

Eram zdrobit. Încet, dureros, ca un om frânt şi lovit, am coborât scările.

Când am ajuns pe trotuar, uşa băcăniei s-a deschis larg şi, iată întreaga bandă, şase sau şapte copii. Fugeau de parcă toţi dracii erau pe urmele lor. La colţ, deşi treceau maşini în viteză, au traversat pieziş şi au alergat în goană spre casă, casa „noastră”. Am avut impresia că micuţa mea s-a oprit în mijlocul străzii – doar o secundă – şi a întors capul. Desigur, e posibil să fi fost altul dintre copii.

Nu puteam fi sigur decât că purta o bonetă tivită cu blană. M-am îndreptat greoi spre colţ, am rămas acolo un minut privind în direcţia în care dispăruseră copiii, apoi m-am dus grăbit la staţia de metrou.

Ce cruzime a sorţii! Tot drumul până la metrou m-am mustrat pentru stupiditatea mea. Să ştii că propria ta fiică e speriată de tine, că a fugit de tine, îngrozită! Ce situaţie!

Jos, pe peron, m-am oprit în faţa unui automat. Arătam ca un vagabond, o haimana. Şi când te gândeşti că s-ar putea să nu o mai văd niciodată, când te gândeşti că s-ar putea ca aceasta să fie ultima imagine pe care o va păstra despre mine. Propriul ei tată, pitindu-se în uşa unei case, spionând-o ca un răpitor de copii! Totul era ca într-un film ieftin, oribil. Mi-am amintit deodată de promisiunea pe care i-o făcusem lui Ulric – să mă întâlnesc cu Maude şi să am o discuţie cu ea. Acum lucrul ăsta devenise cu neputinţă – absolut cu neputinţă. *De ce?* N-aş fi putut să spun.

Ştiam numai că aşa era. N-am s-o mai văd niciodată pe Maude – atâta timp cât voi putea să evit o întâlnire cu ea. Cât despre cea mică – am să mă rog, da, am să mă rog la Dumnezeu să-mi mai ofere o şansă. *Trebuia* s-o văd şi să stau de vorbă cu ea. Dar *când?* Mă rog, într-o bună zi. Într-o zi când va avea posibilitatea să judece lucrurile sub o altă lumină. Mă rugam la Dumnezeu să nu o lase să mă urască… şi, mai ales, să nu-i mai fie frică de mine. „E prea îngrozitor, îngrozitor!", murmuram de unul singur. *Te iubesc, fetiţa mea, te iubesc atât de mult, atât de mult!"*

Metroul a sosit şi, când s-au deschis uşile, m-a podidit plânsul. Mi-am scos batista din buzunar şi mi-am înăbuşit în ea sughiţurile. Am alergat într-un colţ al vagonului, ca să mă ascund, sperând că zgomotul roţilor o să-mi acopere hohotele de plâns. Trebuie să fi stat aşa vreo câteva minute, inconştient de orice altceva în afară de durerea mea, când am simţit o mână apăsându-mi uşor umărul M-am întors, continuând să-mi ţin batista la gură. O doamnă în vârstă, îmbrăcată toată în negru, se uita la mine, cu un surâs plin de compasiune.

— Dragul meu, mi s-a adresat pe o voce blânda, mângâietoare. Dragul meu, ce ţi s-a întâmplat?

La auzul acestor cuvinte, aproape că am urlat. Lacrimile mă orbeau. Nu vedeam în faţă decât o ceaţă plină de compătimire.

— Te rog, te rog, încearcă să te stăpâneşti! m-a implorat.

Am continuat să plâng şi să sughiţ. Şi în clipa aceea, metroul s-a oprit într-o staţie. Au intrat câţiva pasageri şi ne-am pomenit înghesuiţi, presaţi în uşă.

— Ai pierdut pe cineva drag? m-a întrebat.

Vocea îi era atât de blândă, atât de alinătoare.

Am scuturat din cap în chip de răspuns.

— Sărmane om! Ştiu ce înseamnă asta!

Din nou i-am simţit apăsarea mâinii.

Uşile dădeau să se închidă. Am aruncat brusc batista, m-am înghiontit prin mulţime şi am ieşit. Am urcat scările în goană şi am început să alerg ca un nebun. Se pornise

ploaia. Am umblat în ploaie, cu capul în piept, râzând şi plângând. Mă îmbrânceam în oameni şi oamenii se îmbrânceau în mine. Cineva mi-a tras un ghiont care m-a proiectat, învârtindu-mă, în şanţ. Nici măcar nu priveam în jur. Am continuat să merg cu capul în piept, şi şuviţe de ploaie mi se prelingeau pe ceafă. Voiam să fiu muiat de ploaie din cap până-n picioare. Voiam să fiu spălat de toate murdăriile. Da, aşa îmi spuneam *spălat de murdărie.* Voiam să fiu pătruns de udătură, apoi înjunghiat, apoi zvârlit în şanţ, apoi strivit de un camion greu, apoi terciuit în glod şi tină, şters de pe faţa pământului, anihilat o dată pentru totdeauna.

10

Paralel cu solstiţiul de vară, s-a deschis şi o nouă fază a existenţei noastre – nu în Sudul însorit, ci în Greenwich Village. Primul stadiu ai vieţii subterane.

Să ţii o taverna clandestină – adică ceea ce facem noi acum şi să şi locuieşti în acelaşi timp în ea, reprezintă una dintre ideile fantastice care pot încolţi numai în minţile oamenilor total lipsiţi de simţ practic.

Roşesc şi acum când mă gândesc la povestea pe care am copt-o ca să storc banii de la mama mea.

Aparent, eu sunt administratorul speluncii. De asemenea, servesc la mese, preiau comenzile, scot gunoiul, execut comisioanele, fac paturile, deretic în casă şi, în general, mă dovedesc cât mai util cu putinţă. (Singurul lucru pe care nu voi reuşi niciodată să-l fac este să aerisesc camerele de fumul gros care le îneacă. Ferestrele trebuie să stea închise pe parcursul tuturor operaţiunilor, din motive pe care le voi expune mai jos.) Locul – un tipic apartament de subsol din sectorul mai sărac din Village – este alcătuit din trei cămăruţe dintre care una e bucătăria, ferestrele sunt acoperite de draperii grele, astfel încât, chiar în timpul zilei, lumina abia de se cerne. Fără îndoială, dacă afacerea o să fie un succes, o să ne alegem în schimb cu o tuberculoză. Intenţia noastră este să deschidem

localul seara şi să-l închidem după plecarea ultimului client, adică în zori.

Nici vorbă să mai pot scrie, eram conştient de acest lucru. O să fiu fericit dacă o să am puţin răgaz să-mi dezmorţesc mădularele. Numai prietenii noştri intimi ştiu că locuim aici – şi că suntem căsătoriţi. Totul trebuie să fie învăluit în taină. Asta înseamnă că dacă sună cineva la uşă şi Mona nu e acasă, n-am voie să deschid. Trebuie să stau mut, în umbră, până ce persoana respectivă pleacă. Dacă e posibil, ar trebui doar să furişez, o privire, să văd cine e – pentru orice eventualitate. Ce eventualitate? În eventualitatea că ar fi un poliţist sau un încasator de impozite. Sau unul dintre iubiţii recenţi, deci ignorant şi zelos, ai Monei.

Pe scurt, ăsta e apartamentul. Ştiu dinainte că rezultatele cele mai concrete pe care o să le avem or să fie enervarea şi îngrijorarea. Mona, desigur, pluteşte în visuri: în câteva luni o să ne retragem din afacere şi o să cumpărăm o căsuţă la ţară. Baloane de săpun. Oricum, am fost inoculat cu asemenea visuri, sunt imun. Singura cale de a nu te da la fund, este aceea de a merge înainte cu idealul în băţ. Şi eu posed un întreg stol de visuri, dar am atâta bun simţ încât să le ţin sub pălărie.

E uimitor ce număr imens de prieteni avem şi cu toţii ne-au promis să ne dea o mână de ajutor în seara inaugurării. Unii dintre cavalerii servanţi ai Monei – care până acum erau simple nume pentru mine – ne-au fost de mare ajutor. Descopăr că Cedric Ross e un filfizon cu monoclu, care se pretinde biopatolog; Roberto de Sundra, unul din „amorezii cu greutate”, e un student chilian căruia-i merge vestea că e putred de bogat; George Inness, un artist care, din când în când îşi dă drumul în orgii de opium, e un extraordinar scrimeur; Jim Driscoll, pe care-l văzusem în ring, e un campion de lupte grele, cu pretenţii intelectuale; Trevelyan, un scriitor englez cu un trecut interesant, e un emigrant sprijinit cu bani din ţară; Caccicacci, ai cărui părinţi se presupune că ar avea o carieră de marmură în Italia, e un clovn cu fler pentru

poveşti incredibile. Şi mai e Baronyi, cel mai îndatoritor dintre toţi, care s-a dat peste cap pentru a face din seara de inaugurare un succes. Un tip implicat în publicitate, aşa se prezintă.

Spre surpriza mea, în seara din ajunul inaugurării, şi-au făcut simultan apariţia doi vechi amorezi care, desigur, nu se cunoşteau între ei. Aceştia au fost Carruthers şi bărbatul acela, Harris, care plătise regeşte pentru privilegiul de a perfora himenul soţiei mele. Cel de-al doilea a venit într-un Rolls-Royce, cu câte o dansatoare agăţată de fiecare braţ. Şi Carruthers venise cu două fete, ambele foste prietene ale Monei.

Desigur, şi toţi vechii mei prieteni se juraseră să contribuie la reuşita serii de inaugurare, inclusiv O-Mara, care tocmai se întorsese din Sud. Îl aşteptam şi pe Cromwell, deşi era posibil să nu poată sta mai mult de câteva minute. Cât despre Rothermel, Mona a încercat să-l convingă să se ţină deoparte – pălăvrăgea prea mult. Mă întrebam dacă o să apară şi Sheldon – aşa, din întâmplare. Fără îndoială or să vină şi unul sau doi dintre milionari – posibil fabricantul de pantofi sau regele cherestelei.

Aveam destulă băutură pentru toţi? – asta era preocuparea noastră de bază. Marjorie ne promisese să ne lase să apelăm, la nevoie, şi la stocul ei personal.

Înţelegerea dintre Mona şi mine era următoarea: „dacă vreunul dintre noi se îmbăta din întâmplare, celălalt trebuia să rămână neapărat treaz. Desigur, niciunul dintre noi nu era băutor inveterat, totuşi… şi o problemă importantă urma să fie felul în care să ne descotorosim de beţivi. Copoii or să fie cu ochii pe noi – n-avea rost să ne facem iluzii în privinţa asta. Lucrul cel mai firesc, în împrejurările date, era să punem deoparte bani pentru „închiderea gurii”. Dar Mona era convinsă că o să ne bucurăm de o protecţie mult mai înaltă. Vorbea despre colegii de tranşee ai lui Rothermel – judecători, politicieni, bancheri, fabricanţi de muniţii.

Rothermel ăsta! Mor să-l cunosc…

Exista un singur mic detaliu care-mi place grozav la

această nouă întreprindere: gheţarul. E plin de alimente delicioase, şi e musai să fie mereu plin, orice s-ar întâmpla. Tot timpul îi deschid şi îi închid capacul, doar ca să mă uit la toate minunăţiile din el. Şi pâinea e excelentă – pâine evreiască din cartierul de Est. Când mă simt plictisit, mă aşez de unul singur şi-mi ofer o gustare. Ce poate fi mai bun decât tartine cu caviar pe pâine neagră unsă cu puţin unt – la ora două noaptea? Şi cu un pahar de Chablis sau de Riesling care să le facă să lunece în jos. Şi ca să le încununeze, poate o farfurie de căpşuni cu smântână – dacă nu căpşuni, atunci mure, sau magi, sau zmeură. Mai văd şi halva şi baclava. Doamne, Doamne! Şi pe raftul de băuturi Kirschwasser, Strega, Benedictine, Chartreuse Verte. Cât despre whisky avem vreo duzină de mărci – dar mă lasă rece. Ca şi berea. Berea şi whisky – sunt pentru câini. *C-est-a-dire – les clients.*

Observ că mai avem şi un excelent stoc de trabucuri, toate de mărci alese. *Pentru clienţi.* Din când în când mă regalam cu câte un trabuc – cu câte o havană fină, să spunem. Dar mă şi pot lipsi de ele. Pentru a gusta cu adevărat un trabuc, trebuie să te simţi împăcat cu lumea, aşa cred eu. Totuşi, sunt sigur că muşteriii noştri or să-mi umple buzunarele cu ele. Nu. N-o să ducem lipsă de mâncare şi de băutură, asta-i sigur. Dar de mişcare, de aer curat? Simt că până şi măruntaiele mi-au pălit.

Dar ce ne lipseşte cu adevărat, e o maşină de înregistrat încasările. Mă văd alergând în fiecare zi la bancă, cu un săculeţ plin de bancnote şi de monezi…

Seara de inaugurare a fost trăsnet. Cred că am încasat aproape cinci sute de dolari. Pentru prima oară în viaţa mea aveam bani căcălău: toate buzunarele mele, inclusiv buzunarele vestei, erau doldora de bani. Carruthers, care în seara inaugurării a venit cu alte două fete, cred că s-a uşurat de cel puţin o sută de dolari, făcând cinste la toţi prietenii noştri. Şi-au făcut apariţia şi doi dintre milionari, dar s-au ţinut deoparte şi au plecat repede. Steve Riomero, pe care nu-l mai văzusem de secole, a venit cu nevastă-sa; arăta la fel de bine, un taur

spaniol din creştet până-n tălpi. De la Steve, am aflat un sac de noutăţi despre prietenii mei cosmodemonici, cei mai mulţi dintre ei trăgând încă la acelaşi jug, şi căznindu-se din greu să unească cele două Capete. Am aflat cu încântare că Spivak căzuse în dizgraţie şi fu**sese** transferat într-un loc împutţit din Dakota. Hymie, mi s-a spus, devenise agent de asigurări; avea să pice şi el pe aici într-o seară mai liniştită, ca să stăm toţi trei la o parolă. Cât despre Costigan, ciomăgaşul, nenorocitul era la spital – fusese doborât, pe neaşteptate, de o tuberculoză galopantă.

Pe la miezul nopţii, a apărut şi MacGregor, a dat pe gât câteva băuturi oferite de casă – şi apoi a şters-o repede. Nu a fost câtuşi de puţin impresionat. Mi-a spus că nu poate înţelege cum un om de inteligenţa mea s-a putut înhăita cu asemenea pegră.

— Eşti prea puturos ca să-ţi iei o slujbă, dar n-ai nimic împotrivă să-i serveşti pe beţivi la mese… ha, ha, ha!

La plecare, mi-a strecurat o carte de vizită în mână:

— Dacă intri în vreo belea, adu-ţi aminte ca eu sunt avocat. Nu angaja cine ştie ce trepăduş care-ţi scoate ochii cu promisiuni.

I-am cerut ca în cazul că ne trimite la local ceva prieteni de-ai lui, aceştia să folosească drept parolă de intrare*: Fratres Semper.* (Dar, fireşte, nimeni nu şi-a amintit de aşa ceva.) De asemenea, ne-am avertizat unul pe celălalt ca pe viitor să-şi parcheze maşina la un colţ mai îndepărtat.

Primul lucru pe care l-am descoperit la noua mea slujbă a fost că-mi făcea rău la picioare – şi la ochi. Fumul era de nesuportat, pe la miezul nopţii ochii mă usturau ca doi tăciuni încinşi. Când, în sfârşit, mergeam la culcare şi ne vâram în aşternut, duhoarea de bere, de vin şi de tutun era sufocantă. Şi pe lângă miasmele de băutură şi de fum, mi se părea că simt şi miros de picioare. În orice caz, adormeam pe dată. În somn, continuam să servesc clienţilor băuturi şi sandvişuri, şi să le dau restul la bani.

După prima noapte, intenţionasem să ne sculăm la

prânz, dar s-a făcut patru după masă când am sărit din pat, mai mult morţi decât vii. Apartamentul arăta ca epava vasului Titanic.

— Ar fi bine să ieşi în oraş şi să-ţi iei pe undeva micul dejun, am îndemnato pe Mona. Eu am să-mi pregătesc aici ceva, de îndată ce o să termin curăţenia.

Mi-a luat o oră şi jumătate până am reuşit să creez un simulacru de ordine. Şi obosisem prea tare ca să mă mai gândesc să-mi prepar micul dejun. Mi-am turnat un pahar de oranjadă, mi-am aprins o ţigară şi m-am aşezat să aştept întoarcerea Monei. Clienţii urmau să se arate din minut în minut. Aveam senzaţia că ultimul dintre ei plecase abia de câteva minute. Afară se şi întunecase.

Camera puţea încă a fum stătut şi a băuturi acrite.

Am deschis ferestrele din spate ca să fac puţin curent, şi m-am pomenit tuşind de credeam că-mi scuip plămânii. Toaleta era locul cel mai îmbietor. Mi-am luat oranjada, m-am aşezat pe scaunul closetului şi mi-am aprins încă o ţigară. Mă simţeam epuizat. Puţin mai târziu am auzit o bătaie în uşa toaletei – Mona, desigur.

— Ce-i cu tine? mi-a strigat.

Am continuat să rămân aşezat, cu paharul într-o mână şi ţigara în cealaltă.

— Mă odihnesc, i-am răspuns. Şi-apoi în casă e curent.

— Îmbracă-te şi du-te să faci o plimbare. O să am eu grijă de toate. Uite, ţi-am adus nişte ştrudel şi o *Charlotte russe.* Când te întorci, o să găseşti şi micul dejun pregătit.

— *Micul dejun?* am răcnit. Ştii cât e ceasul? E vremea de cină, nu de micul dejun. Iisuse, totul e cu susu-n jos.

— Ai să te obişnuieşti. Afară-i foarte plăcut… grăbeşte-te! E o seară caldă şi parfumată. Ca o a doua primăvară.

M-am pregătit să plec. Mi se părea dementţial să ies la o plimbare de dimineaţă acum, când răsărise luna.

Deodată m-a trăsnit un gând:

— E prea târziu ca să mă mai duc la bancă.

— La bancă? a întrebat Mona, privindu-mă

nedumerită.

— Da, la bancă. Acolo depunem banii pe care-i încasăm.

— A, banii! Am uitat complet de bani.

— Măi să fie! Tocmai de bani ai uitat! Asta îţi seamănă.

— Hai du-te să te plimbi. Poţi să depui banii mâine – sau poimâine. N-or să se topească.

În timp ce mergeam pe stradă, pipăiam lovelele. Mă mâncau vârfurile degetelor. În cele din urmă, m-am furişat ca un hoţ într-un colţ liniştit unde puteam scoate banii. Am spus că aveam aproape cinci sute de dolari? Ei bine, aveam peste cinci sute de dolari. Mă simţeam atât de exaltat, încât aş fi vrut să alerg înapoi la Mona să-i arăt.

Dar în loc să alerg, am pornit în pas normal. Pentru moment, am uitat că ieşisem ca să iau micul dejun. După un timp, mi-am spus că, probabil, numărasem greşit. Cu ochii în patru, m-am oprit în umbra unei case părăsite şi am scos iar teancul din buzunar. De astă dată am numărat extrem de atent. Suma era de cinci sute patruzeci şi trei de dolari şi şaizeci şi nouă de cenţi. Eram electrizat. Şi puţin speriat, la gândul că mergeam pe întuneric cu o asemenea sumă asupra mea. Mi-am spus că ar trebui să ies pe străzile iluminate. Şi să nu mă opresc nicio clipă, ca să nu mă trezesc atacat din spate. *Bani!* Şi se mai spune ca benzedrina ar fi un stimulent puternic!… Daţi-mi bani şi sunt gata de orice!

Mă menţineam în continuă mişcare. Tălpile nici nu-mi atingeau pământul: rulam pe patine cu rotile, cu ochii în patru, cu urechile ciulite. Eram cu capul în nori, plin de verva şi vigoare, gata să număr până la un milion, şi apoi să număr invers, de la un milion la unu, fără să-mi scape o cifră. Treptat, foamea a început să se instaleze în stomacul meu. Şi încă o foame de zile mari. Mi-am iuţit paşii, în drum spre apartamentul nostru, ţinându-mi o mână apăsată pe buzunarul de la piept, care adăpostea portofelul. Îmi alcătuisem şi meniul: o omletă cu somon rece, nişte cremă de brânză de vaci, gem, cornuri evreieşti

cu susan unse cu unt, cafea cu frişca, căpşuni cu sau fără smântână…

Când am ajuns în faţa uşii, am constatat că îmi uitasem cheile. Am sunat, în timp ce îmi lăsa gura apă la gândul micului dejun. A durat câteva minute până a apărut Mona la uşă. Când s-a ivit, şi-a dus un deget la buze.

— Ssst! Rothermel e înăuntru. Vrea să discute cu mine între patru ochi. Vino înapoi peste un ceas.

Şi s-a făcut nevăzută.

Ora cinei – pentru oamenii normali – aproape că trecuse, iar eu umblam cu limba scoasă după micul dejun. Cu disperare, am intrat într-o bodegă şi mi-am comandat ouă cu şuncă. După ce le-am ingerat, m-am îndreptat spre Washington Square, m-am aşezat pe o bancă şi am privit visător porumbeii înfulecând firimituri. Un cerşetor s-a apropiat de mine şi, fără să stau la gânduri, i-am întins un dolar. A fost atât de uluit, încât a rămas acolo, în faţa mea, examinând bancnota de parcă s-ar fi temut că e falsă. Până la urmă, când s-a convins că era autentică, mi-a mulţumit călduros şi s-a îndepărtat ţopăind ca o vrabie.

Mi-am omorât vreun ceas şi ceva până să mă întorc să constat dacă e liberă coasta.

— Ar trebui să mai faci rost de nişte gheaţă, au fost primele cuvinte care m-au întâmpinat.

Am pornit din nou în oraş, ca să caut gheaţă. Mă întrebam*: Când,* oare, începe ziua de lucru?”. Mi-a luat ceva timp până să-l găsesc pe omul care aducea gheaţa. Locuia într-un subsol pe lângă Abingdon Square. O brută ursuză de polonez – asta era. Mi-a spus morocănos că a încercat de două ori să ne livreze gheaţa, dar nimeni nu i-a răspuns la sonerie. Pe urmă m-a măsurat din cap până-n picioare, de parcă s-ar fi întrebat: „Cum ai s-o cari acasă?”. Atitudinea lui îmi spunea limpede – limpede precum cleştarul – că nu avea de gând să vină a treia oară cu gheaţa.

Dar cu cinci sute şi ceva de dolari în buzunar, nu vedeam nicio reţinere pentru care n-aş putea lua o trăsură să-mi transporte gheaţa… În timpul scurtului drum cu

trăsura până acasă, m-au invadat nişte amintiri stranii, deşi total lipsite de importanţă. Oricum, în mintea mea, se contura cu extremă claritate domnul Meyer, un vechi prieten al părinţilor mei. Stătea în capul scării, aşteptând să ne salute. Arăta exact aşa cum îl cunoscusem pe când aveam opt sau nouă ani. Abia acum îmi dădeam seama de ceva la care nu mă gândisem pe atunci – anume că era imaginea leită a lui „Gus mohorâtul”, din benzile de comicsuri.

Ne strângeam mâinile, schimbam saluturi între noi şi intram la ei. Acum apare în scenă şi soţia domnului Meyer. Vine de la bucătărie, ştergându-şi mâinile în şorţul alb, imaculat. O femeie plăpânda, îngrijită, liniştită, ordonată. Vorbeşte cu părinţii mei în germană, o germană rafinată, mai plăcută decât cea pe care o aud eu în casă. Ce nu pot să înţeleg e faptul că femeia arată destul de bătrână pentru a fi mama domnului Meyer. Apar braţ la braţ, exact ca o mamă cu fiul ei. De fapt, înainte de a se căsători cu el, a *fost soacra* domnului Meyer. Da, deşi eram copil, lucrul ăsta mi s-a gravat adânc în memorie. Katie, fiica ei, fusese o tânără frumoasă, domnul Meyer se îndrăgostise de ea şi o luase de nevastă. Un an mai târziu, Katie a murit subit. Domnul Meyer nu s-a mai putut consola de atunci. Dar după un an, s-a căsătorit cu mama soţiei lui. Şi, după toate aparenţele, se înţelegeau bine. Pe scurt, asta era situaţia. Dar exista altceva legat de această amintire, ceva care mă tulbura mai adânc. Nu ştiu de ce, de fiecare dată când ne duceam în vizită la familia Meyer, aveam convingerea că la ei în *living room,* cocoţat pe un scaun înalt, recitasem cândva versuri în limba germană, lângă o fereastră cu o colivie în care cânta o privighetoare. Mama stăruia tot timpul că e o imposibilitate.

— Henry, trebuie să fi fost în altă parte, îmi repeta ea.

Dar de câte ori intram în casa familiei Meyer, mă îndreptam instinctiv spre un anumit colţ din *living room,* unde atârnase cândva colivia păsării, şi încercam să reconstitui scena originară. Până în ziua de azi, dacă

închid ochii şi mă concentrez, reuşesc să retrăiesc acel moment de neuitat.

Oricum, aşa cum spune Strindberg în al său *Inferno,* nu există ceva care să-mi displacă mai mult decât cap de viţel cu unt cafeniu. Doamna Meyer ne servea întotdeauna acest fel de mâncare, garnisit cu păstârnac. Din capul locului, nu puteam suferi păstârnacul, mai ales păstârnac cu unt. Şi azi, de câte ori îl gust, îl văd pe domnul Meyer stând în capul mesei, cu faţa învăluită într-o resemnată melancolie. Mama spunea despre el că e un om atât de bun, atât de liniştit, de respectuos şi de prevenitor. Mie, însă, îmi mirosea întotdeauna a groapă. Nu l-am văzut o dată zâmbind. Ochii căprui îi înotau mereu într-un seu dureros. Stătea nemişcat şi inexpresiv, cu mâinile încrucişate în poală şi învârtindu-şi degetele mari. Când vorbea, glasul părea să-i răzbească de departe, din adâncurile măruntaielor pământului**.** Probabil că aşa fusese şi când se îndrăgostise de Katie, fiica soţiei lui.

Dar era realmente un om bizar. Aşa calmă şi senină cum părea să fie viaţa lor de familie, totuşi, într-o bună zi, figura asta lugubră a dispărut. Şi nu s-a mai auzit un cuvânt despre el. Nu a lăsat nicio urmă. Desigur, toată lumea şi-a închipuit că s-a sinucis. Dar eu nu credeam aşa ceva. Am gândit atunci, aşa cum gândesc şi acum, că, pur şi simplu, omul a vrut să fie singur cu durerea lui. Unicul lucru pe care-l luase cu el a fost fotografia lui Katie, pe care o ţinuse pe noptieră. În rest, nu şi-a luat nicio haină… Nici măcar o batistă.

Stranie aducere aminte. Urmată pe dată de o alta, la fel de barocă. Acum e vorba de sora tatălui meu, cea măritată cu unchiul Dave. Mătuşa Millie zace pe o canapea în mijlocul camerei, salonul lor. Eu stau pe taburetul din faţa pianului, la un metru depărtare de ea, cu un sul gros de note în poală. (Mama m-a trimis la New York să-i cânt la pian mătuşii Millie, care moare de cancer.) Ca şi celelalte surori ale tatii, mătuşa Millie are o fire blândă, frumoasă. O întreb ce ar dori să-i cânt. Îmi răspunde: „Orice”. Iau o notă la întâmplare: „Valsul florilor de portocal” – şi i-o cânt

la pian. Când mă întorc spre ea, mă priveşte cu un surâs de beatitudine. „A fost minunat, Henry, îmi spune. Vrei să mai îmi cânţi ceva?” Aleg „Alarmă de foc în miezul nopţii” şi i-o zdrăngănesc pe clape. Din nou aceeaşi expresie de adâncă apreciere, aceeaşi rugăminte de a continua. Iau la rând întregul repertoriu – „întrecerea carelor de luptă”, „Poet şi ţăran”, „Incendierea Romei” şi aşa mai departe. Ce tâmpenie să clămpăneşti pentru cineva care moare de cancer! Dar mătuşa Millie e în extaz. Mă socoteşte un geniu.

— Într-o zi vei ajunge un mare muzician, îmi şopteşte când plec.

La acest punct, trăsura se opreşte şi trebuie să descarc gheaţa. Geniul! *(„Il est l-affection et l-avenir!”)* Opt seara şi geniul e pe cale să-şi înceapă ziua de lucru – să servească băuturi şi sandvişuri. Oricum, cu bună dispoziţie. Într-un anumit fel, amintirea acelor vechi incidente dintr-un trecut cald îmi trezeşte gândul că sunt încă scriitor. S-ar putea să nu am timp să le aştern acum pe hârtie, dar într-o bună zi tot am s-o fac.

(Acum, mă găsesc cu douăzeci de ani mai târziu. Dar, „geniul” nu uită niciodată. *„Il est l-am our et l-eternite-.”)*

Sunt nevoit să străbat de două ori camerele cu câte un bloc de gheaţă pe umăr. Clienţilor – s-au strâns deja vreo opt sau zece – li se pare amuzant. Unul dintre ei se oferă să mă ajute.

E Baronyi, agentul de publicitate. Îmi spune că ar dori să aibă în curând o lungă convorbire cu mine. Îmi oferă o băutură ca să cimenteze înţelegerea. Stăm în bucătărie şi trăncănim, iar ochii mei sunt aţintiţi pe un loc de pe perete, chiar deasupra capului său, unde am lipit o fotografie a fetiţei mele – un instantaneu al capului ei, încadrat de o bonetă tivită cu blană.

Baronyi îi dă înainte de zor. Mă întreb ce o fi făcând fetiţa în momentul ăsta? S-o fi dus deja la culcare? Şi Maude, exersând la pian ca nebuna Liszt bănuiesc, întotdeauna Liszt, ca să-şi încălzească degetele… Cineva îmi cere un sandviş cu pastramă pe pâine de secară.

Baronyi îşi înfundă imediat mâna în gheţar şi scoate pastrama. Pe urmă taie feliile de pâine. Eu am rămas cu ochii pironiţi pe fotografie.

Îl aud, ca din depărtări, spunându-mi că ar dori să jucăm o partidă de şah într-o seară. Aprob din cap distrat şi îmi fac şi eu un sandviş, din care muşc, printre înghiţituri de *Dubonnet.*

Mona îşi vâră capul pe uşă. Îmi spune că George Inness ar dori să stea de vorbă cu mine – când o să am puţin timp liber. S-a aşezat în dormitor, cu prietenul lui, Roberto, chilianul.

— Ce i-a venit? întreb. De ce vrea toată lumea să stea de vorbă cu *mine?*

— Pentru că eşti scriitor, aşa cred. (Ce mai răspuns!)

Într-un colţ, lângă fereastră, s-au aciuit Trevelyan şi Caccicacci. Poartă o discuţie furtunoasă. Trevelyan are trăsături de vultur. Celălalt arată ca un bufon dintr-o operă italienească. O pereche ciudată de parteneri de băutură.

În alt colţ, stau Manuel Siegfried şi Cedric Ross, doi dintre iubiţii părăsiţi. Se uită posaci unul la celălalt. Iat-o acum pe Marjorie dând năvală, cu braţele încărcate de pachete. Pe dată atmosfera se luminează. La câteva minute, asemenea vagoanelor care trag la peron, sosesc Ned, O-Mara şi însuşi Ulric. Spiritul vechiului club – ce mai! *Fratres Semper.*

Acum fiecare face cunoştinţă cu vecinul lui. Şi toţi vorbesc deodată. Şi beau! Asta-i misiunea mea, să observ ca nimeni să nu rămână cu paharul gol. Din când în când mă aşez şi eu să mai schimb un cuvânt cu câte cineva. Dar cei mai mult îmi place să-i servesc pe clienţi, să alerg de colo-colo, să le aprind ţigările, să primesc comenzi de minuturi, să destup sticlele, să golesc scrumierele, să-mi petrec ziua de lucru cu ei şi cu astfel de îndeletniciri. Activitatea constantă îmi dă prilejul să-mi rumeg propriile mele gânduri. Se pare că scriu încă o carte mare în capul meu. Studiez sprâncene, curba unei buze, gesturi, intonaţii. E ca şi cum aş repeta o piesă şi clienţii improvizează. Prind o frântură de discuţie în drum spre

bucătărie, o rotunjesc într-o frază, un paragraf, o pagină. Dacă cineva pune o întrebare vecinului, îi răspund eu în gând. Efecte ciudate. Excitante. Din când în când mai dau pe gât o băutură sau mănânc un sandviş-pe şest. Bucătăria e împărăţia mea. Acolo visez pasaje întregi de destin şi cauzalitate.

— Ei, Henry, mi se adresează Ulric, prinzându-mă lângă chiuvetă, cum merge treaba? Pentru succesul tău!

Ridică paharul şi-l dă pe gât.

— Marfă de calitate! Trebuie să-mi dai adresa contrabandistului tău. Luăm o băutură împreună, în timp ce execut câteva comenzi de gustări.

— Doamne! exclamă, e caraghios să te văd cu cuţitul ăla în mână.

— Nu-i un fel neplăcut de a-ţi trece timpul, remarc. Îmi oferă prilejul de a mă gândi la ce o să scriu într-o bună zi.

— Nu vorbeşti serios!

— Ba vorbesc foarte serios. Nu *eu* fac sandvişurile astea – ci altcineva. E ca atunci când mergi în somn – sunt un soi de somnambul. Vrei o bucăţică de salam? Preferi salam evreiesc sau italienesc? Şi gustă din măslinele astea – măsline greceşti! Ştii, dacă aş fi doar barman, m-aş simţi îngrozitor.

— Henry, tu nu te poţi simţi îngrozitor, indiferent ce-ai face. Ţie viaţa o să ţi se pară oricând interesantă, oricât de jos ai cădea. Ştii, tu eşti ca alpiniştii aceia care când cad într-o prăpastie, văd stelele scânteind pe cer – în plină zi. Tu vezi stele acolo unde alţii nu văd decât bube şi gâlme.

Mi-a adresat unul din zâmbetele lui tandre, ştiutoare, apoi, brusc, a abordat o mină serioasă.

— M-am gândit că trebuie să-ţi spun ceva, a început. Despre Ned. Nu ştiu dacă te-a înştiinţat, dar de curând şi-a pierdut slujba. *Băutura.* Şi e distrus. Îţi spun asta ca să fii cu ochii pe el.

După cum ştii, el nu mai poate după tine, aşa că, probabil, o să vină des pe aici. Încearcă să-l ţii în frâu,

înţelegi? Alcoolul e otravă pentru Ned… Apropo, a continuat, crezi că pot să-mi aduc într-o seară tabla de şah? Când lucrurile or să se mai liniştească un pic. Or să fie, probabil, seri când n-o să vină niciun client. În asemenea cazuri, dă-mi un telefon. Ştii, am citit cartea pe care mi-ai împrumutat-o. Colosală! Într-o zi trebuie să mai mergem pe la muzeu să aruncăm o privire la tabelele alea de şah medievale, da?

— Sigur că da, dacă reuşesc vreodată să mă trezesc la ora prânzului.

Unul câte unul, prietenii mei veneau în bucătărie, să stea de vorbă cu mine. Adeseori îi serveau ei pe clienţi în locul meu. Şi uneori chiar clienţii intrau în bucătărie să ceară o băutură sau, pur şi simplu, să vadă ce se petrece acolo. O-Mara, firește, a ancorat în bucătărie. Povestea, fără oprire, despre aventurile lui din Sudul însorit. Se gândea că ar fi o idee bună să ne întoarcem acolo, toţi trei, şi să începem o viaţă nouă.

— Păcat că nu aveţi un pat în plus aici, s-a plâns. Şi apoi, după ce s-a scărpinat îngândurat în cap. Ce-ar fi să unim două mese şi să punem o saltea deasupra?

— Poate că da, dar mai târziu.

— Sigur, sigur că da, a acceptat O-Mara. Oricând vrei. A fost doar o idee. Oricum, mă bucur mult să vă revăd. O să vă placă acolo, în Sud. În primul rând, aer curat… *Aici e cala azilul de noapte!* Ce decădere faţă de apartamentul celălalt! Apropo, îl mai vezi pe ţăcănitul ăla?

— Sheldon?

— Da, Sheldon, aşa-l chema. N-avea grijă, o să se arate el! Ştii ce-ar face cei din Sud cu o pacoste ca ăsta? L-ar înşfăca de fundul pantalonilor şi l-ar azvârli peste bord – sau l-ar linşa. Apropo, a continuat apucându-mă de mânecă. Cine-i gagica aia de la – masa din colţ? Cheam-o aici. N-am mai cordit ca lumea de vreo două săptămâni. Sper că nu-i jidoavcă – nu? Nu că mi-ar păsa de aşa ceva – numai că astea se cramponează de tine şi nu mai poţi scăpa de ele. *Ştii tu.*

A râs neruşinat şi şi-a turnat un coniac.

— Henry, trebuie să-ţi povestesc despre gagicile cu care m-am încurcat acolo. Parcă am trăit un pasaj din *Istoria moralei europene.* Una din ele, care avea o casă mare, colonială, şi un alai de valeţi, era gata să mă priponească pe viaţă. Aproape c-am muşcat momeala, era o muiere tare drăguţă. Asta s-a întâmplat la Petersburg. La Chattanooga am dat peste o nimfomană. M-a supt de m-a secat. Toate-s cam trăsnite pe-acolo. Faulkner le-a cunoscut bine, n-ai cum să-l contrazici. Poartă în ele moartea – sau aşa ceva. Cel mai rău e că te răsfaţă. Eu eram cocoloşit de mă sufocam. De asta am venit înapoi. Trebuie să *realizez* ceva, Doamne, dar New York-ul e ca o morgă. Oamenii trebuie să fie nebuni ca să rămână aici toată viaţa…

Fata de la masa din colţ, pe care O-Mara o fixase cu stăruinţă, i-a dat un semnal.

— Scuză-mă, Henry, asta este! – şi dus a fost.

Lucrurile au luat o turnură dramatică din momentul în care a început să vină regulat Arthur Raymond. De obicei era însoţit de prietenul lui de suflet, Spus Jason, şi de Alameda, „amorul” acestuia din urmă. Marea pasiune a lui Arthur Raymond era să se încaiere cu oamenii şi să se dondănească, şi, dacă era posibil, să finalizeze asemenea scene la podea, cu braţe imobilizate şi degete implantate în beregată. Nimic nu-i făcea mai multă plăcere decât să răsucească braţul cuiva sau să i-l scoată din balamale. Idolul lui era Jim Driscoll, care, în ultima vreme, trecuse la profesionişti. Poate că-l adora în asemenea măsură pe Jim Driscoll pentru că acesta studiase cândva orga.

Aşa cum am spus, Arthur Raymond căuta cearta cu lumânarea. Dacă nu izbutea să-i atragă pe ceilalţi în conflicte şi dispute, se năpustea pe prietenul lui, Spus Jason. Acesta era un boem din creştet până-n tălpi, un pictor de considerabil talent, în curs de ratare. Era gata, în orice moment, să-şi lase lucrul baltă, sub cele mai străvezii pretexte. Apartamentul lui era o cocină de porci, în care se bălăceau el şi mica lui înghiţitoare de flăcări, Alameda. Le puteai bate la uşă la orice oră din zi sau din noapte. Spus

era un bucătar excelent, mereu bine dispus, receptiv la orice sugestie sau propunere, oricât de fantastică ar fi fost. De asemenea, avea întotdeauna asupra lui ceva loz, din care împrumuta cu largheţe.

Monei nu-i plăcea deloc Spus. Şi o detesta şi pe „mica târfă spaniolă”, cum o numea pe Alameda. Oricum însă, de câte ori veneau, mai aduceau cu ei doi-trei muşterii. De obicei, când apărea gaşca lor, mulţi dintre clienţi plecau – Tony Maurer, de pildă, Manuel Siegfried şi Cedric Ross. Pe de altă parte, Caccicacci şi Treveryan îi întâmpinau întotdeauna cu braţele deschise. Pentru ei, gaşca Raymond însemna băuturi gratis şi ceva haleală, în plus, le plăceau gâlceava şi ciorovăielile. Se desfătau cu ele.

Erijându-se în florentin, deşi nu mai văzuse Italia de la vârsta de doi ani, Caccicacci povestea istorioare admirabile despre marii oameni ai Florenţei – toate pure născociri, bineînţeles. Pe unele dintre aceste anecdote le repeta mereu, cu schimbări şi adaosuri, a căror extindere depindea de îngăduinţa ascultătorilor.

Una dintre aceste „invenţii” avea drept erou un robot din secolul al doisprezecelea, creaţia unui învăţat medieval, al cărui nume nu şi-l putea niciodată aminti. Iniţial, Caccicacci se mulţumise să descrie această curiozitate mecanică (despre care stăruia că ar fi fost hermafrodit), ca pe un salahor neobosit, capabil să efectueze tot felul de corvezi mărunte, unele dintre ele chiar nostime. Dar pe măsură ce înfrumuseţa povestea, robotul – care purta numele de Picodiribibi ajungea să posede facultăţi şi puteri cel puţin uimitoare. De exemplu, după ce l-a învăţat să imite vocea umană, creatorul lui Picodiribibi şi-a instruit servantul mecanic în unele arte şi ştiinţe utile lui, învăţatului adică să memoreze măsurile şi greutăţile, anumite teoreme şi logaritmii, anumite calcule astronomice, denumirile şi poziţiile constelaţiilor în fiecare anotimp din următorii şapte sute de ani. De asemenea, l-a instruit în folosirea ferăstrăului, a datei şi a ciocanului, a compasului, a sabiei şi a suliţei, precum şi a unor

instrumente muzicale primitive. Prin urmare, Picodiribibi nu era numai un soi de *femme de ménage,* comandant de gardă, secretar particular şi compendiu de informaţii utile, ci şi un duh blând care-şi putea adormi maestrul cântându-i nişte melodii ciudate în tonalitate dorică. Dar, asemenea papagalului în colivie, Picodiribibi a dovedit o înclinaţie spre vorbărie, care depăşea orice limite. Uneori, maestrul întâmpina dificultăţi în a-i înfrâna volubilitatea. Robotul, care fusese învăţat să declame poeme lungi în latină, greaca, ebraică şi alte limbi, se apuca uneori să-şi recite întregul repertoriu, fără să facă măcar o pauză de respiraţie şi, firește, fără pic de consideraţie pentru liniştea stăpânului său. Şi cum oboseala era o noţiune inexistentă pentru el, câteodată se apuca să înşire, în aceeaşi manieră lipsită de sens, dar cu infailibilă acurateţe, toate măsurile şi greutăţile, tabelele logaritmice, datele şi cifrele astronomice, şi aşa mai departe, până când maestrul său, copleşit de furie şi iritare, fugea de acasă. De-a lungul timpului, robotul a început să manifeste şi alte apucături excentrice. Adept al artei autoapărării, Picodiribibi îi angaja pe musafirii stăpânului sau în conflicte stârnite chiar de cea mai vagă provocare şi-i dobora la pământ ca pe nişte saci, lovindu-i şi învineţindu-i fără milă. La fel de penibilă era şi deprinderea nou-însuşită de a se amesteca în discuţii, închizând gura marilor cărturari veniţi să se prosterneze în faţa maestrului, punându-le întrebări foarte complicate, sub formă de şarade, la care, bineînţeles, nu existau răspunsuri.

Treptat, creatorul lui Picodiribibi a devenit gelos pe propria lui creaţie. Ciudat, ce-l înfuria mai tare era caracterul veşnic neobosit al robotului. Capacitatea lui de a funcţiona douăzeci şi patru de ore din douăzeci şi patru, înclinaţia sa spre perfecţiune, deşi lipsită de noimă, uşurinţa şi repeziciunea cu care trecea de la un domeniu la altul – toate aceste calităţi şi aptitudini l-au transformat curând pe „idiot”, cum începuse învăţatul să-şi numească invenţia, într-o ameninţare şi o sursă de autozeflemea. Nu

mai exista niciun domeniu în care „idiotul” să nu fi fost superior maestrului său. Se putea vorbi doar de câteva facultăţi pe care monstrul nu le deţinea, dar nici maestrul însuşi nu se prea putea împăuna cu acele funcţiuni animalice. Era evident că, pentru a-şi putea regăsi liniştea sufletească, nu exista decât o singură soluţie: să-şi distrugă preţioasa creaţie. Dar nu avea inimă să facă aşa ceva. Îşi cheltuise douăzeci de ani din viaţă pentru a construi monstrul şi a-l face să funcţioneze. În lumea întreagă nu mai exista ceva care să-l egaleze pe blestematul de „idiot”. În plus, nu mai era în stare să-şi amintească prin ce procese complexe, întortocheate şi misterioase izbutise să-şi materializeze eforturile. Picodiribibi rivaliza din toate punctele de vedere cu fiinţa al cărui simulacru era. Adevărat, nu va fi niciodată în stare să-şi perpetueze specia, dar asemenea tuturor ciudăţeniilor şi anomaliilor din stirpea umană, va imprima, fără îndoială, o imagine obsedantă, dăinuitoare, în memoria omului.

Marele învăţat intrase într-un asemenea impas, încât aproape că-şi pierduse minţile. Incapabil să-şi distrugă invenţia, a început să-şi scormonească creierii în căutarea unei modalităţi de a o sechestra. La un moment dat s-a gândit să o îngroape în grădină, într-o ladă de fier. Ba chiar l-a bătut şi gândul să o închidă într-o mănăstire. Dar teama, teama de irosire, de pagubă şi de deteriorare îl paraliza. Devenea tot mai limpede faptul că, întrucât îi dăduse viaţă lui Picodiribibi, va fi nevoit să trăiască alături de el până la sfârşit. S-a pomenit făcându-şi planuri cum să fie înmormântaţi împreună, în taină, când le-o veni sorocul**.** Straniu gând! Ideea de a lua cu el în groapă o creatură care nu era vie şi care totuşi, în multe privinţe, era mult mai vie decât el, îl îngrozea, Era convins că această hidoşenie căreia îi dăduse el naştere o să-l năpăstuiască şi pe lumea cealaltă şi, probabil, o să-i uzurpe privilegiile celeste. A început să-şi dea seama că, asumându-şi puterile Creatorului, se privase de binecuvântarea pe care moartea o conferă până şi celui

mai umil dintre credincioşi. Se vedea pe sine ca un spectru plutind pe vecie între cele două lumi – cu creaţia lui hăituindu-l. Fiind un om cucernic, a început să se roage îndelung şi fervent să fie mântuit. Se închina în genunchi Domnului să intervină într-un fel, să-i ridice cumplita povară de pe umeri, să-l izbăvească de oribila responsabilitate pe care şi-o asumase atât de nechibzuit. Dar Atotputernicul i-a ignorat rugile.

Umilit şi deznădăjduit, s-a văzut, în cele din urmă, nevoit să apeleze la Papă. Împreună cu bizarul lui tovarăş, a făcut pe jos tot drumul de la Florenţa la Avignon. La vremea când a ajuns, o întreagă hoardă venea pe urma lui. Numai printr-o minune scăpase să nu fie omorât cu pietre, pentru că întreaga Europă aflase acum că Diavolul în persoană ceruse să fie ascultat de Prea Sfinţia Sa. Oricum, Papa, la rândul lui om învăţat şi expert în ştiinţele oculte, şi-a dat multă osteneală să-i ocrotească pe ciudatul pelerin şi pe progenitura sa. S-a zvonit că Prea Sfinţia Sa intenţiona să adopte el însuşi monstrul, dacă nu din alte motive, măcar pentru a-l converti într-un bun creştin. Asistat doar de cardinalul său favorit, Papa i-a primit pe învăţatul penitent şi pe misteriosul lui păzitor în intimitatea domiciliului său. Ce s-a petrecut în cele patru ore şi jumătate de întrevedere, nimeni nu a ştiut. Rezultatul, dacă poate fi numit astfel, a fost că a doua zi învăţatul nostru a fost secerat de o moarte violentă. Şi a treia zi, cadavrul lui a fost ars în piaţa publică, iar cenuşa i-a fost împrăştiată *sous le pont d-Avignon.*

Ajuns la acest punct al povestirii, Caccicacci făcea o pauză, aşteptând inevitabila întrebare: „Şi ce s-a întâmplat cu Picodiribibi?” Caccicacci arbora un zâmbet misterios, ademenitor, îşi ridica paharul gol, tuşea, îşi limpezea gâtlejul şi, înainte de a relua povestirea, întreba dacă mai poate căpăta un sandviş.

— *Picodiribibi?* Ah, ce întrebare! Care dintre voi l-a citit pe Occam – sau *Documentele particulare* ale lui Albertus Magnus? Inutil să spunem că nimeni nu-i citise.

— Din când în când, a continuat el, întrucât

întrebarea pe care o pusese era pur retorică, se aude despre un monstru marin care se iveşte pe coasta Labradorului sau prin alte locuri îndepărtate. Ce-aţi spune dacă mâine s-ar anunţa că un sinistru monstru uman a fost zărit rătăcind prin Sherwood Forest? Vedeţi, Picodiribibi nu a fost primul vlăstar din seminţia sa. Chiar şi pe vremea egiptenilor circulau legende care atestau existenţa unor androizi de tipul lui Picodiribibi. În marile muzee europene există documente în care sunt descrişi în amănunt feluriţi androizi sau roboţi, cum li se spune azi, confecţionaţi de vrăjitorii din vechime. Dar nicăieri nu se pomeneşte de distrugerea acestor monştri făcuţi de mâna omului. Ba chiar, toate materialele de bază pe care le deţinem în legătură cu acest subiect ne duc la concluzia izbitoare că aceşti monştri au izbutit întotdeauna să evadeze din mâinile creatorilor lor…

Aici, Caccicacci se oprea din nou şi ne privea întrebător.

— Eu, unul, nu afirm asemenea lucru, continuă el, dar există dovezi serioase în sprijinul părerii că aceste creaturi satanice îşi duc mai departe nefireasca existenţă într-un anume loc foarte îndepărtat şi inaccesibil. De fapt, e foarte probabil ca, până în clipa de faţa, să fi întemeiat o colonie. De ce nu? Sunt creaturi fără vârstă, imune la boli – şi care nu ştiu ce-i aceea moarte. Asemenea înţeleptului care l-a sfidat pe marele Alexandru, se pot fuduli că sunt indestructibili. Unii învăţaţi susţin că, între timp, aceste relicve pierdute şi neperisabile şi-au creat, probabil, o metodă unică de comunicare – ba mai mult, că au învăţat chiar să-şi reproducă specia *pe cale mecanică,* desigur. Ei susţin, totodată, că dacă fiinţa umană a putut evolua de la bruta nearticulată, de ce n-ar putea să evolueze şi creaturile astea prefabricate – şi încă într-un timp mai scurt? Omul e la fel de misterios în căile sale ca şi Dumnezeu. La fel se întâmplă şi cu lumea creaturilor. Şi la fel se întâmplă şi în lumea neînsufleţită, dacă stăm să reflectăm asupră-i. Dacă aceşti androizi au avut înţelepciunea şi ingeniozitatea de a scăpa de stăpânii lor

vigilenţi, de a se sustrage oribilei condiţii de servitute, nu ar putea ei vădi, oare, şi capacitatea de a se apăra, de a se proteja la infinit, de a deveni sociabili cu cei din stirpea lor, de a se amplifica şi a se multiplica? Cine ar putea afirma cu certitudine că undeva, pe glob, nu există un sat fabulos – poate chiar un oraş strălucitor populat în întregime de aceste specimene fără suflet, unele dintre ele mai antice decât cel mai bătrân arbore sequoia? Dar am uitat să vă spun despre Picodiribibi… Din ziua în care stăpânul lui a cunoscut un sfârşit violent, androidul a dispărut fără urmă. S-a dat sfară în ţară, dar degeaba. Nu i s-a mai găsit urma. Din când în când se aude despre morţi misterioase, despre accidente şi dezastre inexplicabile, atribuite de zvonul public lui Picodiribibi cel de negăsit. Mulţi cărturari au fost prigoniţi, mulţi au fost arşi pe rug sub acuzaţia că ar fi adăpostit monstrul. A circulat chiar zvonul că Papa ar fi comandat o „replică" a lui Picodiribibi, şi că ar fi folosit acest surogat în scopuri de magie neagră. Dar toate astea nu sunt decât bârfe şi speculaţii, vă asigur. Cu toate acestea, e un fapt cert că în arhivele Vaticanului există descrieri ale altor roboţi, mai mult sau mai puţin contemporani cu Picodiribibi; dar niciunul dintre aceştia nu e creditat cu gama largă de funcţiuni ale celui de mai sus. Astăzi, desigur, avem tot soiul de roboţi şi, după cum bine ştiţi, unul dintre aceştia îşi extrage prima suflare de viaţă, ca să spunem aşa, din radiaţiile unei stele îndepărtate. Dacă ar fi fost posibil aşa ceva în Evul Mediu, gândiţi-vă, încercaţi să vă gândiţi ce prăpăd ar fi provocat. Inventatorul ar fi fost acuzat că practică magia neagră. Ar fi fost ars pe rug. Dar s-ar fi putut să apară şi un alt rezultat, o altă consecinţă, uluitoare şi sinistră în acelaşi timp. Poate că azi, în locul maşinilor am folosi ustensilele astea teleghidate de stele. Poate că toată munca omenirii ar fi executată în întregime de sclavii aceştia experţi şi avizi de activitate.

Aici, Caccicacci s-a oprit o clipă, a zâmbit de parc-ar fi fost năucit de propria lui idee, apoi a izbucnit brusc: – *Şi cine ar lupta pentru eliberarea lor?* Râdeţi. Dar noi nu

considerăm maşina ca fiind sclavul nostru? Şi nu suferim din pricina acestei relaţii neîndoielnic false aşa cum sufereau vrăjitorii din vechime din cauza androizilor lor? În străfundurile dorinţei noastre, adânc înrădăcinate, de a scăpa de truda şi efortul muncii zace jindul după paradisul pierdut. Pentru omul zilelor noastre, paradisul nu înseamnă numai eliberarea de păcate, ci şi eliberarea de muncă, pentru că munca a devenit odioasă şi degradantă. Când omul a muşcat din fructul cunoaşterii, el a decis să găsească o scurtătură spre dumnezeire. Omul a încercat să-i fure Creatorului secretul său divin, care, pentru om, însemna Puterea. Şi care a fost rezultatul? Păcatul, boala, moartea. Eterna vrăjmăşie, eterna frământare. Puţinul pe care-l cunoaştem îl folosim spre propria noastră distrugere. Nu ştim cum să scăpăm de tirania monştrilor convenabili pe care i-am creat noi. Ne amăgim crezând că, datorită lor, într-o bună zi vom cunoaşte tihna şi plăcerea. Dar, ca să fim sinceri, tot ce realizăm nu e decât muncă în plus, necazuri în plus, duşmănii în plus, boală în plus, moarte în plus. Dar invenţiile şi descoperirile noastre ingenioase schimbă treptat faţa pământului – până când acesta devine de nerecunoscut în urâţenia lui. Până când viaţa devine de nesuportat… viaţa, acea firavă rază de lumină de la o stea îndepărtată. Vă întreb pe voi: dacă acea nepieritoare rază de lumină poate afecta în asemenea măsură o creatură neumană, de ce nu ar putea face acelaşi lucru şi pentru noi? Cum se explică faptul că în pofida tuturor stelelor de pe cer care ne scaldă în radiaţiile lor, în pofida soarelui şi a lunii şi a tuturor planetelor, noi continuăm să orbecăim în întuneric, să ne zbatem în frustrare? De ce ne uzăm, ne consumăm atât de repede, când elementele din care suntem alcătuiţi sunt indestructibile? *Ce anume din noi e supus epuizării?* Cu siguranţă, nu substanţa din care suntem zămisliţi. Noi ne veştejim, ne trecem, pierim, pentru că dorinţa de a trăi, din noi, se stinge. Şi de ce moare această flacără luminoasă? Din lipsa credinţei. Din clipa când ne naştem ni se spune că suntem muritori. Din clipa când devenim apţi

să înţelegem cuvintele, suntem învăţaţi că trebuie să ucidem pentru a putea supravieţui. La momentul potrivit sau nu, ni se aduce aminte că oricât am fi de inteligenţi, oricât de raţional şi de înţelept am trăi, tot o să ne îmbolnăvim şi o să murim. Suntem inoculaţi cu ideea morţii încă de la naştere. E de mirare că murim?

Caccicacci s-a oprit din vorbă şi a inhalat adânc. Era clar că încerca să ne comunice ceva, ceva aflat dincolo de cuvinte, s-ar putea spune. Evident, se lăsase transportat de propria lui naraţiune. Se simţea că încerca să se convingă *singur* de un anumit lucru. Îmi făcea impresia că repetase de atâtea şi atâtea ori această povestire, numai în speranţa că va ajunge la o concluzie care depăşea limitele puterii lui de înţelegere. Poate că în adâncurile lui ştia că povestirea avea o semnificaţie care-i scăpa, numai pentru că el nu deţinea curajul necesar de a o urmări până la capăt. Un om poate fi un narator, un fabulator, un născocitor, un mincinos, dar în orice ficţiune şi fabulaţie zace îngropat un sâmbure de adevăr. În felul lui, şi inventatorul lui Picodiribibi era un povestitor. El a creat o poveste sau o legendă mecanică, în locul uneia verbale. Şi ne-a amăgit simţurile în aceeaşi măsură ca şi un povestitor. Şi totuşi…

— Uneori, a reluat Caccicacci, de astă dată solemn şi cu toată sinceritatea pe care reuşea să şi-o adune, uneori sunt convins că nu există nicio speranţă pentru omenire atâta timp cât nu vom produce o ruptură totală cu trecutul. Adică atâta timp cât nu vom gândi în alt chip şi nu vom trăi în alt chip. Ştiu că sună banal… e un clişeu care a fost repetat de mii de ori şi totuşi nu s-a întâmplat nimic. Ştiţi, eu mă gândesc la marii sori care ne încercuiesc în spaţiu, la acele uriaşe corpuri solare despre care nimeni nu ştie nimic, decât că există. E un fapt recunoscut că de la unul din aceştia ni se trage subzistenţa. Unii savanţi includ şi luna printre factorii vitali ai existenţei noastre pământeşti. Alţii vorbesc despre influenţa binefăcătoare sau răufăcătoare a planetelor. Dar, dacă încetezi să te gândeşti, totul – şi când spun totul mă gândesc la tot – totul, fie vizibil sau invizibil, cunoscut sau necunoscut,

totul e vital pentru existenţa noastră. Trăim în mijlocul unei reţele de forţe magnetice care, printr-o varietate de căi incalculabile şi indescriptibile, sunt în permanenţă operative. Şi niciuna dintre acestea nu a fost creată de noi. Pe unele dintre ele am învăţat doar să le ţinem în frâu, sau să le exploatăm. Şi ne împăunăm cu aceste mărunte înfăptuiri. Dar chiar şi cei mai cutezători, cei mai trufaşi dintre magicienii zilelor noastre sunt nevoiţi să admită că ceea ce ştim noi constituie o cantitate infinitezimală în comparaţie cu ceea ce *nu* ştim. Vă rog frumos, opriţi-vă o clipă şi reflectaţi! Crede vreunul dintre voi, cei de faţă, că va veni o zi în care vom cunoaşte totul? Şi am să merg mai departe – vă întreb cu toată sinceritatea – credeţi că mântuirea noastră depinde de *cunoaştere?* Să presupunem un moment că creierul omenesc ar fi capabil să înghesuie în şanţurile lui misterioase suma totală a proceselor secrete care guvernează universul – ei şi? Da, *ei şi?* Ce-am putea face, noi oamenii, *cu* această cunoaştere de neconceput? Ce am *putea* face? V-aţi pus vreodată asemenea întrebare? Fiecare dintre noi pare să creadă că acumularea cunoaşterii e un lucru bun. Dar nimeni nu se întreabă: „Şi ce vom face cu aceasta cunoaştere când o vom deţine?” Dar nimeni nu cutează să mai creadă că, în răstimpul unei vieţi atât de scurte, e cu putinţă să dobândeşti măcar o fracţiune infimă din suma întregii cunoaşteri umane…

Altă pauză de respiraţie. De astă dată, eram toţi cu sticla în mână. Caccicacci se frământa. Deraiase. Nu cunoaşterea sau lipsa de cunoaştere era cea care îl preocupa acum cu atâta disperare. Eram *conştient* de efortul tăcut pe care-l făcea ca să-şi retracteze paşii; îl simţeam împotmolindu-se în strădania de a reveni la firul principal.

— Credinţa! Acum un minut pomeneam de credinţă. Am pierdut-o. Am pierdut-o complet. Mă refer ia *credinţa în orice.* Şi totuşi credinţa este singurul lucru prin care trăieşte omul. Nu cunoaşterea, despre care se spune că e inepuizabilă şi care, până la urmă, se dovedeşte zadarnică

sau distructivă. Ci credinţa. Şi credinţa e inepuizabilă. Aşa a fost şi aşa va fi. Credinţa este cea care inspiră faptele eroice, credinţa este cea care învinge obstacolele – cea care, literalmente, mută munţii din loc, cum spune Biblia. *Credinţă în ce?* Pur şi simplu, credinţa. Dacă vreţi, credinţă în orice. Poate că un cuvânt mai potrivit ar fi acceptarea.

Dar acceptarea e o noţiune şi mai greu de înţeles decât credinţa. De îndată ce *rosteşti cuvântul,* sare un inchizitor care te întreabă*: accepţi şi răul?* Şi dacă răspunzi da, atunci calea ţi-e barată. Ţi se râde în faţă, eşti ocolit ca un lepros. Vedeţi voi, binele poate fi pus în discuţie, dar răul – şi ăsta e un paradox – răul, deşi luptăm constant ca să-l eliminăm, răul e luat de bun. Nimeni nu se îndoieşte de existenţa răului, deşi nu e decât un termen abstract care defineşte ceva de o natură constant schimbătoare şi care, la o analiză mai atentă, adeseori se dovedeşte a fi bun. Nimeni nu va accepta răul ca atare. Este, şi nu este. Mintea refuză să-l accepte necondiţionat. S-ar părea că există doar pentru a fi convertit în opusul său. Şi modul cel mai simplu şi mai lesnicios de a realiza acest lucru ar fi, desigur, să-l accepţi. Dar cine e suficient de înţelept încât să adopte asemenea procedeu?

Mă gândesc din nou la Picodiribibi, a continuat Caccicacci. A existat oare un ceva „rău” în apariţia sau în existenţa lui? Şi totuşi a stârnit spaimă în lumea în care s-a găsit. A fost considerat drept o violare a naturii. *Dar omul însuşi nu e o violare a naturii?* Şi dacă am putea construi un alt Picodiribibi, sau unul cu funcţiuni şi mai perfecţionate, n-am fi extaziaţi? Dar închipuiţi-vă ca, în loc de un *robot* perfecţionat, ne-am confrunta brusc cu o făptură umană autentică, ale cărei însuşiri ar fi atât de incomparabil superioare însuşirilor noastre, încât ar fi un fel de zeu. Desigur, aceasta e o întrebare ipotetică, şi totuşi există, şi întotdeauna vor exista, indivizi care susţin, şi persistă să susţină, în pofida raţiunii şi a ridicolului, că au cunoscut asemenea făpturi divine. Le-am putea da fel de fel de nume. Eu, unul, prefer să mă gândesc la o fiinţă

mitică, o făptură de care nimeni nu a auzit sau pe care nu a văzut-o vreodată, şi pe care nu o va cunoaşte în această viaţă. Pe scurt, cineva care *ar putea* să existe şi să corespundă cerinţelor despre care vorbesc…

La acest punct, Caccicacci a alunecat într-o digresiune. S-a văzut silit să facă mărturisirea că nu ştia ce anume l-a îndemnat să se lanseze într-o astfel de afirmaţie şi că habar nu avea ce urmăreşte să spună. Îşi freca întruna scăfârlia şi murmura:

— Ciudat, ciudat, eram convins că am ceva aici înăuntru. Brusc, faţa i s-a iluminat de bucurie.

— Ah, da, acuma ştiu, am prins ideea. Ascultaţi… Să presupunem că făptura asta, recunoscută universal a ne fi superioară nouă tuturor, în toate privinţele, s-ar adresa omenirii în felul următor: „Voi, bărbaţi şi femei, opriţi-vă locului şi daţi ascultare! Aţi apucat-o pe un drum greşit. Vă îndreptaţi spre distrugere!”. Şi să presupunem că pretutindeni, în toate colţurile globului, miliardele de fiinţe care compun umanitatea s-ar opri în loc şi ar da ascultare. Dacă acea făptură dumnezeiască nu ar rosti nimic altceva decât ce i-am pus eu acum în gură, care credeţi că ar fi efectul? S-a oprit vreodată întreaga omenire, la unison, ca să asculte vorbele înţelepciunii? Închipuiţi-vă, dacă reuşiţi, o tăcere totală, drastică, şi toate urechile ciulite ca să prindă cuvintele fatale. *Ar fi oare necesar ca aceste cuvinte să fie şi rostite?* Oare nu vă imaginaţi că fiecare, în tăcerea inimii lui, ar putea să ofere singur răspunsul? Există un unic răspuns pe care întreaga umanitate tânjeşte să-l dea – şi acesta poate fi rostit în trei silabe*: Iubire.* Acest mic cuvânt, acest gând viguros, acest act perpetuu, pozitiv, neambiguu, etern eficient – dacă s-ar întipări adânc, dacă ar lua omenirea în stăpânire, nu ar transforma pe dată lumea? Cine ar putea rezista, dacă iubirea ar veni la ordinea zilei? Cine ar mai dori putere sau cunoaştere dacă s-ar putea simţi îmbăiat în gloria perpetuă a iubirii? Ştiţi, se spune că în inima Tibetului există într-adevăr un mic grup de oameni atât de superiori nouă, încât sunt numiţi „Maeştri”. Aceştia trăiesc într-un exil autoimpus,

izolaţi de restul omenirii. Ca şi androizii despre care am vorbit mai înainte, şi ei sunt fără vârstă, imuni la boli, *şi indestructibili.* Şi de ce, oare, nu se amestecă cu noi, de ce nu ne luminează şi nu ne înnobilează cu prezenţa lor? Ei să fi *ales* izolarea, sau noi suntem cei care îi ţinem la distanţă? Înainte de a încerca să răspundeţi, vă rog să vă puneţi o altă întrebare – ce le-am putea noi oferi, ceva ce ei să nu cunoască, să nu posede deja, să nu fi gustat deja? Dacă asemenea fiinţe există într-adevăr, şi am toate motivele să cred că există, atunci singura barieră posibilă dintre ei şi noi e conştiinţa.

Sau, ca să fim mai exacţi, treptele de conştiinţă. Dacă vom atinge niveluri adânci de gândire şi de existenţă, îi vom găsi *acolo,* ca să spun aşa. Dar suntem încă nepregătiţi, nedoritori să ne amestecăm cu zeii. Oamenii din vechime îi cunoşteau pe zei: se întâlniseră faţă-n faţă cu ei. În ce priveşte conştiinţa, omul nu a suferit mutări, nici de pe treptele mai înalte, nici de pe cele mai joase ale creaţiei. Numai că astăzi omul e detronat. Astăzi, omul trăieşte ca un sclav. Mai rău, suntem sclavi, în mod reciproc, unii altora. Am creat o condiţie nemaiîntâlnită până acum, o condiţie absolut unică: am devenit sclavii sclavilor. Dar, fără îndoială, în momentul în care vom dori cu adevărat libertatea, vom fi liberi. Însă nicio secundă mai devreme. Acum gândim ca nişte mecanisme, pentru că am devenit simple mecanisme. Râvnind la putere, suntem de fapt victimele neajutorate ale puterii… În ziua în care vom învăţa să exprimăm iubire, vom cunoaşte iubirea şi vom avea iubirea – şi atunci orice altceva va fi lipsit de însemnătate. Răul este o creaţie a minţii omeneşti. Când e luat ca atare, e lipsit de putere. *Pentru că răul nu are valoare în sine.* Răul există doar ca o ameninţare la acea eternă împărăţie a iubirii pe care nu o desluşim decât vag. Da, oamenii cultivă viziuni ale unei umanităţi eliberate. Au avut şi viziuni în care străbăteau pământul asemenea zeilor, zeii care au fost odinioară. Cei pe care îi numim „Maeştrii” au descoperit, fără îndoială, drumul de înapoiere. Dar androizii au apucat-o, poate, pe un alt

drum. Toate drumurile, fie că mă credeţi sau nu, duc, în cele din urmă, la acea sursă dătătoare de viaţă care constituie miezul şi înţelesul creaţiei. Aşa cum a rostit Lawrence când şi-a dat ultima suflare. „Pentru om, cea mai mare dintre minuni este aceea de a fi viu. Pentru om, ca şi pentru floare, animal sau pasăre, triumful suprem îl constituie faptul de a fi cât mai viu, cât mai cu desăvârşire viu…”. În acest *sens,* Picodiribibi nu a fost niciodată viu. În acest *sens***,** niciunul dintre noi nu e viu. *Haideţi să devenim pe deplin vii,* asta am încercat să vă spun.

Epuizat de acest neintenţionat elan, Caccicacci s-a ridicat şi a plecat, în mijlocul jenei şi fâstâcelii generale. Noi, cei care-l ascultasem în tăcere, am continuat să stăm în colţul de lângă fereastră. Câteva minute, părea că niciunul dintre noi nu reuşise să-şi recapete suflul. Arthur Raymond, de obicei imun la dizertaţii de acest gen, îşi purta de la unul la altul privirea sfidătoare, gata să se năpustească la cea mai mică provocare. Spus Jason şi „consoarta” lui pluteau pe trei sferturi în aburii beţiei. Din acea zonă, nu era nimic de aşteptat. În cele din urmă, Baronyi a spart gheaţă, remarcând cu un glas moale, mirat, că niciodată nu-l crezuse pe Caccicacci în stare să fie atât de serios. Trevelyan a mormăit, vrând parcă să spună: „N-ai văzut nici măcar jumătate din ce e el în stareţ”. După care, spre stupoarea noastră, fără niciun fel de preliminarii, s-a lansat într-un monolog lung, despre propriile lui necazuri. A început prin a ne povesti cum nevastă-sa, care nu era numai însărcinată, ci şi nebună, nebună de legat, încercase, cu o noapte în urmă, să-l strângă de gât în timp ce dormea. Ne-a mărturisit, în felul lui blajin, retras, reticent – era englez din cap până-n picioare – că, într-adevăr, se purtase abominabil cu ea. Ne-a declarat deschis că a detestat-o de la bun început. Se însurase cu ea din milă, pentru că bărbatul care o lăsase grea o părăsise. Femeia era poetă, şi Trevelyan şi aprecia mult opera. Dar nu-i putea înghiţi toanele. Era în stare să stea ore întregi împletind ciorapi de lână pe care el nu-i purta niciodată, fără să-şi ridice o clipă ochii de la lucrul

ei. Sau se aşeza în fotoliul balansoar, dându-se huţa ore întregi, fără să facă absolut nimic, doar fredonând o melodie. Alteori o apucau crize de vorbărie, îl imobiliza în bucătărie sau în dormitor, şi-i împuia urechile cu fel de fel de bazaconii năstruşnice, pe care ea le numea inspiraţie.

— Ce înţelegi prin bazaconii năstruşnice? l-a întrebat O-Mara, zâmbind maliţios.

— A, uneori vorbeşte despre ceaţă, ceaţă şi ploaie şi cum arată copacii şi tufişurile când ceaţa se destramă brusc. Vorbeşte despre culoarea ceţii, despre toate nuanţele de fumuriu şi de cenuşiu pe care le desluşeşte cu ochii ei de pisică. A copilărit în Cornwall, pe coastă – pe acolo toţi sunt puţin ţăcăniţi – şi retrăieşte plimbările ei pe ceaţă, feluritele ei peripeţii cu ţapi, cu mâţe, cu idiotul satului. Când o apucă stările astea, vorbeşte o altă limbă – nu un dialect, ci o limbă a ei proprie pe care nimeni nu o poate înţelege. Mie mi se încrâncenează carnea. Parcă-i o limbă de pisici, aşa aş numi-o. Din când în când urlă, un urlet adevărat care-ţi îngheaţă sângele în vine. Alteori imită vântul, toate felurile de vânt, de la o adiere uşoară la o vijelie năprasnică. Şi câteodată se smiorcăie şi plânge, încercând să mă convingă că jeleşte florile care au fost tăiate – mai cu seamă panselele şi crinii – care au fost atât de neajutorate, de lipsite de apărare! Şi când nici nu te aştepţi, colindă prin locuri bizare, pe care le descrie în amănunţime, de parc-ar fi trăit acolo toată viaţa. Locuri ca Trinidad, Curacao, Mozambic, Guadelupa, Madras şi altele. Înfricoşător, nu? Un timp am gândit că are o a doua vedere… apropo, n-am putea comanda şi *un al doilea rând de băuturi?* Eu, după cum bine ştiţi, sunt lefter, n-am niciun pârţ în buzunare…

Aşa cum vă spuneam, e ciudată. Şi, pe deasupra, o canalie îndărătnică, înverşunată. Dacă te iei la harţă cu ea, eşti un om pierdut. Se pricepe să-ţi blocheze orice portiţă de scăpare. Odată ce te iei de ea, eşti prins în capcană. Niciodată nu mi-am dat seama că femeile au o logică atât de cruntă. Indiferent ce discuţi cu ea – despre mirosuri, despre vegetaţie, despre boli sau despre pete-n soare – ea

trebuie să aibă ultimul cuvânt. Întotdeauna. Adăugaţi la toate astea mania ei pentru detalii, pentru minuţie. De pildă, se aşază la micul dejun cu o petală ruptă în mână, şi e în stare să stea un ceas s-o examineze. Îţi cere să te concentrezi pe o fisiuţă din petală, nu mai mare decât o ţandăra, o aşchie. Şi pretinde că poate vedea tot felul de curiozităţi şi de minunăţii în bucăţica aceea de nimic. Şi vede toate astea cu ochiul liber, ţineţi seama. Ochii ei nu sunt ochi omeneşti, pe Dumnezeul meu! Poate vedea în întuneric mai dihai ca o pisică. Poate vedea şi cu ochii închişi, dacă mă credeţi. Mi-a demonstrat într-o noapte şi lucrul ăsta. *În schimb, nu-l poate vedea pe cel de lângă ea.* Când îţi vorbeşte, se uită prin tine. Nu vede decât lucrul despre care vorbeşte, fie că e ceaţa, pisici, idioţi, oraşe îndepărtate, insule plutitoare sau rinichi plutitori. La început, obişnuiam s-o prind de braţ şi s-o zgâlţâi – îmi ziceam că poate o fi căzut într-o transă. Nici gând! Era trează ca mine şi ca tine. Ba chiar mai trează, aş zice. Nimic nu-i scapă. „Ai auzit?”, mă întreabă uneori, întrerupându-mă în timpul unei fraze. „Ce să aud?” Poate că un bloc de gheaţă a alunecat uşor în gheţar. Sau poate că o frunză a căzut în curtea din spate. Ori o picătură de apă s-a desprins de pe robinet în chiuveta din bucătărie. *„Ai auzit?”* şi sar ca fript ori de câte ori îmi pune întrebarea asta. După un timp încep să-mi spun că, probabil, surzesc – când o văd că dă atâta importanţă acestor fleacuri inaudibile. „Nu-i nimic, îmi spune, nervii tăi sunt de vină”. Şi, dacă mă credeţi, nu are niciun pic de ureche muzicală. Nu aude decât zgâriatul acului pe disc: plăcerea ei e să detecteze dacă-i un disc vechi sau unul nou, şi cât e de vechi sau cât e de nou. În schimb, nu sesizează nicio deosebire între Mozart, Puccini şi Satie. Îi plac imnurile religioase. Imnuri spălăcite, lăcrimoase. Pe care le fredonează cu un zâmbet serafic, de parcă a şi ajuns printre îngeri. Nu, zău aşa, e cea mai detestabilă căţea pe care vi-o puteţi imagina. Nu găseşti un licăr de veselie sau de umor în ea! Dacă-i povesteşti o istorioară nostimă, e plictisită. Dacă râzi, e scandalizată. Dacă

strănuţi, înseamnă că eşti lipsit de maniere. Dacă-ţi îngădui o băutură, eşti un beţivan… Am avut cu ea relaţii sexuale – dacă aşa se pot numi – de vreo trei ori. Închide ochii, stă ţeapănă ca un par, şi te roagă să termini cât mai repede cu putinţă. Când se termină, ia un carnet, se propteşte în capul oaselor şi scrie o poezie. Ca să se purifice, presupun. Uneori, îmi vine s-o omor…

— Şi ce-i cu plodul? l-a pistonat O-Mara. Vrea copilul?

— Habar n-am! a răspuns Trevelyan. Niciodată nu pomeneşte de subiectul ăsta. După cât o interesează pe ea, ar putea să-i crească o tumoare în burtă. Din când în când se plânge că arată prea împlinită… n-ar spune „grasă” pentru nimic în lume, e prea vulgar. Împlinită! de parc-ar fi un lucru neobişnuit să te umfli ca un balon când eşti în luna a şaptea.

— De unde ştii că e *într-adevăr* însărcinată? a întrebat Spus Jason cu o voce somnoroasă. Câteodată poate fi vorba de o sarcină imaginară.

— Imaginară, pe dracu’ – Aş vrea eu să fi fost imaginară! E însărcinată, cum te văd şi cum mă vezi… l-am simţit mişcându-se în ea.

— Poate c-or fi fost numai gaze… sau altceva, şi-a dat cineva cu părerea.

— Gazele n-au mâini şi picioare, a protestat Trevelyan, enervându-se. Gazele nu se rostogolesc şi nu împing cu pumnii.

— Hai să plecăm de-aici! s-a stropşit Spus Jason. Îi bagi idei în cap ăsteia de aici!

Şi la aceste cuvinte, i-a ars partenerei lui un ghiont în coaste, care a dărâmat-o aproape de pe scaun. De parcă s-ar fi conformat regulii unui joc pe care-l jucau din când în când, Alameda s-a ridicat tacticos, a venit în faţa lui şi i-a tras o palmă răsunătoare în obraz.

— Aşa va să zică? a strigat Spus Jason sărind de pe scaun şi răsucindu-i braţul.

Cu cealaltă mână a apucat-o de coama de păr şi a tras-o cu violenţă.

— Poartă-te ca lumea că altfel îţi învineţesc ochii! a zbierat la ea.

— Asta vrei să faci, zău? a strigat Alameda, legănând în mână o sticlă goală.

— Afară cu voi! a răcnit la ei Mona. Şi să nu mai puneţi piciorul aici, *vă rog!*

— Ce am de plată? a întrebat Spus Jason, spăsit.

— N-ai nimic de plată, i-a trântit-o Mona. Doar să te cari de aici şi să nu te mai văd!

11

Spre surprinderea mea, într-o seară m-am trezit în local cu MacGregor, care a comandat o băutură şi a plătit-o fără să murmure. Părea neobişnuit de prietenos. Ne-a întrebat, plin de solicitudine, cum ne merge, ce perspective avem, dacă nu cumva avem nevoie de vreun ajutor – ajutor *legal* – şi aşa mai departe. Nu puteam înţelege ce l-a apucat. Brusc, când Mona s-a îndepărtat, m-a întrebat:

— N-ai putea, într-o seară, s-o ştergi de aici pentru câteva ore? Fără să aştepte un da sau un nu din partea mea, mi-a mărturisit că e din nou îndrăgostit până peste cap.

— Bănuiesc că ţi-ai dat seama, nu?

Mi-a explicat că-i vorba de o fată nostimă, într-un fel. O divorţată cu doi copii pe cap.

— Ce părere ai?

După care, m-a anunţat că vrea să-mi mărturisească ceva foarte confidenţial. Ştia bine că mie îmi vine greu să-mi ţin gura, totuşi…

— Ştii, Tess nu bănuieşte nimic. N-aş vrea pentru nimic în lume s-o îndurerez. Fir-ar să fie! Nu râde! Ţi-o spun numai pentru că pe tine te poate lua gura pe dinainte când te afli într-una din dispoziţiile tale cavalereşti.

Am rânjit. Aşadar, asta era piesa. Trix, cea nouă, locuia în Bronx, „unde şi-a înţărcat dracupuii”, după cum spunea el. MacGregor rămânea noapte de noapte în oraş,

până pe la trei, patru sau cinci dimineaţa.

— Tess îşi închipuie că-mi pierd nopţile la jocul de cărţi. Şi după cum se duc banii, aş putea într-adevăr foarte bine să-mi petrec nopţile într-un tripou. Dar asta nu duce nicăieri. Ţie îţi cer un singur lucru: poţi s-o ştergi de aici pentru câteva ore, într-o seară?

Am tăcut şi m-am mulţumit doar să rânjesc.

— Aş vrea s-o vezi, a continuat MacGregor… şi să-mi spui dacă sunt scrântit sau nu. S-a oprit o clipă, încurcat parcă.

— Ca să-ţi clarific mai bine lucrurile, Hen, dă-mi voie să-ţi spun următoarele: în fiecare seară, după cină, le cere copiilor să mi se urce în braţe, fiecare pe câte un genunchi. Şi ai idee ce fac eu? Le istorisesc poveşti de adormit copiii. *Îţi poţi imagina?* MacGregor a izbucnit într-un hohot de râs zgomotos. Ştii, Hen, nici nu-mi vine a crede că eu sunt acela. Dar e o realitate. Nu m-aş fi purtat mai frumos cu ei nici dacă ar fi fost copiii mei. Doamne, le-am cumpărat până acum o întreagă menajerie de jucării. Ştii, dacă Tess n-ar fi golită pe dinăuntru, n-ar fi eviscerată, am fi avut şi noi trei, patru mânji ai noştri. Poate că asta-i una dintre cauzele pentru care ne-am îndepărtat unul de altul. Henry, tu o cunoşti pe Tess are o inimă de aur. Dar nu prea ai ce să discuţi cu ea. E interesată doar de munca ei avocăţească şi asta-i tot. Dacă rămân o seară acasă, adorm. Sau mă îmbăt. De ce dracum-am însurat cu ea, nu ştiu. Tu, ticălosule, nu mi-ai spus o vorbă – m-ai lăsat să plonjez cu capul în jos. Ţi-ai zis că o să-mi prindă bine – nu-i aşa? Ei, am plonjat şi acum plutesc în derivă… Ştii, uneori, când mă ascult vorbind, am impresia că îl aud pe bătrânul meu. El nu putea să se ţină de un anumit subiect mai mult de două minute. Şi maică-mea e la fel… *Ce-ar fi să-mi mai dai o băutură?* Îţi plătesc totul, nu-ţi face griji.

A urmat un răstimp de tăcere, după care l-am întrebat fără ocolişuri de ce vrea neapărat să-i cunosc noua iubită.

— Ştiu bine, am adăugat, că n-ai nevoie de

binecuvântarea mea.

— Nu, Hen, a răspuns plecându-şi privirea asupra mesei, ca să-ţi spun adevărul, aş dori să vii într-o seară la cină, când mănâncă şi copiii cu noi, şi să…

— Şi să ce?

— Şi să-mi dai puţin ajutor la blestematele alea de poveşti. Copiii le iau foarte în serios. Şi eu am senzaţia că o dau în bară. Poate că le spun unele lucruri pe care n-ar trebui să le audă decât peste vreo cinci ani…

— Deci asta-i problema? am izbucnit. Măi, să fie! Şi ce te face să crezi că eu mă pricep la chestii din astea?

— Mă rog, şi tu ai un copil, nu? Şi-apoi, tu eşti scriitor. Te pricepi să dai din gură, pe când eu, nu. Încep câte o poveste şi habar n-am cum să o termin. Sunt în pom, asta-i.

— Nu ai atâta imaginaţie?

— Îţi baţi joc de mine? Ascultă-mă, doar mă cunoşti. Eu n-am în cap decât legislaţii, şi poate că nici din astea nu deţin o doză prea mare. Eu am o minte unilaterală. Oricum, nu numai pentru asta vreau să vii… doresc realmente să o cunoşti pe Trix. Cred că o să-ţi placă. Doamne, şi cum găteşte! Tess – nu-i nevoie să-ţi mai spun – nu ştie să prăjească un ou. Pe când Trix îţi dă senzaţia că iei masa la Ritz. Şi o face cu stil. Are şi o pivniţă bine asortată – poate că asta o să te convingă să vii? Ascultă, ce tot bâzâi şi hămăi? Vreau să-ţi ofer o seară plăcută, atâta tot. Ai şi tu nevoie de o variaţie, din când în când. O-Mara poate să-ţi ţină locul aici timp de câteva ore, nu? Desigur, dacă ai încredere să-l laşi în locul tău. Eu, unul, n-aş avea încredere în el…

Exact în clipa aceea a picat Tony Maurer, cu o carte groasă sub braţ. Ca de obicei, era cât se poate de cordial. S-a aşezat la masa noastră şi ne-a întrebat dacă vrem să bem ceva cu ei. A ridicat cartea ca să-i pot citi titlul: *Declinul Occidentului.*

— N-am auzit de ea, i-am spus.

— Ai să auzi în scurt timp. O opera colosală. Profetică.

MacGregor mi-a mormăit printre dinţi:

— Las-o baltă! Oricum tu n-ai acum timp de lectură.

— Mi-o împrumuţi şi mie când o termini? l-am întrebat pe Tony.

— Sigur că da. Ba chiar ţi-o fac cadou.

MacGregor, ca să se scuze, a întrebat dacă e o lucrare mistică. Fireşte, nu era câtuşi de puţin interesat, dar îşi dăduse seama că Tony Maurer nu era un idiot.

Când i s-a răspuns că e o lucrare de filosofia istoriei, a bombănit:

— Nu-i de nasul meu. Am băut vreo două pahare cu Tony Maurer, drept care am început să mă simt plin de elan. M-am gândit că s-ar putea să petrecem o seară plăcută, sau, măcar, să luăm o cină bună *chez* Trix. Trix Miranda, era numele ei întreg. Îmi plăcea cum sună.

— Şi ce fel de poveşti le plac cel mai mult copiilor? am întrebat.

— Ceva cu trei ursuleţi.

— Adică *Bucle de Aur şi cei trei urşi!* Iisuse, pe asta o ştiu de la cap la coadă şi de la coadă la cap. Ştii, mă gândeam… ce-ar fi să vin poimâine seară?

— Aşa te vreau, Henry. Ştiam că n-ai să mă abandonezi.

Apropo, sigur că nu eşti obligat, dar dacă ai putea să aduci o sticlă de vin, Trix ar aprecia gestul. Un vin franţuzesc, dacă poţi.

— Cel mai simplu lucru din lume! Am să aduc două, trei sticle. S-a ridicat să plece şi, când a dat mâna cu mine mi-a spus:

— Fă-mi o favoare: nu te îmbăta înainte de a se duce copiii la culcare.

— S-a făcut. Şi acum, îţi cer eu *ţie* o favoare: lasă-mă să le povestesc *eu* basmul cu cei trei urşi. Da?

— O.K. Henry – dar fără măscări. Două seri mai târziu, luam masa cu MacGregor şi Trix, într-un colţ îndepărtat din Bronx. Copiii erau în formă. Băieţelul avea cinci ani, fetiţa, trei ani şi jumătate. Copii fermecători, dar cam precoci. Mă străduiesc să nu mă îmbăt înainte de a se

duse copiii la culcare. Dar am băut trei pahare de Martini înainte de masă şi acum degustăm vinul Chambertin pe care l-am adus eu.

Trix e o bucăţică gustoasă, după cum ar spune MacGregor. Nu-i o frumuseţe, dar e plăcută la privit. E într-o dispoziţie jovială. Singura meteahnă pe care i-o detectez e că pare isterică.

Totul se desfăşoară lin. Mă simt bine cu copiii. Mă pisează întruna că le-am promis să le istorisesc povestea cu cei trei urşi.

— E datoria ta, Henry, îmi atrage atenţia MacGregor. Ca să fiu sincer, n-am niciun chef să depăn poveşti de adormit copiii. Întind discuţiile de la masă, cât de mult pot. Sunt uşor ameţit. Nu-mi pot aminti cum începe afurisita de poveste.

Deodată, Trix îmi cere:

— Henry, trebuie să le-o spui acum. A trecut de mult ora lor de culcare.

— În ordine, am gemut. Mai adu-mi o cafea neagră şi încep.

— O încep eu, sare băieţaşul.

— Tu să taci! îl dojeneşte Trix. Henry o să vă istorisească povestea, de la început până la sfârşit. Vreau să-l ascultaţi cu intenţie. Gura!

Sorb puţină cafea neagră, mă înec cu ea, tuşesc şi scuip.

— Cică a fost odată un urs mare negru…

— Nu aşa începe povestea! ţipă fetiţa.

— Zău, dar cum începe?

— *A fost odată ca niciodată…*

— Sigur, sigur că da… cum am putut să uit? Bine, ascultaţi?

Va să zică… A fost odată ca niciodată, au fost trei urşi – un urs polar, un *urs grizzly* şi un urs de pluş…

(Râsete şi zeflemele din partea copiilor.)

— Ursul polar avea o blana lungă, albă – ca să-i ţină de cald iarna, bineînţeles. Ursul *grizzly* era…

— Mămico, nu-i aşa povestea! a ţipat fetiţa.

— Inventează! a intervenit băiatul.

— Linişte, voi doi! i-a dojenit Trix.

— Ascultă, Henry, s-a amestecat MacGregor, nu-i lăsa să te zăpăcească. Ia-o pe îndelete. Adu-ţi aminte, încetul cu încetul se face oţetul Hai, mai ia o picătură de coniac ca să-ţi moaie cerul gurii.

Mi-am aprins un trabuc gros, am mai luat o gură de coniac, şi am încercat să reintru în făgaş. Brusc, mi-am dat seama că nu există decât o cale de a înşira povestea, şi anume s-o spun pe nerăsuflate. Dacă m-aş opri ca să mă gândesc, m-aş da la fund.

— Ascultaţi, oameni buni, o iau de la început. Gata cu întreruperile, da? I-am făcut cu ochiul fetiţei şi i-am aruncat băiatului un os care mai avea destulă carne pe el.

— Pentru un om cu imaginaţia ta, treci prin prea multe greutăţi, mi-a spus MacGregor. Cu toate preliminariile astea, ar trebui să fie o poveste care să merite o sută de dolari. Eşti sigur că nu vrei o aspirină?

— O să fie o poveste de o mie de dolari, am răspuns, în deplină posesie a facultăţilor mele mentale. Dar nu mă mai întrerupeţi!

— Haide, haide, nu-ţi mai pierde vremea! *A fost odată ca niciodată...* aşa începe, a behăit MacGregor.

— O.K. *A fost odată ca niciodată...* Da, aşa e. Au fost odată ca niciodată trei urşi: un urs polar, un urs *grizzly* şi un urs de pluş...

— Ne-ai mai spus asta o dată, a strigat băiatul.

— Stai cuminte, l-a mustrat Trix.

— Ursul polar era slăbănog şi avea o blană lungă, albă, care-i ajungea până la pământ. Ursul *grizzly* era tare ca un muşchi de vacă nebătut şi avea perniţe de grăsime între degete. Ursul de pluş era exact cum trebuie, nici prea gras nici prea slab, nici prea tare, nici prea moale, nici prea cald şi nici prea rece...

Chicoteli din partea copiilor.

— Ursul polar nu mânca nimic decât gheaţă, gheaţă rece ca gheaţa, proaspăt adusă de la casa de gheaţă. Ursul *grizzly* se hrănea cu anghinare, pentru că anghinarele sunt

pline de calcar şi cu urzici…

— Ce înseamnă calcar, mămico? a piuit fetiţa.

— Ssst! a făcut Trix.

— Cât despre ursul de pluş, el bea numai lapte bătut. El era cultivator de zarzavaturi, înţelegeţi, aşa încât nu avea nevoie de vitamine. Într-o zi, ursul *grizzly* s-a dus să adune vreascuri pentru foc. Nu purta nimic pe el decât blana de urs, aşa încât muştele îl înţepau de-l înnebuneau. Drept care a început să alerge şi să tot alerge. În curând, s-a afundat în inima pădurii. După un timp, s-a aşezat pe jos lângă un pârâu şi l-a furat somnul…

— Nu-mi place cum povesteşte, a protestat băieţaşul, le încurcă pe toate.

— Dacă nu-ţi ţii gura, te trimit la culcare!

— La puţin timp după aceea, micuţa Bucle de Aur a venit în pădure. Purta pe braţ un coş cu merinde, plin cu tot felul de bunătăţi, printre care şi o sticlă de ketchup cu etichetă albastră.

Căuta căsuţa cu obloane verzi. Deodată, a auzit pe cineva sforăind şi, printre sforăituri, o voce groasă tuna*: plăcintă de ghindă pentru mine!” „Plăcintă de ghindă pentru mine!”* Bucle de aur s-a uitat întâi în dreapta, pe urmă în stânga. Nu a văzut pe nimeni. Şi atunci şi-a scos busola şi, constatând unde e apusul, s-a călăuzit după miros. Mai târziu cu o oră, sau poate cu o oră şi un sfert, a ajuns într-un luminiş din pădure. Şi acolo era căsuţa cu obloane cafeniu-măslinii.

— Obloane *verzi!* m-a corectat băiatul.

— Exact, cu obloane verzi. Şi ce credeţi că s-a întâmplat atunci? Deodată s-a ivit din pădure un leu mare cât toate zilele, urmat de un omuleţ cu un arc şi o săgeată. Leul era foarte timid şi jucăuş. Şi numaidecât a sărit pe acoperiş şi s-a învălătucit în jurul coşului de pe casă. Omuleţul care purta pe cap o tichie cu urechi de măgar, a pornit să se târască în patru labe – până a ajuns în pragul casei.

Acolo s-a ridicat în două picioare, a dansat o gigă săltăreaţă, pe urmă, a fugit în casă…

— Nu te cred, a gângurit fetiţa. Nu-i adevărat!

— Ba e adevărat, i-am răspuns, şi dacă nu eşti cuminte, te plesnesc. Am tras adânc aer în plămâni. Trabucul se terminase, paharul era gol.

Am hotărât să grăbesc povestirea.

— De aici încolo lucrurile merg repede, i-am anunţat, reluând firul.

— Nu prea repede, mi-a cerut băiatul. Nu vreau să pierd nimic.

— O.K... Aşadar, când Bucle de Aur a intrat în casă, a găsit totul într-o ordine desăvârşită: vasele erau toate spălate şi aşezate la locul lor, hainele cârpite, fotografiile frumos înrămate.

Pe masă se aflau un atlas şi un dicţionar neabreviat în două volume.

Cineva mutase piesele de pe tabla de şah, în absenţa ursului de pluş. Din păcate, pentru că l-ar fi făcut şah-mat din opt mişcări. Oricum, însă, Bucle de Aur era prea fascinată de toate jucăriile şi accesoriile moderne, mai ales de noul deschizător de conserve, pentru a se mai sinchisi de problemele de şah. Şi-apoi, toată dimineaţa studiase la trigonometrie şi creieraşul ei era prea ostenit ca să se mai gândească la gambituri şi de-alde astea. Abia aştepta să sune din talanga de vaci care atârna peste chiuveta din bucătărie. Dar ca să ajungă până la ea, a trebuit să se urce pe un scaun. Primul scaun era prea jos; al doilea, prea înalt, dar al treilea scaun a fost tocmai bun. A sunat din talanga atât de tare, încât farfuriile au căzut jos de pe rafturi. La început, Bucle de Aur s-a speriat, dar pe urmă i s-a părut nostim şi a mai scuturat o dată talanga. De astă dată, leul s-a descolăcit de pe coşul casei şi a alunecat de pe acoperiş, cu coada înnodată în patruzeci de noduri. Bucle de Aur a găsit situaţia şi mai nostimă, aşa încât a sunat a treia oară din talanga. Drept care, omuleţul cu tichie de măgar a venit în fugă din dormitor, tremurând ca o piftie şi, fără să rostească o vorbă, a început să facă tumbe. Se rostogolea şi se învârtea, ca o roată de căruţă şi, când i-a trecut, a dispărut în pădure...

— Sper că n-ai pierdut şirul? m-a întrerupt MacGregor.

— Nu-l mai întrerupe! i-a cerut Trix.

— Linişte! i-a comandat băiatul. Pe mine mă interesează.

— Şi *acum,* am continuat eu după ce mi-am tras răsuflarea, s-a pornit brusc să tune şi să fulgere. Ploua cu găleata. Micuţa Bucle de Aur era speriată de-a binelea. A căzut grămadă de pe scaunul pe care se cocoţase, şi-a scrântit glezna şi încheietura mâinii. Voia să se ascundă undeva până ce avea să se potolească urgia. „Nimic mai uşor", s-a auzit un glăscior subţire, venind din colţul camerei unde era plasată statuia Victoriei înaripate. Şi în clipa aceea uşa debaralei s-a deschis de la sine. „O să mă ascund acolo", şi-a spus Bucle de Aur şi s-a năpustit în debara. Din întâmplare, în debara erau o sumedenie de sticle şi borcane. Munţi de sticle şi munţi de borcane. Bucle de Aur a deschis o sticluţă şi şi-a tamponat glezna cu oţet aromat. Pe urmă a întins mâna după altă sticlă şi, ce credeţi că era în ea? *Frecţie Diana.* „Slavă Domnului!" a exclamat Bucle de Aur şi şi-a frecat încheietura mâinii. Pe urmă a mai găsit şi puţină tinctură de iod şi, după ce a dat-o pe gât, a început să cânte. Era o melodie veselă, despre Frère Jacques. A cântat-o în franceză, pentru că mama ei o învăţase să nu cânte vreodată în altă limbă. După cel de-al 27-lea vers s-a plictisit, şi s-a decis să exploreze debaraua. Şi a descoperit, în mod ciudat, că această debara era mai mare decât însăşi casa. La parter avea şapte camere, şi la etaj alte cinci, cu câte o toaletă şi o sală de baie la fiecare cameră, ca să nu mai vorbim de câte un şemineu şi de oglinzile în perete.

Bucle de Aur a uitat complet de tunete, de fulgere, de ploaie, de grindină, de melci şi de broaşte; a uitat şi de leu şi de omuleţul cu arc şi săgeată, al cărui nume, apropo, era Pinocchio. Singurul lucru la care se putea gândi era cât e de minunat să poţi locui într-o debara ca asta…

— Seamănă cu cenuşăreasa, a spus fetiţa.

— Ba nu! a contrazis-o băiatul. Seamănă cu cei şapte

pitici.

— Gura, voi doi!

— Zi-i înainte, Henry, m-a îndemnat MacGregor. Sunt curios cum ai s-o scoţi la capăt.

— Şi aşa, Bucle de Aur s-a plimbat dintr-o încăpere în alta; fără să se gândească o singură clipă că cei trei urşi veniseră acasă şi se aşezaseră la cină. În nişa din salon, Bucle de Aur descoperise o bibliotecă plină de cărţi stranii. Toate tratau numai probleme legate de sex şi de învierea morţilor.

— Ce înseamnă sex? a întrebat băiatul.

— Ceva ce nu-i de nasul *tău,* i-a răspuns fetiţa.

— Bucle de Aur s-a aşezat şi a început să citească cu glas tare dintr-un cărţoi mare. Era o carte de Wilhelm Reich, autorul lucrării *Floarea de aur* sau *Misterul hormonilor.* Cartea era atât de grea, încât Bucle de Aur nu o putea ţine în poală. Aşa încât a aşezat-o pe jos, şi s-a lăsat în genunchi, lângă ea. Fiecare pagină avea ilustraţii în culori fermecătoare. Deşi Bucle de Aur era familiarizată cu ediţiile rare, în tiraj limitat, a trebuit să recunoască în sinea ei că niciodată până atunci nu mai văzuse ilustraţii atât de superbe. Unele erau semnate de un om pe care-l chema Picasso, altele de unul Matisse, altele de Ghirlandajo, dar toate, fără excepţie, erau frumoase şi frapante dacă le contemplai.

— Ce cuvânt caraghios – *contemplai!* a remarcat băieţaşul.

— Tu l-ai rostit! Şi acum vă rog să luaţi loc, pentru că vine partea cea mai senzaţională… După cum v-am spus, Bucle de Aur citea cu glas tare. Citea despre Mântuitor şi despre cum fusese răstignit pe cruce – pentru *noi* pentru ca păcatele noastre să fie izbăvite. Bucle de Aur era însă o fetiţă mică, şi nu ştia ce înseamnă a păcătui. Dar dorea grozav să afle. A citit şi a tot citit până când au început să o doară ochii, fără să poată descoperi însă ce înseamnă „a păcătui”. „O să mă duc până jos, să caut cuvântul în dicţionar. E un dicţionar neabreviat, aşa încât trebuie să aibă păcatul în el”, şi-a spus în sinea ei. I se vindecaseră

deja şi glezna şi încheietura mâinii, *mirabile dictu.* A coborât scările ţopăind şi sărind peste trepte, ca un ţap de şapte zile. Când a ajuns la uşa debaralei, care era încă întredeschisă, a executat un dublu salt, întocmai ca omuleţul cu tichie de măgar…

— Pinocchio! a strigat băiatul.

— Şi după aceea ce credeţi că s-a întâmplat? Bucle de Aur a aterizat drept în braţele ursului *grizzly.*

Copiii au hăulit de încântare.

— Numai bine ca să te mănânc! a mormăit ursul *grizzly,* lingându-se pe buze. „Exact mărimea potrivită!" a apreciat ursul polar, albit tot din cauza ploii şi a grindinei. Şi a săltat-o în sus, până în tavan. „E a mea!" a strigat ursul de pluş şi a strâns-o în braţe de i-au pârâit coastele sărmanei Bucle de Aur. Cei trei urşi s-au pus imediat pe treabă; au dezbrăcat-o pe micuţa Bucle de Aur şi au aşezat-o pe scândura de tăiat friptura, gata s-o porţioneze. În timp ce Bucle de Aur scâncea şi se smiorcăia ursul *grizzly* îşi ascuţea securea pe tocilă; ursul polar şi-a scos cuţitul de vânătoare, pe care-l purta într-o teaca de piele ce-l atârna la cingătoare. Cât despre ursul de pluş, acesta s-a mulţumit să bată din palme şi să joace de bucurie. „E tocmai potrivită!" striga. „Tocmai potrivită!" O întorcea pe faţă şi pe dos, ca să vadă care erau părţile cele mai moi. Bucle de Aur a început să urle de groază. „Taci din gură, că altfel nu capeţi nimic de mâncare!" i-a poruncit ursul polar. „Vă rog, domnule Urs Polar, nu mă mâncaţi pe *mine",* l-a implorat Bucle de Aur. „Tacă-ţi fleoanca!" a zbierat la ea ursul *grizzly*. „Întâi mâncăm noi şi după aceea o să mănânci tu". „Dar eu nu vreau să mănânc", s-a rugat Bucle de Aur, în timp ce lacrimile îi şiroiau pe obraji. „N-ai să mănânci. – „i-a strigat ursul de pluş, înşfăcându-i un picior şi vârându-şi-l în gură. „Au, au!", a strigat Bucle de Aur. „Nu mă mâncaţi încă, vă rog! Încă nu sunt coaptă, sunt crudă!"

Copiii deveniseră isterici.

— Ei, acum vorbeşti cu cap, i-a spus ursul *grizzly.* Întâmplător, ursul *grizzly* avea un puternic complex

paternalist. Nu putea să mănânce carne de fetiţă decât dacă era bine rumenită. Ceea ce a fost un noroc pentru Bucle de Aur, pentru că ceilalţi doi urşi aveau o foame de lup şi, în plus, nu erau împiedicaţi de niciun fel de complex. Oricum, în timp ce ursul *grizzly aţâţa* focul şi mai adăuga nişte butuci, Bucle de Aur a îngenuncheat pe fundul de lemn şi şi-a spus rugăciunile. Arăta mai frumoasă ca oricând şi, dacă urşii ar fi fost oameni, n-ar fi mâncat-o de vie, ci ar fi închinat-o Fecioarei Maria.

Dar un urs e un urs, şi cei trei nu făceau excepţie. Aşadar, când flăcările au ajuns la căldura potrivită, cei trei urşi au luat-o pe Bucle de Aur şi au aruncat-o peste butucii încinşi. În cinci minute, era friptă, cu păr cu tot, şi făcuse o crustă crocantă. După care au aşezat-o din nou pe scândura de lemn şi au tăiat-o felii. Pentru ursul *grizzly* o bucată masivă; pentru ursul polar o porţie mijlocie; pentru ursul de pluş o feliuţă, un muşchiuleţ file! Vai, dar ce gustos era! Se delectară cu fiecare bucăţică din ea – dinţi, păr, unghii, oase şi rinichi. Farfuriile fuseseră atât de bine curăţate, că te puteai oglindi în ele. Nu rămăsese niciun strop de sos. „Şi acum, a spus ursul *grizzly,* să vedem ce a adus în coşul ăla de merinde. Mi-e poftă de o plăcintă de ghinda”. Au desfăcut coşul şi, bineînţeles, au găsit trei plăcinte de ghindă. Plăcinta mare era foarte mare, cea mijlocie era mijlocie, iar cea mică era micuţă cât o îmbucătură. „Moor, moor!”, a suspinat ursul de pluş, lingându-se pe buze. *„Plăcintă de ghindă!* Nu v-am spus eu?”, a mormăit ursul *grizzly.* Ursul polar îşi îndopase gura cu atâta plăcintă, încât nu a putut decât să grohăie. După ce-au dat gata şi ultima fărâmiţă, ursul polar a privit în jur şi, pe un ton cât se poate de plăcut, a declarat: „Ei, n-ar fi grozav dacă am găsi şi o sticlă de rachiu în coşul ăla!”. Pe dată cei trei s-au pornit să scotocească cu labele în coş, căutând acea delicioasă sticlă de rachiu…

— Mami, mai avem rachiu? a întrebat fetiţa.

— E vorba de rachiu de ghimber, proasto, a lămurit-o băieţaşul.

— Şi, ce să vezi? În fundul coşului, înfăşurată într-un

şervet ud, iată sticla de rachiu. Rachiu din Utrecht, Olanda, anul 1926. Dar pentru cei trei urşi nu era decât o sticlă de rachiu. După cum ştiţi, urşii nu folosesc tirbuşon, aşa încât au avut de furcă până au scos dopul…

— Divaghezi, mi-a atras atenţia MacGregor.

— Să crezi *tu.* Ţine-ţi caii în frâu.

— Încearcă să sfârşeşti până la miezul nopţii, a adăugat el.

— Se termină mult mai devreme, nu-ţi face griji. Dar dacă mă mai întrerupi, pierd firul.

Aşadar sticla aceea, am reluat eu povestirea, era o sticlă de rachiu cu totul neobişnuită. Avea însuşiri magice. Când fiecare dintre urşi a tras câte o duşcă zdravănă, capetele au început să li se învârtească. Dar cu cât beau mai mult, cu atât mai mult rachiu rămânea în sticlă. Şi ei erau tot mai ameţiţi, tot mai piliţi şi tot mai însetaţi. În cele din urmă, ursul polar a spus: „Am de gând s-o beau până la ultimul strop!” şi, ţinând sticla între labele din faţă, a început să-şi toarne pe gât. A băut şi a tot băut şi, până la urmă, a ajuns la ultimul strop. Zăcea pe jos, beat turtă, cu gâtul sticlei în gura lui şi fundul sticlei ridicat în sus. Aşa cum v-am spus, tocmai înghiţise ultimul strop. Dacă ar fi lăsat sticla jos, s-ar fi reumplut pe dată, de la sine. Dar n-a lăsat-o jos, ci a continuat s-o ţină cu fundul în sus, sorbind ultima picătură din acest ultim strop. Şi atunci s-a petrecut un miracol. Brusc, micuţa Bucle de Aur a înviat, cu haine cu tot, întocmai cum fusese înainte. Şi a dansat o giga pe stomacul ursului polar.

Când a început să cânte, cei trei urşi s-au speriat atât de tare, încât au leşinat, întâi ursul *grizzly,* pe urmă ursul polar. Fetiţa bătea din palme de bucurie.

— Şi acum ne apropiem de sfârşitul poveştii. Ploaia contenise, cerul era senin şi strălucitor, păsările cântau, exact ca întotdeauna. Micuţa Bucle de Aur şi-a amintit brusc că făgăduise să fie acasă la ora cinei. Şi-a luat coşul, s-a uitat în jur să se asigure că nu uitase nimic şi s-a îndreptat spre uşă. Deodată, şi-a amintit de talangă. „Ar fi plăcut să o dăngănesc din nou”, şi-a spus ea. Şi iar s-a

urcat pe scaun, pe cel potrivit, şi a scuturat talangă din toate puterile ei. A sunat o dată, de două ori, de trei ori – şi pe urmă a fugit cât de repede au ţinut-o picioruşele ei. Afară, o aştepta omuleţul cu tichia de măgar. „Repede, urcă în spinarea mea! i-a cerut el. În felul ăsta dublăm viteza”. Bucle de Aur i s-a urcat în cârcă şi, p-aci ţi-e drumul, sus pe deal, jos în vale, peste câmpiile de aur, prin pâraiele de argint. După ce au alergat aşa vreo trei ore, omuleţul i-a spus: „Am obosit, trebuie să te las jos”. Şi a lăsat-o chiar acolo, la marginea pădurii. „Ţine tot timpul stânga, a povăţuit-o el, şi nu se poate să nu nimereşti”. Şi, cu aceste cuvinte, s-a făcut nevăzut, în chip la fel de misterios ca atunci când se ivise.

— Asta-i sfârşitul? a întrebat băieţaşul, oarecum dezamăgit.

— Nu, i-am răspuns eu, nu încă. Ascultaţi mai departe… Bucle de Aur a urmat sfatul pe care-l primise, ţinând tot timpul stânga. În câteva minute s-a trezit în faţa casei ei.

— Vai, Bucle de Aur, a exclamat mama ei, ce ochi mari ai!

— Ca să te pot mânca mai bine, a răspuns fetiţa.

— Vai, Bucle de Aur, a strigat tatăl ei, unde dracuai pus sticla mea de rachiu?

— Am dat-o celor trei urşi, a răspuns Bucle de Aur, conştiincioasă.

— Bucle de Aur, îmi îndrugi o minciună gogonată, a spus tatăl ei, cu o voce ameninţătoare.

— Ba nu. E adevărul gol-goluţ.

Deodată, şi-a adus aminte de cele ce a citit în cartea cea mare, despre felul în care Iisus a spălat toate păcatele. „Tată, i s-a adresat, îngenunchind în faţa lui cu reverenţă, cred că am săvârşit un păcat”. „Ba şi mai rău, i-a răspuns tatăl, ai săvârşit o fraudă”.

Şi fără să mai adauge un cuvânt, a început s-o şfichiuiască şi s-o flageleze cu cureaua. „N-am nimic împotrivă că i-ai vizitat pe cei trei urşi în pădure, i-a spus el în timp ce mânuia cureaua. N-am nimic împotrivă să-mi

îndrugi din când în când o minciună. Dar mă împotrivesc să nu am nicio picătură de rachiu când gâtlejul mi-e uscat şi scorojit”. Şi a pocnit-o şi a biciuit-o până ce sărmana Bucle de Aur nu mai era decât o grămadă de răni şi de vânătăi. „Şi acum, a adăugat el, aplicându-i încă o plesnitură ca încheiere, am să-ţi ofer o desfătare: am să-ţi istorisesc povestea celor trei urşi – sau ce s-a întâmplat cu sticla mea de rachiu”.

Şi cu asta, copii, am terminat povestea.

O dată povestea încheiată, copiii au fost expediaţi la culcare. Acum ne puteam întinde la băutură şi la taclale. Nimic nu-i plăcea mai mult lui MacGregor decât să vorbească despre zilele de altă dată. Amândoi aveam doar treizeci şi ceva de ani, dar ne legau douăzeci de ani de prietenie solidă, şi apoi, la vârsta aceea te simţi mai bătrân decât la cincizeci sau la şaizeci de ani. De fapt, atât eu cât şi MacGregor ne găseam într-o fază de adolescenţă prelungită.

De câte ori MacGregor îşi pierdea capul pentru o nouă fată, socotea imperios necesar să mă caute, să-mi ceară aprobarea asupra fetei, şi apoi să pună de-o discuţie lungă, sentimentală. O făcusem de atâtea ori, încât aproape că interpretam un duet. Se presupunea că fata asistă, fermecată, la discuţie şi ne întrerupe, când şi când, cu câte o întrebare pertinentă. Duetul începea de fiecare dată cu câte o întrebare, pusă de unul dintre noi, dacă celălalt îl mai văzuse sau mai auzise ceva, în ultimul timp, despre George Marshall. Nu ştiu de ce alegeam, instinctiv, acest subiect. Eram ca nişte jucători de şah care, indiferent cine ar fi oponentul, încep întotdeauna cu un gambit scoţian.

— L-ai mai văzut în ultima vreme pe George? întreb eu, apropo de nimic.

— Pe George Marshall?

— Da. Eu nu l-am mai văzut de secole.

— Nu, Hen, ca să fiu sincer, nici eu nu l-am mai văzut. Presupun că încă îşi mai petrece după amiezile de sâmbătă în Village.

— Ca să danseze?

— Dacă vrei să-i spui aşa, Henry, mi-a răspuns MacGregor zâmbind. A făcut o pauză, apoi a adăugat: George e un tip foarte curios. Cred că acum ştiu mai puţine despre el decât oricând altă dată.

— Cum aşa?

— Uite aşa, Henry. Tipul duce o viaţă dubla. Ar trebui să-l vezi acasă, cu nevasta şi copiii. Nu l-ai recunoaşte. I-am mărturisit că nu-l mai văzusem pe George de când se însurase.

— Niciodată nu mi-a plăcut nevasta asta a lui.

— Ar trebui să mai stai de vorbă cu George în legătură cu ea. Faptul că reuşesc să trăiască împreună e un adevărat miracol. El îi dă tot ce vrea şi, în schimb, îşi duce viaţa lui. Mamă, când îi vizitezi, ai senzaţia că patinezi pe dinamită. Cunoşti felul lui George de a vorbi echivoc…

— Ascultă, l-am întrerupt, îţi aduci aminte de seara aceea din Greenpoint când am stat în spatele unei fabrici de gin, şi George s-a lansat într-o tiradă despre maică-sa şi ne-a spus că soarele răsare şi apune în curul ei?

— Doamne, Hen, la ce lucruri curioase te gândeşti! Sigur că-mi amintesc. Cred că-mi amintesc de fiecare discuţie pe care am avut-o cu el. Ţin minte şi locul şi ora. Şi dacă am fost treaz sau beat. Apoi, întorcându-se spre Trix: Te plictisim, draga mea? Ştii, noi ăştia trei am fost prieteni de o viaţă. Şi am dus-o bine împreună, nu-i aşa, Hen? îţi aminteşti de Maspeth – de concursurile atletice? Nu prea aveam multe griji pe atunci, aşa-i? Ia să vedem, pe vremea aceea te încurcaseşi cu văduva, sau mai târziu? Ascultă, Trix… nătăfleţul ăsta de aici, abia ieşise de pe băncile şcolii când s-a înhăitat cu o femeie bună să-i fie mamă. Ba voia să se şi însoare cu ea, aşa-i Henry?

Am rânjit şi am dat din cap.

— Henry întotdeauna se îndrăgosteşte până peste cap. E genul serios, deşi n-ai zice aşa ceva când te uiţi la el… Dar să revenim la George. Cum îţi spuneam, Hen, George e cu totul altceva. El e pus pe dezmăţ. Îi e silă de

munca lui, îşi urăşte nevasta, copiii îl plictisesc de moarte. Şi nu se gândeşte decât la cordit. Doamne şi cum mai agaţă gagicile! Le caută din ce în ce mai tinere. Ultima dată când l-am întâlnit intrase într-un mare bucluc cu una de cinşpe ani – din propria lui şcoală. (Eu încă nu mi-l pot închipui pe George ca director de şcoală, tu poţi?) Se pare că idila începuse chiar în biroul lui. Pe urmă se întâlneau la salonul de dans. În cele din urmă, a avut neobrăzarea s-o ducă la un hotel – unde s-au înregistrat ca soţ şi soţie… Ultimul lucru pe care l-am aflat despre ei e că se hârjoneau pe un loc viran, lângă terenul de joc. Într-o zi, Hen, ai să vezi că individul ăsta o să ocupe titlurile de pe prima pagină a ziarelor. Şi zău că n-o să fie o plăcere să le citeşti!

În clipa aceea m-a străfulgerat o amintire, atât de vie şi de completă, încât abia de m-am putut reţine să n-o povestesc. Era ca şi cum aş fi deschis un evantai japonez, etalând pozele de pe el. O imagine din vremurile când eu şi George eram încă gemeni, ca să spun aşa. Pe atunci lucram pentru tatăl meu, ceea ce înseamnă că aveam vreo douăzeci şi doi, douăzeci şi trei de ani. George Marshall se îmbolnăvise de o pneumonie serioasă, care l-a ţinut câteva luni la pat Când s-a mai înzdrăvenit, părinţii l-au trimis la ţară, undeva în New Jersey. Totul a început când am primit o scrisoare de la el prin care mă anunţa că se întremează rapid şi mă invita să-i fac o vizită. M-am bucurat să-mi ofer o vacanţă de câteva zile şi i-am telegrafiat că sosesc chiar în ziua următoare.

Era toamnă târzie. Peisajul de ţară se pleoştise, mohorât. George m-a aşteptat la gară, împreună cu vărul său, Herbie. (Ferma era ţinută de mătuşa şi unchiul lui George, adică de sora mamei lui şi de soţul ei.) Primele cuvinte care i-au ieşit lui George din gură au fost – cum era de aşteptat – că maică-sa îi salvase viaţa. Era mai mult decât bucuros să mă vadă şi părea a fi în formă foarte bună. Bronzat şi bătut de vânt.

— Haleala-i grozavă aici, Hen. E o fermă în toată regula, ştii. Mie mi s-a părut a fi o fermă ca toate fermele – destul de jigărită, neîngrijită, paradită. Mătuşa lui era o

femeie corpolentă, bună la inimă, mămoasă şi, aparent, George o adora aproape la fel ca şi pe maică-sa. Herbie, fiul ei, era un gen de găgăuţă. Şi un palavragiu pe deasupra. Dar ce m-a atras pe dată ia el a fost expresia de mirare din ochi. Evident îl idolatriza pe George. Şi felul în care îşi vorbeau unul altuia era cu totul nou pentru mine. Se ţinea scai de noi, era cu neputinţă să scapi de el.

Primul lucru pe care l-am făcut – îmi amintesc de parc-ar fi fost ieri, a fost să beau o cană mare de lapte. Lapte gras. Lapte cum nu mai gustasem din copilărie.

— Eu beau cinci sau şase din astea pe zi, mi-a comunicat George. Pe urmă mi-a tăiat o bucată groasă de pâine de casă, a uns-o cu unt de ţară şi, pe deasupra, cu gem de casă.

— Hen, ţi-ai adus nişte haine vechi cu tine?

I-am mărturisit că nu mă gândisem la aşa ceva.

— Nu-i nimic, o să-ţi împrumut eu. Aici trebuie să porţi lucruri uzate. Ai să vezi. Ce zici, Herbie? l-a întrebat, uitându-se la el cu înţeles. Eu sosisem cu trenul de după masă. Acum se însera.

— Schimbă-ţi hainele, Hen şi o să facem o mică escapadă. Cina nu-i gata înainte de ora şapte. Trebuie să ne facem poftă de mâncare, înţelegi?

— Da, a întărit şi Herbie. Astă seară avem pui. Şi imediat după aceea m-a întrebat dacă eram un bun alergător. George mi-a făcut un semn cu ochiul:

— E mort după joacă, Hen.

Când ne-am întâlnit toţi trei la piciorul scării, mi-au dat un toiag gros.

— Ar fi bine să porţi mănuşi, m-a sfătuit Herbie.

Mi-a aruncat şi un fular gros de lână.

— Totu-i gata? a întrebat George. Haideţi, trebuie să ne grăbim. Şi a pornit-o în pas alergător.

— De ce atâta grabă? am întrebat. Şi unde mergem?

— Jos, la gară, mi-a răspuns Herbie.

— Ce să facem acolo?

— Ai să vezi. Aşa-i c-o să vadă, George?

Gara era o magherniţă amărâtă, prăpădită. O serie

de vagoane de marfa dormitau pe şine, aşteptând bidoanele de lapte, probabil.

— Ascultă, mi s-a adresat George, încetinind viteza ca să ţină pasul cu mine. Ideea este să preluăm comanda. Înţelegi ce vreau să spun? Vorbea repede, bălmăjind cuvintele, de parcă exista un secret legat de acţiunile noastre.

— Până acum am fost doar Herbie şi cu mine: ne-am distrat singuri. N-ai de ce să te îngrijorezi, Hen, ai să înţelegi repede despre ce-i vorba. Nu trebuie decât să mă urmezi pe mine.

Am fost şi mai derutat de această informaţie extravagantă. În timp ce alergam, Herbie părea literalmente electrizat. Gâfâia ca un curcan oţărât.

George a deschis încet, cu precauţie, uşa gării şi a strecurat o privire înăuntru. Nu se vedea decât un beţiv bătrân care moţăia pe o bancă.

— Ţine, poartă asta! mi-a spus George, smulgându-mi pălăria de pe cap şi îndesându-mi o şapcă veche.

Şi-a trântit şi pe capul lui o drăcie aiuristică şi şi-a prins un ecuson pe palton.

— Tu rămâi aici, mi-a comandat, şi eu deschid ghişeul. Fă ce-ţi spune Herbie şi o să fie în regulă.

George a intrat în birou şi a deschis ferestruica ghişeului de bilete, iar Herbie m-a tras de mânecă:

— Aşa merg lucrurile, Hen, mi-a spus, îndreptându-se spre ghişeul unde George se şi aşezase, prefăcându-se că alcătuieşte o diagramă a trenurilor.

— Domnule, aş vrea să cumpăr un bilet, i s-a adresat Herbie cu o voce timidă.

— Un bilet, în ce direcţie? l-a întrebat George, încruntându-se. Aici avem tot felul de bilete. Doriţi clasa întâi, a doua sau a treia? Să vedem, expresul de Weehawken pleacă de la linia noastră peste opt minute. Aveţi legătura pentru Denver şi Río Grande la nodul de cale ferată Omaha. *Unde-s bagajele?*

— Vă rog, domnule, încă nu ştiu unde vreau să plec.

— Cum adică nu ştiţi unde vreţi să plecaţi? Dar ce

credeţi că e aici, *o loterie?* Cine-i omul din spatele dumneavoastră? O rudă?

Herbie s-a întors să se uite la mine, clipind repede.

— E unchiul meu, domnule. Vrea să plece la Winnipeg, dar nu ştie când.

— Spuneţi-i să se apropie. Ce-i cu el – e surd sau numai fudul de-o ureche? Herbie mă împinge în faţă. George Marshall şi cu mine ne privim de parcă nu ne-am văzut niciodată până atunci.

— Eu tocmai *am venit* din Winnipeg, spun. Nu există alt loc unde aş putea pleca?

— Pot să vă vând un bilet pentru New Brunswick, dar o să vă simţiţi cam singur acolo. A, uitaţi-vă un bilet drăguţ pentru Spuyten Duyvil – cum vi se pare? Sau poate că doriţi ceva mai scump?

— Aş vrea să plec la Marile Lacuri, dacă îmi puteţi aranja.

— Dacă pot aranja? Dar asta-i meseria mea. Câţi sunteţi în grup? Aveţi câini sau pisici? Dar ştiţi că lacurile sunt îngheţate în sezonul acesta. Puteţi însă să luaţi feribotul de gheaţă de partea cealaltă din Canandaigua. Nu-i nevoie să vă trasez o hartă, nu? M-am aplecat spre el, ca şi când aş fi vrut să-i comunic ceva privat şi confidenţial.

— *Nu-mi şoptiţi,* a strigat în gura mare, izbind cu o riglă în tejghea. E împotriva regulamentului… Ei, ce anume doriţi să-mi comunicaţi? vorbiţi clar, şi opriţi-vă la virgule şi la punct şi virgulă.

— Voiam să vă întreb în legătură cu *coşciugul,* am spus.

— *Coşciugul?* De ce nu mi-aţi pomenit până acum de el? Aşteptaţi o clipă, trebuie să telegrafiez la Biroul de expediţii. S-a apropiat de telegraf şi a apăsat pe taste. E nevoie să parcurgeţi o rută specială. Animalele vii şi cadavrele merg pe altă rută. Pentru că se descompun foarte repede… Mai e ceva în sicriu în afară de mort?

— Da, domnule, nevastă-mea.

— Pleacă dracului de aici, până nu chem poliţia!

Geamlâcul ghişeului a căzut cu o bufnitură. Pe urmă s-a auzit o gălăgie infernală în interiorul cuştii de parcă pe noul şef de gară îl apucase amocul.

— Repede! m-a încolţit Herbie. Să fugim repede de aici! Vino cu mine, cunosc eu o scurtătură.

M-a înşfăcat de braţ şi m-a împins pe cealaltă uşă, pe lângă rezervorul de apă.

— Lasă-te-n jos, repede, ca să nu te vadă.

Ne-am trântit într-o băltoacă cu apă murdară de lângă rezervor.

— Ssst! A şoptit Herbie, apăsându-şi un deget pe buze. Să nu te audă!

Am zăcut în balta câteva minute, pe urmă Herbie s-a ridicat în patru labe, cu precauţie, privind de jur-împrejur, ca şi cum fuseserăm prinşi într-o cursă.

— Tu mai rămâi aici, şi eu mă caţăr pe scară, să văd dacă rezervorul e gol. „S-au smintit”, mi-am spus în gând. Mă întrebam de ce trebuie să zac în apa aceea soioasă şi rece. Herbie mi-a vorbit în şoaptă:

— Ridică-te, drumul e liber. Ne putem ascunde aici o bucată de vreme.

Când m-am agăţat de drugii de fier ai scării rezervorului, am simţit vântul străbătându-mă ca o suflare de gheaţă.

— Vezi să nu cazi, m-a avertizat Herbie. Rezervorul e pe jumătate plin.

M-am căţărat până sus şi m-am agăţat cu mâini îngheţate de marginea rezervorului.

— Cât trebuie să rămânem aici? am întrebat după un timp.

— Nu mult. Acuma se schimbă paza. Îi auzi? George ne aşteaptă în cabina frânarului. Acolo arde o sobiţă caldă, plăcută.

Se întunecase când am coborât de pe rezervor şi am luat-o la goană prin curtea gării până la capătul trenului de marfa de pe linia de rezervă. Eram îngheţat bocnă. Dar Herbie ştia ce ştia.

Când am deschis portiera cabinei, l-am zărit pe

George, în faţa unei sobiţe încinse, încălzindu-şi mâinile.

— Scoate-ţi paltonul, Hen, şi usucă-ţi hainele.

Pe urmă a cotrobăit într-un dulăpior şi a scos o sticlă de whisky.

— Ţine, trage o duşcă – ăsta-i dinamită curată.

M-am conformat, şi pe urmă i-am pasat sticla lui George, care a luat, la rândul lui, o înghiţitură lungă, şi apoi lui Herbie.

— Ai adus ceva provizii? l-a întrebat George pe Herbie.

— O prepeliţă şi nişte cartofi, a răspuns Herbie, prefăcându-se că le scoate din buzunare.

— Şi unde-i maioneza?

— N-am găsit-o, *sincer,* a răspuns Herbie.

— Data viitoare să-mi aduci maioneză, ai înţeles? a tunat George. Cum dracuvrei să mănânc cartofi prăjiţi fără maioneză? Pe urmă, fără nicio tranziţie, a continuat: Acum va trebui să ne târâm pe sub vagoane, până la locomotivă. Când am să fluier, voi doi ieşiţi de sub vagoane şi o luaţi la sănătoasa. Tăiaţi pe scurtătură până la râu. Vă întâlniţi cu mine sub pod. Hen, ai face bine să mai dai pe gât puţina dinamită… că acolo jos e foarte rece. Data viitoare am să-ţi ofer şi un trabuc – dar să-l refuzi. *Cum te simţi acum?* Mă simţeam atât de bine, încât nu vedeam de ce trebuia să părăsim locul în goană. Dar, desigur, planul lor trebuia executat până la minut.

— Şi cum rămâne cu prepeliţa şi cartofii? m-am hazardat să întreb.

— Astea-s pentru data viitoare. Nu ne putem îngădui să fim prinşi aici într-o ambuscadă. Apoi, întorcându-se spre Herbie: Ai puşca?

Şi iată-ne din nou furişându-ne pe sub vagoanele de marfă ca nişte răufăcători. Noroc că Herbie îmi dăduse şalul acela vechi de lână. La un anumit semnal, Herbie şi cu mine ne-am trântit cu faţa-n jos sub vagon, aşteptând şuieratul lui George.

— Şi după asta ce trebuie să mai facem? am întrebat.

— Ssst! S-ar putea să ne audă cineva.

După câteva minute am auzit şuieratul, ne-am strecurat afară, şi am luat-o la fugă cât ne ţineau picioarele, prin râpă, spre pod. Acolo am dat din nou peste George, aşezat sub pod şi aşteptându-ne.

— Bine lucrat, ne-a gratulat George. I-am făcut să ne piardă urma. Acum ascultaţi-mă, ne mai odihnim un pic şi pe urmă o luăm pe dealul de acolo îl vedeţi? Apoi, întorcându-se spre Herbie: Puşca-i încărcată?

Herbie şi-a examinat Colţul antic, ruginit, a dat din cap în semn de aprobare şi l-a vârât înapoi în toc.

— Dar ţine minte, l-a avertizat George, nu tragi decât când e inevitabil. Nu vreau să mai omori din greşeală şi alţi copii nevinovaţi. Ai înţeles? În ochii lui Herbie s-a aprins un licăr când a dat din cap.

— Planul nostru, Hen, este să ajungem la poalele dealului înainte să apuce ei să dea alarma. O dată ajunşi acolo, suntem în siguranţă. În drum spre casă o să facem un ocol pe la mlaştini.

Am pornit în galop, încovoindu-ne cât mai jos, ca să nu fim zăriţi. Curând am pătruns în păpuriş şi apa ne venea până la glezne.

— Fiţi atenţi la vagabonzi! ne-a avertizat George.

Am ajuns la poalele dealului fără să fi fost descoperiţi, am stat acolo cât să ne tragem răsuflarea, apoi am pornit cu paşi iuţi să înconjurăm mlaştinile. În cele din urmă am ajuns la şosea şi ne-am reluat mersul normal.

— În câteva minute vom fi acasă, ne-a instruit George. Intrăm prin spate şi ne schimbăm hainele. Parola e „Mama”.

— Ultima oară ne-au urmărit până în şopron, m-a informat Herbie.

— Şi ce se întâmplă dacă ne prind?

Herbie şi-a trecut muchia palmei peste beregată.

Am îngăimat ceva că nu-mi place să fiu implicat în toate astea.

— Trebuie să te implici, m-a lămurit Herbie. E o veche răfuială între clanuri.

— Mâine o să-ţi explicăm în amănunt, m-a asigurat

George.

În camera mea de sus, erau două paturi, unul pentru mine şi celălalt pentru George şi Herbie. Am aprins pe dată focul în soba pântecoasă şi ne-am schimbat hainele.

— N-ai vrea să mă freci pe spate? m-a întrebat George, scoţându-şi maioul. Mi se face frecţie de două ori pe zi. Întâi cu alcool, pe urmă cu grăsime de gâscă. E fantastic, Hen!

S-a culcat cu faţa în jos pe patul cel mare şi eu m-am pus pe treabă. L-am frecat până ce au început să mă doară palmele.

— Acum culcă-te tu şi o să te frecţioneze Herbie. Ai să te simţi nou-născut. Iarăşi m-am conformat. Indiscutabil, era bine. Sângele îmi ţiuia, carnea mi se frăgezea. Mă tăia o foame aşa cum nu mai simţisem de mult.

— Vezi de ce am venit aici? m-a întrebat George. După cină, o să jucăm o partidă de pinacle – ca să-i facem plăcere bătrânului – şi după aceea, ne întoarcem aici. Apropo, Hen, ţine-ţi limba. Fără înjurături sau vorbe urâte în faţa bătrânului. E metodist. Spunem o rugăciune înainte de masă. Bagă de seamă să nu te pufnească râsul.

— Şi ţie o să-ţi vină rândul s-o spui, într-o seară. Dar poţi să bolboroseşti ce-ţi trece prin minte, că nimeni nu ascultă, m-a lămurit Herbie.

La masă, am fost prezentat bătrânului. Fermierul tipic: mâini bătătorite, nebărbierit, mirosind a fân şi a baligă, zgârcit la vorbă, înfulecând mâncarea ca un lup, râgâind, scobindu-se între dinţi cu furculiţa şi văitându-se de reumatism. Am mâncat cantităţi enorme toţi. S-au pus pe masă vreo cinci sau şase garnituri de legume, alături de puii fripţi, şi apoi o delicioasă budincă de pâine, fructe de tot felul şi nuci. Toţi, în afară de mine, au băut lapte la mâncare. După aceea a venit cafeaua, cu cremă făcută în casa, şi alune sărate. A trebuit să-mi lărgesc cureaua cu vreo două găuri. De îndată ce s-a terminat masa şi s-au strâns farfuriile, a fost adus un pachet de cărţi de joc unsuroase. Herbie s-a dus s-o ajute pe maică-sa la spălatul

vaselor în timp ce George, bătrânul şi cu mine am jucat un pinacle la trei mâini. George mă prevenise că trebuia să-l lăsăm pe bătrân să câştige, altminteri devenea posac şi morocănos. Nu ştiu cum, dar eu trăgeam numai cărţi excelente, şi devenise greu pentru mine să pierd. Dar am făcut tot ce mi-a stat în putinţă, fără să las să se vadă. Bătrânul a câştigat la limită, dar era foarte mulţumit de el însuşi.

— Cu cărţile pe care le-ai avut tu, mi-a spus, eu aş fi câştigat în doi timpi şi trei mişcări.

Înainte să urcăm în dormitor, Herbie a pus vreo două înregistrări pe fonograf. Unul era imnul Statelor Unite. Suna ca venind dintr-o încarnare anterioară.

— Herbie, unde-i cilindrul ăla cu râsete? l-a întrebat George.

Herbie a scotocit într-o cutie veche de pălării şi, cu două degete, a extras un cilindru de ceară. Era o înregistrare pe care n-o mai ascultasem niciodată. Nimic altceva decât râsete – un râs de mocofan, un râs de bezmetic, un râs de hienă. Am râs cu atâta poftă, că mă durea burta.

— Asta nu-i nimic, m-a potolit George. Aşteaptă să-l auzi pe Herbie râzând.

— Nu acuma! m-am rugat. Amână pe mâine.

Numai cât am pus capul pe pernă şi am adormit buştean. Dar ce pat! Nimic altceva decât puf moale – tone de puf, aveai impresia, îţi dădea senzaţia că ai alunecat îndărăt în pântecele mamei, că te legeni în suprema uitare. Beatitudine! Perfectă beatitudine!

— Dacă ai nevoie, e o oală de noapte sub pat, au fost ultimele cuvinte ale lui George, înainte de a adormi.

Dar nu mă puteam vedea coborând din patul ăsta – nici ca să mă uşurez.

În somn auzeam râsul maniac al mocofanului, Era reverberat de mânerele ruginite ale uşilor, de legume şi verdeţuri, de gâşte sălbatice, de stele bătute piezişpe cer, de rufe ude care fâlfâiau pe frânghie. Visele mele îl includeau chiar şi pe bătrân, acea trăsătură a lui de veselie

melancolica. Era râsul muşchilor mei îndureraţi, al bucatelor care se strecurau prin diafragmă, ai timpului irosit prosteşte, al unui milion de nimicuri, toate armonios închegate într-un puzzle complicat, şi degajând un sens extraordinar, o frumuseţe extraordinară, o bunăstare extraordinară. Ce noroc pe mine că George Marshall se îmbolnăvise şi fusese cât pe-aci să moară! În somnul meu îl binecuvântam pe marele cosmocrat pentru că aranjase totul într-un mod atât de sublim. Lunecam dintr-un vis în altul şi de la vis la un somn greu ca piatra, mai tămăduitor decât însăşi moartea.

M-am trezit înaintea celorlalţi doi, mulţumit, înviorat, nemişcat cu excepţia unei plăcute vibraţii în degete. Cacofonia din curtea fermei suna ca o muzică în urechile mele. Fojgăiala, râcâitul, zăngănitul găleţilor, cucurigatul şi cotcodăcitul, bocănitul şi ciocănitul, ţipetele păsărilor, măcăitul şi gâgâitul, grohăitul, schelălăitul, nechezatul, behăitul, uruitul unei locomotive în depărtare, scrâşnetul zăpezii, plesnetul şi vuietul vântului, scârţâitul unei osii ruginite, pârâitul unei buturugi sub topor, bufnetul înfundat al bocancilor – toate se îmbinau într-o simfonie familiară urechilor mele. Aceste ancestrale zgomote domestice, aceste chemări, sporovăieli, ecouri şi reverberaţii ale curţii de fermă, mă umpleau de o bucurie nepământeană. Ca un spiriduş sau un elf, ascultam din nou cântul imemorial al omului primitiv. Anticul, anticul cânt – de tihnă şi plinătate, de viaţă acolo unde o găseşti, de azurul cerului, de susurul apelor, de pace şi bucurie, de rodnicie şi reînviere, de viaţă veşnică, de viaţă îmbelşugată, supra-îmbelşugată. Un cânt ce încolţeşte în măruntaie, străbate în vene, destinde mădularele şi întreg trupul. Ah, dar era într-adevăr minunat să fii viu – şi la orizontală! Complet treaz, am mulţumit din nou Tatălui Ceresc pentru că-l îmbolnăvise pe fratele meu geamăn, George Marshall. Şi, în timp ce înălţăm mulţumiri pioase, slăvind înfăptuirile divine şi preamărind creaţia, am îngăduit gândurilor mele să devieze spre micul dejun, care, fără îndoială, era în curs de pregătire, şi spre lungile,

lenevoasele ceasuri, minute şi secunde care mi se aşterneau în faţă, înainte ca ziua să se încheie. Nu avea importanţă cum o să ne umplem ziua şi nici dacă o s-o lăsăm goală ca o tigvă de bostan; important mi se părea doar faptul că timpul era al nostru, şi că puteam face cu el tot ce ni se năzărea.

Acum păsările se chemau mai îmbietor. Le auzeam fâlfâind din copac în copac, fluturând în faţa geamurilor, tupilându-se pe sub streşinile acoperişului.

— ’neaţa Hen! ’Neaţa Hen!

— ’neaţa George! ’Neaţa Herbie!

— Încă nu te scula, Hen… Herbie o să facă întâi focul.

— O.K. Sună grozav.

— Cum ai dormit?

— Buştean.

— Vezi de ce nu vreau să mă vindec prea repede?

— Ferice de tine! Nu te bucuri că n-ai murit?

— Hen, eu n-am să mor niciodată. Mi-am promis-o pe patul de moarte. E prea minunat să trăieşti.

— Tu ai spus-o. George, hai să-i păcălim pe toţi şi să trăim veşnic, *ce spui?*

Herbie s-a dat jos ca să aprindă focul, apoi s-a urcat din nou în pat şi a început să chicotească şi să gângurească.

— Şi acum ce facem? Zăcem în pat până sună clopoţelul?

— Exact, mi-a răspuns Herbie.

— Hen, aşteaptă până guşti cornurile alea din făină de grâu pe care le coace maică-sa. Ţi se topesc în gură.

— Şi cum îţi plac ouăle? a întrebat Herbie. Fierte, ochiuri sau jumări?

— În orice fel, Herbie. Cui îi pasă? Ouăle sunt ouă. Aş putea să le sug şi crude.

— Şi jambonul, Hen, asta face toate paralele. Felii groase cât degetul mare.

Şi astfel a început cea de a doua zi, care a fost urmată de alte douăsprezece zile, toate în aceeaşi gamă.

Aşa cum am mai spus, aveam douăzeci şi doi sau douăzeci şi trei de ani, dar eram încă adolescenţi. Nu ne gândeam la altceva decât la jocuri. În fiecare zi un joc nou, plin de peripeţii care-ţi ridicau părul măciucă. „A prelua comanda”, cum se exprimase George, era la fel de simplu ca a respira. Între aventuri săream coarda, aruncam la ţintă, jucam zaruri, săream capra. Ba jucam şi leapşa. La privată, care era în curte, ţineam o tablă de şah, pe care era întotdeauna o partidă în desfăşurare. Adeseori, toţi trei ne căcam împreună. Şi ce conversaţii stranii la privată! Mereu crâmpeie proaspete despre mama lui George, ce făcuse pentru el, ce sfântă era, şi aşa mai departe. O dată, George s-a pornit să vorbească despre Dumnezeu, că *trebuie* să existe un Dumnezeu, din moment ce numai Dumnezeu a putut să-i salveze. Herbie asculta cu reverenţă – îl venera pe George. Într-o zi, George m-a luat deoparte, să-mi comunice ceva confidenţial. Trebuia să ne descotorosim de Herbie pentru vreo oră sau două. Era vorba de o ţărăncuţă tânără pe care voia s-o cunosc şi eu. O puteam găsi pe înserate, lângă pod, la un semnal convenit.

— Arată de douăzeci de ani, dar nu-i decât o copilă mi-a spus George în drum spre pod. Virgină, desigur, dar cu o minte de diavoliţă. Nu poţi obţine altceva de la ea decât o pipăială în lege. Am încercat eu totul, dar n-a mers.

O chema Kitty, Un nume care i se potrivea. O fetişcană absoluţă, dar plină de sevă şi curioasă foc. Marfă pentru maimuţoi.

— Bună, i s-a adresat George când ne-am apropiat de ea. Cum îţi merge? Vreau să faci cunoştinţă cu un prieten al meu de la oraş.

Mâna îi zvâcnea de febrilitate şi de dorinţă. Mi se părea că roşise, dar e posibil să fi fost sănătatea ei robustă care-i răzbea în obraji.

— Ia-l în braţe şi strânge-l, i-a cerut George.

Kitty şi-a încolăcit braţele în jurul meu şi şi-a lipit trupul fierbinte de mine. Într-o clipă i-am simţit limba până în gât. Mi-a muşcat buzele, lobii urechilor, gâtul. Mi-am

vârât mâna sub fusta ei şi prin crăpătura pantalonaşilor de flanelă. Niciun protest. A început să geamă şi să bâiguie. Până la urmă a avut un orgasm.

— Cum a fost, Hen? Ce ţi-am spus?

Am stat puţin de vorbă ca s-o lăsăm pe Kitty să respire, pe urmă s-a încleştat George cu ea. Era rece şi umed sub pod, dar noi trei ne perpeleam pe jăratic. George a încercat din nou să i-o bage, dar Kitty a reuşit să se smulgă.

Tot ce a putut face a fost să şi-o vâre între pulpele fetei, care i-a strânse ca într-un cleşte.

În timp ce ne întorceam pe şosea, Kitty ne-a întrebat dacă ne-ar putea vizita uneori, când o să revenim în oraş. Nu fusese niciodată la New York.

— Sigur, i-a răspuns George. Să te aducă Herbie. El ştie să se descurce.

— Da, dar eu n-o să am bani, s-a plâns Kittiy.

— Nu te frământa, a liniştit-o mărinimosul George, o să avem noi grijă de tine.

— Crezi că maică-ta o să aibă încredere să te lase? am întrebat-o.

Kitty mi-a răspuns că maică-sa nici nu se sinchisea de ea.

— Babacul, ăsta scoate untudin mine.

— N-are importanţă, a intervenit George; laspe mine.

La despărţire şi-a suflecat rochia din proprie iniţiativă şi ne-a invitat la o ultimă pipăială.

— Poate că dac-am să ajung la oraş n-o să mai fiu aşa de timidă, a comentat.

Pe urma, mânată de un impuls, s-a repezit la prohaburile noastre, ne-a scos afară pulele şi le-a sărutat – aproape cu evlavie.

— O să vă visez la noapte, a şoptit.

Părea gata să dea în lacrimi.

— Pe mâine, i-a spus George, făcându-i un semn cu mâna.

După care mi s-a adresat:

— Ei, Hen, e aşa cum ţi-am spus? Mamă, Doamne,

dac-am putea intra în ea ar fi ceva de neuitat.

— Mă dor coaiele.

— Bea mult lapte şi smântână. Ajută.

— Ba cred că o să mă las păgubaş de fată.

— Aşa gândeşti *acum.* Şi mâine ai să umbli cu limba scoasă după ea. Mie mi-a intrat în sânge, curviştina asta… Nu cumva să afle Herbie despre ea, Hen. Ar fi îngrozit. În comparaţie cu ea, Herbie e un copil. Şi cred că-i îndrăgostit de ea.

— Şi ce-o să-i spunem când ajungem acasă?

— Laspe mine.

— *Şi babacul ei?* Te-ai gândit vreodată la el?

— Asta-i, Hen. Dacă ne-ar prinde vreodată, ne-ar jugăni.

— Ce vesel!

— Trebuie să riscăm, Hen. Fetele de aici, de la ţară, mor după amor. Şi să ştii că-s mult mai focoase decât marfa de la oraş. Şi miros a curat. *Uite,* miroase-mi degetele nu-i delicios?

Distracţii copilăreşti… Unul dintre lucrurile cele mai caraghioase a fost când am încălecat pe rând pe o veche tricicletă care-i aparţinuse surioarei moarte a lui Herbie. A-l vedea pe George Marshall, o huidumă de bărbat, împingând pedalele acelui vehicul ridicol era o privelişte menită să-ţi bucure ochii. Şezutul lui era atât de voluminos, încât trebuia să-l înghesuim în scaun cu toate puterile noastre. Cu o mână conducea şi cu cealaltă scutura de zor o talangă de vite. Din când în când se oprea lângă el câte un automobil, ai cărui ocupanţi credeau că-i vorba de un invalid care cere ajutor: George îi lăsa să coboare din maşină şi să-l escorteze pe trotuarul celălalt, prefăcându-se că ar fi într-adevăr paralitic. Câteodată îi tapa de o ţigară sau le cerea câţiva bănuţi, întotdeauna cu un puternic accent irlandez, de parcă tocmai sosise din vechea ţară.

Într-o zi am descoperit în şopron un căruţ paradit de copil mic. Mi s-a năzărit că ar fi şi mai grozav dacă l-am plimba pe George Marshall în căruţ. Lui nici că-i păsa. Am

făcut rost de o boneţică cu panglici şi de o pătură de cal cu care să-l învelim. Dar oricât ne-am străduit, n-am putut să-l vârâm în cărucior. Drept care l-am ales pe Herbie în locul lui. L-am îmbrăcat ca pe o păpuşică de galantar, i-am vârât o pipă în gură, şi am pornit-o cu căruţul pe stradă. La gară, am dat peste o fată bătrână care aştepta trenul. Ca de obicei, George a preluat comanda.

— Mă scuzaţi, cucoană, i s-a adresat ducându-şi un deget la şapcă, dacă vreţi să ne spuneţi unde putem trage o duşcă? Copilaşul e aproape îngheţat.

— Vai de mine! a reacţionat bătrânica automat.

Pe urmă, dându-şi seama de sensul cuvintelor lui, s-a răţoit:

— *Ce-ai spus tinere?*

Din nou George şi-a dus degetul la şapcă, cu un gest respectuos, şi apoi, ţuguindu-şi buzele şi privind-o saşiu, a repetat:

— Doar o duşculiţă, atâta tot. Merge pe unşpe ani, dă-i mort de sete.

Herbie se ridicase în fund şi pufăia de zor din pipă. Arăta ca un gnom. În momentul acela am simţit nevoia să preiau eu comanda. Fata bătrână avea o expresie alarmată care nu-mi plăcea.

— Scuzaţi-mă, cucoană, i-am spus ducându-mi şi eu un deget la şapcă, nu-i luaţi în seamă pe ăştia doi, că sunt săriţi. Ştiţi… şi mi-am ciocănit fruntea.

— Vai de mine, vai de mine! Ce îngrozitor! s-a văitat femeia.

— Eu fac tot ce pot să-i ţin în frâu. Sunt o năpastă pe capul meu. Mai ales ăla micu’. Vreţi să-l auziţi cum râde?

Fără să-i dau femeii răgaz să-mi răspundă, i-am făcut semn lui Herbie să-i dea drumul. Râsul lui Herbie era într-adevăr dement. Se comporta ca marioneta unui ventriloc, pornind de la un zâmbet inocent, care, treptat, se lăţea într-un rânjet, prefăcându-se apoi într-un chicotit şi un uguit, care se transforma într-un gâlgâit gargarisit şi apoi într-un hohot gros, venind direct din burtă şi irezistibil. Şi putea s-o ţină aşa la nesfârşit. Cu pipa într-o mână şi cu

jucărioara hârâitoare pe care o agita cu cealaltă mână, părea o figură desprinsă dintr-o carte de caricaturi groteşti. Din când în când se oprea ca să sughiţă violent, apoi se apleca peste marginea căruciorului şi scuipa. Pentru ca situaţia să devină şi mai absurdă, George Marshall se pornise să strănute. Pe urmă şi-a scos din buzunar o batistă mare, roşie, ciuruită de găuri imense, şi şi-a şters nasul ca o trompetă, pe urmă a tuşit, pe urmă iar a strănutat.

— Aşa-s crizele, am spus întorcându-mă spre băbuţă. Dar sunt inofensive. Sunt nişte băieţi minunaţi, amândoi, numai că le lipseşte o doagă. Pe urmă, mânat de un impuls, am adăugat: De fapt, cucoană, am spus ciocănindu-mi fruntea, toţi trei suntem zăluzi. Nu ştiţi cumva unde am putea trage noaptea asta, ţinând seama de situaţia în care ne găsim? Şi poate c-aveţi un strop de coniac la dumneavoastră, un degetar de alcool. Nu pentru mine, înţelegeţi, dar pentru ăştia mici.

Herbie a izbucnit într-un plâns cu sughiţuri. Îl apucase o asemenea criză de isterie, încât nu mai ştia ce face. Îşi învârtea pârâitoarea cu atâta vigoare, încât la un moment dat s-a aplecat prea tare şi căruciorul s-a răsturnat cu el cu tot.

— Doamne sfinte, Doamne sfinte! a strigat femeia.

George l-a ajutat imediat pe Herbie să iasă din cărucior. Herbie s-a ridicat în picioare, în haină şi pantaloni lungi, dar cu boneţica legată sub bărbie. Încleşta în mână pârâitoarea ca un maniac. Neghiob, era prea puţin spus.

George, ducându-şi din nou degetul la şapcă, a rostit:

— Nu vă speriaţi, cucoană. Are un cap pătrat. Apoi, luându-l pe Herbie de braţ, l-a tras aproape de femeie, şi i-a spus:

— Zi ceva frumos cucoanei! Zi ceva frumos.

Drept care i-a ars o palmă în obraz.

— Măgarule! a răcnit Herbie.

— Obrăznicătură! Obrăznicătură! l-a dojenit George, trăgându-i încă un ghiont. Ce-i spui doamnei? Vorbeşte-i

frumos, că dacă nu, îţi dau jos pantalonii.

Herbie a arborat o expresie angelică, şi-a înălţat ochii spre cer şi, după o adâncă deliberare, a dat drumul la următoarele:

— Blândă creatură a Domnului, fie ca îngerii să te înalţe! Noi suntem în număr de nouă, dacă nu punem la socoteală şi ţapul. Numele meu e O-Connell, cucoană. Terence O-Connell şi mergeam la cascada Niagara, dar vremea…

Hârca bătrână a refuzat să asculte mai departe.

— Sunteţi o ruşine publică, toţi trei, a strigat. Rămâneţi aici, pe loc, până mă duc să aduc poliţistul.

— Da, cucoană, i-a răspuns George, cu degetul la şapcă, nu ne mişcăm de aici, nu-i aşa, Terence?

Şi iar i-a tras o palmă lui Herbie.

— Au! a zbierat Herbie.

— Termină o dată, nebunule! a ţipat femeia. Şi *tu,* a răcnit întorcându-se spre mine, de ce nu faci ceva? Sau eşti şi tu nebun?

— Chiar asta sunt, am răspuns şi, prinzându-mi nasul cu degetele am început să behăi ca un ţap.

— Rămâneţi pe loc! Mă întorc într-o clipă.

Şi cu aceste cuvinte, a fugit spre staţia de poliţie a gării. Eu şi George am apucat mânerul căruciorului şi am luat-o la sănătoasa. Herbie a mai rămas un moment ca să-şi dezlege boneta; după care şi-a luat şi el picioarele la spinare.

— Bine lucrat, Herbie, l-a felicitat George când am ajuns pe teren sigur. O să repetăm întreaga scenă diseară. Hen o să inventeze un nou discurs.

— Nu mai vreau să fiu bebeluşul, a protestat Herbie.

— În ordine, a aprobat George, cu amabilitate. O să-l băgăm pe Hen în cărucior.

— Dacă o să încap, l-am corectat eu.

— Te facem noi să încapi, chiar dacă va trebui să folosim un ciocan sau un satâr.

Dar în seara aceea, după cină, ne-au venit idei noi, şi mai ingenioase, după părerea noastră. N-am închis un ochi

până după miezul nopţii, tot discutând planuri şi proiecte. Chiar când eram pe cale să aţipesc, George Marshall s-a ridicat deodată în pat.

— Hen, eşti treaz?

Am mormăit.

— Am uitat să te întreb ceva.

— Ce-ai uitat? am bombănit, ferindu-mă să mă deştept de-a binelea.

— Una… Una Gifford! De când ai venit aici, n-ai suflat o vorbă despre ea. Ce s-a întâmplat, nu mai eşti îndrăgostit de ea?

— Iisuse! am gemut, ce-ţi veni să mă întrebi aşa ceva în toiul nopţii?

— Ştiu, Hen, îmi pare rău. Voiam numai să ştiu dacă tot o mai iubeşti.

— Cunoşti foarte bine răspunsul.

— Buun! Aşa mi-am zis şi eu. O.K., Hen, noapte bună.

— Noapte bună, a spus şi Herbie.

— Noapte bună, le-am răspuns eu.

Am încercat să readorm, dar era cu neputinţă. Zăceam în pat, cu ochii în tavan, şi mă gândeam la Una Gifford. După un timp am hotărât să mi-o scot din minte.

— Eşti încă treaz, George? am întrebat încetişor.

— Vrei să ştii dacă am mai văzut-o în ultima vreme, nu-i aşa?

Evident, nici el nu închisese un ochi.

— Da, asta vreau. Spune-mi totul. Până în cel mai mic amănunt.

— Aş vrea să-ţi pot spune, Hen. Ştiu ce simţi, numai că n-am nimic de spus.

— Dumnezeule! Atunci inventează!

— În ordine, Hen. Fac asta pentru tine. Stai o clipă. Să mă gândesc…

— Inventează ceva simplu. Nu vreau o poveste fantastică.

— Ascultă-mă, Hen, ce-ţi spun acum nu-i invenţie: ştiu că te iubeşte. Nu pot să-ţi spun cum de ştiu, dar ştiu.

— Asta-i bine. Spune-mi mai departe.

— Ultima dată când am văzut-o, am încercat să o sondez în legătură cu tine. Se prefăcea a fi absolut indiferentă. Dar îmi dădeam seama că murea să afle ce mai e cu tine.

— Aş vrea să ştiu, l-am întrerupt eu, dacă are pe cineva.

— Există cineva, Hen. Nu pot să neg. Dar nu-i cineva care să te îngrijoreze. E o manta de vreme rea.

— Cum îl cheamă?

— Carnahan, sau aşa ceva. Scoate-ţi-l din cap. Ce o supără pe Una e văduva ta. Asta o face să sufere.

— Dar nu cred că ştie mare lucru în legătură cu văduva.

— Ştie mai mult decât îţi imaginezi tu. De unde a aflat, n-aş putea să-ţi spun. Oricum, mândria ei e rănită.

— Dar eu nu mă mai ţin cu văduva, ştii bine.

— Spune-i *ei.*

— Aş vrea să-i pot spune.

— Hen, de ce nu o rupi complet cu ea? E destul de mare ca să poată rezista.

— Nu pot, George. M-am gândit şi m-am tot gândit, dar n-am curajul s-o fac.

— Aş putea să te ajut eu?

Am sărit de bucurie.

— Crezi că poţi? Ascultă-mă, George, ţi-aş da viaţa din mine dacă ai mai putea redresa situaţia. Ştiu că pe *tine* o să te asculte… *Când te întorci?*

— Nu prea curând, Hen. Ţine seama că-i vorba de o veche suferinţă. Eu nu sunt vrăjitor.

— Dar măcar ai să încerci? îmi promiţi?

— Sigur că da. Sigur că da. *Fratres Semper.*

Câteva minute am chibzuit adânc, pe urmă i-am spus:

— Mâine îi scriu o scrisoare în care-i spun că mă găsesc aici împreună cu tine şi că ne întoarcem în curând amândoi. Doar ca să pregătesc terenul.

— Mai bine să nu-i scrii. E preferabil să-i faci o surpriză. O cunosc eu pe Una.

Poate că avea dreptate. Nu ştiam sigur ce să

gândesc. Mă simţeam entuziasmat şi deprimat în acelaşi timp. Şi apoi, n-aveam cum să-l împing să treacă repede la acţiune.

— Haide, culcă-te, mi-a spus George. Avem timp berechet să clocim un plan.

— Eu aş pleca mâine dacă ai putea veni şi tu cu mine.

— Eşti nebun, Hen. Eu sunt încă în convalescenţă. Doar n-o să se mărite mâine, dacă asta te frământă.

Numai la gândul că s-ar putea mărita cu altcineva, mă simţeam pietrificat. Nu-mi imaginasem niciodată asemenea perspectivă. M-am prăbuşit pe pernă, ca un muribund. Gemeam de groază.

— Hen…

— Da?

— Înainte de a adormi, vreau să-ţi mai spun ceva… încetează să mai tratezi lucrurile cu atâta gravitate. Dacă putem drege busuiocul, foarte bine. Nu doresc decât să te văd recâştigând-o.

Dar n-ai să izbuteşti nimic dac-o laşi să-ţi intre sub piele. O să te facă să suferi, cât o să-i stea în putinţă. Ăsta-i felul ei de a se revanşa. O să-ţi spună NU, pentru că ştie că tu te aştepţi să-ţi spună NU. Ţi-ai pierdut cumpătul. Eşti învins înainte de a începe. Dacă vrei să asculţi sfatul meu, ţi-aş recomanda s-o laşi mai moale o vreme. Poartă-te rece cu ea. E un risc, fără îndoială, dar trebuie să ţi-l asumi. Atâta timp cât te laşi dominat de ea, ai să joci cum îţi cântă. Nicio femeie nu poate rezista unei asemenea tentaţii. Nici ea nu e un înger, deşi tu aşa o vezi. E o fată frumoasă şi are o inimă largă. Şi eu aş lua-o de nevastă dacă aş avea cea mai mică şansă… Ascultă-mă, Hen, ai de unde să alegi… lac să fie, că broaşte… S-ar putea să găseşti o alta mai ceva decât Una. Te-ai gândit vreodată?

— Vorbeşti ca să nu taci, i-am răspuns. Nu mi-ar păsa chiar dacă Una ar fi cea mai păcătoasă căţea din lume… pe ea o vreau – şi pe nimeni altcineva.

— O.K. Hen. Treaba ta. Eu vreau să dorm.

Am rămas încă mult timp cu ochii deschişi, derulând tot felul de amintiri. Evocări încântătoare, impregnate de

prezenţa Unei. Eram convins că George o să dreagă lucrurile. Îi plăcea să se lase greu înduplecat, prin linguşiri, aşa era el. Printr-o crăpătură a storului de la geam, se zărea o stea albastră, strălucitoare. Mi se părea a fi un semn de bun augur. Mă întrebam, prosteşte, dacă şi ea o fi zăcând trează, visând la mine. Mi-am concentrat toată voinţa, sperând să o fac să se deştepte, dacă dormea cumva. Îi şopteam uşor numele. Ce nume frumos! I se potrivea de minune.

În cele din urmă, am început să moţăi. Mi-au venit pe buze cuvintele unui cântec vechi.

Când hoinăresc sub cerul în apus mă-ntreb mereu cum de-a murit Iisus Pentru noi ce de azi, pentru cei ce s-au dus Mă-ntreb când hoinăresc sub cerul în apus. Să o uit? Uşor de zis. Niciodată n-aş putea s-o uit pe Una, chiar de-ar fi să trăiesc cât să am nouă soţii şi patruzeci şi şase de copii. George era un defetist. El n-ar fi înţeles niciodată ce înseamnă să fii îndrăgostit – avea un cap prea lucid pentru aşa ceva. Am luat hotărârea ca, de îndată ce o să mă întorc, să aflu tot ce puteam afla despre individul ăla, Carnahan. Să nu risc. Am mai hoinărit puţin pe sub cerul în apus, pe urmă, buf! Ca o bucată de plumb în cădere.

A doua zi ploua. Ne-am cuibărit în şură şi am jucat un joc după altul: poker, whist, backgammon, şah, domino, loto… chiar şi valeţi. Spre seară, George a propus să zdrăngănim la orga din salon. Era un instrument de pe vremea lui Pazvante, dezacordat, bun doar pentru imnurile lacrimogene. George şi cu mine ne-am acompaniat pe rând. Cântam răcnind din fundul bojocilor, cât ne ţinea gura, asemenea martirilor creştini. Imnul nostru favorit, pe care l-am urlat la urmă, a fost: „Vor fi stele în coroana mea?”. Herbie îl cânta la perfecţie, cu lacrimi în ochi. Maică-sa, căreia nici prin cap nu-i trecea că ne maimuţăream grotesc, s-a aşezat într-un colţ, şi murmura din când în când: „Ce frumos!”

În cele din urmă a apărut şi bătrânul. Ni s-a alăturat şi el la cântat. Spunea că-i face bine. Şi-a exprimat speranţa că noi, băieţii, o să continuăm să trăim şi să ne

purtăm ca nişte buni creştini. La cină, i-a mulţumit lui Dumnezeu pentru că ne inspirase să-L slăvim atât de minunat. Şi i-a mai mulţumit din suflet pentru toate binecuvântările cu care ne-a blagoslovit de-a lungul anilor.

De astă dată ni s-au servit cotlete de porc afumate, cu varză acră, piure de cartofi, varză roşie, ceapă fiartă, sos de mere şi pere înăbuşite. Ca desert, o budincă de brânză, caldă încă. Şi, desigur, ca de obicei, un pahar de lapte cu caimac gros.

În mod curios, de astă dată bătrânul era vorbăreţ. Citise o carte, aceeaşi carte pe care o tot citea de vreun an încoace. Se numea*: În armonie cu infinitul***.** Se întreba dacă eu sau George o citisem vreodată. George a evitat să răspundă, dar mi-a aruncat o lungă privire piezişă care însemna „Preia tu comanda". Din moment ce tot trebuia să vorbim, mi-am spus că n-ar strica să abordăm un subiect care să-i meargă bătrânului la inimă. Am început prin a-i mărturisi că nu sunt sigur dacă am înţeles bine tot ce voia să spună autorul. Bătrânului i-a plăcut această dovadă de modestie. Probabil că nici el nu înţelesese mare lucru, dacă e să spunem lucrurilor pe nume.

— Am avut cândva un prieten care putea să explice cele mai felurite lucruri, am început eu. Şi purta cartea asta cu el, zi şi noapte, oriunde s-ar fi dus. George ştie la cine mă refer, nu-i aşa?

— Sigur că da, m-a susţinut George, te referi la Abercrombie. (Fireşte, un nume fictiv.)

— Exact. Aşa-l chema.

— Era cam peltic, nu? a întrebat George.

— Nu, era şchiop.

Bătrânul mi-a făcut semn să merg mai departe. Nu avea importanţă pentru el cum îl chema pe om şi dacă era peltic sau şchiop.

— L-am întâlnit în California, în urmă cu trei ani. Pe atunci studia teologia. Spun „pe atunci" pentru că după ce ne-am cunoscut, a descoperit o mină de aur şi a uitat complet de cuvântul Domnului.

— Parcă a avut un accident? m-a întrerupt George.

— Nu el, fratele lui – adică fratele lui vitreg.

Îmi dădeam seama că pe bătrân îl iritau întreruperile lui George. M-am hotărât să grăbesc povestirea.

— L-am cunoscut la marginea deşertului Mojave, am continuat. Eu căutam o slujbă la fabricanţii. de mobilă. Şi Abercrombie. mi-a spus: „Nu de o slujbă ai tu nevoie, Henry, tu ai nevoie să-L găseşti pe Domnul. Şi eu am venit ca să te ajut”. Luaţi aminte, îmi spusese Henry deşi eu nu îi comunicasem cum mă cheamă. Şi mi-a mai spus: „Te-am visat noaptea trecută, în Barstow. Am ştiut că ai dat de necaz, aşa încât am venit cât de repede am putut”. Vorbele lui m-au făcut să mă simt stingherit. Nu mai întâlnisem până atunci vreun clarvăzător sau vreun om care să comunice prin telepatie. La început am gândit că mă trage pe sfoară. Dar curând am descoperit că era perfect sincer.

— Şi spui că purta cartea asta la el? a întrebat bătrânul cam nedumerit.

— Da, domnule… e de Ralph Waldo Trine, nu-i aşa?

— Ba aşa-i. Zi mai departe, mă interesează.

— Nici nu ştiu de unde să încep, am răspuns şovăind. S-au întâmplat atât de multe lucruri deodată.

— Ia-o cu încetul, m-a sfătuit bătrânul; e într-adevăr foarte interesant. Mamă, mai adu-ne nişte cafea, te rog – şi o bucată de budincă. M-am bucurat că mi-a dat răgaz să respir, pentru că, efectiv, nu mai ştiam cum s-o sucesc. Începusem o poveste fără să am habar de cum aveam s-o termin. Mă aşteptasem ca George să mai umple găurile, să-mi mai netezească obstacolele.

— Aşa cum vă spuneam, eram numai noi doi în deşert. Venise la mine în toiul nopţii şi acum stătea şi-mi vorbea de parcă mă cunoştea de o viaţă. De fapt, trebuie să recunosc că mă cunoştea mai bine decât cei mai intimi prieteni ai mei. Şi-mi spunea întruna: „Eşti la mare necaz, dă-mi voie să te ajut”. Dar lucrul curios este că eu habar n-aveam că mă paşte un necaz, nu aveam niciun fel de supărare. Nu doream decât o slujbă, ceea ce nu era un lucru chiar atât de greu de căpătat. Dar a doua zi mi-am dat seama că ştie ce spune, pentru că, în cursul după-

mesei am primit o telegramă de la un prieten că mama e grav bolnavă şi că trebuie să mă întorc de urgenţă.

Nu aveam mai mult de doi dolari în buzunar. Desigur, Abercrombie ştia ce conţine telegrama. Nu a fost nevoie să i-o citesc. „Ce să mă fac?”, l-am întrebat, iar el mi-a răspuns: „Îngenunchează şi roagă-te!”. Am îngenuncheat şi a îngenuncheat şi el, chiar lângă mine, şi ne-am rugat îndelung. Trebuie să spun că pe dată m-am simţit mai bine. De parcă o povară grea îmi fusese luată de pe umeri. În chiar seara aceea, un străin a bătut la uşa noastră. Era un crescător de vite din Wyoming. Voia să ştie dacă îl puteam adăposti peste noapte. Mă rog, noi am continuat să discutăm, aşa încât, în scurt timp, străinul a fost la curent cu greutăţile mele. Ne-am dus la culcare şi, a doua zi dimineaţă, străinul m-a luat deoparte: „Câţi bani îţi trebuie ca să pleci acasă?”, m-a întrebat fără ocolişuri. Am rămas trăsnit. Nu ştiam ce să spun. „Uite, ţine ăştia”, mi-a spus şi mi-a îndesat în mână două bancnote. Erau bancnote de câte cincizeci de dolari. „Sper să-ţi ajungă”, a adăugat, dăruindu-mi un zâmbet cald, prietenos. „O să vi-i restitui de îndată ce o să-mi fie cu putinţă”, i-am spus pe un ton recunoscător, „Nu-ţi face griji, băiete, mi-a răspuns. Eu am mai mult decât îmi trebuie. Când îi vei avea, dă-i altcuiva care e la nevoie”.

După ce a plecat, Abercrombie mi-a spus: „Ruga ta a fost ascultată. De acum înainte să nu te mai îndoieşti. Eu plec la Barstow. Dacă mai eşti vreodată la ananghie, cheamă-mă”.

— Dar unde şi când? l-am întrebat.

— Cheamă-mă în gând, atâta tot. Voi şti unde te găseşti. Trebuie numai să crezi.

Şase luni mai târziu, m-am găsit din nou în mare încurcătură. De astă dată din pricina unei femei. Eram disperat. Şi atunci, deodată, mi-am adus aminte de cuvintele lui Abercrombie şi am lansat o chemare în gând. Trei zile mai târziu m-am trezit cu el acasă – adică a făcut tot drumul din Colorado, de dragul meu.

Bătrânul s-a înclinat în faţă, cu coatele pe masă şi

capul îngropat în mâini.

— Foarte interesant, Henry, a apreciat. Şi te-a ajutat şi a doua oară?

— Absolut. Nu a trebuit să mişc un deget, doar să mă rog. Şi de astă dată, când a plecat, Abercrombie mi-a spus: „Henry, nu va mai trebui să mă chemi niciodată. Cred că până acum ţi-ai dat seama că nu eu deţin puterea, ci Dumnezeu. Crede în Dumnezeu şi El va răspunde rugilor tale. Probabil că eu nu am să te mai văd niciodată, dar în spirit voi fi mereu alături de tine". Şi, într-adevăr, de atunci nu l-am mai văzut. Dar, aşa cum mi-a spus el, simt că îmi este aproape. Şi dacă ar fi să moară, de exemplu, aş simţi.

— Şi tu, George, i s-a adresat bătrânul, tu ce ai de spus? Ai trăit şi tu vreodată o asemenea experienţă?

— Nu, a răspuns George, dar aş vrea să-i pun o întrebare lui Hen. S-a întors spre mine, cu o mină foarte serioasă: Hen, nu-i adevărat că acest Abercrombie a fost pe vremuri un puşcăriaş?

(Invenţie pură, bineînţeles, ca şi tot restul.)

— Da, am răspuns eu. A stat zece ani la închisoare sub acuzaţia de omucidere. N-am ştiu niciodată dacă a fost vinovat sau nu.

— Cum a ajuns să comită crima?

Trebuia să gândesc rapid.

— A fost condamnat pentru că ar fi ucis un om în autoapărare. N-au existat martori.

— Dar nu-i aşa că Abercrombie avea o reputaţie dubioasă chiar înainte de crimă?

— Da-a-a, am tărăgănat eu răspunsul, neştiind care va fi următoarea mişcare a lui George.

— N-ai observat niciodată, Hen, că Abercrombie era cam bizar? Nu vreau să spun că era nebun, dar îi lipsea o doagă. Nu mi-ai spus chiar tu cândva că e convins că poate să zboare?

— Da – aşa mi-a declarat el odată. Dar pe urmă nu a mai repetat această afirmaţie. Pe de altă parte, însă, când a spus-o, nu se lăuda. Îmi vorbea despre puterile extraordinare cu care Dumnezeu ne înzestrează uneori pe

noi muritorii, când avem nevoie de ocrotirea Lui. Nu-i un lucru chiar atât de bizar, nu?

— Poate că nu, Hen… dar au mai fost şi alte lucruri.

— Ca, de pildă?

— Spuneai că putea vedea în întuneric, ca o pisică, şi că auzea lucruri pe care alţii nu le puteau auzi şi că avea o memorie fenomenală. Mi-ai spus o dată, cred, că pretindea să fi avut doi taţi. *Ce voia să spună cu asta?*

De astă dată chiar că mi-a luat piuitul. A trebuit să recunosc că la această întrebare nu puteam răspunde.

— Ascultă-mă, Hen, a urmat George. Au existat o sumedenie de lucruri îndoielnice privitoare la Abercrombie. La vremea respectivă n-am spus nimic pentru că tu credeai cu atâta tărie în el. Mai înainte ai afirmat că descoperise o mină de aur. Eşti convins de lucrul ăsta?

— Nu. Am auzit şi eu de la fratele lui vitreg.

— Care era un mincinos notoriu, a precizat George.

Bătrânul dădea semne că nu agrea interogatoriul la care mă supunea George.

— Dar Hen e un naiv, stăruia George. El crede tot şi pe toţi.

— A crede e un lucru dumnezeiesc, i-a tăiat-o bătrânul.

— A crede, dar în limitele raţiunii, l-a corectat George. Nu poţi crede totul şi pe toţi.

— George, l-a admonestat bătrânul, tu eşti ca taică-tău. Eşti un Toma Necredinciosul.

— Haide, haide, a intervenit mătuşa lui George. Nu mai spune lucruri de felul ăsta.

— Ba am să spun! s-a răţoit bătrânul, izbind cu pumnul în masă. Tatăl lui George e un om bun, dar lipsit de credinţă. Niciodată n-a avut niciun dram de credinţă în el. O să moară în păcat, aşa cum s-a născut în păcat. Mânia bătrânului se înteţea.

— Cu mine a fost întotdeauna bun, a ripostat George îndărătnic, nu pentru că s-ar fi sinchisit de taică-său, ci doar pentru a-l întărâta pe bătrân.

— Asta nu contează, l-a contrazis bătrânul, era de datoria lui să se poarte bine cu tine, ăsta nu-i un merit. *Dar ce face pentru Dumnezeu?* Atâta vreau să ştiu.

George nu-i putea răspunde. Bătrânul continua să declame şi să reclame cu emfază. Nevastă-sa a încercat să-l potolească, dar n-a reuşit decât să-l aţâţe mai aprig. Izbucnirile astea vehemente însemnau, evident, o descărcare.

Nu ştiu ce-ar fi urmat, dacă micul Herbie n-ar fi avut o inspiraţie fericită. Brusc, a început să cânte – unul din imnurile acelea dulcege, lipicioase, care te fac să verşi lacrimi. Cânta ca un înger, cu ochii închişi şi în falsetto. Am rămas cu toţii atât de uimiţi, încât nimeni nu a rostit o vorbă. După ce a terminat, s-a înclinat în faţă, şi-a aplecat capul şi a murmurat o rugăciune. L-a implorat pe Dumnezeu să readucă pacea şi armonia în sânul familiei, să-l ierte pe tatăl lui pentru că îşi ieşise din fire, să uşureze truda mamei lui şi, în cele din urmă, cu adâncă făţărnicie, i-a cerut Domnului să-l ocrotească pe vărul George, care fusese atât de crunt lovit. Când şi-a înălţat capul, lacrimile îi şiroiau pe obraji.

Bătrânul era vizibil mişcat. Se pare că Herbie nu mai procedase niciodată până atunci în felul ăsta.

— Fiule, ar trebui să te duci la culcare, i-a spus cu o voce tremurătoare. Mâine o să-ţi cumpăr bicicleta pe care mi-ai cerut-o.

— Dumnezeu să te binecuvânteze, tată. Şi pe tine, mamă. Fie ca Domnul să ne ocrotească pe toţi şi să ne păzească de rele.

Am observat că maică-sa părea îngrijorată.

— Herbie, nu eşti bolnav, nu-i aşa? l-a întrebat, plină de solicitudine.

— Nu, mamă, mă simt foarte bine.

— Atunci îţi doresc somn uşor şi nu te mai necăji de nimic.

— George, i s-a adresat bătrânul, înconjurându-i umerii cu braţul, iartă-mi cuvintele pripite. Tatăl tău e un om de treabă. Într-o bună zi, o să descopere calea către

Dumnezeu.

— Cu toţii păcătuim în faţa Domnului, a întărit Herbie.

Mi-era tot mai greu să-mi menţin o mutră serioasă.

— Hai să facem câţiva paşi înainte de culcare, am propus.

— Dar tu du-te direct în pat, i-a poruncit lui Herbie taică-său. S-a făcut târziu.

Afară, George şi cu mine ne-am îndreptat cu paşi grăbiţi spre râu. Când am ajuns la o depărtare sigură de casă, amândoi am izbucnit în hohote uriaşe de râs.

— Ce mai bufon e şi Herbie ăsta! am spus. Nu ştiu cum de-am reuşit să-mi păstrez o faţă solemnă!

— E clar că ştie cum să preia comanda, l-a elogiat George. Mă întreb dacă Kitty o fi încă trează? a adăugat sub un impuls subit.

— Iisuse, hai să renunţăm, l-am prevenit. E prea târziu.

— Nu se ştie niciodată, a replicat George. Mi-ar plăcea ca înainte de culcare să-mi împletesc degetele în tufa ei de trandafiri – ţie nu?

— Dacă mă întrebi, mie mi-ar plăcea mai curând o băutură, i-am răspuns.

— Bună idee! Să mergem până la cabină să vedem dacă a mai rămas ceva.

Am pornit-o pe drumul mai lung, care trecea pe lângă casa lui Kitty. Luminile erau stinse, dar George a insistat să-i dăm semnalul – două şuierături joase – pentru orice eventualitate.

— Dacă nu-i moartă pentru omenire, a remarcat George, se furişează ea afară şi vine după noi.

Am pornit agale spre cabina frânarului.

Am pus lanterna pe sobă, am deschis sticla care încă mai conţinea puţin whisky, şi ne-am aşezat cu urechile ciulite.

— George, îţi iei un risc prea mare. Poţi încasa douăzeci de ani pârnaie pentru corupţie de minore.

— Ah, dac-aş putea *numai* să mi-o vâr în ea, merită.

— N-ai decât. Eu o şterg.

— Să nu faci una ca asta, Hen. Aşteaptă câteva minute, până vin şi eu. Am aşteptat câteva minute, pe urmă m-am ridicat.

— Poate că-i lângă pod şi ne aşteaptă acolo, şi-a dat George cu presupusul.

Am pornit-o spre pod. Bineînţeles, fata acolo era.

— Ah, George, a strigat, credeam că nu mai vii!

Şi-a aruncat, pătimaş, braţele în jurul lui. Eu m-am îndepărtat, promiţându-i să ţin de şase. Am zăcut aproape o jumătate de oră la o răscruce de drumuri. Desigur, stinsesem lanterna. „Dobitocul! mi-am spus în sinea mea. N-o să se lase până nu i-o trage!”

În cele din urmă, i-am auzit venind.

— Ei, de astă dată ţi-a mers? l-am întrebat după ce o expediasem pe Kitty.

— Hai la râu, a mârâit George. Sunt tot plin de sânge.

— Oi, oi! am exclamat. Va să zică asta-i! Te-ai vârât în belea!

— Cred că va trebui să ne întoarcem cât mai curând în oraş, a remarcat George.

— Cum? Şi pe ea o părăseşti în şanţ?

— N-o să mă divulge. Am pus-o să-mi jure.

— Nu mă gândesc la tine, nătărăule, mă gândesc la *ea.*

— A, dacă iese ceva, se poate aranja când o să vină la oraş. Cunosc un student la medicină care o să-i facă treaba.

— Şi dacă dă într-o hemoragie?

— N-o să se întâmple nimic. E prea robustă, m-a asigurat George.

O bucată de timp, nu am mai spus nimic niciunul dintre noi.

— În legătură cu Una, a spart George tăcerea. M-am mai gândit, Hen. Cred că lucrul cel mai bun este să discuţi tu însuţi cu ea. Eu n-aş putea decât să încurc lucrurile.

— Nemernicule!

Alt răstimp de tăcere.

— Cred că plec într-o zi sau două, am spus când ne-am apropiat de casă.

— S-ar putea să fie o idee bună. Nu vrei să rămâi mai mult decât simţi că eşti binevenit.

— Aş dori să le plătesc ceva pentru întreţinere.

— Nu poţi face una ca asta, Hen, i-ai jigni.

— Bine, atunci am să le cumpăr ceva.

— O.K. a aprobat George.

După o pauză, a adăugat:

— Să nu crezi că nu-ţi sunt recunoscător pentru ce-ai făcut.

— O nimica toată. S-ar putea să vină ziua când o să mă păzeşti tu pe *mine.*

— Îmi pare rău de chestia cu Una… Sincer, nu…

— Uită! i-am tăiat-o scurt.

— Ar fi păcat să o pierzi, Hen.

— Nu-ţi face griji. N-am de gând să renunţ la ea.

— Carnahan ăsta… ştii, e logodită cu el.

— *Cum?* De ce nu mi-ai spus până acum?

— N-am vrut să te îndurerez.

— Va să zică aşa stau lucrurile? Plec mâine cu primul tren.

— Nu intra în panică, Hen! Sunt logodiţi de vreo trei luni de-acum!

— *Ce?* Iisuse Hristoase, şi cum ai ţinut sub tăcere un asemenea lucru?

— Credeam că ai să afli singur. Sunt convins că nu-l iubeşte.

— Dar s-ar putea să se mărite cu el numai ca să se răzbune pe mine, am replicat.

— Asta aşa-i… dar dacă face asemenea gest o să-l regrete tot restul vieţii ei.

— Şi la ce o să-mi ajute mie? Ascultă, eşti un netrebnic, ştii?

— Nu te supăra pe mine, Hen. Ce puteam să fac? Dacă ţi-aş fi spus, ar fi însemnat să te fac să suferi. Şi-apoi, noi doi nu ne-am mai văzut de multă vreme.

— De ce nu eşti cinstit? Nu ţi-a păsat nici cât negru sub unghie, ăsta-i adevărul adevărat!

— Haide, nu te prosti!

— George, eu ţin la tine la fel cum am ţinut întotdeauna; nu mă pot împiedica să te plac, am fost prieteni de când ne ştim. Dar încredere în tine n-o să mai am niciodată. Aveai datoria să mă înştiinţezi.

— Bine, Hen, fie cum zici tu.

Nu ne-am mai spus nimic. Ne-am culcat în tăcere – după ce George s-a spălat zdravăn. Speram, în sinea mea, să se fi pricopsit cu un sculament. Dimineaţa, mi-am luat rămas-bun de la toţi. Când am ajuns la New York, am cumpărat şi le-am expediat o cutie imensă de bomboane, neştiind ce altceva le-ar plăcea. Şi de atunci încolo, George Marshall nu a mai fost fratele meu geamăn.

— Deci aşa ai pierdut-o pe Una? m-a întrebat MacGregor.

— Da! Când m-am întors, am găsit-o măritată. Se măritase exact cu trei zile înainte.

— Mă rog, Hen. Tot răul spre bine, aşa cred.

— Vorbeşti ca George.

— Nu, serios, de ce să încerci să forţezi soarta? Presupunând că *te-ai* fi însurat cu ea. Aşa cum te cunosc eu – într-un an sau doi v-aţi fi despărţit.

— Mai bine să te desparţi, decât să nu te căsătoreşti deloc.

— Hen, eşti capiu. Cine te aude, ar spune că eşti încă îndrăgostit de ea.

— Poate că sunt.

— Te-ai ţicnit complet Dacă ai întâlni-o mâine, pe stradă, probabil că ai fugi de ea.

— Poate că da. Dar una cu alta nu au nicio legătură.

— Hen, eşti un caz disperat. Apoi, întorcându-se spre Trix: Ai mai auzit vreodată asemenea tâmpenie? Şi se pretinde scriitor. Vrea să scrie despre viaţă, dar habar n-are despre natura umană. Pe urmă, întorcându-se iar spre mine: Hen, când ai să scrii marele tău roman american, consultă-mă şi pe mine… Am să-ţi expun câteva fapte de

viaţă care să te orienteze pe calea cea bună.

I-am râs în faţă.

— Bine, deşteptule, a continuat MacGregor, n-ai decât să râzi. Când ţi s-or evapora visurile tale de fum, vino la mine să te *descâlcesc din* încurcătură. Îţi mai dau doi ani cu asta de acum… cum o cheamă?… Da, *Mona…* Mona, Una… tot un drac, nu? De ce nu-ţi alegi şi tu o fată cu un nume normal – ca Mary, June sau Sal?

După ce s-a descărcat de toate răutăţile, MacGregor s-a simţit mai binevoitor.

— Hen, a început el, suntem cu toţii nişte tontălăi. Tu nu eşti cel mai rău om din lume, nici pe departe. Necazul e că noi, cu toţii, am avut idealuri măreţe. Dar, din momentul în care ţi s-au deschis ochii, constaţi că scenariul nu poate fi schimbat. Desigur, poţi face unele modificări minore – revoluţii şi altele de acelaşi gen – ceea ce, însă, nu înseamnă nimic. Oamenii rămân ceea ce sunt, fie că-s regalişti, comunişti sau simpli democraţi. Fiecare pentru sine, ăsta-i jocul. Când eşti tânăr, e cam descurajator. Nu-ţi vine să crezi. Şi cu cât ai crezut mai mult, cu atât eşti mai deziluzionat. Or să mai treacă cincizeci de mii de ani *sau chiar mai mult!* – până să apară vreo schimbare simţitoare în umanitate. Între timp însă, trebuie să profităm la maximum de ceea ce ni se dă – este?

— Vorbeşti exact ca taică-tău.

— Adevărat, Henry. Apoi a adăugat sobru: Ceea ce denotă că nu suntem chiar atât de originali pe cât ne închipuim noi. Îmbătrânim, îţi dai seama?

— Poate că tu îmbătrâneşti – eu, nu! i-am spus pe şleau.

Până şi Trix a râs la vorbele mele:

— Sunteţi nişte copii, amândoi, a comentat ea.

— Nu te amăgi, surioară, i-a spus MacGregor apropiindu-se de ea şi dezmierdând-o. Faptul că am încă o pereche de boaşe nu face din mine un tinerel. Sunt un bătrân deziluzionat, crede-mă sau nu.

— Şi atunci, de ce vrei să te însori cu mine?

— Ah, nu ştiu, a răspuns MacGregor plictisit. Poate

doar pentru o schimbare.

— Asta-mi place, a răspuns Trix, uşor ofensată.

— *Ştii bine ce vreau să spun,* a adăugat MacGregor. Doamne, e nevoie să devenim romantici – numai ca să-i dăm satisfacţie imbecilului ăstuia de aici? Vreau un cămin, un cămin adevărat, asta-i! M-am săturat să tot vagabondez.

Trix s-a uitat la mine, dezorientată. A clătinat din cap.

— Nu-l lua în serios, am consolat-o eu. El priveşte întotdeauna lucrurile în cea mai rea lumină.

— Aşa-i, a confirmat MacGregor. Acum vreau să te aud spunând şi ceva frumos despre mine. Spune-i să nu-şi facă griji, că nu mai durează mult până să mă statornicesc. Convinge-o că voi fi un soţ foarte bun… Ba nu! Stai aşa! mai bine să nu-i spui nimic. Tu ai năravul blestemat de a lua totul în bătaie de joc.

— Lasă-l să vorbească! i-a cerut Trix. Sunt curioasă să aflu ce gândeşte despre tine prietenul tău, Henry.

— Doar nu-ţi imaginezi că o să-ţi spună adevărul? Individul ăsta îţi lunecă printre degete ca un tipar. Vorbeşte despre George Marshall dar… mă rog, dacă nu l-aş fi cunoscut atât de bine şi de atâta vreme, aş fi renunţat de nu ştiu când la el.

— Henry, mi s-a adresat Trix, crezi că aş face bine să mă căsătoresc cu el?

— Nu-mi cere să-ţi răspund la această întrebare, *te rog,* am încercat să mă sustrag, râzând.

— Vezi, ce ţi-am spus eu? a intervenit MacGregor. Nu-i în stare să rostească da sau nu, pur şi simplu se eschivează. Ei bine, Henry, ce-ai de gând să răspunzi? Da sau nu?

Am tăcut.

— Asta înseamnă *nu,* a dedus MacGregor.

— Nu trage concluzii pripite, l-a sfătuit Trix.

— Mă rog, Henry, nimic nu-i mai preţios decât onestitatea. Presupun că mă cunoşti prea bine.

— N-am spus nici da, nici nu, m-am apărat eu. De ce

sari la concluzii? Apropo, cât e ceasul?

— Poftim, acum vrea să ştie cât e ceasul. Asta-i Henry!

— Nu-i decât două şi douăzeci, m-a liniştit Trix. Lasă-mă să-ţi mai fierb nişte cafea înainte să pleci.

— Perfect. Au mai rămas şi prăjituri?

— Vezi, acum e în alertă, a observat MacGregor. Întotdeauna se înviorează când e vorba de mâncare. Doamne, Hen, tu n-ai să te schimbi niciodată. Cred că asta-i ce-mi place la tine – eşti incorigibil.

S-a aşezat lângă mine, şi-a scuturat scrumul de la ţigară şi a pornit să-şi descarce năduful:

— Tess are tot felul de relaţii, după cum ştii, l-ar plăcea să mă vadă judecător. Adevărul e că nu pot să candidez pentru postul de judecător şi să pornesc în acelaşi timp procedurile de divorţ *înţelegi?* Pe de altă parte, nu sunt prea sigur dacă doresc să fiu judecător. Chiar şi de pe scaunul judecătoresc tot nu reuşeşti să-ţi păstrezi mâinile curate, ştii lucrul ăsta. Totuşi, ca să fiu sincer cu tine, nici ca avocat nu-i mare lucru de capul meu. N-am niciun pic de entuziasm…

— De ce nu renunţi la tot şi nu te lansezi în altceva?

— În ce, de pildă? Să vând anvelope? Tu, unul, ce-ai putea să faci, Henry? Orice slujbă e la fel de nasoală.

— Dar nu exista ceva care să te atragă?

— Sincer, Hen, nu! Sunt un trântor împuţit. Vreau să mă menţin, cu cel mai mic efort posibil, pe linia de plutire.

— Atunci, pluteşte! l-am îndemnat.

— Asta nu-i un răspuns. Ei, dac-aş avea înclinaţie spre scris ar fi cu totul altceva. Dar n-am. Nu sunt artist. Şi nu sunt nici politician. Şi nicio minge de foc.

— Atunci eşti un om pierdut.

— Nu ştiu, Hen, n-aş spune aşa ceva. Cred că există o droaie de lucruri pe care un om poate să le facă, fără să se înflăcăreze.

— Necazul cu tine e că întotdeauna aştepţi ca altul să ia o hotărâre în locul tău.

— Acum mai vii de acasă, mi-a declarat MacGregor

brusc înveselit, deşi nu înţelegeam de ce. De asta vreau să mă însor cu Trix. Am nevoie de cineva care să mă fortifice. Tess e ca un burete ud. În loc să-mi toarne vigoare în mine, mă lasă să mă dezagreg.

— Când ai de gând să te maturizezi? l-am întrebat.

— Haide, Henry, nu mă lua aşa. Nici tu nu eşti altceva decât un copil mare. Care ţine o speluncă – gândeşte-te numai! Tu care aveai de gând să dai foc lumii. Ho ho! Ho ho!

— Lasă-mi puţin timp. S-ar putea să-ţi rezerv o mare surpriză. Cel puţin eu ştiu ce aş vrea să fac. Asta e ceva.

— *Dar poţi şi să faci?* Asta-i întrebarea.

— Rămâne de văzut.

— Henry, de când te cunosc tot încerci să scrii. Alţi scriitori au publicat cel puţin o jumade duzină de cărţi până la vârsta ta. Tu n-ai terminat nici măcar prima carte – sau mă înşel? Haide, haide, deschide-ţi ochii!

— Poate că n-am să încep să scriu până la patruzeci şi cinci de ani, am răspuns glumind.

— Amână până la şaizeci, Henry. Apropo, cine era scriitorul ăla englez care şi-a început cariera la şaptezeci de ani?

Nici eu nu mi-am amintit pe moment numele.

Trix a apărut cu cafelele şi tortul. Ne-am întors la masă.

— Ei, Hen, a reluat MacGregor servindu-se cu o felie groasă de tort, tot ce pot să-ţi spun este*: nu te lăsa*! S-ar putea ca încă să mai ajungi scriitor. Dac-ai să fii un scriitor mare sau nu, nu pot să-ţi prezic. Mai ai încă enorm de mult de învăţat.

— Nu-l lua în seamă, a intervenit Trix.

— Pe el nu-l deranjează nimic, a asigurat-o MacGregor. E mai încăpăţânat chiar şi decât mine, şi asta spune mult. Adevărul e că mă doare să-l văd cum îşi iroseşte timpul.

— Îşi iroseşte timpul? l-a îngânat Trix. Şi *tu* ce faci?

— Eu? Eu sunt un trântor. Asta-i altceva, i-a răspuns rânjind cu gura până la urechi.

— Dacă ai de gând să te însori cu mine, a adăugat Trix, va trebui să te pui pe picioare. Doar nu-ţi închipui că am să te întreţin eu?

— Ia auzi-o Henry! a strigat MacGregor, chicotind de parcă era vorba de o glumă bună. Cine a spus că vrea să fie întreţinut?

— Mă rog, atunci cum o să trăim? Sunt convinsă că nu din câştigurile tale.

— Ţţţţ, Ţţţţ! iubito, nici măcar nu am început încă să lucrez. Aşteaptă întâi să divorţez şi pe urmă o să stăm de vorbă.

— Nu sunt prea sigură că vreau să mă mărit cu tine, a răspuns Trix cu toată seriozitatea.

— O auzi? a întrebat MacGregor. Ce părere ai? Mă rog, iubito, tu o să fii în pierdere. Peste zece ani s-ar putea să ocup fotoliul de judecător la Curtea Supremă.

— Şi până atunci?

— Nu da vrabia din mână pe cea de pe gard, asta-i deviza mea.

— Poate oricând să-şi câştige existenţa ca stenograf public, am intervenit eu.

— Şi încă o existenţă bună, a întărit MacGregor.

— Nu vreau să mă mărit cu un stenograf public.

— Tu te măriţi cu *mine.* Cine ar şti ce *sunt?*

— În momentul de faţă eşti un neadaptat, l-a lămurit Trix.

— Asta-i drept, iubito, dar aşa sunt mulţi oameni înainte de a se căţăra în vârful scării.

— Dar tu nu eşti un căţărător.

— Şi aici ai dreptate. Am folosit doar o figură de stil. Ei, dar voi doi nu consideraţi că sunt un ratat, nu-i aşa? Numai că acum sunt cu fundul în două luntre. Am nevoie de inspiraţie. Am nevoie de o nevastă bună, de un cămin, de vreo doi prieteni adevăraţi. Ca individul ăsta de aici, de pildă. Ce zici, Henry, am sau n-am dreptate?

Fără să mai aştepte un răspuns, a continuat:

— Înţelegi, Trix, oameni ca mine şi ca Henry nu sunt de găsit pe toate drumurile. Noi suntem oameni *de*

calitate. Dacă mă iei de bărbat, te alegi cu o bijuterie. Sunt omul cel mai îngăduitor din lume. Henry, aici de faţă, poate să-ţi confirme acest lucru. Şi pot să lucrez la fel de sârguincios ca oricare altul… *dacă sunt nevoit s-o fac*! Numai că nu văd de ce ar trebui să mă omor muncind. E stupid. Şi apoi, încă nu ţi-am spus, dar am câteva planuri strălucite – am aşi în mânecă. Ba mai mult – sunt pe cale să aduc proiectele la îndeplinire. N-am vrut să-ţi spun până nu le încununez de succes. Dacă numai unul dintre planuri îmi reuşeşte, suntem asiguraţi pe cel puţin zece ani. *Cum ţi se pare?*

— Eşti o comoară, a spus Trix, brusc înmuiată.

Bănuiesc că nu avea nicio încredere în planurile lui, dar era gata să se agaţe şi de un pai.

— Vezi! a triumfat MacGregor. Vezi cât de simplu e!

O oră sau ceva mai târziu, în drum spre casă, mă gândeam la toate planurile aiuristice pe care le-a clocit MacGregor încă de când l-am cunoscut – pe vremea când eram colegi de şcoală. Mă gândeam la felul în care şi-a complicat întotdeauna viaţa încercând s-o facă mai uşoară. Mă gândeam la ceasurile în care se spetea cu munci de corvoadă, pentru ca „mai târziu" să fie liber să facă ce-i place, deşi habar nu avea ce i-ar plăcea să facă. Să nu facă absolut nimic, ceea ce considera el a fi *summum bonum,* nu intra în discuţie. Dacă petrecea o zi liberă la plajă, îşi lua cu el un caiet şi vreo două manuale juridice, sau chiar câteva pagini dintr-un dicţionar neabreviat, pe care-l citea de ani de zile, câte o pagină pe zi. Dacă intram în râu, era musai să se ia la întrecere cu o plută, sau să propună să jucăm polo pe apă. Orice, numai să înotăm liniştiţi pe spate, nu. Dacă ne întindeam pe nisip, sugera să jucăm barbut sau jocuri de cărţi. Dacă începeam o discuţie plăcută, fiţi siguri că o întorcea într-o încăierare. Nu era în stare să facă nimic în mod paşnic şi plăcut. Mintea lui sărea întruna la mişcarea următoare, la pasul următor.

Alt lucru curios pe care mi-l aminteam în legătură cu el era că întotdeauna se plângea de o răceală zdravănă – „o răceală în piept", o numea el. Indiferent că era iarnă

sau vară. Răcelile de vară erau mai păcătoase, aşa pretindea. Şi odată cu răcelile se declanşa şi o alergie. Pe scurt, se simţea mereu rău, se văita, strănuta, lăcrima, şi mereu dădea vina pe ţigări, jurându-se că de săptămâna viitoare sau de luna viitoare se lasă de fumat, ceea ce, spre mirarea mea, uneori chiar făcea, pentru ca după aceea să reia şi mai zdravăn fumatul. Alteori afirma că băutul îl scoate din circulaţie, şi se lăsa de băutură. Poate chiar timp de şase sau opt luni, pentru ca după aceea să bea mai abitir. Tot ce făcea era pe apucate, intermitent, inconsecvent. Când învăţa, era în stare să studieze câte optsprezece, douăzeci de ore pe zi, până când aproape că i se congestiona creierul. Dar era gata să-şi întrerupă studiul ca să joace cărţi cu băieţii, ceea ce considera că e o relaxare. Şi jocul de cărţi lua însă acelaşi aspect ca şi fumatul sau băutura – adică mereu în exces. Mai mult, nu ştia să piardă. În ce priveşte femeile – dacă-şi punea ochii pe o fată se ţinea de capul ei, indiferent de câte ori îl refuza, până ce o scotea din minţi. Dar în momentul în care fata se îndupleca sau capitula, nu-l mai interesa. O perioadă, după aceea, femeile nu mai existau pentru el. Tabu. Absolut. E mai bine să trăieşti fără femei; mai sigur, mai sănătos: mânca mai bine, dormea mai bine, se simţea mai bine; afirma că preferă să se cace bine decât să fută bine. Şi aşa mai departe. *Până când îşi pierdea capul după altă fată* „o femeie, pur şi simplu, prea irezistibilă pentru a putea fi descrisă în cuvinte”. Şi urma altă vânătoare, zi şi noapte, săptămână după săptămână, până izbutea să şi-o vâre în ea, după care fata devenea aidoma ca toate celelalte, nici mai bună, nici mai rea. „Pur şi simplu pizdă, Hen… pur şi simplu pizdă!”

Pe biroul lui se găseau întotdeauna stivuite vreo douăzeci de volume groase: o să le citească de îndată ce o să aibă timp. Câteodată treceau ani întregi până să deschidă vreunul şi, după atâta timp, cartea îşi pierdea, desigur, savoarea. Încerca să-mi vândă mie cărţile la jumătate de preţ; şi dacă refuzam să le cumpăr, atunci, în silă, mi le făcea cadou. „Dar trebuie să-mi promiţi că ai să

le citeşti”, asta era condiţia. Avea exemplare din reviste vechi de zece sau cincisprezece ani, la fel şi ziare, tratate în aceeaşi manieră. Uneori lua câte un teanc din acestea din urmă, le răsfoia în tramvai sau în tren, pe urmă le arunca pe fereastră. „Asta-i!”, exclama, zâmbind îngândurat. Îşi uşurase conştiinţa.

Alteori, când ne întâlneam întâmplător, îmi spunea:

— Ce-ar fi să mergem la un teatru? Aud că-i o piesă bună la „Orfeu”. O jumătate de oră mai târziu ne duceam la teatru, stăteam câteva minute, apoi o zbugheam afară de parcă atmosfera ar fi fost otrăvită.

— Cinci dolari duşi pe apa sâmbetei, se lamenta MacGregor. Cât ai tu la tine, Hen? Ah, ducă-se dracului, nu te mai osteni să cauţi, cunosc răspunsul. Când o să ai şi tu un ban în buzunar?

Pe urmă cârmeam spre un bar de pe o străduţă dosnică, sordidă, un bar în care-l cunoştea pe patron, sau pe chelner, sau pe altcineva, şi încerca să-i tapeze de câţiva dolari; dacă nu reuşea să obţină banii, îi făcea ca măcar să ne servească pe gratis.

— Ai măcar o monedă de douăzeci şi cinci? întreba oţărât. Vreau să-i dau un telefon lichelei ăleia de Woodruff – îmi datorează nişte parai. Nu-mi pasă dacă s-a culcat sau nu. O să luăm un taxi până la el şi o să-l punem să plătească, ce zici? Dădea un telefon după altul. În cele din urmă îşi aducea aminte de vreo muiere pe care o lăsase cu buzele umflate cu ani în urmă, dar care, după cum spunea el, era o bleagă cu inimă miloasă şi o să fie fericită să-l revadă.

— Bem câteva pahare cu ea şi pe urmă o întindem. Poate că reuşesc s-o mulg. Dar nu te agăţa de ea – când o prinzi, te anunţă că tocmai a scăpat de un sculament.

Şi aşa trecea noaptea, în timp ce alergam dintr-un loc în altul, fără să ajungem undeva, lăsându-ne pradă oboselii, năbădăilor, dezgustului. În cele din urmă aterizam în Greenpoint, la locuinţa părinţilor lui, unde eram siguri că găsim măcar nişte bere la gheaţă. Trebuia să ne furişăm pe tăcute, pentru că MacGregor era întotdeauna la cuţite

fie cu taică-său, fie cu maică-sa, sau cu întreaga familie.

— Ai mei nu prea te au la inimă, Henry, nu mă feresc să ţi-o spun. Nu ştiu de ce, dar au un ghimpe împotriva ta. Cred că nu pot să-ţi ierte povestea aia cu văduva. Ca să nu mai vorbim de sculamentul cu care te fuduleai pe toate drumurile.

Deşi MacGregor plecase de acasă de ani de zile, camera lui îi aştepta intactă, exact cum o lăsase, adică într-o teribilă dezordine şi puţind de parcă putrezea un hoit în ea.

— Ai zice că ar avea bunul simţ să facă puţină curăţenie pe aici din când în când, nu-i aşa? mă întreba el deschizând larg ferestrele. Cred că încă urmăresc să-mi dea o lecţie, idioţii bătrâni.

Ştii, Henry, nu cred că cineva poate avea părinţi mai dobitoci decât avem eu şi cu tine. Nu-i de mirare că nu ajungem nicăieri. Am pornit-o chiar de la început pe un picior greşit. După ce-şi rumega puţin gândurile, adăuga:

— Presupun că *aş putea* şi eu să fac puţină curăţenie aici, dar niciodată nu apuc. Cred că sunt un terchea-berchea puturos. Totuşi…

Şi-i dădea înainte cu înjurături şi invective.

Mai târziu, la o sticlă de bere: – Ţii minte, Hen, când am pornit campania aceea de reclamă pentru taică-tău? Chiar de aici din camera asta am pornit-o. Imaginează-ţi, să scriem de mână mai bine de o mie de scrisori!

Dar o duceam bine, nu? Parcă văd armata aia de sticle goale de pe jos, lângă picioarele noastre. Cred că am consumat un vagon de bere. Dar nici c-am fost plătiţi pentru strădania noastră – asta nu pot să uit. Doamne, tu ai rămas tot ăla de atunci. Niciodată n-ai un sfanţ în buzunar. Apropo, ce mai face bătrânul tău? Tot mai are cei doisprezece clienţi – sau au dat ortupopii? Ce tâmpenie mai era şi treaba aia de care ne apucasem! Mă bucur că babacul meu n-a fost decât un simplu oţelar. Mă întreb ce o să facem *noi* la bătrâneţe? Tu, probabil, ai să cerşeşti la colţ de stradă. Babacul tău avea măcar puţină mândrie, dar tu, tu n-ai în tine un dram de mândrie, de credinţă, de

loialitate sau de orice altceva, aşa cum te cunosc eu. Tragi targa pe uscat, de la o zi la alta, aşa-i, Hen? *Ce viaţă!*

Era în stare să trăncănească întruna, fără oprire. Chiar când stingeam lumina şi îmi trăgeam pătura peste cap, el îi zicea înainte. De multe ori zăcea în pat cu un trabuc în gură şi o sticlă de bere în mână şi vorbea, vorbea, sărind de la o amintire la alta, ca un fluture-fantomă.

— Tu nu te speli niciodată pe dinţi? îl întrebam.

Îi plăceau asemenea întreruperi.

— Nu! În trecut obişnuiam să mă spăl, Hen, dar e prea multă bătaie de cap. Oricum, într-o zi tot or să-mi cadă.

— Dar nu simţi un gust rău în gură?

— Ba bine că nu. *Oribil!* Dar m-am obişnuit. (Râzând uşor, ca pentru el.) Uneori miros atât de rău, încât abia de mă pot suporta eu însumi. Din când în când câte o fată îmi atrăgea atenţia. Ceea ce mă făcea să mă ruşinez, desigur. Dar treceam peste asta. Când e vorba de femei, trebuie să ştii să le concentrezi atenţia asupra celuilalt lucru. Şi din momentul în care le-o bagi, nu mai contează cum îţi miroase gura. *N-am dreptate?*

Pe urmă, reaprinzându-şi trabucul stins şi ridicându-se în capul oaselor:

— Ce mă necăjeşte pe mine, îţi spun sincer, e că am crăcăna murdară. Nu ştiu, Hen, dar eu am prostul obicei să-mi port chiloţii până se rup pe mine. Şi ştii de câte ori fac baie? *Din an în Paşte,* A chicotit. Bănuiesc că nici nu mă şterg la cur. Totdeauna îmi atârnă câte ceva de perişorii de acolo. Bobiţe de căcat, bănuiesc. Câteodată le tai cu foarfecele.

Şi-i trăgea înainte:

— Ar fi trebuit să venim mai devreme aici şi să stăm de vorbă ca lumea, în loc să alergăm creanga. Ce dracu’ se întâmplă cu mine? De când mă ştiu n-am astâmpăr. Uneori sunt atât de frământat şi de agitat, de parcă a intrat strechea în mine. Îmi dă frisoane. Îţi spun, tremur ca o piftie. Câteodată mă şi bâlbâi. Ceea ce mă sperie de

moarte. Ce-ai zice de încă o *bere?*

— Hai să dormim, pentru numele lui Dumnezeu!

— De ce, Hen? Ai timp să tot dormi după ce-ai să mori.

— Mai păstrează şi pe mâine ceva din cele ce vrei să-mi spui.

— *Pe mâine!* Nu te gândeşti niciodată, Henry, că s-ar putea să nu existe un mâine? Că s-ar putea să mori în somn?

— Ei şi?

— Cum aşa, gândeşte-te la tot ce-ai pierde!

— N-aş pierde nimic, îi răspundeam enervat. Tot ce vreau eu sunt zece ore de somn bun – şi un mic dejun gustos când mă trezesc. Tu te-ai gândit vreodată la micul dejun din paradis?

— Ăsta eşti tu – te şi gândeşti la micul dejun. Şi cine să ţi-l plătească, mă rog?

— La asta o să ne gândim mâine dimineaţă.

Un răstimp de tăcere. Apoi:

— Hen, totuşi cam cât ai tu în buzunar? Spune-mi, te rog, sunt curios.

— Nu ştiu exact… cinşpe sau douăzeci şi cinci de cenţi.

— Eşti sigur că n-ai treizeci şi cinci?

— S-ar putea. De ce? Vrei să împrumuţi de la mine?

— Să împrumut de la *tine?* Doamne sfinte, nu! Tu eşti un sărăntoc. Nu, Hen, eram, pur şi simplu, curios. Tu porneşti cu cincisprezece sau douăzeci şi cinci de cenţi în buzunar – şi nicio cută de îngrijorare nu-ţi brăzdează fruntea. Dai peste vreun cunoscut peste mine, de pildă – şi mergi la teatru, bei, iei taxiuri, dai telefoane…

— Şi ce-i cu asta?

— Şi nici că-ţi pasă… nu vorbesc în numele meu, Hen. Dar să presupunem că ar fi altcineva…?

— Şi de ce să-mi pese?

— Bănuiesc că e o chestiune de temperament. Dacă aş fi eu în locul tău, m-aş simţi groaznic.

— Ţie îţi place să te simţi groaznic.

— Cred că din punctul ăsta de vedere, ai dreptate. Se vede că aşa m-am născut.

— Şi aşa ai să mori.

A tuşit violent, pe urmă a întins mâna după o cutie de trabucuri.

— Vrei un trabuc, Hen? Sunt cam uscate, dar sunt Havane veritabile.

— Eşti nebun. Eu vreau să dorm. Noapte bună.

— O.K. Nu te superi dacă eu mai citesc puţin?

A ridicat în mână câteva pagini lătăreţe, rupte din dicţionar. Eu închisesem ochii, aproape că adormisem, totuşi îl auzeam bodogănind.

— Am ajuns la pagina 1504. Din dicţionarul neabreviat. *Mandelic* ceva legat de amigdale – ce cuvânt! Dac-ar fi să trăiesc cât Matusalem n-aş folosi vreodată cuvântul ăsta. *Dormi?* E ciudat, totuşi, ce reţii tu din tot căcatul şi verbiajul ăsta. Câteodată, cuvintele cele mai simple sunt cele mai ciudate. Un cuvânt ca *stârv,* de pildă. Cadavru e natural şi uşor, dar stârv! Sau denumirea Paşti – pun mâna în foc că nu ştii de unde derivă. Engleza e o limbă nebunească, ştiai? Imaginează-ţi sărbători cu denumirea *Michaelmas* (ziua Sf. Mihail) sau *Whitesuntide* (Duminica Rusaliilor) – sau cuvinte ca *pasigrafie* sau *sindrom* sau *baiaderă* sau *parturiţie.* Stai o clipă că e unul şi mai caraghios *precesie.* Sau *peridolit.* Sau chiar *acnee* ori *ciroză* – e greu să-ţi imaginezi cum cineva a *inventat* cuvinte ca astea. Limba e un mister absolut. Cu cât devin mai etimologic, cu atât ştiu mai puţin. *Eşti treaz?* Ascultă, Hen, tu ai fost întotdeauna un amator de cuvinte. Mă mir că tu n-ai citit încă dicţionarul de la un capăt la celălalt. Sau poate că da? Ştiu că ai încercat să citeşti Biblia din scoarţă-n scoarţă. Dar dicţionarul e mai nostim. E şi mai dement decât Biblia... Ştii, numai cât te uiţi la unele cuvinte sau le rostogoleşti în gură şi te simţi bine. Uite câteva la întâmplare: anacolut, sescviplan, apoteoză, cuvânt pe care, fiindcă veni vorba, tu îl accentuezi greşit. Unele cuvinte arată şi sună exact a ceea ce înseamnă: pârâitoare, cârâit, văicăreală, pocnet, oftat, mormăială.

Bănuiesc că Anglii şi Iuţii sunt răspunzători pentru cuvintele cele mai caraghioase din limba engleză. Te-ai uitat vreodată într-o carte suedeză? Asta limbă nebunească! Şi când te gândeşti că odinioară am vorbit cu toţii păsăreşte… Ascultă-mă, nu vreau să te ţin toată noaptea treaz. Uită ce ţi-am spus! Eu trebuie să fac exerciţiile astea noapte de noapte, pentru că aşa mi-am făgăduit. Ştiu că n-or să mă ducă nicăieri, ştiu prea bine. Dar ceva bun tot are treaba asta, Hen. Când am terminat, am terminat. Când isprăvesc o pagină, mă şterg la cur cu ea. Ce zici de asta? E ca şi cum pui *Sfârşit* la o carte.

12

Nu-i nevoie de mult timp până când o speluncă clandestină să devină un soi de club privat şi un centru de recreere. Pe un perete din bucătărie e prinsă o lungă listă de nume. Alături de nume, sunt scrise cu cretă sumele datorate de prietenii noştri, singurii clienţi fideli. Roberto şi George Inness veneau în unele după-amiezi să ne dea curaj. Când nu veneau ei, jucam şah cu Ned şi cu O-Mara în camera din fund, lângă fereastră. Dacă se ivea câte un client important, ca Mathias de pildă – ieşeam pe fereastră în curtea din spate, săream gardul şi, după ce străbăteam o alee îngustă, o luam pe o stradă paralelă. Câteodată, după-amiaza târziu, venea şi Rothermel ca să discute vreo două ore cu Mona, între patru ochi. Plătea câte zece sau douăzeci de dolari pentru asemenea privilegiu.

Dacă era o seară liberă, îi expediam devreme pe clienţii care plăteau, uneam mesele şi jucam ping-pong. Organizam adevărate competiţii. Între partide, desigur, gustări reci. Stropite cu bere, gin şi vin. Dacă ni se termina băutura, ne repezeam în Allen Street, după vinul sacramental. De obicei, campionatele aveau loc între Arthur Raymond şi mine. Ajungeam la scoruri fantastice. Până la urmă, îl lăsam să câştige pentru că devenea foarte urâcios când pierdea… Şi întotdeauna ne apucau zorii.

Într-o seară, Rothermel şi-a făcut apariţia înconjurat

de câţiva dintre prietenii lui de suflet din Jersey. Toţi judecători şi politicieni. Comandau, desigur, tot ce era mai bun. Totul s-a desfăşurat normal până când a apărut Tony Maurer, însoţit de un top-model. Nu ştiu din ce pricină, Rothermel a fost cuprins de o brusca antipatie faţă de el, în parte pentru că purta părul tuns foarte scurt, sau pentru că, după părerea lui Rothermel, era prea guraliv. Tocmai îl serveam pe Tony Maurer, când Rothermel s-a ridicat de la masa lui din fund, hotărât să caute ceartă. Era şi bine afumat. Respingătoare figură, chiar când era treaz! Un timp m-am ţinut deoparte, urmărind admirativ stăpânirea rece cu care Tony Maurer îi para insultele. Dar când lucrurile au luat o turnură scandaloasă, am hotărât că sosise momentul să intervin.

— Aţi face bine să vă întoarceţi la masa dumneavoastră, i-am spus pe un ton calm dar ferm, lui Rothermel.

— Cine eşti dumneata? s-a răţoit la mine. Clocotind în mine dar, în aparenţă, rece ca un castravete, i-am răspuns:

— Eu? Eu sunt patronul.

Rothermel a pufnit şi a sforăit. L-am luat de braţ şi i-am răsucit în direcţia celeilalte camere.

— Jos mâna de pe mine! a răcnit.

Din fericire, în acel moment prietenii lui au sărit în apărarea mea. L-au târât în încăperea cealaltă ca pe un sac cu cartofi. Pe urmă s-au întors să le ceară scuze lui Tony Maurer şi Monei.

— Îl scoatem de aici cât de repede putem, i-am şoptit lui Tony Maurer.

— Te rog, nu te deranja, mi-a răspuns el. Pot să stăpânesc situaţia. Sunt obişnuit cu asemenea ieşiri. Ăsta gândeşte despre mine că sunt un barbar, ceea ce îl irită. Aşază-te puţin aici, la masă. la o băutură cu noi. Nu te lăsa copleşit de chestiile astea. A început să-mi istorisească o întâmplare lungă din timpul războiului – la care a participat întâi ca ofiţer de informaţii, apoi ca spion. În timp ce-l ascultam, auzeam vocea lui Rothermel care atingea note din ce în ce mai stridente şi mai furioase. Se

părea că-l apucaseră pandaliile. Le-am făcut semn lui Ned şi lui O-Mara să-l calmeze.

Deodată l-am auzit răcnind:

— Mona! Mona! Unde-i târfa aia? Zău dacă n-o fut aici, pe loc!

M-am repezit la masa lui şi l-am zgâlţâit, cu prea puţină delicateţe. I-am măsurat din priviri pe prietenii lui, ca să văd dacă au de gând să facă scandal. Dar oamenii arătau jenaţi şi derutaţi.

— Va trebui să-l scoatem de aici, le-am spus.

— Sigur că da, a răspuns unul dintre ei. De ce nu chemaţi un taxi ca să-l expediem acasă. E o adevărată ruşine!

Ned, O-Mara şi cu mine l-am vârât în paltonul lui şi l-am împins în stradă. Căzuse lapoviţă, care se acoperise acum cu un strat subţire de zăpadă. Rothermel nu era în stare să se ţină pe picioare nesprijinit. Ned s-a dus să caute un taxi, iar O-Mara şi cu mine pe jumătate l-am târât, pe jumătate l-am împins pe beţiv până la colţ. Tuna şi fulgera, în special pe mine îşi vărsa veninul. În încleştarea cu noi îşi pierduse pălăria.

— N-ai nevoie de pălărie, i-a spus O-Mara. Ne trebuie nouă ca să ne pişăm în ea.

Rothermel era aproape orbit de furie. Încerca să-şi elibereze braţele casă ne lovească, dar noi îl ţineam strâns. Brusc, amândoi i-am dat instinctiv drumul. Rothermel s-a clătinat pe picioare, dar n-a îndrăznit să facă vreo mişcare, de teamă să nu cadă. Noi doi ne-am retras câţiva paşi şi pe urmă, mânaţi de un impuls comun, am început să ţopăim în jurul lui ca nişte ţapi; ne schimonoseam, ne împingeam nasul în sus şi-i scoteam limba, ne scărpinam în fund ca maimuţele, dansam şi ne zbenguiam ca nişte zănateci. Amărâtul nu mai ştia pe ce lume e. Se pornise să zbiere. Noroc că strada era pustie. În cele din urmă nu a mai putut rezista. A dat să se repeadă la noi, dar şi-a pierdut echilibrul şi s-a prăbuşit în şanţ. L-am ridicat, l-am instalat pe trotuar şi ne-am reluat scălâmbăielile, de astă dată acompaniindu-ne de un cântecel în care-i repetam numele

cu neobrăzare. În sfârşit a venit maşina şi l-am îmbrâncit în ea. I-am comunicat şoferului că are delirium tremens, i-am dat o adresă falsă în Hoboken şi i-am spus la revedere. Când ne-am întors în local, prietenii lui ne-au mulţumit şi ne-au cerut din nou scuze.

— Ar trebui dus la balamuc, a comentat unul dintre ei.

După care a comandat un rând nou de băuturi, şi a stăruit să ne ofere sandvişuri cu cotlete de porc.

— Dacă ai vreodată necazuri cu copoii, apelează la mine, mi-a spus politicianul chel ca-n palmă.

Mi-a dat o carte de vizită. Pe urmă mi-a sugerat că, dacă am vreodată probleme, să mă adresez unui anume contrabandist de alcool care o să-mi dea marfa pe credit. Şi aşa, am luat un al doilea, şi apoi un al treilea rând de băuturi, din cel mai bun whisky care, din cât mă interesează pe mine, putea să fie şi pişat de cal.

La scurt timp după plecarea lor, Arthur Raymond s-a lansat într-o ceartă violentă cu un tânăr pe care nu-l mai văzusem până atunci, susţinând că o insultase pe Mona. Individul se numea Duffy. Părea un tip cumsecade, deşi cam cherchelit.

— Va trebui să-şi ceară scuze în mod public, stăruia Arthur Raymond.

Lui Duffy acest lucru i se părea o glumă bună. În cele din urmă, Arthur Raymond şi-a pierdut răbdarea. S-a ridicat de pe scaun, i-a răsucit braţul lui Duffy şi l-a doborât pe jos. După care s-a aşezat pe pieptul lui şi i-a izbit capul de podea. *„Îţi ceri scuze sau nu-ţi ceri?”* repeta, pocnindu-i capul de scânduri, fără pic de milă. Până la urmă, Duffy a mormăit o scuză năclăită, şi Arthur Raymond l-a ridicat în picioare. A urmat o tăcere adâncă, penibilă pentru Arthur Raymond. Duffy şi-a luat pălăria şi paltonul, a achitat nota de plata şi a plecat fără să scoată un cuvânt. Arthur Raymond a rămas singur la masă, cu capul în piept, posomorât şi ruşinat. După câteva clipe, s-a ridicat şi el şi a plecat.

Abia câteva seri mai târziu a reapărut, cu ochii

învineţiţi. Am aflat că Duffy îl aşteptase afară şi-l snopise în bătaie. În mod ciudat, Arthur Raymond părea încântat de mardeala pe care o încasase. Şi după acest incident, el şi Duffy au devenit prieteni la cataramă. Cu obişnuita lui falsă modestie, Arthur Raymond a precizat că fusese, ca întotdeauna, într-o situaţie dezavantajată, pentru că trebuia să-şi ferească mâinile lui de pianist. În orice caz, era pentru prima oară în viaţă când o luase şi el pe ceafă. Ceea ce-i provocase o senzaţie plăcută. Cu oarecare maliţiozitate, a tras concluzia:

— Toată lumea pare mulţumită că am primit o lecţie. Se vede că o meritam.

— Poate c-ai să te înveţi minte să nu te mai bagi unde nu-ţi fierbe oala, i-a spus Mona.

Arthur Raymond a tăcut chitic.

— Şi când ai de gând să-ţi plăteşti datoria? a adăugat Mona.

Spre surprinderea generală, Arthur Raymond a răspuns:

— Cât datorez?

Vârându-şi mâna în buzunar, a scos un sul de bancnote şi a achitat suma cuvenită.

— Nu v-aţi aşteptat la asta, nu-i aşa? a întrebat, privind de jur-împrejur, fudul ca un cocoş.

S-a ridicat, s-a dus în bucătărie şi şi-a şters numele de pe lista de datornici.

— Şi acum, am altă surpriză pentru voi, a anunţat, cerând să se servească băuturi la toată lumea. De azi într-o lună, dau un concert: Bach, Beethoven, Mozart, Ravel, Prokofiev şi Straviński. Sunteţi cu toţii invitaţii mei – eu plătesc. Va fi ultima mea apariţie în public, ca să spun aşa. După asta mă voi retrage şi voi lucra pentru Partidul Comunist. Nu o să-mi mai pese de mâinile mele. Pun capăt vieţii de muzician. Vreau să înfăptuiesc ceva constructiv. *Da, domnule!* şi a izbit cu pumnul în masă. *Şi de acum înainte, nu vreau să mai ştiu de voi!*

Când s-a îndreptat spre uşă, a întors capul ca să ne spună:

— Nu uitaţi de concert! O să vă dau locuri în primele rânduri.

Din seara când Arthur Raymond ne-a făcut această declaraţie, lucrurile au început să meargă din rău în mai rău. S-ar fi spus că toţi creditorii conspiraseră să se năpustească laolaltă asupra noastră, şi nu numai creditorii dar şi poliţia şi avocatul angajat de Maude ca să extragă de la mine indemnizaţiile restante. Atacurile începeau dis-de-dimineaţă, cu vânzătorul de gheaţă care ne izbea cu pumnii în uşă, în timp ce noi ne prefăceam că dormim duşi sau că nu suntem acasă. După masă venea băcanul, negustorul de delicatese sau câte unul dintre cei ce ne livrau băuturile şi ne ciocăneau în fereastră. Seara, apărea câte un agent de poliţie în haine civile, care se dădea drept client. În cele din urmă, a început să ne preseze şi proprietarul, somându-ne să-i plătim chiria şi amenin ţându-ne cu darea în judecată. Era destul ca să ne bage în sperieţi. Uneori ne simţeam atât de năpăstuiţi, încât închideam prăvălia şi ne duceam la un film.

Într-o noapte şi-a făcut apariţia vechiul trio: Osiecki, O-Shaughnessy şi Andrews, cu trei dansatoare de cabaret. Era aproape miezul nopţii şi ei scăpărau de beţie, ca nişte transatlantice puternic iluminate. Era una din nopţile în care în local se găseau numai prietenii noştri intimi. Dansatoarele de cabaret erau frumoase, suple şi extrem de vulgare; au insistat să unim mesele ca să poată dansa pe ele, să execute câte un şpagat şi aşa mai departe. Osiecki, făcând pe cazacul, dansa învârtindu-se ca un titirez, spre stupoarea noastră. Fireşte, mintea nu i se schimbase câtuşi de puţin în intervalul cât fusese plecat. Dar era mai vesel ca de obicei şi, din cine ştie ce bizară raţiune, se închipuia acrobat. După ce au dezmembrat câteva scaune şi au spart câteva farfurii, au luat brusc hotărârea să ne ducem cu toţii în Harlem. Mona, Osiecki şi cu mine ne-am urcat într-un taxi, în care s-au mai înghesuit şi Spus Jason cu a lui Alameda, care ţinea în poală o jigodie de căţeluşă numită Fifi. Până să ajungem în Harlem, Fifi făcuse pipi pe fiecare dintre noi. În cele din urmă, şi Alameda s-a scăpat

pe ea de atâta emoţie. La localul lui Small, care era pe atunci în mare vogă, am băut şampanie, am dansat cu negri şi negrese, şi am mâncat antricoate uriaşe înăbuşite în ceapă. Doctorul Kroński, care făcea parte din grup, părea să se distreze de minune. Cine plătea pentru întreg chiolhanul ăsta habar nu aveam. Probabil că Osiecki. Oricum, ne-am întors acasă în zori, şi ne-am prăbuşit în pat, extenuaţi. Chiar când eram pe punctul de a adormi, Allan Cromwell a bătut în fereastră implorându-ne să-l lăsăm înăuntru. Nu l-am luat în seamă.

— Sunt eu, Allan, daţi-mi drumul înăuntru! striga întruna.

Ridicase vocea încât aproaped striga. Evident, era beat turtă şi într-o formă foarte proastă. În cele din urmă, a apărut un poliţist care l-a înhăţat şi l-a gratulat cu câteva atingeri ale bastonului de cauciuc. Kroński şi O-Mara, care dormeau pe mese, au găsit că era o glumă foarte amuzantă. Mona, însă, era înfrigurată. Curând am adormit buştean.

În seara următoare, Ned, O-Mara şi cu mine am clocit o idee nouă. Ne făcusem deprinderea să stăm în bucătărie, acompaniindu-ne la ukelele, fredonând şi vorbind în şoaptă, în timp ce Mona se ocupa de clienţi. Toate acestea se petreceau pe vremea celebrului *boom* din Florida. O-Mara, mereu lipsit de astâmpăr, aţâţat de mâncărimea îmbogăţirii rapide, a venit cu propunerea ca noi trei să plecăm la Miami. Era convins că în câteva săptămâni o să câştigăm destul ca s-o aducem şi pe Mona şi să începem cu toţii o viaţă nouă. Cum niciunul dintre noi nu avea bani de investit în proprietăţi funciare, urma să-i obţinem de la cei ce făceau bani. La început, am fi putut lucra ca ospătari sau băieţi de serviciu în hoteluri. Ba chiar eram gata să lustruim şi pantofi. Orice ar fi fost bun ca punct de pornire. Vremea era încă bună şi, cu cât vom înainta spre sud, va fi şi mai frumoasă.

O-Mara se pricepea să ne arunce momeala. Desigur, Mona nu era prea încântată de proiectul nostru. A trebuit să-i făgăduiesc că o să-i telefonez în fiecare seară, oriunde

ne-am afla. Nu aveam nevoie decât de un bănuţ ca să pot forma numărul; convorbirile trebuiau comandate cu taxă inversă. Şi până când să vină factura de la telefoane, spelunca avea să fie închisă, iar Mona se va găsi lângă noi.

Totul era aranjat pentru plecarea noastră în câteva zile. Din nefericire, cu două zile înainte de plecare, proprietarul ne-a trimis o citaţie prin tribunal. La disperare, am încercat să fac rost măcar de o parte din banii pe care-i datoram. Mânat de un impuls, m-am adresat fiului unuia dintre prietenii intimi ai tatălui meu. Era încă tânăr, dar făcuse avere ca armator. Nu ştiu ce dracuâmi venise să-l atac tocmai pe el – era ca şi cum m-aş fi agăţat de un pai. În clipa când i-am vorbit de bani, m-a tratat cu răceală. Ba chiar a avut neobrăzarea să mă întrebe de ce l-am ales pe *el.* Doar el nu-mi ceruse niciodată vreo favoare, nu-i aşa? (Era de pe acum un dur om de afaceri. În câţiva ani avea să ajungă un „om de succes”.) Mi-am înghiţit mândria şi am continuat să-l pisez. Până la urmă, după ce m-am lăsat umilit după placul lui, am izbutit să-i storc o bancnotă de zece dolari. M-am oferit să-i completez o poliţă, dar m-a refuzat cu dispreţ. Când m-am întors la cârciuma noastră mă simţeam atât de abătut şi de înfrânt, că-mi venea să dau foc şandramalei. Totuşi…

O-Mara şi cu mine am plecat spre Miami într-o sâmbătă după-amiază. Era şi timpul. Ningea cu fulgi grei, uzi – prima ninsoare din an. Planul nostru era să ieşim pe autostrada dinspre Elizabeth, şi acolo să ne urcăm într-o maşină cu direcţia Washington, unde urma să ne întâlnim cu Ned. Dintr-un motiv personal, Ned preferase să plece la Washington cu trenul. Luase cu el şi chitara ukulele – pentru menţinerea moralului. Aproape că se întunecase când ne-am urcat într-un microbuz, dincolo de Elizabeth. În maşină mai erau cinci negri, toţi matosiţi. Ne miram de ce naiba rulau cu asemenea viteză. În scurt timp, am descoperit motivul – maşina era ticsită de droguri şi poliţia federală se găsea pe urmele lor. Cum de opriseră să ne ia pe noi, nu puteam înţelege. Ne-am simţit teribil de uşuraţi când, puţin înainte de Filadelfia, au încetinit şi ne-au dat

jos.

Acum cădea o ninsoare deasă şi se stârnise şi un vânt îngheţat, şfichiuitor. Am mers aşa vreo două mile, dârdâind şi clănţănind din dinţi. Se lăsase un întuneric de smoală. În cele din urmă am ajuns la o staţie de benzină. Au trecut ceasuri întregi până am reuşit să facem un nou autostop, şi acesta numai până la Wilmington. Am hotărât să petrecem noaptea în groapa aceea uitată de Dumnezeu.

Fidel promisiunii, am chemat-o pe Mona. M-a ţinut la telefon vreo cincisprezece minute, timp în care operatoarea intervenea mereu atrăgându-ne atenţia că suma creşte. Mona mi-a dat veşti proaste: a doua zi urma să se prezinte la tribunal.

Când am terminat convorbirea, m-au cuprins asemenea remuşcări, încât îmi venea să mă întorc acasă chiar a doua zi dimineaţa.

— Haide, haide, m-a încurajat O-Mara, nu te lăsa copleşit. Doar o cunoşti pe Mona, se descurcă ea.

Ştiam şi eu lucrul ăsta, totuşi nu m-am simţit mai liniştit.

— Haide să plecăm devreme mâine dimineaţă, am propus. Dacă ne străduim putem ajunge la Miami în trei zile.

A doua zi, pe la prânz, ne-am întâlnit cu Ned care se instalase într-un hotel dărăpănat unde plătea un dolar pe noapte. Camera lui părea desprinsă din decorul pentru *Azilul de noapte* al lui Gorki. Geamurile erau sparte; unele dintre ele fuseseră astupate cu cârpe, altele cu ziare.

Robinetele nu funcţionau, patul avea o saltea umplută cu paie, iar arcurile cedaseră complet. Toate colţurile erau ornate cu pânze de păianjen. Mirosul de praf era atât de înecăcios, încât aproape că ne sufoca. Şi acesta era un hotel „pentru albi”. În glorioasa capitală a ţării noastre.

Am cumpărat nişte brânză, salam şi vin, o pâine barosană şi câteva măsline şi am traversat podul spre Virginia. Când am trecut de graniţă, neam aşezat pe iarbă, sub un copac umbros, şi ne-am umplut burţile. Pe urmă ne-

am lungit la soare, am fumat o ţigară-două şi am pornit să cântăm. Melodia aceea avea să devină cântecul nostru programatic – ceva despre căutarea unui chip prietenos. Când ne-am ridicat în două picioare, eram bine dispuşi. Sudul părea îmbietor – cald, ademenitor, graţios, spaţios. Intrasem într-o altă lume.

Când pătrunzi în Sud, entuziasmul îţi creşte. „Vechiul dominion" înseamnă, fără îndoială, o lume nouă. Oamenii au maniere, graţie, demnitate. Statul care ne-a dat cei mai mulţi preşedinţi sau, mai bine zis, cei mai buni, a fost un stat mare la vremea lui. Şi încă mai este, în multe privinţe.

Mi s-a întâmplat în numeroase rânduri să plec din New York, fără să-mi pese în ce direcţie apuc, atâta timp cât puteam pune o distanţă între mine şi oraşul pe care-l detestam. Adeseori mă duceam în Carolina de Nord sau în Tennessee. Dar când treceam prin Virginia, aveam senzaţia că repet un motiv dintr-o simfonie sau dintr-un cuartet familiar. Uneori mă opream în câte un târg şi căutam acolo o slujbă, numai pentru că îmi plăcea cum arăta locul. Desigur, niciodată nu luam slujba. Dar zăboveam în târg doar ca să-mi imaginez cum ar fi dacă mi-aş petrece restul zilelor în acel loc. Însă, foamea mă trezea întotdeauna din reverie…

De la Washington am plecat la Roanoke, nu fără dificultăţi, întrucât acum eram trei; nu mulţi şoferi se arată dispuşi să-şi urce în maşină trei vagabonzi, mai cu seamă când aceştia vin din Nord. Drept care am luat hotărârea să ne despărţim. Am consultat harta şi am decis să ne întâlnim în seara următoare în faţa oficiului poştal din Charlotte, Carolina de Nord. Planul s-a desfăşurat ca pe roate. Am ajuns la destinaţie unul câte unul, ultimul dintre noi doar cu o jumătate de oră întârziere faţă de primul. Aici ne-am modificat din nou planul, întrucât Ned descoperise că poate parcurge întregul drum până la Miami cu omul care-l adusese până aici. Aşadar, ne-am dat următoarea întâlnire în Jacksonville. Urma ca O-Mara şi cu mine să călătorim împreună, iar Ned să plece de unul singur. A doua zi în zori, când ne-am plantat pe autostrada

de lângă Charlotte, burniţa. A trecut mai bine de o oră şi nimeni nu s-a sinchisit să ne ia în maşină. Sătui de aşteptare, am hotărât să ne aşezăm în mijlocul drumului. Planul a dat roade. Cea dintâi maşină care a apărut a oprit cu un scrâşnet de roţi.

— Ce naiba v-a apucat? a zbierat şoferul.

— În ce direcţie mergi? am strigat noi.

— Jacksonville.

Portiera s-a deschis şi ne-am îngrămădit înăuntru. Rulam din nou, cu o viteză record. Câteva minute, şoferul nu ne-a adresat un cuvânt. Când şi-a deschis gura, a fost doar ca să ne spună:

— Mare noroc aţi avut că nu v-am călcat. Nu ştiam sigur ce să fac, să trag în voi sau să vă calc.

Am schimbat o privire cu O-Mara, dar n-am suflat o vorbă.

— De unde sunteţi? ne-a întrebat şoferul în continuare. Şi ce căutaţi?

I-am mărturisit totul. Ne-a măsurat din priviri, a hotărât, presupun, că spuneam adevărul, după care ne-a povestit, cu încetineală şi jale, că-şi omorâse accidental un prieten, într-o încăierare între beţivi. Îl pocnise cu o sticlă în cap, în autoapărare, îngrozit şi cuprins de panică, fugise de la faţa locului, sărise în maşină, şi pe-aci ţi-e drumul. Avea două pistoale în buzunare şi era gata să le folosească dacă cineva ar încerca să-i bareze drumul.

— Aşa că aţi scăpat ca prin urechile acului, ne-a declarat.

După un timp, ne-a mărturisit că se îndreaptă spre Tâmpa, unde va putea sta ascuns, câtva timp, în siguranţă. Cel puţin aşa spera.

— După aceea, probabil că am să mă întorc, am să mă predau, şi o să încasez ce mi se cuvine. Dar mai întâi trebuie să-mi adun gândurile.

Şi repeta întruna:

— N-a fost vina mea, nicio clipă n-am vrut *să-l omor.*

La un moment dat, i-au cedat nervii şi a început să plângă ca un copil.

Când ne-am oprit să mâncăm, a insistat să ne plătească masa. Ne-a plătit şi masa de seară. În Macon (Georgia), am luat o cameră de hotel cu două paturi, pe care a plătit-o tot el. În capătul mai îndepărtat din holul vast al hotelului, o curvă se legăna într-un balansoar, sub o lumină roşie. Când ne-am dezbrăcat în cameră, prietenul nostru şi-a depus revolverele pe noptieră, alături de portofel, spunând, în glumă, că cine va ajunge primul la ele, va fi cel norocos. A doua zi dimineaţă, devreme, am pornit iar la drum. Prietenul nostru ar fi trebuit să meargă direct la Tâmpa. Dar nu, a stăruit să ne lase întâi pe noi la Jacksonville. Şi nu numai atât, dar am fost nevoiţi să acceptăm şi bancnota de zece dolari pe care ne-a dat-o – „ca să ne poarte noroc”.

— Aţi face bine să prospectaţi situaţia din oraş, înainte de a merge mai departe. Am impresia că faimosul *boom* s-a răsuflat, s-a zis cu el.

I-am urat noroc şi l-am urmărit plecând, întrebându-ne cât o să mai dureze până când o să-l ajungă mâna legii. Era un om simplu, onest, bun la inimă, mecanic de meserie. Unul dintre oamenii despre care spui „Nu-i în stare să omoare o muscă”.

Am avut într-adevăr noroc că l-am întâlnit. În afara celor zece dolari pe care ni-i dăduse el, mai aveam, între noi doi, încă patru. Ned ţinea banii şi uitase să-i împartă. Mă rog, ne-am dus la oficiul poştal, aşa cum stabilisem. Bineînţeles, acolo ne aştepta Ned. Sosise de peste două ore. Omul care-l culesese din Charlotte, îl lăsase direct la poştă. Dar, ce era mai ciudat, îi plătise şi lui mesele şi-l culcase în camera lui de hotel.

În ansamblu, nu ne descurcasem prea rău. Următorul pas însemna să luăm pulsul locului. Nu ne-a trebuit mult până să ne dăm seama de situaţie. Jacksonville era ticsit, inundat de amărâţi ca noi şi ca Ned, toţi întorcându-se din ţara de *boom* de mai jos.

Dacă am fi avut câtuşi de puţină minte, am fi făcut imediat cale întoarsă, dar mândria ne-a determinat să nu renunţăm şi să mai rămânem un timp.

— Trebuie să existe ceva ce putem face, ne îmbărbătam unul pe celălalt. Dar nu numai că nu exista nimic ce am fi putut face, dar nu exista nici măcar un loc unde să ne punem capul. Peste zi, bântuiam pe la sediul Y.M.C.A., ajuns să semene cu un adăpost al Armatei Salvării. Nimeni nu părea să se mai străduiască să găsească de lucru. Toţi aşteptau câte o scrisoare sau o telegramă de la cei de acasă. Aşteptau să li se trimită câte un bilet de tren, un cec, sau pur şi simplu câţiva dolari. Şi tot aşa, zi după zi. Am dormit pe băncile din parc (până ce s-au luat copoii de noi) sau pe podea la arest, în tovărăşia a peste o sută de nenorociţi soioşi, înveliţi cu ziare, unii dintre ei vomitând, alţii căcându-se în pantaloni. Din când în când, în efortul de a ne crea o muncă, o porneam în câte un sat învecinat, unde încercam să născocim câte o îndeletnicire care să ne potolească măcar foamea. Într-una din aceste raite, după ce nu mai pusesem nimic în gură de treizeci şi şase de ore, şi după ce străbătusem vreo opt kilometri în căutarea miticei munci, a trebuit să ne întoarcem în aceeaşi zi, cu burţile goale, cu picioarele sfârşite de atâta mers, cu maţele ghiorăind, sleiţi, istoviţi, atât de abătuţi, încât mergeam în şir, ca indienii, unul după altul, cu capul în piept, cu limba atârnând afară. În noaptea aceea am încercat să recurgem la Armata Salvării. Inutil. Trebuia să plăteşti un sfert de dolar ca să poţi dormi pe jos. Acolo, la toaletă, mi-am vărsat maţele. Aveam asemenea dureri încât m-am prăbuşit. Ned şi O-Mara m-au scos afară pe braţe. Ne-am târât, cu paşi de melc, spre căile ferate, unde staţionau trenurile de marfă încărcate cu fructe din Nord. Dar am dat peste un şerif care ne-a gonit, mânându-ne din spate cu puşca. Nu ne-a dat voie nici să culegem câteva portocale putrede care zăceau pe jos.

— Căraţi-vă acolo de unde aţi venit!

Mereu acelaşi strigăt.

Printr-o întâmplare fericită, Ned a întâlnit a doua zi un bătrânel sucit, pe nume Fletcher, pe care-l cunoscuse cândva la New York, în activităţile de publicitate. Omul era grafician de reclame, avea un atelier, cum îl numea el şi,

cu toate că era sărac lipit ne-a promis o cină pentru acea seară. Îşi sărbătoarea nunta de argint. Pentru această aniversare, reuşise s-o scoată pe soţia lui de la ospiciul unde era internată.

— N-o să fie foarte vesel, ne-a avertizat Ned, dar o să încălzim noi atmosfera, cât o să putem. Bătrâna e o fiinţă blajină, total inofensivă. De vreo cincisprezece ani şi-a pierdut minţile.

În aşteptarea cinei făgăduite, ziua mi s-a părut nesfârşită. Am tândălit întreaga zi pe lângă Y.M.C.A., încercând să-mi conserv energiile. Ceilalţi locatari îşi treceau timpul jucând cărţi sau şah – zarurile erau interzise. Eu am citit ziarele, revistele ştiinţifice creştine şi toate celelalte fiţuici idioate împrăştiate pe acolo. Dacă aş fi citit că a izbucnit o revoluţie la New York, ştirea m-ar fi lăsat rece. Nu mă stăpânea decât un singur gând: mâncarea! În momentul în care am dat ochi cu sărmanul Fletcher, am simţit o simpatie imensă pentru el. Era un om în preajma a şaptezeci de ani, cu ochi albaştri apoşi şi o mustaţă impresionantă.

Arăta ca Buffalo Bill. Pe pereţi atârnau mostre din activitatea lui artistică de odinioară – când fusese bine plătit ca să deseneze ponei şi cowboy pentru copertele unor reviste. O pensie măruntă îl ajuta să-şi ducă zilele. Trăia cu speranţa că într-o zi o să-i mai pice o comandă grasă. Între timp, mai picta câte o firmă pentru un negustor, ca să mai scoată câteva pence. Era bucuros că locuia în sud, unde măcar vremea era caldă. Spre surpriza noastră, a scos două sticle, una pe jumătate umplută cu gin, cealaltă conţinând un deget de whisky. Cu ajutorul unei lămâi, a unor coji de portocală şi a unei generoase cantităţi de apă, am reuşit să scoatem vreo două rânduri de băuturi. Soţia lui se odihnea în camera alăturată. Fletcher spunea că o s-o aducă în momentul când o să ne servească masa.

— În ce o priveşte, n-are nicio importanţă, ne-a explicat. Ea trăieşte în lumea ei şi în ritmul ei. Nu mă mai ţine minte, aşa încât să nu vă miraţi de ce spune. De obicei

e foarte liniştită şi destul de veselă, după cum o să vedeţi.

După aceea a început să pună masa. Farfuriile erau crăpate sau ciobite, desigur niciuna la fel cu alta, şi tacâmurile din tinichea. A aşternut *„le couvert”* pe masa neacoperită, şi în centru a aşezat o imensă vază cu flori.

— O să fie o gustare rece, ne-a avertizat pe un ton de scuză, dar o să vă ajute să vă potoliţi foamea.

A pus pe masă un castron cu salată de cartofi, nişte caşcaval, salam italienesc şi leberwurst, o pâine mare albă şi nişte margarină. Ca desert, câteva mere şi nuci. Nicio portocală. După ce ne-a aşezat fiecăruia în faţă câte un pahar cu apă, a pus cafeaua la fiert.

— Cred că acum e totul gata, a spus, privind spre camera alăturată. O clipă şi o aduc şi pe Laura.

Noi trei am rămas tăcuţi aşteptându-i pe soţi să apară din cealaltă cameră. Îl auzeam pe Fletcher trezindu-şi soţia din somn; în timp ce o ajută să se ridice din pat, îi vorbea blând, tandru.

— Ei, iată-ne şi pe noi, ne-a spus zâmbind trist, printre lacrimi, conducând-o la masa unde eram aşezaţi noi. Laura, aceşti domni sunt prietenii mei – *şi ai tăi.* Or să ia masa cu noi – nu-i plăcut?

Pe rând, le-am strâns mâna, întâi ei, pe urmă lui. Aveam lacrimi în ochi când am ridicat paharele cu apă şi am băut pentru a douăzeci şi cincea lor aniversare.

— Ei, e aproape ca pe vremuri, a spus Fletcher, privind întâi la biata lui soţie dementă, apoi la noi. Laura, îţi aduci aminte de atelierul ăla caraghios pe care l-am avut, în urmă cu ani, în Village? Nici pe atunci nu eram prea bogaţi, nu? Apoi, întorcându-se spre noi: N-am să rostesc rugăciunea de masă, deşi în seara asta mi-ar plăcea s-o fac. Dar am pierdut obiceiul. Ţin, însă, să vă spun cât de recunoscător vă sunt că împărtăşiţi cu noi această modestă aniversare. Ar fi fost foarte trist dacă eram doar noi doi, singuri.

Apoi, întorcându-se spre soţia lui:

— Laura, eşti încă frumoasă, ştii?

A gâdilat-o sub bărbie. Laura a înălţat spre el o

privire tristă şi i-a dăruit un licăr de zâmbet.

— Vedeţi? s-a bucurat Fletcher. Da, pe vremuri Laura era frumoasa New York-ului. Nu-i aşa, Laura?

Nu a durat mult până am dat gata toate merindele, inclusiv merele şi nucile şi câteva fursecuri vechi şi sfărâmicioase pe care Fletcher le-a descoperit întâmplător când a căutat cutia de lapte. După cea de a doua cană de cafea, Ned şi-a scos ulkelele şi ne-am apucat cu toţii să cântăm, inclusiv Laura. Am *cântat* cântece familiare, ca „O, Susanna", „Un broscoi şade pe şine", „Annie Laude", „Bătrânul negru Joe"... La un moment dat Fletcher s-a ridicat şi a anunţat că o să cânte „Dixie", şi l-a cântat, într-adevăr, cu poftă, terminând cu acel hăulit care-ţi dă fiori pe şira spinării. Laura, încântată de performanţă, i-a cerut să mai cânte şi altceva. S-a ridicat şi a cântat „Călătorul din Arkansas", pe care l-a încununat cu un mic dans. Mamă, ce veselie pe noi! Era patetic.

După un timp, mi s-a făcut din nou foame. Am întrebat dacă mai exista prin casă puţină pâine veche:

— Am putea face din ea o budincă, le-am sugerat.

Am scotocit prin toate colţurile, dar n-am găsit nici măcar o coajă de pâine. Am descoperit însă nişte biscuiţi mucegăiţi care, după ce i-am muiat în cafea, ne-au mai infuzat un strop de energie.

Dacă n-ar fi fost expresia rătăcită din ochi, n-ai fi zis că Laura nu e normală. Cânta din toată inima, răspundea, era receptivă la farsele şi glumele noastre, mânca zdravăn. Totuşi, după o bucată de timp, a adormit, ca un copil. Am dus-o în dormitor şi am culcat-o în pat. Fletcher s-a aplecat şi a sărutat-o pe frunte.

— Băieţi, dacă mă aşteptaţi câteva minute, cred că pot să mai fac rost de nişte gin. Mă duc să-i cer vecinului meu.

În scurt timp s-a întors cu o jumătate de sticlă de whisky, şi cu o pungă de dulciuri. Am pus la fiert încă un ibric de cafea, am turnat băutura în pahare şi ne-am aşezat la taclale. Din când în când, mai aruncam câte un butuc în soba pântecoasă. Era prima seară plăcută, confortabilă, pe

care o petreceam în Jacksonville.

— Şi eu, când am venit prima oară aici, m-am găsit în aceeaşi situaţie, ne-a spus Fletcher. Îţi trebuie timp până să te acomodezi… Ned, de ce nu te duci la biroul ziarului local? Am un prieten care-i redactor acolo. Poate că-ţi oferă ceva.

— Dar eu nu sunt scriitor, s-a apărat Ned.

— Henry o să-ţi scrie articolele, a sărit O-Mara.

— De ce să nu vă duceţi amândoi, a propus Fletcher.

Eram atât de încântaţi de perspectiva de a obţine o slujbă, încât am început să dănţuim în mijlocul camerei.

— Cântaţi-mi ăla cu chipul prietenos, ne-a cerut Fletcher.

Ne-am pornit iar să fredonăm şi să cântăm, dar nu prea tare, ca să n-o trezim pe Laura.

— Nu vă faceţi probleme din cauza ei, ne-a liniştit Fletcher, doarme ca un înger. De fapt, *e* într-adevăr un înger. Cred sincer că din cauza asta e… ştiţi voi. Nu s-a putut adapta la lumea noastră. Uneori îmi spun că e o binefacere pentru ea că e aşa cum e.

Ne-a arătat apoi câte ceva din lucrările lui, depozitate în nişte cufere mari. Nu erau rele. În orice caz, era un bun desenator. În tinereţe cutreierase toată Europa – Paris, München, Roma, Praga, Budapesta, Berlin. Luase şi câteva premii.

— Dac-ar fi să iau viaţa de la început, ne-a spus, n-aş mai face absolut nimic. Aş pribegi prin lume. Voi, băieţi, de ce nu plecaţi în vest? În partea aceea a lumii e încă destul loc.

În acea noapte am dormit pe jos în atelierul lui Fletcher. A doua zi dimineaţă, Ned şi cu mine ne-am înfăţişat ziaristului. După ce am schimbat câteva cuvinte, eu am fost respins. Dar lui Ned i s-a oferit şansa să scrie o serie de articole. Bineînţeles eu urma să fac munca de negru.

Acum, nu ne mai rămânea altceva decât să ne strângem curelele până în ziua de plată. Şi ziua de plată era abia peste două săptămâni. În aceeaşi zi, O-Mara m-a

dus la un preot irlandez a cărui adresă i-o dăduse cineva. Am fost întâmpinaţi cu ţâfnă de sora care ne-a deschis uşa. Când am coborât treptele, l-am văzut pe bunul părinte scoţându-şi automobilul Packard din garaj. O-Mara a încercat să-l înduplece. Drept răspuns, preotul i-a suflat în faţă fumul gros al Havanei pe care o pufăia.

— Cară-te de aici şi nu mai deranja oamenii!

Asta-i tot ce a catadicsit să spună părintele Hoolihan.

În seara aceea am hoinărit de unul singur. Când am trecut pe lângă o sinagogă mare, am auzit corul cântând. Era o rugăciune evreiască şi suna încântător. Am intrat şi m-am aşezat pe un scaun din fund. De îndată ce slujba s-a terminat, m-am dus direct la rabin. Voiam să-i spun: „Rabi, o duc tare rău…”. Dar am văzut că era un tip solemn fără niciun pic de bonomie.

Mi-am spus păsul, şi am terminat cerându-i de mâncare, sau un tichet de masă şi, dacă-i posibil, un loc de adăpost. N-am îndrăznit să-i spun că eram trei.

— Dar nu eşti evreu, nu-i aşa? a răspuns rabinul.

M-a cercetat din priviri, de parcă nu putea fi sigur de ceea ce eram.

— Nu, dar sunt flămând. Ce importanţă are ce sunt?

— De ce nu încerci la bisericile creştine?

— Am încercat. Şi apoi, nu sunt nici creştin. Sunt păgân.

Iritat, a mâzgălit câteva cuvinte pe un petic de hârtie, spunându-mi să prezint mesajul unei anumite persoane de la Armata Salvării. M-am prezentat pe dată acolo şi mi s-a comunicat că nu mai au niciun loc liber.

— Dar ceva de mâncare îmi puteţi da?

Am fost informat că sălile de masă se închiseseră cu câteva ore în urmă.

— Sunt gata să mănânc orice, am spus, cramponându-mă de omul de la recepţie. Nu aveţi cumva vreo portocală putredă, vreo banană mucegăită?

S-a uitat curios la mine, dar a rămas neclintit.

— Nu-mi puteţi da măcar douăzeci şi cinci de cenţi – doar douăzeci şi cinci de cenţi? am cerşit.

Scârbit şi-a vârât mâna în buzunar şi a scos o monedă.

— Acum şterge-o de aici! mi-a ordonat. Voi, haimanalelor, întoarceţi-vă în Nord, că acolo aparţineţi.

M-am răsucit pe călcâie şi am plecat fără să mai scot o vorbă. Pe strada principală am văzut un tip cu o mutră simpatică, plăcută, care vindea ziare. Ceva din expresia lui m-a încurajat să-i vorbesc.

— Helo, i-am zis, cum merge treaba?

— Nu prea rău. De unde eşti – din New York?

— Da – şi tu?

— Jersey City.

— Bate palma!

Câteva momente mai târziu, vindeam şi eu un snop de ziare pe care mi le dăduse el. Mi-a luat un ceas până să mă descotorosesc de ele. Dar am câştigat câteva pence. M-am întors în grabă la Y.M. CA unde l-am găsit pe O-Mara moţăind într-un fotoliu, îndărătul unui ziar.

— Hai să mergem să mâncăm, i-am spus, scuturându-l de umăr.

— Da, mi-a răspuns batjocoritor. Să mergem la Ritz.

— Vorbesc serios. Am câştigat câţiva cenţi. Destul pentru cafea cu gogoşi. Vino! Cât ai zice peşte era în picioare. Pe drum i-am povestit toată tărăşenia.

— Trebuie să-l găsim pe băiatul ăsta – pare să fie prietenos. Din Jersey City, zici? Grozav! Mooney îl chema pe băiatul cu ziare. Şi-a lăsat munca baltă, ca să ia o gustare cu noi.

— Puteţi dormi la mine, ne-a spus Mooney. Am o canapea în plus. Tot e mai bine decât la arest.

A doua zi, spre prânz, i-am urmat sfatul şi ne-am dus la oficiul de difuzare a presei, ca să luăm un teanc de ziare. Fireşte că prietenul nostru Mooney ne-a împrumutat banii ca să cumpărăm ziarele. Vreo cincizeci de puşti roiau în jurul nostru, îmbulzindu-se care să pună mai întâi mâna pe teancul de ziare. A trebuit să mă aplec peste un pervaz şi să scot ziarele printre nişte zăbrele de fier. Brusc, am simţit că ceva mi se caţără pe spate. Era un negrişor care

încerca să-şi ia teancul peste capul meu. L-am dat jos din spinare şi atunci mi s-a strecurat printre picioare. Puştii toţi râdeau şi se hlizeau. A trebuit să râd şi eu. Oricum, în scurt timp eram încărcaţi cu pachetele de ziare şi mărşăluiam pe strada principală. Pentru mine era lucrul cel mai greu din lume să-mi deschid gura şi să strig. Am încercat să împing ziarele în mâinile trecătorilor. Nu a funcţionat.

Stăteam locului, cu o mutră tembelă, când a venit Mooney spre mine.

— Nu aşa se vând ziarele, m-a dojenit el. Urmăreşte-mă pe mine şi învaţă!

Pe dată, s-a răsucit ca un vârtej, fâlfâind un ziar şi strigând cât îl ţinea gura: „Ediţie specială! Ediţie specială! Dezvăluiri senzaţionale asupra afacerii… pro… iis…” Mă întrebam care o fi ştirea senzaţională, întrucât nu puteam desluşi cuvântul important de la sfârşitul frazei. Am aruncat o privire pe prima pagină a ziarului ca să văd titlurile. Niciun titlu special. S-ar fi zis chiar că nu era nicio ştire.

— Strigă orice, m-a sfătuit Mooney, dar strigă din fundul bojocilor. Şi nu sta pe loc. *Mişcă-te întruna.* Trebuie să te înghionteşti, să te îmbrânceşti, dacă vrei să te descotoroseşti de ziare înainte de apariţia ediţiei următoare.

Am făcut tot ce mi-a stat în putinţă. M-am îmbrâncit în sus şi-n jos pe strada principală, pe urmă am trecut pe străduţele laterale. În scurt timp am intrat în parc. Reuşisem să vând doar vreo trei sau patru ziare. Am aşezat teancul pe jos şi m-am aşezat pe o bancă privind la raţele care se bălăceau în heleşteu. Toţi ologii, convalescenţii şi betegii ieşiseră să se însorească. Parcul arăta mai curând ca un loc de recreere al unui azil de veterani de război. Un moşneguţ de lângă mine mi-a cerut să-i împrumut un ziar ca să consulte buletinul meteorologic. Am zăcut cuprins de toropeala beatitudinii în timp ce omul a citit ziarul din scoarţă-n scoarţă; nu ia scăpat nicio literă. Când mi l-a înapoiat, l-am împăturit cu grijă, ca să nu se observe că e

citit.

Când am ieşit din parc, m-a oprit un poliţist ca să cumpere un ziar. Ceea ce aproape că m-a enervat.

La ora când urma să fie difuzată pe străzi a doua ediţie, eu vândusem exact opt ziare. L-am căutat pe O-Mara. Se descurcase ceva mai bine decât mine, dar nici el n-avea pricini de mândrie.

— Mooney o să fie dezamăgit, mi-a spus.

— Ştiu. Bănuiesc că nu avem stofa de vânzători de ziare. Asta-i o treabă pentru puşti – sau pentru înfigăreţi ca Mooney.

— Tu ai spus-o, Henry.

Ne-am hrănit iar cu cafea şi gogoşi. Mai bun decât nimic. Era mâncare şi noi aveam nevoie de mâncare. Toată alergătura asta, cu maldărele de ziare în braţe, ne stârnise o poftă de lup. Mă întrebam cât o să-mi ţină de foame ceea ce mâncasem. Mai târziu ne-am întâlnit iar cu Mooney. Ne-am scuzat pentru inabilitatea noastră.

— Nu vă mai gândiţi! Înţeleg! ne-a consolat. Ascultaţi, lăsaţi-mă să vă împrumut cinci dolari. Şi căutaţi-vă o muncă mai potrivită. Nu sunteţi făcuţi pentru meseria asta. O.K?

Şi a pornit-o val vârtej, făcându-ne semne cu mâna.

— Aşa băiat mai zic şi eu, a apreciat O-Mara. Şi-acu, pe Dumnezeul meu, trebuie să ne găsim un culcuş. Haide să ne punem în mişcare. Am pornit drept în faţă, fără să avem cea mai vagă idee despre ce căutăm sau despre cum să găsim ceea ce ar trebui să căutăm, La câteva străzi mai încolo am dat peste un tip cu o mutră veselă care a încercat să ne tapeze de un sfert de dolar. Era un miner din Pennsylvania. Căzut în cursă, ca şi noi. Am făcut schimb de experienţă cu el la o cafea cu gogoşi.

— Vă dau eu o idee, ne-a spus. Să ne petrecem noaptea asta în cartierul felinarelor roşii. Acolo eşti întotdeauna binevenit dacă poţi oferi o băutură. Nu-i musai să urci cu o fată. Dar e un loc intim şi confortabil – poţi asculta şi puţină muzică. De o mie de ori mai bine decât să dormi la morgă. (Ceea ce însemna Y.M.C.A.)

În acea noapte, după câteva pahare, individul ne-a întrebat dacă am fost vreodată convertiţi.

— *Convertiţi?*

Nu înţelegeam ce vrea să spună. Ne-a lămurit. Se pare că în jurul „morgii" bântuiau întotdeauna nişte tipi care se dădeau de ceasul morţii ca să atragă oameni spre biserică. Chiar şi mormonii aveau agenţii lor de publicitate. Şpilul era să-i asculţi atent şi să pari interesat, ne-a explicat el.

— Dacă neghiobul crede că te-a agăţat, poţi să scoţi o masă de la el. Încercaţi şi voi. Pe mine mă cunosc ca pe un cal breaz – nu mai merge şmecheria.

Am rămas în casa de curve cât a fost posibil. Mereu apărea câte o fată, ne făcea ochi dulci, dar pe urmă renunţa.

— Să nu credeţi că pentru ele e paradisul, ne-a lămurit în continuare prietenul nostru. Un dolar partida şi patroana le ia cea mai mare parte din ce câştigă. Totuşi, unele din ele nu arată rău, ce ziceţi?

Le-am cântărit din ochi. O adunătură patetică, chiar mai patetice decât femelele din Armata Salvării. Mestecau gumă, fredonau, fluierau, încercau să arate apetisante. Am observat că vreo două căscau şi îşi frecau ochii împăienjeniţi.

— Măcar mănâncă regulat, a apreciat O-Mara.

— Da, asta aşa e, a întărit prietenul nostru. Dar eu, unul, în locul lor aş prefera să flămânzesc.

— Nu ştiu, m-am pronunţat eu. Dacă ar fi să aleg… dacă aş fi femeie… Nu sunt sigur dacă nu mi-aş încerca şi eu norocul. Cel puţin până aş mai pune puţină carne pe mine.

— Aşa *crezi,* a replicat prietenul nostru, dar te înşeli. În munca asta nu pui carne pe tine, te rog să mă crezi.

— Atunci ce zici de aia? a întrebat O-Mara, arătând spre o tonă de slănină.

— Asta e grasă din naştere, oricine poate vedea. Şi-apoi suge ca un burete. În noaptea aceea, când am plecat, în drum spre nicăieri, am început să mă întreb ce-o mai fi

făcând Mona. De când venisem aici, nu primisem de la ea decât o scrisoare foarte scurtă. Ce-i drept, nu se omora ea cu epistolele. Şi nici nu putea fi explicită în nicio privinţă. Tot ce am putut să înţeleg din misiva ei era că se aştepta, de pe o zi pe alta, să se pună sechestru la tot ce aveam. Ei şi? îmi spuneam.

A doua zi, am hălăduit pe lângă Y.M.C.A., sperând sau, mai bine zis, rugându-mă să mă ia şi pe mine cineva în seamă. Eram gata, ba chiar nerăbdător să mă las convertit la orice, fie şi la mormoni. Dar nimeni nu mi-a oferit nimic. Spre seară, mi-a venit o idee strălucită. Un lucru atât de simplu, încât nu puteam înţelege cum de nu-mi trecuse prin minte până atunci. Adevărul este, însă, că trebuie să ajungi la disperare ca să te poţi gândi la asemenea soluţii simple.

Şi care era formidabila idee? Să merg din prăvălie în prăvălie şi să cer doar marfa alimentară stricată, expirată, pe care erau gata s-o arunce: pâine veche, fructe putrezite, lapte acrit… în momentele acelea, nu mi-am dat seama cât de asemănător era planul meu cu tacticile de cerşetorie ale Sfântului Francisc. Şi el cerea numai ce nu se mai preta la a fi mâncat. Deosebirea dintre noi consta, fireşte, în faptul că el avea o misiune de îndeplinit. Pe când eu încercam, doar, să mă menţin la nivelul de plutire. O deosebire esenţială.

Cu toate acestea, iniţiativa mea a funcţionat de minune. O-Mara a preluat o parte a străzii, iar eu pe cealaltă. La ora când ne-am întâlnit la capătul străzii, aveam braţele încărcate. Ne-am dus în grabă la atelierul lui Fletcher, l-am cules în drum şi pe Ned şi ne-am aşezat pe ospăţ. Ca să fiu sincer, resturile şi rămăşiţele pe care le colectasem erau departe de a fi respingătoare. Cu toţii mai mâncasem până atunci carne uşor alterată, chiar dacă fără voie; legumele nu trebuiau decât bine curăţate de părţile mucegăite; pâinea veche era delicioasă dacă o prăjeai; laptele acrit dădea savoare fructelor prea pârguite. Un culi chinez ar fi considerat festinul nostru drept o masă de gală. Ce ne lipsea era doar puţin vin, ca să spele gustul

brânzei râncezite. Dar aveam la îndemână cafea şi lapte condensat. Eram entuziasmaţi. Şi am devorat merindele ca nişte lupi.

— Păcat că nu ne-am gândit să-l invităm şi pe Mooney, a spus O-Mara.

— Cine-i Mooney? s-a interesat Ned.

I-am explicat şi Ned a rămas cu gura căscată.

— Dumnezeule, Henry, nu pot să cred ce-mi aud urechile. Şi eu care în tot timpul ăsta stăteam în birou. Vânzând articolul *tău* sub numele *meu* – iar voi doi vindeaţi ziare pe stradă! Va trebui să-i povestesc toate astea lui Ulric. Apropo, ai citit în ziar articolul pe care l-ai scris? L-au găsit destul de bun, ţi-am spus?

Îmi ieşiseră din cap articolele. Poate că le şi citisem în timpul comei în care mă cufundasem la Y.M.C.A. şi nici nu-mi dădusem seama că eu eram cel care le scrisese.

— Henry, mi s-a adresat Fletcher, tu trebuie să te întorci la New York. Derbedeii ăştia doi pot să-şi piardă timpul fără vreo pagubă, dar tu, nu. Simt eu că tu eşti croit pentru o viaţă mare. Am roşit şi am încercat să-i ignor spusele.

— Haide, haide a continuat Fletcher, nu fi atât de modest. Tu ai calităţi speciale – oricine poate vedea lucrul ăsta. Nu ştiu ce ai să ajungi – un sfânt, un poet sau un filosof. Dar eşti un artist asta-i clar ca bună ziua. Şi, în plus, eşti candid. Ai un fel de a uita de tine însuţi, care spune foarte multe.

Ned, care se simţea cu musca pe căciulă, l-a susţinut cu căldură pe Fletcher.

— Henry, de îndată ce-mi încasez cecul pe articolul tău îţi cumpăr un bilet de tren, ca să pleci acasă. E lucrul *cel mai mic* pe care-l pot face. O-Mara şi cu mine o s-o scoatem la capăt, ce părere ai Ted? Tu, Ted, eşti un veteran. Tu ai fost o haimana încă de când aveai zece ani. O-Mara a rânjit. Acum că descoperise o cale de a-şi procura haleală, moralul i se ridicase. Şi apoi mai era Mooney, de care efectiv se ataşase. Era convins că ei doi vor reuşi să pună ceva la cale.

— Dar cine o să-ţi scrie ţie articolele pentru ziar?

— Am avut grijă de lucrul ăsta. De săptămâna viitoare preiau funcţia de paginator. Asta mi se potriveşte cel mai bine. Am şanse ca în curând să fac bani.

— Dacă-i pe aşa, să arunci câţiva şi în calea mea, a intervenit Fletcher.

— M-am gândit şi la asta, a replicat Ned. Dacă Ted o să se îngrijească de procurarea hranei, eu mă angajez să răspund de tot restul. Mai sunt doar câteva zile până încasez salariul.

Am petrecut din nou noaptea în atelierul lui Fletcher. Eu n-am putut dormi, nu pentru că podeaua era tare, ci pentru că mă obseda gândul la Mona. Acum că mi se oferea o şansă de întoarcere, stăteam ca pe jăratic. Toată noaptea mi-am scormonit creierii cum să fac ca să plec mai repede. Spre dimineaţă mi-a venit ideea că poate taică-meu ar putea să-mi trimită măcar o parte din costul biletului. Dac-aş putea ajunge doar până la Richmond, şi tot ar fi ceva.

Dis-de-dimineaţă i-am telegrafiat bătrânului meu. Spre seară banii mi-au şi sosit – costul întregului traseu. Am mai împrumutat cinci dolari de la Mooney – pentru mâncarea de drum.

Şi, în aceeaşi seară, dus am fost.

În clipa în care m-am urcat în tren, m-am simţit alt om. După prima jumătate de oră de drum, am uitat cu totul de Jacksonville. Ce huzur, să poţi moţăi pe o banchetă capitonată! Lucrul ciudat este că m-am pomenit din nou scriind o carte în minte. Da, mă mâncau degetele să mă reîntorc la maşina de scris. Aveam senzaţia că trecuse un secol de când nu mai scrisesem un rând… Mă întrebam în chip vag, visător, unde o s-o găsesc pe Mona, care va fi următorul nostru pas, unde o să locuim, şi aşa mai departe. Dar nimic nu avea prea mare importanţă. Era atât de plăcut să mă găsesc în compartimentul acela de tren – cu cinci dolari în buzunar. Poate că aveam şi eu un înger păzitor care mă ocrotea! Mă gândeam la cuvintele de despărţire rostite de Fletcher. Oare eram într-adevăr, un

artist? Bineînţeles că eram. Dar trebuia încă să dovedesc acest lucru. Până la urmă, m-am felicitat că trecusem printr-o experienţă atât de amară. „Experienţa e de aur” îmi repetam. Suna cam prosteşte, dar cuvintele m-au legănat într-un somn liniştit.

13

Îndărăt la vatra părintească sau, cu alte cuvinte, îndărăt la calea durerilor timpurii. Mona locuieşte cu familia ei, eu cu a mea. E unica modalitate – *pro tempore* – de a ţine piept problemelor financiare. De îndată ce o să reuşesc să-mi plasez câteva povestiri, o să ne găsim un loc în care să locuim împreună.

Din momentul în care babacul pleacă dimineaţa la atelierul de croitorie şi până când se întoarce la ora cinei, eu stau şi scriu – zi de zi. Mona şi cu mine vorbim zilnic la telefon; uneori ne mai întâlnim la prânz şi luăm masa împreună într-un restaurant ieftin. Oricum, nu atât de des cât ar dori ea. Înnebuneşte de atâtea temeri, îndoieli, gelozii. Pur şi simplu nu crede că stau şi scriu ziua întreagă, din zori şi până-n noapte.

Desigur, din când în când îmi mai întrerup munca pentru „activitatea de documentare”. Urmăresc o mie şi una de idei diferite, fiecare dintre ele necesitând investigaţii şi documentare. Funcţionez cu toţi cilindrii: când mă aşez la maşina de scris, textul îmi curge din degete.

Pentru moment fac ultimele retuşuri la un autoportret pe care l-am intitulat *Un om sfârşit.* (Nu aveam cea mai vagă bănuială că un scriitor numit Papini, care locuia în Italia, va scrie în curând o carte cu acelaşi titlu.) Nu pot afirma că locuinţa părinţilor mei era un loc ideal de creaţie. Şedeam lângă fereastra din faţă, ascuns de perdeaua de dantelă, atent să nu vină vreun musafir. Regula casei era următoarea: dacă vezi vreun musafir venind, dispari! Şi exact asta făceam de fiecare dată – dispăream în debaraua de haine, laolaltă cu maşina de

scris, cărţile, hârtiile şi toate celelalte. Fantastic! M-am botezat singur „Scheletul din dulapul familiei”. Uneori, în timp ce zăceam ghemuit între faldurile întunecate ale hainelor, îmi veneau idei strălucite – inspirate, probabil, de mirosul înţepător al bulelor de camfor. Gândurile mi se succedau cu asemenea repeziciune, încât mi se părea direct insuportabil să aştept până ce pleacă musafirii. În bezna debaralei mâzgăleam note ilizibile pe petice de hârtie. (Doar cuvinte cheie şi fraze.) în ce priveşte respiraţia, nu era o problemă. Eu pot să-mi ţin respiraţia şi timp de trei ore, dacă e nevoie.

Când mă dezgropam dintre haine şi ieşeam la lumină, mama îmi spunea de fiecare dată:

— N-ar trebui să fumezi atâta!

Dat fiind mirosul de ţigară, era nevoită să se justifice faţă de musafiri: „A fost Henry pe aici şi tocmai a plecat!”. Când o auzeam dând explicaţiile astea copilăreşti trebuia să-mi astup gura cu vreo mânecă de palton, ca să nu izbucnesc în râs.

Din când în când, mama mă întreba:

— Nu poţi să-ţi scurtezi povestirile?

Sărmana de ea gândea că dacă o să le termin mai curând, o să fiu plătit mai repede. Nici nu voia să audă despre posibilitatea renunţării la unele dintre ele. Dar se purta ca şi cum nu avea nicio încredere în munca mea.

— Despre ce scrii acum? m-a întrebat într-o dimineaţă.

— Despre numismatică.

— Ce-i asta?

I-am explicat în câteva cuvinte.

— Şi crezi că oamenii vor să citească despre asemenea lucruri?

Mă întrebam ce-ar fi zis dacă i-aş fi spus adevărul, şi anume că lucram *la un om sfârşit.* Taică-meu, însă, era mai înţelegător. Simţeam că nu se aştepta să iasă ceva din toate nonsensurile mele, dar avea o oarecare curiozitate şi, cel puţin, pretindea că era interesat de ceea ce făceam. Nu prea ştia cum să-şi explice faptul că un fiu care fusese de

două ori căsătorit, tată al unui copil, zăcea acum toată ziua în sufragerie clămpănind la o maşină de scris. În sufletul lui avea încredere în mine. Ştia că, într-o bună zi, într-un anumit fel, am să ajung undeva. Totuşi, în mintea lui nu era împăcat.

La colţul străzii, unde mă duceam în fiecare dimineaţă să-mi iau ziarul şi un pachet de ţigări, exista o tarabă ţinută de un nou venit în cartier – un domn Cohen. Acest domn Cohen era unica persoană interesată de activitatea mea. I se părea remarcabil faptul că avea de client un scriitor, chiar dacă unul în embrion. Toţi ceilalţi negustori de pe stradă mă cunoşteau de o viaţă; niciunul dintre aceştia nu bănuia că în mine încolţise un suflet nou. Pentru ceilalţi eram încă băieţaşul cu păr ca mătasea porumbului şi cu un zâmbet inocent.

Dar domnul Cohen venea dintr-o altă lume şi dintr-o altă epocă. Nu „aparţinea" aici mai mult decât mine. De fapt, fiind evreu, era încă suspect. Mai cu seamă pentru cei mai în vârstă.

Într-o bună dimineaţă, bunul domn Cohen mi-a mărturisit că şi el avusese cândva ambiţia de a deveni scriitor. Sincer impresionat mă informa cât de mult însemnau pentru el conversaţiile purtate cu mine. Era un privilegiu, mă asigura, să cunoşti pe cineva „de aceeaşi înclinaţie". (Presupun că voia să spună „cu aceeaşi preocupare".) Cu o voce scăzută, îmi destăinuia, cu un uriaş dispreţ, părerea lui proastă despre negustorii din vecinătate. Ah, dragule domn Cohen, scumpule domn Cohen, vino şi te arată din nou, de acolo de unde eşti şi dă-mi voie să-ţi sărut fruntea de ceară! De fapt, ce aveam în comun? câţiva autori morţi, ura şi frica de poliţie, dispreţul faţă de ignoranţi şi pasiunea pentru aroma unui trabuc bun. Nu erai un virtuoz, domnule Cohen, şi nici eu nu eram. Dar cuvintele tale îmi revin în auz de parcă ar fi fost ciocănite pe xilofon. Păşeşte, spectru palid, păşeşte afară din îndepărtatele sfere divine şi dă-mi voie să te mai strâng o dată în braţe.

Maică-mea, desigur, nu a fost numai surprinsă, ci de-

a dreptul şocată când a descoperit că mă împrietenisem cu „ovreiaşul acela”. Ce puteam discuta cu el? Despre *cărţii* Adică *citea?* Da, mamă scumpă, citeşte în cinci limbi. Capul ei se leagănă în faţă şi în spate exprimând neîncredere şi, din nou, se leagănă în faţă şi în spate exprimând dezaprobare. În orice caz, ebraica şi idiş, care pentru ea înseamnă una şi aceeaşi limbă, nu contează: numai evreii înţeleg păsărească aia. Nimic important nu poate fi scris într-o limbă atât de străină, e părerea ei. *Şi Biblia?* scumpa mea mamă? Ridică din umeri. Ea se referă la cărţi, nu la Biblie. *(Şic!)* Ce lume! Nu a mai rămas niciunul din vechii mei prieteni. Mă întrebam dacă într-o zi n-o să dau peste Tony Marella. Tatăl lui încă mai şedea lângă fereastră, pingelind pantofi. De fiecare dată când treceam prin faţa atelierului, în salutam. Dar niciodată n-am avut curajul să-l întreb de Tony. Totuşi, într-o dimineaţă, am citit în *The Chat,* ziarul local, că vechiul meu prieten candida la Consiliul Municipal, ca reprezentant al unui alt district, cel în care locuia acum. Poate că într-o zi o să ajungă şi Preşedinte al Statelor Unite! Asta ar fi ceva, ce mai! – un preşedinte ridicat din obscurul nostru cartier. Deja ne puteam lăuda cu un colonel şi un contraamiral. Fraţii Grogan. Locuiseră doar la câteva case distanţă de noi. „Grozavi băieţi!” spuneau toţi vecinii. (Ceva mai târziu, să fiu al naibii! unul a ajuns general; iar celălalt, contraamiralul, zău dacă n-a fost trimis la Moscova cu o misiune specială – ba chiar de însuşi preşedintele Sfântului nostru Imperiu Tăvălug. Nu-i deloc rău pentru mica noastră insignifiantă stradă Van Voorhees!)

Şi acum, îmi spun eu *(de la part des voisins)* îl avem pe micul Henry. Cine ştie? Poate că şi el va ajunge un al doilea O-Henry. Dacă Tony Marella e hărăzit să ajungă într-o zi preşedinte, desigur că şi Henry, micul nostru Henry, poate să devină un scriitor celebru. *Dixit.* Tot aşa folosind acum altă cheie – mare păcat că n-am produs şi un campion la lupte grele. Fraţii Laski – s-a zis cu ei! N-aveau stofa din care sunt croiţi campionii. Nu, nu cartierul nostru

i-a dat pe John L. Sullivan sau pe James Corbetts. Ca să fim drepţi, vechea circumscripţie 14 dăduse vreo duzină de boxeri buni, ca să nu mai vorbim de politicieni, bancheri şi de o sumedenie de găinari şi de escroci. Aveam sentimentul că, dacă m-aş găsi din nou în vechiul cartier, în circumscripţia 14, aş scrie cu mai mult entuziasm. Dac-aş putea doar să le spun *„hello!”* unor băieţi ca Lester Reardon, Eddie Carney, Johnny Paul, m-aş simţi alt om. „Căcat! mi-am spus singur, trecându-mi, din mers, încheieturile degetelor peste vergelele de fier ale unui gard. Încă nu sunt terminat. Nici pe departe…” Drept care, într-o dimineaţă, m-am trezit plin de elan şi de energie. Hotărât să mă împing în lume şi să-mi fac simţită prezenţa. Nu aveam vreun plan sau vreun proiect în minte. Mi-am îngrămădit un teanc de manuscrise sub braţ şi am dat buzna în stradă.

Urmând o intuiţie, mi-am croit drum în sanctuarul unui trust de presă şi m-am pomenit faţă-n faţă cu editorul unei reviste de cinci cenţi. Mă gândeam să-i cer o slujbă redacţională. Coincidenţa a făcut ca omul să fie unul din tribul Miller. Îl chema Gerald Miller. Un semn bun.

Nu a fost nevoie să-mi desfăşor farmecele, pentru că omul părea să-mi fie foarte favorabil.

— Fără îndoială, eşti un scriitor înnăscut, mi-a declarat.

Depusesem în faţa lui stiva de manuscrise; se uitase pe ici, pe colo, destul cât să-şi formeze părerea că deţineam ceea ce trebuie.

— Deci ai dori o slujbă la revistă? Mă rog, e posibil să-ţi găsesc un loc. Peste o săptămână sau aşa ceva, unul dintre redactorii noştri pleacă de la noi. O să vorbesc cu şeful să vedem ce putem face. Sunt convins că ai face faţă, chiar dacă nu ai experienţa necesară.

După care mi-a făcut câteva complimente judicioase. Şi apoi, fără niciun apropo, m-a întrebat:

— Dar, între timp, n-ai vrea să scrii ceva pentru noi? Să ştii că noi plătim bine. Bănuiesc că nu ţi-ar strica un cec de 250 de dolari.

Fără să-mi aştepte răspunsul, a continuat:

— Ce-ar fi să scrii despre cuvinte? Nu e nevoie să citesc prea mult ca să-mi dau seama că eşti îndrăgostit de cuvinte…

Nu eram sigur că am înţeles ce anume dorea să scriu în legătură cu acest subiect, mai ales pentru cititorii unei revistuţe de cinci cenţi.

— Nici eu nu ştiu prea bine, mi-a răspuns. Foloseşte-ţi imaginaţia. Dar nu-l face prea lung. Să zicem cinci mii de cuvinte. Şi ţine minte, cititorii noştri nu sunt cu toţii profesori universitari.

Am mai stat un timp, trăncănind verzi şi uscate, pe urmă m-a condus la lift.

— Ne vedem peste o săptămână, mi-a spus. Pe urmă, vârându-şi o mână în buzunar, a pescuit o bancnotă pe care mi-a vârât-o în palmă, adăugând: S-ar putea să ai nevoie de aşa ceva ca să te poţi menţine pe poziţie. A zâmbit.

Când am ajuns în stradă, am constatat că era o hârtie de douăzeci de dolari. Îmi venea să fug îndărăt ca să-i mulţumesc din nou, dar pe urmă m-am răzgândit, spunându-mi că poate aşa obişnuiesc ei să trateze scriitorii.

„Zăpada se lăsa încet peste întreaga Irlandă…” Cuvintele mi se plimbau prin minte ca un refren, în timp ce călcam uşor pe pietrele de pavaj, în drum spre casă. Pe urmă mi-a venit pe limbă un vers – de ce, habar n-am: „În casa Tatălui meu sunt multe locaşuri”… Se potriveau de minune, zăpada care cădea uşor, moale, neîntrerupt *(peste întreaga Irlandă)* şi împodobitele locaşuri ale fericirii, pe care Tatăl ceresc le păstrează în număr nesfârşit. Pentru mine era ziua Sfântului Patrick – şi niciun şarpe la vedere. Nu ştiu din ce straniu motiv mă simţeam irlandez până în măduva oaselor. Puţin din Joyce, puţin din piatra magică aflată în castelul Blamey, puţin din extravaganţele fistichii ale irlandezilor. Dar de fapt merg prin Brooklyn şi zăpada cade încet, ca în Joyce. Trebuie să-i cer lui Ulric să-mi recite din nou întregul pasaj. El are exact glasul potrivit

pentru aşa ceva. O voce frumoasă, melodioasă. Asta are Ulric.

„Zăpada se lăsa încet peste întreaga Irlandă". Sprinten ca o căprioară, uşor ca aerul, îngândurat ca un faun, îmi zigzagam drumul peste adorabilele pietre de pavaj desprinse. Dac-aş şti numai ce să scriu! Două sute cincizeci de dolari nu erau de lepădat; başca, o slujbă redacţională. Doamne, crescusem subit! Domnul Cohen trebuie să afle de pleaşca asta. *(Shalom Afechem!)* Cinci mii de cuvinte. O bagatelă! Din momentul în care aş şti ce să scriu, totul ar ţâşni dintr-un jet. Cuvinte, cuvinte…

Fie că mă credeţi sau nu, n-am reuşit să aştern un cuvânt pe hârtie. Subiectul meu favorit, cuvintele, şi iată-mă cu limba legată. Curios! Ba mai rău, *deprimant.*

Poate că ar trebui să procedez întâi la puţină documentare, în fond, ce ştiu eu despre limba engleză? Aproape nimic. A vorbi limba e una, dar a scrie inteligent despre ea e cu totul altceva.

Am găsit! De ce să nu merg direct la sursă? De ce să nu mă adresez redactorului coordonator al faimosului dicţionar neabreviat? Care dintre ele? „Funk and Wagnall-s". (Singurul pe care l-am folosit vreodată.)

A doua zi de dimineaţă, iată-mă făcând anticameră în aşteptarea doctorului Vizetelly în persoană. (Mă gândeam în sinea mea că e ca şi cum i-aş cere lui Iisus Hristos să mă ajute.)

Oricum, zarurile au fost aruncate. Mă rog numai să nu mă prostesc, să nu apar un idiot în ochii lui, aşa cum am păţit cu ani în urmă, când am vizitat un scriitor de mare faimă şi l-am întrebat direct: „Cum poţi începe să scrii?" (Răspunsul lui a fost: „Scriind". Asta mi-a replicat şi ăsta a fost sfârşitul convorbirii.)

Iată-l pe doctorul Vizetelly în faţa mea. Un om vioi, cordial, plin de vervă, scăpărător. Pe dată îmi piere orice stinghereală. Mă îndeamnă să-mi spun păsul. Îşi trage un scaun lângă mine, mă ascultă atent, apoi începe…

Timp de un ceas şi mai bine, omul ăsta amabil, binevoitor, faţă de care mă voi simţi întotdeauna îndatorat,

mi-a expus tot ce m-ar fi putut ajuta. Vorbea atât de repede şi spunea lucruri atât de esenţiale, încât nu am avut posibilitatea să-mi iau nicio notă. Mi se învârtea capul. Cum voi izbuti să-mi amintesc măcar o frântură din informaţiile astea atât de incitante? E ca şi cum mi-aş fi pus capul sub o fântână arteziană.

Dar doctorul Vizetelly, conştient de dilema mea, îmi vine în ajutor. Cere unui asistent să-mi ofere o serie de prospecte şi broşuri. Mă sfătuieşte să le consult pe îndelete.

— Sunt convins că ai să scrii un articol excelent, îmi spune, zâmbindu-mi generos, ca un naş.

La urmă mi-a cerut să am amabilitatea de a-i arăta şi lui ce am scris, înainte să predau articolul la revistă. Fără niciun preambul, a început să-mi pună câteva întrebări directe în legătură cu mine: De când scriam? Ce altceva am mai făcut? Ce cărţi citesc? Ce limbi străine cunosc? Una după alta – tic, tac, toc. Mă simt mai puţin decât un nimeni, sau, cum se spune în ebraică *efesefasim.* Într-adevăr, ce am *făcut* eu? Într-adevăr, ce *ştiu* eu? Dezumflat, nu-mi rămâne altceva decât să-mi mărturisesc greşelile şi păcatele. Şi am făcut acest lucru, aşa cum m-aş fi destăinuit unui preot dacă aş fi fost catolic şi nu o jalnică prăsilă a lui Calvin şi Luther.

Ce bărbat viril, magnetic, omul ăsta! Cine ar crede vreodată, întâlnindu-l pe stradă, că e editorul unui mare dicţionar? E primul erudit care mi-a inspirat încredere şi admiraţie. Ăsta om, nu glumă! Îmi repetam iar şi iar în minte. Un om cu coaie zdravene, dar şi cu dovleac. Nu un simplu izvor de înţelepciune, ci o cascadă vie, care se prăvăleşte urlând. Fiecare particulă din el vibra de o ardoare electrică. Nu numai că ştia fiecare cuvinţel din limba engleză (inclusiv cuvintele „puse la păstrare" cum le numea el), dar se pricepea şi la vinuri, la cai, la femei, la mâncăruri, la păsări, la copaci; ştia cum să-şi poarte hainele, cum să respire, cum să se relaxeze. Şi mai ştia destul încât să bea câte un păhărel din timp în timp. Şi cunoscând totul, iubea totul. *Acum îl simţim, îl pipăim!*

Omul care se avântă, se năpusteşte – *pe toate patru picioarele,* era să spun – ca să întâmpine viaţa. Omul cu un cântec pe buze. Îţi mulţumesc, doctore Vizetelly! Îţi mulţumesc că exişti!

La despărţire mi-a spus – cum aş putea vreodată să-i uit cuvintele?

— Fiule, deţii toate însuşirile ca să ajungi scriitor, sunt convins de lucrul ăsta. Acum du-te şi fă tot ce poţi. Şi dacă ai nevoie, apelează la mine. Şi-a lăsat, afectuos, o mână pe umărul meu, iar cu cealaltă mi-a strâns, cu căldură, mâna. Era binecuvântarea lui. Amin!

Zăpada moale, albă, a încetat să mai cadă. Acum plouă, plouă adânc şi în mine. Pe obraji îmi şiroiesc lacrimile – lacrimi de bucurie şi de recunoştinţă. În sfârşit am zărit chipul adevăratului meu tată. Ştiu acum ce înseamnă duhul ocrotitor. Adio, părinte Vizetelly, pentru că nu am să te mai văd niciodată, Fie-ţi numele aureolat pe vecie.

A încetat şi ploaia. Acum cade doar o burniţă uşoară – adânc, sub inimă – de parcă un canal de scurgere s-ar cerne printr-un voal fin. Întreaga regiune toracică e saturată de cele mai fine particule ale substanţei numite H_2O care, când ajunge pe limbă, are un gust sărat. Lacrimi microscopice, mai preţioase decât perlele grăsune. Strecurându-se lent în marile cavităţi alimentate de conductele lacrimilor. Ochi uscaţi, palme uscate. Faţa complet relaxată, deschisă precum vastele câmpuri şi iluminată de bucurie. („Ninge iar, domnule Conroy.”)

E minunat să vorbeşti propriul tău idiom, să-l porţi imprimat pe faţă, să-l faci să redevină limbaj universal. Doctorul Vizetelly m-a asigurat că din cele 450.000 de cuvinte ferecate în dicţionarul neabreviat, ar trebui să cunosc cel puţin 50.000. Până şi un vidanjor are un vocabular de cel puţin 5.000 de cuvinte. Ca să-ţi dovedeşti n-ai decât să te duci acasă, să te aşezi şi să priveşti în jur. Uşă, clanţă, scaun, mâner, lemn, fier, perdea, fereastră, pervaz, masă, picioare, lighean… În fiecare încăpere sunt sute de lucruri cu nume de substantive, ca să nu mai

vorbim de adjectivele, adverbele, prepoziţiile, verbele şi participiile care le însoţesc. Nici Shakespeare nu avea un vocabular mult mai bogat decât un prostălău din zilele noastre. Aşadar la ce bun acumularea de cuvinte? Ce să facem cu tot mai multe cuvinte? („Şi nu ai limba ta proprie cu care să rămâi în legătură?”)

Ah, limba proprie! *Langue d-or*. Sau *huic, huic, huic.* În ebraică, întrebarea „Ce mai faci?” cunoaşte cel puţin zece forme diferite în funcţie de faptul dacă e adresată unui bărbat, unei femei, unor bărbaţi, unor femei, unor femei şi bărbaţi aflaţi împreună, şi aşa mai departe. Pe o vacă sau pe un ţap niciun om în toate minţile n-o să-i întrebe „Ce mai faci?”

Zigzagând în drum spre casă, către strada durerilor timpurii. Brooklyn, oraş al morţilor. Întoarcerea băştinaşului…

(„Şi nu trebuie să-ţi vizitezi propria ţară?”)

Ah, da, sordid Brooklyn şi vecinătăţile tale – mocirlele, smârcurile, canalele puturoase, locurile etern virane, cimitirele… Vatra băştinaşului.

Dar eu nu sunt nici peşte, nici pasăre de curte.

Burniţa a încetat. Măruntaiele sunt căptuşite cu osânză udă. Palele de vânt rece suflă dinspre nord. Ah, dar ninge iar!

Şi acum îmi vine în minte, proaspăt ieşit din mormânt, pasajul acela pe care Ulric îl recită ca un băştinaş din Dublin… „A început din nou să ningă… El a urmărit somnoros fulgii, argintii şi cenuşii, căzând pieziş pe lângă felinar. Venise timpul să-şi înceapă călătoria către apus. Da, jurnalele aveau dreptate: zăpada se aşternuse peste întreaga Irlandă. Se lăsase peste câmpia întunecată, peste dealurile unduioase, şi cădea lent peste mlaştina Allen şi, mai departe, se topea încet în undele nervoase ale întunecatului Shannon. Se cernea şi peste fiecare parte a bisericii singuratice de pe deal, unde zăcea îngropat Michael Furey. Îmblănise crucile strâmbe care străjuiau mormintele, îmbrăcase cu scufe albe suliţele gardului, înălbise mărăcinii golaşi. Sufletul lui se destrăma încet

când auzea zăpada lăsându-se diafan peste univers, lăsându-se diafan, precum căderea zilei de apoi, peste tot ce era viaţă, peste tot ce era moarte”.

În această împărăţie a zăpezii cu crâmpeiul de limbaj cântându-şi dulcea litanie în mintea mea, zoream spre casă, mereu spre casă. Şi între scoarţele giganticului lexicon, printre ablative şi gerundive, umerii mi s-au încovoiat şi am adormit adânc. Zăceam între Adam şi Eva, înconjurat de o mie de reni. Suflarea mea caldă, răcorită de apele vii, mă învăluia într-o ceaţă scânteietoare. În *la belle langue d-Or* rătăceam dincolo de graniţele lumii. Şi scufiţa era în jurul gâtului meu, strangulându-mă, dar atât de blând… Şi numele scufiţei era Nemesh…

Mi-a luat o lună întreagă ca să scriu articolul pentru tizul meu, Gerald Miller. Când l-am terminat, am constatat că avea cincisprezece mii de cuvinte în loc de cinci mii. Am amputat o jumătate din el şi l-am dus editorului. O săptămână mai târziu, am încasat cecul. Spre informarea dumneavoastră ţin să vă spun că articolul nu a fost niciodată publicat. „E prea bun”, a sunat verdictul. Şi nici slujba de redactor nu s-a materializat. N-am putut afla cauza. Probabil pentru că eram „prea bun”.

Oricum, cei 250 de dolari ne-au înlesnit reluarea menajului nostru în comun. Am închiriat o cameră mobilată pe Hancock Street, în Brooklyn, oraşul celor morţi, al celor aproape morţi, şi al celor mai morţi decât morţii. O stradă liniştită, respectabilă: şir după şir de case stereotipe, fără mutră, toate împodobite cu trepte înalte în faţă, tende la ferestre, petice de iarbă şi garduri de fier. Chiria era modică; ni se îngăduia să gătim pe o plită cu gaz, înghesuită într-o nişă lângă chiuvetă. Doamna Hennicker, proprietăreasa, ocupa parterul; restul casei era închiriat cu camera.

Doamna Hennicker era o văduvă al cărei soţ se îmbogăţise în afacerile cu baruri. Era o corcitură de olandeză, elveţiancă, nemţoaică, norvegiană şi daneză. Plesnind de vitalitate, de curiozitate muierească, de suspiciuni, de avariţie şi maliţiozitate. Puteai s-o iei drept

matroana unei case de curve. Îndruga mereu istorioare decoltate şi, auzindu-le, chicotea ca o şcolăriţă. Dar foarte strictă în ce privea atitudinea chiriaşilor ei. Niciun fel de şahăr-mahăr. Gălăgia interzisă! Petrecerile cu bere interzise. Musafirii interzişi! Plata pe loc sau valea! Mi-am luat matusalemica maşină de scris ca să mă reobişnuiesc cu ideea că sunt scriitor. Ce o uimea pe proprietăreasă era ritmul în care ţăcăneau clapele. N-ar fi crezut niciodată că cineva putea scrie cu asemenea viteză. Dar mai presus de orice, era speriată, speriată că, fiind scriitor, peste câteva săptămâni o să uit să-i plătesc chiria. Ca să-i astâmpăr temerile, am hotărât să-i plătim pe câteva săptămâni în avans. Incredibil cum o mişcare de felul ăsta îţi poate fortifica poziţia.

La intervale regulate ciocănea în uşă, cu câte un pretext străveziu ca să se scuze că mă întrerupe, după care încremenea câte o oră întreagă în prag, sondându-mă. Evident, o uimea gândul că cineva poate sta toată ziua în faţa maşinii, scriind, scriind, scriind. Ce anume *puteam* să scriu? Povestiri? Ce fel de povestiri? O să-i dau voie într-o zi să le citească şi ea? O să fac cutare şi cutare lucru? Incredibil cu câte întrebări mă bombarda femeia aceea.

Mai târziu mă năpăstuia în dorinţa – cum se exprima ea – de a-mi furniza idei pentru povestirile mele: întâmplări din viaţa ei, petrecute la Hamburg, Dresda, Bremen, Darmstadt.

Fapte banale, care în ochii ei luau proporţii de isprăvi temerare, atât de şocante, încât uneori se simţea obligată să vorbească în şoaptă. Şi îmi punea în vedere că, dacă o să folosesc întâmplările povestite, va trebui să schimb datele geografice. Şi, desigur, să-i dau ei un nume fictiv. Un timp am dus-o cu mâia, bucuros să-i primesc ofrandele: plăcinte cu brânză, cârnaţi, resturi de tocană, un săculeţ cu nuci. Am ademenit-o să ne facă turtă dulce cu scorţişoară, linzer, ştrudel cu mere – totul în stil nemţesc clasic. Era gata să ne servească cu orice numai să-şi asigure bucuria de a citi, într-o bună zi, ceva despre ea, într-o revistă. Odată m-a întrebat direct dacă reuşeam să-

mi plasez povestirile. Se pare că citise toate revistele care-i erau la îndemână şi nu văzuse nicăieri numele meu. I-am explicat cu răbdare că, uneori, trebuie să aştepţi luni întregi până ţi se acceptă o povestire şi, apoi, alte luni până ţi se plăteşte. I-am adăugat pe dată că acum trăiam din onorariile încasate cu un an în urmă pentru câteva povestiri – o sumă frumoasă. Drept care, ca şi cum cuvintele mele nu avuseseră niciun efect asupra ei, ne-a spus direct:

— Când n-aveţi ce mânca, veniţi la mine la masă. Câteodată mă simt singură. După aceea a adăugat cu un oftat: Nu-i prea mănoasă meseria de scriitor, nu-i aşa?

Într-adevăr, nu era. Fie că ea bănuia sau nu, amândoi eram tot timpul flămânzi. Oricâţi bani ne intrau, se topeau pe dată ca fulgii de zăpadă. Băteam drumurile în căutare de prieteni care să ne ofere o masă, să ne împrumute bani de tramvai sau pe care să-i convingem să ne ducă la un spectacol. Noaptea, întindeam deasupra patului o frânghie pe care ne uscam rufele.

Doamna Hennicker, cea supranutrită, îşi dădea seama că eram bântuiţi de o foame perpetuă. Ne repeta des invitaţia la masă. Dar nu ne spunea niciodată:

— Nu vreţi să veniţi la mine la masă astă seară? Am o tocană de iepure delicioasă pe care am preparat-o special pentru voi. Nu; avea plăcerea perversă de a ne sili să recunoaştem că eram lihniţi. Fireşte, noi nu recunoşteam niciodată aşa ceva. În primul rând, dacă aş fi cedat, ar fi însemnat să fiu obligat să scriu genul de povestiri pe care-l dorea doamna Hennicker. Şi apoi, chiar şi un scrib de duzină trebuie să menţină o aparenţă.

Într-un fel sau altul, reuşeam întotdeauna să împrumutăm la timp banii de chirie. De multe ori ne venea în ajutor doctorul Kroński, ca şi micul Curley. Dar era o corvoadă. Când ajungeam realmente la disperare, o întindeam pe jos până la locuinţa părinţilor mei – o oră bună de mers – şi rămâneam acolo până ne umpleam burţile. Adeseori, imediat după masă, Mona adormea pe canapea. Eu mă străduiam din răsputeri să fac conversaţie,

rugându-mă în gând ca Mona să nu doarmă până la Judecata de Apoi. Aceste conversaţii post-prandiale erau un adevărat chin. Încercam cu disperare să vorbesc despre orice, în afară de munca mea. Totuşi, în mod inevitabil sosea momentul când ori tatăl meu ori mama mă întrebau:

— Şi cum merge cu scrisul? Ai publicat ceva de când nu ne-am mai văzut? Iar eu minţeam cu neruşinare:

— Da, de curând mi s-au acceptat două povestiri. Merge bine, realmente. Urma o expresie generală de bucurie şi mirare şi întrebarea simultană:

— În ce revistă or să fie publicate?

Dădeam un nume la întâmplare.

— Da? O să le urmărim şi noi, Henry. Peste cât timp crezi că or să apară? (Mai târziu cu nouă luni aveau să-mi spună că încă urmăresc revista respectivă în care le-am zis că or să apară povestirile.)

Către sfârşitul serii, mama îmi repeta, inevitabil: „Hai să coborâm cu picioarele pe pământ!” şi mă întreba, cu glas solemn, dacă nu cred c-ar fi mai bine să renunţ la scris şi să-mi caut o slujbă.

— Ce poziţie bună aveai la… Cum de-ai fost în stare să-ţi dai demisia? Ca să ajungi un scriitor mai acătării îţi trebuie ani şi ani de zile – şi poate că n-ai să reuşeşti niciodată.

Şi aşa mai departe, şi aşa mai departe. Îmi venea să plâng de mila ei. Pe de altă parte, însă, bătrânul se prefăcea a crede că într-o bună zi o să defilez cu steagul sus. Sunt convins că spera acest lucru din toată inima.

— Lasă-i timp, lasă-i timp, spunea.

La care maică-mea riposta:

— Bine, şi în timpul ăsta din ce-o să trăiască?

Aici venea rândul replicii mele:

— Nu-ţi face griji, mamă. Mă pricep să mă descurc. Am minte în cap, ştii bine. Doar nu-ţi închipui c-am să mor de foame.

Totuşi, maică-mea gândea şi repeta iar şi iar, ca pentru ea însăşi, că ar fi mult mai înţelept să îmi iau o slujbă şi să scriu în timpul liber.

— Ei, ăştia doi nu arată de parc-ar muri de foame, nu-i aşa?

Acesta era felul ascuns al tatii de a-mi da a înţelege că, dacă într-adevăr flămânzeam, nu aveam decât să vin la atelierul lui de croitorie şi o să-mi împrumute cât o să poată. Eu înţelegeam şi el înţelegea că am înţeles. Îi mulţumeam în gând şi el primea în gând mulţumirile mele. Desigur, nu apelam la el. În niciun caz pentru bani. Câteodată, fără nicio intenţie, treceam pe la el doar ca să-l mai înveselesc. Chiar dacă ştia că născocesc – îi îndrugam tot felul de poveşti fantasmagorice – nu-mi dădea niciodată a înţelege că e conştient că mint.

— Mă bucur să aud asta, fiule, îmi spunea. Bravo! Ai să ajungi un scriitor de mare circulaţie, sunt sigur.

Uneori, când plecam de la el, aveam lacrimi în ochi. Aş fi vrut atât de mult să-l pot ajuta! îl vedeam ghemuit în fundul atelierului, o mogâldeaţă măruntă, cu afacerile la pământ, lipsit de orice speranţă, şi totuşi încă vesel, încă plin de optimism. Probabil că de luni de zile nu mai avusese un client, dar era încă „croitor de mâna întâi”. Ce ironie cumplită! „Da, îmi spuneam în sinea mea, coborând strada, din primii bani pe care o să-i încasez pe o povestire, o să-i dau şi lui o parte!” Drept care optimismul se propaga şi în mine şi, printr-o logică aiuristică, deveneam convins că un editor o să înnebunească după mine, şi o să-mi dea, în avans, un cec de cinci sute sau o mie de dolari. Dar până ajungeam acasă, m-aş fi mulţumit şi cu o hârtie de cinci dolari. De fapt, aş fi fost gata să fac orice pentru o masă bună, pentru bani de timbre, sau chiar de şireturi de pantofi.

— A sosit ceva poştă?

Astea erau primele cuvinte cu care intram pe uşă. Dacă mă aştepta un plic gros, însemna că mi se înapoiase un manuscris. Un plic subţire însemna o comunicare de respingere a manuscrisului înaintat, însoţită de cererea achitării taxelor poştale pentru returnarea manuscrisului. Sau facturi de plată. Ori o înştiinţare din partea avocatului lui Maude, expediată la o adresă mai veche şi parvenită,

prin cine ştie ce minune, la noul domiciliu.

Indemnizaţiile restante se acumulau. Ştiam că niciodată, absolut niciodată nu voi fi în stare să achit suma. Devenea din ce în ce mai plauzibil că aveam să-mi sfârşesc zilele în închisoarea din Raymond Street.

— O să se ivească ceva, ai să vezi, mă consola Mona.

De câte ori se ivea ceva, era exclusiv meritul strădaniilor ei. Mona a fost aceea care l-a cunoscut pe editorul revistei „Povestiri obscene" şi care a obţinut comanda de a scrie şase povestiri pentru ei. Am scris două, semnate cu numele ei, povestiri care au presupus un mare efort din partea mea, realmente un efort eroic. Pur şi simplu; pe urmă mi-a venit ideea strălucită să consult numerele vechi din revistă, să iau propriile lor povestiri şi să le rafistolez, să schimb numele personajelor, să modific începuturile şi sfârşiturile şi să le servesc cosmetizate. Procedeul nu numai că a funcţionat, dar erau entuziasmaţi de falsurile mele. *Fireşte,* din moment ce mai savuraseră o dată acelaşi sos. Dar în scurt timp m-am săturat să compun potpuriuri. Mi se părea că înseamnă prea mult timp pierdut. Într-o bună zi, i-am spus Monei:

— Pofteşte-i să se ducă dracului.

Şi i-a poftit. Dar a urmat un recul cu totul neaşteptat. Bossul revistei a devenit din „editorul nostru", un îndrăgostit pătimaş. Ne plătea de cinci ori tariful unei povestiri. Ce căpăta *el* în schimb, nu ştiu. Dac-ar fi fost s-o cred pe Mona, omul nu cerea, la fel ca şi ceilalţi, decât să petreacă o jumătate de oră cu ea într-un loc public, de obicei într-un salon de ceai. Fantastic! mai fantastic a fost următorul lucru: într-o zi i-a mărturisit că e încă virgin. (La vârsta de patruzeci şi nouă de ani.) A omis însă să-i spună că era şi pervers. Am aflat mai târziu că printre abonaţii la revista lui împuţită se număra o cantitate respectabilă de suflete pervertite – miniştri, rabini, medici, avocaţi, profesori, reformatori, congresmeni, toate soiurile de oameni despre care n-ai fi bănuit niciodată că s-ar preta la asemenea porcării. Cruciaţii viciului erau cei mai avizi cititori ai revistei.

Ca o reacţie la murdăria asta scabroasă, am scris o povestire despre un criminal. Se subînţelegea că l-am cunoscut îndeaproape pe ucigaş, dar de fapt culesesem toate faptele de la micul Curley, care petrecuse o noapte în Central Park cu acest „Butch”, sau cum l-o mai fi chemând. În noaptea în care Curley îmi istorisise povestea, am avut unul din visele acelea în care eşti hăituit şi urmărit fără contenire, fără întrerupere, şi în care scapi de moarte numai în momentul când te trezeşti.

Ce mă interesa în legătură cu acest „Butch” era disciplina pe care şi-o autoimpusese în planificarea operaţiunilor lui. Proiectarea corectă a unei lovituri presupunea forţele combinate ale unui matematician şi ale unui yoghin.

Şi, poftim, iată-l în Central Park, în timp ce întreaga naţiune îl caută dintr-un capăt în altul al ţării. Povestindu-şi, nebuneşte, planurile unui puşti cu mintea lui Curley. Ba chiar divulgându-i câteva aspecte senzaţionale ale loviturii pe care o plănuia.

Ar fi putut la fel de bine să stea într-un colţ din Times Square sau să hoinărească noaptea prin Central Park.

Se făgăduia o recompensă de cincizeci de mii de dolari pentru cel care avea să-l prindă viu sau mort.

Curley ne povestea că omul stătuse săptămâni întregi încuiat în apartamentul lui şi că zăcuse ceasuri şi ceasuri culcat în pat, cu o bandă neagră pe ochi, proiectând şi repetând în gând fiecare pas, fiecare mişcare a loviturii pe care urma să o dea. Totul fusese gândit până în cele mai mici amănunte. Şi, asemenea unui scriitor sau unui compozitor, nu avea să treacă la împlinirea planurilor înainte de a le considera fără cusur. Nu numai că ţinea seamă de toate posibilităţile de a greşi şi de toate eventualităţile accidentale dar, asemenea unui constructor, îşi îngăduia şi o marjă de siguranţă în ce priveşte confruntarea cu stresul şi efortul. Chiar dacă era absolut stăpân pe situaţie, chiar dacă nu se îndoia de loialitatea şi iscusinţa complicilor săi, până la urmă nu se putea baza decât pe el însuşi, pe mintea şi pe previziunea lui. Era

singur în faţa unor miriade de oameni. Şi nu numai că fiecare poliţist din ţară se găsea în alertă, dar şi populaţia civilă de pretutindeni fusese pusă în gardă împotriva lui. O cât de mică scăpare, şi ştreangul i-ar fi încolăcit gâtul. Dar nu avea de gând să se lase prins viu. Ar fi tras în dreapta şi-n stânga. Se gândea însă la complicii săi – nu voia să-i lase în voia sorţii.

Poate că în seara aceea, când ieşise să ia o gură de aer, capul îi colcăia de atâtea idei şi era atât de sigur că totul va merge strună, încât nu se mai putuse reţine. Simţea nevoia să agaţe primul venit şi să-şi verse preaplinul, bizuindu-se pe faptul că interlocutorul va fi atât de covârşit de spaimă încât va rămâne pur şi simplu paralizat. Poate că îl amuza să se strecoare pe lângă oamenii legii, să le ceară poate un foc sau să-i întrebe de o adresă, să-i privească în ochi, să-i atingă, *să le mulţumească,* fără ca ei să aibă habar cine e. Poate că simţea nevoia perversă a unei asemenea emoţii pentru a se tonifica, pentru a vedea partea rece a lucrurilor – pentru că una e să gândeşti totul intens în mintea ta, închis în siguranţa unei încăperi, şi alta e să porneşti la acţiune afară, cu toţi ochii fixaţi pe tine, cu toate degetele arătându-te acuzator. Şi atleţii trebuie să procedeze mai întâi la exerciţii de încălzire. Probabil că şi criminalii au nevoie de ceva similar… Butch era soiul de om căruia îi plăcea să se joace cu focul. Era un răufăcător de prima mână, care ar fi putut să fie un mare general sau un avocat cu tactici viclene. Ca numeroşi alţi reprezentanţi din branşa lui, l-a asigurat pe Curley, şi nu o singură dată, că el întotdeauna îi oferă victimei sale o şansă. El, Butch, nu era un laş, şi niciun turnător sau un trădător. Era numai un duşman al societăţii, atâta tot. Întrucât acţiona, în general, de unul singur, avea motive să fie mândru de succesele lui. Asemenea unei vedete de cinema, era vanitos. Fani? Avea cu milioanele. Din când în când executa câte o lovitură mai ieşită din comun, doar ca să le dovedească ce calibru deţine. Juca pentru galerie. Clar. Şi de ce nu? Din toată activitatea asta trebuie să te alegi şi cu puţină distracţie.

Nu-i plăcea în mod deosebit să ucidă, deşi omorurile pe care fusese nevoit să le comită nu-i apăsau conştiinţa. Dar ce-i plăcea lui cel mai mult era să le tragă clapa celor care-l urmăreau. Cei care se credeau întotdeauna deştepţi de mama focului.

Curley tremura încă de emoţie, frică, spaimă de urmări, admiraţie şi Dumnezeu mai ştie de ce. Nici nu mai putea vorbi despre altceva. Ne îndemna să urmărim ziarele. Urma să aibă loc o lovitură senzaţională. Dar refuza să ne dezvăluie, chiar şi nouă, de ce natură avea să fie lovitura. Era încă speriat, hipnotizat.

— Ce ochi are! exclamă mereu. Aveam senzaţia că mă preface în stană de piatră.

— Dar v-aţi întreţinut pe întuneric…

— N-are a face. Ochii îi ardeau ca doi tăciuni. Scăpărau scântei.

— Nu crezi că poate ţi-ai închipuit lucrul ăsta ştiind că e un criminal?

— Nici gând! N-am să uit ochii ăştia în viaţa mea. Or să mă urmărească până o să-mi dau duhul.

S-a cutremurat.

— Curley, i s-a adresat Mona, crezi într-adevăr că ochii unui criminal sunt diferiţi de ochii altor oameni?

— De ce nu? La ei totul e diferit. De ce să nu fie şi ochii diferiţi? Nu crezi că şi ochii se schimbă atunci când personalitatea se schimbă? Toţi ăştia au „alte” personalităţi. Vreau să spun că nu mai sunt ei înşişi. Au ceva în plus – sau poate că în minus, nu ştiu nici eu. Sunt altă specie de oameni – asta-i tot ce pot să spun. Chiar înainte de a-mi fi dezvăluit cine e, am simţit că e altfel. De parcă m-a pătruns o vibraţie dintr-o altă lume. Glasul lui era diferit de orice glas omenesc pe care-l cunosc. Când am dat mâna cu el, m-a trecut un curent electric. Am avut un şoc, credeţi-mă, un şoc fizic. Ar fi trebuit s-o iau la fugă, acolo pe loc, dar ochii aceia m-au încremenit. Nu puteam să mă urnesc, nu puteam mişca un deget… Acum încep să înţeleg ce vor să spună oamenii când vorbesc de diavol. Avea şi un miros special… v-am spus lucrul ăsta? Nu de

sulf şi pucioasă. Mai curând de acid concentrat. Poate că lucrase cu nişte chimicale. Dar nu cred că de acolo provenea mirosul. *Era ceva din sângele lui…*

— Crezi că l-ai recunoaşte dacă l-ai revedea?

Spre surpriza mea, Curley a făcut o pauză. Era descumpănit.

— Ca să fiu sincer, a urmat foarte şovăielnic, nu cred. Deşi personalitatea lui era atât de puternică, avea şi facultatea de a se şterge din conştiinţa ta. Sună incredibil? Să vă explic în alt fel. (La aceste cuvinte am rămas într-adevăr uluit. Curley făcuse progrese uriaşe.) Să presupunem că în noaptea asta, şi chiar în camera asta, ar apărea Sfântul Francisc. Să presupunem că ţi-ar vorbi. Crezi că mâine ţi-ai mai putea aduce aminte cum arăta? Prezenţa lui n-ar fi atât de covârşitoare încât să-ţi şteargă din minte trăsăturile chipului său? Poate că nu te-ai gândit niciodată la o asemenea eventualitate. Dar eu m-am gândit pentru că am cunoscut odată pe cineva care avea vedenii. Pe atunci eram un puşti, dar ţin minte expresia de pe faţa acelei femei când mi-a povestit despre experienţele ei. Îmi aduc aminte că vedea mai mult decât fiinţa fizică. Când o făptură de sus vine spre tine, aduce cu ea şi ceva din ceruri – şi lucrul ăsta te orbeşte. În orice caz, aşa simt eu… Butch mi-a dat aceeaşi senzaţie, numai că el nu venea din ceruri. Dar, de oriunde ar fi venit, avea aceeaşi însuşire. I-o percepeai pe dată. Şi era cumplită. A făcut din nou o pauză, apoi faţa i s-a luminat. Ascultă-mă, tu m-ai pus să-l citesc pe Dostoievski. Aşa că ştii ce înseamnă să te simţi târât într-o lume a răului. Unele dintre personajele lui acţionează şi vorbesc de parcă ar locui într-o lume complet necunoscută nouă. Nu aş numi-o Infernul. Nu, e ceva mai rău. Ceva mai complex, mai subtil decât iadul. Nu poate fi descrisă în trăsături fizice. Simţi această lume numai din reacţiile personajelor. Sunt complet imprevizibile în tot ce fac. Până nu a scris despre aceste personaje, cred că nu a cunoscut niciodată oameni care să gândească aşa cum gândesc eroii lui. Şi asta îmi aminteşte că la el, la Dostoievski, criminalul, idiotul, sfântul, nu sunt diferiţi

între ei – nu-i aşa? Cum îţi explici lucrul ăsta? Ce e diabolic şi ce e divin? Poate că tu ştii… eu nu.

— Curley, mă surprinzi extraordinar. Vorbesc serios.

— Mă găseşti foarte diferit?

— *Diferit?* Nu, nu eşti diferit, dar în mod cert te-ai maturizat.

— Ce dracu' –, doar nu poţi rămâne toată viaţa copil.

— Adevărat… Curley, răspunde-mi sincer, dacă ai şti că poţi scăpa de închisoare, ai fi tentat să duci o viaţă de criminal?

— Posibil, a răspuns, înclinându-şi uşor capul.

— Te atrage primejdia, nu-i aşa?

A aprobat din cap.

— Şi nici nu te împiedici de scrupule când cineva îţi stă în drum?

— Cred că nu, a răspuns zâmbind. Un zâmbet cam strâmb.

— Şi tot îl mai urăşti pe tatăl tău vitreg?

Fără să-i aştept răspunsul, am continuat:

— Îl urăşti destul încât să-l omori, dacă ai şti că scapi nepedepsit?

— Exact. L-aş omorî ca pe un câine.

— De ce? Îţi dai seama de ce? Gândeşte-te bine, nu-mi răspunde pe loc.

— N-am de ce să mă gândesc. *Ştiu.* L-aş omorî pentru că mi-a furat dragostea mamei mele. Pur şi simplu.

— Nu-ţi sună puţin cam ridicol?

— Nu-mi pasă dacă e ridicol. E adevărul adevărat. Nu pot să uit şi n-am să-l iert niciodată. Poftim, dacă ţii, ai în faţă un criminal.

— Poate că ai dreptate, Curley, dar legea încă nu te recunoaşte ca atare.

— Cui îi pasă de lege? Oricum, există şi alte legi… mai importante. Noi nu trăim prin codurile legale.

— Ai dreptate.

— Dacă l-aş omorî, aş face un serviciu omenirii, a continuat cu ardoare. Moartea lui ar purifica atmosfera. Omul ăsta nu-i de folos nimănui. Şi n-a fost niciodată. Ar fi

o onoare pentru mine să pot termina cu el şi cu cei de teapa lui. Aşa s-ar întâmpla dacă am trăi într-o societate inteligentă. În literatură, oamenii care comit astfel de crime sunt consideraţi eroi. Şi cărţile fac şi ele parte din viaţa adevărată, în aceeaşi măsură ca şi multe alte lucruri. Dacă scriitorii pot nutri asemenea gânduri, de ce n-aş putea şi eu, sau alţii? Suferinţele mele sunt reale, nu imaginare.

— Eşti atât de sigur de lucrul ăsta, Curley? l-a întrebat de astă dată Mona.

— Absolut sigur.

— Dar dacă ai fi personajul central al unui roman, lucrul important ar fi ce ţi s-a întâmplat *ţie,* nu tatălui tău vitreg, a continuat Mona. Într-o carte, un om care-şi ucide tatăl nu devine un erou numai pe chestia asta, Important este cum se comportă, cum se confruntă cu problemele lui – cum le rezolvă. Orice om poate săvârşi un omor, dar unele crime au o semnificaţie atât de năucitoare încât cel care le-a comis e ceva mai mult decât un simplu criminal. Înţelegi ce vreau să spun?

— Înţeleg, dar nu dau un căcat pe toate subtilităţile şi complexităţile astea. *Asta-i literatură!* Eu îţi declar sincer că-l urăsc de moarte pe tatăl meu şi că l-aş ucide fără nicio remuşcare dacă aş putea să scap nepedepsit.

— Văd deja o mare deosebire… a început Mona.

— Ce vrei să spui? a repezit-o Curley.

— O deosebire între tine şi un erou de roman.

— Eu nu vreau să fiu un erou.

— Ştiu, dar vrei să rămâi o fiinţă umană, nu-i aşa? Dacă vei gândi la fel şi în continuare, cine ştie, poate că într-o zi ai să-ţi realizezi dorinţa. Şi, pe urmă?

— Pe urmă o să fiu fericit. Nu, nu chiar fericit, dar uşurat.

— Pentru că el a dispărut din calea ta?

— Nu. *Pentru că eu l-am înlăturat din cale.* E o diferenţă.

La acest punct m-am simţit îndemnat să intervin:

— Ascultă, Curley, Mona a deviat de la subiect, dar

cred că ştiu ce a vrut să spună. Lucrurile stau astfel: deosebirea dintre un ucigaş care săvârşeşte o crimă şi eroul unei cărţi care săvârşeşte aceeaşi crimă constă în faptul că cel din carte nu se sinchiseşte dacă scapă de pedeapsă sau nu. Nu-i preocupat de ce se va întâmpla cu el după aceea. El trebuie să-şi ducă ţelul la împlinire, asta-i tot…

— Ceea ce dovedeşte că eu nu voi deveni niciodată un erou, a conchis Curley.

— Nimeni nu-ţi cere să devii erou. Dar dacă realizezi deosebirea dintre cei doi, atunci îţi dai seama că tu nu eşti cu nimic mai bun decât omul pe care-l urăşti şi-l dispreţuieşti cu atâta patimă.

— Chiar dacă-i aşa, tot nu-mi pasă.

— Atunci să mai discutăm. După toate probabilităţile, bătrânul o să moară în patul lui, de moarte naturală, iar tu ai să sfârşeşti ca fermier în însorita Californie.

— Ba poate c-o să fie o răzbunare cu ghearele şi cu dinţii, de unde poţi să ştii?

— Poate că da, poate că nu.

În seara aceea, înainte de plecare, Curley ne-a dat o veste care ne-a îngheţat sângele în vine. Ne-a înştiinţat că Tony Maurer s-a sinucis. S-a spânzurat în baie, pe parcursul unei petreceri oferite prietenilor săi. Când l-au găsit, avea un zâmbet sardonic pe buze şi o pipă îi atârna în colţul gurii. Se pare că nimeni nu ştia de ce o făcuse. Nu dusese niciodată lipsă de bani şi era îndrăgostit lulea de fata cu care trăia, o frumoasă tânără japoneză. Unii pretindeau că ar fi făcut-o pur şi simplu din plictiseală. Dacă se adeverea, atunci gestul era în deplină concordanţă cu caracterul său.

Vestea m-a afectat în mod straniu. Mă gândeam întruna ce păcat că nu fusesem prieten mai intim cu Tony Maurer. Era genul de om de care aş fi fost mândru să-l numesc prietenul meu. Dar eu eram prea timid ca să-i fac avansuri, iar el prea suprasaturat ca să-mi poată recunoaşte nevoia. Întotdeauna mă simţisem uşor stingherit în prezenţa lui. Ca să fiu mai exact, mă făcea să

mă simt ca un licean. Tot ce-aş fi dorit eu să fac, el făcuse deja… Poate că mai exista un element care mă determinase să mă las, în chip inconştient, atât de atras de el: sângele lui german. Pentru prima oară în viaţa mea întâlnisem un neamţ care nu-mi amintea de toţi ceilalţi nemţi pe care-i cunoşteam. Adevărul este că nu era realmente german – era un cosmopolit. Exemplarul perfect din acel tip de „om al oraşelor târzii" pe care Spengler l-a descris atât de bine. Rădăcinile lui nu erau înfipte în pământul german, în sângele german, în tradiţia germană, ci în acele perioade de sfârşit care marchează omul oraşelor târzii din Egipt, Grecia, Roma, China, India. Tony era unul din oamenii „fără rădăcini", care se simte „acasă" pretutindeni – adică pretutindeni unde există cultură şi civilizaţie. Ar fi putut la fel de bine să lupte de partea italienilor, a francezilor, a ungurilor sau a românilor, ca şi de partea noastră. Avea un dezvoltat simţ al loialităţii, fără să fie un patriot. Nu-i de mirare că petrecuse (printr-un accident) şase luni într-un lagăr de deţinuţi francezi – şi că se simţise bine. Îi plăceau francezii chiar mai mult decât germanii – sau decât americanii. Aprecia conversaţia de calitate – ăsta era secretul.

Toate aceste faţete ale lui, plus faptul că era jovial, abil, foarte sofisticat, total tolerant şi înţelegător, mi-l făcuseră drag. Niciunul dintre prietenii mei nu poseda asemenea calităţi. Ei deţineau trăsături poate mai bune sau mai rele, trăsături care-mi erau foarte familiare. Prietenii mei erau *au fond,* prea asemănători cu mine însumi. Toată viaţa mi-am dorit, şi încă mai tânjesc după aşa ceva, prieteni pe care să-i consider complet diferiţi de mine. Şi ori de câte ori izbutisem să găsesc unul, descoperisem, simultan, că nu se înfiripase între noi acea atracţie menită să menţină o relaţie vitală. Niciunul dintre acei indivizi nu a devenit vreodată mai mult decât un prieten „potenţial".

În noaptea aceea am avut un vis. Un vis interminabil şi plin de întâmplări hărăzite să-ţi ridice părul măciucă. În visul meu, Butch şi Tony Maurer făcuseră un schimb de

identităţi. Într-un fel misterios, eu eram asociat cu ei, sau mai bine zis cu el, pentru că, în chip la fel de misterios, acest insolit partener al meu se bifurca, la un moment dat, în două personalităţi distincte, rară să fie însă nici propriu-zis Tony Maurer, nici propriu-zis Butch, ci un compozit al celor doi, chiar când era bifurcat. Acest joc dublu era suficient în sine ca să-mi pricinuiască o nelinişte cumplită, ca să nu mai vorbesc de faptul că nu ştiam sigur dacă el sau ei erau de partea mea sau împotriva mea.

Subiectul acestui vis răvăşitor se axa pe o lovitură pe care o puneau la cale într-un oraş ciudat, în care nu mai fusesem niciodată, un loc îndepărtat ca Sioux Falls, Tonopah sau Ludlow. Eu jucam rolul de acolit menit să-i îndepărteze pe urmăritori, un rol foarte ingrat, pentru că eram mereu expus, mereu aflat la pândă. Şi mi se repeta întruna că la primul pas greşit, la prima greşeală cât de mică, voi fi aruncat leilor. Instrucţiunile erau tot timpul trunchiate şi aveam nevoie de ore întregi până să le descifrez. Desigur, lovitura nu a fost finalizată. Dar eram tot timpul hăituiţi, izgoniţi dintr-un colţ în altul, fugăriţi ca nişte sălbăticiuni. Eram nevoiţi să ne pitim – în grote, în pivniţe, în mlaştini, în puţuri de mină unde jucam cărţi sau zaruri. Mizele erau foarte mari. Ne plăteam unul altuia prin poliţe sau în moneda Confederaţiei, bani obţinuţi prin jaful unei bănci. Acest Butch – Maurer purta un monoclu, îl purta chiar şi în public, în pofida avertismentelor mele. Limbajul lui era un amestec de argou al hoţilor şi dialect oxfordian. Chiar şi atunci când explica sinuoasele complexităţi ale unui proiect primejdios, avea prostul obicei de a divaga, povestind istorioare lungite şi lipsite de noimă. Era agasant să-l urmăreşti. Mai târziu, toţi trei am fost încercuiţi sau mai curând împresuraţi într-un defileu îngust (în Vestul îndepărtat, pare-se) de o bandă de urmăritori. Am fost omorâţi pe loc, împuşcaţi ca nişte porci mistreţi. Mi-am dat seama că sunt încă viu numai în clipa când m-am trezit. Chiar şi atunci nu mi-a venit a crede. Aproape că îmi dăduseră aripile de înger.

Cam asta a fost esenţa visului meu. Am încercat să

condensez această materie primă într-o povestire coerentă, cu o intrigă şi localizare precise. Partea de vânătoare umană am reuşit să o prind destul de bine, cel puţin aşa gândeam eu, dar substanţa fluctuantă, fantastică, fluidă a visului refuza să se lase convertită într-o naraţiune inteligibilă. Eram cu fundul în două luntre. Totuşi a fost o încercare temerară şi mi-a dat curajul de a aborda şi teme mai fanteziste. Poate că aş fi reuşit în această nouă încercare dacă n-am fi primit tocmai atunci o telegramă de la O-Mara care ne cerea să venim urgent în Carolina de Nord, lăcaşul unui nou *boom* al proprietăţilor funciare. Ca de obicei, îmi dădea a înţelege că mă aşteaptă o slujbă foarte bună: „ei” aveau nevoie de mine în activitatea de publicitate.

I-am răspuns tot telegrafic cerându-i să ne trimită banii de drum şi întrebându-l care va fi salariul meu. Răspunsul pe care l-am primit suna după cum urmează:

„Nu-ţi face griji totul perfect împrumută banii”.

Mona a bănuit imediat tot ce-i mai rău. Ăsta era O-Mara, vag, aiurit, un om pe care nu te puteai bizui, comenta ea. Numai spaima de singurătate l-a făcut să ne cheme şi pe noi. Apărându-l din instinct, m-am montat singur într-o asemenea stare de entuziasm, încât, în ciuda faptului că nici mie nu-mi mirosea a bine întreaga treabă, n-am mai putut da înapoi.

— Bine, mi-a spus ea. Şi de unde să luăm banii de drum?

Am rămas fără glas. Dar numai o clipă. Imediat mi-a venit o idee strălucită.

— De unde să luăm banii? De la mica lesbiană pe care ai cunoscut-o ieri la magazinul universal. Ţii minte? Fata de la parfumurile Tansy. *De acolo.*

— Ce aberaţie!

Aceasta a fost prima ei reacţie.

— Haide, haide, probabil că o să fie fericită că i-ai cerut ajutorul.

Mona continua să protesteze că nici nu putea fi vorba de aşa ceva, dar era evident că rumega în minte sugestia.

Eram convins că a doua zi avea să-şi schimbe atitudinea.

— Ştii ce-ţi propun, i-am spus ca şi cum doream să schimb subiectul, hai să mergem astă seară la un teatru, ce părere ai? Să vedem ceva distractiv.

A găsit că e o idee excelentă. Am luat masa, am ales un spectacol bun – la Palace – şi ne-am întors acasă tăvălindu-ne încă de râs. Râdeam cu atâta poftă, încât au trecut ore până să putem adormi.

A doua zi dimineaţă, aşa cum m-am aşteptat, s-a dus să-şi vadă mica prietenă lesbiană. N-a avut nicio greutate să împrumute de la ea cincizeci de verzişori. Greutatea era cum să scape de fată.

I-am propus să nu plecăm cu trenul, ci să facem autostopul. Ca să avem ceva bani la sosire.

— Cu O-Mara nu ştii niciodată cum stai. S-ar putea ca totul să fie un balon de săpun.

— Parca ieri erai de altă părere, m-a mustrat Mona.

— Ştiu, dar azi e azi. Vreau să avem o marjă de siguranţă.

A fost de acord. Se bucura că o să vedem mai mult din ţară călătorind cu autostopul. Şi apoi, cu o femeie alături, era întotdeauna mai uşor să fii luat într-o maşină.

Proprietăreasa a fost cam derutată de hotărârea noastră atât de subită, dar când i-am explicat că eram trimis să scriu o carte, a acceptat totul, fără nicio supărare, şi ne-a urat succes.

— Ce fel de carte? m-a întrebat când mi-a strâns mâna în semn de bun-rămas.

— Despre indienii Cherokee, i-am răspuns, închizând repede uşa în urma noastră. Am găsit cu uşurinţă maşini care să ne ia dar, spre surprinderea mea, Mona trecea de la o deziluzie la alta. Până să ajungem la Harper-s Ferry, era total dezgustată – de peisaj, de oraşe, de oamenii pe care-i cunoscusem, de mâncăruri, de tot.

La Harper-s Ferry am ajuns după-amiaza târziu. Ne-am aşezat pe o stâncă înaltă, care domina trei state. La poalele noastre, spumegau râurile Shenandoah şi Potomac. Un loc aureolat, dacă n-ar fi fost decât pentru faptul că aici

şi-a întâlnit moartea John Brown, marele eliberator al sclavilor. Dar Mona nu era câtuşi de puţin interesată de aspectele istorice ale locului. Nu putea nega splendoarea panoramei. Dar frumuseţea priveliştii o umplea de dezolare. Ca să fiu sincer, şi eu mă simţeam întristat, dar din cu totul alte motive. Prea multe se întâmplaseră aici pentru ca să îngădui măruntelor tale griji să-şi facă drum. Citeam cu ochii umezi cuvintele lui Thomas Jefferson legate de acest loc: erau gravate pe o placă fixată în stâncă. Şi cuvintele lui Jefferson aveau o rezonanţă de sublim în ele. Dar şi mai sublime fuseseră acţiunile lui John Brown şi a credincioşilor săi tovarăşi de luptă. „Niciun om din America, a spus Thoreau, nu a apărat vreodată cu atâta stăruinţă demnitatea naturii umane, recunoscându-se om, egal cu oricare şi cu toţi guvernanţii”. Un fanatic? Poate. Dar cine altul decât un om, un simplu om, ar fi putut răsturna conducerea statornicită, conservatoare, a acestor State Unite, ajutat fiind doar de o mână de oameni? Glorie lui John Brown! Slavă Cerului! „Cred în Legea de Aur şi în Declaraţia de Independenţă. Cred că amândouă înseamnă unul şi acelaşi lucru. Mai bine ca o întreagă generaţie să piară de pe faţa pământului – bărbaţi, femei şi copii – seceraţi de o moarte violentă, decât să cadă o iotă din Constituţie sau din declaraţie”. (Sunt cuvintele rostite de John Brown în 1857.) Şi să nu uităm că numărul Eliberatorilor care au cucerit oraşul Harper-s Ferry s-a ridicat doar la douăzeci şi doi dintre care şaptesprezece au fost albi. „O mână de oameni care au dreptatea de partea lor, şi ştiu acest lucru, pot răsturna un rege”, a spus John Brown. Cu douăzeci de oameni în munţii Alleghany, era convins că în doi ani poate aboli sclavia. „Cei ce vor să fie liberi, trebuie să arunce ei înşişi săgeata”. Iată, îl aveţi pe John Brown în esenţă. Un fanatic? Mai mult ca sigur. De genul celor care spun: „Un om moare când îi vine timpul, dar omul care se teme de moarte e născut în afara timpului”. Dacă a fost într-adevăr un fanatic, a fost un fanatic unic. Acesta e limbajul unui fanatic? „Nu îngăduiţi nimănui să afirme că acţiunile mele au pornit din

răzbunare. Eu susţin că niciun om nu are dreptul să se răzbune. Răzbunarea e un sentiment care nu are loc în inima mea. Ceea ce fac eu fac în numele cauzei libertăţii umane, pe care o privesc ca pe o necesitate”. Compromisul nu intra în natura lui. Nici moderaţia. Era un om al viziunilor. Şi o viziune mare, măreaţă, i-a inspirat acţiunea „nebunească”. Dacă John Brown ar fi fost la cârmă, sclavii ar fi fost realmente liberi azi – nu numai sclavii negri, ci şi sclavii albi şi sclavii sclavilor, cu alte cuvinte sclavii maşinii.

Ironia sorţii a constat în faptul că marele eliberator a avut un sfârşit dezastruos din pricina copleşitorului sentiment de respect pe care-l purta vrăjmaşului. (Asta era adevărata lui nebunie!) După patruzeci de zile cât a stat în lanţuri, după o batjocură de proces în timpul căruia a zăcut pe podeaua tribunalului, în veşmintele lui năclăite de sânge şi sfâşiate de sabie, s-a dus la spânzurătoare cu capul sus, şi a stat în picioare pe platformă, legat la ochi, aşteptând, aşteptând (deşi unica lui dorinţă fusese să se termine totul cât mai repede), în tot timpul cât galanţii militari din Virginia şi-au efectuat interminabila şi stupida lor paradă.

Celor care i-au scris în ultimele zile întrebându-l cum l-ar putea ajuta, John Brown le-a răspuns: „Vă rog trimiteţi câte cincizeci de cenţi pe an soţiei mele în North Elba, New York”. Când a parcurs drumul spre spânzurătoare, a strâns mâna pe rând fiecăruia dintre camarazii lui, dându-le câte un sfert de dolar şi binecuvântarea sa. În felul acesta marele eliberator s-a dus să-şi întâlnească creatorul…

Harper-s Ferry este poarta către Sud. În Sud intri pe calea Vechiului Dominion. John Brown a intrat în Vechiul Dominion pentru a trece în veşnicie. „Nu recunosc niciun stăpân cu formă umană”, a spus. Glorie! Glorie lui!

Unul dintre contemporanii săi, aproape la fel de faimos, a declarat despre John Brown: „Nu putea fi judecat de semenii lui, pentru că nu există semeni ai lui!”. Amin! Aleluia! Fie ca sufletul lui să trăiască veşnic!

14

Acum am să cânt „Cele şapte mari binecuvântări”. Refrenul este următorul!

Veniţi cu toţii din sălbăticie
Şi glorie să fie
Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt
Întru veşnicie!

Vom cânta adeseori acest cântec, cât ne vom zvârcoli ca şerpii la sânul asfixiant al Sudului.

Asheville. Thomas Wolfe, care s-a născut aici, a scris probabil *înger, priveşte către casă!* la vremea când am sosit noi. Nici măcar nu auzisem de Thomas Wolfe. Din nefericire, căci dacă l-aş fi cunoscut, poate că aş fi privit Asheville cu alţi ochi. Indiferent de ce s-ar putea spune despre Asheville, aşezarea e minunată, în inima munţilor Great Smokies. Străvechea ţară Cherokee. Pentru indienii Cherokee trebuie să fi fost paradisul. Şi este încă paradisul, dacă o poţi privi cu o conştiinţă împăcată.

O-Mara urma să fie uşierul nostru către Paradis. Dar iarăşi sosisem prea târziu. Lucrurile luaseră o întorsătură proastă. *Boomul* proprietăţilor funciare expirase. Nu mă mai aştepta nicio slujbă de publicitate. Şi niciun alt fel de slujbă. Ca să fiu sincer, mă simţeam uşurat. Când am aflat că O-Mara pusese ceva bani deoparte, destul cât s-o putem duce câteva săptămâni, am hotărât că acolo era un loc la fel de bun ca oricare altul ca să stau şi să scriu. Singurul handicap era Mona. Nu-i plăcea Sudul. Sperasem că o să se adapteze. La urma urmei, aproape că nu ieşise vreodată afară din New York.

După spusele lui O-Mara, exista o cabană a unui pădurar de care am fi putut dispune oricât am fi dorit, dacă ne era pe plac, fără să plătim chirie. Un loc ideal, gândea el, ca să pot scrie. La mică distanţă de oraş, pe un deal. O-Mara părea nerăbdător să ne vadă mutaţi. Se lăsase noaptea când am ajuns la poalele dealului, unde urma să ni se înmâneze cheile cabanei. Ajutaţi de un idiot

mătăhălos, am urcat dealul, pe spinarea unui măgăruş, pe un întuneric de smoală. Doar eu şi Mona, pe măgar. În timp ce urcam greoi şi încet, hurducându-ne, auzeam vuietul unei cascade de munte, care se prăvălea prin apropiere. Era o beznă de nu-ţi puteai vedea mâna în faţa ochilor. Ne-a luat mai bine de un ceas până am ajuns în luminişul unde era plasată cabana. Din clipa în care am descălecat, am fost asaltaţi de roiuri dense de muşte şi ţânţari. Idiotul, o namilă de ageamiu, împiedicat şi neîndemânatic, care nu deschidea gura, a împins uşa şi a atârnat felinarul de o frânghie care spânzura dintr-o grindă. Era limpede că de ani de zile nu mai locuise nimeni în cabana aceea. Nu numai că era înecată în murdărie, dar şi infestată de şobolani, împânzită de păianjeni, populată de o întreagă vermină.

Am alăturat cele două priciuri de lemn; idiotul s-a culcat pe jos, la picioarele noastre. Auzeam bufniturile neplăcute ale liliecilor care se izbeau de tavan. Muştele şi ţânţarii, tulburaţi de intruziunea noastră, ne înţepau fără milă.

Şi, cu toate acestea, am izbutit să adormim.

Cred că abia aţipisem, când am simţit-o pe Mona strângându-mă de braţ.

— Ce e? am bombănit. S-a aplecat şi mi-a şoptit ceva la ureche.

— Prostii, am răspuns. Cred c-ai visat.

Am încercat să readorm. Într-o clipă, i-am simţit din nou mâna pe braţ.

— El e, a murmurat, sunt sigură. Mă pipăie pe picior.

M-am sculat, am aprins un chibrit şi m-am uitat la idiot. Zăcea pe o parte, cu ochii închişi, nemişcat ca un buştean.

— Ai închipuiri, i-am spus Monei. Doarme tun.

Totuşi m-am gândit să mă pun în gardă. O matahală gângavă ca ăsta are o forţă animalică. Am aprins alt chibrit şi m-am uitat în jur să văd ce aş putea folosi ca armă, dacă, într-adevăr, bruta şi-ar pierde controlul.

Când s-a crăpat de ziuă, eram cu toţii în picioare şi

ne scărpinam ca nebunii. Căldura devenise de pe acum zăpuşitoare. L-am trimis pe băiat să aducă o găleată cu apă, ne-am îmbrăcat în grabă şi am hotărât să o întindem cât mai repede de acolo. Cât l-am aşteptat pe tont să împacheteze lucrurile, am cercetat poiana cu atenţie. Cabana era literalmente îngropată între copaci stufoşi şi tufişuri. Nu puteai vedea nimic altceva în jur. Nu se auzea decât mugetul apei care se rostogolea de sus şi ţipetele demente ale păsărilor. Mi-am adus aminte de cuvintele lui O-Mara de cu o seară înainte: „Exact locul care-ţi trebuie… un refugiu ideal”.

Coborând din nou pe spinarea măgăruşului, ni s-a făcut inima cât un purice văzând pe ce muchie de râpă urcasem. Un pas greşit şi s-ar fi zis cu noi. Speriaţi, am coborât de pe măgar şi am pornit-o pe jos. Chiar şi aşa era o adevărată performanţă să-ţi menţii echilibrul, să nu aluneci.

În vale, am fost prezentaţi tuturor membrilor familiei. Erau vreo duzină de ţânci care alergau de colo-colo, pe jumătate goi. Am întrebat dacă am putea lua cu ei gustarea de dimineaţă. Ni s-a cerut să aşteptăm, că or să ne cheme ei când e totul gata. Ne-am aşezat pe treptele tindei şi am aşteptat posomorâţi. Deşi nu era decât ora şapte dimineaţa, căldura devenise insuportabilă.

Când ne-au chemat înăuntru, toată congregaţia familială era adunată în jurul mesei. O clipă, nu mi-am putut crede ochilor: toate petele acelea negre presărate ca piperul peste mâncare să fi fost, într-adevăr, muşte? La fiecare capăt al mesei stăteau câte doi puşti a căror misiune era să alunge muştele cu nişte prosoape murdare. Ne-am aşezat toţi laolaltă, iar muştele ni s-au instalat în urechi, în ochi, în nas, în păr, şi pe dinţi. Am păstrat o clipă de tăcere, în timp ce venerabilul patriarh a rostit rugăciunea:

Prima binecuvântare ce i s-a dat Mariei
A fost binecuvântarea de a şti
Că micul ei Iisus e Fiul lui Dumnezeu.
Fiul unic al lui Dumnezeu.

Micul dejun a fost abundent – fulgi de ovăz, ouă cu costiţă, pâine de grâu, cafea, şuncă, clătite, compot de pere. Totul pentru douăzeci şi cinci de centi de persoană. Niciun adaos de preţ pentru muşte.

Când ne-a văzut revenind, O-Mara a fost puţin descumpănit.

— Era nasol? a întrebat cam mofluz.

— Nu suport muştele, a fost tot ce i-am putut răspunde.

Am avut norocul ca în acea seară să ne ducem la un restaurant care tocmai se deschisese. În partea de vest a oraşului. Proprietarul, domnul Rawlins, fusese cândva profesor. Din nu ştiu ce motiv, a manifestat pe dată o subită simpatie pentru noi. La sfârşit, ne-a dat o scrisoare de recomandare către o pereche care avea o, cameră, foarte confortabilă de închiriat la un preţ modic. Am plătit chiria în avans pe o săptămână şi ne-a mai rămas destul ca să-i plătim şi domnului Rawlins mesele pe o săptămână.

Din momentul acela aproape că nu l-am mai văzut pe O-Mara. Nu ne certasem. Dar fiecare dintre noi îşi urma drumul lui. Am împrumutat o maşină de scris de la Rawlins, care a fost mişcător de bucuros să ajute „un om de litere”. Îi arătasem câteva rânduri privitoare la cărţile pe care le scrisesem şi la *„magnum opus”* aflat în pregătire. Mâncam bine în micul lui restaurant intim. Şi mai erau tot felul de mâncăruri pe care ni le oferea gratuit, fără îndoială tot din apreciere faţă de „omul de litere”. Din când în când îmi vâra şi câte un trabuc bun în buzunarul de la piept sau stăruia să luăm cu noi acasă câte o cutie de îngheţată.

Am aflat că Rawlins fusese profesor de engleză la liceul din localitate. Ceea ce explică discuţiile regeşti pe care le purtam despre scriitorii elizabetani. Dar ce m-a făcut să cresc mult în ochii lui a fost dragostea mea pentru scriitorii irlandezi. Faptul că-i citisem pe Yeats, pe Synge, pe Lord Dunrany, Lady Gregory, O-Casey, pe Joyce, l-a determinat să vadă în prietenia mea un privilegiu. Murea de curiozitate să-mi citească opera, dar am avut precauţia

de a o ascunde de el. De altfel, nici nu aveam ce să-i arăt.

La pensiunea unde locuiam, am făcut cunoştinţă cu un cherestegiu din Virginia de Vest, pe nume Matthews. Era scoţian din cap până-n picioare, dar un scoţian generos. Îi făcea o plăcere deosebită, realmente o sinceră plăcere, ca în zilele când era liber să ne plimbe prin ţară cu frumoasa lui maşină. Gusta mâncarea aleasă şi vinurile fine şi ştia unde pot fi găsite. Într-o zi, la Chimney Rock, ne-a oferit o masă cum n-am mai mâncat, pot declara cu mâna pe inimă, decât de două ori în viaţă. Trebuie să spun că Matthews ghicise de la bun început situaţia noastră; şi, tot de la bun început, ne anunţase că, ori de câte ori ne aflăm în tovărăşia lui, nu aveam voie să vârâm mâna în buzunar.

Dacă aş spune doar acest lucru despre el, v-aţi forma o impresie falsă. Matthews nu era un om bogat şi nici ceea ce se numeşte un „fraier”. Era un tip sensibil, foarte inteligent, care nu cunoştea aproape nimic despre literatura, muzică sau pictură. Dar cunoştea foarte multe despre viaţă – şi despre natură, mai cu seamă despre animale pe care le îndrăgea mult. Am spus că nu era bogat. Dacă ar fi dorit, ar fi putut ajunge milionar într-un timp record. Dar nu ţinea să se îmbogăţească. Matthews era unul dintre acei puţini americani mulţumiţi de soarta lor. Când te aflai în compania lui, te simţeai parcă alături de un frate. Adeseori, seara, ieşeam în veranda pensiunii şi pălăvrăgeam câte cinci, şase ore în şir. Discuţii uşoare. Discuţii odihnitoare…

Dar scrisul meu… Ceva nu mergea. Ca să termin o povestire, şi încă una proastă, mi-au trebuit câteva săptămâni. O parte din vină o purta căldura. (în Sud, căldura justifică aproape totul, cu excepţia linşajului.) înainte să reuşesc să aştern două rânduri, hainele mi-erau muiate de sudoare. Şedeam la fereastră şi priveam lanţul de truditori – toţi negri – cu sape, lopeţi şi târnăcoape, cântând în timp ce se căzneau şi sudoarea li se scurgea în râuleţe pe spinare. Şi cu cât îi vedeam căznindu-se mai aprig, cu atât mă simţeam eu mai neputincios. Cânturile

lor îmi pătrundeau în sânge. Dar ce mă răscolea mai mult erau mutrele păzitorilor; doar cât mă uitam la feţele acestor duli umani, simţeam fiori pe şira spinării.

Ca să mai spargem monotonia, eu şi Mona făceam câte o excursie pe cont propriu, alegând vreun loc mai îndepărtat, un loc cu vechime, la care ajungeam făcând autostopul. Porneam în aceste excursii mai mult ca să ne omorâm timpul. (în Sud timpul se scurge cu viteza plumbului.) Câteodată ne urcam în prima maşină care ne ieşea în cale, fără să ne pese în ce direcţie merge. Şi, într-o zi, constatând că ne urcasem într-o maşină care se îndrepta spre Carolina de Nord, mi-am adus aminte de numele unui vechi coleg de şcoală care, din ultimele veşti pe care mi le dăduse, era profesor de muzică la un mic colegiu din Carolina de Sud. Am decis să-i facem o vizită. Era un drum lung şi, ca de obicei, nu aveam un ban în buzunar. Totuşi eram sigur că puteam conta pe o masă de prânz în casa lui.

Trecuseră douăzeci de ani de când nu-l mai văzusem pe bunul meu vechi camarad. Părăsise şcoala înaintea mea pentru a pleca să studieze muzica în Germania. Devenise un pianist concertist, călătorise prin toată Europa şi apoi se întorsese în America, unde acceptase o slujbă insignifiantă în acest orăşel din Sud. Primisem câteva cărţi poştale de la el – şi apoi, tăcere. În timp ce mă gândeam la el, mă întrebam dacă nu cumva mă uitase cu totul. Douăzeci de ani sunt douăzeci de ani.

În fiecare zi, când mă întorceam de la şcoală, mă opream la el acasă pentru a-l asculta cântând. Cânta toate piesele pe care aveam să le aud mai târziu în marile săli de concerte şi (după părerea mea de adolescent) le interpreta la fel de bine ca marii maeştri. Statura şi maniera lui îţi atrăgeau atenţia. Pe frunte avea un început de crescătură care, în momentele când era inspirat, semăna cu un corn. Era mult mai înalt decât mine. Avea o înfăţişare de străin şi vorbea ca un european din clasele de sus, care învăţase engleza pe lângă limba lui maternă. Adăugaţi la toate acestea şi faptul că purta pantaloni vărgaţi şi o haină

neagră, moale. Prietenia noastră a încolţit la cursul de germană. Alesese cursul de germană deşi cunoştea perfect limba, pentru a-şi scuti efortul de a studia. Profesoara, o tânără adorabilă, şăgalnică, înzestrată cu simţul umorului, era realmente înamorată de el. Pretindea, însă, că o irita. Câteodată îi trăgea mici înţepături. Într-o zi, aţâţată de traducerea orală perfectă pe care el tocmai o expusese, fără o pregătire prealabilă, l-a întrebat de ce nu a ales studiul altei limbi. Nu dorea să înveţe ceva nou? Şi aşa mai departe. Iar el i-a răspuns, cu un zâmbet maliţios, că-şi petrecea timpul cu lucruri mai utile.

— Zău? Şi cu ce anume dacă-mi îngădui să te întreb.

— Cu muzica.

— Da? Eşti muzician? Pianist – sau poate compozitor?

— Şi una şi alta.

— Şi ce ai compus până acum?

— Sonate, concerte, simfonii şi opere… plus câteva cuartete. Clasa a izbucnit în hohote de râs.

— Eşti un geniu şi mai mare decât te-am socotit eu, i-a trântit ea după ce larma s-a potolit.

Înainte de a se fi terminat ora, el mi-a strecurat un bileţel pe care-l mâzgălise în grabă şi-l împăturise. Abia reuşisem să-mi arunc ochii pe bilet, când am fost chemat la catedră. I-am înmânat profesoarei bileţelul. A citit mesajul, a roşit până la rădăcina părului, apoi l-a aruncat la coş. În bilet nu scria decât*: „Sie ist wie cine Blume”.*

M-am gândit şi la alte lucruri în legătură cu acest „geniu”. De pildă, cum dispreţuia tot ce era american, cum detesta literatura noastră, cum îi maimuţărea pe profesori, cum îi repugna orice exerciţiu fizic. Dar, mai mult ca orice, îmi aminteam de libertatea de care se bucura în casa lui şi de respectul pe care i-l arătau părinţii şi fraţii săi. În toată şcoala noastră nu mai exista un al doilea ca el. Cât de încântat am fost când am primit cea dintâi scrisoare din partea lui, din Heidelberg. Îmi scria că se simte acolo perfect acasă, mai german decât toţi germanii. Ce mai căutam eu în America? De ce nu plecam şi eu, ca să devin un bun poet german?

Tocmai mă gândeam cât de îngrozitor ar fi să-mi spună: „Nu-mi amintesc de dumneata”, când mi-am dat seama că intrasem în oraş. În scurt timp mi-a fost dat să aflu că vechiul meu prieten plecase cu o zi înainte într-un tur pe coasta răsăriteană. Ce mai noroc! Eram lihniţi de foame, se făcuse târziu. Din disperare mă agăţăm de intendentă, o doamnă coaptă, slabă, urâcioasă, încercând să-i explic faptul că făcusem un imens ocol în drumul nostru spre Mexic – iar maşina ni se stricase pe şosea, la câţiva kilometri depărtare – numai ca să-l salutăm pe dragul meu prieten din copilărie. Dat fiind că nu-i dădeam drumul şi o tocam la cap, am reuşit să-i transmit (telepatic) că aveam mare nevoie de o gustare. Morocănoasă, a comandat să ni se aducă nişte ceai şi cornuri.

Pe urmă am pornit pe jos până la marginea oraşului, ca să ne dezmorţim picioarele. Aici am reuşit să ne urcăm într-un Ford rablagit. Şoferul, un veteran puţin ţăcănit şi uşor afumat – în Sud toţi sug ca peştii ne-a spus că va trece prin Asheville. Părea să nu ştie prea bine unde merge, decât că în direcţia Nord. Conversaţia purtată cu el pe lungul drum spre Asheville a fost absolut smintită. Amărâtul nu numai că avusese un şoc de obuz în război, nu numai că fusese părăsit de nevastă care fugise cu cel mai bun prieten al lui, dar de atunci încolo trecuse şi printr-o serie de accidente. Colac peste pupăză, era un dobitoc bigot, unul din trântorii aceia îndărătnici, care devin şi mai îndărătnici când se întâmplă să locuiască în Sud. Săream ca nişte lăcuste de la un subiect la altul, dar se părea că nu-l interesa nimic în afară de necazurile şi belelele lui. Pe măsură ce ne apropiam de Asheville devenea tot mai arţăgos. Ne-a spus pe şleau că-i eram profund antipatici, că nu-i plăcea nimic la noi şi, mai ales, felul nostru de a vorbi. Când, în cele din urmă, ne-a depus pe trotuar în Asheville, fumega şi spumega.

I-am întins mâna ca să-i mulţumesc că ne-a luat şi, fără să fac risipă de cuvinte, i-am spus „la revedere”.

— *La revedere?* a strigat. Dar nu-mi plătiţi?

— Să-ţi plătim? am întrebat uluit. Cine a mai auzit de

plata autostopului?

— Doar nu vă aşteptaţi să călătoriţi pe gratis? Şi benzina pe care am cumpărat-o din banii mei? S-a aplecat belicos pe geamul maşinii. A trebuit să-i ofer nişte explicaţii rapide şi nervoase. S-a uitat la noi de parcă nu-i venea a crede, pe urmă a clătinat din cap şi a bombănit:

— Mi-am închipuit eu de cum am pus ochii pe voi. Şi apoi, ca şi când i-ar fi venit un gând mai bun: Mă gândesc c-ar fi mai bine să dau cu maşina peste voi.

După care s-a petrecut ceva la care nu m-aş fi putut gândi niciodată: omul a izbucnit în plâns. M-am aplecat spre el să-i spun câteva cuvinte de consolare – mi se muiase inima.

— Pleacă de-aici! a răcnit şoferul. Piei din ochii mei!

L-am lăsat, cocoţat peste volan, cu capul îngropat în braţe, scuturându-se de plâns.

— Ce zici de chestia asta? am întrebat-o pe Mona, destul de impresionat.

— Ai avut noroc că nu ţi-a înfipt un cuţit în burtă, întâmplarea îi confirma părerea despre oamenii Sudului, anume că erau complet imprevizibili. Se gândea că ar fi timpul să ne întoarcem acasă.

A doua zi, în timp ce urmăream, cu o privire pierdută, truda negrilor, am început să mă întreb cât timp o să mai rezistăm în însorita Carolina. Trecuseră câteva săptămâni de când nu-i mai plătisem un cent proprietarului. Şi nici nu cutezam să mă gândesc la cât îi datoram bunului domn Rawlins pentru mese.

Dar o zi mai târziu, spre surprinderea noastră, am primit o telegramă de la Kroński, prin care ne anunţa că soseşte cu soţia lui chiar în acea seară. Mană cerească!

Veniţi cu toţii din sălbăticie
Şi glorie să fie
Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt
Întru veşnicie!

— Asta-i tot ce vă doare? ne-a întrebat Kroński radios. Floare la ureche. Cât vreţi? Cincizeci e bine? Ne-am strâns în braţe de bucurie.

— *Bani!* a exclamat el. De ce nu mi-aţi telegrafiat? Şi apoi dintr-o suflare; Vă place aici, de-adevăratelea? Ca să vă spun adevărul, pe mine mă sperie. Ţara asta nu-i pentru negri – şi nici pentru evrei. Mie mi se încrâncenează carnea…

La masă, a vrut să ştie ce am mai scris, dacă am plasat ceva, şi aşa mai departe. Bănuise că ne merge rău, ne-a spus.

— De asta am picat aşa, pe nepusă masă. Am la dispoziţie treizeci şi şase de ore pe care să le petrec cu voi.

A spus-o cu un zâmbet care însemna: „Nu va fi necesar să mă suportaţi un minut în plus”. Mona s-a arătat gata să se întoarcă împreună cu ei, dar eu, din nu ştiu ce raţiune perversă, am insistat să mai rămânem. Ne-am certat destul de violent pe chestia asta, dar n-am ajuns la nicio concluzie.

— Lăsaţi-o baltă! ne-a sfătuit Kroński. Ei, de bine ce suntem aici, ce ne puteţi arăta înainte să plecăm? am răspuns prompt:

— Lacul Junaleska.

Nu ştiu de ce le-am propus tocmai această variantă, mă luase gura pe dinainte. Dar după o clipă am ştiut. Pentru că eu voiam să mai văd o dată Waynesville.

De câte ori mă aflu în preajma acestui loc – Waynesville – simt că mi-ar plăcea să mă statornicesc acolo. Nu ştiu ce anume are locul ăsta, dar pe mine mă atrage.

— N-ai să te statorniceşti niciodată în Sud, mi-a prezis Kroński. Tu eşti un newyorkez înnăscut. Ascultă, de ce nu încetezi să mai pribegeşti prin ţara asta şi de ce nu pleci în străinătate? Locul tău e în Franţa, nu ştii lucrul ăsta?

Mona a fost de acord, ba chiar entuziasmată:

— Eşti singurul prieten care-i vorbeşte raţional, i-a spus.

— Dac-ar fi după mine, eu aş alege Rusia, a continuat Kroński. Dar pe mine nu mă bântuie dorul de ducă. Mie New York-ul nu mi se pare chiar atât de rău, mă credeţi?

apoi a adăugat în maniera lui caracteristică: Din momentul în care încep să practic pe cont propriu şi-mi încropesc o clientelă, vă trimit pe voi doi într-o călătorie în Europa. Vorbesc serios. De mult mă bate gândul ăsta. Aici te descompui, te degradezi. Voi nu aparţineţi acestei ţări, niciunul dintre voi. E o ţară prea mică, prea meschină… mult prea prozaică, asta-i. Cât despre tine, *Mister* Miller, renunţă să mai scrii porcărelele alea pentru reviste, auzi? Tu nu eşti făcut pentru aşa ceva. Tu eşti hărăzit să scrii cărţi. *Scrie o carte,* de ce n-o faci? Eşti în stare să scrii…

A doua zi am plecat la Waynesville şi la lacul Junaleska. Dar pe ceilalţi ambele obiective i-au lăsat total indiferenţi.

— Curios, le-am spus pe drumul de întoarcere, voi nu vă puteţi imagina că aş putea să-mi petrec restul zilelor într-un loc ca ăsta. Ca Waynesville. De ce? Ce vi se pare atât de fantastic?

— Nu aparţii aici – asta-i tot.

— Aşa crezi? Atunci unde aparţin? Franţei? Poate că da. Poate că nu. E greu să înghiţi dintr-un hap patruzeci de milioane de francezi. Dac-ar fi pe alese, aş prefera Spania. Mă simt atras instinctiv de spanioli, aşa cum mă simt atras şi de ruşi. Într-un fel, conversaţia m-a cârmit din nou spre aspectele economice. Ceea ce era un permanent coşmar. Într-un moment de slăbiciune, m-am pomenit întrebându-mă dacă, până la urmă, n-ar fi mai bine să mă întorc la New York.

Totuşi, în ziua următoare, dispoziţia mi s-a schimbat. I-am însoţit pe Kroński şi pe nevasta lui până la marginea oraşului unde au găsit cu uşurinţă o maşină care să-i ia. Noi am mai rămas, făcându-le semne de rămas-bun, după care i-am murmurat Monei, cu o voce gâtuită:

— E un băiat bun, Kroński ăsta.

— Cel mai bun dintre prietenii tăi, a ţâşnit răspunsul ei ca o săgeată.

Cu cei cincizeci de dolari daţi de Kroński ne-am achitat o parte din datorii şi, convinşi că, de îndată ce o să ajungă la New York o să ne mai trimită nişte bani, am

pornit la o nouă încercare. Printr-un simplu efort de voinţă am izbutit să mai termin o povestire. Intenţionam să mai încep una, dar mi-era cu neputinţă: nu aveam nicio idee în cap. În schimb, m-am aşternut pe scris epistole, în dreapta şi în stânga, inclusiv editorului care-mi oferise cândva să-i fiu asistent. L-am căutat şi pe O-Mara dar l-am găsit într-un asemenea hal de demoralizare, încât n-am avut inimă să-i vorbesc despre bani.

Nu încăpea nicio îndoială, Sudul ne dădea gata. Proprietarul pensiunii şi soţia lui făceau tot ce le stătea în putinţă ca să ne simţim bine; la rândul lui, domnul Rawlins ne încuraja cât putea. Niciunul nici celălalt nu suflau o vorbă despre banii pe care îi datoram. Cât despre Matthews, călătoriile lui de afaceri în Virginia de Vest deveniseră tot mai frecvente şi mai prelungite. Şi-apoi, pur şi simplu, nu puteam să-i cerem lui să ne împrumute cu bani.

Aşa cum am mai spus, căldura contribuia mult la prăbuşirea moralului nostru. Există o căldură care te însufleţeşte şi te vitalizează şi există un alt gen de căldură care te irită, îţi suge vlaga, îţi înmoaie curajul, îţi seacă până şi dorinţa de viaţă. Presupun că noi aveam sânge prea gros. Apatia generală a băştinaşilor sporea apatia noastră. Era ca şi cum dormitai într-un vacuum.

Niciodată nu auzeai cuvântul „artă”. Cuvântul era absent în vocabularul oamenilor de aici. Aveam senzaţia că indienii Cherokee produseseră mai multă artă decât vor produce vreodată amărâţii ăştia. Se simţea lipsa indienilor a căror ţară era, în fond, aceasta. Şi se mai simţea prezenţa copleşitoare a negrilor. O prezenţă apăsătoare, răscolitoare. Băştinaşii, aşa-numiţii *tarhell,* nu erau nicidecum iubitori de negri. De fapt, nu erau iubitori de nimic. Aşa cum am spus, totul plutea într-un vacuum, un vacuum zăpuşitor, înăbuşitor, dacă se poate imagina aşa ceva.

Îmi dădea furnicături, simţeam nevoia să bat drumurile dezolante. Dar nici plimbarea nu era o plăcere. De o parte şi de alta se prezenta ochiului o superbă

înşiruire de privelişti, dar îndărătul acestora nu era decât disperare şi deprimare. Splendoarea împrejurimilor nu făcea decât să te răvăşească. În mod cert, Dumnezeu a intenţionat ca omul să ducă un alt fel de viaţă în Sud. Indianul era mult mai aproape de Dumnezeu. Cât despre negri, dacă albii le-ar fi oferit vreo şansă, ar fi prosperat aici. Mă întrebam, şi încă mă mai întreb dacă, nu cumva, peste un timp, indienii şi cu negrii se vor coaliza, îi vor izgoni pe albi şi vor restaura Paradisul în această ţară de lapte şi miere. Ah, da…

A doua binecuvântare ce i s-a dat Mariei
A fost aceea de a şti
Că micul ei Iisus poate citi
Biblia din scoarţă-n scoarţă.

Ne-au picat câteva contribuţii – bani de buzunar, nimic mai mult – ca urmare a numeroaselor scrisori trimise „în dreapta şi-n stânga”. De la Kroński niciun cuvânt.

Am mai tras targa pe uscat timp de câteva săptămâni, după care, total descurajaţi, am hotărât, într-o noapte, ca în zori să o ştergem pe furiş. Toată averea noastră erau două valize. După o noapte în care n-am închis un ochi, ne-am sculat la prima rază de lumină şi, ţinându-ne într-o mână pantofii şi în cealaltă câte o valiză, am ieşit din casă tiptil, ca nişte şoricei. Am străbătut câteva mile până când a apărut o maşină. Şi s-a făcut după-amiază până am ajuns la Winston-Salem, de unde i-am trimis tatălui meu o telegramă prin care îi ceream câţiva dolari. I-am sugerat să-mi expedieze banii la Durham, unde plănuiam să ne petrecem noaptea.

Am intrat în Durham pe înserate. Mă aştepta o telegramă: „Regret, fiule, dar nu mai am un cent în bancă”. Îmi venea să plâng, nu din cauza deziluziei, ci gândindu-mă la umilinţa prin care trebuie să fi trecut tatăl meu când s-a văzut nevoit să-mi trimită asemenea telegramă.

Graţie unui străin, ni se oferise o cafea şi un sandviş la prânz. Dar acum eram flămânzi, mai flămânzi ca de obicei, din cauza distanţei pe care o aveam de parcurs cu

burta goală. Nu ne rămânea altceva de făcut decât să o pornim iar la drum, ceea ce am şi făcut – ca două automate. Pe când stăteam pe şosea, prea istoviţi şi înfrânţi ca să mai putem face vreun pas, şi ne uitam în neştire la soarele care cădea ca o roşie plesnită, deodată s-a oprit lângă noi o maşină de o culoare cam ţipătoare şi o voce voioasă ne-a întrebat: „Vreţi să vă luăm?”. Era o pereche tânără care se îndrepta spre un orăşel aflat la o depărtare de două ore. Bărbatul era din Alabama şi vorbea cu un accent marcat sudic, femeia era din Arkansas. Doi tineri veseli, dinamici, care păreau lipsiţi de orice grijă.

Pe drum am avut diverse pene şi mici defecţiuni, una după alta, care au transformat cele două ore depărtare în cinci ceasuri lungi. Când am ajuns la destinaţie, întârzierea contribuise să ne împrietenească. Le-am spus adevărul despre noi, tot adevărul şi numai adevărul, ceea ce le-a mers drept la inimă. N-am să uit niciodată felul în care femeia aceea amabilă, de îndată ce am intrat în casă, s-a repezit la baie, a umplut cada cu apă fierbinte, ne-a dat săpunuri şi prosoape şi ne-a rugat să ne relaxăm în timp ce ea pregătea cina. Când am reapărut înfăşuraţi în halatele lor de baie, masa era pusă; ne-am aşezat la o cină excelentă alcătuită din carne tocată şi jumări de ou, cornuri calde, cafea, marmeladă, plăcinte şi fructe. Am terminat masa pe la trei noaptea. Ne-au cerut să dormim în paturile lor, şi abia dimineaţa ne-am dat seama că ei doi îşi improvizaseră un pat din pernele maşinii.

Când ne-am trezit, pe la ora prânzului, am luat un mic dejun suculent, după care omul m-a plimbat prin uriaşa lui curte din spate, care adăpostea un adevărat cimitir de maşini. Epavele, rablele constituiau mijloacele lui de existenţă. Era, fără îndoială, genul de om vesel, care nu-şi face griji din nimic, iar soţia lui avea exact aceeaşi mentalitate. Vizita noastră neaşteptată părea să-i fi încântat. De ce n-am mai rămas câteva zile cu ei, aşa cum ne-au rugat, nu ştiu nici eu.

Când ne-am pregătit de plecare, femeia a chemat-o pe Mona deoparte şi i-a strecurat câţiva dolari în mână, în

timp ce soţul mi-a vârât un cartuş de ţigări sub braţ. Au insistat să ne conducă cu maşina până la şosea, într-un loc de unde era mai simplu să ne ia cineva, Când ne-am despărţit cei doi aveau lacrimi în ochi. Intenţionam ca în acea zi să ajungem la Washington. Şi am fi ajuns dar, spre ghinionul nostru, am întâlnit maşini care ne-au dus numai pe porţiuni scurte de drum. Când am ajuns în Richmond, se înnoptase. Şi eram din nou lefteri. Cei câţiva dolari pe care ni-i dăduse femeia dispăruseră – odată cu poşeta Monei. Să ne fi furat cineva mizeria aceea de dolari? Tristă istorie! Oricum, ne simţeam prea bine, prea aproape de ţelul nostru, ca să ne mai amărâm de paguba aceea măruntă.

Şi iar a venit vremea să mâncăm… Am prospectat, cu ochii de expert, diferitele restaurante şi, în cele din urmă, am ales unul grecesc. Am hotărât ca întâi să mâncăm, şi pe urmă să le explicăm în ce situaţie disperată ne găsim. Am comandat o masă substanţială şi porţii duble de desert, după care i-am comunicat proprietarului vestea, cu multă blândeţe. Dar povestea nefericirilor noastre nu l-a impresionat deloc sau, mai curând, i-a produs o impresie defavorabilă. Singurul lucru la care s-a putut gândi – ce mai soluţie! – a fost să cheme poliţia. În câteva minute a apărut un copoi pe motocicletă. După interogatoriul de rigoare ne-a întrebat pe şleau cum avem de gând să rezolvăm situaţia. I-am răspuns că dacă-mi dă el banii de telegramă, voi trimite un mesaj la New York şi, fără nicio îndoială, banii îmi vor sosi a doua zi dimineaţă. Poliţistul a socotit că e o idee rezonabilă şi s-a oferit să ne instaleze el într-un hotel ieftin din apropiere. După care l-a informat pe grec că răspunde el pentru noi. Ceea ce mi s-a părut teribil de frumos din partea lui.

Cu inima strânsă, i-am expediat o telegramă lui Ulric. Copoiul ne-a escortat până în camera de hotel şi ne-a anunţat că va reveni devreme dimineaţa. Deşi eram new-yorkezi, totuşi, manifesta faţă de noi o deosebită consideraţie. Nu mă puteam împiedica să gândesc că poliţiştii din New York făceau parte din cu totul altă specie.

În timpul nopţii am ţinut să mă asigur dacă nu cumva proprietarul hotelului ne încuiase în cameră. Nu puteam închide un ochi. Pe măsură ce se scurgeau ceasurile nopţii, deveneam tot mai convins că telegrama mea va rămâne fără răspuns. Ar fi fost cu neputinţă să plecăm din hotel fără a fi văzuţi de omul de la recepţie. Am coborât din pat şi m-am dus la fereastră. Era plasată doar la vreo doi metri de pământ. Ceea ce ne-a oferit soluţia: în zori, vom ieşi pe fereastră.

Răsăritul soarelui ne-a prins din nou pe şosea, la o milă depărtare de oraş. Noi, şi cele două valize. Dar în loc să ne îndreptăm direct spre Washington, am hotărât direcţia Tappahannock – pentru eventualitatea că ne-ar urmări poliţistul. Am avut norocul să fim luaţi imediat de o maşină. Desigur, mic dejun, ioc, masă de prânz, ioc. În drum, am mâncat nişte mere verzi, care ne-au provocat dureri de stomac.

La mică depărtare de Tappahannock, ne-a luat în maşină un avocat care pleca la Washington. Un tip fermecător, citit, volubil. I-am împuiat urechile. Probabil că i-am făcut o impresie bună pentru că, atunci când ne-am luat rămas-bun în Washington, a stăruit să ne împrumute douăzeci de dolari. Pretindea că ni-i *împrumută,* dar era limpede că ţinea să-i luăm şi să uităm de ei. În timp ce ambala maşina, a murmurat peste umăr:

— Cândva am încercat şi eu să scriu. Eram atât de entuziasmaţi, încât nu ştiam cum să ajungem mai repede acasă. Pe la miezul nopţii eram în New York. Primul lucru pe care l-am făcut a fost să-i telefonăm lui Krońsk. Putea să ne adăpostească peste noapte? Sigur că da. Ne-am urcat în metrou şi ne-am dus în Bronx, unde locuia el pe atunci. Priveliştea din metrou ne-a îndurerat ochii. Uitasem cât de livizi şi de istoviţi pot arăta oamenii, şi uitasem ce duhoare emană oraşul ăsta. Piatra de moară. Din nou înhămaţi la ea.

Mă rog, oricum, ne găseam pe un teren familiar. Poate că cineva se va bucura să ne vadă după o absenţă atât de lungă! Poate că o să-mi caut, într-adevăr, o slujbă.

Cea de-a şasea binecuvântare sună aşa – ce potrivire!

Cea de-a şase bucurie
Ce Mariei i s-a hărăzit.
A fost să-l vadă pe al ei Iisus
Pe cruce răstignit.

Şi iată-l pe doctorul Kroński…

— Ei, ei, v-aţi întors! V-am spus eu. Dar să nu vă treacă prin cap că puteţi locui la noi. Puteţi rămâne noaptea asta şi atâta tot. Nu, dragii mei. Aţi mâncat? Eu trebuie să mă scol devreme.

N-avem prosoape curate, nu ne cereţi aşa ceva. Va trebui să dormiţi fără aşternut. Şi să nu vă aşteptaţi să vi se aducă micul dejun la pat. Noapte bună!

Toate astea spuse dintr-o singură suflare.

Am dat jos de pe paturi volumele de medicină şi resturile de mâncare, am aşternut totuşi cearşafurile soioase, pline de pete de sânge, şi ne-am culcat.

VENIŢI CU TOŢII DIN SĂLBĂTICIE ŞI GLORIE SĂ FIE.

15

Cu puţin timp în urmă, am citit într-o revistă budistă ceva ce suna cam aşa: „Dacă am putea obţine tot ceea ce dorim, chiar în momentele când dorim, atunci viaţa n-ar mai prezenta nicio problemă, niciun mister şi n-ar mai avea niciun sens”. În dimineaţa când am citit aceste cuvinte mă simţisem cam indispus şi hotărâsem să-mi petrec ziua în pat. Dar după ce le-am citit, m-am cutremurat de râs. În doi timpi şi trei mişcări m-am dat jos din pat, sporovăind la fel de voios ca oricând.

Dacă mostra asta de înţelepciune mi-ar fi căzut sub ochi în perioada despre care scriu aici, mă îndoiesc că ar fi avut vreun efect asupra mea. Pe atunci mi-era cu neputinţă să adopt o viziune detaşată asupra lucrurilor. Fiecare zi era frământată de probleme, de complicaţii. Totul era plin de mister, de un mister iritant. Misterul care învăluia universul – ăsta era doar un lux intelectual. Şi întregul

sens al vieţii consta doar în soluţiile menite să ne ţină la nivelul de plutire. Pare simplu, dar numai noi ştim cât de complicată poate fi o problemă simplă.

Scârbit de modul meu de viaţă atât de hazardat şi bazat numai pe expediente, m-am hotărât să-mi iau o slujbă. Gata cu căutarea de comori. Gata cu vânătoarea de curcubeie. Eram decis ca, orice s-ar întâmpla, să câştig necesarul pentru acoperirea nevoilor zilnice. Ştiam că hotărârea mea va fi o lovitură pentru Mona. Numai gândul de a-mi lua o slujbă constituia un sacrilegiu pentru ea. Mai mult, însemna, pur şi simplu, o trădare.

Răspunsul ei, când i-am dat vestea, a fost caracteristic:

— Subminezi tot ce am clădit eu.

— Nu-mi pasă, am replicat. Trebuie s-o fac.

— Atunci o să-mi iau şi eu o slujbă.

Şi în chiar acea zi s-a angajat chelneriţă la restaurantul „Cazanul de oţel”.

— O să-ţi pară rău, mi-a prezis.

Prin aceasta voia să spună că pentru noi era fatal să ne îndepărtăm unul de celălalt. A trebuit să-i făgăduiesc că, până ce o să găsesc o slujbă, o să iau mesele la „Cazanul de oţel”, de două ori pe zi. M-am dus acolo o singură dată, la prânz, dar mi-a făcut atât de rău când am văzut-o servind la mese, încât nu am mai revenit.

Nu se punea problema de a-mi găsi o slujbă ordonată, într-un birou. În primul rând, nu exista nimic la care să mă fi priceput ca lumea, iar în al doilea rând, ştiam că nu voi fi niciodată capabil să mă supun unei rutine. Trebuia să găsesc ceva care să-mi ofere aparenţa libertăţii şi independenţei. Şi nu mă puteam gândi decât la o singură slujbă care să corespundă acestor criterii – anume, reţeaua difuzării de cărţi. Deşi nu miar oferi un salariu regulat, timpul meu ar fi timpul meu, ceea ce însemna mare lucru. Nu mă vedeam sculându-mă în fiecare dimineaţă la oră fixă şi trăgând un pumn deşteptătorului.

Nu mă puteam întoarce la „Encyclopaedia Britannica” – lăsasem acolo o amintire cam pătată. Trebuia

să găsesc o altă enciclopedie. Nu a durat mult până să descopăr enciclopedia în fascicule. Directorul de vânzări, căruia i-am solicitat slujba, nu a întâmpinat dificultăţi în a mă convinge că era cea mai bună enciclopedie de pe piaţă. Şi considera că eu dau dovadă de excelente posibilităţi. Ca o favoare, mi-a oferit pentru început câteva dintre adresele lui de desfacere. M-a asigurat că aceştia făceau parte dintre fleţii uşor de dus de nas. Am plecat de la sediu cu o servietă burduşită de fascicule-mostră, de felurite tipuri de legătură, şi de diversele mărunţişuri pe care le cară întotdeauna un difuzor de cărţi. Urma să mă duc acasă şi să studiez tot rahatul ăsta, apoi să pornesc la acţiune. Nu aveam voie să mă mulţumesc vreodată cu răspunsul „Nu”. *Soit!*

În prima zi am efectuat două vânzări, ceea ce a însemnat un comision frumuşel, ţinând seama că reuşisem să plasez două seturi legate, din cele mai scumpe. Una dintre victimele mele a fost un medic evreu, un tip încântător, amabil, care nu numai că a stăruit să rămân la cină, cu întreaga lui familie, dar mi-a şi furnizat adresele unor prieteni de-ai lui care ar fi interesaţi să cumpere. A doua zi am vândut trei seturi, datorită acestui evreu mărinimos. Directorul de vânzări era încântat în sinea lui, dar pretindea că avusesem obişnuitul noroc al începătorului. M-a avertizat să nu mă culc pe lauri.

— Nu te mulţumi să vinzi două, trei pe zi. Încearcă să plasezi cinci, şase. Avem oameni care vând câte douăsprezece seturi pe zi. „Mănânci căcat, i-am spus în sinea mea. Un om în stare să vândă douăsprezece seturi n-ar mai vinde enciclopedii – ar vinde Podul Brooklyn”.

— Cu toate acestea îmi vedeam mai departe, conştiincios, de munca mea. Urmăream cu religiozitate fiecare solicitare, chiar dacă însemna să plec în orăşele excentrice ca Passaic, Hoboken, Carnarsie sau Maspeth. Vândusem la trei din adresele „personale” pe care mi le dăduse directorul de vânzări. Dar el era de părere că ar fi trebuit să-i conving pe toţi cei şapte de pe listă; idiotul! De fiecare dată când ne întâlneam, se arăta tot mai prietenos

şi mai tolerant. În curând urma să aibă loc un mare târg de carte la Garden, m-a informat într-o zi. Dacă o ţineam tot aşa, s-ar putea să aranjeze să lucrez alături de el la standul firmei. Îmi spunea că acolo, la Garden, vânzările îţi pică în poală, ca prunele. O să însemne o lichidare a stocului. A adăugat că mă studiase: îi plăcea felul în care vorbeam.

— Ţine-te de mine, m-a sfătuit, şi s-ar putea să-ţi oferim un teritoriu de desfacere – poate că în vest. O să ai o maşină şi o echipă de oameni. Ce zici?

— Admirabil, am răspuns, deşi numai gândul la aşa ceva mă înspăimânta. Nu aveam nevoie de succese. Eram mulţumit să efectuez doar o vânzare pe zi *dacă reuşeam.*

Oricine încearcă să vândă cărţi învaţă repede că există un gen de indivizi care-ţi iau piuitul. E omul care pare atât de docil şi de pliabil încât aproape că nu-ţi vine să-ţi înfigi ghearele în el. Eşti convins nu numai că o să cumpere un set pentru el, dar că într-o zi sau două o să-ţi procure comenzi şi de la prietenii lui. E de acord cu tot ce-i spui. Se minunează că există în ţară oameni luminaţi care nu au intrat încă în posesia cărţilor. Îţi pune o ploaie de întrebări şi răspunsurile îi aţâţă şi mai mult entuziasmul. Când ajungi la ultimul punct – legătura cărţilor degetele lui dezmiardă tandru, cu o încetineală exasperantă, fiecare tip de legătură. Ba chiar îţi arată şi nişa din perete unde crede că ar fi locul cel mai potrivit pentru set. De nu ştiu câte ori încerci să-i dai *stihul* ca să semneze pe linia punctată. Câteodată îl aduci la asemenea grad de încântare, încât nu se lasă până nu cheamă şi un vecin ca să-şi bucure ochii cu cărţile. De obicei vecinul vine, şi atunci trebuie să iei toată litania de la capăt. Ziua se scurge şi tu stai şi vorbeşti întruna, expunându-le avantajele, minunându-te de comorile conţinute în aceste superbe şi convenabile seturi de fascicule. În cele din urmă, faci un efort disperat să-l readuci la realitate. Şi te alegi cu un răspuns cam de felul ăsta:

— O, dar eu nu pot cumpăra cărţile *acum* – momentan sunt şomer. Aş dori nebuneşte să iau un set, dar…

Chiar şi în urma unui asemenea răspuns eşti încă atât de convins că individul e sincer, încât îi propui să-i amâni prima rată.

— Îmi puteţi plăti prima rată mai târziu, când o să căpătaţi o slujbă. Semnaţi-mi doar aici.

Dar tipul de client despre care vorbesc se sustrage şi de la aşa ceva. Foloseşte orice pretext. Abia atunci îţi dai seama că niciun moment n-a avut intenţia să cumpere vreo carte, ci a urmărit doar să-şi omoare timpul. S-ar putea să-ţi şi spună, când pleci, că nimic nu i-a plăcut vreodată mai mult decât felul în care i-ai vorbit…

Francezii au o expresie care-l definesc*: „il n'est pas sérieux".* E o afacere în toată regula, difuzarea asta a cărţilor. Dacă nu te alegi cu alt profit, măcar înveţi câte ceva despre natura umană. Ceea ce îţi compensează pierderea de timp, durerea de picioare, tristeţea inimii. Una dintre trăsăturile specifice ale meseriei este următoarea – din momentul în care ai intrat în ea, nu te mai poţi gândi la altceva. Vorbeşti despre enciclopedii dacă de ele te ocupi – din zori şi până în noapte; vorbeşti despre ele la orice prilej care ţi se iveşte şi, când nu ţi se oferă niciunul, vorbeşti cu tine însuţi. De multe ori, în momentele libere, mi-am vândut mie cărţi. Pare o absurditate, dar efectiv ajungi să gândeşti că fiecare fiinţă de pe suprafaţa pământului trebuie să posede preţioasa carte pe care o propui tu. Îţi spui că fiecare om are nevoie de cunoştinţe mai vaste. Te uiţi la oameni cu un singur gând în minte: e un eventual client sau nu? Nu-ţi pasă nici cât negru sub unghie dacă persoana respectivă va folosi vreodată afurisitul de set. Nu te gândeşti decât cum să-l convingi că ceea ce îi oferi tu este *sine qua non.* Cât despre celelalte bunuri – pantofi, ciorapi, cămăşi etc. – care-i distracţia să vinzi unui om ceva de care are nevoie? Nu, domnule, tu le oferi victimelor tale şansa de a se comporta ca nişte domni. Aproape că preferi să te trateze cu răceală – atunci poţi să-ţi desfăşori cântul şi dansul cu mai multă pasiune. Un vânzător autentic nu se bucură să stoarcă bani de la „fleţ". El vrea să-şi *câştige* banii prin

muncă. Vrea să se amăgească singur că, dacă i s-ar cere, ar putea vinde cărţi şi unui analfabet – sau unui orb.

Oricum, e un joc care îţi aduce în cale personaje interesante, unele având gusturi asemănătoare cu ale tale, altele mai diferite şi mai străine decât chinezii, sau altele care recunosc că în viaţa lor nu au avut o carte. Uneori ajungeam acasă atât de amuzat, de înveselit, încât nu puteam dormi. Adeseori zăceam treji întreaga noapte vorbind despre persoanele într-adevăr „nostime" pe care le cunoscusem.

Am observat că difuzorii obişnuiţi aveau destul bun simţ încât să o şteargă de îndată ce-şi dădeau seama că nu exista perspectiva unei vânzări. Dar eu, nu. Eu aveam o mie şi unul de motive să mă agăţ de orice fel de om. Oricare zănatec mă putea ţine ore întregi depănându-mi povestea vieţii lui, înfăţişându-mi visurile lui trăsnite, explicându-mi proiectele şi invenţiile lui nebuneşti. Mulţi dintre imbecilii ăştia îmi aminteau de curierii mei cosmococici, ba am descoperit că, unii dintre ei, chiar lucraseră acolo. Ne înţelegeam de minune unii pe alţii. Adeseori, când ne despărţeam, îmi ofereau mici daruri, fleacuri stupide pe care, de obicei, le aruncam în drum spre casă.

Fireşte, aduceam din ce în ce mai puţine comenzi. Directorul de vânzări nu putea înţelege; după părerea lui, deţineam toate calităţile pentru a fi un difuzor de mâna întâi. În câteva rânduri s-a oferit să-şi ia o zi liberă şi să mă însoţească în rondurile mele pentru a-mi dovedi cât e de simplu să obţii comenzi. Dar reuşeam de fiecare dată să mă eschivez. Din când în când, agăţăm câte un profesor, un preot, sau un avocat proeminent. Asemenea lovituri îl gâdilau la inimă.

— Ăsta-i genul de clientelă de care avem nevoie. Mai racolează din ăştia.

Mă plângeam că nu prea îmi dădea adrese bune. De cele mai multe ori mă trimitea la copii sau la imbecili. Îmi răspundea că inteligenţa sau poziţia socială a clientului nu au mare importanţă – lucrul important, singurul care

conta, era să intri în casa lui şi să nu te mai mişti de acolo. Dacă era vorba de un copil care răspunsese la reclame, atunci trebuia să stau de vorbă cu părinţii, să-i conving că trebuie să cumpere cărţile pentru binele copilului. Dacă mă adresam unui tembel care scrisese la firmă ca să ceară nişte informaţii, cu atât mai bine – prostănacii nu opun rezistenţă. Şi aşa mai departe. Directorul de vânzări avea răspuns la orice. În concepţia lui, un difuzor bun era acela care putea vinde cărţi obiectelor neînsufleţite. Începusem să-l detest din toată inima.

În orice caz, întreaga blestemată de afacere nu era decât un pretext pentru a mă menţine activ, un mijloc de a mă făli cu pretenţia că lupt pentru a-mi câştiga existenţa. Nu ştiu de ce ţineam să pretind aşa ceva, decât poate dintr-un sentiment de culpabilitate. Mona câştiga mai mult decât era necesar ca să ne putem întreţine amândoi. În plus, aducea întruna acasă fel de fel de daruri, fie în bani, fie în obiecte care puteau fi convertite în bani. Aceeaşi veche poveste. Bărbaţii nu se puteau abţine să nu-i dea cadouri. Fireşte, toţi erau „admiratori”. Prefera să-i numească „admiratori” şi nu „amanţi”. Mă întrebam de multe ori ce anume admiră la ea, mai cu seamă că, după spusele ei, toţi se alegeau cu refuzuri. Din ce povestea ea despre relaţiile cu aceşti „drogaţi” şi „impotenţi”, ai fi crezut că nu le dăruia nici măcar un zâmbet.

Adeseori mă ţinea treaz noaptea pentru a-mi povesti despre noul roi de sateliţi. O ceată foarte pestriţă, trebuie să recunosc. Inevitabil câte un milionar sau doi, mereu câte un boxer sau un campion de lupte grele, mereu câte un zălud, câte un pervers. Ce vedeau toţi aiuriţii ăştia la ea, sau ce aşteptau de la ea, nu puteam să-mi imaginez. Şi pe măsură ce trecea timpul, numărul lor sporea. Acum, însă, era Claude. (Deşi, ca să fiu drept, la Claude nu se referea ca la un admirator.) Oricum, Claude. „Claude şi mai cum?” Doar *Claude.* Când m-am interesat din ce trăia acest Claude, au apucat-o istericalele. Claude era doar un copilandru. Nu avea o zi peste şaisprezece ani. Era convinsă că o să-l ador.

Am încercat să mă arăt indiferent, dar ea nu m-a luat în seamă. Claude era unic, stăruia întruna. Cutreierase întreg globul *pe gratis.*

— Ar trebui să-l auzi vorbind, mă toca ea tot timpul. Ţi-ar deschide ochii. E mai înţelept decât mulţi oameni trecuţi de patruzeci de ani. E aproape un Christ…

Nu m-am putut reţine şi am izbucnit în râs. I-am râs în faţă.

— Bine! N-ai decât să râzi! Dar când ai să-l cunoşti, ai să schimbi placa.

Am aflat că de la Claude primise frumoasele inele, brăţări şi alte juvaiere Navajo. Claude petrecuse o vară întreaga în mijlocul indienilor Navajo. Învăţase chiar şi limba lor. Dacă ar fi vrut, ar fi putut să rămână până la sfârşitul vieţii printre ei.

Am vrut să aflu de unde venea acest Claude, ce origine avea. Nu ştia nici ea. Credea că vine din Bronx. (Ceea ce îl făcea şi mai unic.)

— Atunci e evreu? am întrebat.

Iarăşi nu era sigură. După înfăţişare, nu-ţi puteai da seama. Nu arăta a nimic. („Ciudat mod de exprimare", mi-am spus.) Ai putea să-l iei drept indian – sau drept un arian pur. Era ca un cameleon – depindea de *când* îl vedeai, *unde* îl vedeai, în ce dispoziţie se afla, de oamenii din jurul lui şi aşa mai departe.

— Probabil că s-a născut în Rusia, am spus la întâmplare.

Spre surpriza mea, a răspuns:

— Vorbeşte fluent limba rusă, dacă asta îţi spune ceva. Dar vorbeşte la fel de bine şi alte limbi – arabă, turca, armeana, germana, portugheza, maghiara…

— Nu, maghiara nu! am strigat. Că vorbeşte ruseşte, O.K., armeneşte, O.K., turceşte, să zicem, deşi e greu de crezut. Dar dacă spui că vorbeşte ungureşte, protestez. Nu, pe cinstea mea, va trebui să-l aud vorbind, ca să pot crede că vorbeşte ungureşte.

— Foarte bine, atunci vino într-o seară şi convinge-te singur. Oricum, nu poţi să-ţi dai seama. Doar tu nu ştii

ungureşte.

— Adevărat – dar ştiu un singur lucru: cine poate vorbi ungureşte e un vraci. E cea mai grea limbă din lume – numai ungurii o pot vorbi. Se poate că Claude ăsta al tău e un băiat extraordinar, dar nu-mi spune că vorbeşte ungureşte. Nu, aşa ceva nu-mi poţi băga pe gât.

Se pare că spusele mele nu i-au făcut nicio impresie pentru că a continuat nestingheritã:

— Am uitat să-ţi spun că vorbeşte şi sanscrita, ebraica, şi…

— Ascultă! am exclamat, nu-i *aproape* un Christ, e Christ în persoană. Numai Hristos Atotputernicul ar putea vorbi, la şaisprezece ani, toate limbile astea. Mă mir că nu a inventat şi limbajul universal. O să vin curând să-l cunosc, nu-ţi face probleme. Vreau să văd cu ochii mei fenomenul ăsta. Vreau să-l pun să vorbească şase limbi o *dată.* Nimic altceva nu mă poate impresiona.

S-a uitat la mine ca şi cum ar fi vrut să spună: „Sărmane Toma Necredinciosul!”

Fixitatea zâmbetului ei a sfârşit prin a mă agasa.

— De ce zâmbeşti în felul ăsta? am întrebat-o.

A şovăit un timp.

— Val, pentru că… pentru că mă întrebam cum ai să reacţionezi dacă am să-ţi spun că Claude are şi puterea de a vindeca.

Dintr-o ciudată raţiune, acest lucru mi se părea mai plauzibil şi mai în concordanţă cu personajul decât tot ce-mi spusese până atunci. Dar trebuia să-mi menţin atitudinea de neîncredere şi de zeflemea.

— De unde ştii? am întrebat-o. L-ai văzut tu vindecând pe cineva? A refuzat să răspundă deschis la întrebare. Totuşi, a declarat că pune mâna în foc pentru adevărul afirmaţiilor ei.

Ca s-o tachinez, am continuat:

— Şi ce a vindecat – o durere de cap?

Din nou a făcut o pauză înainte de a răspunde. Pe urmă, pe un ton solemn, aproape prea solemn, a replicat:

— Dacă vrei să ştii, a vindecat cazuri de cancer.

De astă dată m-am înfuriat.

— Pentru numele lui Dumnezeu, nu-mi servi asemenea aberaţii! Ai căpiat? Urmează să-mi mai spui că a înviat şi morţi. licărul de zâmbet i-a adiat iar pe faţă. Cu un glas care nu mai era solemn ci grav, mi-a spus:

— Ei bine, Val, fie că ai să crezi sau nu, a făcut şi acest lucru. Printre indienii Navajo. De asta îl iubesc atât de mult.

— O.K. fetiţo, pentru astă seară îmi ajunge. Haide să schimbăm subiectul. Dacă-mi mai spui un cuvânt, o să cred că ţi-a sărit o doagă.

Dar următoarele ei cuvinte m-au luat cu totul prin surprindere. Aproape că mi-am pierdut cumpătul:

— Claude spune că are o întâlnire cu tine. Ştie totul despre tine… te cunoaşte şi pe faţă şi pe dos. Şi să nu crezi *că eu* i-am spus ceva. Nu i-am spus nimic. Vrei să mai ştii şi altele? Prezice că te aşteaptă o carieră extraordinară: într-o zi, ai să ajungi o figură internaţională. Din cât spune Claude, acum orbecăieşti. Din punct de vedere *spiritual,* eşti orb, surd şi mut.

— Aşa a spus Claude? Devenisem brusc perfect serios. Foarte bine, spune-i că am să vin la întâlnire. Mâine seară, e bine? Dar nu la porcăria aia de restaurant al tău.

Era extrem de bucuroasă de capitularea mea.

— Laspe mine. O să aleg un loc liniştit unde să puteţi fi singuri.

Desigur, n-am putut rezista să n-o întreb ce a mai spus Claude despre mine.

— Ai să afli mâine. Nu vreau să-ţi stric surpriza, îmi repeta.

Am adormit greu. Claude îmi reapărea, ca o vedenie, de fiecare dată sub altă înfăţişare. Deşi avea o figură de băieţandru, vocea îi suna ca aceea a unui înţelept din antichitate. Indiferent ce limbă vorbea, eu îl înţelegeam. Şi n-am fost deloc mirat când m-am auzit vorbind ungureşte. Nu am fost mirat nici când m-am pomenit călare pe un cal, călărind cu spatele gol şi desculţ. Purtam discuţiile noastre în ţări străine, în locuri îndepărtate ca Iudeea, deşertul

Nubian, Turkestan, Sumatra, Patagonia. Nu foloseam vehicule; ne găseam mereu acolo unde ne pribegeau gândurile, fără efort, fără să apelăm la voinţă. Cu excepţia unor vise sexuale, nu cred să mai fi avut vreodată un vis atât de plăcut. Era mai mult decât plăcut – instructiv în cel mai înalt sens al cuvântului. Acest Claude era mai curând un *alter ego,* chiar dacă uneori semăna izbitor cu Hristos. Şi îmi aducea un sentiment de pace. Îmi dădea o orientare. Mai mult de atât – îmi oferea o raţiune de a trăi. În sfârşit, mă simţeam în dreptul meu şi nu era nevoie să dovedesc nimănui acest lucru. Eram în siguranţă în lume şi nu mai aveam o senzaţie de victimă. Participam într-un fel cu totul nou, aşa cum numai un om eliberat de conflicte poate participa. În mod straniu, lumea devenise mult mai mică decât mi-o imaginasem eu. Mai intimă, mai comprehensibilă. Nu mai era ceva împotriva căruia trebuia să lupţi; ci părea un fruct copt înăuntrul căruia mă cuibărisem, care mă hrănea, şi care era inepuizabil. Şi eram, una cu lumea, una cu tot ce există – ăsta-i unicul fel în care vă pot explica.

Dar soarta n-a vrut să-l întâlnesc pe Claude a doua zi. S-a întâmplat ca la căderea serii să mă găsesc în Newark, sau într-un loc similar, discutând cu un eventual client pe care-l găseam fascinant. Era un negru care se susţinea la Facultatea de Drept muncind ca hamal în port. De câteva săptămâni era şomer şi se afla în dispoziţia de a mă asculta înşirând binefacerile enciclopediei în fascicule. Chiar în clipa când era pe punctul de a-şi semna numele pe un angajament pentru un set, bătrâna lui mamă şi-a băgat capul pe uşă şi m-a invitat să rămân la ei la cină. S-a scuzat că a dat buzna peste noi, explicându-mi că după cină se duceau cu toţii la o întrunire şi că trebuia să-i amintească fiului ei să-şi schimbe hainele. Acesta din urmă a lăsat stiloul din mână şi a fugit la baie.

Aşteptându-l să reapară, mi-au căzut ochii pe un anunţ. Se aducea la cunoştinţa ca marele lider negru W.E. Burghardt Dubois urma să vorbească în chiar acea seară în sala primăriei.

Aşteptam cu nerăbdare apariţia tânărului. Mă învârteam prin cameră, cuprins de febrilitate. Îl cunoşteam pe Dubois. Cu ani în urmă, când luam parte la conferinţe, îl ascultasem pe Dubois vorbind despre marea moştenire a rasei negre. Într-o sală mică din cartierul de Est; în chip ciudat, publicul era alcătuit mai mult din evrei. Dar nu l-am putut uita pe vorbitor. Era frumos şi avea o statură impozantă; dacă-mi amintesc bine, purta cioc. Mai târziu am aflat că se născuse în Noua Anglie; strămoşii lui aveau sânge corcit, franţuzesc, olandez şi alte naţii. Ce-mi amintesc cel mai bine era dicţiunea lui impecabilă şi vasta lui erudiţie. Avea un fel de a vorbi provocator, deschis, direct, care m-a cucerit pe dată. Şi nu el a fost acela, mi-am spus, care mi-a acceptat şi mia publicat primul meu articol tipărit? îl socoteam un om superior.

La cină i-am cunoscut şi pe ceilalţi membri ai familiei. Sora, o tânără de vreo douăzeci şi cinci de ani, era de o frumuseţe frapantă. Dorea să meargă şi ea la întrunire. Ceea ce m-a determinat să iau hotărârea Claude putea să mai aştepte. Când le-am povestit că-l mai ascultasem pe Dubois şi că-i purtam o nemărginită admiraţie, au stăruit să vin şi eu la întrunire, ca invitatul lor. Tânărul şi-a amintit deodată că nu semnase angajamentul; mi-a cerut să-l iscălească până nu uită din nou. Mă simţeam stânjenit, de parcă îl înşelasem.

— Mai gândeşte-te, l-am sfătuit. Dacă doreşti într-adevăr cărţile, poţi să-mi trimiţi mai târziu comanda prin poştă.

— Nu, nu! au strigat într-un glas mama şi sora lui. Să semneze acum, că altfel nu mai semnează niciodată. Ştiţi cum sunt oamenii…

Acum devenise şi sora lui interesată de cărţi. A trebuit să-i expun în grabă întreaga poliloghie.

— Pare minunat, a exclamat. lăsaţi-mi câteva formulare, cred că voi reuşi să obţin o serie de comenzi.

Am mâncat repede, pe urmă ne-am îngrămădit în maşină. O maşină destul de frumoasă, după părerea mea. Pe drum, mi-au povestit despre activităţile lui Dubois din

ultima vreme. Îşi luase un post de profesor în Sud, adică într-o lume nu prea concordantă cu temperamentul şi educaţia lui. Ei gândeau că omul devenise mai amar, mai caustic în cuvântările lui. Mânat de un impuls le-am spus că, într-un fel ciudat, greu de explicat, mi-l evoca pe Rabindranath Tagore – şi pe acesta îl ascultasem cu ani în urmă. Prin remarca mea voiam să spun că niciunul din cei doi nu bătea apa în piuă şi nu făcea risipă de cuvinte când era vorba să arate adevărul.

Când ne-am apropiat de sală, mă aflam în mijlocul unei lungi rapsodii în care mă lansasem, în legătură cu un alt negru, un ex-idol al meu, Hubert Harisson. Le povesteam tot ce învăţasem pe când stăteam la poalele lăzii de săpun pe care era cocoţat el în Madison Square, în zilele când se putea discuta totul liber şi public. În zilele acelea nu exista nimeni care să se poată măsura cu Hubert Harrison, le-am spus cu deplină sinceritate. Acesta avea abilitatea de a-şi desfiinţa orice oponent doar cu câteva cuvinte bine alese şi bine ţintite. Şi o făcea politicos, „cu mănuşi?! cum se spune. Le-am descris felul încântător în care zâmbea, degajarea lui, capul sculptural pe care-l purta mândru pe umeri, ca un leu. Mă întrebam dacă nu-i curgea sânge regal prin vene, dacă nu era urmaşul vreunui mare rege african. Da, era un om care electriza masele prin simpla lui prezenţă. Pe lângă el, ceilalţi vorbitori, cei albi, păreau nişte pigmei, nu numai fizic, dar şi cultural şi spiritual. Unii dintre aceştia din urmă, cei plătiţi să semene vrajbă, se agitau ca nişte epileptici, înfăşuraţi în drapelul cu dungi şi cu stele. Hubert Harrison, însă, indiferent la provocările care i se aruncau, îşi păstra întotdeauna stăpânirea de sine, demnitatea. Avea un fel de a-şi rezema dosul palmei de şold, de a-şi umfla pieptul, de a-şi ciuli urechile pentru a prinde orice cuvânt al celui care-i punea întrebări sau care-l întrerupea cu adversitate. Ştia să aştepte momentul propice. Când tumultul se domolea, răsărea zâmbetul lui larg, un surâs generos, natural, şi apoi îi răspundea adversarului întotdeauna exact la problemă, întotdeauna decent şi făţiş, întotdeauna

din plin, ca o salvă de tun trasă de la bord. În scurt timp, toată lumea râdea, toată lumea în afară de imbecilul care-l întrerupsese.

Când am intrat în sală, încă mai peroram asupra acestui subiect. Locul era ticsit – de astă dată publicul era constituit în marea sa majoritate din negri. Aşa cum ar putea confirma orice alb nealterat de prejudecăţi, a te găsi în mijlocul unui public de negri e un privilegiu. Atmosfera e întotdeauna galvanizantă. Mereu se aud hohote de râs explozive, interjecţii ciudate, sonorităţi care nu ies niciodată din gâtlejul unui om alb. Albii sunt lipsiţi de spontaneitate. Când râd, râsul le ţâşneşte arareori din măruntaie. De obicei, râsul lor are o nota batjocoritoare. Dar râsul omului negru e firesc ca respiraţia.

A trecut puţin timp până a apărut Dubois pe estradă. Dar când a urcat, a făcut-o cu aerul unui suveran care se instalează pe tron. Însăşi ţinuta lui maiestuoasă ar fi amuţit orice eventuală demonstraţie, Figura asta leonină nu apela la nicio urmă de demagogie – era deasupra unor asemenea tactici. Dar cuvintele lui erau dinamită rece. Dacă ar fi vrut, ar fi putut produce o explozie care să zguduie lumea. Dar era limpede că nu avea nici cea mai mică intenţie de a zgudui lumea – în orice caz, nu încă. În timp ce-i ascultam spusele, mi-l imaginam adresându-se, pe acelaşi ton, unui grup de oameni de ştiinţă. Mi-l imaginam dezvăluind cele mai devastatoare adevăruri, dar într-o manieră care mai curând te împietrea decât te incita la acţiune.

Ce păcat, îmi spuneam ca un om de capacitatea lui, de forţa lui, să fie nevoit să-şi îngusteze amplitudinea. Pentru că era osândit, prin însuşi sângele său, la segregaţie, la restrângerea orizontului, la limitarea activităţilor. Ar fi putut să rămână în Europa, unde era acceptat şi onorat; acolo, s-ar fi putut desfăşura într-un spaţiu liber. Dar a ales să lupte alături de fraţii lui, să-i ridice şi, dacă era posibil, să croiască o lume mai bună pentru ei. Ştiuse de la început, probabil, că era o misiune lipsită de orice speranţă, că în spaţiul scurt al unei vieţi nu

putea făuri nimic pentru fraţii lui. Era un om mult prea inteligent ca să-şi facă iluzii. Nu ştiam dacă să-i admir sau să-i deplâng persistenţa îndărătnică, temerară şi zadarnică. Fără voie, făceam în mintea mea o paralelă între el şi John Brown. Dubois era impulsionat de inteligenţă, Brown de credinţa oarbă. John Brown, în pătimaşa lui ură şi luptă împotriva nedreptăţii şi a intoleranţei, nu a pregetat să atace sacrul guvernământ al Statelor Unite. Dacă în ţara asta mare ar mai fi existat câteva sute de suflete de calibrul lui, nu mă îndoiesc că ar fi izbutit să răstoarne sacrul guvernământ al acestor State Unite. Când John Brown a fost executat, ţara a fost răvăşită de o tulburare care nu s-a mai stins de atunci. E posibil ca John Brown să fi compromis cauza negrilor în America. E cu putinţă ca acel fiasco de la Harper-s Ferry să fi zădărnicit pentru totdeauna posibilitatea negrilor de a-şi obţine drepturile prin acţiune directă. E posibil ca uimitoarele isprăvi ale marelui eliberator să fi făcut de neconceput orice formă de insurecţie – în mentalitatea generaţiilor care au urmat. (Aşa cum amintirea Revoluţiei Franceze îl face încă pe orice francez să se cutremure.) Încă din vremea lui John Brown se pare că s-a statornicit acordul tacit că singura cale de a permite unui negru să ocupe un loc în lumea noastră este aceea a unei educaţii lungi şi pline de dificultăţi. Şi acesta nu-i decât un pretext pentru a amâna evenimentul real pe care nimeni nu doreşte să-l înfrunte. Imaginaţi-vi-l pe Iisus Hristos practicând o asemenea politică.

Binecuvântarea libertăţii! Trebuie oare să aşteptăm la infinit, până când vom fi pregătiţi să o primim, să ne fie dată? Sau libertatea e ceva ce trebuie smuls cu forţa de la cei ce o confiscă în chip tiranic? Există oare cineva destul de mare, destul de înţelept încât să ne spună cât timp trebuie să trăiască un om în sclavie?

Nu, Dubois nu era un demagog. Dar pentru un ascultător ca mine reieşea limpede că esenţa, sensul implicit al cuvintelor lui era: „Asumaţi-vă spiritul libertăţii şi veţi fi liberi!”. *Educaţie?*

Din câte înţelegeam şi simţeam eu, spunea aproape pe şleau: „Ceea ce vă ţine pe voi în sclavie este teama şi ignoranţa. Nu există decât un singur fel de educaţie: cea care vă determină să vă afirmaţi şi să vă menţineţi libertatea!”. Ce altă semnificaţie ar fi putut avea faptul că cita toate minunatele exemple de cultură africană, *anterioară intruziunii omului alb,* ce alt rost avea decât să le sublinieze negrilor propria lor autosuficienţă? Ce nevoie avea negrul de omul alb? Niciuna. Ce deosebire exista între cele două rase, ce deosebire cu adevărat reală, fundamentală, vitală? Niciuna. Faptul capital, singurul fapt demn de luat în consideraţie, era acela că omul alb, în pofida tuturor cuvintelor lui mari, în ciuda principiilor lui atât de sinuoase, îl ţinea încă pe negru în obedienţă... Nu citez aici cuvintele lui Dubois, ci înregistrez reacţiile mele, interpretarea pe care o dădeam eu spuselor lui: „În primul rând, daţi-i jos din spinarea voastră!”, acest lucru îl auzeam eu strigând deşi nu ridicase nicio clipă glasul, deşi nu făcea gesturi dramatice, deşi nu afirmase nici pe departe ceva asemănător cu cele de mai sus. „Vă vorbesc în seara aceasta despre gloriile trecutului nostru, al trecutului *vostru, al trecutului nostru comun* de negri. Şi ce ne va aduce viitorul? Aveţi de gând să aşteptaţi până ce omul alb vă va suge ultima picătură de sânge? O să aşteptaţi cuminţi până când o să vă infuzeze în vene sângele lui otrăvit? Voi ridiculizaţi omul alb dar, în acelaşi timp, îl imitaţi cât puteţi, Nu sunteţi decât nişte imitaţii grosolane ale omului alb. Cu fiecare zi care trece vă pierdeţi preţioasa voastră moştenire. O pierdeţi în favoarea păzitorilor voştri care nu au cea mai mică intenţie să vă acorde egalitatea. Educativă, instruiţi-vă, dacă vreţi. Îmbunătăţiţi-vă soarta, dacă puteţi. Dar ţineţi minte un lucru – atâta timp cât nu sunteţi liberi şi egali cu vecinii voştri albi, nimic nu o să se schimbe. Nu vă amăgiţi că omul alb vă este superior. Nu este.

Se poate că pielea lui e albă, dar inima lui e neagră. E vinovat în faţa lui Dumnezeu şi a semenilor săi. Cu trufia şi cu aroganţa lui, degradează lumea, o coboară la nivelul

său. Va veni şi ziua în care nu va mai guverna omul alb. El nu a făcut decât să semene în lumea întreagă ură. A asmuţit fratele împotriva fratelui. Şi-a renegat propriul Dumnezeu. Nu, acest mizerabil specimen al umanităţii nu e superior omului negru. Specia lui e osândită. Deşteptaţi-vă, fraţilor! Deşteptaţi-vă şi cântaţi! Strigaţi până o să-l doborâţi pe alb. Izgoniţi-l din ochii voştri. Pecetluiţi-i buzele, încătuşaţi-i picioarele, îngropaţi-l acolo unde îi este locul: în mormanul de gunoi!

Repet, nimic din cele de mai sus nu s-a desprins de pe buzele lui Dubois. Desigur, m-ar fi privit cu dispreţ dacă ar fi cunoscut interpretarea pe care o dădeam eu cuvintelor lui. Dar cuvintele înseamnă prea puţin. Ce se ascunde îndărătul lor, asta contează. Mă simţeam aproape ruşinat că Dubois folosea alte cuvinte decât cele pe care le auzeam eu în mintea mea. Dacă vorbele lui ar fi provocat o blestemată de insurecţie, cel mai uimit om din comunitatea negrilor ar fi fost el însuşi. Şi totuşi mă încăpăţânam să cred că, în inima lui, mesajul pe care-l intuiam eu era gravat cu sânge şi cu lacrimi. Dacă spiritul lui ar fi fost mai puţin arzător decât îl bănuiam eu, el nu ar fi fost, nu ar fi putut să fie, figura nobilă care era. Roşeam la gândul că un om înzestrat cu atâta har, cu atâta vigoare, cu atâta intuiţie, era nevoit să-şi înăbuşe vocea, să-şi gâtuie adevăratele simţăminte, îl admiram pentru tot ce făcuse, pentru tot ceea ce reprezenta – şi care însemna mult – dar dacă ar fi avut măcar o scânteie din spiritul pasionat al lui John Brown! Dacă ar fi avut o tuşă de fanatism! A vorbi despre nedreptate şi a păstra totodată răceala obiectivităţii – numai un înţelept poate acţiona în asemenea fel. (Trebuie admis, însă, că acolo unde omul obişnuit vede nedreptate, înţeleptul ar putea detecta un alt fel de dreptate.) Omul drept e dur, necruţător, inuman. Omul drept ar prefera să dea foc lumii, să o nimicească cu propriile lui mâini, decât să asiste la perpetuarea nedreptăţii. John Brown era genul acesta de om. Şi istoria l-a uitat. Oameni de mai mică anvergură s-au impus, au răsturnat lumea, au semănat panică – fără să se fi apropiat

măcar de ceea ce numim dreptate… Daţi-i omului alb puţin timp şi o să se distrugă pe el şi pernicioasa lume pe care a creat-o. El nu are remediu pentru relele pe care le-a împrăştiat pe furiş. Niciun remediu. E găunos, deziluzionat, văduvit de orice speranţă. Tânjeşte după ţelurile lui jalnice.

Şi oare omul alb o să-l tragă pe negru după el în prăpastie? Mă îndoiesc. Cred că toţi cei pe care i-a prigonit şi i-a înrobit, pe care i-a degradat şi i-a emasculat, toţi cei cărora le-a supt sângele se vor ridica împotriva lui în ziua fatală a judecaţii. Şi nimeni nu-i va da ajutor, nicio mână prietenoasă nu se va întinde ca să-l ferească de osândă. Şi nici jelit nu va fi. Ci din toate ungherele lumii, aşa cum creşte şi se înteţeşte un vârtej, se vor aduna strigătele de bucurie: „Omule alb, ţi-a sunat sfârşitul? Piei ca un vierme! Şi fie ca amintirea trecerii tale pe acest pământ să fie ştearsă pe veci!”. În mod curios, abia de curând am descoperit că Dubois a scris o carte despre John Brown în care a prezis multe din nefericirile care i s-au întâmplat rasei albe şi multe prin care urmează abia să treacă. Ciudat că, fără să cunosc pasiunea şi admiraţia pe care i le purta marelui eliberator, le-am asociat numele…

A doua zi dimineaţă, când îmi luam micul dejun într-o cafenea de pe Pineapple Street, am simţit o mână lăsându-mi-se pe umăr. Un glas mă întreba, din spate, dacă sunt Henry Miller. Am ridicat privirea şi l-am văzut pe Claude lângă mine. Nicio clipă nu am crezut că ar putea fi altcineva.

— Mi s-a spus că, de obicei, iei aici micul dejun. Păcat că n-ai venit aseară; voiam să-ţi prezint un prieten pe care ţi-ar fi plăcut să-l cunoşti. E din Teheran.

M-am scuzat şi l-am invitat să ia un al doilea mic dejun împreună cu mine. Pentru Claude nu era o problemă să îngurgiteze două sau trei mic dejunuri în şir. Era ca o cămilă – stoca rezerve ori de câte ori i se oferea posibilitatea.

— Eşti un capricorn, nu? m-a întrebat. Te-ai născut la 26 decembrie, pe la ora prânzului, nu? Am confirmat.

— Nu cunosc mare lucru despre astrologie, a urmat el. Pentru mine nu-i decât un punct de plecare. Eu sunt ca Iosif, cel din Biblie – am vise. Uneori, vise profetice.

Am zâmbit cu îngăduinţă.

— În curând ai să faci o călătorie lungă – poate peste un an sau doi. O călătorie importantă. Care o să-ţi schimbe radical viaţa.

A făcut o pauză, uitându-se pe fereastră, ca şi cum încerca să se concentreze.

— Până atunci o să treci printr-o perioadă de mari hărţuieli, anul viitor sau aşa ceva. Adică înainte să porneşti în călătorie. O să-ţi trebuiască mult curaj ca să supravieţuieşti. Dacă nu te-aş cunoaşte atât de bine, aş spune că ar exista pericolul să-ţi pierzi minţile…

— Scuză-mă, l-am întrerupt, dar cum de mă cunoşti atât de bine?

A fost rândul lui Claude să surâdă îngăduitor. Pe urmă, fără cea mai mică ezitare, a adăugat: – Te-am cunoscut de multă vreme, în visele mele. Reveneai mereu şi mereu. Desigur, n-am ştiut că eşti *tu,* până ce n-am cunoscut-o pe Mona. Atunci mi-am dat seama că nu putea fi altcineva.

— Ciudat, am murmurat.

— Nu-i chiar atât de ciudat. Mulţi oameni au trecut prin experienţe similare. Odată, într-un orăşel din China, un om m-a oprit pe stradă şi, luându-mă de braţ, mi-a spus: „Te-am aşteptat să apari. Ai venit exact la timp”. Era un magician. Practica magia neagră.

— Şi tu eşti un magician? l-am întrebat în glumă.

— Nu s-ar putea spune. Apoi a adăugat pe acelaşi ton: Eu practic divinaţia. E un dar cu care m-am născut.

— Dar nu te ajută prea mult, nu?

— Adevărat, dar îmi permite să-i ajut pe alţii. Bineînţeles, dacă vor să fie ajutaţi.

— Şi acum vrei să mă ajuţi pe *mine?*

— Dacă pot.

— Înainte de a merge mai departe, ce-ar fi să-mi spui câte ceva despre tine? Mona mi-a istorisit unele lucruri din

viaţa ta, dar totul pare năucitor. Dacă nu te superi, spune-mi un lucru: ştii unde te-ai născut şi cine au fost tatăl şi mama ta?

Claude m-a privit drept în ochi:

— Lucrul ăsta încerc şi eu să-l aflu. Poate că reuşeşti să mă ajuţi. Nu mi-ai fi apărut atât de frecvent în vis dacă n-ai fi avut oarecare importanţă în viaţa mea.

— În visele tale? Spune-mi, cum îţi apar în vis?

— În diverse roluri, mi-a răspuns Claude prompt. Uneori ca un tată, alteori ca un diavol şi, câteodată, ca un înger binefăcător, întotdeauna apariţiile sunt însoţite de acorduri de muzică. O muzică celestă, aş spune.

Nu ştiam ce-aş fi putut răspunde.

— Desigur, eşti conştient că ai putere asupra altora, a continuat Claude. O mare putere. Totuşi, o foloseşti arareori. Şi când o faci, o foloseşti greşit. Te ruşinezi de partea bună din tine, dacă pot să spun aşa. Preferi să fii considerat un rău decât un om bun. Şi, uneori, *eşti* într-adevăr rău – rău şi crud – în special cu cei care ţin la tine. Va trebui să te preocupi de acest lucru... dar în curând ai să fii pus la încercare!

— Claude, ai un aer straniu, supranatural. Încep să cred că ai un al şaselea simţ, sau cum vrei să-l numeşti. La care, Claude mi-a răspuns:

— În adâncul tău, eşti un om de credinţă. Un om cu o mare credinţă. Scepticul din tine reprezintă un fenomen trecător, o moştenire a trecutului, dintr-o viaţă anterioară, poate. Trebuie să te scuturi de toate îndoielile – de îndoielile de tine însuţi, în primul rând – acestea te asfixiază. Un om ca tine nu are decât să se arunce în lume şi va pluti ca un dop de plută. Niciodată nu te va atinge şi nu te va afecta nimic cu adevărat rău. Eşti hărăzit să păşeşti peste foc Dar dacă te eschivezi de la adevăratul tău rol, şi numai tu ştii care e acesta, atunci focul te va arde şi scrum se va alege din tine. Ăsta-i lucrul cel mai clar pe care-l cunosc în legătură cu tine.

Am recunoscut sincer că cele ce-mi spusese nu-mi sunau nici vag, nici străin de mine.

— Am avut de nenumărate ori asemenea presimţiri. Pentru moment, însă, nimic nu mi-e foarte clar. Continuă, te rog, sunt numai urechi.

— Ce ne-a alăturat pe noi, a urmat Claude, este faptul că amândoi ne căutăm adevăraţii părinţi. M-ai întrebat unde m-am născut. Eu sunt un copil găsit; părinţii mei m-au abandonat pe un prag, undeva în Bronx. Am bănuiala că părinţii mei, oricine ar fi fost, veneau din Asia. Poate că din Mongolia. Când mă uit în ochii tăi, sunt aproape convins de acest lucru. Fără nicio îndoială, tu ai sânge mongol. Nimeni n-a remarcat acest lucru până acum?

M-am uitat atent la tânărul care-mi spunea toate aceste lucruri. L-am absorbit aşa cum ai bea un pahar de apă rece când îţi arde gâtlejul de sete. *Sânge mongol!* Desigur că mai auzisem asemenea observaţie. Şi întotdeauna de la acelaşi gen de oameni. Şi ori de câte ori auzeam cuvântul „mongol”, era pentru mine ca o parolă de liberă trecere. „Te-am reperat!”, îmi spunea mie acest cuvânt. Fie că acceptam sau dezminţeam, eram unul „de-ai lor”.

Chestiunea asta mongolă era, desigur, mai curând simbolică decât genealogică. Mongolii erau purtătorii unor legături tainice, într-o epocă foarte îndepărtată din trecut, când lumea era una singură şi când adevăraţii ei cârmuitori îşi ţineau identitatea ascunsă, „noi, mongolii” eram *acolo.* (Vi se pare un limbaj bizar? Mongolii vorbesc numai în felul ăsta.) Exista un element fizic, sau fiziologic, sau fizionomie, care-i caracteriza pe toţi cei ce aparţineau acestui straniu clan. Ceea ce-i deosebea de „restul umanităţii” era expresia ochilor. Nu culoarea, forma sau privirea ochilor; ci felul în care erau implantaţi în obraz, felul în care înotau în misterioasele lor orbite. Voalaţi de obicei, când oamenii vorbeau, vălurile cădeau unul câte unul, până ce aveai senzaţia că priveşti într-un adânc hău negru. Studiindu-l pe Claude, privirea mi-a poposit pe două hăuri negre în centrul ochilor lui. Adâncuri insondabile. Un minut sau două, nu am mai schimbat niciun cuvânt. Pur şi

simplu, ne uitam unul la celălalt ca două şopârle. Privirea mongolă de recunoaştere reciprocă.

Eu am fost cel care a rupt vraja. I-am spus că îmi aminteşte de Daniel Boone. Cu o tuşă de Nabucodonosor.

A râs.

— Mi s-au atribuit multe şi felurite naţionalităţi. Indienii Navajo susţineau că am sânge indian în vine. Poate că am…

— Sunt convins că ai şi o picătură de sânge evreiesc. Nu din cauză că ai fost găsit în Bronx, am adăugat.

— Am fost crescut de evrei, a precizat Claude. Până la opt ani nu am auzit altă limbă decât ruseşte şi idiş. La zece ani am fugit de acasă.

— Unde era… ceea ce numeşti acasă?

— Un sat în Crimeea, nu departe de Sevastopol. Am fost transplantat acolo când aveam şase luni.

A trecut un timp. Pe urmă a început să spună ceva despre memorie, dar şi-a curmat vorba.

— Când am auzit prima oară limba engleză, a continuat, am recunoscut-o ca pe o limbă familiară, deşi nu o auzisem decât în primele mele şase luni de viaţă. Am învăţat engleza aproape instinctiv, într-un timp foarte scurt. După cum remarci, o vorbesc fără nicio urmă de accent. Şi chineza mi-a fost foarte uşor s-o învăţ, deşi nu o vorbesc fluent.

— Scuză-mă, l-am întrerupt, dar câte limbi vorbeşti, vrei să-mi spui? A ezitat o clipă, ca şi cum ar fi făcut un calcul în minte:

— Ca să fiu sincer, nu ştiu exact. Cu siguranţă, cel puţin douăsprezece. Dar nu-i un lucru cu care să mă mândresc; am un fler natural pentru limbi. Şi apoi, când cutreieri lumea, e firesc să înveţi limbile.

— Dar *maghiara*!, am exclamat. Cred că asta nu ţi-a fost uşor s-o înveţi. Mi-a zâmbit cu indulgenţă.

— Nu ştiu de ce cred oamenii că maghiara e o limbă atât de grea. Există nişte dialecte indiene, chiar aici în America de Nord, care sunt mult mai dificile – din punct de vedere pur lingvistic, vreau să spun. Dar nicio limbă nu e

grea când trăieşti printre cei care o vorbesc. Pentru a învăţa turceşte, ungureşte, arăbeşte sau limba Navajo trebuie să devii unul dintre ei, asta-i tot…

— Dar eşti atât de tânăr! Când ai avut timp să…

— Vârsta nu înseamnă nimic, m-a întrerupt. Nu vârsta ne face înţelepţi. Nici măcar experienţa, cum pretind unii. Ci rapiditatea spiritului. *Cei vii şi cei morţi…* Tu, dintre toţi oamenii din lume, trebuie să ştii ceea ce vreau să spun. În lumea asta nu există decât două clase – şi nu numai în lumea asta, ci în orice lume – cei vii şi cei morţi. Pentru cei care cultivă spiritul, nimic nu e imposibil. Pentru ceilalţi, totul e imposibil, sau incredibil sau zadarnic. Când trăieşti zi de zi cu imposibilul, începi să te întrebi ce înseamnă cuvântul ăsta. Sau, mai curând, cum a ajuns să însemne ceea ce înseamnă. Există o lume a luminii, în care totul e limpede şi făţiş, şi există o lume a confuziei, unde totul e împâclit şi obscur. Şi cele două lumi sunt, de fapt, una singură. Cei din lumea întunericului surprind din când în când o străfulgerare din împărăţia luminii, dar cei din lumea luminii nu cunosc nimic despre întuneric. Oamenii luminii nu aruncă umbre. Răul le este necunoscut. Ca şi resentimentele. Ei se mişcă fără lanţuri şi fără oprelişti. Până când am revenit în această ţară, am avut de-a face numai cu astfel de oameni. În unele privinţe, viaţa mea e mai stranie decât îţi închipui. De ce m-am dus printre indienii Navajo? Ca să găsesc pace sufletească şi înţelegere. Dacă m-aş fi născut în alte timpuri, aş fi putut să fiu un Hristos sau un Buddha. Din punctul ăsta de vedere, constitui o bizarerie, o anomalie. Chiar şi *tu* nu te poţi împiedica să gândeşti astfel. La aceste cuvinte, mi-a dăruit un surâs misterios. O clipă, am simţit că mi se opreşte inima în loc.

— Ai încercat o senzaţie stranie? m-a întrebat Claude cu un zâmbet care devenise mai uman.

— Într-adevăr, am confirmat, ducându-mi, cu un gest inconştient, mâna la inimă.

— Inima a încetat o clipă să-ţi mai bată, asta a fost tot, mi-a spus. Imaginează-ţi ce-ar fi dacă inima ta ar

începe să bată într-un ritm cosmic… Va veni un timp când nu va mai exista nicio deosebire între om şi Dumnezeu. Când fiinţa umană va atinge toate potenţele ei, va fi divină – conştiinţa umană se va spulbera. Ceea ce se numeşte moarte o să dispară. Totul va fi schimbat, *definitiv schimbat.* Nu va mai fi nevoie de alte schimbări. Omul va fi liber, asta vreau să spun. Din momentul în care va deveni dumnezeul care este de fapt, îşi va fi împlinit destinul – care este libertatea. Libertatea include totul. Libertatea converteşte totul în natura sa primară, care este perfecţiunea. Să nu-ţi imaginezi că propovăduiesc religie sau filosofie. Le resping pe amândouă, din toată inima. Religia şi filosofia nu sunt nici măcar pietre de rezemat piciorul, cum le consideră lumea. Trebuie să sari peste ele, să le treci dintr-un salt. Dacă te agăţi de vreun element din afara ta, sau de deasupra ta, devii victimizat. Nu există decât un unic element, *spiritul.* Spiritul e totul, plenitudinea, şi când îţi dai seama de acest lucru, *devii* acest lucru. Devii tot ce există, nu mai există nimic în plus… înţelegi ce-ţi spun? Am dat din cap afirmativ. Eram puţin buimac.

— Înţelegi, a urmat Claude, dar realitatea acestor lucruri îţi scapă, înţelegerea nu *înseamnă nimic. Ochii* trebuie ţinuţi în permanenţă deschişi, în mod constant. Dar pentru a-ţi putea deschide ochii trebuie să fii relaxat, nu încordat. Nu te teme că ai să te prăbuşeşti îndărăt, într-o prăpastie fără fund. Nu există nimic în care să te prăbuşeşti. Pentru că eşti în prăpastie şi faci parte din ea, şi într-o zi, dacă perseverezi, *vei fi chiar prăpastia.* Nu spun că o vei *deţine,* te rog să observi, pentru că nu există nimic ce poate fi posedat. Nici tu nu poţi fi posedat, ţine minte acest lucru. Tu trebuie să te eliberezi. Nu există niciun fel de exerciţiu, fizic sau spiritual, care trebuie practicat. Toate acestea sunt ca tămâia – îţi trezesc un sentiment de sfinţenie. Dar noi trebuie să fim sfinţi fără sfinţenie. Trebuie să fim întregi – completi. Asta înseamnă să fii sfânt. Orice alt fel de sfinţenie e fals, o himeră şi o amăgire…

Scuză-mă că-ţi vorbesc în felul ăsta, a continuat Claude, dând grăbit pe gât o înghiţitură de cafea, dar am sentimentul că timpul e foarte scurt. Data viitoare când ne vom mai întâlni, întâlnirea se va produce, probabil, într-o parte îndepărtată a lumii. Neastâmpărul tău te va mâna în cele mai neaşteptate locuri. Mişcările *mele* sunt mai determinate; eu cunosc tiparul vieţii care mă aşteaptă. Şi dacă am ajuns atât de departe, a reluat Claude după o pauză, dă-mi voie să-ţi mai adaug ceva. S-a aplecat în faţă şi chipul lui a căpătat o expresie foarte serioasă.

Henry Miller, a început el, în momentul de faţă, nimeni din ţara asta nu ştie de tine. Nimeni – literalmente – nu-ţi cunoaşte adevărata identitate. În clipa de faţă eu ştiu despre tine mai mult decât voi şti vreodată. Dar ce ştiu, e important numai pentru mine. Asta am vrut să-ţi spun – că atunci când eşti la necaz, să te gândeşti la mine. Nu pentru că aş putea să te ajut, nici să nu-ţi spui aşa ceva! Nimeni nu te poate ajuta. Nimeni nu va voi să te ajute, probabil. Tu singur – (şi aici a rostit cuvintele rar) – tu singur va trebui să-ţi rezolvi propriile probleme. Dar când te vei gândi la mine, vei şti, cel puţin, ca în lumea asta există o persoană care te cunoaşte şi crede în tine. Lucrul ăsta ajută întotdeauna. Totuşi, secretul constă în faptul de a nu te sinchisi dacă cineva, fie el şi Atotputernicul, are încredere în tine. Trebuie să ajungi să-ţi dai seama şi, fără îndoială, vei ajunge aici, că nu ai nevoie de protecţie. Şi nici nu trebuie să tânjeşti după mântuire, pentru că mântuirea nu-i decât un mit. De ce anume trebuie să fii mântuit? Pune-ţi această întrebare. Te-ai gândit la lucrul ăsta? Gândeşte-te! Nu e nevoie de izbăvire, pentru că ceea ce omul numeşte păcat sau vină nu are niciun sens definitiv. *Cei vii şi cei morţi!* aminteşte-ţi de lucrul ăsta. Când vei ajunge la miezul lucrurilor nu vei găsi nici accelerare, nici zăbavă, nici naştere, nici moarte. *Este* şi *tu eşti,* într-un cuvânt, asta-i totul. Nu-ţi sparge creierii să înţelegi, fiindcă pentru raţiune, aceasta nu are niciun sens. Accepta şi uită ce ţi-am spus altminteri o să te scoată din minţi…

Când am plecat de acolo, pluteam în nori. Aveam servieta la mine, ca de obicei, dar nici gând să-mi vizitez vreun client. Am intrat automat într-un metrou şi, tot automat, am coborât în Times Square. Ori de câte ori nu aveam o destinaţie precisă, coboram, automat, în Times Square. Acolo era „panorama”, Nevski Prospekt, toate *suk*-urile şi bazarele damnaţilor.

Gândurile şi emoţiile care mă răvăşeau îmi erau înfricoşător de familiare. Erau aceleaşi pe care le încercasem când l-am auzit pentru prima oară vorbind pe prietenul meu Roy Hamilton, când l-am ascultat pentru prima oară pe Benjamin Fay Mills, evanghelistul, când am văzut pentru prima oară acea carte, stranie, *Budismul esoteric,* când l-am citit dintr-o suflare pe Tao Ţian sau ori de câte ori iau în mână un exemplar din *Demonii, Idiotul* sau *Fraţii Karamazov.* Talanga pe care o port sub coaste, porneşte să clincăne sălbatic; în foişorul de deasupra ei, s-ar spune că toate stelele de pe cer s-au adunat la sfat şi au aprins un foc de tabără celest. Trupul îmi devine imponderabil. Mă aflam, simultan, în „cele şase extreme”.

Exista o sintagmă care întotdeauna mă punea pe foc, fără greş – şi erau mereu aceleaşi cinci cuvinte*: „Cunoaşte-te pe tine însuţi”.* Singur cu mine însumi, dar nu numai singur, ci şi deconectat, descătuşat, destandardizat, pianotam în sus şi-n jos pe acordeonul străzii, rostind aceleaşi cuvinte, respirând doar spiritul pur, inefabil, privind totul cu ochi noi şi într-un fel cu cotul nou, *Fără naştere şi fără moarte?* Sigur că nu. Ce altceva, ce altceva mai mult ar putea fi decât era în acest moment? Cine spunea că totul se dusese dracului? Unde? Când? în cea de-a şaptea zi, Dumnezeu s-a odihnit. Şi atunci a văzut că totul îi ieşise bine. *D-accord.* Cum ar fi putut să fie altfel? De ce să fi fost altfel? Potrivit cu raţiunea trândava aia grasă, lipsită de aripi – omenirea a evoluat lent, foarte lent, din tina primordială. Şi peste alt milion de ani de evoluţie s-ar putea să înceapă a semăna cu îngerii. Ce absurditate! În cazul acesta, mintea, spiritul, sunt încapsulate în găoaza creaţiei? Când Roy Hamilton vorbea, deşi nu avea niciun

dram de învăţătură, vorbea cu blânda autoritate a îngerilor. Absolutul instantaneu. Roata fulgera, dar tu te găseai imediat la butucul roţii, în centrul acelui spaţiu gol fără de care nici constelaţiile nu-şi pot roti şi fulgera codurile secrete. Idem şi Benjamin Fay Mills, care nu a fost un apostol, ci un erou ce a abandonat creştinismul pentru a deveni un Christ. Şi Nirvāṇa? Nu mâine, ci acum, pentru totdeauna, pe vecie *acum…*

Limbajul acesta era clar şi luminos pentru mine. Este limbajul raţiunii, care nu e nici măcar limbajul bunului simţ, ci doar bâiguială şi gângăveală. Când Dumnezeu dă drumul mâinii care ţine condeiul, autorul nu mai ştie ce scrie. Jacob Boehme a folosit o limbă a lui proprie, o limbă care venea direct de la Creator. Cărturarii o citesc într-un fel, oamenii lui Dumnezeu în alt fel. Poetul vorbeşte numai poetului. Spiritul răspunde spiritului. Restul sunt vorbe goale, lături.

O sută de glasuri vorbesc deodată. Mă aflu încă pe Nevski Prospekt, strângând încă servieta sub braţ. Aş putea la fel de bine să mă aflu într-un limb al infernului. Mă aflu „acolo” fără nicio putinţă de tăgada, indiferent unde este acest „acolo”, şi nimic nu mă poate abate. Posedat? Da. Dar de astă dată posedat de spiritul indian Manitou.

Acum am ajuns dincolo de „panoramă”. Mă apropii de bătrânul Haymarket. Deodată, un nume de pe un afiş îmi împunge pupila ca un vârf de ac. Tocmai am trecut pe lângă un teatru despre care crezusem că a fost demult demolat. Nimic nu-mi mai dăinuie pe retină decât un nume, numele ei, un nume cu totul nou. MIMI AGUGLIA. Ăsta e lucrul important, numele ei. Nu pentru că e italienesc şi nu pentru că piesa e o tragedie nemuritoare. Ci numai rezonanţa numelui ei: MIMI AGUGLIA. Deşi merg drept înainte, şi apoi cotesc, deşi continuu să navighez printre nori ca o lună pe un sfert ciobită, numele ei mă aduce înapoi exact la ora două şi un sfert p.m.

Din împărăţia mea celestă lunec într-un fotoliu confortabil din rândul trei. Sunt pe punctul de a asista la

cea mai înaltă performanţă artistică la care voi asista vreodată. Şi într-o limbă din care nu înţeleg o iotă.

Teatrul e ticsit – exclusiv cu italieni. O tăcere sinistră precede ridicarea cortinei. Scena e cufundată în semiobscuritate. O clipă lungă nu se rosteşte niciun cuvânt. Pe urmă se aude un glas: glasul lui Mimi Aguglia.

Până acum câteva minute, capul meu colcăia de gânduri; acum totul a încremenit, roiul bâzâitor s-a retras în fagure, la baza craniului. Şi niciun zumzet nu răzbate din stup. Simţurile îmi sunt ascuţite ca muchia diamantului şi concentrate pe strania creatură cu voce oraculară. Chiar dacă ar fi vorbit o limbă cunoscută mie, tot n-aş fi putut-o urmări. Sunetele pe care le scotea, vastul registru de sunete, mă fascina. Gâtlejul ei e ca o liră antică. Foarte, foarte veche. Are rezonanţa glasului omenesc de înainte ca omul să fi muşcat din pomul cunoaşterii. Gesturile şi mişcările ei sunt doar acompaniamente la voce. Trăsăturile chipului, monolitice în repaus, exprimă cele mai subtile modulaţii ale vocii, cu neîncetatele ei schimbări de stare de spirit. Când îşi lasă capul pe spate, muzica oraculară din gâtlej! luminează trăsăturile ca un fulger care ar juca pe un strat de mică. Pare în stare să exprime cu uşurinţă emoţii pe care nu le putem stârni decât în vis. Totul la ea e primordial, radiant, anihilant. Cu un moment în urmă, şedea pe un scaun. Acum nu mai e un scaun; a devenit un obiect însufleţit. Oriunde se mişcă, tot ce atinge, se transfigurează. Iat-o în faţa unei oglinzi înalte, evident ca să-şi vadă propria reflecţie. Iluzie! Stă în faţa unui hău în cosmos, răspunzând cu un strigăt inuman fălcilor căscate ale Titanului. Inima ei, suspendată într-o grotă de gheaţă, porneşte dintr-odată să scapere – până ce din întreaga-i făptură izbucnesc flăcări de rubin şi de safir. O clipă mai târziu, capul monolitic se preface în jad. Şarpele care înfruntă haosul se răsuceşte îngrozit în vid. Nimicnicie…

Păşeşte înainte şi îndărăt, înainte şi îndărăt, lăsând în urmă-i un siaj fosforescent. Însuşi aerul se îndeseşte, impregnat de grozăvia ineluctabilă. Acum îşi înlătură vălurile, scăldată parcă în uleiuri calde, ameţită de fumul

altarului de jertfă. O frază se rostogoleşte de pe buzele-i torturate, o frază gâtuită care-l face pe spectatorul de lângă mine să geamă. Sângele ţâşneşte dintr-o rană din tâmpla ei. Împietrit, nu pot să scot un sunet, deşi înăuntrul meu strig din răsputeri. Nu mai e teatru, e un coşmar viu. Zidurile se strâng în jurul nostru, răsucindu-se şi ramificându-se ca un labirint al groazei. Minotaurul răsuflă asupră-ne suflarea lui fierbinte, otrăvitoare. Şi exact în acest moment, de parcă o mie de candelabre s-ar fi spart deodată în ţăndări, râsul ei dement, aprig, îţi spintecă urechea. Nu mai e recognoscibilă. Nu poţi desluşi decât o epavă umană, o încâlceală de braţe şi picioare, o masă de păr răvăşit, o gură însângerată, şi aceasta**,** *lucrul* acesta, bâjbâie, orbecăieşte, se agaţă orbeşte, se întinde către aripi…

Publicul e cuprins de isterie. Bărbaţii zac doborâţi în fotolii, cu fălcile încleştate. Femeile ţipă, leşină, îşi smulg convulsiv părul. Întreaga sală s-a prefăcut într-un fund de mare – şi iadul se zvârcoleşte, ca o gorilă înnebunită să împingă greaua stâncă lichidă a spaimei. Uşierii gesticulează ca nişte marionete, strigătele lor fiind înăbuşite de marea larmă care creşte treptat, ca un taifun. Şi toate acestea se petrec în beznă deplină, pentru că a intervenit o pană de curent electric. În cele din urmă, din fosă răzbeşte un acord de muzică, o rafală de trâmbiţe, întâmpinată de un urlet furios de protest. Muzica se stinge, amuţită parcă de lovitura unui ciocan în creştet. Cortina se ridică încet, peste o scenă cufundată în întuneric. Brusc, se iveşte ea din culise, cu o torţă aprinsă în mână, şi se înclină, se înclină, se înclină. E mută, mută pe deplin. Din loji, din balcoane, chiar din fosa orchestrei, o ploaie de flori inundă scena. Ea se înalţă dintr-o mare de flori, cu torţa aprinsă în mână. Brusc, teatrul e potopit de lumină. Mulţimea îi scandează numele – MIMI… MIMI… MIMI AGUGLIA. În mijlocul larmei, ea stinge torţa şi se retrage în culise.

Cu servieta strânsă sub braţ, mă scufund din nou în mulţimea de pe „panoramă”. Am senzaţia că am coborât cu

paraşuta de pe Muntele Sinai. Toţi care mă înconjoară sunt fraţii mei, *umanitatea,* cum se spune, mergând încă în patru labe. Mă cuprinde o dorinţă copleşitoare de a izbi cu piciorul în toate direcţiile, de a-i expedia pe bieţii amărâţi direct în paraclis. Exact în acest „moment cronologic", când bolboroseam ca şampania, un om m-a tras de mânecă şi mi-a vârât sub nas o poză pornografică. Am continuat să merg drept înainte, cu omul agăţat de mine şi, în timp ce înaintam ca în transă, el îmi arăta şi celelalte poze şi-mi şoptea: „Dulci ca mierea! Sex pe gratis. Doi dolari întregul pachet". M-am oprit abrupt; am început să râd, un râs înfricoşător, din ce în ce mai zgomotos. Am lăsat pozele să-mi alunece printre degete, ca nişte bulgări de zăpadă. O mică mulţime s-a adunat în jurul meu, iar vânzătorul de măscări şi-a luat tălpăşiţa. Oamenii încep să culeagă pozele de pe jos; mă încercuiesc tot mai strâns curioşi ce anume mi-a stârnit asemenea ilaritate. Zăresc apropiindu-se un poliţist. Răsucindu-mă pe călcâie, răcnesc:

— A luat-o într-acolo. *Prindeţi-l!* Arătând spre prăvălia de lângă colţ, mă năpustesc într-acolo, cu mulţimea după mine; în timp ce oamenii mă împing din spate şi mi-o iau înainte, mă întorc rapid şi o iau la sănătoasa, în direcţia opusă, cât de repede mă ţin picioarele. La colţ fac iar cale întoarsă, mişcându-mă acum ca un cangur, până ce ajung la o crâşmă.

La bar, doi bărbaţi se ciondănesc de zor. Comand o bere şi trag cu urechea, făcându-mă cât mai puţin vizibil.

— Îţi spun eu că-i ţicnit de-a binelea.

— Aşa ai fi şi tu dac-ai fi trecut prin ce a trecut el.

— O să te facă să arăţi ca un cur de cal.

— Ba ca un cur de Papă.

— Ascultă aici, cine a făcut lumea? Cine a făcut stelele, soarele, ploaia? Răspunde-mi la întrebarea asta.

— Răspunde *tu,* dacă eşti aşa de învăţat. Spune-mi tu cine a făcut lumea, curcubeiele, oalele de noapte şi toate împuţitele de maşinării?

— Ţi-ar plăcea să ştii, da? Ei bine, pot să-ţi spun doar atât – că n-au fost făcute într-o fabrică de brânză. Şi nici

evoluţia nu le-a făcut!

— Nu? Dacine atunci?

— Atotputernicul Iehova în persoană, Dumnezeul Creaţiei, Zămislitorul Sfintei Fecioare Maria şi Izbăvitorul sufletelor pierdute. Asta-i răspunsul adevărat. Acum ce mai ai de zis?

— Zic iar că-i complet ţicnit.

— Eşti un împuţit de necredincios, asta eşti. Eşti un păgân.

— Nu sunt niciuna nici alta. Sunt irlandez din creştet până-n tălpi. Şi, în plus, sunt francmason… da, un afurisit de mason. Ca George Abraham Washington, ca marchizul de Queensbury…

— Ca Oliver Cromwell şi blestematul de Bunăparte. Sigur, îţi cunosc eu specia. Un şarpe negru v-a prăsit, veninul lui l-aţi supt şi l-aţi răspândit de atunci încolo.

— Da, noi nu o să primim niciodată ordine de la Papă. Vâră-ţi asta în pipă şi fumeaz-o.

— Da, voi aţi făcut o Biblie din predicile smintite ale lui Darwin. V-aţi prefăcut în maimuţe şi asta numiţi evoluţie.

— Îţi repet că e ţicnit.

— Pot să-ţi pun o întrebare? Pot?

— Poţi. Dă-i drumu’ – O să-ţi răspund la orice întrebare raţională.

— Perfect… spune-mi ce face ca viermii să se târască şi păsările să zboare? Ce face ca păianjenul să-şi ţească pânza lui nebunească? Ce-l face pe cangur…

— Opreşte-te, omule! Fiecare întrebare pe rând. Ce preferi – pasărea, viermele, păianjenul sau cangurul?

— De ce doi şi cu doi fac patru? Poate că îmi poţi răspunde la întrebarea asta? Nu-ţi cer să fii un antroposofag, sau cum dracuâi zice. Curata aritmetică… doi şi cu doi fac patru. DE CE?

Răspunde-mi asta şi am să spun că eşti un roman cinstit Haide, răspunde-mi!

— Dă-i naibii pe romani! Prefer să fiu maimuţă cu Darwin, pe Dumnezeul meu! *Aritmetică!* Vax! De ce nu mă

întrebi dacă Marte cel cu ochii roşii s-a clătinat vreodată în funicularul orbitei lui?

— Biblia a răspuns la toate întrebările mele. Şi la fel a făcut Parnell.

— Un căcat a făcut!

— Nu există nicio întrebare la care să nu se fi răspuns o dată pentru totdeauna – de unul sau de altul.

— Vrei să spui că de Papă.

— Omule, ţi-am spus de o sută de ori, Papa nu-i decât un mijlocitor pontifical. Sfinţia Sa nu a pretins niciodată că ar fi Hristos înviatul.

— Noroc că n-a făcut-o, că l-aş fi dezminţit drept în moaca lui păcătoasă. Ne-a fost de ajuns Inchiziţia. Lumea asta tristă, abătuta, are acum nevoie de o raţie de bun simţ. Poţi să aiurezi cât pofteşti despre păianjeni şi canguri, dar cine o să plătească chiria? întreabă-l pe prietenul tău despre asta.

— Ţi-am spus că s-a alăturat dominicanilor.

— Şi eu ţi-am spus că e ţicnit.

La acest punct, patronul crâşmei, ca să-i potolească, era gata să facă cinste cu băuturi la toată lumea, când a intrat în local un orb care cânta, într-un falsetto tremurat şi foarte fals, acompaniindu-se la o harpă. Purta ochelari albastru-închis şi de braţul stâng îi atârna un baston alb.

— Poţi să ne cânţi un cântec porcos? a întrebat unul dintre certăreţi.

— Dar fără aiurelile tale, a strigat celălalt.

Orbul şi-a scos ochelarii, şi-a atârnat harpa şi bastonul într-un cârlig din perete, şi s-a îndreptat spre bar cu o viteză uimitoare.

— Doar un strop, să-mi clătesc cerugurii, a scâncit.

— Dă-i un strop de whisky irlandez, a comandat unul dintre cei doi.

— Şi o picătură de coniac, a adăugat celălalt.

— În cinstea celor din Dublin şi din County Kerry, a închinat orbul, ridicând ambele pahare deodată. Jos cu oranjiştii!

S-a uitat de jur-împrejur, vioi ca un huhurez şi a dat

pe gât câte o înghiţitură din fiecare pahar.

— N-ai pic de ruşine în tine? l-a întrebat unul dintre cei doi.

— Înoată în bani, a spus celălalt.

— Iac-aşa stau lucrurile, a replicat orbul, ştergându-şi gura cu mâneca. Câno murit bătrâna mea mamă, i-am promis că niciodată n-o să mai muncesc. Io mi-am ţinut partea mea din târg şi ea şi-a ţinut-o pe-a ei. Şi de câte ori ciupesc corzile, îmi spune încetişor: „Patrick, eşti acolo? îi grozav, băiete, îi grozav!”. Şi până s-apuc să-i pun o întrebare, a şi dispărut. *Pământul dreptăţii,* aşa-i spun io la locuunde-i ea. Şi-i acolo de treijde ani, de-şi ţine partea ei din târg.

— Eşti ţicnit, omule! Ce târg?

— I-o poveste lungă şi gâtlejul meu îi uscat ca iasca.

— Înc-un coniac şi un whisky pentru pramatia asta!

— Sunteţi buni, amândoi. *Gentlemeni,* asta sunteţi! Din nou a ridicat cele două pahare. Pentru Fecioara Maria cea binecuvântată şi pentru fiul ei risipitor.

— Ai auzit? Asta-i blasfemie curată!

— Ba nu-i. Ţţţţ, ţţţţ!

— Binecuvântata Fecioară Maria n-a avut decât un singur fiu – *şi, pe Sfântul Patrick, n-a fost risipitori* El a fost prinţul săracilor, asta a fost. Pot să depun jurământ.

— Nu suntem la tribunal. Lasă jurămintele! Hai, omule, vorbeşte-ne despre târgul tău.

Orbul s-a tras, meditativ, de nas. Şi din nou s-a uitat în jur – vesel şi vioi, strălucitor ca o sardea în ulei.

— Păi a fost aşa… a început.

— Lasă *astea* omule! Zi totul! Dă-i drumul!

— I-o poveste lungă, lungă. Şi gâtlejul meu e pârjolit, dacă-mi daţi voie să spun aşa.

— Dă-i drumuomule, sau îţi tragem un şut în fund.

Orbul şi-a limpezit gâtlejul, apoi s-a frecat la ochi.

— Ziceam că a fost aşa… Bătrâna mea avea darul viziunii. Vedea printr-o uşă închisă, avea puteri vrăjitoreşti. Şi cântăticuântârzia la masă…

— Îi bag în mă-sa pe tăticutău. Eşti un şarlatan

bătrân.

— Sunt şi aşa ceva, a strigat orbul. Am toate slăbiciunile din lume.

— Şi un gâtlej mereu uscat.

— Şi buzunare doldora de aur!

Brusc, orbul a părut îngrozit. A pălit la faţă.

— Nu, nu! a strigat Nu-mi atingeţi buzunarele. N-o să-mi faceţi una ca asta, nu-i aşa? N-o să-mi faceţi aşa ceva…

Cei doi au început să râdă în hohote. I-au imobilizat braţele şi au început să-i scotocească buzunarele – buzunarele pantalonilor, hainei şi vestei. După ce-au descărcat banii pe masă, au început să-i sorteze şi să-i aranjeze pe bancnote şi monede de metal de toate soiurile, adunând deoparte monedele false. Era o acţiune pe care, evident, o repetaseră de multe ori.

— Încă un coniac! a comandat unul din ei.

— Încă un whisky irlandez *din cel mai bun,* a comandat celălalt. Au luat câteva monede din grămadă ca să plătească băuturile, şi apoi alte câteva pentru un bacşiş generos oferit barmanului.

— Tot uscat ţi-e gâtul? l-au întrebat pe orb, cu solicitudine.

— Şi ce-ai vrea să bei? a adăugat unul dintre ei.

— Gâtlejul meu e din ce în ce mai uscat, a ripostat orbul.

— Vai, la fel e şi al meu.

— Şi ai auzit vreodată de târgul pe care Patrick l-a încheiat cu mama lui?

— E o poveste lungă, a replicat celălalt, dar mi-am pus în gând să o ascult până la capăt. Vrei să ne-o povesteşti acum, cât beau un pahar pentru sănătatea şi virilitatea ta?

Orbul, ridicând paharul:

— Aş putea să v-o tot povestesc până în Ziua de Apoi. O poveste trăsnitoare. Dar daţi-mi voie mai întâi să-mi ud gâtlejul.

— Toţi trei sunt o bandă de escroci, mi-a şoptit

barmanul când mi-a reumplut paharul. N-ai să crezi, dar unul din bandiţii ăştia a fost preot pe vremuri. Şi ăsta-i licheaua cea mai mare dintre toţi trei. Şi n-am cum să scap de ei – sunt proprietarii clădirii ăsteia. Înţelegi?

Se agita cu paharele goale, le clătea, le ştergea, le lustruia; după care şi-a aprins o ţigară şi mi s-a adresat din nou.

— Nişte pehlivani, a murmurat confidenţial; şi se maimuţăresc. Când vor, pot să discute normal şi inteligent. Le merge mintea ca o capcană de prins şoareci. Dar le place să joace teatru, asta-i tot. Să mă bată Dumnezeu dacă înţeleg de ce au ales tocmai locul ăsta ca să se desfăşoare. S-a aplecat în faţă ca să proiecteze un jet de saliva în scuipătoarea de la picioarele lui, apoi a continuat:

— *Irlanda!* Nici nu le-a călcat piciorul în Irlanda, nici unuia dintre ei. S-au născut şi au crescut pe strada vecină. Dar le place să se prefacă şi să joace roluri... N-o să-ţi vină să crezi, dar orbul a fost pe vremuri campion de lupte grele. Până l-a dat gata Terry McGovera. Şi are nişte ochi de vultur, hoţomanul. Vine în fiecare zi aici ca să-şi numere banii din cerşit. Înnebuneşte când vede că i se dau şi bani falşi, dar nu poate protesta. Şi ştii ce face cu monedele false? Le dă orbilor adevăraţi. Drăguţ, nu? M-a părăsit un moment ca să-i implore să vorbească mai încet. Băutura începea să-şi facă efectul.

— Şi ştii ce-or să facă acum? Vor să ia o trăsură şi să se plimbe prin Central Park. Spun că-i vremea să hrănească porumbeii. Cum ţi se pare? S-a aplecat din nou ca să folosească scuipătoarea. Asta-i altă piesă pe care o joacă – hrănirea porumbeilor. Le aruncă nişte firimituri şi câteva alune şi, după ce se strânge o mică mulţime, încep să arunce cu banii falşi. Ceea ce creează senzaţie. După care, orbul dă o mică reprezentaţie muzicală, iar ceilalţi doi merg cu pălăria din om în om. Ca şi cum ar fi nişte calici fără un sfanţ în buzunar. Aş vrea uneori să mă găsesc acolo şi să le bag un căcat în pălărie.

Le-a aruncat o privire profund dispreţuitoare. Pe urmă s-a întors din nou spre mine, ca să-şi verse năduful:

— Poate c-ai crezut că se certau de-adevăratelea? De fiecare dată încerc să descopăr cum începe cearta – dar n-am reuşit să-mi dau seama. Până să te dumireşti, se înjură de mama focului. Se agaţă de orice – ca să se monteze. Le place să se contrazică, să se încontreze. Subiectul respectiv e numai praf în ochi. Ieri se înjurau pe chestia mecanicii hidraulice şi a leacurilor pentru constipaţie. Alaltăieri era vorba de răzvrătirile din Est, totul amestecat cu o mulţime de rahaturi, ciuma bubonică, revolta sepoilor indieni, apeductele romane şi cai verzi pe pereţi. Azi a fost Papa, Darwin, cangurii – ai auzit şi dumneata. Nimic nu are nicio noimă, indiferent de ce vorbesc. *Cuvinte, cuvinte...* Uneori mă înnebunesc. În fiecare noapte mă cert în somn. Partea proastă e că nu ştiu de ce mă cert. Exact ca ei. Până şi zilele mele libere sunt ruinate. Mi-e teamă tot timpul să nu-i văd apărând… Unii îi găsesc amuzanţi. Am văzut oameni tăvălindu-se de râs la performanţele lor. Pentru *mine,* însă, nu-s deloc amuzanţi, nu, domnule. Când plec de aici, îmi vine să stau cu capul în jos şi picioarele în sus… Ascultă, odată am stat la pârnaie – şase luni – şi un băiat de culoare ocupa celula de lângă a mea… *Pot să te mai înviorez puţin?* mă întreba întruna… Şi cânta toată ziua şi toată noaptea. Mă scotea din minţi şi-mi venea să-l strâng de gât. Ciudat, nu? Asta arată cât de sensibili putem deveni… Ascultă-mă, frate, dacă scap vreodată de afacerea asta, plec în Sierra Nevada. Am nevoie de pace şi de linişte. N-aş vrea să văd nici măcar o vacă. Pentru că s-ar putea să facă MUU – MUU – înţelegi ce vreau să spun? Necazul era că nevastă-mea mă lăsase. Da. Fugise cu cel mai bun prieten al meu, bineînţeles. Totuşi, nu pot să uit luna aceea de pace şi de linişte pe care am trăit-o. A meritat tot ce a urmat mai târziu… devii foarte sensibil când trudeşti toată ziua ca un sclav. Eu am fost născut pentru alt gen de viaţă. Dar niciodată n-am putut şti pentru ce gen de viaţă anume. Multă vreme m-am simţit scos din circulaţie… *Pot să te mai înviorez puţin?* Îţi fac eu cinste, ce dracu' – *Înţelegi...* îţi vorbesc – ca un disperat. Aşa stau lucrurile. Dai peste un tip înţelegător şi-ţi verşi

toată inima în faţa lui… Şi încă nu ţi-am spus nimic. S-a ridicat şi a luat o sticlă de gin. Şi-a turnat lui o porţie zdravănă. Uite aşa! Şi să sperăm că or să se care dracului de aici! *Unde am rămas?* Da, nenorocirile… Ce crezi că voiau părinţii mei să fiu? *Agent de asigurări.* Poţi să-ţi imaginezi una ca asta? Ei gândeau că e o îndeletnicire foarte rafinată. Bătrânul meu era un simplu salahor, aşa că îţi dai seama. Un irlandez prăpădit, cu burta goală. Da, visa la afacerea cu asigurări. Mă vezi pe mine într-o muncă de rutină ca asta? Aşa că am intrat la marină. Pe urmă m-am ţinut de curse de cai. Am pierdut tot ce-am avut. M-am apucat de instalaţii. N-a mers. Eram prea neîndemânatic. Şi apoi am oroare de murdărie. Aşa că ce-mi rămânea? M-am mai apucat de una de alta, pe urmă mi-a venit mintea la cap, am împrumutat nişte bani de la babac şi am deschis un birt. Daam făcut tâmpenia să mă las înhăţat de-o muiere. Război în toată regula din ziua în care ne-am cununat. N-am avut linişte în viaţa mea decât în luna aceea de care ţi-am vorbit. O experienţă nenorocită nu mi-a fost de ajuns. Până să-mi dau seama, a pus laba pe mine o târfuliţă mişto. Scrântită la cap. Atâta mi-a zăpăcit minţile că nu mai ştiam pe ce lume sunt. Aşa am ajuns la pârnaie. Când am ieşit de-acolo, eram atât de doborât c-am căzut în evlavie. Da, alea şase luni de zdup au băgat în mine frica de Dumnezeu. Eram gata să mă călugăresc…

Şi-a mai turnat un pahar de gin, a scuipat din nou şi şi-a reluat firul.

— Auzi, eram aşa de cucernic că puteai să-mi dai un lingou de aur şi nu laş fi atins. Aşa am ajuns la afacerea de-acu. Aveam nevoie de ceva care să-mi ţină mintea ocupată. Tot babacumi-a aranjat treaba. S-a înclinat să-mi şoptească: Mi-a împins cinci sute ca să deschid bomba asta. Eh, asta zic şi eu faptă bună, ce mai!

Aici m-am scuzat ca să mă duc să urinez.

Când m-am întors, barul se umpluse.

Cei trei dispăruseră. M-am scuturat ca un câine ud şi am pornit-o spre Gay White Way. Toate lucrurile îşi reluaseră aspectul normal. Broadway era din nou

Broadway şi nu „panorama”, nici Nevsky Prospekt. Mulţimea, un puhoi tipic new yorkez, cu nimic diferit de gloatele din anul Unu. Am cumpărat un ziar în Times Square şi m-am înfundat într-un metrou. Muncitorii îşi făceau drumul ostenit spre casă. În întregul vagon, niciun licăr de viaţă. Numai tabloul de bord din cabina conductorului era viu, pârâind de electricitate. Dacă ai fi adunat toate gândurile care erau gândite în acel metrou, le-ai fi pus o zecimală în cap şi ai mai fi adăugat douăzeci şi şase de unităţi, rezultatul ar fi fost tot zero.

În cea de-a şaptea zi Dumnezeu s-a odihnit din truda creaţiei şi a constatat că totul îi ieşise bine. *Vârâ-ţi asta în pipă şi fumează.*

M-am gândit vag la porumbei. Şi de la porumbei gândul mi-a zburat la revolta sepoilor. Pe urmă am aţipit. Am căzut într-o asemenea letargie, încât nu m-am trezit decât când am ajuns la capul liniei, în Coney Island. Servieta mi se volatilizase. La fel şi portofelul. Până şi ziarul dispăruse… Nu puteam face nimic altceva decât să rămân în metrou şi să parcurg ruta inversă…

Mi-era foame. O foame sfâşietoare. Şi mă simţeam într-o dispoziţie excelentă. Am hotărât să iau masa la „Cazanul de oţel”. Aveam impresia că nu-mi mai văzusem nevasta de secole.

Foarte bine! Pe cai! Spre Village!

16

„Cazanul de oţel” era unul dintre punctele de reper din Greenwich Village. Clientela sa era recrutată din toate colţurile. Printre numeroasele personaje interesante care frecventau localul, figurau inevitabilii bizari şi excentrici care aduseseră notorietatea acestui Village.

Dacă ar fi fost să-i dau crezare Monei, se pare ca toţi nebunii se adunaseră la mesele ei. Aproape în fiecare zi auzeam despre noi figuri, fiecare dintre ele mai extravagantă decât cealaltă.

Cea mai recentă era Anastasia. Picase direct de pe

Coastă şi trecuse printr-o perioadă destul de grea. Când sosise la New York, avusese câteva sute de dolari, care se spulberaseră, însă, ca fumul. Ce nu dăruise, îi fusese furat. După câte spunea Mona, era o femeie cu o înfăţişare extraordinară. Avea un păr lung, negru, ca o coamă, ochi de un albastru-violet, mâini frumoase şi puternice, picioare mari şi zdravene. Îşi spunea, pur şi simplu, Anastasia. Cel de-al doilea nume, Annapolis, şi-l inventase singură. Aparent, nimerise la „Cazanul de oţel” ca să caute de lucru. Mona o auzise discutând cu patronul şi-i sărise în ajutor. Nici n-ar fi putut suporta s-o vadă spălând vase sau servind la mese. Intuise pe dată că Anastasia era o persoană cu totul neobişnuită şi o invitase să ia loc şi să mănânce pe socoteala ei şi, după o lungă convorbire, îi împrumutase şi nişte bani.

— Imaginează-ţi, mergea îmbrăcată într-o salopetă. Nu avea ciorapi şi pantofii îi erau scâlciaţi. Oamenii râdeau de ea.

— Descrie-mi-o din nou, vrei?

— Realmente nu pot, mi-a răspuns Mona, drept care s-a lansat într-o descriere extravagantă a prietenei ei.

Felul în care rostea „prietena mea”, îmi provoca un sentiment ciudat. Niciodată n-o auzisem referindu-se pe acest ton la vreuna dintre cunoştinţele sale. Cuvintele ei aveau o fervoare care sugera veneraţie, adoraţie şi alte sentimente greu de definit. Făcuse din întâlnirea cu noua ei prietenă un eveniment de mare amploare.

— Câţi ani are? m-am hazardat s-o întreb.

— Câţi ani are? Nu ştiu. Vreo douăzeci şi doi, douăzeci şi trei. Nu are vârstă. Când o vezi, nu-ţi vine să te gândeşti la asemenea lucruri. Este cea mai extraordinară fiinţă pe care am cunoscut-o vreodată – cu excepţia ta, Val.

— Presupun că e o artistă?

— E tot ce vrei. Poate să facă totul.

— Pictează?

— Bineînţeles. Pictează, sculptează, confecţionează păpuşi, scrie versuri, dansează – şi, pe deasupra, e un clovn. Dar un clovn trist, ca şi tine.

— Nu-i cam sărită?

— N-aş spune. Are unele atitudini ciudate, dar numai pentru că e atât de neobişnuită. E făptura cea mai liberă pe care am întâlnit-o în viaţa mea, şi totodată extrem de tragică; E realmente inscrutabilă.

— Ca şi Claude, presupun.

A zâmbit:

— Într-un anumit fel. Ciudat că l-ai menţionat pe Claude. Ar trebui să-i vezi pe amândoi împreună. Arată ca picaţi de pe altă planetă.

— Deci se cunosc?

— Eu le-am făcut cunoştinţă. Se înţeleg de minune. Vorbesc în limbajul lor personal. Şi ştii ce-i curios? Există şi o asemănare fizică între ei.

— Bănuiesc că-i cam băieţoasă, Anapopoulos asta sau cum o mai cheamă.

— Nu prea, a răspuns Mona, cu ochi scânteietori. Îi place să poarte haine bărbăteşti pentru că se simte mai comod în ele, înţelegi, ea e altceva decât o simplă femelă. Dacă ar fi fost bărbat, aş fi spus acelaşi lucru. Are o calitate în plus care e dincolo de deosebirile sexuale. Uneori îmi evoca un înger, deşi nu are nimic eteric sau angelic în ea. Nu, e foarte telurică, şi uneori chiar neşlefuită… Singurul fel în care ţi-o pot descrie, Val, este să-ţi spun că e o făptură superioară. Ştii ce ai simţit în legătură cu Claude? Ei bine, Anastasia e un bufon tragic. Nu aparţine acestei lumi. Nu ştiu unde aparţine, dar în mod cert nu aici. Însuşi tonul glasului ei o să-ţi spună acest lucru. Are un glas fantastic, mai curând ca un tril de pasăre decât ca o voce umană. Dar când se înfurie, vocea devine înfricoşătoare.

— Şi se înfurie des?

— Numai când oamenii o insultă sau îşi bat joc de ea.

— De ce-şi bat joc de ea?

— Ţi-am spus *pentru că e atât de diferită*. Până şi mersul ei e unic. Aşa-i natura ei. Dar mă înfurie când văd cum e tratată. Nu există un suflet mai generos, mai dezinteresat decât al ei. Desigur, e lipsită de simţul

realităţii. Asta-mi place la ea.

— Ce vrei să spui prin simţul realităţii?

— Exact ce-am spus. Dacă-i iese în cale cineva care are nevoie de o cămaşă, îşi scoate cămaşa de pe ea – chiar în stradă – şi i-o dă celuilalt. N-o să se gândească o clipă că e indecent să se expună goală. Şi-ar scoate şi pantalonii dac-ar fi nevoie.

— Şi nu găseşti că e o nebunie?

— Nu, Val, nu găsesc. Pentru ea e lucrul cel mai natural, cel mai sănătos pe care l-ar putea face. Niciodată nu stă să se gândească la consecinţe; nu se sinchiseşte de ce gândesc oamenii.

E autentică, pură, din cap până-n picioare. Şi e sensibilă şi delicată ca o floare.

— Trebuie să fi primit o educaţie aleasă. Ţi-a povestit ceva despre părinţii ei, despre copilăria ei?

— Foarte puţin.

Mi-am dat seama că Mona cunoştea mai multe decât ţinea să spună.

— A fost orfană, cred. Mi-a povestit că cei care au adoptat-o s-au purtat foarte frumos cu ea. A avut tot ce şi-a dorit.

— Ei, haide să mergem la culcare, ce zici?

S-a dus la baie, să-şi efectueze interminabila rutină. Eu m-am culcat şi am aşteptat-o cu răbdare. Uşa de la baie era deschisă.

— Apropo, i-am strigat, cu gândul de a schimba subiectul, ce mai face Claude? Ceva nou?

— Pleacă peste o zi sau două.

— Unde?

— Nu vrea să spună. Am impresia că în Africa.

— *Africa?* Ce să caute *acolo?*

— Habar n-am. Nu m-ar surprinde nici dacă mi-ar spune că pleacă în lună. Îl cunoşti doar pe Claude…

= Ai repetat lucrul ăsta de câteva ori şi mereu în acelaşi fel. Nu, nu-l cunosc pe Claude, nu în felul în care crezi *tu.* Cunosc numai ce vrea el să-mi spună, nimic mai mult. Pentru mine e o adevărată şaradă. Am auzit-o

chicotind.

— Ce ţi se pare atât de nostim? am întrebat-o.

— Credeam că vă înţelegeţi perfect unul pe celălalt.

— Nimeni n-o să-l poată înţelege vreodată pe Claude. Băiatul ăsta e o enigmă şi o să rămână o enigmă.

— Aşa simt şi eu în legătură cu prietena mea.

— *Prietena* ta, am repetat încercând s-o tachinez. Abia de-o cunoşti şi vorbeşti despre ea ca şi cum aţi fi fost prietene de o viaţă.

— Nu te prosti. *Este* prietena mea – singura prietenă pe care am avut-o vreodată.

— Vorbeşti de parc-ai fi îndrăgostită de ea…

— Chiar şi sunt. A apărut la momentul potrivit.

— Asta ce mai înseamnă?

— Că eram disperată, singură, nefericită. Că aveam nevoie de cineva pe care să-l pot numi prieten.

— Dar ce te-a apucat? De când ai tu nevoie de prieteni? *Eu sunt prietenul tău.* Nu-ţi ajunge?

Am spus-o pe un ton zeflemitor, dar pe jumătate serios. Spre surprinderea mea, mi-a replicat:

— Nu, Val, tu nu mai eşti prietenul meu. Eşti soţul meu şi te iubesc… N-aş putea trăi fără tine, dar…

— Dar ce?

— Aveam nevoie de un prieten, o femeie prieten. Cineva căruia să mă pot destăinui, cineva care să mă înţeleagă.

— Măi, să fiu al naibii! Va să zică asta e? Vrei să spui că mie nu ai încredere să mi te destăinuieşti?

— Nu ca unei femei. Există unele lucruri pe care nu le poţi spune unui bărbat, chiar dacă îl iubeşti. O, nu-i vorba de lucruri *importante,* nu te necăji. Dar uneori lucrurile mărunte sunt mai importante decât cele mari, ştii bine. Şi apoi, uită-te la tine… tu ai prieteni cu duiumul. Şi când te afli împreună cu prietenii tăi, eşti o persoană cu totul diferită. Câteodată te invidiam. Poate că eram *geloasă* pe prietenii tăi. Cândva credeam că aş putea fi totul pentru tine. Dar m-am înşelat. Oricum, acum am şi eu o prietenă – şi *intenţionez să o păstrez.*

Pe jumătate în glumă, pe jumătate în serios, i-am spus:

— Acum vrei să mă faci pe *mine* gelos, da?

A ieşit din baie, a îngenuncheat lângă patul meu şi şi-a culcat capul pe braţele mele.

— Val, a murmurat, ştii bine că nu e adevărat. Dar prietenia asta e ceva foarte drag şi foarte preţios pentru mine. Nu vreau să o împart cu nimeni, nici măcar cu tine. Cel puţin deocamdată.

— Bine, am înţeles.

Mi-am dat seama că vocea îmi suna cam dogită. Ea a continuat, recunoscătoare:

— Ştiam că ai să înţelegi.

— Dar ce e de înţeles? am întrebat-o blând, cu tandreţe.

— Tocmai asta-i, nimic, nimic. E un lucru natural.

S-a aplecat şi m-a sărutat afectuos pe buze.

Când s-a ridicat în picioare ca să stingă lumina am izbucnit impulsiv:

— Sărmana de tine! Să ai nevoie de un prieten în tot timpul ăsta şi eu să nu ştiu nimic, să nu bănuiesc nimic. Probabil că sunt o brută nesimţitoare. A stins lumina şi s-a căţărat în pat. Aveam două paturi, dar nu foloseam decât unul.

— Strânge-mă tare, mi-a murmurat. Val, te iubesc mai mult ca oricând. Mă auzi?

Nu am răspuns nimic, doar am strâns-o cu putere la piept.

— Claude mi-a spus deunăzi – mă auzi? – mi-a spus că eşti unul dintre cei puţini.

— Unul dintre aleşi? Asta a vrut să spună? am întrebat-o râzând.

— Pentru mine eşti singurul bărbat din lume.

— Dar nu şi un prieten.

Şi-a pus palma peste gura mea.

În fiecare seară îmi cânta acelaşi cântec: „Prietena mea Stasia”. Variindu-l, desigur, ca să-l facă mai condimentat, cu poveşti senzaţionale despre plicticoasele

atenţii şi avansuri cu care o copleşea un cuartet de bărbaţi foarte prost asortaţi între ei. Unul dintre aceştia – nici măcar nu-i ştia numele – era proprietarul unui lanţ de librării; altul, Jim Driscoll, era atlet; al treilea era un milionar, un pervers notoriu, al cărui nume era Tinkelfels; iar cel de-al patrulea era un zănatec care avea în el şi ceva dintr-un sfânt. Ricardo, acesta din urmă, m-ar fi atras cel mai mult, dacă, într-adevăr, descrierea Monei corespundea realităţii. Un individ liniştit, sobru, care vorbea cu un marcat accent spaniol, avea o soţie şi trei copii pe care-i iubea mult, era foarte sărac dar făcea daruri generoase, era amabil şi gentil – „tandru ca un mieluşel" – scria tratate de metafizică, nepublicate, ţinea prelegeri în faţa unor audienţe de zece sau doisprezece persoane, *et pătaţi et pătata.* Dar ce-mi plăcea la el era următorul lucru: de câte ori o însoţea pe Mona la metrou şi îi spunea noapte bună, o prindea de mâini şi-i murmura solemn: „Dacă nu te pot avea eu, n-o să las pe nimeni să te aibă. O *să te omor".*

Îmi povestea mereu despre Ricardo, cât de mult o aprecia pe Anastasia, cât de „frumos" se purta cu ea, şi aşa mai departe. Şi de fiecare dată când îi menţiona numele, repeta şi ameninţarea lui, râzând cu pofta de parcă era vorba de o glumă bună. Atitudinea ei începuse să mă irite:

— De unde ştii că într-o bună zi n-o să-şi ducă ameninţarea la îndeplinire? am întrebat-o într-o seară.

A râs cu şi mai mare poftă.

— Socoteşti chiar imposibil? am stăruit.

— Nu-l cunoşti. E una dintre cele mai blânde creaturi de pe pământ.

— Tocmai de asta îl cred în stare să o facă. Vorbeşte serios. Ai face bine să fii mai prudentă cu el.

— Prostii! Nu-i în stare să omoare o muscă.

— O muscă, poate că nu. Dar pare destul de pătimaş încât să ucidă femeia pe care o iubeşte.

— Cum poate să fie îndrăgostit de mine? E o prostie. Nu-i arăt niciun semn de afecţiune. De fapt, nici măcar nu ascult ce-mi spune. Vorbeşte mai mult cu Anastasia decât cu mine.

— Tu nu ai nevoie să faci nimic, tu nu trebuie decât să exişti. A făcut o fixaţie. Nu-i nebun. Doar dacă e o nebunie să te îndrăgosteşti de o imagine. Tu eşti imaginea fizică a idealului său. E clar. Nu are nevoie să te sondeze, sau chiar să obţină un răspuns de la tine. Nu doreşte decât să te privească întruna – pentru că tu întruchipezi femeia visurilor lui.

— Exact asta spune şi el, a răspuns Mona, puţin surprinsă. Voi doi v-aţi înţelege de minune. Vorbiţi aceeaşi limbă. Ştiu că e un sensibil şi un om extrem de inteligent. Îmi place enorm, dar mă calcă pe nervi. Nu are niciun dram de simţ al umorului. Când zâmbeşte, arată şi mai trist ca de obicei. E un suflet singuratic.

— Păcat că nu-l cunosc, am spus. Îmi place mai mult decât toţi ceilalţi admiratori ai tăi. Pare a fi într-adevăr o fiinţă umană. Şi-apoi, îmi plac spaniolii. *Sunt bărbaţi...*

— Nu-i spaniol – e cubanez.

— Tot aia e.

— Nu-i acelaşi lucru, Val. Chiar Ricardo mi-a spus. Îi dispreţuieşte pe cubanezi.

— Mă rog, nu are importanţă. Mi-ar plăcea chiar dacar fi turc.

— Poate o să ţi-l prezint, a spus Mona, pripit. De ce nu?

Am reflectat un moment, înainte de a răspunde:

— Nu cred că ar fi bine. Nu poţi duce de nas pe un om ca ăsta. Asta nu-i Cromwell. De altfel, nici Cromwell nu e atât de prost pe cât îl crezi tu.

— Niciodată n-am spus că ar fi prost.

— Dar aşa ai încercat să mă faci să cred, nu poţi nega lucrul ăsta.

— Ei, ştii tu de ce.

Mi-a dăruit unul din zâmbetele ei de faun.

— Ascultă, surioară, ştiu despre tine şi despre vicleşugurile tale mult mai mult decât îţi închipui tu, aşa încât nu-i nevoie nici măcar să menţionezi subiectul.

— Val, ai o imaginaţie foarte bogată. Din pricina asta mă feresc să-ţi spun unele lucruri. Ştiu că eşti gata să

fabulezi.

— Dar trebuie să recunoşti că fabulez pe o bază reală.

Din nou zâmbetul de faun.

După care s-a apucat să facă nu ştiu ce, ca să-şi ascundă faţa. A intervenit un fel de pauză plăcută. Pe urmă, din senin, am remarcat:

— Presupun că femeile se simt obligate să mintă… stă în natura lor. Şi bărbaţii mint, desigur, dar cu totul altfel. Femeile par să aibă o teamă sfântă de adevăr. Ştii, dacă ai înceta să minţi, dacă ai înceta să joci faţă de mine teatrul ăsta stupid, inutil, cred…

Am observat că se oprise abrupt din ceea ce avea de gând să facă. Mi-am spus că, poate, într-adevăr, de astă dată o să asculte. Nu o vedeam decât din profil. Avea o expresie de intensă alarmă. Şi de pândă. Ca un animal.

— Cred că aş fi în stare să fac orice mi-ai cere tu, am continuat. Cred că aş fi în stare chiar să te cedez altui bărbat, dacă asta ai dori.

Aceste neaşteptate cuvinte ale mele i-au produs o imensă uşurare, sau aşa am avut impresia. Nu ştiu ce-şi imaginase că o să-i spun. Dar, oricum, i se luase o povară de pe inimă. S-a apropiat de mine – şedeam pe marginea patului – şi s-a aşezat alături. Şi-a lăsat mâna pe mâna mea. Ochii ei aveau o expresie de sinceritate şi de total devotament.

— Val, a început, ştii foarte bine că niciodată nu ţi-aş cere aşa ceva. Cum poţi măcar să spui una ca asta? Poate că-ţi îndrug gogoşi din când în când, dar nu propriu-zis minciuni. N-aş putea să-ţi ascund ceva vital – m-ar durea prea mult. Mărunţişurile astea – gogoşi… Le inventez pentru că nu vreau să te îndurerez. Există uneori situaţii atât de sordide, încât dacă ţi le-aş relata, te-aş murdări. Ce mi se întâmplă mie nu are importanţă. Eu sunt croită dintr-o fibră mai grosolană. Eu, una, ştiu cum e lumea. Tu nu ştii. Tu eşti un visător. Şi un idealist. Tu nu ştii, şi nici n-ai să bănuieşti vreodată, cu atât mai puţin ai să crezi, cât de păcătoşi sunt oamenii. Tu nu vezi decât partea bună din

fiecare om. Eşti un pur, asta e. Asta a vrut să spună Claude când a afirmat că eşti unul dintre cei puţini. Ricardo e un alt suflet pur. Oamenii ca tine sau ca Ricardo nu trebuie implicaţi în lucruri urâte. Eu mă implic, din când în când, pentru că nu mi-e frică de contaminare. Eu fac parte din lume. Faţă de tine, însă, mă comport ca o altă fiinţă. Vreau să fiu ceea ce ai vrea tu să fiu. Dar n-am să fiu niciodată ca tine, niciodată.

— Mă întreb ce ar spune oamenii – oameni ca O-Mara, Krośnski, Ulric – dacă te-ar auzi vorbind astfel.

— N-are importanţă ce cred alţii, Val. Eu te cunosc. Te cunosc mai bine decât oricare dintre prietenii tăi, indiferent de când te ştiu aceştia. Ştiu cât eşti de sensibil. Eşti cea mai tandră creatură de pe lume.

— Încep să mă simt plăpând şi diafan.

— Nu eşti plăpând, mi-a răspuns ea cu ardoare. Eşti dur – ca toţi artiştii. Dar când e vorba de lume, *adică de relaţiile cu oamenii,* eşti un copil Lumea e putredă până-n măduvă. Tu trăieşti în ea, de acord, dar nu faci parte din ea. Tu duci o viaţă vrăjită. Dacă tu te-ai ciocni de o experienţă sordidă, ai converti-o în ceva frumos.

— Vorbeşti de parcă m-ai cunoaşte ca pe o carte deschisă.

— Îţi spun adevărul, nu? Poţi să negi?

M-a înlănţuit, drăgăstoasă, cu braţele şi şi-a frecat obrazul de al meu.

— Poate că nu sunt femeia pe care o meriţi, dar te cunosc bine. Şi cu cât te cunosc mai bine, cu atât te iubesc mai profund. Mi-ai lipsit atât de mult în ultima vreme. De asta e atât de important pentru mine să am o prietenă. Pur şi simplu mă simţeam deznădăjduită – fără tine.

— O.K. Dar începusem să ne purtăm ca doi copii răzgâiaţi, îţi dai seama? Aşteptam ca totul să ne vină pe tavă.

— Eu nu! a protestat ea. Dar am vrut ca tu să ai tot ce-ţi doreşti. Am vrut să ai o viaţă comodă – astfel încât să poţi realiza toate lucrurile la care visezi. Tu nu eşti răzgâiat. Tu iei numai ce-ţi trebuie, nimic mai mult.

— Asta-i drept, am spus, mişcat de neaşteptata observaţie. Nu mulţi îşi dau seama de acest lucru. Îmi aduc aminte ce furioşi au fost ai mei când, într-o duminică dimineaţă, m-am întors de la biserică şi le-am declarat entuziast că eu sunt un creştin socialist. Auzisem în dimineaţa aceea un miner vorbind de la amvon şi cuvintele lui îmi merseseră la inimă. Şi el se definise drept creştin socialist. Pe dată, devenisem şi eu unul. Oricum, totul s-a sfârşit cu obişnuitele nonsensuri… ai mei explicându-mi că socialiştii urmăreau să dea altora banii câştigaţi de alţii. „Şi ce-i rău în asta?” am întrebat. Răspunsul a fost: „Aşteaptă până ai să câştigi şi tu banii tăi şi pe urmă vorbeşte!”. Ceea ce mi s-a părut un argument idiot. Ce importanţă avea dacă eu câştigam sau nu câştigam bani? Important era că lucrurile bune din viaţă erau nedrept distribuite. Eram gata să mănânc mai puţin, să am mai puţin din tot ce era bun, dacă surplusul meu ar fi fost de ajutor altora care o duceau mai greu. Şi atunci, pe loc, mi-am dat seama de cât de puţin avem într-adevăr nevoie. Dacă eşti mulţumit nu ai nevoie de comori materiale… Da, nu ştiu de ce m-am îndepărtat de ideile astea… Ce voiam să spun? Ah, da! Despre a lua doar atât cât ai nevoie… Recunosc, dorinţele mele sunt mari. Dar mă pot lipsi de ele. Deşi vorbesc atâta despre mâncare, după cum ştii, de fapt nu cer prea mult. Vreau doar atâta mâncare cât să mă facă să uit de mâncare, asta vreau să spun. Ceea ce e normal, nu crezi?

— Sigur că da, sigur că da.

— Şi de asta nu doresc toate lucrurile care crezi tu că m-ar putea face fericit, sau m-ar putea face să lucrez mai bine. Nu-i nevoie să trăim în felul în care am trăit. Am cedat ca să-ţi fac *ţie* plăcere. Desigur, cât a ţinut, a fost minunat. Dar aşa-i şi Crăciunul. Ce-mi displace cel mai mult e acel permanent tapat şi cerşit pe care-l practicam, felul în care-i transformam pe oameni în fraieri. Nici ţie nu-ţi plăcea, sunt convins. Atunci de ce să ne amăgim unul pe celălalt? De ce să nu punem punct acelui mod de viaţă?

— Dar eu am pus punct.

— Ai încetat să o mai faci pentru mine, dar o faci acum pentru prietena ta, Anastasia. Nu mă minţi. Ştiu ce spun.

— În cazul ei e altceva, Val. Ea nu ştie să câştige bani. E şi mai copil decât tine.

— Dar tu nu faci decât s-o ajuţi să rămână copil – susţinând-o cum o *susţii.* Nu spun că e o lipitoare pe spinarea ta. Spun doar atât: o frustrezi de ceva. De ce nu-şi vinde păpuşile pe care le confecţionează, sau picturile, sau sculpturile?

— De ce? A izbucnit în râs. Din acelaşi motiv din care tu nu-ţi vinzi povestirile. E o artistă prea bună.

— Dar ea nu-i nevoită să-şi vândă operele la editori sau la negustori de artă – le poate plasa direct clienţilor individuali. Le poate vinde pe un nimic. Atât cât s-o ţină la nivelul de plutire.

I-ar face bine. S-ar simţi mult mai bine dacă ar face-o.

— Iar începi! Asta dovedeşte cât de puţin cunoşti lumea. Val, dacă tu ai reuşi să publici o carte, ai implora lumea să accepte exemplare gratuite. Lumea refuză ceea ce e bun, îţi spun eu. De asta omeni ca tine, ca Anastasia, ca Ricardo, trebuie să fie protejaţi.

— Dacă-i aşa, la dracucu scrisul… Dar nu pot să cred. Eu încă nu sunt scriitor, nu sunt decât un novice. Poate că sunt mai bun decât mă socotesc editorii, dar mai am un drum lung de străbătut. Când voi izbuti să mă exprim într-adevăr, oamenii mă vor citi. Nu-mi pasă cât de rea e lumea. Oamenii mă *vor citi,* îţi spun eu. Nu vor putea să mă ignore.

— Şi până atunci?

— Până atunci o să găsesc eu o modalitate de a-mi câştiga existenţa.

— Vânzând enciclopedii? Asta-i modalitatea?

— Recunosc că nu-i mare lucru, dar tot e mai bine decât să tapez oamenii şi să cerşesc. Tot e mai bine decât ca nevastă-mea să se prostitueze pentru mine.

— Fiecare ban pe care-l câştig eu e un ban muncit, a

protestat Mona cu aprindere. A servi la mese nu e o joacă.

— O raţiune în plus ca să aduc şi contribuţia mea. Nu-ţi place să mă vezi vânzând cărţi şi mie nu-mi place să te văd servind la mese. Dacă am avea mai multă minte, am face alte munci. Fără îndoială că există şi munci nedegradante.

— Nu pentru noi. Noi nu suntem făcuţi pentru muncile omenirii.

— Atunci ar trebui să le învăţăm.

Mă lăsam transportat de propria mea atitudine justiţiară.

— Val, toate astea sunt vorbe goale. Ştii bine că n-ai să rezişti niciodată ca „slujbaş cinstit”. Şi nici nu vreau să te văd rezistând. Prefer să te văd mort.

— Bine, ai câştigat. Dar, pe Dumnezeul meu, oare nu există ceva care să poată face un om ca mine fără să se simtă un aiurit sau un netot? La acest punct, un gând care mi se articula pe buze m-a făcut să râd. Am râs zdravăn înainte de a da drumul gândului:

— Ascultă, am reuşit să spun, ştii la ce mă gândesc? Mă gândesc că aş putea fi un admirabil diplomat. Ar trebui să fiu ambasador într-o ţară străină – ce părere ai? Nu, zău, serios. De ce nu? Am minte, ştiu cum să tratez cu oamenii. Şi ce nu ştiu, aş putea suplini prin imaginaţie. Mă poţi vedea ambasador în China?

Ciudat, ideea nu i s-a părut absurdă. În orice caz, nu în principiu.

— Cred că ai putea fi un bun ambasador, Val. De ce nu, aşa cum spui şi tu! Dar nu o să ţi se ofere niciodată şansa. Există anumite uşi care nu-ţi vor fi niciodată deschise. Dacă oameni ca tine ar conduce treburile lumii, n-ar trebui să ne mai întrebăm dacă vom avea ce mânca mâine – sau cum să facem ca povestirile să fie publicate. De asta îţi spun că nu cunoşti lumea.

— Dă-o naibii, cunosc lumea. O cunosc chiar foarte bine. Dar refuz să fac compromisuri cu ea.

— E acelaşi lucru.

— Ba nu. E deosebirea dintre ignoranţă – sau orbire –

şi aroganţă. Aşa ceva. Dacă nu aş cunoaşte lumea, cum aş putea fi scriitor?

— Un scriitor are propria lui lume.

— Să fiu al naibii! Niciodată n-aş fi crezut că o să te aud spunând acest lucru. Mi-ai luat piuitul.

Un timp, am păstrat tăcerea. După aceea am continuat:

— E adevărat ce spui. Dar ce spui tu nu anulează ce-am spus eu. Poate că nu voi reuşi să-ţi explic, dar ştiu că am dreptate. A avea propria ta lume şi a trăi în ea nu înseamnă că eşti orb la lumea aşa-zis reală Dacă un scriitor nu ar fi familiarizat cu lumea de zi cu zi, dacă nu ar fi atât de cufundat în ea încât să ajungă să se revolte împotriva ei, nu ar avea ceea ce numeşti tu propria lui lume. Un artist poartă toate lumile în el. Şi el constituie o parte vitală a acestei lumi, în aceeaşi măsură ca orice altceva. De fapt, el face parte din ea şi trăieşte în ea mai mult decât alţii, din simplul motiv că e *creativ.* Lumea e mediul lui. Alţi oameni se mulţumesc cu micul lor colţ de lume – cu mica lor slujbă, cu micul lor trib, cu mica lor filosofie şi aşa mai departe. Dacă vrei să ştii, motivul pentru care nu sunt un mare scriitor constă în faptul că nu am inclus încă în mine întreaga lume largă. Nu-i vorba că nu cunosc răul. Nu-i vorba că sunt orb la răutatea lumii, aşa cum crezi tu. E altceva. E vorba că nu mă cunosc pe mine. Dar voi ajunge să mă cunosc. Şi atunci voi fi o torţă. O să iluminez lumea. O s-o expun, o s-o demasc până-n măduva ei… Dar n-am s-o condamn. N-am s-o condamn pentru că ştiu bine că sunt parte şi părticică din ea, că sunt o verigă din maşinărie.

Am făcut o pauză.

— Încă n-am ajuns la fund, am continuat. Ceea ce am suferit noi până acum nu înseamnă nimic. Pişcături de purice. Există suferinţe mult mai grele decât lipsa de mâncare şi lucruri din astea. Eu am suferit mult mai mult când aveam şaisprezece ani şi doar citeam despre viaţă. Sau poate că mă înşel singur.

— Nu; înţeleg ce vrei să spui, a răspuns, dând din cap

îngândurată.

— Înţelegi? Bine. Atunci îţi dai seama că, şi fără să participi la viaţă, poţi suferi chinurile martirilor… A suferi pentru alţii – e un fel minunat de a suferi. Când suferi din pricina propriului tău ego, sau din cauza lipsurilor la care eşti supus, sau ca o consecinţă a unor fapte rele, încerci un soi de umilinţă. Detest acest gen de suferinţă. A suferi laolaltă cu alţii, nu pentru alţii, a simţi că eşti în aceeaşi barcă, e cu totul altceva. Atunci te simţi îmbogăţit sufleteşte. Ce-mi displace mie la felul nostru de viaţă este că suntem atât de restricţionaţi. Ar trebui să ne extindem pretutindeni, să ne lăsăm răniţi şi vătămaţi pentru cauze importante, care merită.

Aşa îi tot vorbeam, sărind de la un subiect la altul, adeseori contrazicându-mă, făcând cele mai extravagante afumaţii, apoi retractându-le, zbătându-mă să revin pe *terra ferma.*

Aceste monologuri, aceste bombastice alocuţiuni surveneau acum din ce în ce mai des. Poate pentru că nu mai scriam. Poate pentru că eram singur aproape toată ziua. Sau poate pentru că simţeam că Mona îmi scapă printre degete. Exploziile acestea ale mele aveau o notă disperată. Tânjeam după ceva, după ceva ce n-aş fi putut concretiza în cuvinte. Deşi s-ar fi spus că o blamam pe ea, de fapt mă mustram pe mine. Lucrul cel mai rău era că nu puteam să ajung niciodată la o soluţie viabilă. Vedeam cu claritate ceea ce nu ar fi trebuit să facem, dar nu puteam întrezări ceea ce ar *trebui* să facem. În străfundurile mele, mă desfătam cu gândul de a fi „ocrotit”. În străfundurile mele recunoşteam că are dreptate – că nu m-aş putea adapta niciodată, că nu mi-aş putea găsi niciodată făgaşul. Aşa încât mă revărsam în vorbărie. Băteam câmpii înainte şi îndărăt, retrăiam glorioasele zile ale copilăriei, mizerabilele zile ale adolescenţei, burleştile aventuri ale tinereţii. Era fascinant, fiecare părticică. Ah, dac-ar fi fost prezent omul acela, McFarland, cu un stenograf. Ce mai poveste grozavă pentru revista lui! (Mai târziu mi-am dat seama cât era de curios că puteam vorbi oricât despre

viaţa mea, dar nu eram niciodată în stare să aştern un rând pe hârtie. În momentul în care mă aşezam în faţa maşinii de scris, deveneam conştient de mine însumi şi reticent. Pe vremea aceea nu-mi venise ideea de a folosi pronumele Eu. Mă întreb de ce nu mă gândisem la aşa ceva. Ce anume m-a inhibat? Poate pentru că nu devenisem încă „eul eului meu”.)

O ameţeam nu numai pe Mona cu toată vorbăria asta, dar mă ameţeam şi pe mine. Se iveau zorii până să adormim. Când aţipeam, aveam senzaţia că îmi luasem ceva de pe inimă. Ceva!

Ce era acest ceva? Nu ştiam nici eu. Ştiam un singur lucru, un lucru care îmi provoca o satisfacţie perversă: anume că îmi asumasem adevăratul rol.

Se mai poate ca aceste scene să fi fost menite să-i demonstreze că şi eu puteam fi la fel de „incitam” şi de „diferit” ca şi acea Anastasia de care mă săturasem să tot aud. Poate. E posibil să fi fost puţin gelos pe ea. Deşi o cunoscuse pe Anastasia de puţin timp, s-ar putea spune că locuinţa noastră era deja plină de lucrurile acestei prietene a Monei. Nu mai rămânea decât ca Anastasia să se mute la noi. Deasupra patului atârnau două superbe gravuri japoneze, un Utamaro şi un Hiroshige. Pe scrin era o păpuşă pe care Anastasia o confecţionase special pentru Mona. Pe dulap trona o icoană rusească, alt dar de la Anastasia. Ca să nu mai vorbesc de brăţările barbare, de amuletele, de papucii brodaţi şi aşa mai departe. Până şi parfumul pe care-l folosea acum – cu un miros foarte pătrunzător – îi fusese dat de Anastasia. (Probabil din banii Monei.) Cu Anastasia nu ştiai niciodată cum stăteai. În timp ce Mona se îngrijea de hainele care-i trebuiau prietenei ei, de ţigări, de materialele pentru obiectele de artă etc, Anastasia primea bani de acasă pe care-i împărţea lipitorilor sale. Mona nu vedea nicio incongruenţă în acest fapt. Tot ce făcea prietena ei era drept şi firesc, chiar când îi fura bani din poşetă. Din când în când, Anastasia fura de la ea. De ce nu? Doar nu fura pentru ea, ci ca să-i ajute pe cei în nevoie. Anastasia nu

avea scrupule sau reţineri în chestiuni de felul ăsta. Ea nu era o *bourgeoise,* o, nu! Acum de când intrase în scenă Anastasia, cuvântul *„bourgeois”* apărea tot mai des. Tot ce nu era bun era *„bourgeois”.* După Anastasia, până şi a te căca putea fi *„bourgeois”.* Când ajungeai s-o cunoşti bine, avea un atât de ascuţit simţ al umorului! Desigur, anumiţi oameni nu-l sesizau. Unii oameni sunt cu totul lipsiţi de umor. A purta doi pantofi diferiţi unul de altul, ceea ce i se întâmpla uneori Anastasiei din neatenţie – oare să fi fost din neatenţie? – era colosal de hazos. Sau să ieşi în oraş cu boneta de duş pe cap.

Cărţile împrăştiate pretutindeni în casă… toate împrumutate de Anastasia. Una dintre ele era intitulată *Acolo, departe* – scrisă de un autor francez decadent. Era una dintre cărţile favorite ale Anastasiei, nu pentru că era „decadentă”, ci pentru că înfăţişa acea extraordinară figură din istoria Franţei – Gilles de Rais. Fusese un discipol al lui Jeanne d-Arc. De fapt, omorâse mai mulţi copii – depopulase sate întregi. Una dintre cele mai enigmatice figuri ale istoriei Franţei. Mona m-a implorat să-mi arunc şi eu ochii pe carte. Anastasia o citise în original. Citea nu numai în franceză şi italiană, dar şi în germană, portugheză şi rusă. Da, şi la mănăstire învăţase să cânte divin la pian. Şi la harpă.

— Poate să cânte şi la trompetă? am întrebat.

Mi-a răspuns cu un râs răguşit. După care a urmat o nouă revelaţie:

— Poate să bată şi la tobe. Dar e nevoie să fie puţin afumată.

— Adică beată?

— Nu, transportată. *Marijuana.* E un drog complet inofensiv. Nu devii dependent.

Ori de câte ori venea vorba despre droguri, îmi împuia urechile. După părerea Monei (sau mai exact a Anastasiei), orice om ar trebui să cunoască efectele diferitelor droguri. Drogurile nu sunt nici pe jumătate atât de periculoase ca băuturile. Şi efectele lor sunt mult mai interesante. Da, într-o zi avea să le încerce şi ea. În Village

existau o sumedenie de oameni – şi încă oameni respectabili – care se drogau. Nu vedea de ce oamenii se temeau atâta de droguri. Exista, de pildă, drogul acela mexican care-ţi exalta simţul culorii. Ar trebui să-l încercăm şi noi o dată. O să vadă ea dacă putea să şi-l procure de la poetul ăla trist, cum naiba-l chema? Ea, Mona, îl detesta, era jegos, şi aşa mai departe, dar Anastasia susţinea că e un poet bun. Şi Anastasia se pricepea…

— Într-o zi am să-i cer unul din poemele ei şi o să ţi-l citesc cu glas tare. Val, încă n-ai auzit aşa ceva.

— O.K. Dar dacă-i păduchios, am să-ţi spun în faţă.

— N-avea grijă. Chiar dacă ar vrea n-ar putea scrie un poem prost.

— Ştiu, e un geniu.

— E, într-adevăr, ţi-o spun cu toată seriozitatea. E un adevărat geniu. N-am rezistat să nu remarc că, din păcate, geniile sunt întotdeauna nişte oameni atât de bizari.

— Poftim! Acum vorbeşti şi tu ca toţi ceilalţi. Ţi-am explicat de atâtea ori că ea nu-i ca ceilalţi aiuriţi din Village.

— Nu, ea e o aiurită *genuină.*

— Poate că-i nebună, dar e nebună ca Strindberg, ca Dostoievski, ca Blake…

— N-o cam supraevaluezi?

— N-am spus că are talentul lor. Am vrut să spun doar că, dacă e excentrică, e excentrică în genul lor. Nu-i smintită – şi nu e o şarlatană. Orice e, e reală. Mi-aş pune viaţa în joc pentru ea.

— Singurul lucru pe care i-l reproşez, am izbucnit eu, e că are atâta nevoie de altcineva să-i poarte de grijă.

— E o cruzime din partea ta.

— Aşa o fi? Uite… s-a descurcat foarte bine şi înainte să fi apărut tu, nu-i aşa?

— Ţi-am povestit în ce condiţie era când am întâlnit-o.

— Mi-ai povestit, dar nu m-a impresionat. Poate că dacă n-ai fi cocoloşit-o tu atâta, şi-ar fi concentrat

resursele şi ar fi stat pe picioarele ei.

— Iar o luăm de la început. De câte ori să-ţi spun că, pur şi simplu, nu e în stare să aibă grijă de ea însăşi.

— Atunci să înveţe.

— Şi tu? Tu ai învăţat?

— Eu m-am descurcat şi înainte să fi apărut tu. Am avut grijă nu numai de mine, dar şi de o soţie şi de un copil.

— E nedrept ce spui. Poate că ai avut grijă de ele, dar cu ce preţ? N-ai fi vrut să continui felul acela de viaţă, nu-i aşa?

— Desigur că nu. Dar mai târziu – aş fi găsit o scăpare.

— *Mai târziu!* Val, nu mai ai foarte mult timp. Ai treizeci şi ceva de ani – şi trebuie de-abia să-ţi faci un nume. Anastasia e o fată tânără, dar s-a realizat.

— Ştiu. Însă ea e un geniu…

— Ah, termină! Cu felul ăsta de a discuta, nu ajungem nicăieri. De ce nu renunţi să te tot gândeşti la ea? Ea nu se amestecă în viaţa ta, de ce te amesteci tu în viaţa ei? Nu pot şi eu să am o prietenă? De ce trebuie să fii gelos pe *ea?* Fii, te rog, mai drept.

— Bine, haide să nu mai vorbim. Dar încetează şi tu să-mi povesteşti întruna despre ea. În cazul ăsta n-o să-ţi mai spun nimic care să te doară. Deşi nu-mi ceruse explicit să nu vin pe la „Cazanul de oţel”, mă ţineam departe ca să nu-i contrariez dorinţele. Bănuiam că Anastasia îşi petrecea acolo cea mai mare parte din timp şi că în pauzele Monei amândouă plecau împreună. Pe ocolite, mi-a ajuns la ureche că au fost văzute prin muzee şi galerii de artă, prin studiourile artiştilor din Village, sau că făceau expediţii pe malul apei, unde Anastasia desena vapoarele şi orizontul, ori că petreceau ore întregi la bibliotecă, făcând cercetări. Într-un fel, schimbarea era benefică pentru Mona. Îi dădea subiecte noi de gândire. Mona nu ştia aproape nimic despre pictură, iar Anastasia era pare-se încântată să-i fie mentor. Uneori, Mona îmi făcea aluzii voalate în legătură cu portretul pe care intenţiona

Anastasia să i-l facă. Îmi spunea că nu pictase niciodată un portret realist şi că avea rezerve să-i execute Monei un portret care să-i semene. Erau zile când Anastasia nu se simţea în stare să facă nimic, când zăcea într-o stare de torpoare şi trebuia îngrijită ca un copil mic. Cel mai mic fleac putea să-i provoace asemenea stări depresive. Uneori, apăreau din pricină că Mona vorbise prosteşte sau nesocotit despre unul din idolii adoraţi de Anastasia. De pildă, Modigliani şi El Greco erau pictori despre care nimeni, nici măcar Mona, nu avea voie să spună ceva nepotrivit. Îi plăcea foarte mult şi Utrillo, dar pe acesta din urmă nu-l venera. Era „un suflet pierdut", ca şi ea, dar la nivelul „uman". În timp ce Giotto, Grünewald, maeştrii chinezi şi japonezi se aflau la un nivel diferit, reprezentau un ordin mai elevat. (Nu avea gusturi proaste!) Nu avea niciun pic de respect pentru pictorii americani. Cu excepţia lui John Marin, despre care spunea că e limitat, dar profund. Dar ce mi-a plăcut să aflu a fost faptul că purta întotdeauna cu ea un exemplar din *Alice în ţara minunilor* şi din Tao Ţian. Mai târziu avea să includă şi un volum de Rimbaud. Dar despre asta, altă dată... Eu îmi continuam rondurile, mă aflam în mişcare. Din când în când, vindeam câte un set de cărţi, fără să depun eforturi. Mă ocupam de treaba asta doar patru, cinci ore pe zi, gata oricând să las totul baltă la ora mesei. De obicei alegeam câte un solicitant ce locuia la mare depărtare, în vreo suburbie uitată de Dumnezeu, în vreo mahala sordidă din New Jersey sau prin Long Island. Procedam astfel în parte ca să-mi omor timpul, în parte ca să mă îndepărtez cât mai mult din calea celor două. Şi, de fiecare dată, când mă îndreptam spre un loc promiscuu (pe care numai un vânzător ţăcănit l-ar putea vizita), mă pomeneam asaltat de cele mai neaşteptate amintiri legate de îndrăgitele, iubitele locuri pe care le cunoscusem în copilărie. Era un fel de proces invers al asociaţiilor. Cu cât era mai posomorât şi mai comun locul unde mă aflam, cu atât mai insolite şi mai încântătoare erau asociaţiile ivite spontan. Aş fi putut pune rămăşag că, dacă-mi pierdeam o

dimineaţă prin Hackensack sau Canarsie sau prin vreo gaură de şobolani din Staten Island, seara o să mă plimb prin Sheepshead Bay, sau Blue Point, sau Lacul Pocotopaug. Dacă nu aveam bani de drum, făceam autostopul, încrezându-mă în norocul de a găsi pe cineva – „un chip prietenos" – care să-mi mai ofere în plus o masă şi banii de întoarcere. Mă lăsam purtat de val. Nu avea importanţă unde ajungeam şi nici la ce oră mă întorceam acasă, pentru că, oricum, Mona sosea *după mine.* Scriam din nou în mintea mea, dar nu cu aceeaşi fervoare de altă dată, ci calm, domol, ca un reporter sau un corespondent care are la dispoziţie timp berechet şi un cont generos pentru cheltuieli. Era minunat să laşi lucrurile să se întâmple după capul lor. Uneori, plutind astfel liniştit, nimeream în câte un orăşel necunoscut, alegeam la întâmplare câte un atelier – un instalator sau un antreprenor de pompe funebre, nu avea nicio importanţă – şi mă lansam în pledoariile mele de plasator de enciclopedii. Nu aveam cea mai mică intenţie de a vinde ceva – nici măcar de a mă „menţine în mână", cum se spune. Nu, eram doar curios să văd efectul cuvintelor mele asupra unui neică nimeni. Aveam senzaţia că sunt picat din altă planetă. Dacă biata mea victimă nu se arăta dispusă să discute avantajele unei enciclopedii în fascicule, atunci o dădeam pe limbajul omului respectiv, oricare ar fi fost, chiar dacă nu puteam discuta decât despre morţi şi cadavre reci. În felul acesta, adeseori mă pomeneam luând masa cu câte un suflet prietenos, cu care nu aveam absolut nimic în comun. Cu cât mă îndepărtam mai mult de mine însumi, cu atât eram mai convins că voi avea o inspiraţie. Câteodată, subit, în mijlocul unei fraze, mă săgeta o hotărâre şi o ştergeam precipitat. În căutarea acelui loc pe care-l cunoscusem în trecut, într-un trecut foarte clar, minunat. Scopul era să mă întorc în locul acela magic şi să văd dacă pot reconstitui fiinţa care fusesem cândva. Un joc straniu – şi plin de surprize. Uneori mă întorceam la locuinţa noastră în chip de băieţaş mascat în haine de adult. Da, uneori eram întru totul micul Henry, gândeam ca

el, simţeam ca el, acţionam ca el. Adeseori, vorbind cu oameni total străini, acolo la liziera lumii, îmi sărea brusc în minte imaginea celor două, Mona şi Stasia, fâţâindu-se prin Village, rotindu-se pe uşa rulantă a vreunui muzeu, purtând în braţe păpuşile acelea nebuneşti. Şi atunci îmi spuneam mie însumi un lucru curios – *sotto voce,* desigur. Îmi spuneam, zâmbind trist*: unde mai încap eu?* Circulând prin periferii mizere, printre momâi şi urâciuni, aveam senzaţia că fusesem exclus. De câte ori închideam o uşă aveam senzaţia că uşa se zăvorăşte în urma mea, că va trebui să găsesc cu totul alt drum pentru a mă întoarce. *A mă întoarce unde?* Exista ceva ridicol şi grotesc în acea dublă imagine care mă năpădea în cele mai neaşteptate momente. Le vedeam pe amândouă, îmbrăcate în cele mai extravagante veşminte – Stasia în salopetă şi bocanci, iar Lady Fluid Preţios într-o pelerină fâlfâitoare, cu părul despletit ca o coamă. Vorbeau simultan, despre lucruri cu totul diferite; făceau grimase ciudate şi gesturi sălbatice; mergeau în ritmuri total deosebite, prima ca un pinguin, cealaltă ca o panteră.

Ori de câte ori mă cufundam destul de adânc în copilăria mea, nu mă mai aflam afară, la lizieră, ci cuibărit înăuntru, ca un sâmbure în miezul cărnos al unui fruct copt. Iată-mă în faţa prăvăliei de dulciuri a lui Annie Meinken, în vechea circumscripţie 14, cu nasul lipit de vitrină, cu ochii scânteind la vederea unor soldăţei de ciocolată. Substantivul acela abstract, „lumea”, nu pătrunsese încă în conştiinţa mea. Totul în jurul meu era real, concret, individualizat, dar încă nenumit, neconturat şi nedelimitat. Existam eu şi existau lucrurile. Spaţiul era nelimitat, timpul încă nu exista. Annie Meinken era o persoană care întotdeauna se apleca peste tejghea ca să-mi vâre nişte dulciuri în mână, care mă mângâia pe cap, care-mi zâmbea, care-mi spunea că sunt un băieţaş bun, şi care fugea uneori după mine în stradă ca să mă sărute de rămas-bun, deşi locuiam la o depărtare de câteva case.

Cred sincer că uneori, acolo, singur, la lizieră, când mă simţeam foarte liniştit şi inert, aproape că aşteptam ca

cineva să se poarte cu mine la fel ca Annie Meinken. Poate că alergam spre locurile îndepărtate ale copilăriei tocmai pentru a primi ciocolata, zâmbetul, stânjenitorul sărut de despărţire. Eram, într-adevăr, un idealist. Incurabil. (Idealistul este un om care vrea să întoarcă roţile în direcţia inversă. Îşi aminteşte foarte bine ce i s-a dat; dar nu se gândeşte la ceea ce ar putea da el. Lumea degenerează imperceptibil dar, virtual, procesul nu începe decât din clipa în care gândeşti în termenii „lume”.)

Gânduri stranii, meandre stranii – pentru un vânzător de cărţi. În servieta mea era închisă cheia spre întreaga cunoaştere umană. Probabil. Nimic pe lume nu-i mai mort decât acest compendiu de cunoaştere. Să te apuci să perorezi despre foraminifere, despre razele infraroşii, despre bacteriile inserate în fiecare celulă, ce maimuţoi o mai fi fost şi ăla! Desigur că un Picodiribibi ar fi fost mai deştept. La fel şi un măgar mort cu un fonograf în burtă. Să citeşti în metrou, sau într-un tramvai deschis, despre Prust, întemeietorul Prusiei – ce pierdere de timp! Dacă *trebuie* să citeşti, e mult mai bine să asculţi ce a spus nebunul ăla: „Ce plăcut e să-ţi urăşti patria şi să-i aştepţi cu nerăbdare distrugerea”.

Da, pe lângă hârţoage, legături şi toate celelalte troace care-mi burduşeau servieta, purtam de obicei cu mine o carte, o carte la fel de îndepărtată de registrul vieţii mele cotidiene, cum ar fi fost tatuajul de pe talpa piciorului stâng al unui deţinut. „ÎNCĂ N-AM HOTĂRÂT DACĂ DUMNEZEU EXISTĂ SAU NU ŞI VOI VREŢI SĂ MÂNCAŢI!” O frază ca asta sărind dintr-o carte în mohorâta ţară pustie putea să determine cursul întregii mele zile. Mă văd închizând cartea cu un pocnet, săltând ca un berbec împuns, şi exclamând cu glas tare*: „Unde dracumă găsesc?* – Şi-apoi o iau la goană. Poate să mă fi găsit părăsit la marginea unei mlaştini, poate la capătul unui interminabil şir de case suburbane toate-la-fel, sau în poarta unui ospiciu de nebuni. Nu are importanţă înainte, tot înainte, cu capul în piept, fălcile scrâşnind furios, mormăieli, grohăieli de plăcere, meditaţii, descoperiri,

iluminări. Din cauza acelei blitz-fraze. Mai ales a acelui „şi voi vreţi să mâncaţi”. A trecut vreme lungă până am descoperit de la cine a pornit această minunată, celesta exclamaţie. Tot ce am ştiut însă atunci, tot ce avea importanţă, era că mă aflam din nou în Rusia, printre spirite înrudite, şi că eram total obsedat de o frază esoterică ce punea în discuţie existenţa lui Dumnezeu. Am spus că am aflat cu ani mai târziu? Am aflat abia ieri – ca să spun aşa, cine era autorul. În acelaşi timp, am aflat şi că un alt om, un contemporan, a scris următoarele despre naţiunea sa, marea naţiune rusă: „Noi aparţinem acelor naţiuni care, ca să spunem aşa, nu intră în structura omenirii, ci există doar ca să ofere lumii o anumită lecţie importantă”.

Dar nu am de gând să vorbesc despre ziua de ieri sau de alaltăieri. Am de gând să vorbesc despre un timp care nu are nici început nici sfârşit, mai mult, un timp care, împreună cu toate celelalte genuri de timp, a umplut spaţiile goale ale zilelor mele… Traiectoria vapoarelor, şi a oamenilor în general, este zigzagată. Beţivul se mişcă în volute, ca planetele. Dar omul care nu are nicio destinaţie se mişcă într-un continuum de timp şi de spaţiu care este numai al lui şi în care Dumnezeu este atotprezent. „Deocamdată” – ce cuvânt inscrutabil! Deocamdată e mereu acolo. Marele cosmocrator, ca să spun aşa. E clar? Foarte bine, să presupunem că e zi*, şi vreţi să mâncaţi?* – Pe data stelele încep să clincăne, renul scurmă iarba cu laba; ţurţurii albaştri sticlesc în soarele amiezii. Străbat Nevsky Prospekt. Îmi croiesc drum spre cercul interior, cu servieta sub braţ. În mâna stângă o pungă cu bomboane, un dar de la Annie Meinken. Tocmai s-a ridicat o întrebare solemnă:

„Încă n-am hotărât dacă Dumnezeu există sau nu”.

La acest punct intervin şi eu întotdeauna. Acum sunt pe timpul meu. Adică pe timpul lui Dumnezeu care e mereu „deocamdată”. Cine m-ar auzi ar crede că sunt un membru al Sfântului Sinod – Sfântul Sinod Filarmonic. Pentru mine nu e necesar să mă armonizez cu tonul: m-am

canonizat încă din zorii timpului. Deplina claritate marchează performanţa mea. Fac parte din acel ordin al cărui ţel nu este să ofere lumii o lecţie, ci să explice că şcoala nu mai există, că s-a terminat.

Tovarăşii mei sunt relaxaţi şi se simt bine. Nicio bombă nu o să explodeze până nu o să dau eu ordin. La dreapta mea e Dostoievski; la stânga, împăratul Anatema. Fiecare membru din grup s-a distins în vreun fel spectaculos. Eu sunt singurul „fără portofoliu". Sunt „Străinul"; eu strig de la „lizieră", adică din cazanul cu belele-rebele.

— Tovarăşi, se pare că ne confruntăm cu o problemă… (întotdeauna încep cu asemenea fraze capitale.) Privesc în jur, calm, stăpân pe mine însumi, înainte de a mă lansa în *pledoarie.*

Tovarăşi, să ne concentrăm un moment întreaga atenţie pe această dilemă ecumenică…

— *Care este?* latră împăratul Anatema.

— Care nu-i nici mai mult nici mai puţin decât următoarea: Dacă Dumnezeu nu ar exista, ne-am găsi noi aici?

Ignorând strigătele de *„Aiureli!"* şi *„Prostii!"* îmi urmăresc cu uşurinţă glasul intonând textele sacre îngropate în inima mea. Mă simt în largul meu pentru că nu trebuie să dovedesc nimic. Nu am decât să recit ceea ce am învăţat pe de rost în momentele mele libere. Că suntem cu toţii împreună şi avem privilegiul de a discuta existenţa lui Dumnezeu, ceea ce, după părerea mea, constituie în sine o dovadă că huzurim în soarele prezenţei Lui. Nu spun „ca şi cum" ar fi prezent, ci „pentru că „e prezent. Mă găsesc iar în acel sanctuar etern în care cuvântul „hrană" revine mereu. M-am reîntors tocmai din această pricină.

„Şi voi vreţi să mâncaţi?"

Acum mă adresez pătimaş tovarăşilor. „Şi de ce nu?" îmi încep răspunsul. Îl insultăm oare pe Creatorul nostru dacă mâncăm ceea ce el ne-a furnizat? Credeţi că El o să dispară pentru că ne umplem burţile? Mâncaţi, vă implor! Mâncaţi din plin! Domnul Dumnezeul nostru are timp

destul ca să ni se reveleze. Voi afirmaţi că doriţi să rezolvaţi problema existenţei Lui. Inutil, dragi tovarăşi, e un lucru care s-a hotărât de foarte multă vreme, chiar mai înainte de a fi existat o lume. Însăşi raţiunea ne spune că dacă există o problemă, trebuie să existe şi ceva real care s-o fi generat. Nu noi trebuie să decidem dacă Dumnezeu există sau nu, ci Dumnezeu trebuie să decidă dacă *noi* existăm sau nu. (Tu, câine ai ceva de spus? strig în urechea împăratului Anatema.) A mânca sau a nu mânca înainte de a clarifica dilema, te întreb, este aceasta o problemă metafizică? Oare un om flămând stă să se întrebe dacă să mănânce sau nu? Cu toţii suntem înfometaţi: suntem flămânzi şi însetaţi după ceea ce ne-a dat viaţă, altminteri nu ne-am fi adunat aici. A ne închipui că asemenea problemă poate fi soluţionată pe vecie printr-un da sau printr-un nu e nebunie curată. Noi nu am… (Aici am făcut o pauză şi m-am întors spre cel din dreapta: Şi dumneata, Fiodor Mihailovici, nu ai nimic de spus?) Nu neam întrunit aici ca să rezolvăm o problemă absurdă. Tovarăşi, ne aflăm aici pentru că dincolo de această încăpere, în *lume,* cum i se spune, nu există loc în care să poţi menţiona numele Său sfânt. Noi suntem cei aleşi şi suntem uniţi în chip ecumenic. *Oare vrea Dumnezeu să-i vadă pe copiii Lui suferind?* Asemenea întrebări trebuie ridicate aici. *Este oare răul necesar?* Şi aşa ceva poate fi întrebat. Am putea ridica şi întrebarea dacă avem dreptul de a aştepta Paraclisul aici şi acum, sau dacă gloria eternă e preferabilă nemuririi. Sau am putea dezbate şi chestiunea dacă Domnul nostru Iisus Hristos are doar o singură natură, divină, sau două naturi armonic consubstanţiale: umană şi divină. Noi cu toţii am suferit mai mult decât e normal pentru nişte făpturi muritoare să sufere. Am dobândit un apreciabil grad de emancipare. Unii dintre dumneavoastră au revelat adâncurile sufletului omenesc într-o manieră şi la un nivel nemaiîntâlnite până acum. Noi toţi trăim în afara timpului nostru, suntem premergătorii unei ere noi, ai unei noi ordini a omenirii. Ştim că, la actualul nivel al umanităţii, nu ne putem

aştepta la nimic. Ne pândeşte sfârşitul omului istoric. Viitorul se va constitui în termenii eternităţii, ai libertăţii şi ai iubirii. Resurecţia omului va începe cu ajutorul nostru; morţii se vor scula din morminte înveşmântaţi în carne radioasă şi muşchi puternici şi cu toţii vom cunoaşte comuniunea, adevărata comuniune eternă cu tot ce a existat vreodată: cu cei care au făurit istoria şi cu cei care nu au avut istorie. În loc de mit şi fabulă vom avea o permanentă realitate. Tot ce trece acum drept ştiinţă va pieri: nu va mai fi necesar să căutăm cheia realităţii pentru că totul va fi real şi durabil, dezgolit în faţa ochiului sufletului, transparent ca apele râului Shiloh. Mâncaţi, vă implor, şi beţi după pofta inimii! Tabuurile nu au fost create de Dumnezeu. Nici omorul sau lăcomia. Nici gelozia şi invidia. Deşi suntem veniţi aici ca oameni, suntem cu toţii uniţi prin spiritul divin. Când ne vom despărţi unul de celălalt, ne vom întoarce în lumea haosului, în împărăţia spaţiului pe care nicio doză cât de mare de activitate nu-l poate umple. Noi nu ţinem de aceasta lume, şi nici încă de lumea care va veni, decât prin gând şi spirit. Locul nostru este în pragul eternităţii; misiunea noastră este aceea de pionierat. Este *privilegiul* nostru să fim răstigniţi în numele libertăţii. Vom stropi mormintele noastre cu propriul nostru sânge. Nu există misiune mai magnifică pe care să ne-o putem asuma. Noi suntem adevăraţii revoluţionari din moment ce noi nu botezăm cu sângele altora, ci ne vărsăm de bunăvoie propriul nostru sânge. Vom crea noi pacte şi legăminte, vom impune legi noi, vom stabili cârmuiri noi. Vom îngădui morţilor să-şi îngroape morţii. Cei vii şi cei morţi vor fi în curând separaţi. Viaţa veşnică se precipită să umple cupa goală a durerii. Omul se va ridica din patul ignoranţei şi al suferinţei, purtând un zâmbet pe buze. Va răsări în toată splendoarea bunătăţii lui. Crima, sub toate înfăţişările ei, va dispărea pentru totdeauna. *Deocamdată...*

În clipa în care mi-a venit pe buze acest cuvânt inscrutabil, muzica lăuntrică, armonia, concordanţa s-au volatilizat. Mă aflam din nou în ritmul dublu, conştient de

ceea ce fac, analizându-mi gândurile, motivaţiile, faptele; îl puteam auzi pe Dostoievski vorbind, dar eu nu mai eram acolo, cu el. Nu-mi parveneau decât supratonurile. Şi, mai mult, îl puteam face să tacă oricând aş fi dorit. Nu mai alergam în acel paralel timp atemporal. Acum lumea era într-adevăr găunoasă, mohorâtă, mâhnită. Haosul şi cruzimea mergeau mână în mână. Eram şi eu acum la fel de grotesc şi de ridicol ca cele două surori pierdute care alergau, probabil, prin Village, cu păpuşile lor în braţe.

La căderea serii, când a trebuit să fac cale întoarsă spre casă, a pus stăpânire pe mine un copleşitor sentiment de singurătate. Nu m-a surprins când, la întoarcere, am găsit acasă un mesaj lăsat prin telefon de la Mona care mă înştiinţa că scumpa ei „prietenă" e bolnavă şi că trebuie să-şi petreacă noaptea alături de ea. Desigur, mâine va inventa altă poveste, şi poimâine o alta.

Stasiei i se întâmpla totul deodată. Într-o zi era evacuată din camera ei pentru că vorbea prea tare în somn; în altă zi, în altă cameră, era vizitată de o fantomă şi nevoită să o ia noaptea la fugă. Altă dată un beţiv a încercat s-o violeze. Sau la ora trei dimineaţa a fost arestată de un poliţist în haine civile. Era inevitabil să se considere o femeie marcată. Ziua dormea şi noaptea hoinărea pe străzi; petrecea ore întregi în cafenele nonstop, unde-şi scria poemele pe tăbliile de marmură ale meselor, cu un sandviş în mână şi o farfurie cu mâncare neatinsă alături. În unele zile era slavă, vorbind cu un accent autentic slav; în alte zile era fata băieţoasă de pe piscurile înzăpezite din Montana, sau nimfa care călăreşte un cal, fie şi numai în Central Park. Vorbirea ei devine din ce în ce mai incoerentă, şi ştie acest lucru, dar, după cum spune mereu, în ruseşte, „nimic nu contează". Uneori refuză să folosească toaleta – insistă să-şi facă nevoile în oala de noapte, pe care, desigur, uită să o golească. Cât despre portretul Monei, pe care l-a început, pare a fi opera unui dement, (însăşi Mona mi-a mărturisit acest lucru.) Mona pare să-şi fi pierdut controlul. Prietena ei se deteriora văzând cu ochii. Dar o să-i treacă. Totul o să fie

din nou bine, cu condiţia ca ea să-i stea alături, cu devotament, să o îngrijească, să-i aline spiritul torturat, să o şteargă la cur, dacă e nevoie. Nu trebuie să-i lase nicio clipă impresia că ar fi părăsită. Ce importanţă are dacă trebuia să-şi petreacă trei, patru nopţi pe săptămână alături de prietena ei? Oare Anastasia nu însemna totul pentru ea?

— Val, ai încredere în mine, nu?

Am aprobat din cap în tăcere. (Nu era o întrebare „ecumenică”.) Când placa s-a schimbat, când am aflat chiar din gura ei că ultimele nopţi nu le petrecuse cu Anastasia, ci cu mama ei – şi mamele se îmbolnăvesc, nu-i aşa? – am înţeles ceea ce orice idiot ar fi înţeles de mult, anume că e ceva putred în Danemarca.

Şi ce-ar strica, m-am întrebat, dacă aş vorbi cu mama ei la telefon? Nu vedeam cu ce aş greşi. Adevărul te luminează.

Aşadar, dându-mă drept regele cherestelei, am format numărul şi, mirat că, într-adevăr, îmi răspundea o mamă, am întrebat pe tonul cel mai indiferent dacă Mona e acolo şi, dacă e, am rugat să-mi fie pasată la telefon.

Nu era acolo. Categoric.

— Dar aţi mai văzut-o în ultima vreme? (Pe acelaşi ton natural de gentleman care întreabă de o doamnă.)

De luni de zile nu mai dăduse un semn de viaţă. Biata femeie părea amărâtă. A mers până acolo încât să mă întrebe, pe mine, un om absolut străin, dacă nu cumva fiica ei murise. M-a implorat să-i dau şi ei de veste dacă aflu pe unde se găseşte Mona.

— Dar de ce nu-i scrieţi soţului ei?

— *Soţului ei?*

A urmat o pauză prelungită, în care nu s-a mai auzit nimic decât vuietul oceanului. Apoi, pe un glas slab, lipsit de orice intonaţie, ca şi cum s-ar fi adresat spaţiului deschis, a rostit:

— Va să zică e adevărat că s-a măritat?

— Bineînţeles că e măritată. Îl cunosc bine pe soţul ei.

— Scuzaţi-mă, a spus vocea îndepărtată, urmată de declicul receptorului agăţat în furcă.

Am lăsat să se scurgă câteva nopţi, înainte de a discuta cu vinovata. Am aşteptat până ne-am culcat şi am stins luminile. Pe urmă am scuturat-o încetişor:

— Ce e? De ce m-ai înghiontit?

— Am vorbit ieri cu mama ta.

Niciun răspuns.

— Da, am avut o lungă discuţie…

În continuare niciun răspuns.

— Ce-i ciudat e afirmaţia ei că nu te-a mai văzut de un car de vreme. Se temea că ai murit.

Mă întrebam cât o să mai reziste? Dar chiar în clipa când eram gata să o mai atac am simţit-o că s-a ridicat în capul oaselor. După care a urmat unul din accesele ei de râs necontrolat, de felul celor care-ţi dau fiori pe şira spinării. Între spasme, izbucnea:

— *Mama mea!* Ho, ho, ho! Ai vorbit cu mama mea! Ha, ha, ha! E prea caraghios, mult prea caraghios pentru cuvinte. Hi, hi, hi! Sărman fraier, mama mea e moartă. Eu nu am mamă. Ho, ho, ho!

— Calmează-te! am rugat-o.

Dar nu se putea opri din râs. Era lucrul cel mai caraghios, cel mai nebunesc pe care-l auzise vreodată.

— Ascultă-mă, nu mi-ai spus tu că ai stat cu ea noaptea trecută, că e foarte bolnavă? Ai stat cu mama ta, sau nu?

Hohote de râs.

— Atunci poate că era mama ta vitregă.

— Vrei să spui mătuşa mea.

— Atunci mătuşa ta, dacă ea e mama ta.

Altă explozie de râs.

— Nu putea fi mătuşa mea, pentru că ea ştie că sunt măritată cu tine. Probabil că era o vecină. Sau poate că soră-mea. Ea ar fi în stare să vorbească în felul ăsta.

— Dar de ce ar fi vrut să mă inducă în eroare?

— Pentru că erai un străin. Dacă ai fi spus că eşti soţul meu şi n-ai fi jucat rolul altuia, poate că ţi-ar fi spus

adevărul.

— N-am avut impresia că mătuşa ta – sau sora ta, după cum spui – ar fi jucat teatru. Persoana părea absolut sinceră.

— Nu le cunoşti.

— Atunci poate că e timpul să-mi faci cunoştinţă cu ele.

Deodată a devenit serioasă, foarte serioasă.

— Da, am continuat eu, am de gând să mă duc acolo într-o seară şi să mă prezint.

Acum s-a înfuriat de-a binelea.

— Val, dacă faci vreodată una ca asta, n-am să-ţi mai vorbesc. Fug de la tine, asta am să fac.

— Vrei să spui că n-am voie să-ţi cunosc vreodată familia?

— Exact. Niciodată.

— Dar asta-i o copilărie, o absurditate. Chiar dacă mi-ai spus unele minciuni în legătură cu familia ta…

— Nu am recunoscut niciodată aşa ceva, m-a întrerupt ea.

— Haide, haide, nu-mi vorbi în felul ăsta. Ştii bine că e singurul motiv pentru care nu vrei să-i cunosc pe ai tăi. Am făcut o pauză, după care am adăugat: Sau poate că ţi-e teamă că am s-o descopăr pe adevărata ta mamă…

Era mai furioasă ca oricând, dar cuvântul „mamă” i-a stârnit iar râsul.

— N-ai să mă crezi, dar într-o zi am să te duc chiar eu la ei, îţi promit.

— Asta n-o să folosească la nimic. Te cunosc prea bine. O să înscenezi totul special pentru mine. Nu, dragă, dacă-i vorba să-i cunosc, o să mă duc eu singur.

— Val, te avertizez… dacă îndrăzneşti să faci asemenea pas…

Am întrerupt-o:

— Dacă am să-l fac, n-ai să ştii nimic.

— Cu atât mai rău. N-ai să poţi face aşa ceva fără ca, mai devreme sau mai târziu, să aflu şi eu.

Acum se învârtea nervoasă prin cameră, pufăind din

ţigara care-i atârna de pe buze. Era exasperată.

— Uite ce-i, i-am spus în cele din urmă, uită totul. O să…

— Val, promite-mi că n-ai s-o faci, promite-mi!

Am tăcut timp de câteva clipe.

A îngenuncheat lângă patul meu şi s-a uitat la mine cu o privire de implorare.

— Bine, am răspuns în silă. Îţi promit.

Desigur, nu aveam cea mai mică intenţie de a-mi ţine promisiunea. De fapt, eram mai hotărât ca oricând să pătrund în inima misterului. Dar nu era nicio grabă. Aveam sentimentul că, atunci când va sosi momentul, o să mă găsesc faţă-n faţă cu mama ei – cu *adevărata* ei mamă.

17

„Şi acum, în sfârşit, simt nevoia să-i numesc încă o dată pe cei cărora le datorez, practic, totul: Goethe şi Nietzsche. Goethe mi-a dăruit metoda, Nietzsche facultatea de a pune orice sub semnul întrebării şi, dacă mi s-ar cere să găsesc o formulă prin care să definesc relaţia mea cu acesta din urmă, aş spune că eu am făcut din «perspectiva» sa imediată *(Ausblik)* o «perspectivă atotcuprinzătoare» *(Überblick).* Dar Goethe, prin întregul său mod de gândire, a fost, fără să ştie, un discipol al lui Leibnitz. Şi, de aceea, sunt mândru să consider şi să numesc ceea ce a prins formă sub mâinile mele (spre propria mea surprindere) în pofida mizeriilor şi dezgustului acelor ani, *o filosofie germană* (Blankenburg am Harz, Decembrie, 1922)".

Aceste rânduri, citate din prefaţa la *Declinul Occidentului,* aveau să mă bântuie ani în şir. Întâmplător am început să citesc cartea în timpul veghilor mele singuratice care au urmat. În fiecare seară, după cină, mă întorceam în camera noastră, mă făceam comod, îmi luam o poziţie relaxată şi începeam să rod şi să rumeg imensul tom în care se derulează panorama destinului uman. Eram perfect conştient că studiul acestei opere substanţiale

reprezenta încă un eveniment important în viaţa mea. Pentru mine nu era filosofie, nici istorie, nicio creaţie „morfologică”, ci un poem al lumii. O degustam lent, atent, savurând fiecare bucăţică, şi mă înfundam în ea tot mai adânc. Mă înecam în ea. Adeseori întrerupeam asediul învârtindu-mă în sus şi-n jos prin cameră. Uneori mă pomeneam aşezat pe marginea patului şi privind fix la pereţi. De fapt, mă uitam prin perete: priveam adânc într-un trecut care era viu şi insondabil.

Câteodată un rând sau o frază îmi venea în minte pricinuind un asemenea impact, încât mă simţeam silit să părăsesc cuibul, să o pornesc în neştire pe străzi, unde rătăceam ca un somnambul. Din când în când mă duceam la restaurantul lui Joe din Borough Hall şi îmi comandam câte o masă suculentă; şi, cu fiecare îmbucătură, s-ar fi zis că înghiţeam încă o epocă din trecut. Inconştient, alimentam cuptorul ca să mă pregătesc pentru o altă partidă de luptă corp la corp cu Omnivorul. Faptul că eram un băiat din Brooklyn, un băştinaş al cartierului, părea incredibil. Cum ar putea un simplu băiat din Brooklyn să ingereze toate acestea? Unde e paşaportul lui pentru aceste tărâmuri îndepărtate ale ştiinţei, filosofiei, istoriei etc.? Tot ce ştie acest băiat din Brooklyn a dobândit prin osmoză. Eu sunt băiatul acela care detesta învăţătura. Eu sunt tipul fermecător care respingea, consecvent, toate sistemele de gândire. Ca un dop de plută aruncat într-o mare nervoasă, urmez valul în siajul acestui monstru morfologic. Mă derutează faptul că sunt în stare să-l urmez, chiar de la distanţă. Îl urmez sau sunt supt, rotit sub el de un vârtej? Ce anume îmi dă posibilitatea să citesc cu înţelegere şi plăcere? De unde îmi vine antrenamentul, disciplina, capacitatea de percepţie, receptivitatea pe care le solicită acest monstru? Gândirea lui e muzică pentru urechile mele; recunosc toate melodiile ascunse. Deşi îl citesc în englezeşte, e ca şi cum l-aş citi în limba în care e scris. Vehiculul lui e limba germană, pe care crezusem că am uitat-o. Dar văd că n-am uitat nimic, nici măcar programul de studiu pe care-mi propusesem cândva să-l

urmez dar, firește, n-am făcut-o. *De la Nietzsche facultatea de a pune orice sub semnul întrebării!* Fraza asta mă făcea să dansez…

Nimic nu-i mai incitant pentru cineva care încearcă să scrie decât să nimerească peste un gânditor, un gânditor care e şi poet, un gânditor în căutarea sufletului care animă lucrurile. Mă văd din nou un băieţandru care-i cere bibliotecarului său, uneori, pastorului, să-i împrumute unele cărţi profunde – „adânci" le numeam eu. Revăd expresiile mirate zugrăvite pe chipurile lor când le menţionam titlurile acestor cărţi formidabile. Şi apoi inevitabilul: „Dar de ce vrei cărţile *astea?".* Faptul că eram prea tânăr, că nu citisem îndeajuns ca să mă pot măsura cu asemenea opere nu avea nicio importanţă pentru mine. Era privilegiul meu să citesc ceea ce voiam şi când voiam. Oare nu eram american, adică un cetăţean liber? Ce importanţă avea vârsta? Mai târziu, totuşi, a trebuit să recunosc, în secret, că nu înţelesesem despre ce era vorba în cărţile acelea „adânci". Sau, mai curând, ca nu doream „abcesele" care însoţeau cunoaşterea pe care o secretau. Cum mai jinduiam să mă iau la trântă cu misterele! Doream tot ceea ce avea un suflet şi un sens. Dar ceream, de asemenea, ca stilul autorului să se potrivească, să se acordeze cu misterul pe care îl elucida. Şi câte cărţi posedă asemenea calitate? Eu m-am ciocnit de Waterloo chiar în pragul vieţii mele. Mi-am păstrat ignoranţa, visând că înseamnă fericire. Facultatea de a pune orice sub semnul întrebării! Pe aceasta n-am abandonat-o niciodată. După cum se ştie, deprinderea de a supune totul interogării te face să devii sau un înţelept sau un sceptic. Te poate duce şi la nebunie. Dar adevărata sa virtute constă în faptul că te determină să gândeşti cu capul tău, te determină să te întorci spre sursă.

E oare atât de ciudat că, citindu-l pe Spengler, am început să-mi dau seama, din nou, ce gânditori admirabili şi adevăraţi eram noi în copilărie? Ţinând seama de vârsta şi de limitata noastră experienţă de viaţă, reuşeam totuşi să ne punem unul altuia cele mai profunde şi mai vitale

întrebări. Şi le abordam bărbăteşte, cu întreaga noastră fiinţă. Anii de şcoală distrug spontaneitatea artei. La şcoală, învăţam, ca nişte cimpanzei, să punem doar întrebările care se cuveneau, cele la care profesorii puteau răspunde. Pe asemenea bază de sofisticărie se înalţă întreaga structură socială. *„Universitatea vieţii”* Numai disperaţii aleg acest program de studiu. Chiar şi artiştii pot să aibă unele rătăciri în acest sens, pentru că, mai devreme sau mai târziu, şi ei sunt obligaţi să ţină seama de care parte e unsă cu unt felia de pâine.

Declinul Occidentului! N-am să uit niciodată fiorul care mi-a străbătut şira spinării când am auzit pentru prima oară acest titlu. Eram asemenea lui Ivan Karamazov când spune: „Vreau să plec în Europa. Ştiu că o să merg, poate, doar într-un cimitir, dar va fi cel mai drag dintre cimitire”.

Pe parcursul multor ani am fost conştient că particip la un declin general. O ştiam cu toţii, o simţeam cu toţii, numai că unii izbuteau să uite acest lucru mai repede decât alţii. Ceea ce încă nu înţelesesem foarte clar era că şi noi înşine făceam parte din acest „Occident”, că occidentul includea nu numai Europa, ci şi America de Nord. Pentru noi, America fusese întotdeauna o ţară a hazardului: o zi fierbinte, o zi friguroasă, o zi sterilă, o zi fertilă. Pe scurt, după cum îţi cântă norocul, sau totul e mir şi tămâie, sau e baliga de cal nediluată. Nouă nu ne stă bine să gândim în termeni de destin istoric. Istoria noastră a început doar cu câţiva ani în urmă – şi atâta cât a fost, a fost banală şi plictisitoare. Când spun „noi” mă gândesc la noi băieţii, noi adolescenţii, noi tinerii cărora ne mijeau pantalonii lungi de sub cămăşi. Băieţii mamei, noi toţi, şi dacă aveam vreun destin, era acela de a deveni vânzători experţi, funcţionari sau directori de reţele de magazine. Cei mai teribili dintre noi intrau în armată sau în marină. Incorigibilii erau depozitaţi la Dannemora sau la Sing Sing.

Nimeni nu se vede în viitor mecanic, instalator, zidar, dulgher, fermier, cherestegiu. Dar s-ar putea să fii într-o zi vatman de tramvai şi a doua zi agent de asigurări. Şi

poimâine să te poţi trezi consilier municipal. Ordine, disciplină, intenţie, scop, destin? Termeni necunoscuţi. America e o ţară liberă şi, orice ai face, nu *o poţi* ruina – niciodată. Asta era concepţia noastră asupra vieţii, perspectiva imediată. Cât despre un *„Überblick”,* asta te-ar fi dus la balamuc. *„Ce citeşti, Henry?”* Şi dacă-i arătam celui care mă întreba cartea pe care o citeam, îmi spunea invariabil. „Ai să-ţi pierzi minţile dacă ai să continui să citeşti porcăriile astea”. Întâmplător, „porcăriile” erau de obicei literatura cea mai aleasă. N-are importanţă. Pentru „ei” sau pentru „noi” asemenea cărţi aparţineau producţiei preistorice. Nu, nimeni nu gândea conştient şi deliberat în termenii unui declin al lumii. Şi totuşi declinul era real şi ne pustia pe dinăuntru. Se revela pe căi nebănuite. De pildă, nimic nu mai merita să te înflăcăreze Absolut nimic. Sau, orice slujbă era la fel de bună ca oricare alta, orice om era la fel ca oricare alt om. Şi aşa mai departe. Totul apă de ploaie.

Nietzsche, prima mea mare iubire, nu mi s-a părut foarte german. Nici măcar polonez. Era ca o monedă proaspăt emisă. Dar Spengler mi s-a părut german până în măduva oaselor. Cu cât era limbajul lui mai abscons şi mai hermetic, cu atât îl urmăream mai uşor, Era ca un limbaj prenatal. Un cântec de leagăn. Ceea ce e considerat, în mod greşit, drept „pesimismul” său, mie nu mi s-a părut a fi altceva decât realism, teorie rece. Teutonii şi au cântat cântecul lebedei încă de când au pătruns în rândurile istoriei. Dintotdeauna au confundat adevărul cu moartea. Să fim oneşti. În întreaga metafizică europeană a existat vreodată un alt adevăr în afară de acest trist adevăr germanic care, desigur, e o minciună? Şi, brusc, datorită acestui *maestro* istoric, realizăm că adevărul morţii nu-i neapărat trist, mai cu seamă când, aşa cum e în cazul de faţă, întreaga lume „civilizată” face deja parte din moarte. Brusc ni se cere să privim în adâncurile mormântului cu acelaşi zel şi cu aceeaşi bucurie cu care am întâmpinat la început viaţa.

„Alles Vergangliche ist nur ein Gleichnis”. Oricât mă

străduiam, nu reuşeam să termin un capitol fără să cedez tentaţiei de a arunca o privire la capitolul următor. Titlurile capitolelor mă obsedau. Erau magice. Aparţineau mai curând unui *grimoire* decât unei filosofii a istoriei. „Lumea magiei”; „Act şi portret”; „Despre forma sufletului”; „Fizionomie şi sistematic”; „Pseudomorfozele istorice”;… şi, ultimul dintre toate, ce altceva putea fi decât „BANII”? A mai scris vreodată cineva despre bani într-un limbaj atât de fascinant? Misterul modern: BANII.

De la „Sensul Numerelor” la „Bani” – o mie de pagini mari, dense, scrise în întregime doar în trei ani. O bombă care nu a explodat pentru că o altă bombă (Primul Război Mondial) a dezamorsat-o.

Şi notele de subsol! Se ştie că germanilor le plac notele de subsol. Cam în acelaşi timp, Otto Rank, unul dintre cei doisprezece apostoli ai lui Freud, se preocupa să-şi ataşeze fascinantele note de subsol la studiile sale despre „Motivul incestului”, „Don Juan”, „Arta şi artistul”.

Oricum, de la notele de subsol la indexul de la sfârşitul cărţii e o călătorie ca de la Meca la Lhasa, *pe jos.* Sau ca de la Delphi în Tombuctu, *şi retur.* Cine altul decât Spengler ar fi grupat figuri ca Pitagora, Mahomed şi Cromwell? Cine altul ar fi căutat omologii în budism, stoicism şi socialism? Cine ar fi cutezat să vorbească despre glorioasa Renaştere ca despre un *„concretemps”?*

Cutreierând străzile, cu capul doldora de toate aceste năucitoare referinţe, încep să mă gândesc la perioade similare din trecut, când eram total absorbit de cărţi. O anumită perioadă îmi vine pregnant în minte. Era la începutul prieteniei mele cu Maxie Schnadig. Iată-l împodobind vitrina unui magazin de galanterie de lângă strada Kosciusko, unde locuia el. *„Bună, Dostoievski! Ura!”* Străbătând nămeţii iernii – cu Dostoievski, Puşkin, Tolstoi, Andreev, Cehov, Arţibaşev… Şi *Oblomovi* Un nou calendar al timpului meu. Noi prieteni, noi perspective, noi dureri. Unul dintre noii mei prieteni se dovedeşte a fi vărul lui Maxie. E un om mult mai în vârstă decât noi, un medic din Novgorod. Adică un evreu rus, dar foarte rus. Şi pentru

că e plictisit de viaţa de familie, ne sugerează să alcătuim un mic grup de studiu, noi trei, ca să ne omorâm serile. Şi ce alegem să studiem? Sociologia lui Lester F. Ward. Dar Lester F. Ward nu-i decât o trambulină pentru bunul doctor. El execută literalmente un salt în acele subiecte care reprezintă verigile lipsă din jalnica noastră schemă de cunoştinţe: magia, simbolistica, herbologia, formaţiunile cristalice, profeţii Vechiului Testament, Karl Marx, tehnica revoluţiei, şi aşa mai departe. Invariabil, clocoteşte un samovar, iar alături de ei, sandvişuri gustoase, scrumbii afumate, icre, ceaiuri fine. Un schelet se bălăngăne, spânzurat de candelabru. Doctorul e bucuros că suntem familiarizaţi cu romancierii şi dramaturgii ruşi, e încântat că i-am citit pe Kropotkin şi Bakunin, *dar* îi cunoaştem oare pe adevăraţii gânditori şi filosofi slavi? Deapănă un şir de nume care ne sunt complet necunoscute. Ni se dă a înţelege că în întreaga Europă nu au existat gânditori atât de temerari ca ruşii. Potrivit lui, toţi erau vizionari şi utopişti. Oameni care puneau totul sub semnul întrebării. Cu toţii revoluţionari, chiar şi cei mai reacţionari dintre ei. Unii au fost părinţi ai Bisericii, alţii ţărani, unii criminali, alţii adevăraţi sfinţi. Dar cu toţii au avut un ţel comun: să găsească formula unei lumi noi, să înfăţişeze un nou mod de viaţă. Îmi amintesc că ne spunea: „Şi dacă te uiţi în *Encyclopaedia Britannica,* n-ai să descoperi un rând în legătură cu ei, Nici măcar nu sunt menţionaţi. Ruşii ăştia nu se străduiau să creeze o viaţă culturală bogată, ci «o viaţă perfectă»”, ne explica el. Perora îndelung despre marea bogăţie a limbii ruse, despre superioritatea acesteia chiar şi faţă de limbajul elizabetanilor. Ne citea cu glas tare din Puşkin în ruseşte, apoi zvârlea cartea şi exclama oftând:

— La ce bun? Acum suntem în America. Adică la *Kindergarten.* Era iritat, extrem de agasat de scena americană. Pacienţii lui erau aproape numai evrei, dar evrei americani, cu care avea foarte puţin în comun. Pentru el America însemna apatie. Îi lipseau discuţiile despre revoluţie. Ca să fiu sincer, cred că-i lipseau şi

ororile pogromului. Simţea că mucegăieşte în mormântul găunos al democraţiei. Odată ne-a spus:

— Cândva, întrebaţi-mă despre Fedorov. Dar n-am ajuns niciodată până acolo. Ne-am împotmolit în sociologia lui Lester F. Ward. Bietul Maxie era deja contaminat de virusul american. El voia să patineze, să joace handbal, tenis, golf. Şi aşa, după câteva luni, grupul de studiu s-a dizolvat. Niciodată, de atunci încolo, nu am mai auzit menţionându-se numele lui Lester F, Ward, şi nici n-am mai văzut vreun exemplar din marea lui operă. Ca o compensaţie, poate, am început să-l citesc pe Herbert Spencer. Tot sociologie! Dar într-o zi am dat de *Autobiografia* lui şi am devorat-o. A fost, într-adevăr, o *minte*! Una cam vlăguită, dar şi-a slujit scopul. Un spirit care s-a zbătut de unul singur pe un platou arid. Nicio aluzie la Rusia, la revoluţie, la Marchizul de Sade, la dragoste. Nicio aluzie la nimic, ci numai probleme. „Creierul guvernează pentru că sufletul abdică”.

„De îndată ce Viaţa osteneşte, spune Spengler, de îndată ce omul e plantat în solul artificial al marilor oraşe – care sunt lumi intelectuale în ele însele – şi simte nevoia unei teorii prin care să-şi prezinte lui însuşi Viaţa într-un mod convenabil, morala se transformă într-o *problemă”.*

Există propoziţii, fraze, uneori chiar paragrafe întregi din *Declinul Occidentului* care par să se fi gravat pe tabla creierului meu. Când l-am citit prima dată, m-a afectat adânc. De atunci l-am mai citit şi recitit, am copiat şi recopiat pasaje care mă obsedează. Iată câteva, spicuite la întâmplare, la fel de inexpugnabile ca şi literele alfabetului…

„A scoate la lumină, din păienjenişul întâmplărilor lumeşti, un mileniu de istorie-cultură, privit ca o entitate, şi a sesiza condiţiile spiritualităţii sale lăuntrice – acesta este scopul”.

„Numai intuiţia care poate penetra caracterul metafizic e aptă să traducă în date *simbolica* a ceea ce s-a întâmplat şi, în felul acesta, să ridice incidentul la înălţimea de destin. Şi cel care e prin el însuşi un Destin

(ca Napoleon) nu are nevoie de această intuiţie, pentru că între el ca fapt şi celelalte fapte există o armonie de ritm metafizic, care dă deciziilor sale acea siguranţă de vis".

„A privi lumea nu de pe înălţimile de unde au privit-o Eschil, PLaton, Dante şi Goethe, ci din punctul actualităţilor opresive, înseamnă *a schimba perspectiva păsării cu cea a broaştei".*

„Spiritul clasic, cu oracolele şi cu augurii săi, urmăreşte doar să *cunoască* viitorul, pe când occidentalul urmăreşte *să-l modeleze. Cel de al treilea Reich este idealul germanic.* De la Joachim de Floris şi până la Nietzsche şi Ibsen… orice om mare şi-a legat viaţa de o eternă *dimineaţă.* Viaţa lui Alexandru a fost un miraculos paroxism, un vis care a înălţat din mormânt vremurile homerice. Viaţa lui Napoleon a fost o imensă trudă, nu pentru el, nu pentru Franţa, ci pentru Viitor".

„Privite de la înălţime şi de la depărtare, «adevărurile", pe care gânditorii le-au formulat în cuvinte şi în şcolile respective, au prea puţină importanţă, pentru că, aici ca şi în orice artă mare, elementele de bază sunt şcolile, convenţiile şi repertoriul formelor. Infinit mai importante decât răspunsurile sunt *întrebările* alegerea lor, forma lor interioară…"

„Odată cu denumirea apare şi o nouă concepţie asupra lumii… Denumirea atinge *esenţa* conştiinţei şi, totodată, *sursa* fricii. Lumea nu e numai existentă, dar deţine şi o taină… Omul denumeşte ceea ce *e enigmatic.* Numai animalul nu cunoaşte enigme… *Odată cu denumirea s-a făcut un pas de la cotidianul caracter fizic al animalului la caracterul metafizic al omului.* A fost una dintre marile cotituri ale sufletului omenesc".

„Categoric că nu poate exista un sistem real al gândirii, pentru că niciun sistem *nu* poate înlocui realitatea actuală. Gânditorii profunzi şi oneşti ajung întotdeauna la concluzia că orice cunoaştere e condiţionată *a priori* de propria ei formă şi nu poate pătrunde niciodată în sensul cuvintelor… Şi acest *ignorabimus* e în conformitate cu intuiţia oricărui înţelept adevărat, anume că principiile

abstracte ale vieţii sunt acceptabile doar ca figuri de vorbire, ca maxime banale de uz zilnic, dedesubtul cărora curge viaţa, aşa cum a curs întotdeauna, drept înainte.

Până la urmă, rasa umană e mai puternică decât limbajele, şi aşa se explică faptul că, îndărătul tuturor marilor denumiri, s-au găsit gânditori care sunt personalităţi – şi nu sisteme mutabile, ci personalităţi cu mare efect asupra vieţii".

„De dragul maşinii, viaţa omului devine preţioasă. Munca devine marele cuvânt al gândirii etice. În secolul al optsprezecelea munca şi-a pierdut implicaţia înjositoare, în toate limbile din lume. Maşina îl îndeamnă şi-l sileşte pe om să coopereze, întreaga cultură dobândeşte un grad de activitate care face ca pământul să vibreze... Şi aceste maşini devin, în forma lor, tot mai puţin umane, mai ascetice, mai mistice, mai esoterice... Omul a simţit că maşina e diabolică. În ochii credinciosului, maşina înseamnă destituirea lui Dumnezeu. Îl determină să abandoneze sacra cauzalitate, pe care omul o înlocuieşte cu un soi de omniştiinţă anticipativă, pe care o pune în mişcare, tăcut şi ireversibil..."

„O *putere nu poate fi răsturnată decât de o altă putere,* şi nu de un principiu, şi nu există putere mai mare decât cea care se înfruntă cu banii. Banii nu pot fi răsturnaţi şi nimiciţi decât prin sânge. *Viaţa* este alpha şi omega, fluidul cosmic în formă microcosmică. Este faptul faptelor în lumea-ca-istorie... în istorie are însemnătate viaţa şi numai viaţa – calitatea rasei, triumful voinţei, puterea – şi nu vistieria de adevăruri, de descoperiri sau de bani. *Istoria lumii este tribunalul lumii,* şi hotărârea sa înclină în favoarea celui mai tare, a vieţii celei mai pline şi mai stăpâne pe sine – acesteia îi acordă privilegiul de a exista, indiferent dacă drepturile ei ar rezista în faţa tribunalului unei conştiinţe treze. Istoria a sacrificat întotdeauna adevărul şi dreptatea în faţa puterii şi a tagmei şi a aruncat osânda morţii asupra oamenilor şi popoarelor pentru care adevărul era mai preţios decât fapta, şi dreptatea mai preţioasă decât puterea. Şi astfel

drama unei înaintate culturi – acea lume minunată a zeităţilor, artelor, gândirii, bătăliilor, oraşelor – se încheie cu reîntoarcerea faptelor primare ale sângelui etern, care e unul şi acelaşi cu fluidul cosmic atotînconjurător…”

„Totuşi pentru noi, cei pe care destinul ne-a plasat în această cultură şi în acest moment al dezvoltării ei – momentul în care banii îşi celebrează ultima lor victorie, şi intervenţia chirurgicală care trebuie să urmeze se apropie cu paşi muţi dar siguri – pentru noi, direcţia dorită şi obligatorie în acelaşi timp, cunoaşte limite foarte strâmte şi, în orice alţi termeni, viaţa nu ar mai merita să fie trăită. Nu avem libertatea să dorim un lucru sau altul ci doar libertatea de a face ceea ce este necesar, sau nimic…

„Ceea ce are într-adevăr însemnătate nu este faptul ca un individ sau un popor să fie «în condiţie bună», bine hrănit şi rodnic, ci *scopul* pentru care este aşa cum este… Numai odată cu apariţia civilizaţiei, când întreaga lume începe să scapete, se conturează instinctul de conservare a vieţii – în toată nuditatea şi tenacitatea lui – este momentul când afirmaţia banală că «foamea şi dragostea” constituie forţele călăuzitoare ale vieţii încetează să se mai ruşineze de ea însăşi; este momentul când viaţa nu mai înseamnă o călire, o întărire a puterii în vederea împlinirii misiunii, ci o chestiune de «fericire a celor mai mulţi», de confort şi bunăstare, de *panem et circenses*; şi când, în locul marii politici, politica economică devine un scop în sine…”

Aş putea să merg tot aşa înainte şi să fac ceea ce am făcut în nenumărate rânduri – adică să citez şi să tot citez până s-ar acumula un întreg opus. Au trecut aproape douăzeci şi cinci de ani de când l-am citit prima oară pe Spengler. Şi magia persistă. Pentru cei care se mândresc că ar fi mereu în avangardă, tot ce am citat eu, ca şi ceea ce se găseşte între citate, poate să pară „răsuflat”. Şi ce importanţă are? Pentru mine, Oswald Spengler e încă viu şi activ. M-a îmbogăţit şi m-a înălţat. Aşa cum au făcut şi Nietzsche, Dostoievski, Elie Faure.

Poate că sunt un soi de jongler, din moment ce reuşesc să ţin în echilibru nişte greutăţi atât de

incongruente ca *Declinul Occidentului* şi Tao Ţian. Primul e confecţionat din granit şi porfiriu şi cântăreşte o tonă; celălalt e uşor ca fulgul şi-mi lunecă printre degete. În eternitate, acolo unde se întâlnesc şi vieţuiesc, se anulează unul pe celălalt. Un exilat ca Hermann Hesse înţelege perfect acest gen de jonglerie. În cartea numită *Siddhartha,* el înfăţişează doi Buddha, cel cunoscut şi cel necunoscut. Fiecare dintre ei, perfect în felul său. Cei doi sunt opuşi – în sensul sistematic şi fizionomie. Nu se distrug unul pe celălalt. Se întâlnesc şi se despart. Buddha este una din denumirile care „atinge esenţa conştiinţei". Adevăraţii Buddha nu au nume. Pe scurt, cunoscutul şi necunoscutul se echilibrează perfect. Jonglerii înţeleg…

Când stau să mă gândesc acum, îmi dau seama cât de bine corespundea această muzică *„Untergang"* cu viaţa mea subterană! Ciudat era că, virtual, singura persoană cu care puteam vorbi pe atunci despre Spengler era Osiecki. Ne-am întâlnit, cred, în restaurantul lui Joe, în timpul uneia din acele *promenades nocturnes* ale mele. Nu-şi pierduse rânjetul de gnom cu plăcile dentare bălăngănindu-i-se şi clămpănind, mai oscilante ca oricând. În ce priveşte „realitatea actuală", era încă în pom. Dar putea recepta muzica spengleriană cu aceeaşi uşurinţă şi înţelegere cu care asculta muzica lui Dohnanyi pentru care făcuse o pasiune în ultimul timp. Ca să-şi omoare nopţile lungi, obositoare, citea în pat. Tot ceea ce se referea la numere, inginerie, arhitectură (la Spengler), Osiecki înghiţea ca pe o hrană predigerată. La fel şi *banii,* trebuie să adaug. În ce priveşte acest subiect avea o serie de cunoştinţe cu totul neobişnuite. Ciudat în ce direcţii îşi dezvoltă „inadaptaţii" facultăţile! Ascultându-l pe Osiecki, mă gândeam ce drăguţ ar fi să mă găsesc într-un ospiciu de nebuni cu ei – şi cu Oswald Spengler. Ce discuţii minunate am mai purta! Afară, în lumea rece, toată această muzică sublimă se iroseşte. Dacă criticii şi cărturarii erau interesaţi de vederile lui Spengler, interesul lor nu avea nimic comun cu interesul nostru. Pentru ei nu era decât încă un os de ros. Un os mai suculent, poate, dar

un simplu os. Pentru noi, însă, era viaţă, elixirul vieţii. Ne îmbătăm cu el ori de câte ori ne întâlneam. Şi, desigur, aveam propriul nostru limbaj „morfologic”. Prin acest cod, izbuteam să acoperim segmente uriaşe de gândire într-un timp record. De îndată ce intra în discuţie un străin, ne înnămoleam. Pentru străin, discuţiile noastre erau nu numai neinteligibile, ci curat nonsens.

Cu Mona am adoptat alt gen de limbaj. Tot ascultându-mi monologurile, prinsese unele fraze sclipitoare, adică, terminologia „fantastică” (după părerea ei) – definiţii, sensuri şi, ca să spunem aşa, „exerciţiile morfologice”. Adeseori, citea câte o pagină sau două, în timp ce se odihnea pe un scaun. Destul cât să-şi umple gura cu fraze şi referiri pitoreşti. Într-un cuvânt, învăţase să-mi ridice mingea la fileu, ceea ce pentru mine era plăcut şi stimulator. Când eram pus în priză, tot ce doream din partea unui ascultător era o aparenţă de înţelegere. Practica îndelungată dezvoltase în mine arta de a-mi instrui ascultătorul în elementele fundamentale ale subiectului, de a-i oferi suficientă bază încât să mă pot revărsa asupra lui ca o fântână. În timp ce îl instruiam şi îl informam – îl zăpăceam. Când simţeam că revenise pe teren ferm, făceam ce făceam ca să-i fugă iar pământul de sub picioare. (Oare maestrul Zen nu-şi lipseşte discipolul de orice punct de reazem – pentru a-i oferi un altul, care, de fapt, nu e un punct de reazem?) Cu Mona practica devenea enervantă. Firește. Dar îmi oferea plăcutul prilej de a-mi reconcilia afirmaţiile mele contradictorii; ceea ce presupunea expansiune, elaborare, distilare, condensare. În felul acesta ajungeam la unele concluzii remarcabile, nu numai în legătură cu spusele lui Spengler, ci cu gândirea, în general, şi cu însuşi procesul de gândire. După părerea mea, numai chinezii au înţeles şi au apreciat „jocul gândirii”. Pasionat cum eram de Spengler, adevărul spuselor lui mi se părea totuşi mai puţin important decât minunatul joc al gândirii sale... Astăzi îmi spun; „Ce păcat că pe frontispiciul operei lui fenomenale nu e reprodus horoscopul autorului. Un indiciu de acest gen ar fi absolut

necesar pentru înţelegerea caracterului şi naturii acestui gigantic intelectual. Dacă te gândeşti la semnificaţia cu care încarcă Spengler sintagma „omul ca nomad intelectual” – începi să-ţi dai seama că, în împlinirea înaltei sale misiuni, s-a apropiat de Moise. Cu cât mai înspăimântătoare este *această* sălbăticie în care e forţat să trăiască nomadul intelectual! Fără nicio Ţară a Făgăduinţei în perspectivă. Nimic la orizont decât simboluri goale.

Peste prăpastia dintre omul primitiv, care participa în chip mistic, şi omul contemporan, care nu poate comunica decât prin mijlocirea intelectului steril, nu poate exista decât puntea unui tip de om nou, omul cu o conştiinţă cosmică. Înţeleptul, profetul, vizionarul, aceştia toţi vorbesc în termeni apocaliptici. Încă de timpuriu, „puţini” au încercat să treacă dincolo. Unii, fără îndoială, au reuşit – şi vor rămâne pentru totdeauna dincolo de cursa de şoareci.

O morfologie a istoriei oricât ar fi de solidă, de incitantă, de inspirantă, rămâne totuşi o ştiinţă moartă. Pe Spengler nu-l interesa ce se găseşte dincolo de istorie. *Eu sunt. Alţii sunt.*

Chiar dacă Nirvāṇa n-ar fi decât un simplu cuvânt, e un cuvânt pregnant, încărcat cu o făgăduinţă. Acel „secret” care zace în inima lumii, poate fi încă scos la lumină. Chiar şi cu secole în urmă s-a considerat că e un secret „deschis”.

Dacă soluţia vieţii este aceea de a fi trăită, atunci s-o trăim, s-o trăim din abundenţă. Maeştrii vieţii nu se găsesc în cărţi. Ei nu sunt figuri *istorice.* Ei sunt situaţi în eternitate şi ne roagă întruna să ne alăturăm lor, în eternitate.

În colţul mesei mele, în timp ce scriu aceste rânduri, e o fotografie ruptă dintr-o carte, fotografia unui înţelept chinez necunoscut, *care e încă în viaţă.* Sau fotograful nu a ştiut cine e, sau omul nu a vrut să-şi dea numele. Ştiu doar că e din Peking: e singura informaţie care ni se dă. Când întorc capul şi-l privesc, am senzaţia că e în cameră cu mine. E mai viu chiar în fotografie – decât orice om pe care

îl cunosc. Nu e numai „un om de spirit” – e *tot* numai spirit. Întruchiparea spiritului, aş putea spune. Şi toate acestea sunt concentrate în expresia lui. Înfăţişarea exterioară e radioasă, luminoasă. Spune, fără echivoc: „Viaţa e fericire”.

Credeţi că de pe piscul unde e plasat – senin, uşor ca pasărea, cu înţelepciunea lui atotcuprinzătoare – o morfologie a istoriei ar avea vreo însemnătate pentru el? Aici nu s-ar putea pune problema de schimbare a perspectivei broaştei cu cea a păsării. Pentru că aici avem perspectiva unui dumnezeu. El *e aici* şi poziţia lui e neschimbătoare. În loc de perspectivă, e înzestrat cu compasiune. El nu predică înţelepciunea – ci *răspândeşte lumina.* Şi credeţi că e unic? Nu, Eu cred că pretutindeni în lume, în cele mai neaşteptate locuri (fireşte), există oameni – sau zei asemănători cu această făptură radioasă. Nu sunt enigmatici, sunt transparenţi. În jurul lor nu pluteşte niciun mister: sunt deschişi, permanent „la vedere”. Dacă ne simţim îndepărtaţi de ei, aceasta se explică numai prin faptul că *noi* nu le putem accepta divina simplitate. „Fiinţe iluminate” îi numim, dar nu întrebăm niciodată *ce* anume îi iluminează. A fi înflăcărat de spirit (care e viaţă), a radia o necontenită bucurie, a fi senin deasupra haosului lumii şi totuşi a fi parte din lume, *uman,* divin de *uman,* mai apropiat decât un frate – cum de nu jinduim cu toţii să fim aşa? Există pe lume vreun ţel mai bun, mai profund, mai bogat, mai irezistibil? Dacă da, strigaţi-l de pe acoperişuri! Vrem să-l cunoaştem. Vrem să-l cunoaştem de îndată!

Nu e nevoie să vă aştept răspunsul. Îl văd pretutindeni în jurul meu. Nu e realmente un răspuns – e o evaziune. Ilustra figură de pe masa mea se uită drept la mine: se teme ca nu cumva să se uite la faţa lumii. El nu a respins lumea şi nici nu a renunţat la ea: e parte din lume, aşa cum piatra, copacul, jivina, floarea şi steaua sunt parte a lumii. În făptura lui el *e* lumea, tot ce poate fi vreodată lume… Când privesc în jur, văd numai profiluri de feţe întoarse. Care încearcă să nu se uite la viaţă – e prea

teribilă, prea oribilă, prea aşa, prea altcum. Toţi aceştia văd numai înfricoşătorul balaur al vieţii şi sunt neputincioşi în faţa monstrului. O, de-ar avea curajul de a se uita drept în gura balaurului!

Din multe puncte de vedere, mie îmi pare că ceea ce numim istorie nu-i altceva decât o manifestare a aceleiaşi atitudini înfricoşate în faţa vieţii. E posibil ca tot ceea ce numim „istorie" să înceteze a mai exista, să fie eradicată din conştiinţă în momentul în care am executa acel simplu ordin soldăţesc „Privirea drept înainte!". Ce-i însă mai rău decât o privire îndărăt e privirea piezişă.

Când vorbim despre oameni care „au făcut istoria" vrem să spunem că, într-o oarecare măsură, au schimbat cursul vieţii. Dar omul din fotografia de pe masa mea e dincolo de asemenea visuri puerile. El ştie că omul nu poate schimba nimic – nici măcar pe sine însuşi. Ştie că omul nu poate face decât un singur lucru – şi aceasta este unica lui năzuinţă în viaţă – să-şi deschidă ochii sufletului. Da, omul are această alegere: să se lase pătruns de lumină sau să ţină obloanele închise. Făcând alegerea, acţionează. Acesta este rolul său în faţa credinţei.

Deschide larg ochii şi atunci frământarea se va potoli! Şi când se potoleşte frământarea, atunci începe muzica.

Balaurul care scoate flăcări şi fum pe nări nu face decât să-şi izgonească spaimele. Balaurul nu stă de pază la inima lumii – el păndeşte la intrarea în peştera înţelepciunii. Balaurul e real numai în lumea de fantasme a superstiţiilor. Omul fără de cămin, nostalgic, al marilor oraşe! Ce pagini emoţionante dedică Spengler dramei nomadului intelectual! Dezrădăcinat, steril, sceptic, văduvit de suflet – lipsit de cămin şi nostalgic. „Oamenii primitivi se pot rătăci de solul lor şi pot pribegi, dar nomadul intelectual, nu. Dorul de marile oraşe e mai puternic decât orice altă nostalgie. Pentru el, oricare din aceste mari oraşe înseamnă căminul, dar până şi cel mai învecinat sat nu reprezintă decât un teritoriu străin. Ar prefera să pice mort pe trotuar, decât să se *întoarcă* la

pământ”.

Daţi-mi voie să vă mărturisesc fără niciun echivoc: după o asemenea „lectură”, nimic din lumea realităţii actuale nu mai avea vreun sens sau vreo importanţă pentru mine. Noutăţile cotidiene îmi erau la fel de îndepărtate ca luceafărul din zori. Mă găseam chiar în centrul procesului de transformare. Totul era „moarte şi transfigurare”.

Exista doar un singur titlu de ziar care mai avea puterea să mă incite, şi acesta era: SFÂRŞITUL LUMII SE APROPIE! În fraza aceasta imaginară nu am simţit niciodată o ameninţare la lumea mea, ci numai la „lume”. Eu eram mai aproape de Sfântul Augustin decât de Sfântul Ieronim. Dar încă nu-mi găsisem Africa mea. Punctul meu de reper era o cămăruţă mobilată, îmbâcsită. Singur în ea, încercam un ciudat fel de linişte. Nu acea „pace care trece dincolo de înţelegere”. Nu! Ci o linişte intermitentă, augurii unei linişti mai adânci şi mai durabile. Era „pacea unui om în stare să se împace *în gând* cu condiţia lumii”.

Totuşi, însemna un pas înainte. Individul cultivat depăşeşte arareori acest stadiu. „Viaţa veşnică nu e viaţa de *dincolo* de mormânt, ci adevărata viaţă spirituală”, a spus un filosof. Cât timp mi-a trebuit până să realizez întreaga semnificaţie a acestei afirmaţii!… Un întreg secol de gândire rusească (secolul al nouăsprezecelea) s-a preocupat de această problemă „a sfârşitului”, şi de instalarea împărăţiei Domnului pe pământ. Dar pentru America de Nord s-ar fi zis că acel secol, acei gânditori şi căutători ai adevăratei realităţi a vieţii, nici n-au existat. Adevărat, din când în când, mai exploda câte o rachetă şi în mijlocul nostru. Când şi când mai primeam câte un mesaj de pe un tărâm îndepărtat. Asemenea evenimente erau considerate nu numai misterioase, bizare, exotice, ci şi oculte. Această din urmă etichetare însemna că nu erau utilizabile sau aplicabile la viaţa de zi cu zi.

A-l citi pe Spengler nu era propriu-zis un balsam. Critica gândirii occidentale, care stătea la baza tiparului său ciclic, avea asupră-mi acelaşi efect pe care-l au

întrebările *koan* asupra discipolului Zen. Iar şi iar ajungeam la propria mea stare occidentală de *satori.* Din când în când treceam prin acele străfulgerări de iluminare care vestesc pătrunderea în dincolo. Existau momente torturante în care vedeam universul ca şi cum ar fi fost un acordeon, ba ghemuit, strâns într-o pată infinitezimală, ba depliindu-se la infinit, astfel încât numai ochiul lui Dumnezeu îl putea cuprinde. Privind pe fereastră la o stea reuşeam s-o amplific de zece mii de ori; puteam hoinări din stea în stea, ca un înger, străduindu-mă totodată să sesizez universul în aceste proporţii supertelescopice. După care mă întorceam în scaunul meu şi îmi studiam o unghie, sau mai curând o pată aproape invizibilă de pe unghie, ca să văd în ea acel univers pe care fizicienii se străduiesc să-l creeze din păienjenişul atomic al nimicului, întotdeauna m-a frapat faptul că omul poate concepe nimicul.

De atâta vreme, lumea *conceptuală* a constituit întreaga lume a omului. A denumi, a defini, a explica… Rezultatul: o neîncetată angoasă. A extinde sau a contracta universul *ad infinitum* – un joc de salon. A juca rolul lui Dumnezeu în loc de a încerca să fii ca Dumnezeu. A dumnezei, a dumnezei – şi, în acelaşi timp, a crede în nimic. A te împăuna cu miracolele ştiinţei şi totuşi a privi lumea ca pe o grămadă de căcat. Înfricoşătoare ambivalenţă! A alege sistemele, şi nu omul. A-i nega pe oamenii miraculoşi prin sistemele ticluite în numele lor.

În nopţile de singurătate, când cumpăneam problemele, izbuteam să văd atât de clar lumea aşa cum este, să văd ceea ce este şi de ce este aşa. Izbuteam să împac graţia cu răul, ordinea divină cu urâţenia detestabilă, creaţia nepieritoare cu totala sterilitate. Reuşeam să mă acordez atât de total cu firea, să devin atât de străveziu, încât un simplu zefir m-ar fi prefăcut în pulbere. Anihilarea instantanee a vieţii dăinuitoare – mie îmi ea perfect egal. Pluteam în echilibru, ambele părţi erau atât de perfect cumpănite, încât o moleculă de aer ar fi înclinat balanţa.

Brusc, câte un gând ilar zguduia întregul eşafodaj. O

idee de acest gen: „Oricât de adânci ar fi cunoştinţele noastre de filosofie absconsă, ele nu sunt decât ca un fir de păr ce ar pluti în vastitatea spaţiului”. E o mostră de gândire japoneză. Odată cu aceasta a revenit un soi de echilibru mai obişnuit îndărăt la cel mai fragil dintre punctele de sprijin – pământul ferm. Acest pământ solid pe care îl acceptăm ca fiind la fel de găunos ca şi spaţiul.

„În Europa numai eu, eu singur cu dorul meu de Rusia, eram liber”, spune undeva Dostoievski. Din Europa, asemenea unui adevărat evanghelist, răspândea marile vestiri. Peste o sută, peste două sute de ani de aici înainte, poate că se va înţelege întreaga însemnătate a spusei lui. *Dar între timp ce se poate face? O* întrebare pe care mi-o puneam iar şi iar.

În primele pagini ale capitolului numit „Probleme ale culturii arabe”, Spengler se ocupă îndelung cu aspectul escatologic al cuvintelor lui Iisus. Întreaga parte intitulată „Pseudomorfoze istorice” este un imn închinat Apocalipsei. Se deschide cu un tandru, afectuos portret al lui Iisus din Nazaret, faţă-n faţă cu lumea de azi. „Elementul inegalabil care a înălţat creştinismul incipient deasupra tuturor religiilor acestei bogate primăveri este figura lui Iisus”. Aşa începe partea la care mă refer. În rostirile lui Iisus, arată el, nu existau observaţii sociologice, probleme, dezbateri. „Nicio credinţă nu a schimbat până acum lumea şi niciun fapt nu poate anula vreodată o credinţă. Nu există vreo punte între *cursul* istoriei şi *existenţa* unei ordini divine a lumii…”

După care urmează: *Religia este metafizică şi nimic altceva – „Credo quia absurdum”* şi această metafizică nu este o metafizică a cunoaşterii, a argumentelor, a dovezilor (care ar fi pur şi simplu filosofie sau învăţătură), ci o metafizică *trăită şi simţită* adică incredibilul ca certitudine, supranaturalul ca fapt, viaţa ca existenţă într-o lume neactuală dar adevărată. Iisus nu a trăit niciodată într-o altfel de lume decât cea pe care am descris-o. El nu a fost un moralizator, şi a vedea în moralism ţelul final al religiei înseamnă a nu cunoaşte ceea ce e religia… *învăţătura* lui a

fost proclamarea, nimic altceva decât proclamarea acelor Lucruri Definitive de a căror imagine era constant obsedat; zorii unei ere noi, sosirea solilor cereşti, Judecata de Apoi, un nou paradis şi un nou pământ. Iisus nu a avut niciodată o altă concepţie asupra religiei, şi în nicio perioadă cu adevărat impregnată de simţire a istoriei, nu a existat vreo altă concepţie…

„Împărăţia mea *nu* ţine de această lume", şi numai cel care poate privi în adâncurile pe care le luminează revelaţia poate înţelege glasurile care se înalţă din ele.

La acest punct *îşi* exprimă Spengler dispreţul pentru Tolstoi care „a ridicat creştinismul primitiv la rangul de revoluţie socială". Tot aici face o aluzie clară la Dostoievski care „nu s-a preocupat niciodată de îmbunătăţiri sociale". („Ce beneficiu ar fi adus sufletului omenesc abolirea *proprietăţii?")*

Dostoievski şi „libertatea" lui…

Oare nu în timpurile lui Tolstoi şi Dostoievski un alt rus a întrebat; „De ce e stupid să crezi în împărăţia Cerurilor, dar e inteligent să crezi într-o Utopie Terestră?"

Poate că răspunsul la această enigmă a fost dat, în mod inadvertent, de Beliński când a spus: „Soarta subiectului, a individului, a persoanei e mai importantă decât soarta întregii lumi şi decât bunăstarea împăratului Chinei".

În orice caz, Fedorov este cel care a remarcat calm*: „fiecare persoană este răspunzătoare pentru întreaga lume şi pentru toţi oamenii".* O perioadă stranie şi excitantă în acea „ţară a sfintelor miracole", la nouăsprezece secole după naşterea şi moartea lui Iisus Hristos. Un om scrie *Apologia unui nebun*; un altul scrie un *Catehism revoluţionar*; un altul, *Metafizica sexului.* Fiecare dintre aceştia e o revoluţie în sine. Despre una dintre aceste figuri aflu că a fost un conservator, un mistic, un anarhist, un ortodox, un ocultist, un patriot, un comunist – şi şi-a sfârşit zilele la Roma în chip de catolic şi fascist. Să fie aceasta o „pseudomorfoză istorică"? în mod cert e una apocaliptică. Nefericirea mea, *din punct de vedere*

metafizic, este că nu m-am născut nici în timpul lui Iisus, nici în pravoslavnica Rusie a secolului al nouăsprezecelea. Ci m-am născut în megalopolis, la coada unei mari conjuncţii planetare. Dar chiar şi în suburbia Brooklyn, la vremea când m-am mai maturizat şi eu, se puteau resimţi repercusiunile acelui ferment slav. Un Război Mondial a fost „purtat şi câştigat". Şic! Al doilea era în pregătire, în chiar acea Rusie despre care vorbesc, Spengler a avut un precursor pe care nu cred să-l găsiţi menţionat undeva. Până şi Nietzsche a avut un precursor rus.

Nu a fost Spengler acela care a spus că, mai târziu, Rusia lui *Dostoievski* va triumfa? Nu a prezis el că din acest pământ fertil va răsări o nouă religie?

Şi cel de-al Doilea Război Mondial a fost „purtat şi câştigat" (!!!), şi totuşi ziua Judecăţii de Apoi pare încă foarte îndepărtată. Marile autobiografii, mascându-se într-un fel sau altul, revelează viaţa câte unei epoci, câte unui întreg popor, şi, vai! a câte unei *civilizaţii.* S-ar zice, aproape, ca figurile noastre eroice şi-au construit propriile morminte, le-au descris în amănunt, şi apoi s-au îngropat singuri în creaţiile lor mortuare. Peisajul heraldic a pierit. Aerul aparţine uriaşelor păsări ale distrugerii. Apele vor fi în curând brăzdate de leviathani mai monstruoşi la vedere decât cei descrişi în Cartea Sfântă. Tensiunea creşte, creşte, creşte. Până şi în sate locuitorii devin, în simţire şi în spirit, asemănători cu bombele pe care sunt obligaţi să le confecţioneze.

Dar istoria nu se va sfârşi nici măcar când vor avea loc marile explozii. Viaţa istorică a omului se va întinde încă pe multă vreme. Nu e nevoie să fii metafizician ca să ajungi la asemenea concluzie. Şezând în groapa aceea din Brooklyn, în urmă cu douăzeci şi cinci de ani, am putut simţi pulsul istoriei bătând până la cea de a treizeci şi două dinastie a Domnului nostru.

Cu toate acestea, îi sunt profund recunoscător lui Oswald Spengler pentru că a realizat acest straniu fapt de măiestrie – descriind cu exactitate morbida noastră stare de arterioscleroză şi, în acelaşi timp, zgâlţâind întreaga

rigidă lume de gândire care ne înconjoară, eliberându-ne, în felul acesta – cel puţin *în gândire.* În fiecare pagină, există un atac virtual asupra dogmelor, convenţiilor, superstiţiilor şi modului de gândire care a caracterizat ultimele câteva sute de ani de modernitate. Teoriile şi sistemele sunt doborâte ca popicele. Întregul peisaj conceptual al omului modern e devastat. Ceea ce se vede încă nu sunt ruinele cărturăreşti ale trecutului, ci o lume proaspăt recreată în are se poate „participa" alături de strămoşi, adică se poate retrăi. Primăvara, Toamna, Vara, chiar şi Iarna istoriei omului. În loc de a te poticni prin straturi glaciare, te laşi purtat de un val de sevă şi de sânge. Chiar şi firmamentul e renovat. Acesta e triumful lui Spengler – de a fi făcut ca trecutul şi viitorul să trăiască în prezent. Ne aflăm încă în centrul universului, încălziţi de focurile solare, şi nu la periferie luptând cu vertijul, cu spaima de indescriptibilul abis.

Are oare importanţă că suntem oamenii de la capătul sfârşitului şi nu al începutului? Nu, dacă ne dăm seama că facem parte din ceva aflat într-un permanent proces, în permanent clocot Fără îndoială, dacă *vom persista în căutare,* vom afla şi lucruri mult mai consolatoare pentru noi. Dar chiar şi aici unde ne aflăm, în prag, peisajul schimbător dobândeşte o frumuseţe mai pregnantă. Întrezărim o formă care nu e un tipar. Aflăm din nou că procesul morţii e legat de oamenii-în-viaţă, şi nu de hoituri în diverse stadii de putrefacţie. Moartea e un „contra-simbol". Viaţa e totul, chiar şi în perioada de sfârşit. Nu există nicăieri vreun semn că viaţa s-ar fi oprit în loc. Da, am fost *norocos* că l-am descoperit pe Oswald Spengler la acel anume moment din viaţa mea. În fiecare perioadă crucială a vieţii mele, am nimerit exact peste autorul menit să mă susţină: Nietzsche, Dostoievski, Elie Faure, Spengler: ce cuartet! Au mai fost, desigur, şi alţii, importanţi în anumite momente, dar care n-au posedat amplitudinea, grandoarea celor patru. Cei patru călăreţi ai apocalipsei mele personale! Fiecare dintre ei exprimându-şi din plin propria calitate unică: Nietzsche, iconoclastul;

Dostoievski, marele inchizitor; Faure, magicianul; Spengler, făuritorul de tipare. Ce temelie!

În zilele care vor urma, când voi avea senzaţia că sunt îngropat, când însuşi firmamentul va ameninţa să se prăbuşească peste capul meu, voi fi nevoit să abandonez totul, cu excepţia a ceea ce aceste mari spirite au implantat în mine. Voi fi strivit, înjosit, umilit. Voi fi frustrat până în ultima fibră a făpturii mele. Voi ajunge chiar să urlu ca un câine. Dar nu voi fi cu totul pierdut! mai târziu va veni o zi când, privind îndărăt la viaţa mea ca la o poveste sau la o istorie, voi izbuti să detectez în ea o formă, un tipar, un sens. Şi de atunci încolo înfrângerea lumii va deveni lipsită de sens. Va fi cu neputinţă să recidivezi, să reiei de la capăt. De atunci încolo voi deveni şi voi rămâne unul cu creaţia mea.

Într-o altă zi, într-o ţară străină, o să apară în faţa mea un tânăr care, conştient de transformarea prin care am trecut, mă va porecli „Stânca fericită”. Aceasta este cartea de vizită pe care o voi prezenta când marele Cosmocrator mă va întreba: „Cine eşti tu?”. Da, fără nicio îndoială voi răspunde: „Stânca fericită”.

Şi dacă voi fi întrebat: „Ţi-a plăcut sejurul pe pământ?” – voi răspunde: „Viaţa mea a fost o lungă răstignire trandafirie”.

Ce înseamnă aceasta – încă nu mi-e clar, e o chestiune ce urmează a fi elucidată. Şi dacă nu voi izbuti să o elucidez, înseamnă că nu sunt decât un câine în coteţ.

Cândva am gândit că am fost rănit cum niciun alt om nu a mai fost vreodată. Şi pentru că am simţit acest lucru m-am legat să scriu această carte. Dar, mult înainte de a fi început să scriu cartea, rana s-a tămăduit. Însă din moment ce am jurat să-mi îndeplinesc misiunea, am redeschis oribila rană.

Să privesc lucrurile din alt unghi… Poate că redeschizând rana, propria mea rană, am închis rănile altora, rănile altor oameni. Ceva moare, şi ceva răsare. A suferi în ignoranţă e oribil. Dar a suferi conştient, pentru a înţelege natura suferinţei şi a o anihila pentru totdeauna, e

cu totul altceva. Buddha a avut toată viaţa lui o idee fixă: să înlăture suferinţa umană. A suferi nu e necesar. Dar pentru a înţelege acest lucru, trebuie să suferi. Mai mult, numai atunci ţi se clarifică adevărata semnificaţie a suferinţei umane. În ultimul moment de disperare – când simţi că mai mult nu se poate – se întâmplă ceva care ţine de natura miracolului. Marea rană deschisă prin care ţi se scurge sângele vieţii se închide, iar organismul îţi înfloreşte ca un trandafir. Eşti, în sfârşit, „liber”, şi fără „dorul de Rusia”, dar cu un dor deşi mai multă libertate, deşi mai multă fericire. Arborele vieţii e ţinut viu nu prin lacrimi, ci prin certitudinea că libertatea e reală şi eternă.